



RAHANDUSMINISTEERIUM

# RIIGI 2023. AASTA MAJANDUSAASTA KOONDARUANNE

Koostaja: Rahandusministeerium  
Tallinn 2024

# Sisukord

<b>Sisukord .....</b>	<b>2</b>
<b>Rahandusministri eessõna .....</b>	<b>4</b>
<b>Sissejuhatus .....</b>	<b>5</b>
<b>Mõisted .....</b>	<b>6</b>
<b>1 Tegevusaruanne .....</b>	<b>7</b>
1.1 Valitsussektori finantsülevaade.....	7
1.1.1 Peamised majandus- ja finantsnäitajad 2023. aastal .....	7
1.1.2 Olulised sündmused .....	8
1.1.3 Üldine makromajanduslik areng ja mõju finantstulemustele .....	9
1.1.4 Avaliku sektori ja valitsussektori ülevaade ning eelarvepositsioon.....	9
1.1.5 Valitsussektori tulud .....	12
1.1.6 Valitsussektori kulud ja investeeringud .....	14
1.1.7 Valitsussektori bilanss.....	16
1.1.8 Valitsussektori võlakohustised .....	20
1.1.9 Tingimuslikud kohustised .....	21
1.1.10 Riigi finantsriskide juhtimise põhimõtted ja likviidsus .....	22
1.2 Tegevuste ülevaade.....	24
1.2.1 Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ .....	24
1.2.2 Heaolu.....	27
1.2.3 Tervis .....	29
1.2.4 Tark ja tegus rahvas.....	31
1.2.5 Eesti keel ja eestlus .....	34
1.2.6 Keskkond .....	36
1.2.7 Teadus ja arendustegevus ning ettevõtlus .....	38
1.2.8 Põllumajandus ja kalandus .....	40
1.2.9 Transport.....	42
1.2.10 Energeetika.....	44
1.2.11 Digihiskond.....	46
1.2.12 Tõhus riik.....	48
1.2.13 Õigusriik.....	50
1.2.14 Siseturvalisus.....	52
1.2.15 Välispoliitika .....	55
1.2.16 Julgeolek ja riigikaitse .....	57
1.2.17 Kultuur ja sport.....	59
1.2.18 Sidus ühiskond.....	60
1.2.19 Riigikogu Kantselei .....	63
1.2.20 Riigikohus.....	64
1.2.21 Riigikontroll.....	65
1.2.22 Vabariigi Presidendi kantselei.....	66
1.2.23 Õiguskantsleri kantselei .....	67
1.2.24 Ministeeriumite siseauditi üksuste sise- ja välishindamiste tulemused.....	68
<b>2 Konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruanne .....</b>	<b>69</b>
2.1 Bilanss .....	69
2.2 Tulemiaruanne .....	71
2.3 Rahavoogude aruanne.....	72
2.4 Netovara muutuste aruanne.....	73
2.5 Riigieelarve täitmise aruanne.....	75
2.6 Arvestusmeetodid ja hindamiselused.....	122
2.7 Lisad (a1–a31).....	128
<b>3 Informatsioon kohalike omavalitsuste kohta .....</b>	<b>196</b>
3.1 Bilanss .....	196

3.2	Tulemiaruanne.....	198
3.3	Rahavoogude aruanne.....	199
3.4	Netovara muutuste aruanne.....	200
3.5	Arvestusmeetodid ja hindamiselused.....	201
3.6	Lisad (b1–b21).....	202
<b>4</b>	<b>Informatsioon avaliku sektori ja valitsussektori kohta .....</b>	<b>231</b>
4.1	Bilanss .....	231
4.2	Tulemiaruanne.....	233
4.3	Rahavoogude aruanne.....	234
4.4	Netovara muutuste aruanne.....	235
4.5	Arvestusmeetodid ja hindamiselused.....	237
4.6	Lisad (c1–c27) .....	238
	<b>Allkiri majandusaasta koondaruandele.....</b>	<b>263</b>

# Rahandusministri eessõna

## Hea riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruande lugeja!

2023. aastal loodetud pööret Eesti majanduse taastumiseks kahjuks ei toimunud. Jätkuv Venemaa agressioonisõda Ukrainas, raskustes eksporditurud, hinnapõhise konkurentsivõime kadu, tarneraskused, ettevõtete ja tarbijate vähene kindlustunne ning mitmed muud tegurid pärssisid tõusuteele naasmist. Pidime leppima Euroopa Liidu riikide seas suurima majanduslangusega.

Oleme väike ja avatud majandusega riik ja võrreldes muu Euroopaga sõltume rohkem väliskeskkonnast. Eesti majanduse varasemalt kindlana püsinud eelised – lähedus tugeva majanduse ja kiire kasvuga Põhjamaa riikidele ning geograafiline positsioon ida ja lääne vahel – pöördusid ootamatult kiirelt meie vastu. Meie peamiste eksporditurgude, Soome ja Rootsi majandus oli samuti Euroopa nõrgimate seas.

Sellegipoolest pidas Eesti majandus tervikuna keerulistele oludele hästi vastu. Majanduse maht eurodes mõõdetuna kasvas kogu 2023. aasta jooksul. Tööturg püsis stabiilne, palgakasv jätkus, hinnatõus hakkas aasta teises pooles raugema ning oli kaks korda väiksem võrreldes 2022. aastaga. Vastupidiselt töötleva tööstuse ja ehitussektori madalseisule läks teenuste ekspordil üle ootuste hästi, mis andis majandusele tugeva toe.

Majandusnäitajate järgi oli ja on siiani tegu pigem vinduva majanduslangusega, mille põhi kolme-protsendilise kahanemisega jäi möödunud aastasse. Eesti varasemates majanduskriisides on ühiskonnal tervikuna sarnase languse korral olnud palju valusam kui nüüd. Sellegipoolest ei saa praegust seisut kuidagi alahinnata.

Siiski näitab Eesti majandus paindlikkust ja kohanemisvõimet. Ettevõtted on visad raskustele vastu pidama, pingutatakse uute turgude otsimisel ja vaadatakse üle seniseid ärimudeleid, ka selliseid, mis ei ole kooskõlas Venemaa sanktsioonidega ja mida pole mõistlik enam kunstlikult elus hoida. Keerulisi aegu on seni aidanud ettevõtetel üle elada ka piisavad varu-puhvrid.

Rasketeks aegadeks peaks valmis olema ka riik. Headel aegadel tuleb koguda reserve, et olla valmis ootamatusteks. Kahjuks on aastakümneid kestnud jätkusuutlik eelarvepoliitika hakanud viimastel aastatel rajalt kõrvale kalduma ning eelarve on lastud struktuursesse defitsiiti.

Ühest küljest on kulude kasvu tinginud kriisid, kuid teisalt on Euroopa Liidu eelarvereeeglite rakendamise peatamine võimaldanud võtta vastu täiendavaid kuluotsuseid ilma neile katteallikat otsimata. Ka 2023. aasta eelarve otsused tehti lõdvendatud reegleid järgides.

Teisalt, kui olla optimist, on eelarvepuudujääk aidanud inimestel ja ettevõtetel pikalt kestnud majanduslangust paremini üle elada, kuid edaspidi peame pingutama, et peatada kasvav defitsiit ja koos sellega riigivõla kiire kasv.

2023. aastal astus ametisse uus valitsus, mis seadis prioriteetideks Eesti riigi julgeoleku ja riigi rahanduse kordategemise. Panustamine riigi kaitsmisse ja vastutus-tundlikku rahapoliitikasse on investering meie tulevikku, et meil oleks iseseisev riik, kus majandus saaks toimida ja õitseda, et me saaksime pakkuda ettevõtjatele kindlustunnet siin jätkuvalt tegutseda ja siia investeerida.

Esimesed sammud riigieelarve jätkusuutlikumale rajale tagasitoomiseks tegime ettevaatavalt eelmise aasta suvel, et ühiskonnal oleks aega nendega arvestada ja harjuda. Riigikogus võeti vastu mõningad maksu-muudatused, muutsime lasterikka pere toetused riigile jõukohasemaks ning leppisime igas ministeeriumis kokku esimesed hädavajalikud kokkuhoiukohad. Nende otsuste tulemusel saime parandada 2024. aasta eelarve-positsiooni, suurendada kaitsekulutusi kolme prot-sendini SKP-st ning hoida perioodil 2024–2027 kokku ligi 850 miljonit eurot.

Tulude suurendamisest ja riigile üle jõu käivate kulutuste vähendamisest ei pääse me ka tulevikus. Suur töö nii riigirahanduse kui ka majanduse seisut paran-damiseks seisab veel ees. Kui me eelarve seisut paran-damiseks mitte midagi ei tee, hoogustub meie võlakooormuse kasv veelgi – 2028. aastaks oleks see 36 protsenti SKP-st ning ainuüksi intressideks maksaksime pool miljardit eurot. See on väga suur summa, mida meil on vaja hulga otstarbekamalt kasutada, eeskätt julgeoleku-, haridus- ja tervise-valdkonna täiendavaks rahastamiseks.

Eesti majandus ei ole praegu oma parimas vormis, kuid kasvu tugevaks aluseks on korras riigirahandus ja selle nimel peab vilgas töö jätkuma.

Head lugemist ja kaasamõtlemist!

Mart Vörklaev

Rahandusminister

# Sissejuhatus

Riigi majandusaasta koondaruanne on Rahandusministeeriumi poolt Riigikogule esitatav iga-aastane aruanne, mis annab ülevaate riigieelarves seatud eesmärkide saavutamisest, riigi finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest ning võimaldab Riigikogu poolse kontrollifunktsiooni teostamist Vabariigi Valitsuse suhtes. Majandusaasta koondaruande kaudu on Vabariigi Valitsusel võimalus selgitada oma tegevust aruandeaastal ja esitada Riigikogule uute eelarveliste otsuste tegemiseks vajalik informatsioon. Riigi majandusaasta koondaruandega tagatakse ka rahvusvahelise raamatupidamis- ja finantsaruandluskohustuse täitmiseks vajaliku valitsus- ja avaliku sektori informatsiooni olemasolu.

Majandusaasta koondaruanne põhineb riigiraamatupidamiskohustuslaste ja riigi valitseva mõju all olevate, aga ka teiste avaliku sektori üksuste raamatupidamiskohustuslaste aruannetel, ministeeriumite valitsemisalade tulemusaruannetel ning muul aruandlusel.

Riigi majandusaasta koondaruande juurde kuulub kontrolliaruanne, mille Riigikontroll koostab raamatupidamise aastaaruande auditi tulemusel. Riigi majandusaasta koondaruande auditiga loob Riigikontroll kindluse, et Riigikogule ja avalikkusele esitatavad riigi raamatupidamise näitajad annavad õige info riigi finantsseisu ja lõppenud aasta majandustulemuse kohta ning riigieelarve täitmise aruanne annab asjakohast teavet riigi tulude, kulude ja investeeringute kohta.

Riigi majandusaasta koondaruanne koosneb neljast osast: tegevusaruandest, raamatupidamise aruandest, informatsioonist kohaliku omavalitsuse üksuste kohta ning informatsioonist avaliku ja valitsussektori kohta.

Tegevusaruanne on riigi majandusaasta koondaruande osa, milles antakse ülevaade riigi tegevusest ja asjaoludest, millel on määrav tähtsus riigi finants-

seisundi ning majandustegevuse hindamisel, olulistest sündmustest majandusaastal ja eeldatavatest arengusuundadest järgmisel majandusaastal.

Riigi raamatupidamise aastaaruandes antakse ülevaade riigi konsolideeritud ja konsolideerimata finantsseisundist, -tulemustest, rahavoogudest ja riigieelarve täitmise ning selgitatakse olulisemaid kirjeid.

Informatsioon avaliku sektori ja valitsussektori kohta ning informatsioon kohaliku omavalitsuse üksuste kohta sisaldab konsolideerituna ülevaadet nende sektorite finantsseisundist, finantstulemustest ja rahavoogudest.

Majandusaasta koondaruande arvnäitajad on esitatud 2023. aasta 31. detsembri seisuga ja neid on korrigeeritud üldjuhul kuni 2024. aasta 30. aprillini, mis on rahandusministri 11. detsembri 2003. aasta määruse nr 105 „Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhend“ § 9 lõike 4 järgi viimane tähtaeg, mil aruandeid muuta. Auditite käigus on sellest tähtajast hiljem tehtud üksikuid olulisi muudatusi kuni aruande esitamiseni.

Rahandusministeerium esitab riigi majandusaasta koondaruande Riigikontrollile hiljemalt aruandeaastale järgneva aasta 30. juunil ning Riigikontroll lõpetab riigi majandusaasta koondaruande raamatupidamise aastaaruande auditi ja tehingute seaduslikkuse kontrolli hiljemalt 31. augustil.

Septembri alguses esitab Rahandusministeerium riigi majandusaasta koondaruande ja Riigikontrolli kontrolliaruande Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks.

Vabariigi Valitsus esitab heakskiidetud riigi majandusaasta koondaruande Riigikogule kinnitamiseks koos otsuse eelnõuga riigi konsolideerimata rahavoolise ülejäägi jaotamise kohta. Riigi majandusaasta koondaruandele lisatakse Riigikontrolli kontrolliaruanne.

# Mõisted

**Avalik sektor** – ehk esimene sektor tegeleb valitsemise ja haldamisega. Avaliku sektori asutusi saab jagada omaniku liigi alusel riigile või kohalikule omavalitsusele kuuluvateks asutusteks. Kui riigi kapitaliosalus on majandusüksuses 50 protsenti või suurem, on tegemist avaliku sektori alaliigiga „riik“. Kui kohaliku omavalitsuse kapitaliosalus on majandusüksuses 50 protsenti või suurem, on tegemist avaliku sektori alaliigiga „kohalik omavalitsus“. Avalikust sektorist suurima osa (personali ja eelarve mõttes) moodustab valitsussektor.

**Eelarvepositsioon** – eelarve tulude ja kulude vahe. Puudujääk tekib juhul, kui kulud ületavad tulu, ning ülejääk, kui tulud on kuludest suuremad.

**Keskvalitsus** – riigieelarvelised üksused ja nende valitseva mõju all olevad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud, mis kuuluvad valitsussektorisse.

**Konsolideeritud kulud** – kulud, kus kõigi avaliku sektori üksuste read on rida-realt liidetud ning omavahelised saldod elimineeritud.

**Likviidsusreserv** – finantsreserv riigi igapäevase rahavoo juhtimiseks ja selle maht muutub samuti igapäevaselt. Likviidsusreserv hõlmab arvestuslikult riigi, Tervisekassa, Töötukassa, kassalisel teenindamisel<sup>1</sup> olevate sihtasutuste ja teiste isikute (näiteks Pensionikeskus) raha.

**Nominaalne eelarvepositsioon** – kogutulude ja kogukulude vahe.

**Sisemajanduse kogutoodang** – ehk sisemajanduse koguprodukt<sup>2</sup> on riigi territooriumil aasta jooksul loodud varade ja teenuste koguväärtus. Riigi majandusaasta koondaruandes kasutatakse läbivalt lühendina SKP.

**Sotsiaalkindlustusfondid** – Tervisekassa ja Töötukassa. Sotsiaalkindlustusfond on riiklik või kohalik institutsionaalne üksus, mille põhitegevusala on sotsiaaltoetuste pakkumine ja mis vastab järgmisele kahele tingimusele: 1) seaduse või muu õigusakti kohaselt kindlaks määratud isikutele või isikute rühmale on kohustus osaleda sotsiaalkindlustuse skeemides või maksta osamakseid; 2) valitsemissektor vastutab insti-

tutsiooni juhtimise eest, kehtestades või heaks kiites osamakseid ja sotsiaaltoetusi, sõltumata oma rollist järelevalvet teostava organi või tööandjana.

**Stabiliseerimisreserv** – finantsreserv kriisilukordadeks, mida kasutatakse näiteks finantskriisides, eriolukordades ja üldmajanduslike riskide vähendamiseks.

**Statistiline eelarvepositsioon (puudujääk või ülejääk)** – eelarve tulude ja kulude vahe, mida korrigeeritakse põhivarade soetusega. Puudujääk tekib juhul, kui kulud ületavad tulu, ning ülejääk, kui tulud on kuludest suuremad.

**Struktuurne eelarvepositsioon** – tsükliliselt korrigeeritud valitsussektori eelarvepositsioon, mis ei arvesta ühekordseid ega ajutisi tehinguid.

**Tulemusvaldkond** – Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga kooskõlas olev ja riigi eelarvestrateegias kajastatud valdkond, millel on Vabariigi Valitsuse seatud pikaajaline eesmärk koos selle saavutamist hinnata võimaldava ühe või mitme mõõdikuga. Tulemusvaldkond väljendab riigi poliitikaid ja valdkondlikke prioriteete riigi pikaajaliste eesmärkide saavutamiseks.

**Valitsussektor** – hõlmab avaliku sektori üksusi, mida ei loeta turutootjateks ja mida finantseeritakse peamiselt kohustuslike maksete abil, mida teevad teistesse sektoritesse kuuluvad üksused. Eestis jagatakse valitsussektor kolmeks allsektoriks: keskvalitsus, kohalikud omavalitsused ja sotsiaalkindlustusfondid.

**Valitsussektori eelarvepositsioon** – valitsussektori kogutulude ja kogukulude vahe.

**Välisvahendid** – mitteresidendi, sealhulgas Euroopa Liidu, rahvusvahelise organisatsiooni, välisriigi või välisriigi valitsusvälise organisatsiooni eelarvest pärit vahendid, mida vahendite saaja kasutab arengute, reformide ja investeringute elluviimiseks.

**Võlakoormus** – võla ja sisemajanduse kogutoodangu suhe. Mõõdikuna kasutatakse valitsemissektori (konsolideeritud) võlga, mis on rahvusvahelises võrdluses tuntud kui Maastrichti võlg.

<sup>1</sup> Maksete ja arvelduste tegemine, laekumiste korraldamine ja makseteenuste vahendamine e-riigikassa kaudu.

<sup>2</sup> Inglise keeles *Gross Domestic Product*, GDP.

# 1 Tegevusaruanne

## 1.1 Valitsussektori finantsülevaade

### 1.1.1 Peamised majandus- ja finantsnäitajad 2023. aastal

Tabel 1. Peamised majandus- ja finantsnäitajad

	2023	2022
 Reaalse SKP aastakasv	-3,0%	-0,5%
 Tööpuudus	6,4%	5,6%
 Inflatsioon	9,2%	19,4%
 Palgakasv	11,5%	11,6%
 Valitsussektori tulud	14 734 mln eurot	13 699 mln eurot
 Valitsussektori kulud	15 130 mln eurot	13 256 mln eurot
 Valitsussektori raamatupidamise tulem	-397 mln eurot	443 mln eurot
 Valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon	-3,4% SKP-st	-1,0% SKP-st
 Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon	-1,3% SKP-st	-1,1% SKP-st
 Valitsussektori võlakoormus	19,6% SKP-st	18,5% SKP-st
 Valitsussektori konsolideeritud finantsreservid	9,3% SKP-st	11,1% SKP-st

Allikas: Statistikaamet, Riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruanne. Statistikaamet hindab majandus- ja finantsnäitajaid regulaarselt üle ning uuendab ka tagantjärele, seega andmed võivad muutuda.

## 1.1.2 Olulised sündmused

### OLULISED SÜNDMUSED 2023. AASTAL

#### Ukraina sõda

24. veebruaril 2022 alustas Venemaa pealetungi Ukrainale, mille tõttu algas massiline riigist väljaränne. Eesti kohanes põgenike vastuvõtmisega ning korraldab elu ühiskonnas siiani muutuvate olude põhjal ümber. Alates 2022. aasta veebruarist kuni 2023. aasta lõpuni taotles ajutist kaitset 50 654 inimest (sealhulgas 2023. aastal 8783 inimest) ning ajutise kaitse pikendamist 35 384 inimest.

#### Ukraina sõjaga seotud sanktsioonide mõju

Ukraina sõda on mõjutanud nii Eestit kui ka kõiki teisi Euroopa riike leidma uusi võimalusi energia hankimiseks. Venemaast sõltumatu gaasivarustuse tagamiseks loodi Eestis era- ja riigisektori koostöös LNG vastuvõtu võimekus (Pakrineeme haalamiskai). 2023. aasta jooksul selle kaudu gaasi veel vastu ei võetud.

#### Intressikulu

Euroopa Keskpank hakkas intressimäärasid tõstma 2022. aasta suvel ja jõudis sellega lõpule 2023. aasta septembriks. Sarnases tempos ja ulatuses tõusis ka eluasemelaenude aluseks olev euribor. Kuna valdav osa Eestis antud eluasemelaene on seotud kuue kuu euriboriga, siis jõudis intressimäärade tõus laenumaksetesse täies ulatuses alles 2023. aasta lõpuks. See tähendab, et intressimäärade tõusu mõju elanike rahakotile oli 2023. aastal kordades suurem kui aasta varem. See seletab osaliselt eratarbimise nõrkust 2023. aastal, kui palgatulu kasv ületas juba selgelt hinnatõusu.

#### Valimised ja uus koalitsioon

2023. aasta märtsis toimusid korralised Riigikogu valimised, mille võitnud Reformierakond moodustas koos erakonnaga Eesti 200 ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonnaga valitsuse. Uue valitsuse koalitsioonilepingu kohaselt asuti parandama riigi rahalist olukorda eesmärgiga liikuda valitsussektori eelarvepositsiooniga tasakaalu suunas. Selleks võeti vastu seadusemuudatused, et tõsta tulumaksu, käibemaksu, aktsiise ja hasartmängumaksu ning otsiti riigieelarveliste kulude kärpimise võimalusi. Uus valitsus muutis ka ministeeriumide struktuuri. Koalitsioonileppe kohaselt puudutas ministeeriumide töö ümber korraldamine otseselt viit ministeeriumit. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumiga liitusid struktuuriüksused sotsiaalministeeriumist. Keskkonnaministeeriumi baasil loodi kliimaministeerium, millega liitusid majandusministeeriumist ehituse- ja transpordi valdkond ning energeetika. Maaeluministeeriumi baasil loodi regionaalministeerium ning sellega liitusid üksused rahandus-, sotsiaal-, ja majandusministeeriumist. Muudatustega kaasnes muuhulgas andmete aegridade võrreldavuse halvenemine.

### OLULISED SÜNDMUSED PÄRAST 2023. AASTAT

#### Ukraina sõda

24. veebruaril 2022 alanud Venemaa sõda Ukrainas kestab endiselt, mille tõttu jätkub ka riigist väljaränne. Ajutist kaitset on 2024. aastal 12. mai seisuga taotlenud kokku 2011 inimest ning ajutise kaitse pikendamist 16 616 inimest.

#### Maksumuudatused ja kulude kokkuhoid

2024. aastal jõustunud maksumuudatuste koosmõjul suureneb eelarvetulu 298,5 miljoni euro võrra. Tänavune positiivne mõju tuleb kaudsetest maksudest, suurima mõjuga on käibemaksu standardmäära tõus 22 protsendini. Lisaks käibemaksumäära tõusule mõjutab seda aastat ka mitme aktsiisimäära tõus. Kulude kokkuhoiu meetmeid oli 2024. aasta riigieelarves 29 miljoni euro ulatuses. Sellele lisaks käivitati nullbaasilise eelarve projekt, millega loodetakse kulusid vähendada alates järgmisest aastast.

#### Lisaeelarve

2024. aasta riigieelarves oli enam kui 500 miljoni euro väärtuses eelarvepositsiooni parandavaid ja tasakaalu poole suunavaid otsuseid. 3. aprillil 2024 avaldatud kevadine majandusprognoos oli varasematega võrreldes veelgi pessimistlikum. Majanduse taastumine on aeglasem, mistõttu on prognoositav eelarvepuudujääk suurem. Valitsus otsustas teha 2024. aastaks negatiivse lisaeelarve eesmärgiga hoida riigirahandus jätkusuutlikul rajal. Lisaeelarve koostamisel lähtuti riigiasutuste olukorra analüüsist, arvestades nii kevadist majandusprognoosi kui ka asutuste sotsiaalmajanduslikke vajadusi. Selleks, et valitsussektori puudujääk oleks juba 2024. aastal alla kolme protsendi SKP-st ja Eesti täidaks Euroopa Liidu eelarvereegleid, lepitakse Vabariigi Valitsuses kokku negatiivse lisaeelarve meetmetes, mis parandavad eelarvepositsiooni 173 miljoni euro võrra. Negatiivne lisaeelarve sisaldab ligikaudu 115 miljoni euro ulatuses kokkuhoiu- ja 68 miljoni euro ulatuses tulumeetmeid nagu dividendide suurendamine ja täiendav tulumaksu laekumine. Kõik ministeeriumid, võimalusel ka nende allasutused ja sihtasutused hoiavad kokku peamiselt oma tegevus- ja majandamiskuludest.



### 1.1.3 Üldine makromajanduslik areng ja mõju finantstulemustele

**Eesti majanduse reaalmaht oli 2023. aastal languses.** Majanduse olukorda mõjutasid kõrgele kerkinud hinnatase, suurenenud intressimäärad, madal kindlustunne ja üsna nõrk seis Eesti peamiste kaubanduspartnerite majandustes. Püsivhindades SKP langes kolm protsenti ja seejuures langes suure osa tegevusalade reaalne lisandväärtus. Teiste seas langes lisandväärtus töötlevas tööstuses, ehituses, kutse-, teadus- ja tehnikaalas tegevuses, veonduses ja laonduses ning energeetikas. Jooksevhindades SKP kasvas 2023. aastal 4,6 protsenti (vaata joonist 1), mis vaatamata reaalmajanduse nõrkusele toetas maksulaekumist ja eelarve seisu.

**2023. aastat iseloomustas kaubavahetuse laialdane nõrgenemine.** Maailmakaubandus pöördus langusesse juba 2022. aasta lõpus ning mahud vähenesid kogu möödunud aasta jooksul. Seejuures oli euroalal kaubanduse langus peaaegu kaks korda suurem kui maailmas keskmiselt. Eesti kaupade ja teenuste eksport vähenes mullu 6,9 protsenti. Kaupade ekspordi langus oli laiapõhjaline, rohkem langes aga mineraalsete toodete, puidu ja puidutoodete, puitehitiste ning elektrimasinate ja -seadmete eksport. Samas teenuste eksport kasvas eelkõige IT- ja äriteenuste ekspordi edukuse toel. IT-teenuste müük mitteresidentidele moodustas 2023. aastal peaaegu veerandi teenuste ekspordist. 2023. aastal jätkas kasvu ka reisiteenuste eksport, kuid Eesti majutusasutustes majutatud välis-turistide arv ei saavutanud veel koroonaeelset taset.

**Töötleva tööstuse toodangumahud jätkasid 2023. aastal langemist.** Toodangumahud ja eksporditud langesid suures osas töötleva tööstuse harudes. 2023. aastal pidasid Eesti töötleva tööstuse ettevõtted olulisimaks äritegevust piiravaks teguriks nõudluse vähesust. Osa tootmissisendite hindu pöördus 2023. aastal langusesse. Töötleva tööstuse tootjahinnad on alates 2023. aasta suvest languses.

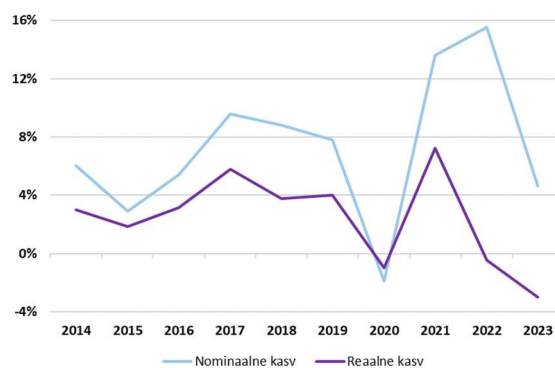
**Ehitismahud olid 2023. aastal enam-vähem 2020. aasta tasemel.** Samas kasvasid ehitismahud kvartalivõrdluses 2023. aasta kolmandas ja neljandas kvartalis ning neljandas kvartalis olid need suuremad ka 2022. aasta neljanda kvartaliga võrreldes. Ehitushindade kasv aeglustus aasta jooksul oluliselt.

**Vaatamata majanduslangusele ei halvenenud tööturu olukord märkimisväärselt.** Töötajate arv hakkas vähenema alates 2023. aasta keskpaigast. Töökohtade arv langes enim tööstuses ja ehituses, töökohtade arv suurenes aga tervishoiu ja hariduse vald-

konnas, majutuses ja tootlustuses, finantsvahenduses ja avalikus halduses. Kuigi aasta taguse ajaga võrreldes kasumid ettevõtlussektoris tervikuna langesid, toimus langus 2022. aasta kõrgtasemelt ning kokkuvõttes püsis ettevõtete finantsseis üldiselt rahuldav või mõne haru puhul isegi hea. Seetõttu ei pruukinud olla vajadust tööjõukulude vähendamiseks. Töötuse määr kerkis aastaga vaid 0,8 protsendipunkti võrra ja jõudis 2023. aasta keskmisena 6,4 protsendini. Keskmise brutokuupalga kasv oli kiire ja püsis 2022. aastaga sarnases tempos, ulatudes 11,4 protsendini.

**Keskmine reaalpalk hakkas inflatsiooni taandudes 2023. aastal taas kasvama, kuid ostujõud ei saavutanud kiire hinnatõusu eelset, 2021. aasta taset.** Eratarbimine 2023. aastal tervikuna langes. Maja-pidamiste tarbimisvõimalusi vähendas muu hulgas ka laenuintressimaksude suurenemine. Uute eluaseme-laenu keskmine aastaintressimäär oli 2023. aasta detsembris 5,5 protsenti, samas kui 2022. aasta detsembris oli see 4,4 protsenti ja 2021. aasta detsembris 1,9 protsenti.

**Hinnakasv aeglustus 2023. aastal tuntavalt.** Energia- ja toormehindade stabiliseerumine välisturgudel, nende mõjude majandusse ülekandumise lõpule jõudmine, aga ka Eesti nõrk majanduskonjunktuur soosis inflatsiooni kiiret aeglustumist 2023. aastal. Kui aasta alguses oli tarbijahinnaindeksi kasv 18 protsendi juures, siis detsembrikuine kasv neli protsenti oli kahe ja poole aasta aeglaseim. Mitmete energiakandjate hinnad pöördusid möödunud aastal langusesse ja toiduainete hinnatõus pidurdus. Peamiste majandusnäitajate põhjalikum ülevaade on rahandusministeeriumi kevadises majandusprognosis.<sup>3</sup>



**Joonis 1.** SKP nominaalne ja reaalne kasv aastate lõikes.  
Allikas: Statistikaamet

### 1.1.4 Avaliku sektori ja valitsussektori ülevaade ning eelarvepositsioon

#### AVALIKU JA VALITSUSSEKTORI KOOSSEIS

Avaliku sektori moodustavad üksused, mis on omandi kuuluvuse alusel avalikus omandis. Avalik sektor jaguneb kaheks: valitsussektori ja muudeks avaliku sektori üksusteks. Enamik eelarvelistest ja statistilistest analüüsides tehakse valitsussektori kohta. Valitsussektori vaatest lähtuvad ka Eesti riigieelarve eelarve-reeglid<sup>4</sup>. Ka rahvusvaheliselt on riikide eelarveolukorra

ning fiskaalse jätkusuutlikkuse hindamise alus just valitsussektori tulu, kulu, vara ja kohustised.

Valitsussektori moodustavad avaliku sektori üksused, mida ei loeta turutootjateks ja mida finantseeritakse peamiselt kohustuslike maksudega. Need on riigi-eelarvelised asutused, kohaliku omavalitsuse üksused, sotsiaalkindlustusfondid (Tervisekassa ja Töötukassa)

<sup>3</sup> <https://www.fin.ee/riigi-rahendus-ja-maksud/fiskaalpoliitika-ja-majandus/rahandusministeeriumi-majandusprognosis>

<sup>4</sup> <https://www.riigiteataja.ee/akt/121062016019?leiaKehtiv>

ning muud asutused. Muud asutused on avalik-õiguslikud juriidilised isikud (näiteks ülikoolid, Tagatisfond, Rahvuskooper Estonia), sihtasutused (näiteks haiglad), mittetulundusühingud ja äriühingud (näiteks AS Riigi Kinnisvara). Valitsussektorisse ei kuulu muud avaliku sektori asutused, näiteks Eesti Pank (koos Finantsinspekttsiooniga) ning riigi ja teiste valitsussektori liikmete osalusega kaupu tootvad ja teenuseid

pakkuvad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud (näiteks AS Eesti Energia, AS Elering, AS Tallinna Sadam).

2023. aastal oli avaliku sektori konsolideeritud kulude maht 18,81 miljardit eurot<sup>5</sup> (2022. aastal 16,61 miljardit eurot), millest valitsussektori kulud moodustasid 80,5 protsenti ja muude avaliku sektori üksuste kulud 19,5 protsenti (vaata joonist 2).



Joonis 2. Avaliku sektori 2023. aasta kulude kogumaht

#### AVALIKU JA VALITSUSSEKTORI ÜKSUSTE ARV

2023. aastal kuulus avalikku sektorisse 723 üksust, millest 588 üksust (81 protsenti) kuulus valitsussektorisse. Muid avaliku sektori üksusi oli kokku 135, neist 120 äriühingut, 14 sihtasutust ja mittetulundusühingut ning üks avalik-õiguslik juriidiline isik (Eesti

Pank ja Finantsinspekttsioon). Valitsussektori 588 üksusest 170 olid riigiasutused, 79 kohaliku omavalitsuse üksused, 21 avalik-õiguslikud isikud, 61 äriühingud ning 257 sihtasutused ja mittetulundusühingud, millest 186 kuulub kohalikele omavalitsusüksustele.

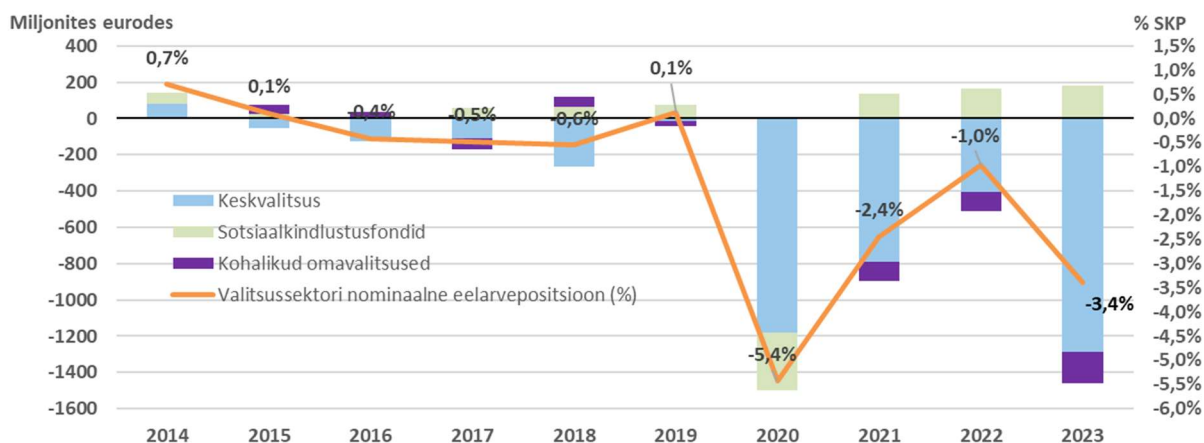
#### VALITSUSSEKTORI STATISTILINE EELARVEPOSITSIOON

2023. aastal kasvas valitsussektori statistiline eelarvepuudujääk Statistikaameti esialgsetel andmetel eelnevate aastate kuluotsuste ning halvenenud majanduskeskkonna tõttu 1,28 miljardi euroni (3,4 protsenti SKP-st, vaata joonist 3). Kokkuvõttes vastas puudujääk viimasele prognoosile: maksutulude alalaekumist kompenseeris osaliselt mittemaksuliste tulude enamlaekumine, peamiselt intressitulud, samuti jäid prognoositust väiksemaks riigieelarvest antavad toetused ning investeeringu kulud. **Tervisekassa** jaoks oli 2023. aasta finantsiliselt edukas: sotsiaalmaksu laekumine vastas üsna täpselt eelarves planeeritule, kogunenud reservilt teeniti täiendavat tulu seoses kerkinud baasintressiga, planeeritust vähem kulus ajutistele töövõimetushüvitistele ning veidi vähem kulus tervishoiuteenustele. Kokkuvõttes oli aasta finantsiliselt algselt oodatust parem ning Tervisekassa saavutas ligi 140 miljoni euro suuruse ülejäägi. **Töötukassa** finantsseis on kahel viimasel aastal stabiliseerunud. 2022. aasta lõpetati korrigeeritud andmetel 31 miljoni euro

suuruses ülejäägis, 2023. aastal oli ülejääk 28 miljonit eurot. Kohalike omavalitsuste eelarvepuudujääk ulatus 2023. aastal pea 0,5 protsendini SKP-st. Suure defitsiidi tingis omavalitsuste tulude reaalhindades vähenemine 2021. aastast alates ja kulude kiire kasv (sealhulgas kasvanud euribor).

Võrreldes 2022. aastaga oli puudujääk 930 miljoni euro võrra ehk 2,4 protsenti SKP-st suurem peamiselt keskvalitsuse halvema eelarveseisu tõttu. Puudujääk süvenes kiiresti aasta lõpus rekordtasemele kasvanud kulude tõttu. Enim suurenesid riigieelarvest antavad toetused, aga ka kaitseotstarbelised majandamiskulud ning investeeringud. Valitsemisfunktsiooni järgi (COFOG) kasvasidki eelmisel aastal enim riigikaitse kulutused (38,9 protsenti), mis viis nende osakaalu SKP-st 2,2 protsendilt 2,9 protsendini SKP-st. Kaitsekulude kasv oli tingitud Venemaa alustatud sõja tõttu halvenenud julgeolekuolukorrast.

<sup>5</sup> Konsolideeritud kuludes on kõigi avaliku sektori üksuste read rida-realt liidetud ning omavahelised saldod elimineeritud.



Joonis 3. Valitsussektori eelarve üle- või puudujääk allsektorite kaupa osakaaluna SKP-st

### VALITSUSSEKTORI TULEM JA STATISTILINE EELARVEPOSITSIOON

Riigieelarve on valitsuse peamine finantsplaneerimise ja -kontrolli tagamise vahend, mis seab limiidid riigiasutuste kulutustele ning selle kaudu vahendite jaotamisele ülejäänud valitsussektori üksuste vahel. Riigi raamatupidamise aastaaruanne on valitsuse aruanne riigi finantsseisu ja -tulemuste esitamiseks ning finantsplaneerimise ja -kontrolli tõhustamiseks. Raamatupidamise aruandes esitatud andmed on tekkepõhised. Riigieelarve on kooskõlas statistiliste näitajate arvestusmeetodikaga, mis on valdavalt samuti tekkepõhine ning põhineb olulisel määral raamatupidamisandmetel, kuid sisaldab ka kassapõhiseid elemente, näiteks maksutulud, sealhulgas kolm maksuliiki ühekuulise nihkega.

Statistiline eelarvepositsioon (ülejäák või puudujääk) ei ole otseselt võrreldav raamatupidamises kasutatava tulemiga. Tulemiks loetakse tulude ja kulude vahet. Eelarvepositsiooni ülejäägiks või puudujäägiks loetakse kõige üldisemalt sõnastades tulemit, mida korrigeeritakse põhivarade soetusega. Kuna põhivarade soetus võetakse täiel määral arvesse soetamise aastal, siis selle hilisemat raamatupidamislikku amortisatsiooni ja muid mahakandmisi omakorda ülejäägis või puudujäägis

enam ei arvestata. Tegelikult on eelarvepositsiooni ülejäägi või puudujäägi arvestusmeetodika veel keerulisem ning sisaldab raamatupidamise arvestuspõhimõtetega võrreldes palju muid erinevusi.

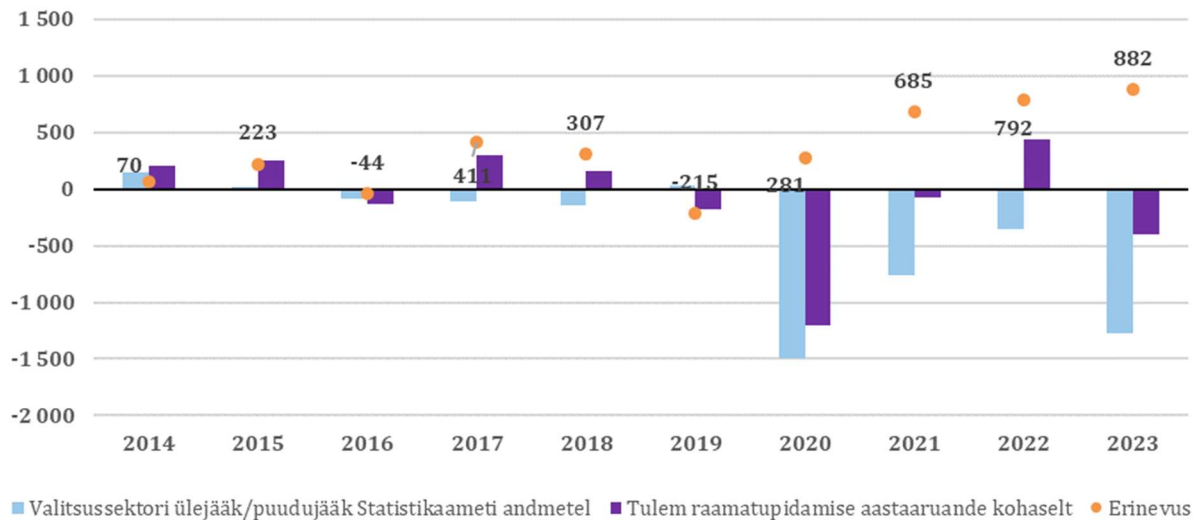
2023. aastal oli valitsussektori raamatupidamislik negatiivne tulem 396,8 miljonit eurot ja statistiline eelarvepositsioon -1279 miljonit eurot (vaata tabelit 2 ja **Tõrge! Ei leia viiteallikat.t 4**). Möödunud aastal tekitas erinevust ka kaitse-ministeeriumi kulude kajastamine. Raamatupidamisliku tulemi arvutamisel ei võetud arvesse kaitseotstarbelise varustuse kulusid mahus, mille osas ei olnud riskid ja hüved veel 2023. aasta jooksul Eestile üle läinud. Samas olid need juba kajastatud saldoandmike infosüsteemis, mille statistikaamet võtab aluseks eelarvepositsiooni hindamisel. Saldoandmike infosüsteemis kajastati nimetatud kaupadega seotud kulude vähenemine peale seda, kui statistikaamet oli eelarvepositsiooni esialgse hinnangu avaldanud. Statistikaamet korrigeerib eelarvepositsiooni iga järgmise aasta sügisel, võttes arvesse riigi raamatupidamise aastaaruande auditeeritud andmed.

Tabel 2. Valitsussektori positsiooni kujunemine, miljonites eurodes

	2023	2022
<b>Tulem raamatupidamise aastaaruande kohaselt</b>	<b>-396,8</b>	<b>443,2</b>
Elimineeritakse amortisatsioon ja väärtuse muutus	850,8	730,0
Elimineeritakse bioloogilise vara õiglase väärtuse muutus	-0,5	-13,4
Lisatakse põhivarade (mittefinantsvarad) soetus, v.a ettemaksed	-1518,5	-1250,7
Elimineeritakse müüdud põhivarade (mittefinantsvarad) jääkväärtuse mahakandmine	13,7	7,3
Elimineeritakse superdividendid, kasum/kahjum osaluste müügist, allahindlusest ja allahindluse tühistamisest	-35,5	-155,1
Loetakse kuluks osaluste soetus, millelt ei prognoosita tulevikus dividenditulu	0,0	0,0
Loetakse kuluks EL-i fondide arvel moodustatud sissemaksed sihtotstarbelistesse fondidesse	-119,0	-24,0
Elimineeritakse eraldiste muutuse mõju (v.a garantiidelt ja II samba riigipoolsest kohustisest)	248,4	195,0
Korrigeeritakse saastekvootide müük aasta võrra hilisemaks	-26,0	-85,6
Maksutulud kohandatakse laekumiste järgi (ühekuulise nihkega)	-18,7	-38,2
Lisatakse varude muutus, v.a ettemaksed ja ümberklassifitseerimised	-10,6	-196,6

	2023	2022
<b>Muud korrigeerimised</b>	-266,3	39,5
<b>Valitsussektori puudujääk statistikaameti andmetel</b>	<b>-1 279,0</b>	<b>-348,6</b>
<b>Valitsussektori puudujääk SKP-st (%)</b>	<b>-3,4%</b>	<b>-1,0%</b>

Allikas: Rahandusministeeriumi saldoandmike infosüsteem, Maksu- ja Tolliamet ning Statistikaamet. Statistikaamet hindab majandus- ja finantsnäitajaid regulaarselt üle ning uuendab ka tagantjärele, seega andmed võivad muutuda.



**Joonis 4.** Valitsussektori raamatupidamise tulemi ja statistilise eelarvepositsiooni võrdlus, miljonites eurodes

## 1.1.5 Valitsussektori tulud

### ÜLEVAADE 2023. AASTA TULUDEST

Valitsussektori tulud moodustasid riigi raamatupidamise aruande kohaselt 2023. aastal 14,73 miljardit eurot ehk 39,1 protsenti SKP-st. 2023. aastal kasvasid tulud 7,6 protsenti (1,03 miljardi euro võrra).

Maksutulud kasvasid 7,2 protsenti (789,3 miljoni euro võrra). Mahuliselt vedas kasvu sotsiaalmaks (suurenedes 430,0 miljoni euro võrra), mille tasumist toetas vaatamata majanduslangusele tugevana püsinud tööturg. Sotsiaalmaksu tasumise kasv oli viimase 15 aasta üks kiiremaid. Tööjõumaksude laekumist toetas palgakulude jõudne kasv. Avalikus sektoris mõjutasid palgakasvu aasta alguses toimunud üldine viieprotsendiline palgatõus ning lisaraha suunamine hariduse, tervishoiu ja siseturvalisuse valdkonna täiendavaks palgatõusuks.

### PIKAAJALINE TREND: MAKSD, MUUD TULUD, VÄLISABI

Valitsussektori tuludest moodustasid maksutulud perioodil 2014–2023 keskmiselt 81 protsenti. Nende osakaal on viimasel kahel aastal langenud 80 protsendile. Ülejäänud osa moodustavad mittemaksulised tulud (vaata joonist 5).

Aastatel 2014–2023 moodustas sotsiaalmaks maksutuludest keskmiselt 35 protsenti, tulumaks neljandiku ja käibemaks 24 protsenti. Nende kolme maksu osakaal on võrreldes perioodi algusega (81 protsenti 2014. aastal) kasvanud, ulatudes perioodi lõpuks sotsiaalmaksu ja tulumaksu osakaalu suurenemise tõttu 88 protsendini maksutuludest (vaata joonist 6). Sotsiaalmaksu osakaal kasvas 2023. aastal kahe protsendi võrra 37 protsendini palgakulude tugeva kasvu toel. See toetas ka füüsilise isiku tulumaksu laekumist, mille osakaal langes vaid ühe protsendi võrra 20 protsendile vaatamata üldise maksu-

Erasektoris mõjutas palgakasvu inflatsioon ning ettevõtete suhteliselt hea finantsseis.

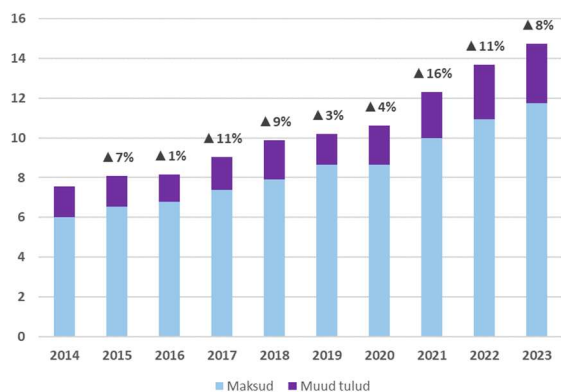
Protsentuaalselt kasvas suurematest maksudest kõige kiiremini juriidilise isiku tulumaks – 21,7 protsenti. Selle põhjus oli eelkõige finantssektori intressitulude kasv, mis suurendas krediitiasutuste avansilise tulumaksu laekumist ligi 2,4 korda võrreldes 2022. aastaga.

Mittemaksulised tulud kasvasid 8,9 protsenti (245,1 miljoni euro võrra). Mahuliselt kasvasid kõige rohkem välisabi (190,0 miljonit eurot) ning kaupade ja teenuste müük (103,4 miljonit eurot) (vaata joonist 7). Dividenditulu kasvas 35,9 miljoni euro võrra võrreldes eelmise aastaga peamiselt ettevõtete Eesti Energia AS ja Elering AS dividendide suurenemise tõttu.

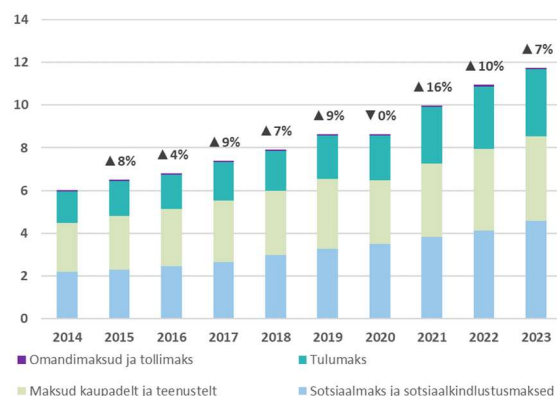
vaba tulu tõstmisele ja vanaduspensioniealiste ühtse maksuvaba tulu kehtestamisele.

Mittemaksulistest tuludest moodustasid perioodil 2014–2023 kõige suurema osa saadud toetused, keskmiselt 47 protsenti (vaata joonist 7). Seetõttu kirjeldatakse alljärgnevalt välisvahendite kasutamist põhjalikumalt.

Välisabi maht sõltus perioodil 2014–2023 toetuste rakendamise tsüklilisest. Seda ajavahemikku mõjutavad Euroopa Liidu eelarveperioodid 2014–2020 ja 2021–2027. Euroopa Liidu eelarveperioodi alguses on struktuuritoetuste rakendamine tavaliselt madalam ja suureneb perioodi lõpuks. Välisabi keskmine osakaal muudes tuludes oli aastatel 2014–2023 45 protsenti, ulatudes 41 protsendist 2022. aastal 57 protsendini 2019. aastal (vaata joonist 8).



Joonis 5. Valitsussektori tulude struktuur, miljardites eurodes



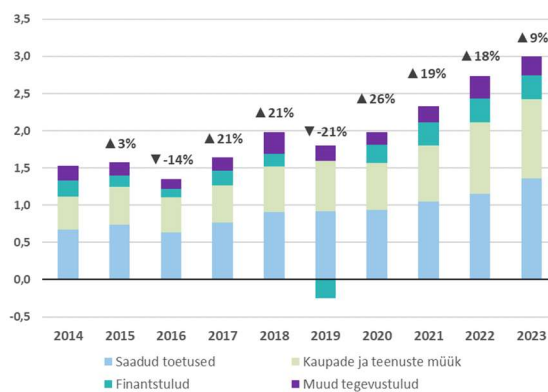
Joonis 6. Valitsussektori maksutulud, miljardites eurodes

## VÄLISVAHENDITE KASUTAMINE

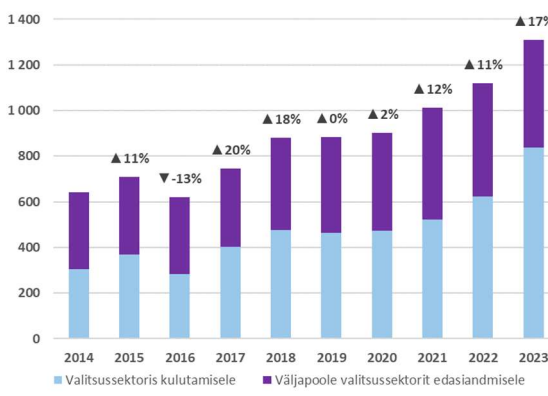
Riigieelarve planeerimisel moodustavad välisvahendid umbes 10 protsenti eelarve kogumahust. 2023. aasta riigieelarve täitmisest (valitsussektori osa) moodustasid välistoetused 1,31 miljardit eurot (vaata 4.6 lisa c15 A2). Välistoetuste mahust moodustavad suurima osa Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid, mida rakendatakse ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava<sup>6</sup>, Eesti maaelu arengukava<sup>7</sup> ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava alusel. Euroopa Liidu eelarveperioodil 2014–2020 eraldati Eestile 4,80 miljardit eurot, mida sai kasutada kuni 2023. aasta lõpuni.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide 2014–2020 eelarveperioodi rakenduskava Euroopa Liidu toetuste maht on 3,68 miljardit eurot, mis koos riikliku kaasfinantseeringu ja toetuse saajate omafinantseeringuga on üle 5,20 miljardi euro. Selles sisalduvad REACT-EU vahendid, mis on mõeldud COVID-19 tagajärgedega võitlemiseks, majanduse elavdamiseks ja energiakriisiga tegelemiseks (vaata joonist 9).

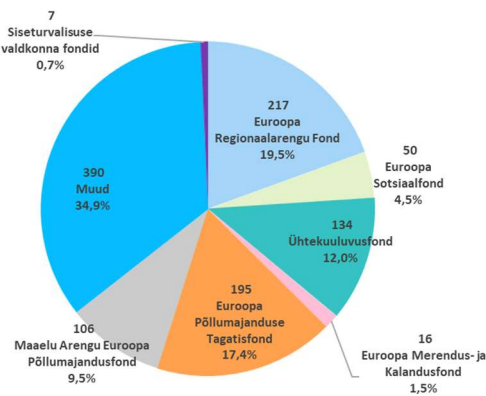
Struktuurivahendite rakendamise olulised märksõnad 2023. aastal olid paralleelselt toimunud 2014–2020 rahastusperioodi lõpetamine ja uue rahastusperioodi käimalükkamine, mis mõjutasid projektide elluviimist. Kogu aasta jooksul oli kõrgendatud tähelepanu all lõppeva rahastusperioodi projektide tähtaegne valmimine ja viimaste väljamaksete teostamine.



Joonis 7. Valitsussektori muud tulud, miljardites eurodes



Joonis 8. Välisabi, miljonites eurodes



Joonis 9. Välisvahendite väljamakstud kulude jagunemine fondide lõikes 2023. aastal (miljonites eurodes, % kogumahust)

2023. aasta lõpuks oli perioodi 2014–2020 **ühtekuuluvuspoliitika fondide** Euroopa Liidu vahenditest välja makstud peaaegu 100 protsenti toetuste mahust. Aasta jooksul suunati Eesti majandusse ligi 428 miljonit eurot.

**Eesti maaelu arengukava 2014–2020** keskendub kuuele Euroopa Liidu maaelu arengu valdkonna prioriteedile. 2023. aasta lõpu seisuga oli kohustisi Euroopa Liidu vahendite ees 1,07 miljardit eurot, millest on välja makstud 945 miljonit eurot. Vahendeid on või-

<sup>6</sup> Sisaldab Euroopa Sotsiaalfondi, Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi vahendeid, lühendid vastavalt ESF, ERF ja ÜF.

<sup>7</sup> Katab Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi vahendeid, lühend EAFRD.



malik kasutada koos ülemineku perioodiga ning taasterahastu panusega kuni aastani 2025.

Samal ajal tegeleti uue perioodi 2021–2027 välisloetuste vahendite õigusaktide ettevalmistuse ja kasutuselevõtmisega nii kiiresti kui võimalik.

**Euroopa Merenduse- ja Kalandusfondi<sup>8</sup> rakenduskava 2014–2020** koondab kuut eesmärki. 2023. aasta lõpuks oli Euroopa Liidu vahenditest kohustisi võetud 102,4 miljoni euro eest ja välja makstud 98,8 miljonit eurot.

**Siseturvalisuspoliitika** raames kasutatakse eelarveperioodi 2021–2027 välisvahendeid Sisejulgeolekufondi, Piirihalduse ja viisipoliitika rahastu ning Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi kaudu. Nende Euroopa Liidu toetuste maht on kokku ligi 87,8 miljonit eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering. 2023. aasta lõpu seisuga oli kohustisi Euroopa Liidu vahendite ees võetud juba ligi 80 miljonit eurot ja sellest on välja makstud umbes 2 miljonit eurot.

Euroopa Liidu Nõukogu kinnitas 2020. aasta detsembris

Euroopa Liidu pikaajalise eelarve aastateks 2021–2027. **Eesti saab Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondidest aastateks 2021–2027 toetusi summas 3,37 miljardit eurot.** Uue rakendusperioodi alustamiseks vajalikud strateegiadokumendid – partnerluslepe ja rakenduskava – kinnitati 2022. aastal ning see tähendas, et vahendite kasutamisega sai alustada. 2023. aasta lõpuks oli kinnitatud juba 103 õigusakti (72 protsenti perioodi õigusaktidest), millega jagatakse erinevaid toetusi, ning juba on tehtud ka esimesed väljamaksed. 2023. aasta lõpu seisuga oli kohustisi Euroopa Liidu vahendite ees võetud juba ligi 1,6 miljardit eurot ja sellest on välja makstud umbes 135 miljonit eurot.

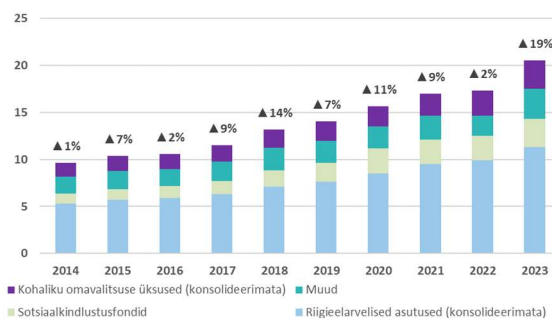
Euroopa Liidu pikaajalisele eelarvele lisaks selgus 2022. aastal taasterahastu „NextGenerationEU“<sup>9</sup> raames lõplik eelarve maht Eesti taastekavale aastani 2026. Rahastu lõplikuks mahuks Eestile kujunes 863,3 miljonit eurot ning aastal 2023 on toimunud aktiivne töö nende vahendite rakendamisel erinevate investeeringute ja reformide kaudu.

## 1.1.6 Valitsussektori kulud ja investeeringud

### ÜLEVAADE VALITSUSSEKTORI KULUDEST JA INVESTEERINGUTEST

Valitsussektorisest sektorite konsolideerimata kogukulud 2023. aastal olid 20,53 miljardit eurot, mis vastab 54 protsendile SKP-st ning millest riigi (konsolideerimata) kulud moodustasid 11,31 miljardit ehk 55,1 protsenti (vaata joonist 10).

Kohalike omavalitsuste üksuste (konsolideerimata) kulud olid 3,04 miljardit eurot, sotsiaalkindlustusfondide kulud 2,99 miljardit eurot ja muude üksuste kulud 3,18 miljardit eurot.



Joonis 10. Valitsussektori allsektorite konsolideerimata kulud, miljardites eurodes

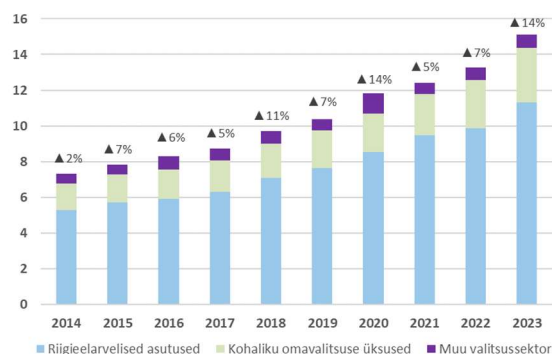
### ÜLEVAADE 2023. AASTA KULUDEST

Avaliku sektori 2023. aasta konsolideeritud kuludest 80,5 protsenti (2022. aastal 79,8 protsenti) moodustasid valitsussektori kulud. Valitsussektori konsolideeritud kuludest 74,8 protsenti moodustasid riigiasutuste kulud ja neljandiku kohalike omavalitsuste kulud. Riigieelarveliste asutuste ja kohalike omavalitsuste konsolideeritud kulude osatähtsus valitsussektori kogukuludes jäi eelneva aastaga võrreldes samale tasemele.

2023. aastal kiirenes riigieelarveliste asutuste kulude kasvutempo võrreldes eelneva aastaga märgatavalt peamiselt tööjõukulude ja antud toetuste tõttu. Kohalike omavalitsuste kulude kasvutempo 2023. aastal vähenes põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimise ja toimetulekutoetuse mõjul.

Valitsussektori konsolideeritud kuludeks ilma investeeringuteta kujunes 2023. aastal 15,13 miljardit eurot (2022. aastal 13,26 miljardit eurot) ehk 14,1 protsenti (1,87 miljardit eurot) enam kui aasta varem (vaata joonist 11). Valitsussektori kuludest kasvasid võrreldes 2022. aastaga enim antud toetused (688,1 miljonit eurot,

11,0 protsenti) ja tööjõukulud (746,7 miljonit eurot, 20,2 protsenti).



Joonis 11. Valitsussektori kulud ilma investeeringuteta, miljardites eurodes

Valitsussektori kulude struktuur sarnanes 2023. aastal kriisieelse ajaga aastal 2019, mil antud toetuste osakaal jäi väiksemaks kui 50 protsenti kogukuludest ja tegevus-

<sup>8</sup> Lühend EMKF

<sup>9</sup> Euroopa Liidu taasterahastu, lühend NGEU

kulude osakaal moodustas umbes 45 protsenti kogukuludest (vaata joonist 12). 2023. aastal vähenes antud toetuste osakaal valitsussektori kogukuludest eelneva aastaga võrreldes 1,3 protsendipunkti võrra ja majandamiskulude osakaal 1,2 protsendipunkti võrra, samas kui tööjõukulude osakaal suurenes 1,5 protsendipunkti.

2023. aastal vähenesid antud toetused lisaelarve vahendite väiksema kasutuse tõttu, kuna kasutati vaid 2022. aastast ülekantud lisaelarve jääke. Töötajate palgad suurenesid, kuna 2023. aasta eelarves eraldati lisaraha riigieelarveliste asutuste töötajate palgatõusuks ning täiendavaid vahendeid õpetajate, kultuuritöötajate ja siseturvalisuse eest seisvate töötajate palgafondi kasvuks.

## SUURIM KULU EHK TOETUSED

Antud toetuste maht, mis 2023. aasta lõpus oli valitsussektoris 6,95 miljardit (2022. aastal 6,26 miljardit) eurot, kasvas aastaga 688,1 miljoni euro võrra peamiselt sotsiaaltoetuste suurenemise tõttu. Pensionid kasvasid 2023. aastal korrapärase indekseerimise, erakorralise 20 euro suuruse pensioni baasosa tõusu ja keskmise riikliku pensioni tulumaksuvabastuse tõttu. Pere-toetuste kasvu põhjustasid 2023. aasta veebruaris jõustunud seadusemuudatused, mille kohaselt esimese ja teise lapse toetus ning üksikvanema lapse toetus tõusis 80 euroni kuus, lasterikka pere toetus kolme kuni kuue lapse puhul 650 euroni kuus ning seitsme ja enama lapse puhul 850 euroni kuus. Pensionid kasvasid aastaga 358,6 miljoni eurot (16,4 protsenti), peretoetused 161,9 miljoni eurot (22,6 protsenti), muud ravikindlus-

## VALITSUSSEKTORI KULUD<sup>10</sup> TEGEVUSALADE LÖIKES

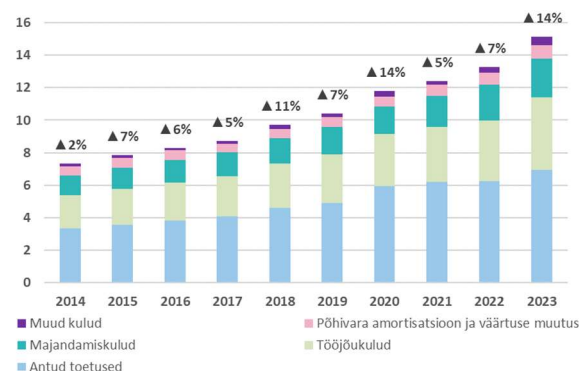
### Tööjõukulud

Valitsussektori tööjõukulud<sup>11</sup> olid 2023. aastal 4,45 miljardit eurot (vaata joonist 13) ja moodustasid 11,8 protsenti<sup>12</sup> SKP-st. Võrreldes eelneva aastaga on osakaal SKP-st tõusnud 1,4 protsendipunkti võrra.

2023. aastal kasvasid tööjõukulud kõige enam keskvalitsuses (21,2 protsenti), seejärel kohaliku omavalitsuse üksustes<sup>13</sup> 19,1 protsenti ja sotsiaalkindlustusfondides 15,5 protsenti.

Valitsussektori keskmine brutokuupalk kasvas 2023. aastal 16,1 protsenti, mis kasvas kiiremas tempos kui Eesti keskmine brutokuupalk (8,7 protsenti). Valitsussektori sees oli kõige kiirem kasv sotsiaalkindlustusfondides (19,2 protsenti). Kohaliku omavalitsuse üksuste keskmise palga kasv oli 18,1 protsenti ja keskvalitsuses 13,7 protsenti.

Valitsussektori brutokuupalk on kümne aasta jooksul kasvanud 108 protsenti ning Eesti keskmine brutokuupalk 82 protsenti. Valitsussektori ning Eesti keskmise brutokuupalga vahe on varasemaga võrreldes vähenenud.

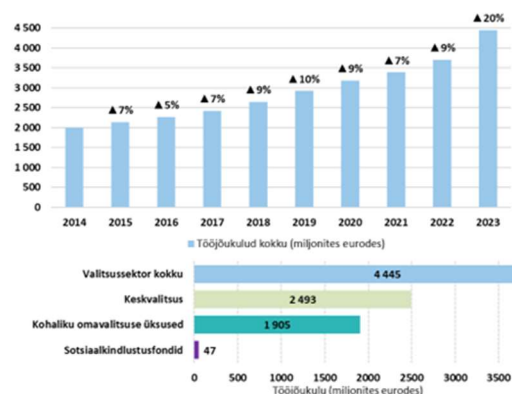


Joonis 12. Valitsussektori kulutuste struktuur, miljardites eurodes

tustoetused 78,0 miljoni eurot (19,8 protsenti), toetused töötutele ja töövõimetustoetused 42,4 miljoni eurot (9,5 protsenti) ja töötuskindlustushüvitised 42,2 miljoni eurot (30,8 protsenti).

Ajutise töövõimetuse hüvitised vähenesid 2023. aastal 27,8 miljoni euro võrra ja toimetulekutoetus 15,7 miljoni euro võrra. 2022. aastal arvestati eraldisena teise samba riigipoolsete sissemaksete ajutiselt peatamiselt välja makstav keskmise tootluse ühekordne kompensatsioon 21,6 miljoni eurot.

Saadud ja antud toetuste ülevaade, sealhulgas nende jagunemine valdkondade lõikes, asub raamatupidamise aruande peatükis 4.6 lisas c15.



Joonis 13. Valitsussektori tööjõukulude muutus aastate lõikes. Allikas: Rahandusministeeriumi saldoandmike infosüsteem

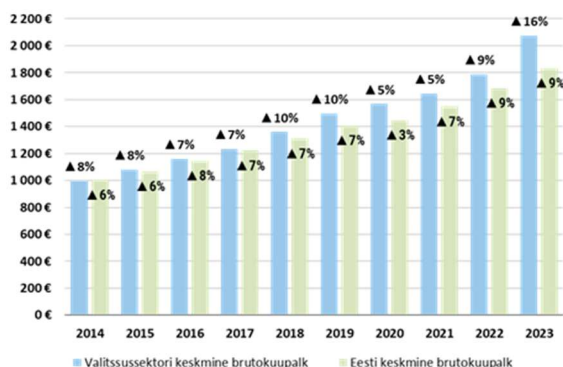
Valitsussektori keskmine brutokuupalk on selle aja jooksul kasvanud 997 eurolt 2076 euroni (vaata joonist 14). Eesti keskmine brutokuupalk oli 2023. aastal 1832 eurot. Valitsussektoris on rohkem kõrgharidusega töötajaid, mistõttu on ka palgad Eesti keskmisest brutokuupalgast kõrgemad.

<sup>10</sup> Välja arvatud toetused.

<sup>11</sup> Tööjõukulud koosnevad järgmistest osadest: koosseisuliste töötajate põhipalk, lisatasud, hüvitised, preemiad ja tulemustasud, puhkusetasud, tööjõukuludega kaasnevad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed, erisoodustused, muude isikute töötasud, töötasud võlaõiguslike lepingute alusel, eripensionid, pensionisuurendused, kapitaliseeritud tööjõukulu.

<sup>12</sup> Allikas: Eurostat (viimati uuendatud 22. mail 2024).

<sup>13</sup> Sisaldab ka valitsussektoris kuuluvate üksuste valitseva mõju all olevaid üksuseid.



**Joonis 14.** Eesti keskmise ja valitsussektori keskmise brutopalka muutus aastate lõikes. Allikas: Rahandusministeeriumi saldoandmike süsteem

## Majandamiskulud

2023. aastal oli valitsussektori majandamiskulude maht 2,38 miljardit eurot (2022. aastal 2,24 miljardit eurot) ning kasvas aastaga kuus protsenti. Kõige enam kasvasid 2023. aastal kaitsetstarbelise varustuse ja materjalide kulud (44,3 miljonit, 26,6 protsenti), info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud (32,0 miljonit, 24,5 protsenti), töömasinate, seadmete ja inventari majandamiskulud (29,0 miljonit eurot, 30,5 protsenti) ning kom-

### VALITSUSSEKTORI INVESTEERINGUD SEKTORITE LÕIKES

Kui võrrelda 2023. aastat 2022. aastaga, siis riigieelarveliste asutuste investeeringute osatähtsus kasvas 44 protsendini valitsussektori investeeringutest (vaata joonist 15). Valitsussektori investeeringud suurenesid 2023. aastal eelneva aastaga võrreldes 463 miljoni euro (37,8 protsenti) võrra. Kokku investeeriti 2023. aastal 1,68 miljardit eurot (2022. aastal 1,22 miljardit eurot). Sellest 745,4 miljonit eurot (2022. aastal 491,8 miljonit eurot) investeerisid riigiasutused ja 422,2 miljonit eurot (2022. aastal 371,1 miljonit eurot) kohalikud omavalitsused.

Valitsussektori investeeringud suurenesid kõige enam riigikaitse (254 miljonit eurot, 203,2 protsenti) ja transpordi valdkonnas (75,0 miljonit eurot, 21,4 protsenti) ning vähenesid ainsana sotsiaalse kaitse (12,0 miljonit eurot, 28,7 protsenti) valdkonnas. Ülevaade valitsus-

## 1.1.7 Valitsussektori bilanss

### BILANSI STRUKTUUR

2023. aasta lõpus oli valitsussektori konsolideeritud vara kokku 24,37 miljardit eurot (65 protsenti SKP-st), kasvades aastaga 1,32 miljardit ehk 5,7 protsenti võrra (neli protsenti SKP-st (vaata joonist 16)). Varast suurima osakaaluga oli väheliikviidne mittefinantsvara (edaspidi muu vara), mis moodustas koguvarast 50,7 protsenti ja oli 2023. aasta lõpul 12,35 miljardit eurot (33 protsenti SKP-st) ning millest kõige suurema osa ehk 92,1 protsenti moodustas materiaalne põhivara. Muu vara kasvas aastaga 1,36 miljardit ehk 12,3 protsenti võrra, mis on oluliselt kiirem kasv kui eelnevatel aastatel, nimelt viie

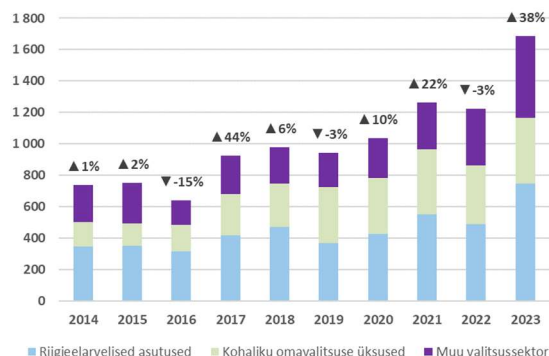
**Valitsussektoris töötas 2023. aastal 123 974 töötajat<sup>14</sup> ja see kasvas statistiliselt 3419 töötaja võrra ehk 2,8 protsenti.** Valitsussektori töötajad jagunesid keskvalitsuse, kohaliku omavalitsuse üksuste ja sotsiaalkindlustusfondide vahel.

Kohalikus omavalitsuses töötas 53 protsenti kogu valitsussektori töötajatest, keskvalitsuses oli 46 protsenti ja sotsiaalkindlustusfondides üks protsent kogu valitsussektori töötajatest ehk 1157 töötajat.

Detailsemat infot valitsussektori töötajate arvude ja keskmise palga kohta leiab avaliku teenistuse 2023. aasta aastaaruandest: <https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/avalik-teenistus/personali-ja-palgastatistika>

munikatsiooni-, kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud (16,0 miljonit, 14,9 protsenti). Enim ehk 59,0 miljonit eurot (32,6 protsenti) vähenesid 2023. aastal kulutused sotsiaalteenustele, kuna sõjapõgenike majutus ja toitlustuskulud vähenesid 2022. aastaga võrreldes. Ülevaade valitsussektori majandamiskuludest asub raamatupidamise aruande peatükis 4.6 lisas c21.

sektori investeeringutest tegevusalade lõikes asub raamatupidamise aruande peatükis 4.6 lisas c10.

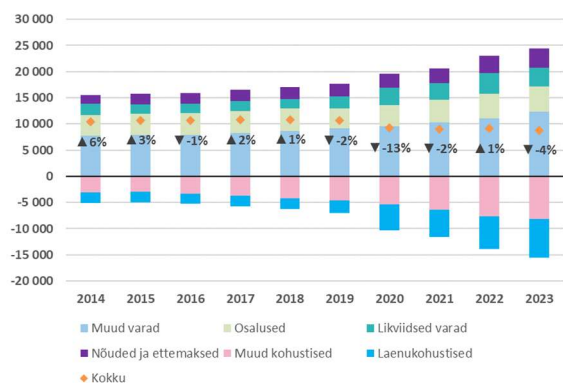


**Joonis 15.** Valitsussektori üksuste investeeringud, miljonites eurodes

eelneva aasta keskmine kasv oli 5,9 protsenti. Peamine kasv tulenes 2023. aastal riigikaitse investeeringutest (vaata joonist 21). Suuruselt järgmise, 20-protsendilise osakaaluga olid osalused – 2023. aasta lõpul 4,75 miljardit eurot (13 protsenti SKP-st). Järgnesid likviidsed varad (15 protsenti koguvaradest ehk 3,68 miljardit eurot) ning nõuded ja ettemaksed (15 protsenti koguvaradest ehk 3,58 miljardit eurot). Likviidsed varad vähenesid aastaga kaheksa protsenti, lühiajaliste finantsinvesteeringute toel.

<sup>14</sup> Peatükis on töötajate arvuna läbivalt käsitletud aasta keskmist täistööajale taandatud töötajate arvu.





**Joonis 16.** Valitsussektori bilanss, miljonites eurodes

Valitsussektori kohustised moodustasid 2023. aasta lõpul 15,58 miljardit eurot (41 protsenti SKP-st), olles aastaga suurenenud 1,66 miljardi euro ehk 11,9 protsenti võrra (neli protsenti SKP-st).

Kohustised jagunevad kaheks: laenukohustisteks (47 protsenti kohustistest) ja muudeks kohustisteks (53 protsenti kohustistest). Laenu- ehk võlakohustisi oli 2023. aasta lõpul 7,38 miljardit eurot (20 protsenti SKP-st) ning nende kohustiste kasv on alates 2020. aastast kiirenud. Viimase aastaga kasvasid need 1,07 miljardi euro ehk 17 protsenti võrra (vaata alapeatükki „Valitsussektori võlakohustised“). Muud kohustised moodustasid 2023. aasta lõpul 8,20 miljardit eurot

#### KÄIBEVARA JA LIKVIIDNE VARA

Valitsussektori käibevarast (6,93 miljardit eurot) moodustas likviidne vara 2023. aasta lõpul 3,68 miljardit eurot ehk 53 protsenti. Rahandusministeeriumi riigikassa osakond haldas 70 protsenti valitsussektori likviidsest varast, vastutades riigi 2,6 miljardi euro suuruste finantsreservide eest (vaata joonist 18). Riigikassa osakond korraldab riigiasutuste, sotsiaalkindlustusfondide ja riigi omandis olevate sihtasutuste ühtset rahavoo juhtimist ning haldab riigi likviidsusreservi ja stabiliseerimisreservi (vaata alapeatükki „Riigi konsolideeritud rahavoo ja finantsriskide juhtimise põhimõtted“).

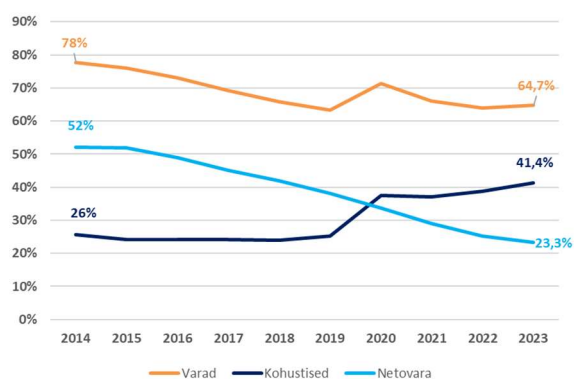
2023. aasta lõpus ületas valitsussektori käibevara lühiajalisi kohustisi (2,68 miljardit eurot) 1,6 korda<sup>16</sup>. See näitab valitsussektori üldiselt head lühiajalist finantsvõimekust, kuna käibevara ületab lühiajalisi kohustusi. 2022. aasta lõpus oli lühiajalise võlgnevuse kattekordaja 1,7. Viimasel kümnel aastal on suhtarv

#### NÕUDED JA ETTEMAKSED

Valitsussektori lühi- ning pikaajalised nõuded ja ettemaksud kasvasid aastaga 149,0 miljoni euro ehk

(22 protsenti SKP-st). Muude kohustiste hulka loetakse eraldised, saadud ettemaksud, võlad tarnijatele ja võlad töötajatele. Nende kasvu mõjutab laiem hinna- ja palgakasv.

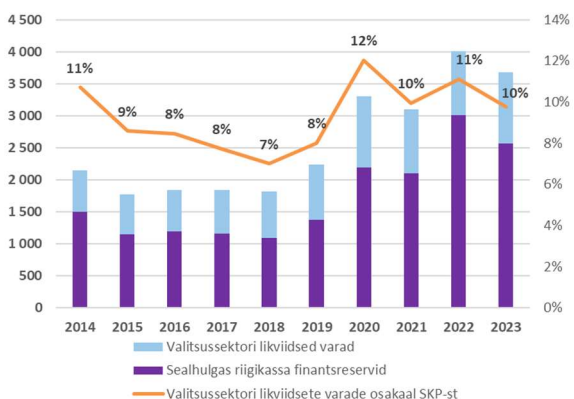
Valitsussektori netovara oli 2023. aasta lõpul 8,77 miljardit eurot (23 protsenti SKP-st (vaata joonist 17)).



**Joonis 17.** Valitsussektori varade, kohustiste ja netovara osakaal SKP-st

Valitsussektori netovara kahanes aastaga 346,0 miljoni euro ehk 3,8 protsenti võrra ning seega on taas näha langust peale olulist 1,40 miljardi euro ehk 13,2 protsenti suurust netovara vähenemist 2020. aastal<sup>15</sup> (vaata 4.4 netovara muutuste aruande valitsussektori osa B).

püsinud vahemikus 1,6 (2023. aastal) kuni 2,9 (2015. aastal), keskmiselt tasemel 2,1.

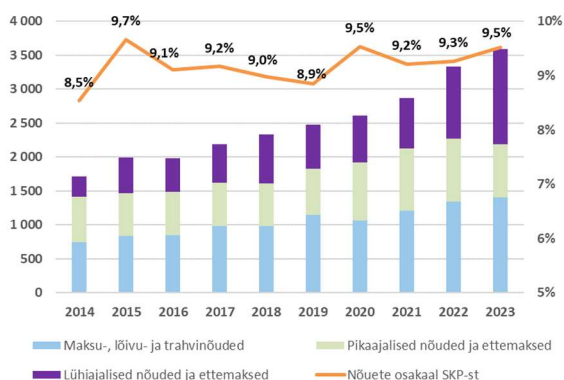


**Joonis 18.** Valitsussektori likviidsed varad, sealhulgas riigikassa halduses olevad finantsreservid, miljonites eurodes

7,5 protsenti võrra 3,58 miljardi euroni (9,5 protsenti SKP-st (vaata joonist 19)).

<sup>15</sup> 2020. aastal, mil oli koroonapandeemia ja majanduslangus, põhjustas valitsussektori 1,4 miljardi euro suurust netovara vähenemist aruandeaasta negatiivne tulem (1,2 miljardit eurot) ja pensionieraldiste kindlustusmatemaatiline kahjum (204 miljonit eurot).

<sup>16</sup> Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, inglise keeles *current ratio* (*current assets / current liabilities*).

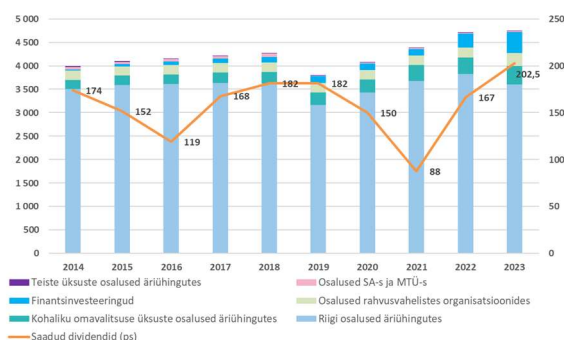


**Joonis 19.** Valitsussektori nõuded ja ettemaksed, miljonites eurodes

Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded moodustasid 1,40 miljardit eurot ehk 39 protsenti kõigist nõuetest ja ettemaksetest, lühiajalised muud nõuded ja ettemaksed 1,4 miljardit eurot (39 protsenti) ning pikaajalised muud nõuded ja ettemaksed 0,78 miljardit eurot (21,9 protsenti).

## OSALUSED

2023. aasta lõpus oli valitsussektoril osalusi 4,75 miljardit eurot (12,6 protsenti SKP-st), mida on eelmise aastaga võrreldes 33,4 miljoni euro ehk 0,7 protsendi võrra rohkem (vaata joonist 20).



**Joonis 20.** Valitsussektori osalused ja dividendid, miljonites eurodes

Suurima osa (75,8 protsenti) valitsussektori osalustest moodustasid riigile kuuluvad tütar- ja sidusettevõtjad 3,60 miljardi euro väärtuses. Riigi osalus neis vähenes aastaga 220,4 miljoni euro võrra (vaata 4.6 lisa c6 ja 2.7 lisa a9).

## MUU VARA

Valitsussektori koguvaradest poole moodustas muu vara, mille hulka arvatakse lisaks materiaalsele ja immateriaalsele põhivarale bioloogilised varad, kinnisvarainvesteeringud ning varud. Muu vara maht suurenes aastaga 1,36 miljardi euro võrra ning moodustas 2023. aasta lõpul kokku 12,35 miljardit eurot

Lühiajaliste nõuete ja ettemaksete seas on suurim 63,7 protsendi ulatuses laekumata sihtfinantseerimine summas 889,6 miljonit eurot ning pikaajaliste nõuete ja ettemaksete seas on suurimad antud laenud summas 674,1 miljonit eurot, mis moodustavad 85,9 protsenti (vaata 4.6 lisa c4).

Valitsussektori antud laenude hulgas on kajastatud ka 447,1 miljonit eurot (2022. aasta lõpul 451,9 miljonit eurot) Eesti riigi laene Kreekale, Iirimale ja Portugalile, mis väljastati Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi<sup>17</sup> kaudu (vaata 2.7 lisa a6). See summa on ühtlasi kajastatud riigi võlakohustistes (vaata 2.7 lisa a17).

Kreeka programmis lisanduvad laenudega seotud pikaajalised intressinõuded (vaata 2.7 lisa a5) ja intressivõlad (vaata 2.7 lisa a15) summas 34,1 miljonit eurot (2022. aasta lõpul 30,3 miljonit eurot). Valitsussektori suurimad laenude andjad on Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA, Maaelu Edendamise SA ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Kohalike omavalitsuste osalus tütar- ja sidusettevõtjates oli 388,0 miljonit eurot, suurenedes 2023. aastal 39,6 miljoni euro võrra (vaata 4.6 lisa c6 ja 3.6 lisa b5).

Riigi osalused rahvusvahelistes organisatsioonides olid kokku 277 miljonit eurot (2022. aastal 215 miljonit eurot). Neist suurim oli 204,7 miljoni euroga osalus Euroopa Stabiilsusmehhanismis (vaata 2.7 lisa a3). 2023. aastal laekus tütar- ja sidusettevõtjalt dividenditulu 202,5 miljonit eurot, mida oli 35,9 miljoni euro võrra rohkem kui aasta varem.

Riigile kuulus 30 tütar- ja sidusettevõtet. Neist on valitsussektoris arvatud üheksa äriühingut, millest suurimad olid AS Riigi Kinnisvara, Eesti Raudtee AS ja Eesti Varude Keskus OÜ (vaata 2.7 lisa a1 B2). 2023. aastal lisati valitsussektoris Eesti Raudtee AS ja Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ.

Valitsussektoris ei kuulunud 21 riigi tütar- ja sidusettevõtjat, millest suurimad olid Eesti Energia AS (grupp), Riigimetsa Majandamise Keskus ja Elering AS (grupp).

Igal aastal avalikustatakse osaluste koondülevaated<sup>18</sup>, millest leiab detailsema informatsiooni riigile kuuluvate sihtasutuste ja äriühingute põhitegevuse ja finantsseisu kohta.

(33 protsenti SKP-st). Materiaalne põhivara suurenes aastaga 1,29 miljardi euro võrra 11,38 miljardi euroni ning moodustas 92,1 protsenti muust varast.

Varud kasvasid 2022. aastal kahekordseks. 2023. aastal kasv pidurdus 2,2 protsendile ning varude maht kasvas 9,7 miljoni euro võrra.

<sup>17</sup> Euroopa Finantsstabiilsusmehhanism (inglise keeles *European Financial Stability Facility*, EFSF) on 2010. aasta juunis eurotsooni riikide poolt ühiselt asutatud institutsioon euroala finantsstabiilsuse tagamiseks. Euroopa Finantsstabiilsusmehhanism andis pikaajalisi laene Iirimale, Kreekale ja Portugalile, mille finantseerimiseks emiteeriti eurotsooni riikide garanteeritud pikaajalisi võlakirju. Euroopa Finantsstabiilsusmehhanism enam eurotsooni liikmetele uusi laene ei väljasta, sest selle funktsiooni võttis üle 2021. aastal asutatud Euroopa Stabiilsusmehhanism.

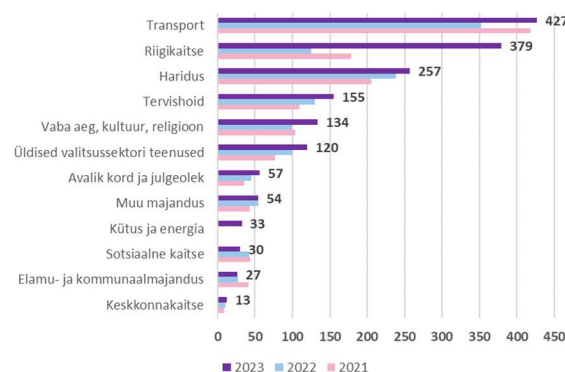
<sup>18</sup> Ülevaade riigi osaluspoliitika põhimõtetest: <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigi-osalused>.

Valitsussektori põhivarast moodustasid suurima osa ehk 70,5 protsenti hooned ja rajatised, mille väärtus oli 8,03 miljardit eurot.

Maad oli 810,2 miljoni euro ning masinaid ja seadmeid 863,0 miljoni euro väärtuses (vaata 4.6 lisasid c7, c8 ja c9).

Valitsussektori asutused soetasid 2023. aastal põhivara 1,69 miljardi euro eest. Seda oli 462,6 miljoni võrra rohkem kui 2022. aastal.

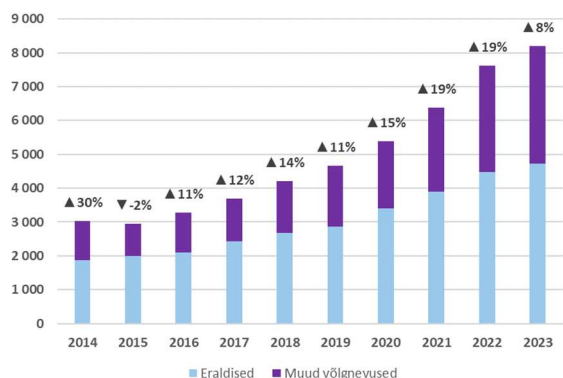
Kõige rohkem investeeriti 2023. aastal transporti (426,8 miljonit eurot) ja riigikaitset (379,3 miljonit eurot), kus soetuste maht sisuliselt kolmekordistus (vaata 4.6 lisa c10 ja joonist 21).



**Joonis 21.** Valitsussektori materiaalse ja immateriaalse põhivara ning kinnisvarainvesteeringute soetus tegevusalade lõikes miljonites eurodes viimasel kolmel aastal

## MUUD KOHUSTISED

Valitsussektori kohustised jagunevad kaheks: laenukohustisteks<sup>19</sup> ja muudeks kohustisteks. Muud kohustised hõlmavad eraldisi, saadud ettemakseid, kohustisi tarnijate ja töötajate ees. Muud kohustised suurenesid aastaga 589,7 miljoni ehk 7,7 protsenti võrra, moodustades 2023. aasta lõpul 8,20 miljardit eurot (vaata 4.6 lisa c12 ja c13). Muudest kohustistest moodustasid eraldised 57,7 protsenti ja muud võlgnevused 42,3 protsenti (vaata joonist 22).

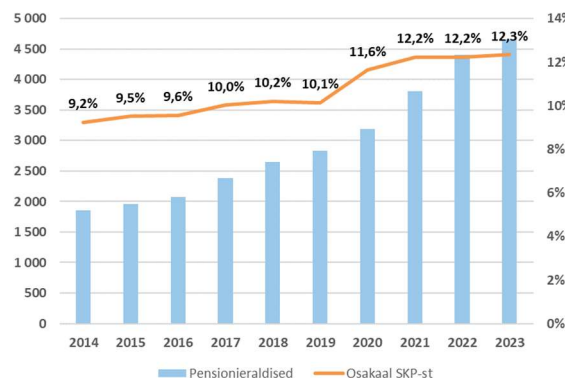


**Joonis 22.** Kohustiste (välja arvatud laenukohustised) struktuur miljonites eurodes

2023. aasta lõpus olid valitsussektori eraldised 4,73 miljardit eurot, mida oli 5,3 protsenti võrra rohkem kui 2022. aastal (vaata 4.6 lisa c13). Eraldistest 98,3 protsenti olid avaliku sektori pensionikohustised (4,65 miljardit eurot) (vaata joonist 23). Muud eraldised (79,2 miljonit eurot) koosnesid garantiikohustistest, laenuatagatistest, kohtukuludest ja keskkonnakaitse alastest eraldistest.

Pensionieraldisi arvestatakse riigi endistele ja praegustele töötajatele ning nende perekonnaliikmetele, kellel on seadusest tulenev õigus eripensionile või pensionisuurendusele, mis ületab tavalist riiklikku pensioni. Need on politsei- ja päästeametnikud, kaitseväelased, prokurörid, kohtunikud ja õiguskantsler, parlamendisaadikud ning muud ametnikud (vaata 2.7 lisa a16 A). 2023. aasta lõpu seisuga arvestati avaliku sektori pensionieraldisi 32 400 inimesele (2022. aastal 30 167 inimesele) kokku 4,65 miljardit eurot (2022. aastal 4,12 miljardit eurot). Pensionieraldiste saajatest 15 093 olid pensionil (2022. aasta lõpus 14 456 pensionäri). Eripensionite eraldiste suurust mõjutavad

tegurid on oodatav eluiga, intressimäärad, pensionisaajate arv ning nende väljateenitud pensioniõigused.



**Joonis 23.** Pensionieraldised miljonites eurodes ja osakaal SKP-st

Kuna kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid pensionieraldistelt võivad aastate lõikes oluliselt kõikuda, kajastatakse need otse netovarade muutusena. 2023. aastal moodustasid need kahjumi 237,3 miljonit eurot (2022. aasta kahjum 394,7 miljonit eurot). Kindlustusmatemaatilist kahjumit mõjutab keskmise palga ja pensioniindeksi pikaajalise prognoosi muutus. Jooksva perioodi eest lisandunud summad kajastatakse tööjõukuludes (vaata 2.7 lisa a23).

2023. aastal muutus päästeteenistuse seadus, mille kohaselt pikendati riikliku vanaduspensionide suurenduse aluseks oleva staaži kogumist kuni 28. veebruarini 2043 (varasem 28. veebruar 2023). Lisaks muudeti pensioni- oote toetuse saamise õigus tähtajatuks ja võrreldes varasemaga saab seda taotleda kuni viis aastat enne vanaduspensionile jäämist. Muudatuste tulemusena suurenes päästeameti isikkoosseis, kes teenivad välja staaži pensionisuurenduse saamiseks. 2022. aastal suurenes politsei- ja piirivalveametnike eripensionite eraldis oluliselt politsei- ja piirivalveseaduse muutmise tulemusena. Varem arvestati eripensione teenistusastme tasu ja ametikoha astmepalgalausel. 2022. aastal muudeti arvestuse aluseks ametikoha põhipalk.

Riigi raamatupidamisaruandes ei kajastata kohustistena Eesti töötajaskonna poolt välja teenitud tulevaste perioodide esimese samba pensionimakseid (riiklikku pensioni), mistõttu ei ole selle kohustise jaoks moodus-

<sup>19</sup> Laenukohustised on täpsemalt selgitatud alapeatükis „Valitsussektori võlakohustised“.

tatud sihtotstarbelist eraldist. Rahvusvaheliste avaliku sektori raamatupidamisstandardite kohaselt kajastatakse aruandluses esimese samba pensionimaksed selles perioodis, mille eest need maksmisele kuuluvad. Samas

koostab rahandusministeerium riiklike pensionide tulude ja kulude pikaajalisi prognoose ning hindab saadava sotsiaalmaksu ja riiklike pensionide kulu vahet, mis tuleb katta riigieelarve muude tulude arvelt.

## 1.1.8 Valitsussektori võlakohustised

### VALITSUSSEKTORI VÕLAKOHUSTISED ÜKSUSTE LÖIKES

Valitsussektori statistiline võlakoormus oli 2023. aasta lõpus 7,37 miljardit eurot (19,6 protsenti SKP-st), mis võrreldes eelnenud aastaga suurenes 717 miljoni euro ehk 11 protsenti võrra (vaata joonist 24).

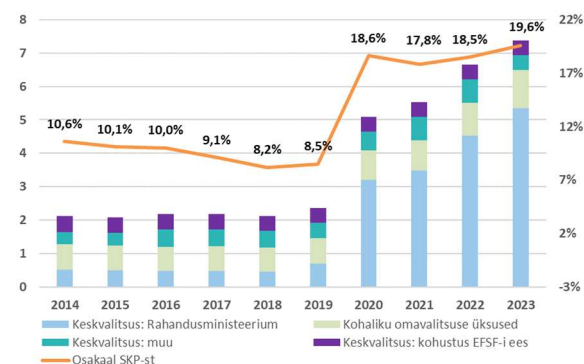
Kõige rohkem, 813 miljoni euro ehk 18 protsenti võrra, kasvasid 2023. aastal Ukrainas jätkunud sõjast ning energiakriisist tingituna riigile võetud võlakohustised. 2023. aasta lõpus moodustas rahandusministeeriumi 5,34 miljardi euro suurune võlaportfell valitsussektori võlakoormusest 72 protsenti.

Riigi võlakohustiste hulka arvestatakse ka riigigarantii Euroopa Finantsstabiilsusmehhanismi poolt antud laenudele summas 447,1 miljonit eurot, mis 2023. aastal moodustas kuus protsenti kogu valitsussektori võlast. Võrreldes 2022. aastaga kahanes Euroopa Finantsstabiilsusmehhanismiga seotud kohustus 4,8 miljoni euro võrra. Siiani Eesti Euroopa Finantsstabiilsusmehhanismi võlakohustiste riigigarantiiga seotud makseid teinud ei ole.

Teiste valitsussektoris kuuluvate keskvalitsuse üksuste võlakohustised olid 2023. aasta lõpul 445 miljonit eurot. Need võlakohustised moodustavad kuus protsenti valitsussektori koguvõlast.

Kohalike omavalitsuste võlakohustised kasvasid aastaga 152 miljoni euro ehk 16 protsenti võrra ja olid 2023. aasta lõpul 1,14 miljardit eurot, moodustades 15 protsenti kogu valitsussektori võlast.

Sotsiaalkindlustusfondidel võlakohustisi ei olnud.

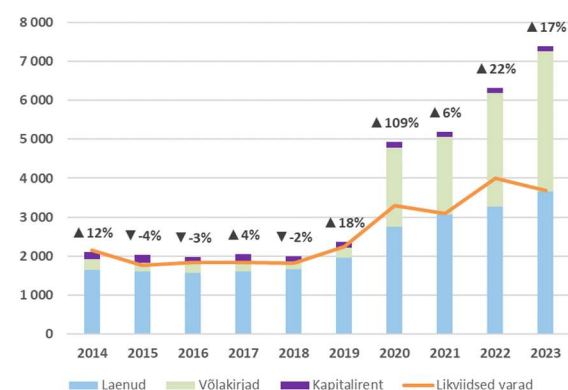


**Joonis 24.** Valitsussektori võlakohustiste jaotus üksuste lõikes, miljardites eurodes. Allikas: Statistikaamet

### VALITSUSSEKTORI VÕLAKOHUSTISTE STRUKTUUR

Võlakirjad moodustasid 2023. aasta lõpus valitsussektori võlakohustistest 49 protsenti, laenu 49 protsenti ja kapitalirendid kaks protsenti (vaata 4.6 lisa c14).

Võlakohustiste instrumentide osakaalud muutusid oluliselt 2020. aastal, kui rahandusministeerium naasis rahvusvahelistele kapitaliturgudele, emiteerides 1,50 miljardit eurot eurovõlakirju tähtajaga 2030. aastal (vaata joonist 25).



**Joonis 25.** Valitsussektori võlakohustised instrumentide alusel miljonites eurodes

2022. aastal lisandus 1 miljard eurot pikaajalisi eurovõlakirju tähtajaga 2032. aastal. 2023. aastal suurendati seda emissiooni veel 500 miljoni võrra.

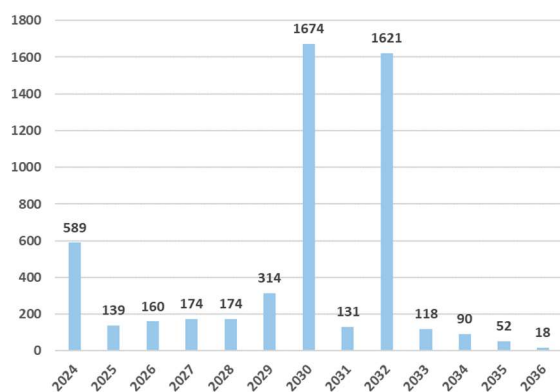
Rahavoo juhtimiseks kasutab rahandusministeerium ka lühiajalisi võlakirju ja kommertsapabereid (jääk 2023. aasta lõpus 521 miljonit eurot) ning pikaajalisi laene Põhjamaade Investeeringuspangalt, Euroopa Investeeringuspangalt, Euroopa Nõukogu Arengupangalt ja Euroopa Komisjonilt (jääk 2023. aasta lõpus 1,82 miljardit eurot (vaata 2.7 lisa a17 ja tabelit 3)). Kõik valitsussektori kohustised on eurodes.

Valitsussektori võlakohustised olid pikka aega finantsreservidega sarnasel tasemel. Alates 2020. aastast suurenes oluliselt riigi vajadus kaasata võlakohustisi erinevate kriisidega toimetulekuks ning püsib varasemast kõrgem, et katta eelarve puudujääki ka järgnevatel aastatel.

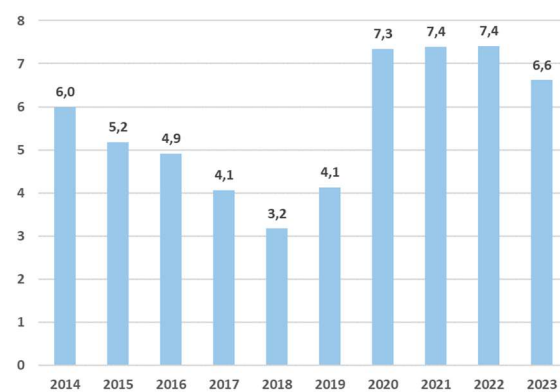
Rahandusministeeriumi kui valitsussektori suurima laenaja võlaportfelli refinantseerimisrisk on madal. Võlakohustiste põhisumma tagasimaksed on aastate lõikes ühtlaselt jaotatud. Suuremad võlakohustiste põhisummade tagasimaksed algavad aastast 2030, mil hakkavad lunastuma emiteeritud pikaajalised võlakirjad (vaata joonist 26).

Madalat refinantseerimisrisiki iseloomustab riigi võlakohustuste 6,6-aastane kaalutud keskmine tagasimakseperiood (vaata joonist 27), mis on eelmise aastaga võrreldes vähenenud lühiajaliste võlakirjade osakaalu suurenemise tõttu. Võrdluseks: Euroopa Liidu riikide keskmine võlakohustuste tagasimakseperiood on Euroopa Komisjoni andmetel 8,3 aastat.





**Joonis 26.** Rahandusministeeriumi võlakohustuste tagasimaksete profiil, miljonites eurodes



**Joonis 27.** Rahandusministeeriumi võlakohustuste kaalutud keskmine tagasimaksmise periood, aastates

**Tabel 3.** Rahandusministeeriumi võlakohustiste struktuuri võrdlus aastatel 2021, 2022 ja 2023, miljonites eurodes

	31.12.2021	Osakaal	31.12.2022	Osakaal	31.12.2023	Osakaal	Neto-muutus 2023/2022
<b>Võlakohustused kokku</b>	<b>3481</b>	<b>100%</b>	<b>4528</b>	<b>100%</b>	<b>5341</b>	<b>100%</b>	<b>813</b>
<b>Pikaajalised laenud</b>	1581	45%	1678	37%	1820	34%	142
<b>Lühiajalised võlakirjad</b>	400	12%	350	8%	521	10%	171
<b>Pikaajalised võlakirjad</b>	1500	43%	2500	55%	3000	56%	500
<b>Kaalutud keskmine intress</b>	<b>0,03%</b>		<b>1,62%</b>		<b>2,85%</b>		
<b>Keskmine kestus tähtajani</b>	<b>7,4 aastat</b>		<b>7,4 aastat</b>		<b>6,6 aastat</b>		

## 1.1.9 Tingimuslikud kohustised

Valitsussektori olulisemad tingimuslikud kohustised (vaata 4.6 lisa c27) on viimase kümne aasta jooksul olnud vahemikus 4,61 kuni 6,90 miljardit eurot, kasvades 2023. aasta jooksul 810 miljoni euro võrra. Nende kohustiste osakaal SKP-st on aastast aastasse vähenenud, moodustades 2023. aasta lõpul 18 protsenti SKP-st (vaata joonist 28).

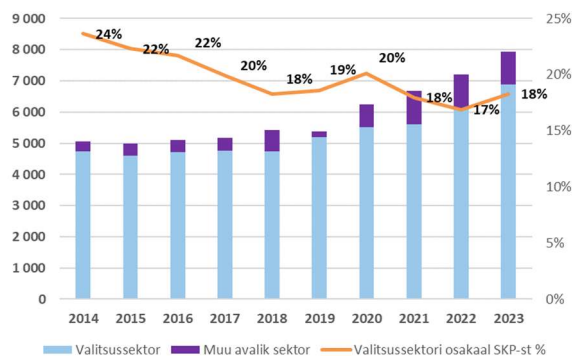
Kaks suurimat kohustist – sissemaksmata osalused rahvusvahelistes finantsinstitutsioonides (2,04 miljardit eurot, 30 protsenti tingimuslikest kohustistest) ja riigigarantiid (1,98 miljardit eurot, 29 protsenti tingimuslikest kohustistest) moodustasid 2023. aastal valitsussektori tingimuslikest kohustistest 59 protsenti. Võrreldes 2022. aastaga suurenesid need tingimuslikud kohustised 340 miljoni euro võrra. Eestile kehtis 12 aastat Euroopa Stabiilsusmehhanismiga liitumisest vähendatud osalusega üleminekuperiood, mis lõppes 2023. aasta jaanuaris. Sellega seoses suurenes Eesti osalus, sealhulgas sissemaksmata osalus, Euroopa Stabiilsusmehhanismi kapitalis. Riigigarantiidest 1,55 miljardit eurot ehk 76 protsenti moodustab Euroopa Finantsstabiilsusmehhanismi<sup>20</sup> võlakohustistele antud garantii ning 262,0 miljoni eurot ehk

13 protsenti Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA ettevõtlus- ja eluasemelaenude käendused ning ekspordigarantiid. Ülejäänud väiksemad garantiid on antud rahvusvahelistele finantsinstitutsioonidele laenude või erinevate projektide garanteerimiseks (vaata 2.7 lisa a30 B).

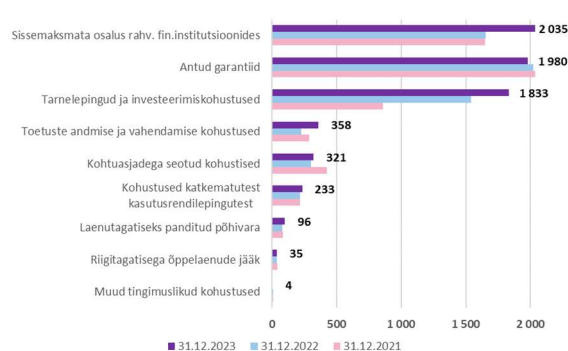
Riik peab rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide nõudmisel tasuma oma sissemaksmata osaluse<sup>21</sup> eest kokku 2,04 miljardit eurot, millest suurim kohustis 1,59 miljardit eurot on Euroopa Stabiilsusmehhanismi ees. Muude finantsinstitutsioonide sissemaksmata osalused on oluliselt väiksemad: näiteks Euroopa Investeeringuspangal 188 miljoni eurot, Maailmapangal 141 miljoni eurot, Põhjamaade Investeeringuspangal 69 miljoni eurot (vaata 2.7 lisa a30 A). Ülejäänud tingimuslikud kohustised on seotud tarnelepingute ja investeeringukohustistega (1,83 miljardit, 26 protsenti tingimuslikest kohustistest), toetuse andmise ja vahendamise kohustistega (358 miljoni, viis protsenti tingimuslikest kohustistest) ning kohtuasjadest, muudest lepingutest ja tagatistest tulenevate kohustistega (kokku 689 miljoni, kümme protsenti tingimuslikest kohustistest (vaata joonist 29)).

<sup>20</sup> Eesti garanteerib alates 2011. aastast vastavalt oma osalusele garantii osa igast Euroopa Finantsstabiilsusmehhanismi võlakirja-emissioonist kuni 1,99 miljardi euro ulatuses.

<sup>21</sup> Inglise keeles *callable capital*.



**Joonis 28.** Avaliku sektori ja valitsussektori tingimuslikud kohustused kokku, miljonites eurodes



**Joonis 29.** Valitsussektori tingimuslikud kohustused liikides, miljonites eurodes

## 1.1.10 Riigi finantsriskide juhtimise põhimõtted ja likviidsus

### RIIGI KONSOLIDEERITUD RAHAVOO JUHTIMINE

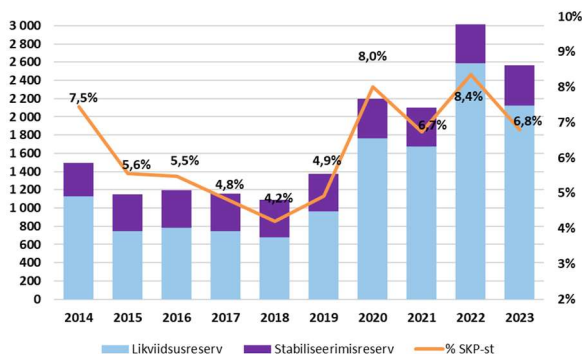
Riik on valitsussektori siseselt koondanud ühtse rahavoo juhtimise alla 220 asutust: kõik 164 riigiasutust, 52 sihtasutust, Tervisekassa, Eesti Töötukassa, AS Pensionikeskuse ja Euroopa Komisjoni (vaata 2.7 lisad a2 ja a15). Rahandusministeeriumi riigikassa osakond korraldab arvelduste, makseteenuste ja rahavoo juhtimist e-riigikassa süsteemi ja krediitdialutustes olevate rahandusministeeriumi kontsernikontode koosseisu kuuluvate pangakontode vahendusel. Valitsussektori suuremad asutused, mis on väljaspool riigikassa osakonna konsolideeritud rahavoo juhtimist, on Tagatis-

fond, kohalikud omavalitsused ja neile kuuluvad asutused, ülikoolid ning riigi äriühingud.

Konsolideeritud rahavoogude juhtimine võimaldab grupisiselt saavutada suuremat sünergiat. Riigil on seetõttu võimalik laenuvõtmist edasi lükata ning kasutada valitsussektori vabu vahendeid paindlikult ja efektiivselt. Tervisekassa, Töötukassa ja sihtasutused ei pea tegelema finantsvarade haldamise ega rahavoo juhtimisega. Lisaks maksab riigikassa osakond neile raha järgilt likviidsusreservi tulususega võrdsel määral intressi.

### RIIGI FINANTSRISKIDE JUHTIMISE PÕHIMÕTTED

Rahandusministeeriumi riigikassa osakond lähtub riigi finantsinvesteeringute haldamisel konservatiivsest investimisstrateegiast, et tagada vahendite väärtuse säilivus ja likviidsus ning kehtestatud riskipiirangute raames tulu teenimine (vaata joonist 30).



**Joonis 30.** Riigi finantsreservide mahud miljonites eurodes ja nende osakaal SKP-st. Allikas: Rahandusministeerium, Statistikaamet

Finantsriskide juhtimisel lähtutakse aktive ja passivate tasakaalustatud haldamise<sup>22</sup> põhimõtetest, mille kohaselt on finantsvarade ja -kohustuste finantsriskid kokku võimalikult neutraalsed ehk riskid on maandatud (vaata tabelit 4). Riigi võlakohustuste võtmisel peab kaasnevate finantsriskide ja kulu suhe olema kooskõlas riigi võlakohustuste täitmise võimekusega.

Riigikassa osakond haldab kaht investimisportfelli: likviidsusreservi igapäevase rahavoo juhtimiseks ja stabiliseerimisreservi kriisilukordadeks. Finantsvahendeid investeeritakse rahvusvahelistel finantssturgudel kõrge krediitdireitingu ja likviidsusega võlakirjadesse ning hoiustesse.

Riigi kohustuste õigeaegseks täitmiseks jälgitakse likviidsusreservi ja lühiajaliste võlakohustuste (arvelduskrediidi, lühiajalise krediitilimiidi ja muude sarnaste lepingute) võtmise miinimumtasest. Likviidsuse tagamiseks võib likviidsusreservi vahendeid paigutada vaid kuni kolmekuulise tähtajaga hoiustesse ja likviidsusesse võlakirjadesse.

Eurodes tehtud paigutusi loetakse valuutariskivabadeks. Stabiliseerimisreservi haldamisel valuutariski võtta ei ole lubatud. Likviidsusreservi turuväärtusest võib valuutariski võtta ühe protsendi ulatuses.

Stabiliseerimisreservi intressiriski juhtimisel lähtutakse kord kvartalis koostatavast normportfelli. Normportfell koostatakse eurotooni vähemalt AA- krediitdireitinguga riikide valitsuse võlakirjadest ja rahaturu instrumentidest. Likviidsusreservi ja riigikassa antud laenu intressiriski juhtimiseks tohib nende keskmine modifitseeritud kestus olla kuni 0,45 aastat. Likviidsusreservi normportfelli on ühe kuu €STR swap'i määr.

Võlakohustuste intressiriski mõõdetakse keskmise intresside fikseerimise perioodi meetodil. 2023. aasta lõpu seisuga oli võlakohustuste keskmine intresside

<sup>22</sup> Inglise keeles ALM – asset-liability management.

fikseerimise periood 4,99 aastat ja 2022. aasta lõpus 5,46 aastat.

Krediidiriski juhtimisel kasutab riigikassa rahvusvaheliste reitinguagentuuride Moody's, Standard & Poor's ja Fitch poolt emitentidele ja krediidasutustele väljastatavaid krediidireitinguid. Likviidsus- ja stabiliseerimisreservi finantsvahendeid võib investeerida pikaajalistesse (lõpptähtajaga üle ühe aasta) väärtpaberitesse ning hoiustesse, mille krediidireiting on vähemalt Aa3 (Moody's) või AA- (Standard & Poor's ja Fitch), lühiajaliste (alla ühe aasta) lunastus- või lõpptähtajaga paigutuste puhul peab krediidireiting olema vähemalt Prime-1 (Moody's), A-1 (Standard & Poor's) või F-1 (Fitch). Paigutustele krediidasutustes, mille kaudu korraldatakse riigi arveldusi, on kehtestatud täiendavad piirangud.

Likviidsus- ja stabiliseerimisreservi vahendeid ei tohi paigutada Euroopa Finantsstabiilsusmehhanismi ja Euroopa Stabiilsusmehhanismi võlakirjadesse. Lisaks ei

tohi stabiliseerimisreservi vahendeid paigutada krediidasutustesse, mille hoiuseid tagatakse tagatisfondi seaduse kohaselt. Ühe krediidasutuse või emitendi ja tema kontserniga seotud tehingute osakaal võib olla kuni 20 protsenti vastava investeerimisportfelli turuväärtusest. Vähemalt 65 protsenti stabiliseerimisreservi turuväärtusest peab olema paigutatud valitsussektori emitentide võlakirjadesse.

Võlakohustistega seotud finantsriskide juhtimisel arvestatakse ka refinantseerimisriski. Riigieelarvele liigse maksekoormuse vältimiseks on kehtestatud piirang tagasi maksmata lühiajaliste võlakohustiste jäägile. See tohib olla kuni 25 protsenti vastava aasta riigieelarve kulude ja investeeringute summast. Pikaajaliste võlakohustuste tagasimaksed tuleb võimaluse korral hajutada aastate vahel selliselt, et ühel aastal tagasimaksmisele kuuluvad pikaajalised võlakohustised ei ületa viit protsenti vastava aasta prognoositavast sisemajanduse kogutoodangust.

**Tabel 4.** Likviidsusreservi, stabiliseerimisreservi ja rahandusministeeriumi poolt võetud võlakohustiste peamised riskinäitajad

	Võetud võlakohustised		Likviidsusreserv		Stabiliseerimisreserv	
	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023
<b>Turuväärtus</b>	4528 miljonit eurot	5341 miljonit eurot	2587 miljonit eurot	2123 miljonit eurot	424 miljonit eurot	440 miljonit eurot
<b>Modifitseeritud kestus</b>	4,83 aastat	4,41 aastat	0,16 aastat	0,09 aastat	0,65 aastat	1,85 aastat
<b>Keskmine kestus tähtajani</b>	7,41 aastat	6,62 aastat	–	–	–	–
<b>Keskmine intresside fikseerimise periood</b>	5,46 aastat	4,99 aastat	–	–	–	–
<b>Valuuta</b>	100% euro	100% euro	99,71% euro ja 0,29% muu valuuta	99,94% euro ja 0,06% muu valuuta	100% euro	100% euro

## 1.2 Tegevuste ülevaade

Alates 2020. aastast on Eesti riigieelarve täielikult tegevuspõhine, mis tähendab, et riigi strateegilised eesmärgid on seotud kasutada olevate vahenditega, mis teeb riigieelarve mõistetavamaks ka nendele otsustajatele ja lugejatele, kellel puuduvad raamatupidamiselikud teadmised.

Selle peatüki eesmärk ongi anda lühiülevaade nii riigi pikaajaliste sihtide kui ka „Riigi eelarvestrateegias 2023–2026“ seatud eesmärkide poole liikumisest.

Pikaajaliste sihtide poole liikumisest annab ülevaate pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ tegevuskava kokkuvõte<sup>23</sup>. Ministeeriumite tegevusi kajastatakse tulemusvaldkondade lühiülevaadete kaudu.

Peatüki lõpus antakse ülevaade põhiseaduslike institutsioonide 2023. aasta tegevustest ning ministeeriumite siseauditi üksuste sise- ja välishindamiste tulemustest.

Põhjalikuma ülevaate saamiseks on teemade juurde lisatud link detailsema aruandega.

### 1.2.1 Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“

Riigikogu võttis 12. mail 2021 vastu riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“. Selle sihid on:

- Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed,
- Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud,
- Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik,
- Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond,
- Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.

#### EESTIS ELAVAD ARUKAD, TEGUSAD JA TERVIST HOIDVAD INIMESED

- **Muudame haridussüsteemi õppijast lähtuvaks ja paindlikuks ning viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajadustega.** Eesti õppekeelele ülemineku tagamiseks koolieelsetes lasteasutustes ning esimeses ja neljandas klassis uuendatakse 2024. aasta alguses **eesti keelsele õppele ülemineku tegevuskava**. Hea hariduse kättesaadavuse, haridusliku järjepidevuse, laste heaolu ja kogukonna sidususe tagamiseks töötati välja **koolivõrgu rahastusmuudatuste kontseptsioon**, millest lähtuvalt pakub riik omavalitsustele täiendavat toetust väiksemate koolide säilitamiseks maapiirkondades.
- **Valmistume tulevikutööks.** Valitsus kinnitas uue **tööhõiveprogrammi aastateks 2024–2029** ning muutis **töötushüvitiste süsteemi** eesmärgipärasemaks, õiglasemaks ja tööturu olukorda rohkem arvestavaks. Loovisikute sotsiaalsete garantiide süsteemi laiendamiseks algatas riigikogu Eesti Kultuurkapitali seaduse ja hasartmänguseaduse muutmise seaduse eelnõu.
- **Parandame kõrghariduse kvaliteeti ja tõhustame selle rahastamist.** Tuginedes kõrghariduse jätkusuutliku rahastamise analüüsile kahekordistas valitsus vajaduspõhise õppetootuse määrasid alates 2023/2024. õppeaastast.
- **Suurendame ühiskondlikku sidusust ning võrdseid võimalusi hariduses ja tööturul.** Valitsus, ametiühingud ja tööandjad sõlmisid **kolmepoolse hea tahte kokkuleppe**, millega seati eesmärk jõuda

aastaks 2027 töötasu alammäärani, mis moodustab 50 protsenti keskmisest brutopalgast. Jätkusid toetusmeetmed vene- ja ingliskeelsete Eesti elanike toomiseks ühisesse kommunikatsiooni- ja informuuni ning erinevate sihtrühmade eesti keele õppeks. Jätkati **kohanemisprogrammi** elluviimist. Soolise võrdsuse ja vähemuste võrdsete võimaluste edendamiseks valmistatakse ette **soolise võrdõigussuhte seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse regulatsiooni ühendav, ajakohastav ja täiendav eelnõu**.

#### EESTI ÜHISKOND ON HOOLIV, KOOSTÖÖMEELNE JA AVATUD

- **Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika, et tagada eesti rahva kestlikkus ja heaolu.** Perekonaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega kehtestati **abielluvõrdsus** ja alates 2024. aastast saavad kaks täisealist inimest abielluda olenemata soost. Seadusega kehtestati **kooseluseaduse rakendusaktid**, mis jätavad abielu kõrval tulevikus inimestele alles ka võimaluse sõlmida kooseluleping. **Perehüvitiste seaduse muutmise**ga suurendati 2024. aasta algusest lapse elatisabi, mida riik maksab lapsele juhul, kui elatist maksma kohustatud vanem elatist ei maksa või ei tee seda vajalikus mahus. **Ravikindlustuse seaduse muutmise**ga tekib võimalus maksta esimesel tööaastal pärast vanemahüvitise töötamise naasvate lapsevanemale haigus- ja hooldushüvitisi kas lapsevanema enda eelmise kalendriaasta sotsiaalmaksuga maksustatud tulu või talle määratud jagatava vanemahüvitise päevamäär põhjal.
- **Kujundame elukeskkonna ning inimeste hoiakud ja käitumise tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendame riskikäitumist.** Jätkub erinevate ministeeriumite ja asutuste koostöö **valdkonnaülese ennetuse eesmärgil**. Valitsuse ennetusnõukogus jätkati valdkondade ülese ennetuse põhimõtete elluviimist ning anti hinnang 12 sekkumise tõendus- põhisele. Elluviimisel on **liikumisaktiivsuse edendamise tegevuskava**, mille keskmes on inimeste kehalise aktiivsuse suurendamine.
- **Toetame vaimset tervist ning vähendame vaimset ja füüsilist vägivalda.** Aasta lõpuks valmis

<sup>23</sup> Ülevaade „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisest: <https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid>. Mõõdikud aegridadega: <https://tamm.stat.ee/>.



vaimse tervise astmelise abi riiklik tegevuskava, mille eesmärk on kirjeldada astmelise teenusmodeli kavandit ja järgnevate aastate prioriteetseid tegevusi. Valmis **tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise väljatöötamiskavatsus**, mille eesmärk on laiendada seadusega reguleeritud teenuste valikut ja toetada tervishoiukorralduse nüüdisajastamist. **Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava aastateks 2024–2027** näeb ette tegevused perevägivalla ennetamiseks ning perevägivallast mõjutatud inimeste abistamiseks.

- **Lõimime tervishoiu- ja sotsiaalteenused inimesekeskseks. Sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise**ga sooviti parandada valdkondade ülest andmevahetust ning täpsustada osaliste õigusi ja kohustusi valdkondade vahelises koordineerimises. Lisaks on kavas erivajadustega inimeste rehabiliteerivate teenuste ning sekkumiste integreerimine tervishoiuteenustega. Valmis **lastekaitse seaduse muutmise väljatöötamiskavatsus**, mille eesmärk on suurendada laste heaolu valdkondade tihedama koostöö abil ning parandada ja ühtlustada lastekaitsetöö kvaliteeti.
- **Lõimime personaalmeditsiini lahendused tervishoiusüsteemi igapäevategevustesse.** Kinnitati **toetuse andmise tingimuste käskkirjad „Tervishoiuasutuste energiatõhusus“ ja „Integreeritud heaoluteenuste arendamise ja osutamise keskuste rajamise toetamine“**, millega luuakse Kuressaarde ja Narva maakondlikud integreeritud keskused, mis pakuvad nii tervishoiu- kui ka sotsiaalteenuseid. Detsembris valmis **personaalmeditsiini pikaajaline programm aastateks 2024–2034**. Eesmärk on osutada personaliseeritud teenuseid, et parandada haiguste ennetamise võimekust, muuta diagnoosimist ja ravi täpsemaks ning seeläbi pikendada inimeste tervena elada jäänud aastaid.
- **Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi.** Valitsus algatas **hambaravi hüvitise muutmise**. Suurenevad hambaravi hüvitised erinevatele sihtrühmadele ja vähendatakse omaosalust. Aastatel 2024–2027 eraldatakse taotlusvooru kaudu heategevusfondidele viis miljonit eurot aastas, et toetada **harvikaigustega laste ravi** ja lapseas alanud harvikaigustega ravi jätkamist. Jätkus töö ettepanekutega **tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks**, et tervishoiuteenuste kättesaadavus ei väheneks ning tervise ebavõrdsus ei kasvaks. Täiendavalt toetab tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkust **tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatus**, millega suurendati apteekrite lähtetoetust ja muudeti paindlikumaks selle saamise tingimused. Valitsus kiitis heaks **vähi ennetust, diagnostikat, ravi ja teadust ühendava keskuse rajamise**, mis seob teaduse ja uurimistöö kliinilise meditsiiniga. Töötati välja **pensionitarkuse strateegia 2023–2027 koos tegevuskavaga**, mille eesmärk on tagada tarkade pensioniotsuste tegemine ning seeläbi suurem majanduslik kindlustatus.
- **Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi. Jõustus hooldereform**, mille eesmärk on vähendada hooldusteenust vajavate inimeste ja nende pereliikmete rahalist panust ning hoolduskoormust, samuti parandada teenuste kvaliteeti.

## ESTI MAJANDUS ON TUGEV, UUENDUSMEELNE JA VASTUTUSTUNDLIK

- **Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks.** Käivitati **rakendusuuringute keskus**, mille eesmärk on ettevõtete toetamine teadusmahuka arendustöö elluviimisel ja sellega kaasnevate riskide vähendamisel. Arutati **rakendusuuringute keskuse loomise mõjude analüüsi** tulemusi, mille järel sõlmiti ministriumite vahel kokkulepped baasrahastuse jaotamise ja järelkasvu küsimuste täpsustamiseks.
- **Suurendame Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekust.** Koostati „**Tööstuspoliitika 2035**“, mis käsitleb Eesti tööstuse tervikliku arengu seisukohast olulisi teemasid. Valitsus kinnitas **rohereformi tegevusplaani aastateks 2023–2025**. See seab rohereformidele tegevussuunad negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks, nüüdisaegse ja kvaliteetse elukeskkonna kujundamiseks ning konkurentsivõimelise ja keskkonnahoidliku ettevõtluse edendamiseks. Väljatöötamisel **kliimaseadus** annab raamistiku selleks, kes, mida ja millal kliimamõjude vähendamiseks teeb. Kliimaseaduse eelnõu plaanitakse riigikogule üle anda 2024. aasta septembriks. Loodi teadlastest ja valdkondlikest ekspertidest koosnev **kliimanoukogu**, kes nõustab kliimaseaduse ettevalmistamisel valitsust, riigikogu, ministreid ja huvirühmi. Jätkeb **kestlike põllumajandustavade juurutamine**, mille tulemusena väheneb taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine.
- **Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi.** Keskkonnatasude seaduse ja metsaseaduse muutmise seaduse eelnõuga ajakohastatakse saastetasumäärasid. Valitsus esitas riigikogule **ehitusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu**. Muudatused nii loamenetluses kui ka keskkonnamõju hindamise elluviimisel on mõeldud haldusmenetluse kiirendamiseks. Majandustehingute sujuvuse suurendamiseks ning tehingukulude vähendamiseks valmisitati ette **ettepanekud Eesti täielikuks üleminekuks Euroopa e-arvete standardile**. Majanduse elavdamiseks töötati välja **välisuhthlemisseaduse muutmise seaduse eelnõu**. Tööd alustas **veeteenuse reformi juhtrühm**, mille ülesanne on ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenuse toimepidevuse ja jätkusuutlikkuse tagamiseks koostada veeteenuse strateegiline teekaart. Valitsus esitas riigikogule **mootorsõidukimaksu seaduse eelnõu**, mille eesmärk on kehtestada Eesti sõidukitele keskkonnamaks.
- **Võtame kasutusele ringmajanduse põhimõtted.** Valmis **riigi jäätmekava**, mis seab laiemad strateegilised suunad jäätmemajanduse arendamiseks aastani 2028. See hõlmab lisaks olmejäätmetele ka ehitus- ja lammutusjäätmete, ohtlike jäätmete, pakendijäätmete, probleemtoodetest tekkinud jäätmete, biolagunevate jäätmete, põlevkivitööstuse jäätmete, plastijäätmete ja tekstiilijäätmete valdkondi. Samuti valmis **olmejäätmereformi väljatöötamiskavatsus**, mille eesmärk on üleminek ringmajandusele, suurendades jäätmetes sisalduva materjali ringlussevõttu ja vähendades olmejäätmete

jõudmist Iru põletustehasesse või prügilasse ladestamiseks.

- **Lähme üle kliimanetraalsele energiatootmisele, tagades energiapuuloleku.** Kiideti heaks toetuse andmise tingimused **Ida-Viru ettevõtjate teadusmahukate tegevuste toetuseks, Ida-Viru väike- ja keskmise suurusega ettevõtete investeringute toetusteks ning ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamiseks.** Samuti kiideti heaks toetuse andmise tingimused **kohalike omavalitsuste investeringuteks, piirkondlike algatuste meetmete avamiseks ning põlevkivisektori töötajate oskuste arendamiseks ja uuele tööle asumise toetamiseks teises sektoris ning meetmes „Hariduse, ühiskonna ja tööturu seosed“.** Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur hindas **tuumaenergia tööühikute** tegevust. Agentuuri hinnangul on tuumaenergia analüüsid põhjalikud ning riigikogul on nende põhjal võimalik 2024. aastal selle energialiigi võimaliku kasutuselevõtu kohta teadlik otsus langetada.

#### EESTIS ON KÕIGI VAJADUSI ARVESTAV, TURVALINE JA KVALITEETNE ELUKESKKOND

- **Tagame elujõulise kultuuriruumi.** Rahvusvahelise koostöö edendamiseks otsustati suurendada **Film Estonia tagasimaksefondi** mahtu. Jätkati **kultuurirahitsa meetme** elluviimist. Sellega tagatakse laste ja noorte osalemine kultuurielus ning kultuuri hindava publiku järelkasv. Viidi ellu **raamatukogude valdkonna reformi** kaks tegevust: algatati rahvaraamatukogude arendusprojektide toetusmeede ning anti Eesti Rahvusraamatukogule üle kõik Eesti Hoiuraamatukogu ülesanded. **Laulu- ja tantsupeo traditsiooni** hoidmiseks töötati välja eraldi toetusmeede maakondlike laulu- ja tantsupidude läbiviimiseks.
- **Planeerime ning uuendame ruumi terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastikumuutuste, tervise ja keskkonnahoiuga arvestavalt.** Maa- ja Ruumiamet alustab tööd 2025. aasta alguses ning annab olulise tõuke kogu riigi maa- ja ruumivaldkonna korraldamisele. Ettevalmistamisel on **ettepanekud metsaandmete kvaliteedi tõstmise kohta.** Töö tulemusena luuakse ülevaade raieinfo aruandluse hetkeolukorrast.
- **Võtame kasutusele ohutu, keskkonnahoidliku, konkurentsivõimelise, vajaduspõhise ning jätkusuutliku transpordi- ja energiataristu.** Suvel jõudsid Balti riigid ühisele kokkuleppele kiirendada **Balti riikide elektrisüsteemide desünkroniseerimist Venemaa sagedusalast.** Kui senise plaani järgi pidi desünkroniseerimine toimuma 2025. aasta lõpus, siis uue kokkuleppe järgi toimub mandri-Euroopa sagedusalaga sünkroniseerimine hiljemalt 2025. aasta veebruaris. Ehitati valmis üle kümne **Rail Balticu raudteed** teenindava kohtrajatis, üks õhuliini ristumine ja alustati kahe rahvusvahelise reisiterminali ehitamist. Kinnitati toetuse andmise ja kasutamise tingimused **suurlinnade (Tallinna, Tartu ja Pärnu keskuslinna) jalgrattateede põhivõrkude ehitamise ja jalgratta parkimisvõimaluste parandamiseks.** Riigiteede teehoiukavaga kinnitatakse erinevate teehoiumeetmete indikaatiivsed rahalised mahud ning ehitus- ja rekonstrueerimisobjektide nimekirjad. Tallinna-Pärnu maanteel jätkatakse liiklusohutlike kohtade

ümberehitamisega, kasutades 2 + 2 või 2 + 1 sõiduradade põhimõtet.

#### EESTI ON UUENDUSMEELNE, USALDUSVÄÄRNE JA INIMESEKESKNE RIIK

- **Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame riigi sujuva toimimise.** Täiendatakse **digiriigi arengukava**, luuakse andmete ja tehisintellekti ning küberturvalisuse valged raamatud, mis asendavad seni kehtinud kratikava, avaandmete ning andmehalduse tegevuskava ja küberturvalisuse strateegia. Riigikogule esitati **riigikogu valimise seaduse muutmise ja sellega seondunult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu**, mille peamine eesmärk on suurendada elektroonilise hääletamise läbipaistvust ja usaldusväärsust. Lisaks oli digiriigi taristu arendamise seisukohast oluline areng riikliku **isikutuvastuse uuele tasemele viimine.** Selleks valmis automaatse **biomeetrilise identifitseerimissüsteemi andmekogu ABIS**, mis aitab parandada isiku tuvastamise ja isikusamasuse kontrollimise võimekust ja usaldusväärsust. Loodi **riigirahanduse juhtimislaud**, kus on reaajas jälgitavad riigirahanduse olulisemad näitajad, aga ka nende varasem ajalugu. Lisaks loodi **valitsuse tegevusprogrammi juhtimislaud**, kus saab jooksvalt jälgida valitsuse endale seatud ülesannete täitmist. Kiideti heaks **riigieelarve revisjoni kava**, mille eesmärk on koosmõjus nulleelarve projektiga kasutada eelarve raha võimalikult targalt ja säästlikult. Valitsusele tehti põhjalik **riigireformi ülevaade**, mis andis sisendi ministeeriumite kärpeplaani, ning algatatud on koostöökohtumisi ja arutelusid mitmel riigivalitsemist puudutaval teemal. Toimus **ministeeriumite ümberkorraldamine**, mis andis sisendi edasistele tegevustele riigivalitsemise paindlikkuse suurendamiseks. Avatud valitsemise partnerlus on rahvusvaheline algatus hea riigivalitsemise edendamiseks maailmas. **Partnerluse tippkohtumine** toimus esmakordselt **Eesti kaasesistumise ajal Tallinnas.** Seal osales kokku üle 1500 delegaadi maailma eri paigust. Jätkati tööd **seaduseelnõu väljatöötamisega, mille peamine eesmärk on tõhustada erakondade rahastamise järelevalvet ja täpsustada erakondade rahastamise järelevalve komisjoni uurimisvolitusi.**
- **Parandame riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise.** Valitsus analüüsis **kohalike omavalitsuste tulubaasi ümberkujundamise võimalusi** ja arutas konkreetseid ettepanekuid, mis aitaks paremini tagada baas- ja tasemel omavalitsuslike teenuste väiksemate ressursidega omavalitsustes. Lisaks vaadatakse üle omavalitsustele mõeldud **toetusmeete tingimused.** Piirkondliku arengu toetamiseks alustas tööd **valitsuse Ida-Virumaa esindaja**, kelle eesmärk on toetada Ida-Virumaa sotsiaalmajandusliku olukorra parandamist, ennekõike võttes maksimaalselt kasutusele Õiglase Ülemineku Fondi toetuse. Aasta jooksul avati **kaks uut riigimaja:** Valgas ja Pärnus. Kohalike kogukondade toetamiseks uuendati **maakondlikku kodanikuühiskonna nõustamisteenust.**
- **Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ning tagame julgeoleku ja turvalisuse.** Sõjalise kaitse tugevdamiseks ulatusid **Eesti kaitsejõud 1,13 miljardi euroni.** Kinnitati uusi investeringuid, millest

olulisemad on laskemoona hanked ja nende hoiustamise taristu, mobiilsete sidumispunktide hankimine, patrulllaeva Pikker väljavahetamine, teise jalaväebrigadi loomine ning lahingukooli ja Tartu riigikaitsemaja ehitamine. Samuti eraldati vahendeid sõja- ja katastroofimeditsiini rahvusvahelise treening- ja arenduskeskuse rajamiseks. Paralleelselt laiendatakse kaitseväge, kaitseliidu ja NATO liitlaste harjutamise võimalusi. Üks olulisi investeeringuid oli **Nursipalu linnaku arendamise jätkamine**. Ühiskonna kriisikindluse suurendamiseks ja selgema kriisijuhtimise tagamiseks töötati välja **tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu**. Vajalike investeeringute tagamiseks esitati valitsusele ettepanekud **laiapindse riigikaitse, sealhulgas elanikkonnakaitse investeeringuvajaduste kavaks ning veebruaris 2024 kiitis valitsus heaks elanikkonnakaitse kontseptsiooni 2.0**. Kriisivalmiduse parandamisel ja turvalise elukeskkonna loomisel on oluline roll kogukondadel ja kohalikel omavalitsustel. Nende võimestamiseks alustati **omavalitsuste turvalisuse arenguprogrammiga** ja käivitati **kodanikuühiskonna innovatsioonifond**, mille fookuses on elanikkonna-

kaitse ning kriisivalmidus. Valmis ka **eelnõu, millega antakse kohalikele omavalitsustele paremad võimalused oma territooriumil turvalisuse tagamiseks**. NATO Vilniuse tippkohtumisel kiideti heaks uued kaitseplaanid, milles määratakse kindlaks kollektiivkaitse tegevused kõigis sõjapidamise domeenides. Eesti koostöös Läti ja Leeduga esitas ühistootluse **NATO Balti õhukaitsemissioonide loomiseks sarnaselt Balti õhuturbemissioonidega**.

- Alates sõja algusest on Eesti Ukrainale andnud sõjalist abi ligi 401 miljonit eurot ehk enam kui ühe protsendi väärtuses SKP-st. Lisaks tõstatas Eesti **Euroopa Liidu tasandil laskemoona tootmise toetamise ja Ukrainale üleandmise initsiatiivi**. Jätkati pingutusi **Venemaa vallandatud agressioonisõja hinna tõstmiseks ja Venemaa isoleerimiseks rahvusvahelisel tasandil**. Jätkati tööd **rahvusvahelise sanktsioonipoliitika järjekindla tugevdamise nimel**, sealhulgas sai Eesti esimese Euroopa riigina valmis õigusliku skeemi, mis võimaldab **kasutada Venemaa külmutatud varasid Ukraina aitamiseks**. Jätkati tööd **rahvusvahelise eritribunali loomise nimel**.

## 1.2.2 Heaolu

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud

### Valdkonna arengukava

Heaolu arengukava 2023–2030

### Tulemusvaldkonna programmid

Laste ja perede programm

Tööturuprogramm

Vanemaealiste programm

Sotsiaalhoolekande programm

Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala (alates 1. juulist 2023)

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- Vaatamata mitmetele möödunud ja kestvatele kriisidele püsis Eesti tööturg 2023. aastal üsna stabiilsena. Tööhõive määr (20–64-aastased) tõusis veelgi, jõudes rekordilise 82 protsendini. Tööhõive kasvas kiiremini teenuste sektoris ning naiste, noorte ja vanemaealiste hulgas.
- Tööturumeetmete pakkumiseks võeti kasutusele välisvahendid. Kohalike omavalitsuste kaudu toetatakse noorte, kes ei õpi ega tööta (NEET-noorte),

hariduse jätkamist või tööturule jõudmist ja aidatakse põlevkivisektori töötajaid uuele tööle ning arendatakse nende oskusi.

- Analüüsiti ja töötati välja lahendused töötushüvitiste süsteemi korrastamiseks, et see oleks ühtne, selgem ja eesmärgipärasem. Sealhulgas töötati välja uus, baasmääras töötuskindlustushüvitis.
- 2023. aasta alguses jõustusid uued tervikliku töötervishoiuteenuse osutamise põhimõtted ning käivitati tervisekontrolli otsuste digitaliseerimise projekt. Selle eesmärk on parandada töötervishoiuarstide, töötajate ja tööandjate vahelist andmevahetust ning muuta töötervishoiuteenuse osutamine efektiivsemaks.
- Üksi last kasvatavate vanemate toetamiseks võeti vastu seadusemuudatused, millega alates 2024. aasta algusest kahekordistub elatisabi suurus. Elatisabi maksab riik lapsele juhul, kui elatist maksmata kohustatud vanem elatist ei maksa või ei tee seda vajalikus matus. Elatisabi suurus suureneb 100 eurolt 200 eurole kuus.
- Riigikogus võeti vastu sooduspensionite reformiks vajalikud seadusemuudatused. Reformi tulemusena kaovad nimekirjad varasemat pensionile minekut võimaldavatest ametialadest. Muudatus suurendab pikas vaates tööhõivet, inimeste pensione ja pensionisüsteemi rahalist jätkusuutlikkust.
- 2023. aasta 1. aprillist kasvasid pensionid ja töövõimetoetuse päevamäärad keskmiselt 14 protsenti. Keskmise pensioni tõusis 700 euroni, mis on suurim tõus viimase 15 aasta jooksul.
- Alates 2023. aasta juulist rakendus üldhoolduse reform, millega muutus hooldekodukoht inimestele paremini kättesaadavaks ja hooldusteenus inimesekesksemaks. Ühtlasi anti tugev hooldustöötajate töökoormuse vähendamiseks ja palgatõusuks. Abivajaduse parema hindamise ja kodus elamist toetavate teenuste võimaldamise kaudu ennetatakse hooldusvajaduse süvenemist.

- Esimese riigina Euroopas läks Eesti oktoobris 2023. aastal enim puudust kannatavate inimeste abistamiseks mõeldud toidupakkide süsteemilt üle toiduabikaartide süsteemile. Toiduabikaart on inimväärsel ja võimaldab abivajajale suuremat valikuvabadust võrreldes senise riiklikult ostetud toiduabi jagamisega.
- Jõustus Euroopa Liidu palkade läbipaistvuse direktiiv, mille ülevõtmisega panustatakse ka Eestis palkade läbipaistvusse ja soolise palgalõhe ning ebavõrdsuse vähendamisse. Selleks, et tööandjat direktiivist tulenevate kohustuste täitmisel toetada, arendati Eestis digitööriista Palgapeegel.
- Suvel võeti vastu perekonnaseaduse muudatused, mille tulemusel kehtib alates 2024. aasta algusest Eestis abieluvõrdsus ning abielu saavad sõlmida kaks täisealist inimest olenemata soost.

## Väljakutsed

- Kahte viimast aastat on iseloomustanud väga madal sündimus. Kui 2022. aastal sündis 11 646 last ehk 12 protsenti vähem kui 2021. aastal, siis 2023. aasta sündide arv oli veelgi madalam – 10 949 sündi, mis on kuus protsenti vähem kui eelneval aastal. Tegemist on viimase saja aasta madalaima sündimustasemega.
- 2022. aastal tõusis absoluutse vaesuse piir oluliselt – üheliikmelise leibkonna absoluutse vaesuse piir suurenes 233,57 eurolt 303,38 eurole kuus ehk 30 protsenti. See mõjutas otseselt absoluutse vaesuse kasvu 2022. aastal 3,5 protsendini. Absoluutne vaesus ohustab enim üksi elavaid inimesi või leibkondi, kus on vaid üks sissetuleku saaja (näiteks üksikvanemaga leibkonnad). Samuti on absoluutne vaesus enamasti suurem töötute seas.
- Tähelepanu all on tööturureformi raames töötushüvitiste süsteemi edasine korrastamine, töötuskindlustuskaitse laiendamine uutele töövormidele (juhtimis- ja kontrollorgani liikmed, ettevõtluskonto omanikud, füüsilisest isikust ettevõtjad) ning vähenenud töövõimega inimeste kaasamine tööturule.
- Tööealiste erivajadusega inimestele tänasest selgema ja tõhusama tugisüsteemi loomiseks korraldatakse ümber tööealiste inimeste puude raskusastme tuvastamine ja töövõime hindamine. Eesmärk on viia tööealiste inimeste puude tuvastamine, töövõime hindamine ja seotud toetuste korraldamine ühte asutusse.
- Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr kasvas 2022. aastal 25,2 protsendini. Määra suurenemist mõjutasid nii elanike halvenenud hinnangud oma majanduslikele võimalustele (ilmajätetus) hinnatõusu tingimustes kui ka kogu elanikkonnas suhtelise vaesuse suurenemine 2021. aastal. Väljakutsed on

miinimumpensioni suurendamine, tööandjapensioni arendamine ja pensioniteadlikkuse tõstmine, et tagada inimestele vanaduspõlveks piisav sissetulek.

- Abivajavate laste ja nende pere paremaks toetamiseks on vajalik nii lastekaitse- kui ka erivajadusega laste tugisüsteemi korrastamine. Selle tulemusena suureneb abivajaduse märkamine ja ennetamine, paraneb lastekaitsetöö kvaliteet ning tervishoiu-, sotsiaal- ja haridusvaldkonna koostöö laste abistamisel ning lihtsustub erivajadusega lapse ja tema pere teekond abini.
- Tehakse vajalikke ümberkorraldusi, et rehabilitatsiooni vajavad inimesed saaksid teenuseid enda vajaduste kohaselt. Teenusteni jõudmine peaks inimese jaoks olema lihtne ja toetatud ning teenuseid tuleks osutada integreeritult sotsiaal-, tervishoiu-, töö- ja haridusvaldkonna koostöös.
- Vajalik on parandada erihooletande kvaliteeti ja kättesaadavust. Selleks on vaja tagada teenuste jätkusuutlik rahastamine, vähendada teenuskohtade järjekordi ja arendada kogukonnapõhiseid teenuseid.
- Samuti on eesmärk tervishoiu- ja sotsiaalteenuste loimimine ning koordineeritud osutamine, sealhulgas korraldus- ja rahastusmodelite analüüsimine, ühise juhtumikorralduse põhimõtete rakendamine, ennetustegevuste juurutamine, nüüdisaegsete info- ja tehnoloogiliste lahenduste kasutusele võtmine ja andmevahetuse parandamine.
- Töökeskkonna parandamiseks on kavas tööandjatele ja töötajatele efektiivsete meetmete loomine ning individuaalsete ja kollektiivsete töösuhete edendamine.
- Jätakuvalt on murekoht soolise võrdsuse parandamine. Kuigi sooline palgalõhe on pärast 2022. aasta tõusu taas paranemas, siis Eesti soolise võrdsuse indeks on jätkuvalt kehv ning Euroopa Liidu arvestuses 22. kohal. Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamiseks on kavas õigusraamistiku kaasajastamine ja tõhusam rakendamine. Fookuses on kesksete võrdse kohtlemise ja soolõime põhimõtete ning praktikate senisest tõhusama kasutuselevõtu soodustamine kõikides poliitikavaldkondades, pakjudes selleks koolitust, nõustamist ning tööriistu.
- Viimaste aastate kriisid on tõstatanud vajaduse tõhustada sotsiaalvaldkonna toimepidevust kriisiolukordades. Prioriteet on kriisideks valmisoleku ja sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuste toimepidevuse järjepidev tagamine.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehtedel [Arengukavad ja tööplaanid](#) | [Sotsiaalministeerium \(sm.ee\)](#)

[Tegevuspõhine riigieelarve](#) | [Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium \(mkm.ee\)](#)

**Tabel 5.** Heaolu tulemusvaldkonna mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Tööhõive määr 20–64-aastaste seas</b>						
- mehed	81,2%	83,3%	83,3%	81,9%	82,0%	-
- naised	77,5%	80,4%	80,9%	78,3%	78,6%	-
- kokku	79,3%	81,9%	82,1%	79,9%	80,1%	-
Allikas: Statistikaamet						



Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Absoluutse vaesuse määr</b>						
- mehed	1,8%	4,0%	–	≤2,7%	≤2,7%	–
- naised	1,0%	3,1%		≤1,8%	≤1,8%	–
- kokku	1,4%	3,5%		≤2,2%	≤2,2%	–
Allikas: Statistikaamet						
<b>Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr<sup>24</sup></b>						
- mehed	19,6%	23,2%	–	≤19,6%	≤19,1%	–
- naised	24,7%	27,0%		≤24,7%	≤24,0%	–
- kokku	22,2%	25,2%		≤22,2%	≤21,6%	≤15,6%
Allikas: Eurostat						
<b>Kohortsündimuskordaja<sup>25</sup></b>	1,85	1,87	1,82	>1,80	1,86	1,84
Allikas: Statistikaamet						
<b>Hoolivuse ja koostöömeelsuse indeks</b>	>61%	–	–	>61%	>61%	>61%
Allikas: Tartu Ülikool, Statistikaamet, Sotsiaalministeerium, Euroopa Sotsiaaluuring						
<b>Soolise võrdõiglikkuse indeks (EIGE indeks)</b>	61,6	61	60,2	63,7	63,6	70,7
Allikas: Euroopa Soolise Võrdõiglikkuse Instituut (EIGE)						

**Tabel 6.** Heaolu tulemusvaldkonna eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-4 629 469	-5 551 782	-5 584 032	-5 503 214	-5 672 250	-6 212 357

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.3 Tervis

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti inimeste keskmine oodatav eluiga ja keskmine tervena elatud aastate arv kasvavad ning ebavõrdsus tervises väheneb.

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed

### Valdkonna arengukava

Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030

### Tulemusvaldkonna programmid

Tervist toetava keskkonna programm

Tervist toetavate valikute programm

Inimkeskse tervishoiu programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- 2022. aastal tõusid nii Eesti inimeste oodatav eluiga kui ka tervena elada jäänud aastad, seda nii meeste kui ka naiste puhul.
- Inimeste omaosaluskoormuse vähendamiseks ja hambaraviteenuse kättesaadavuse parandamiseks suurendati alates 2024. aastast täiskasvanute hambaravihüvitist, mis tõuseb 40 eurolt 60 eurole. Toimetulekutoetuse saajate, töötute ja eakate (üle 63-aastased) hambaravihüvitis suureneb 85 eurolt 105 eurole ja omaosalus väheneb 15 protsendilt 12,5 protsendini.
- Valitsus otsustas toetada harvikaigustega laste ravi ja lapseas alanud harvikaiguste ravi jätkamist. Selleks eraldatakse aastatel 2024–2027 viis miljonit eurot aastas. Eesmärk on aidata katta nii harvikaiguste, tervishoiu- ja muude toetavate teenuste kui ka perede omaosaluse kulu.

<sup>24</sup> Näitaja on muutunud seoses 2023. aastast kehtima hakanud uue heaolu arengukavaga. Enne 2023. aastat oli selle mõõdiku asemel suhtelise vaesuse määr.

<sup>25</sup> Enne 2023. aastat oli selle mõõdiku asemel summaarne sündimuskordaja.

- Võeti vastu ravikindlustuse seaduse muudatused, millega hüvitatakse lapsehoolduspuhkusele tööle naasvale vanemale alates 2024. aasta juulist haigus- ja hoolduspäevad vanema varasema sissetuleku, mitte töötasu miinimummäära alusel. Muudatus annab väikelaste vanematele paremad sotsiaalsed garantiid nende endi või laste haiguse puhuks ja võimaldab neil töö- ja pereelu paremini ühitada.
- Tervishoiutöötajate palgatõusuks 2023. aastal eraldi enam kui 116 miljonit eurot. Tervishoiuvaldkonna kollektiivlepingus kokku lepitu kohaselt tõsteti tervishoiutöötajate tunnitase alammäära ligikaudu 20 protsenti ning palgatõus jätkub ka 2024. aastal.
- 2024. aasta algusest muutusid paindlikumaks apteekritele suunatud lähtetoetuste tingimused. Lisaks apteekritele ja eriarstidele hakkavad alates 2024. aasta juulist lähtetoetust saama ka õed, kes naasevad tervishoiusüsteemi ja asuvad tööle tõmbe-keskustest väljaspool.
- Võeti vastu ravimiseaduse muudatused, mis aitavad parandada ravimite ja apteegiteenuse kättesaadavust ning pakuvad lahendusi ravimite tarneraskuste mõjude leevendamiseks.
- Viimastel aastatel aset leidnud kriisid on tõstatanud vajaduse tõhustada tervisevaldkonna toimepidevust kriisiolukordades. 2023. aastal maksti elutähtsaid teenuseid osutavatele haiglavõrgu arengukava haiglatele ja kiirabiudele 13,2 miljonit eurot ühekordset riigipoolset toetust, et tagada nende takistusteta ja täisvõimsusel tegutsemine elektrikatkestuste ajal ning katkematu vältimatu meditsiiniline abi elanikkonnale.
- 2023. aasta lõpus valmis vaimse tervise astmelise abi tegevuskava enim levinud vaimse tervise probleemide – ärevuse ja depressiooni sümptomite – varajaseks märkamiseks ning tõhusaks sekkumiseks.
- Sotsiaalministeerium valmistas ette tubakaseaduse muudatuse, millega võetakse üle Euroopa Komisjoni direktiivi nõuded kuumutatud tubakatoodete koostisele, märgistamisele ja pakendamisele ning keelustatakse laste ja noorte kaitseks kuumutatud tubakatoodete maitsed.
- Alates 2024. aasta veebruarist võimaldatakse HPV-vastast vaktsineerimist kõigile 12–18-aastastele noortele, sealhulgas poistele. Seni on riiklikult võimaldatud HPV-vastast vaktsineerimist üksnes 12–14-aastastele tüdrukutele. Poiste HPV-vastase vaktsineerimise võimaldamine aitab vähendada riski päraku-, peenise-, pea- ning kaelapiirkonna vähi tekkeks.

## Väljakutsed

- Hoolimata oodatava eluea ja tervena elatud eluea pikenedamisest on jätkuvalt ebavõrdsust nii sugude, rahvuse, hariduse kui ka elukoha võrdluses. Naiste oodatav eluiga on meestest 8,7 aasta võrra pikem, kõrgharitud inimeste ja põhiharidusega inimeste oodatava eluea erinevus on üle kümne aasta. Tervena elada jäänud aastate puhul iseloomustab inimeste tervisenäitajaid ka regionaalne erinevus. Kõige pikemat elavad tervena Harjumaa elanikud (Eesti keskmisest 2,8 aastat rohkem) ja kõige lühemalt elavad tervena Põlvamaa elanikud (Eesti keskmisest 6,6 aastat vähem). Hoolimata oodatava eluea ja tervena elada jäänud aastate näitajate paranemisest on Eesti inimeste tervisenäitajad jätkuvalt Euroopa Liidu keskmisest madalamad.
- Eesti avaliku sektori tervishoiukulude osakaal SKP-st suurenes aastatel 2020–2021 tänu ajutistele tähtsajalistele toetustele COVID-19 pandeemiaga toime- tulekuks, kuid vähenes taas 2022. aastal. Hoolimata täiendavatest toetustest on Eestis avaliku sektori tervishoiukulude osakaal SKP-st (2022. aastal 5,3 protsenti) endiselt tunduvalt väiksem kui Euroopa Liidus keskmiselt (2020. aastal 8,9 protsenti). Eesti inimeste omaosalus tervishoiukulude katmisel oli 2022. aastal 23,2 protsenti; Euroopa Liidus oli see 2021. aastal keskmiselt 14,5 protsenti. Enim tehakse kulutusi omaosalusena hambaravile (32 protsenti), ravimitele (28 protsenti) ning pika- ajalisele õendus- ja hooldusabile (18 protsenti).
- Tervisesüsteemi rahastamise ja ravikindlustuse jätkusuutlikkus on süvenev probleem, mis vajab süsteemseid lahendusi. Alates 2025. aastast on tervisekassa eelarve kasvavas puudujäägis (2025. aasta puudujääk 147,1 miljonit eurot). Tervisesüsteemi jätkusuutlikkuse tagamine vajab täiendavaid lisavahendeid ja rahastuspõhimõtete ülevaatamist. Praegune ravikindlustuse rahastus- mudel ei taga raviteenuste piisavat kättesaadavust, mis mõjutab inimestele õigeaegse terviseabi pakku- mist ning pärsib vajalike reformide elluviimist. Jätkuvalt on väljakutse tervishoiutöötajate, eriti perearstide süveneva nappusega toimetulek. Esma- tasandi tervishoius on murekoht ka perearstiabi ebaühtlane kvaliteet ja kättesaadavus.
- Viimastel aastatel aset leidnud kriisid on tõstatanud vajaduse tõhustada tervisevaldkonna toimepidevust kriisiolukordades. Jätkuvalt on prioriteedid nii tervishoiusüsteemi toimepidevuse tagamine, katast- roofimeditsiini arendamine, elanikkonnakaitse kui ka sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuste toimekindlus.
- Kriisid on kaasa toonud vaimse tervise probleemide sagenemise nii täiskasvanute kui ka laste hulgas. Perioodil 2020–2022 läbi viidud rahvastiku vaimse tervise uuringust ilmneb, et igal viiendal Eesti inimesel on ärevushäire risk ja enam kui veerandil (28 protsenti) depressiooni risk. Need riskid on võrreldes pandeemiaeelse ajaga suurenenud.
- Alkoholi ja tubaka, sealhulgas nikotiinitoodete kättesaadavus ja tarbimine on viimastel aastatel Eesti ühiskonnas suurenenud. Nende toodete puhul on tarbimist soodustav tegur kindlasti inimeste kõrge stressitase. Alates 2018. aastast on suure- nenud Eesti inimeste (15-aastased ja vanemad) alko- holi tarbimine ja suurem otseselt alkoholi tarvita- misest põhjustatud haigustesse. Murekoht on viimastel aastatel tõusutrendis olnud alternatiivsete tubaka- ja nikotiinitoodete, sealhulgas e-sigarettide tarbimise laialdane levik noorte hulgas. Alates 2022. aastast on suurenenud narkootikumide üle- doosist põhjustatud surmade arv (2022. aastal 80 ja 2023. aastal 117).
- Kasvav ülekaalulisus kogu elanikkonnas on jätkuvalt probleemne. 2022. aastal olid üle poole täiskasva-

nutest ülekaalulised. Algekoolilaste hulgas on ülekaaluline juba peaaegu iga kolmas laps ning 13- kuni 15-aastaste hulgas iga neljas. Ülekaalulisus ja rasvumine suurendavad riski südameveresoonkonna-haiguste, diabeedi ning teatud vähkkasvajate tekkeks, aga võivad põhjustada või süvendada ka vaimse tervise probleeme. Seetõttu tuleb toetada ennetustegevusi ning otsida võimalusi ülekaaluliste inimestele tõendus põhiste teenuste loomiseks.

- Vähi haigestumine on Eestis tõsine probleem. Alates 2000. aastast on vähisuremus vähenenud nii meeste kui ka naiste hulgas, kuid on jätkuvalt surmapõhjus-

test teisel kohal. Teadaolevalt on 40 protsenti vähi-juhtudest ennetatavad.

- Järgnevate aastate prioriteedid on tervisesüsteemi fookuse toomine haiguste ennetusele, suurema rõhuasetusega rahvatervist toetavatele ennetustegevustele, tervist toetava elukeskkonna ja valikute kujundamisele. Tähelepanu all on nii uue rahvatervishoiu seaduse vastuvõtmine kui ka tervishoiu personaalsete ennetusteenuste arendamine ja rakendamine.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel [Arengukavad ja tööplaanid](#) | [Sotsiaalministeerium \(sm.ee\)](#)

**Tabel 7.** Tulemusvaldkonna „Tervis“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Oodatav eluiga (mehed)</b>	72,8	73,6	–	75,7	76	–
Allikas: Statistikaamet						
<b>Oodatav eluiga (naised)</b>	81,4	82,3	–	83,2	83,3	–
Allikas: Statistikaamet						
<b>Tervena elada jäänud aastad (mehed)</b>	54,9	57,9	–	57	57,7	63
Allikas: Statistikaamet						
<b>Tervena elada jäänud aastad (naised)</b>	58	60,6	–	59,6	60,1	64,5
Allikas: Statistikaamet						

**Tabel 8.** Tulemusvaldkonna Tervis eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-2 209 233	-2 364 294	-2 437 357	-2 396 426	-2 499 492	-2 497 143

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.4 Tark ja tegus rahvas

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut

Noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed

### Valdkonna arengukavad

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035

Noortevaldkonna arengukava 2021–2035

### Tulemusvaldkonna programm

Haridus- ja noorteprogramm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Haridus- ja teadusministeeriumi valitsemisala

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- Valmis **alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu**, millega suurendatakse alushariduse kättesaadavust, määratletakse selgemalt tugiteenuste osutamine ja hariduslike erivajadustega laste toetamine, sätestatakse eestikeelse õppe- ja kasvatustegevuse nõue, tõstetakse direktori ja lapsehoidja kvalifikatsiooni-nõudeid ning kehtestatakse kvalifikatsiooninõuded abiõpetajatele, lisaks täpsustatakse rühmade moodustamise regulatsiooni.
- **Eesti keelest erineva õppekeele**ga koolide õpilaste tiptasemel PISA **tulemused on loodusteadustes ning lugemises võrreldes viie aasta taguse ajaga paranenud**.
- Põhikooli riikliku õppekava, põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ning gümnaasiumi **riikliku õppekava juurde** valmisid soovituslikud **õppeprotsesside kirjeldused**, mis toetavad õpetajaid nende töös. Lisaks töötati välja üldhariduse **kvaliteedikriteeriumid ja kvaliteedi hindamise mudel**, mida 2024. aastal koolides piloteeritakse.

- **Eestikeelsele õppele üleminekuks** jätkus mitmekülgsel toetamine haridusasutustele, **uuendati ülemineku tegevuskava**. Alates septembrist 2023 toetab haridus- ja teadusministeerium Ida-Virumaal eestikeelsete haridustöötajate tööle asumist, makstes **koolipidajatele palgatoetust**. Ida-Virumaa haridusasutuste pidajatele algas **väärtuspõhise hariduskultuuri kujundamise programm**. Haridus- ja teadusministeeriumi ning Integratsiooni Sihtasutuse koostöös pakuti 2023. aastal **nelja linna haridustöötajatele keeleõppekursuseid**. Koolidele pakutakse tuge asendusõpetajate palkamisel ning üliõpilastest abiõpetajate näol. Kooli- ja lasteaiapidajatel oli võimalik taotleda toetust eesti keele lisaõppeks, suurendatud mahus eestikeelse õppe läbiviimiseks ning uussissrerandajate õppeks. Keeleõppetoetusi eraldati 2023. aastal 5 064 124 eurot.
- **Õpetajate järelkasvu tagamiseks** tehti mitmeid olulisi edasiminekuid. Õpetajate töötasu alammäär kasvas 2023. aastal 1412 eurolt 1749 eurole. Lisaks suurendati Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis vastuvõttu **õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste ning tugispetsialistide** õppekavadel. Õpetajakoolituse või tugispetsialistide koolituse õppekavadel õppima asunud üliõpilastele hakati maksma täiskoormusega õppimise korral **stipendiumi** 400 eurot kuus. Uuenduse läbis õpetaja kutse aasta programm, mis nüüd kannab nime „**Alustava õpetaja tugi-programm**“ ja toetab kõiki uusi inimesi õpetajaametis olenemata kutse olemisest.
- Alustati **kutsehariduse reformi** ettevalmistamist eesmärgiga suurendada põhikooli lõpetajatele pakutava kutsekeskharidusõppe mitmekesisust ja paindlikkust ning muuta õpe valdavalt nelja-aastaseks, suurendades õppekavades üldoskuste osa. Valdkonna edasist arendamist toetab ka programm „**IT akadeemia ja inseneriakadeemia arendamine kutse-, üld- ja huvihariduses**“.
- **Kõrgkoolidele** kõrgharidusõppe läbiviimiseks eraldatavat **tegevustoetust** suurendati 15 protsendi võrra ning **kahekordistati üliõpilaste vajaduspõhist õppetoetust** 440 euronni kuus olenevalt perekonna sissetulekust. Lisaks loodi haridus- ja teadusministeeriumi valitsemisalas olevatele **rakenduskõrgkoolidele rahastus-instrument esmase ajakohase teadus- ja arendustegevuse toetamiseks**. Kinnitati toetuse andmise tingimused programmi „**Inseneriakadeemia ja IT Akadeemia kõrghariduses**“ elluviimiseks.
- **Kutse- ja kõrghariduse lõpetanud on tööturul edukalt rakendunud**. 20–34-aastaste kutse- või kõrghariduse lõpetanute hõive näitajad olid 2023. aastal väga head. Täna on hõive näitajad ületanud ka pandeemiaeelse taseme.
- Eesti ettevõtete rohepöörde toetamiseks alustati kõrgkoolide, kutseõppeasutuste ja kutse- ning erialaliitude koostöös **kõige olulisemate roheoskuste väljaselgitamise ja õpiväljundite sõnastamisega**.
- **Noortevaldkonnas** valmis **teenuste kvaliteedijuhtimist ja -hindamist toetav digitaalne kesk-**

**kond**, mis võimaldab hindajale luua eeltäidetud graafikuid ja tabeleid.

## Väljakutsed

- **Eestikeelsele õppele üleminekuks**. Eestikeelsele õppele üleminekuks võimaldab õpetajate järelkasvu probleemi, sest õpetajate keeleoskusega seotud kvalifikatsiooninõuete muutusega suurenes õpetajate puudujääk veelgi. Lisaks mõjutab ülemineku laiemalt hariduses toimuvat (näiteks tulemuslikkust, rahulolu, erivajadusi, väljalangemist, edasiõppimist ja nii edasi).
- **Kvalifikatsioonile mittevastavate õpetajate osakaalu suurenemine**. Õpetajaskonna vananemise ning üldise puuduse tingimustes on paratamatult, et õppeasutused on sunnitud palkama töötajaid, kellel puudub õpetajatööks nõutav pädevus. Selline olukord ohustab omakorda hariduse tulemuslikkuse näitajaid.
- Õpilaste **rahulolu kooliga on vähenenud**, eriti suur on rahulolematuse 8. klassi õpilaste seas. Rahulolematuse üks põhjuseid on sage kiusamine koolides. Selle probleemi osaline väljendus võib olla ka 2023. aastal suurenenud tüdrukute väljalangevus kolmandas kooliastmes.
- **Nüüdisaegse õpikäsutuse rakendamine õppeasutustes** on Eestis strateegiline eesmärk, kuid pole andnud ootuspäraseid tulemusi. PISA uuringu (2022, 2018 ja ka varasemad) tulemuste ning rahulolu- ja koolikeskkonna küsitluste kohaselt on Eesti õppeasutustes olulisi vajakajajäämisi õppijakeskse koolikultuuri loomisel ning õppija eripära ja vajadusi arvestaval õpetamisel.
- Tähelepanu vajab **üliõpilaste toetus- ja laenu-süsteem**, et tagada madalama sotsiaalmajandusliku taustaga noortele ligipääs kõrgharidusele ning vähendada üliõpilaste töökoormust õppimise kõrval.
- Head võimalused tööturul rakendust leida ning ebapiisav toetus- ja laenusüsteem mõjutavad lõpetamise näitajaid. Teist aastat järjest **väheneb loodus- ja täppisteadeuste ning tehnoloogia erialade lõpetanute osakaal kõrghariduses, muret teeb infotehnoloogia suuna lõpetanute oodatust väiksem arv**. Olukorda peaks aitama parandada 2023. aastal heakskiidetud programm „**Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamine PRÕM+**“.
- Vaatamata aastakümneid kestnud strateegilisele arengule noorsootöös ja huvihariduses, noorsootöötaja kutsestandardile ja kõrgharidusõppele, ei ole tänaseni noorsootöös ja huvihariduses töötamiseks seatud kvalifikatsiooni lävendit. **Noortevaldkonna töötajaskonna kvalifikatsioon** on üks tugevatest, mis suunab saadava teenuse kvaliteeti noore jaoks.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid>



**Tabel 9.** Tulemusvaldkonna „Tark ja tegus rahvas“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste osakaal (kokku)</b> Allikas: Eurostat	9,8%	10,8%	9,7%	9,6%	9,3%	–
<b>Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste osakaal (mehed)</b> Allikas: Eurostat	12,0%	14,3%	11,4%	12,5%	12,0%	–
<b>Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste osakaal (naised)</b> Allikas: Eurostat	7,6%	7,5%	7,8%	6,7%	6,6%	–
<b>Eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25–64-aastaste) osakaal</b> Allikas: Statistikaamet	73,5%	74,7%	74,9%	74,5%	74,5%	80%
<b>Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr formaal- ja mitteformaalõppes</b> Allikas: Eurostat, Statistikaamet	18,4%	21,1%	23,2%	19,4%	19,4%	25%
<b>Täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr informaalõppes<sup>26</sup></b> Allikas: Statistikaamet	–	–	Metoodika välja- töötamisel	–	–	–
<b>Aasta pärast lõpetamist nutika spetsialiseerumise kasvualadel rakendunute osakaal kõigist hõivatutest</b> Allikas: Uuring „Edukus tööturul“	27,3% <sup>27</sup>	26,7%	Andmed avaldatakse 2024. aasta III kv	29,0%	29,0%	–
<b>Tiiptasemel oskustega<sup>28</sup> õpilaste osakaal: funktsionaalne lugemisoskus</b> Allikas: PISA uuring	–	–	10,6%	–	–	–
<b>Tiiptasemel oskustega õpilaste osakaal: matemaatiline kirjaoskus</b> Allikas: PISA uuring	–	–	13,1%	–	–	–
<b>Tiiptasemel oskustega õpilaste osakaal: loodusteaduslik kirjaoskus</b> Allikas: PISA uuring	–	–	11,6%	–	–	–
<b>Õpetajate keskmine töötasu võrreldes Eesti keskmise töötasuga (%), lasteaiaõpetajad</b> Allikas: Saldoandmik, EHIS, Statistikaamet	81%	81%	92%	85%	92%	–
<b>Õpetajate keskmine töötasu võrreldes Eesti keskmise töötasuga, üldhariduskooli õpetajad</b> Allikas: Saldoandmik, EHIS, Statistikaamet	106%	105%	120%	111%	120%	–
<b>Õpetajate keskmine töötasu võrreldes Eesti keskmise töötasuga, kutseõppe õpetajad</b> Allikas: Saldoandmik, EHIS, Statistikaamet	103%	102%	117%	111%	120%	–
<b>Noorte usaldus riigi vastu</b> Allikas: Rahvusvaheline Kodanikuhariduse Uuring ICCS	–	–	57%	–	–	–

<sup>26</sup> Sihttasemed seatakse 2023. aastal.

<sup>27</sup> 2022. aastal muudeti näitaja arvutamise metoodikat tulenevalt nutika spetsialiseerumise kasvualade loetelu muutumisest. Mõõdiku sihttasemed on tabelis muutmata ja tulenevad 2022. aastal kehtinud programmist.

<sup>28</sup> PISA uuringus 5. ja 6. taseme saavutanud. Tiiptasemel oskustega õpilaste osakaal langes kõigis kolmes mõõdetud valdkonnas, kõige suurem oli langus funktsionaalse lugemisoskuse puhul. Vaatamata sellele kuuluvad Eesti õpilased PISA tulemuste poolest maailma tippriikide hulka. Siinsete õpilaste tulemused langesid teiste riikidega võrreldes suhteliselt vähem.

**Tabel 10.** Tulemusvaldkonna Tark ja tegus rahvas eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-616 297	-766 251	-873 291	-704 347	-814 900	-884 681

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.5 Eesti keel ja eestlus

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Tagada eesti keele kui riigikeele toimimine kõikides eluvaldkondades, eesti keele õpetamine, uurimine, arendamine ja kaitse ning sellega eesti keele säilimine läbi aegade

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud

### Valdkonna arengukava

Eesti keele arengukava 2021–2035

### Tulemusvaldkonna programmid

Keeleprogramm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Haridus- ja teadusministeeriumi valitsemisala

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- **Eestikeelsele õppele ülemineku toetamiseks** valmistati ette tegevusi haridustöötajate eesti keele oskuse arendamiseks. Eestis on paar tuhat haridustöötajat, kes vajavad eesti keele õpet, et viia oma keeleoskus vastavusse neile seatud keeleoskuse nõuetega. Seni piisas paljudel õpetajatel B2-tasemel keeleoskusest. Üleminekuperioodil tuleb neil keeleoskus viia C1-tasemele. 2024. aastal korraldatakse haridustöötajatele keelekursused ja keeleoskuse tõendamiseks B2- või C1-taseme eesti keele tasemeeksami lisasessioon.
- Eestikeelsele õppele ülemineku tegevusi toetab 2023. aasta augustis kinnitatud **haridus- ja teadusministeeriumi ning Euroopa Sotsiaalfond+ kaasrahastatud programm „Eesti keele õpe ja keeleõppe arendamine“**, mida viib ellu Eesti Keele Instituut (EKI). Programmi tegevused toetavad nii keele- kui ka haridusvaldkonna eesmärkide elluviimist. Programmi eelarve perioodil 2023–2029 on 46 miljonit eurot.
- 2023. aastal kinnitati Eesti Keele Instituudi ning haridus- ja teadusministeeriumi koostatud **„ÕSI ja EKI teatmiku koostamise tegevuskava 2022–2025“**. Vajadus tulenes ühiskonnas kerkinud arutlust uue õigekeelsussõnaraamatu koostamise ümber. Tegevuskava täpsustab „Eesti keele arengukava 2021–2035“ täitmiseks Eesti Keele Instituudis tehtavaid eesti keele korraldamise ja arendamise tegevusi. Laiem eesmärk on tagada info kättesaadavus eesti kirjakeele kohta ning selgus

Eesti Keele Instituudi tegevuse kohta uute keeleallikate koostamisel. Kasutaja juurdepääsu lihtsustamiseks koondatakse ja ühendatakse Eesti Keele Instituudis koostatavad sõnastikud.

- 2023. aastal kinnitati **„Eesti terminitöö tegevuskava aastateks 2023–2025“**. Tegevuskava koostamisse kaasati terminikomisjonid, kõrgkoolide esindajad ja teised terminitöö huvirühmad. Terminitöö tõhustamiseks võetakse kasutusele uuemad meetodid, nagu koosloome ja erialakeelekorpus analüüs. Tegevuskavas esitati arusaam Eesti terminitöö toimimisest digiajastul mitmekeelses informis. Terminivara vajatakse üha rohkem keeletehnoloogia arenduses, näiteks valdkondliku masintõlke ja riigi tõlkevärava arendamisel.
- **Eesti Keele Instituudi keeletehnoloogia kompetentsikeskus** tegutses riigiülese koordineerimise ja teaduskeskuse keeletehnoloogia valdkonnas. Tehti koostööd mitmete avaliku sektori ja erasektori asutustega kõnetuvastuse, masintõlke ja teksti analüüsi vahendite rakendamisel Riigi Teatajas, Ravimiametis, Põhja-Eesti Regionaalhaiglas ja mujal. Lisaks konsulteeriti riigikantselei innovatsiooni- võimekuse meetme keeletehnoloogisi hankeid (riigikantselei projekt, siseministeeriumi projekt), Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse eelkonsulteerimisvooru taotlusi, kohtuid ja teisi avaliku sektori asutusi ning sidusvaldkonna teadusharusid (peamiselt sotsiaal- ja humanitaarvaldkonnas).
- Ühest küljest on Eesti muutumas rände sihtriigiks, teisalt tõstatasid kogukonnad murdekeelte staatuse küsimuse. Neil põhjustel alustas haridus- ja teadusministeerium keelevaldkonna ja eesti keele kasutusala analüüsi, selgitamaks välja probleemseid kohad keeleseaduse rakendamisel. Huvirühmade ja eri valdkondade esindajate koostöös otsiti lahendusi eesti keele kasutusala säilitamiseks. **Keeleseaduse toimekeskkonna analüüs** valmib 2024. aasta suveks, keeleseaduse väljatöötamiskavatsust valmistatakse ette.

### Väljakutsed

- **Täiskasvanute eesti keele õppe valdkond on killustatud.** Pakutavad keeleõppeteenused on eri ministeeriumite haldusalade vahel ära jaotatud ning riigil ei ole kesksel, süsteemset ja ajakohast ülevaadet täiskasvanute keeleõppest ega selle tulemuslikkusest. See põhjustab ühelt poolt dubleerimist, teisalt on oht, et osad riigile olulised sihtrühmad jäävad vajaliku õppeta. Oluline on haridus- ja teadusministeeriumi juhtimisel jätkata koostööd ministeeriumite vahel, kes pakuvad täiskasvanute eesti keele õpet, et vähendada killustatust valdkonnas ning tõsta pakutava õppe tulemuslikkust.

- **Haridustöötajate eesti keele oskus on võtmekoht eestikeelsele õppele üleminekul.** Probleemid on nii piisavas matus õppekohtade pakkumine haridustöötajate ootustele vastava paindlikkusega kui ka õppe tulemuslikkus, mis sõltub pikaajalises keeleõppes osalejate motivatsioonist.
- Eesti keele elujõulisuse tagamiseks digiühiskonnas on vaja võtta eesti keele tehnoloogia vahendid kasutusele võimalikult paljudes avaliku sektori teenustes ja infosüsteemides ning jõuda täieliku keele tehnoloogilise toeni. Rahvusvahelises võrdluses on eesti keele jaoks olemas keele töötlemiseks vajalikud baaskomponendid. Puuduolevaid võtmekomponente, näiteks tekstide kokkuvõtjat, tekstide lihtsustajat, ebasüüdsate väljendite (vihakõne) tuvastajat, vaeuudiste tuvastajat, semantika vahendeid ja dialoogimudeleid, arendatakse edasi.

- Eesti elanike **mitmekeelsuse edendamiseks** on oluline kujundada hoiakuid, soodustada (keele)-õpetajate koostööd ning ajakohastada keeleõppe ja keeleõskuse hindamise meetodikaid. Otsus laiendada võõrkeeleõppe valikuid (B-võõrkeele valimisel) üldhariduskoolides on toonud kaasa vajaduse toetada koole valikute pakkumisel, sealhulgas B-võõrkeelte õppevara soetamisel ja eri keelte õppe populariseerimisel. Samuti on oluline koolidesse lisanduvate õpetajate pädevus. Arengukava ja keeleprogrammi eesmärkide täitmise seisukohast on oluline jätkata lisaks inglise keelele teiste keelte õppe ja õskuse populariseerimist.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid>

**Tabel 11.** Tulemusvaldkonna „Eesti keel ja eestlus“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles</b> Allikas: PIAAC uuring	–	Täpsustata kse PIAAC uuringu tulemuste põhjal	Uuringut ei toimunud	–	–	–
<b>Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust<sup>29</sup></b> Allikas: Eesti tööjõu-uuring (Statistikaamet)	91	91,2	91,7	–	–	> 91
<b>Rahvusvahelise levikuga Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk ja viidatavus<sup>30</sup></b>	150	–	–	–	–	–
<b>Mitmekeelsete terminibaaside hulk<sup>31</sup></b>	–	–	115	–	–	–
<b>Eesti keele keeletehnoloogiline tugi</b>	–	–	Osaline	–	–	–
<b>Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond täiskasvanud õppijale</b>	–	–	Puudub	–	–	–
<b>Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleõskus</b> Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	–	–	Mõõdetakse Eesti tööjõu- uuringuga	Sihttase täpsustatakse 2024. aastal	–	–

**Tabel 12.** Tulemusvaldkonna Eesti keel ja eestlus eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-6 158	-10 518	-10 141	-7 959	-11 235	-11 299

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

<sup>29</sup> Muu ema- või kodukeelega inimeste enesehinnangulise eesti keele õskuse kohta kogutakse infot Statistikaameti korraldatava Eesti tööjõu-uuringuga. Mõõdik sisaldub riigi pikaajalises strateegias „Eesti 2035“.

<sup>30</sup> Mõõdetakse rahvusvahelistes eelretsenseeritavates väljaannetes (välja arvatud teeside kogumikud) avaldatud publikatsioonide (ETISE klassifikatsiooni 1.1, 1.2, 3.1, 2.1) hulka ja viidatavust. 2023. aastal mõõdeti publikatsioonide hulka ning andmed on 2023. aasta oktoobri seisuga.

<sup>31</sup> Mõõdetakse, kui paljude erialade oskussõnavara arendatakse keskselt koordineeritavas terminihalduskeskkonnas Ekilex.

## 1.2.6 Keskkond

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti inimestele on tagatud puhas ja mitmekesine elukeskkond ning suhtumine loodusesse on vastutustundlik

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond

### Valdkonna arengukava

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020

Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030

Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030

Riigi jäätmekava 2014–2020

Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2018–2027

### Tulemusvaldkonna programm

Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala (kuni 30. juuni 2023)

Kliimaministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- Keskkonna valdkonna eesmärk on, et iga inimese hoiakud ning käitumine lähtuksid keskkonnahoidlikkusest. Keskkonna valdkonnas tulemuste saavutamise võti peitub teadlikes ning ka teadlikult oma käitumist muutvates kodanikes. **Üldine keskkonnateadlikkus on aasta-aastalt suurenenud** (keskkonnateadlikkuse indeks oli 2022. aastal 41,6 protsenti, uus uuring viiakse läbi 2024. aastal). Nii inimeste hoiakud kui ka käitumine on paranenud.
- Ressursitootlikkuse** 2023. aasta eesmärgi saavutamine selgub 2025. aasta alguses. 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga ressursitootlikkus veidi vähenes (2022. aasta tase 0,69 eurot kilogrammi kohta), kuid sellele vaatamata 2022. aasta eesmärk täideti. Tulenevalt ebakindlast majandusolukorrast, mille põhjustasid COVID-19 pandeemia ning Venemaa agressioon Ukrainas, vähenes kindlus ressursitootlikkust suurendavate investeeringute tegemiseks. Negatiivne mõju ilmnis projektide tähtsajalise pikendamises, tarneahelate pikenemises, turundustegevuste ära jäämises või edasilükkumises. Samas, pikemal vaatlusperioodil 2013–2022 on ressursitootlikkus Eestis paranemas, suurenedes 32 protsendi võrra. Selle tulemusega on Eesti Euroopa Liidus liirima järel teisel kohal.
- Üks eeldus selleks, et hinnata tänast olukorda ning mõõta tegevuste mõju, on kvaliteetsed andmed. **Keskkonnaandmete** kvaliteedi tõstmiseks ja kättesaadavuse parandamiseks on käivitunud mitmeid

siseriiklikke ja ka rahvusvahelisi algatusi. Selleks tuleb arendada seirevõimekust, uuendada seireseadmeid ning leida uuenduslikke viise keskkonnaseire teostamiseks. Taastuvenergeetikale ülemineku kiirendamisel ning energiatulgeoleku tagamisel on oluline leida võimalused loodusväärtuste ja taristu koosseksisteerimiseks, pakkudes keskkonnavalast infot ja ekspertiisi.

### Väljakutsed

- Majandus peab mahtuma looduse piiridesse. Elurikkuse kadu mõjub hävitavalt nii loodusele, inimestele kui ka kokkuvõttes majandusele. **Elurikkuse hoidmine** ja võimaluse korral **looduse taastamine** astuvad kliimamuutustega kohanemisel ühte jalga. Elurikkuse säilitamine on oluline instrument kõigis poliitikavaldkondades. **Keskkond on inimõigus**. Üle maailma ning ka Euroopa Liidus on üha enam vajalik vastata pikaajalistele keskkonna ja kliimaga seotud väljakutsetele – hoogustuv rohepöörde, ressursside kestlik kasutus, ökosüsteemide säilitamine, kliimamuutused ja nendega kohanemine. Eesti on nõustunud Euroopa Liidu looduse taastamise määruse eesmärkidega. Ligi poolte ohustatud liikide ja elupaikade seisund Eestis on ebasoodne, kuigi Eesti looduse olukorda võib hinnata Euroopa Liidu üheks paremini säilinuks. Ökosüsteemide taastamine ja elurikkuse kao peatamine on Euroopa roheleppe nurgakivi. **Möödik „soodsas seisundis loodusdirektiivi elupaigatüüpide osakaal“ on 57 protsenti (möödetakse iga kuue aasta järel), mis on soovitud sihttasemel.**
- Eesti kasvuhoonegaaside inventuuri<sup>32</sup> 2022. aasta andmete järgi oli kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus 14,3 miljonit tonni CO<sub>2</sub> ekvivalenti.** 2022. aasta heide võrreldes 2021. aastaga suurenes – selle põhjus oli põlevkivi kasutamine elektri- ja soojatootmises. 2020. aastal oli koguheide pandeemia tõttu oodatust madalam. Võrreldes 1990. aastaga on Eesti kasvuhoonegaaside koguheide vähenenud 65 protsendi võrra. Arvestades ka maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) sektorit, on koguheide vähenenud 59 protsenti. Olemasolevatest eeskirjadest ja meetmetest ei piisa erinevate kliimapolitiika õigusaktide kohaste eesmärkide täitmiseks ning riigi pikaajaliste kliimateesmärkide saavutamiseks. Seetõttu on kõikides sektorites vaja rakendada täiendavaid meetmeid. 2023. aasta septembris algatati **kliimaseaduse** välja töötamise protsess. Selle eesmärk on muu hulgas vaadata üle õigusraamistik Eesti 2030. aasta **kliimateesmärkide täitmiseks** ning kliimanetraalsuse saavutamiseks 2050. aastaks ja panna paika peamised põhimõtted nende eesmärkideni jõudmiseks. 2023. aasta veebruaris kiitis Riigikogu heaks dokumendi „**Kliimapolitiika põhialused aastani 2050**“ muudatused.
- Lähiaastate fookuses on jätkuvalt jäätmevaldkond ning selle reformimine. **Jäätmereformi** käigus on oluline jäätmekäitlus efektiivselt ja innovaatiliselt ümber korraldada. Tuleb tagada materjaliringlus

<sup>32</sup> 2022. aastal avaldatud Eesti kasvuhoonegaaside inventuur (Kasvuhoonegaasid Eestis | Kliimaministeerium).

ning saavutada olmejäätmete ja muude jäätmeliikide jaoks kohustuslikud sihtarvud. Lähiaastatel lisanduvad Eestile mitmed kohustused seoses kehtestatavate nõuete ja sihtarvudega uutele jäätmeliikidele (näiteks tekstiiljäätmete kogumine ja ringlussevõtt, sihtarvud biojäätmete valdkonnas, niinimetatud ühekordse plasti direktiivi ülevõtmisega kaasnevad kohustused, pakendi- ja pakendijäätmete määruse jõustumine ja nii edasi). Lisaks töötati välja uus jäätmearuandluse kontseptsioon ja selle rakendamise kava.

- **Jäätmete** on viimastel aastatel pöördunud kasvutrendi. Kuigi 2022. aastal toimus võrreldes 2021. aastaga teatav jäätmetekke langus, siis eeldatavalt (jäätmetestatistika 2023. aasta kohta on koondamisel ja selgub 2025. aasta alguses) ei saavutatud 2023. aasta jäätmetekke vähendamise eesmärki (2022. aasta tase: 4585 kilogrammi inimese kohta aastas versus kavandatud 3530 kilogrammi inimese kohta aastas). Suurenenud jäätmete on osaliselt tingitud teatud tüüpi jäätmete kasvust (näiteks ehitus-lammutusjäätmed, pinnase- ja tööstusjäätmed), kuid teisalt ei ole seni rakendatud jäätmetekke vähendamise tegevused veel oma täit mõju saavutanud. Jäätmetekke vähendamise eesmärgi saavutamiseks on rakendatud erinevaid meetmeid (sealhulgas kohalike omavalitsuste nõustamine, ekspertide koolitamine, toetusmeetmed) ja uuendatud õigusakte. Inimeste teadlikkuse suurendamine ja harjumuste muutmine keskkonnahoidlikuks on samuti olulised. 2023. aas-

tal valmis **Riigi jäätmekava 2023–2028**, mis on osa ringmajanduse strateegilisest nägemusest ja tegevuskavast, moodustades süsteemse terviku ringmajandusele üleminekul.

- Tähelepanu all on ka **veekaitse**. 2022. aasta vee kogumite seisundihinnangute alusel on 51 protsenti pinnaveekogumitest ja 74 protsenti põhjaveekogumitest heas seisundis. Seisundi paranemist paraku näha ei ole. Reostuse vähendamist ja vete seisundi parandamise meetmete rakendamist takistab ressursside puudus. Puudu on nii inimesi kui ka raha uuringuteks ja teadus-arendustegevusteks ning investeringuteks. 2023. aastal võeti vastu uus ühisveevärgi ja kanalisatsiooni seaduse terviktekst. Veehinnastamisega seotud küsimused sätestati detailsemalt seaduse tasandil, muu hulgas loodi alus vee ressursi kaitse vajaduse arvestamiseks veehinna määramisel. 2023. aasta suvel käivitus **veereformi** teekaardi koostamine, mille eesmärk on 2025. aasta juuniks välja töötada strateegia, kuidas tagada vee ettevõtluse jätkusuutlikkus ja mõistlik veeteenuse hind. 2023. aastal lõppesid Purtse ja Erra jõe **jääkreostuse likvideerimise** tööd. Ligi 27 miljoni euro eest sai Purtse jõe valgalal põlevkivitööstuse jääkidest puhtamaks kokku 18 kilomeetrit jõesängi.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel

<https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt- uudised/ministeeriumi-tutvustus/tegevuspohine-eelarve>

**Tabel 13.** Tulemusvaldkonna „Keskkond“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Soodsas seisundis loodusdirektiivi elupaigatüüpide osakaal</b> Allikas: kliimaministeerium	57%	57%	57%	≥ 57%	≥ 57%	–
<b>Keskkonnateadlikkuse indeks</b> Allikas: kliimaministeerium	–	41,6 <sup>33</sup>	–	–	45,5	–
<b>Kasvuhoonegaaside summaarne koguheide</b> Allikas: kliimaministeerium	13,4 <sup>34</sup> mln t CO <sub>2</sub> ekv	14,3 mln t CO <sub>2</sub> ekv	–	12,7 mln t CO <sub>2</sub> ekv	12,4 mln t CO <sub>2</sub> ekv	8 mln t CO <sub>2</sub> ekv
<b>Heas seisundis olevate veekogumite osakaal</b> Allikas: kliimaministeerium	52	51	–	54	55	–
<b>Jäätmete (välja arvatud põlevkivitööstus)</b> Allikas: kliimaministeerium	4657 kg/in	4585 kg/in	–	3460 kg/in	3400 kg/in	–
<b>Ressursitootlikkus: SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe</b> Allikas: Eurostat	0,7 €/kg	0,69 €/kg	–	0,68 €/kg	0,69 €/kg	0,9 €/kg

<sup>33</sup> Metoodika muudatus.

<sup>34</sup> Täpsustatud tegelik tase.



**Tabel 14.** Tulemusvaldkonna Keskkond eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-121 813	-191 128	-554 952	-137 717	-166 686	-154 177

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.7 Teadus ja arendustegevus ning ettevõtlus

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ning maailma arenguvajadustele

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik

### Valdkonna arengukava

Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035

Ehituse pikk vaade 2035

Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia

Turismistrateegia 2022–2025

### Tulemusvaldkonna programmid

Teadussüsteemi programm

Teadmussiirde programm

Ettevõtluskeskkonna programm

Ehituse programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Haridus- ja teadusministeeriumi valitsemisala

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala

Kliimaministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- Eesti on seadnud strateegilise eesmärgi hoida teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastust vähemalt ühe protsendi juures SKP-st. 2023. aastal kavandati teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetamiseks riigieelarves kokku 390,7 miljonit eurot.
- Käivitati mitmed uue struktuurivahendite perioodi 2021–2027 teadus- ja arendustegevuse toetusmeetmed, mis toetavad teadussüsteemi ning teadmussiirde süsteemi eesmärkide saavutamist.
- Jätkati doktoriõppe reformi elluviimist. 2023. aastal lisandus doktorantidele võimalus töötada positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutuses ning

sektoritevahelise mobiilsuse toetust kasutades era- või avalikus sektoris.

- Kinnitati teaduse tippkeskuste ja riikliku tähtsusega teadustaristu toetamise tingimused. Toetus võimaldab murranguliste teadustulemuste loomist ühiskonna ja majanduse jaoks olulistest valdkondades ning tagab kõrgetasemelise teadustaristu jätkusuutlikku toimimise ja avamise välistele kasutajatele.
- Jätkati teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse eelnõu väljatöötamisega. Seaduse eelnõuga on kavas luua senisest selgem raamistik valdkonna riiklikuks korraldamiseks ja rahastamiseks ning lisada teaduseetika ja avatud teaduse teemad.
- Aktsiaseltsis Metrosert asutati Eesti esimene rakendusuuringu keskus, mille eesmärk on pakkuda teenuseid ja koostöövõimalusi ettevõtete sisemise arendus- ja innovatsioonivõimekuse suurendamiseks. Keskuses käivitatakse viis ärisuunda: biorafineerimine, meditsiiniandmed, vesinikutehnoloogiad, droonitehnoloogiad ning auto- noomsed sõidukid.
- Teadusmahukatest iduettevõtlust soodustavatest tegevustest avati äriarenduse toetus, käivitati NATO DIANA<sup>35</sup> kiirendi, jätkati tehisintellekti pilootprojektide programmi ning CDL-Estonia<sup>36</sup> mentorprogrammi rakendamisega. Eesmärk on jõuliselt kasvatada süvatehnoloogia iduettevõtete arvu.
- Käivitati kõik ühtekuuluvuspoliitika perioodi 2021–2027 turismimeetmed (rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetus, Eesti turismivaldkonna konkurentsivõime tõstmise toetus) ning lõpetati eelmise perioodi REACT-EU tootearenduse ja kesksete digilahenduste meetmed, mis tõid turule uued kvaliteetsed turismitooted ja löid eeldused ettevõtete digitaliseerimiseks.
- Käivitati õiglase ülemineku fondi teadusmahukuse ja investeringute toetusmeetmed.
- Eesti taastekava raames käivitati toetusmeede ettevõtete varustuskindluse toetamiseks.
- Elukeskkonna arengukava koostamist ette valmistav alusuuring andis soovitusi ruumipoliitika ümberkujundamiseks, saades muu hulgas kaalukeeleks maa- ja ruumiameti loomisel.
- Uus ehitisregistri menetluskeskkond lühendas ehitus- ja kasutuslubade menetlusaegu enam kui 25 protsenti ning ühtlustas kohalike omavalitsuste menetlusprotsesse.

<sup>35</sup> NATO's Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic.

<sup>36</sup> Creative Destruction Lab-Estonia.

- BIM-ehitusloa kuvamise ja kontrollide katsetamine võimaldab 2024. aastal tarkvara testversiooni avalikustamist, valmistades ühe esimese riigina maailmas ette BIM-ehituslubadele juriidilise tähenduse andmist.
- KredExi kaudu suunati elamuvaldkonda kodu-toetuseks kolm miljonit eurot, korterelamute rekonstrueerimiseks 81,6 miljonit eurot, tehase-liseks rekonstrueerimiseks 2,3 miljonit eurot, väike-elamute rekonstrueerimiseks 7,8 miljonit eurot ning üürielamutele 5 miljonit eurot.
- Energiasõltumatus ja keskkonnasäästu eesmärgil valmistati ette koondluba taastuenergia rajatiste ehitamise kiirendamiseks ning valmistati ette hoo-nete energiatõhususe määruste uuendamine.
- Rekonstrueerimise teadus- ja arendusprogrammi LIFE IP BuildEst raames valmisid elamute reno-veerimisvõimekuse, rekonstrueerimist vajava äri-kinnisvara, energiatõhususe baastaseme ja parendusmeetmete eelhinnangu uuringud.

## Väljakutsed

- Teadusasutustel ja ettevõtetel napib motivatsiooni ja võimekust koostööd teha ning teadustöö tulemused ei leia Eesti ühiskonnas piisavalt rakendust. Seepärast tuleb senisest enam panustada ettevõtete rakendusuringutesse.
- Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni ja ettevõtluse arengukavas seatud eesmärkide saavutamiseks vajab Eesti mitu korda rohkem teadlasi ja insenere, eriti väljaspool akadeemiat. Seetõttu tuleb erilist tähelepanu pöörata nende järelkasvule ning akadeemilise karjääri atraktiivsuse suurendamisele, et pakkuda ettevõtetele kompetentsi teadus- ja arendustöötajate ning inseneride palkamiseks.
- Teadussüsteemi baasvõimekuse tagamine ning teadus- ja arendustegevuse keskkonna (sealhulgas rahastamise) stabiilsus ja järjekindlus on vältimatu eeldus, et jõuda teadussaavutuste ühiskondlike ja majanduslike rakendusteni.
- Ettevõtete üldine innovatsiooni võimekus on madal. Seepärast on oluline jätkata ettevõtjate arendusvõimekuse kasvatamisele suunatud toetustega.
- Riigihangete turg ei ole innovaatilistele ettevõtetele ja toodetele-teenustele piisavalt avatud. Seeläbi kannatavad nii avaliku sektori teenused kui ka ettevõtete konkurentsivõime, sest riigihanked moodustavad koguturust olulise osa – olenevalt aastast 10–12 protsenti SKP-st ehk ligikaudu kolm miljardit eurot aastas.
- Eesti võimekus toetada majanduse ja konkurentsivõime kasvuks vajalikke strateegilisi investeeringuid on madal. Rahastamisvahendite pakkumise võimekuse parandamine aitab suurendada ettevõtjate

investeeringuid suurprojektidesse (näiteks uute tootmiskohtade rajamiseks) ja rohetehnoloogiatesse (sealhulgas ressursitõhususe suurendamiseks) ning soodustada suuremahuliste eksporditehingute sõlmimist.

- Ekspordi, investeeringute ning turismi mahtude suurendamiseks on oluline jätkata välismajanduse edendamist ning suurendada tuge ekspordivatele Eesti ettevõtjatele.
- Äriturismi kui kõrge lisandväärtusega teenussektori kasvatamiseks tuleb Eestisse rajada multifunktsionaalne, suure mahutavusega konverentsi- ja messikeskus. Välisinvesteeringute meelitamiseks ja ekspordi toetuseks tuleb tekitada strateegilised lennuühendused ärikeskuste ja sõlmjaamadega.
- Riik peab muutuma ettevõtja jaoks proaktiivseks ja terviklikuks teenusepakkujaks. Ettevõtjatele suunatud info ja teenused tuleb panna omavahel suhtlema ning koondada maksimaalses ulatuses eesti.ee ettevõtja digivärvasse. Ettevõtjalt riigile esitatava aruandluse kaasajastamiseks tuleb luua riigi kogutavate andmete ühtne süsteem, investeerida masinloetavate andmete vastuvõtmisse ja töötlemisse ning toetada ettevõtjaid ülemineku kiirendamiseks.
- Tagada tuleb järjepidev ja tõhus Venemaavastaste sanktsioonide rakendamine ning järelevalve.
- Hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia eesmärged on võimalik täita stabiilsete ja järjepidevalt kasvavate vahenditega, et ehitusturg ja omanikud saaksid kohaneda. Investeeringutes tuleb lähtuda kvaliteetse ruumi ja uue Euroopa Bauhausi põhimõtetest, mis on tingimus ka välisvahendite abil elukeskkonna, sealhulgas taristu arendamiseks.
- Ehitusvaldkonna digitaliseerimisega on vaja jätkata ja leida selleks välisvahendite lõppemise tõttu raha riigieelarvest.
- Vaja on juurutada ringmajanduse põhimõtted ning võtta kasutusele hoonete süsinikujalajälje arvutamise meetodika. Keskkonnasäästuks, ressursitõhususeks ja elukeskkonna kvaliteedi parandamiseks on vaja riigi tasandil tervikvaadet elukeskkonna kujundamiseks ehk riigi ruumilist arengut koordineerivat arengukava.
- Ehituse ja elukeskkonna kvaliteediga seotud teadus- ja arendustegevus ning tulemuste elluviimine vajab riiklikku tähelepanu.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.mkm.ee/ministeerium-uuudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve> <https://www.hm.ee/haridus-ja-teadusministeeriumi-2023-aasta-tulemusaruanded>

**Tabel 15.** Tulemusvaldkonna „Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Riigieelarves kavandatud teaduse ja arenduse rahastamine osakaaluna SKP-st</b>	0,75%	1%	1%	≥ 1%	≥ 1%	–
Allikas: vastava aasta riigieelarve seletuskiri						

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Erasektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal SKP-st<sup>37</sup></b>	0,98%	1%	— <sup>38</sup>	1,1%	1,3%	2%
Allikas: Statistikaamet						
<b>Nominaalne tööjõutootlikkus EL 27 keskmisest<sup>39</sup></b>	84,0%	80,7%	77,5%	88%	90%	110%
Allikas: Eurostat						
<b>Koht Euroopa innovatsiooni tulemustabelis (koht tulemusrühmas)</b>	Tugev innovaator (9. koht)	Mõõdukas innovaator (12. koht)	Mõõdukas innovaator (12. koht)	Tugev innovaator	Tugev innovaator	Innovatsiooniliider
Allikas: Euroopa Komisjon						

**Tabel 16.** Tulemusvaldkonna Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esiagne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esiagne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-378 872	-646 303	-546 178	-441 925	-681 403	-655 676

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.8 Põllumajandus ja kalandus

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti toit on tarbijate poolt eelistatud, elukeskkond on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukondade elujõud kasvab

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik

### Valdkonna arengukava

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030

### Tulemusvaldkonda kuuluvad programmid

Põllumajandus, toit ja maaelu

Kalandus

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisalad

Maaeluministeeriumi valitsemisala (kuni 30. juuni 2023)

Keskkonnaministeeriumi valitsemisala (kuni 30. juuni 2023)

Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

Kliimaministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- Koroonapandeemia ja ärev julgeolekuolukord Euroopas, sealhulgas loomataudide levik ning rahvusvahelised kauplemisspiirangud, juhtisid

kõrgendatud tähelepanu toidu varustuskindlusele ja rahvusvaheliste tarneahelate haavata-vusele. Koostöös suuremate toidutootjate ning erialaliitudega koostati toidu varustuskindluse strateegia ja tegevuskava. Riik ja erasektor defineerisid põhilised ohud, võimelüngad ning vajalikud tegevused. Vabariigi Valitsus kiitis strateegia tegevuskava ülesanded heaks 15. juunil 2023. 2023. aastal käivitus mitu toidujulgeolekutegevusliini, mille eesmärk on tagada tarneahela kriitilistele ettevõtetele kriisides eelisjuurdepääs elektrile, vedelkütusele ning kõrgendatud julgeoleku olukorras toetada nende julgeoleku tagamist.

- Töötati välja mitmeid põllumajandus-, kalandus- ja maamajandussektorile olulisi erakorralisi toetusmeetmeid kriisidega toimetulemiseks.** Erakorralisi toetusi maksti üle 11,4 miljoni euro.
- Jaanuaris 2023 jõustus Eesti ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023–2027.** Põllumajandusele, toiduainetööstusele ja maaelu arenguks maksti toetusi summas 340 miljonit eurot.
- 2023. aastal oli regionaal- ja põlluministeeriumi teadus- ja arendustegevustest töös 65 projekti, millest 17 koostöös rahvusvaheliste konsortsiumidega.** Nende projektide rahastamiseks tehti väljamakseid 3,3 miljonit eurot. Lisaks rahastati Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuse riski-hindamistegevusi 0,5 miljoni euroga ning pikaajaliste programmide „Sordiaretusprogramm 2020–2030“ ja „Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi kogumine, säilitamine ja kasutamine 2021–2027“ tegevusi vastavalt 1,1 miljoni euro ja 0,4 miljoni euro ulatuses.

<sup>37</sup> Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse meetodika kohaselt mõõdetakse ettevõtlussektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaalu (BERD, Statistikaamet tabel TD052).

<sup>38</sup> Andmeid ei ole veel avaldatud.

<sup>39</sup> Andmeid on tagantjärele redigeeritud Eurostatis tehtud korrektsioonide alusel.



- **Keskkonnahoiu täiendavaks tagamiseks soodustatakse põllumajanduses keskkonnasäästlike majandamisviiside kasutuselevõttu ja kasutamise jätkamist ühise põllumajanduspoliitika toetuste abil.** Keskkonnasõbralikult majandatava maa osakaal kasutuses olevast põllumajandusmaast oli 2022. aastal 88 protsenti.
- **Toiduohutuse baromeeter, mis mõõdab üldist toiduohutuse olukorda Eestis aastapõhiselt ja võrreldes eelmise aastaga, oli 100,69.** Eesmärk on, et näit oleks vähemalt 100 ehk ei langeks võrreldes eelmise aastaga. Toiduohutuse baromeeter näitas võrreldes 2022. aastaga toiduohutuse olukorra paranemist.
- **Alates 2022. aasta septembrist rakendus toetusmeede haridusasutustele, mille raames toetatakse lastele mahetoitu pakkuvaid üldhariduskoole ja lasteaedu.** Kui mahetoitlustamisest teavitatud koole ja lasteaedu oli 2021. aastal 45 (kuus protsenti Eesti lasteaia- ja koolilastest), siis 2023. aasta lõpus pakuti mahetoitu juba 153 haridusasutuses (20 protsendile Eesti lasteaia- ja koolilastest).

#### Väljakutsed

- Toidu ohutuse ja usaldusväärsuse tagamine eeldab teaduspõhist lähenemist, järjepidevat kohanemist ühiskonna ootustega riskide maandamisel, laiapõhjalist järelevalvet ning tarbija teadlikkuse tõusu. Seetõttu on vaja oluliselt tõsta riigi suutlikkust tegeleda tõhusalt toiduohutuse järelevalvega, sealhulgas riskihindamise ja -kommunikatsiooniga.
- **Antibiootikumide kasutamine põllumajandus- ja lemmikloomadel on langenud viimase kümne aastaga 35 protsenti, kuid vähenemine on peatumas<sup>40</sup>.** 2022. aastal jäi müüdnud toimeainete kogus võrreldes eelneva aastaga samale tasemele. Antibiootikumide kasutamisega kaasneb mikroorganismide omadus mitte alluda antibiootikumide toimele ehk mikroobide antibiootikumiresistentsus. Antibiootikumiresistentsuse regulaarset seiret sigadel ja kodulindudel ning nende saadustel teeb Põllumajandus- ja Toiduamet. Seiretulemused näitavad, et antibiootikumiresistentsuse esinemise kasvutrend ilmneb ka Eestis.
- **Märgata oli kasvu loomataudide esinemises.** Eriti

ohtlikest loomataudidest esines endiselt sigade Aafrika katku ja kõrge patogeensusega linnugripi.

- Maapiirkonnas elab jätkuvalt kolmandik Eesti elanikest ning hinnanguliselt tegutseb ka kolmandik ettevõtetest. Seejuures pakutakse maapiirkondades tööd 27,6 protsendile koguhõives osalejatest. **Olenemata asjaolust, et Eesti üldine rahvaarv eelmisel aastal jätkuvalt kasvas, on maapiirkonnas elavate noorte (vanuses 21–40) osatähtsus sama vanusegrupi noorte üldarvust jätkuvalt languses, olles 2023. aastal 26,4 protsenti.** See jääb alla 2030. aastaks seatud põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava eesmärgile (27,8 protsenti). **Peamised probleemid maapiirkonda elama asumisel on teenuste halb kättesaadavus, atraktiivsete töökohtade vähesus ning probleemid elumajandusega.** Jätkus üle Eesti eluaseme kaaslaenu pakkumine, mis võimaldab maapiirkonda kodu soetada või ehitada või renoveerida olemasolev hoone. 2023. aasta lõpu seisuga on kaaslaenu lepinguid sõlmitud kokku 132 leibkonnaga 8,4 miljoni euro väärtuses.
- **Põllumajandussektori ettevõtete kohanemine roheüleminekuga on valdkonna oluline kompleksne väljakutse.** Samal ajal kliimamuutuste leevendamisega tuleb tegeleda toidu varustuskindlusega seotud riskide maandamisega. Lahenduste leidmiseks koostati „Roheülemineku teekaart neljas põllumajandus- ja toidusektori valdkonnas“ ning rakendati eri meetmeid toidu varustuskindluse tagamiseks koostöös eraettevõtetega. Samuti toetab roheülemineku väljakutse lahendamist uuendatud rohepöörde tegevusplaani 2023–2025.
- Kodumaist päritolu toitu eelistas 2022. aastal osta 61 protsenti vastanutest, mis on vähem kui varasematel aastatel (aastatel 2016–2020 74 protsenti). Eesmärk on, et 2030. aastaks eelistab 75 protsenti tarbijatest osta kodumaist toitu.
- Heas seisus kalavarude osakaal püsis nii 2021. kui ka 2022. aastal 40 protsendi piires, varude seisund on halb. Kalavarude seisundi parandamiseks tuleb jätkuvalt ajakohastada kalavarude kaitsemeetmeid ja vähendada püügikoormust rannapüügis.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.agri.ee/ministeerium-uudised-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid>

**Tabel 17.** Tulemusvaldkonna „Põllumajandus ja kalandus“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine<sup>41</sup>

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<b>Maapiirkonna elanike vanuses 20–64 tööhõive määr</b>	78,3%	82,1%	82,9%	78,4%	78,7%
Allikas: Statistikaamet					
<b>Põllumajanduse, metsamajanduse, kalapüügi ja toiduainete tootmise ning joogitööstuse loodud lisandväärtus hõivatu kohta, kolme aasta liikuv keskmine</b>	31 697 eurot	35 762 eurot	41 691 eurot	33 800 eurot	34 700 eurot
Allikas: Statistikaamet					

<sup>40</sup> Sales of veterinary antimicrobial agents in 31 European countries in 2022 – Trends from 2010 to 2022 – Thirteenth ESVAC report ([europa.eu](https://ec.europa.eu/europa.eu)).

<sup>41</sup> Tulemusvaldkonnale ei ole strateegias „Eesti 2035“ sihte seatud.

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<b>Põllumajandussaaduste ja toidukaupade kaubandusbilanss: ekspordi-impordi suhtarv</b> Allikas: Statistikaamet	0,83	0,89	0,84	0,81	0,80
<b>Kodumaist toitu osta eelistavate Eesti tarbijate osakaal</b> Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut	–	61%	–	75%	75%
<b>Kasvuhoonegaaside (KHG) heide põllumajandus- toodangu väärtuse kohta, tonni tuhande euro kohta<sup>42</sup></b> Allikas: Statistikaamet, Eesti Keskkonnauuringute Keskus	2,48	2,42	–	≤ 2,5	≤ 2,5
<b>Toiduohutuse baromeeter</b> Allikas: regionaal- ja põllumajandusministeerium	99,22	99,63	100,69	≥ 100	≥ 100

**Tabel 18.** Tulemusvaldkonna Põllumajandus ja kalandus eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-440 581	-477 015	-453 505	-429 673	-499 987	-506 401

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.9 Transport

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti transpordipoliitika eesmärk on tagada elanikele ja ettevõtetele ohutud, ligipääsetavad, kiired, kestlikud ning mugavad liikumisvõimalused kooskõlas Euroopa Liidu õigusnormides kehtestatud eesmärkidega

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond

### Valdkonna arengukava

Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035

### Tulemusvaldkonna programm

Transpordi konkurentsivõime ja liikuvuse programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala (kuni 30. juuni 2023)

Kliimaministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- AS Eesti Raudtee lõpetas ettevalmistused Turba–Rohuküla raudteelõigu ehitamiseks. Alustati Aegviidu–Tapa–Tartu raudteelõigu elektrifitseerimist. Lõpetati Lääne–Harju turvangusüsteemide uuendamine, mille tulemusel oli võimalik sellel

suunal reisirongiliiklust tihendada ning lisada sõidu- plaani kiirrongid. Teostati Aegviidu–Tapa lõigu kapitaalremont ja kõverate õgvendamine ning Riisipere–Vasalemma jaamavahe kapitaalremont.

- Rail Balticu** kohalike objektide projektlaheused valmisid aasta lõpuks. Käivitusid ehitustööd Ülemiste terminali piirkonnas, valmis Pärnu linna Rail Balticu terminaliga ühendav Lao tänav. Aasta lõpuks oli valminud või ehituses umbes 30 Rail Balticu põhitrassi objekti – sillad, viaduktid, öko- duktid. Enamik eraldi hangitud trasside ümber- ehitusobjektidest on valmis.
- Lõppes AS-i Tallinna Lennujaam Ühtekuuluvusfondi projekt, mille eesmärk oli suurendada **Tallinna len- nujaama keskkonnahoidu ja turvalisust**. Rahvus- vaheliste regulaarliinide arvu suurendati **44-ni**.
- 2023. aastal ehitati, rekonstrueeriti, remonditi ja ehitati tolmuvasid katteid **maanteedel** kokku 1381 kilomeetrit. Ehitati kuus kilomeetrit nelja- rajalisi teelõike. Rekonstrueeriti 22 silda ja 20 kilo- meetrit erinevaid teelõike. Katteid ehitati 18 kilo- meetrile kruusateedele. Ehitati ümber 39 liiklus- ohtlikku kohta.
- Liiklusohutuse** vallas vähenes 2023. aastal võrreldes 2022. aastaga kergliikuriga toimunud õnnetuste arv. Seda võis mõjutada kergliikuriga seotud ohtude teadvustamine, linnasüdametes sõidu- kiiruste piiramine, parkimise korrastamine ning võrdlemisi jahe ja vihmane suvi. Joobes juhtimiste arv oli kümnendiku võrra väiksem kui 2022. aastal, samas suurusjärgus vähenes ka narkojoobes juhtide arv.

<sup>42</sup> Kasvuhoonegaaside heite inventuuri tehakse aasta n–2 kohta ehk 2022. aasta põllumajanduse kasvuhoonegaaside heite väärtus saadakse 2024. aasta inventuurist.

- 2023. aastal lisandus liiniveo mahule maakonnaliinidel diiselbusside arvelt gaasibussidega teenindatavat mahtu 4,7 miljonit kilomeetrit. Kogu liinivõrgu maht suurenes vaid 0,5 protsenti. **27 protsenti kogu maakonnaliiniveo mahust teenindatakse gaasibussidega.**
- Liikuvusteenuste ühistranspordiliikide laiemaks integreerimiseks toetatakse avaliku sektori innovatsioonifondist 0,8 miljoni euroga **liikuvusteenuste ja piletimüügi integreeritud andmevahetusplatvormi MaaS X-tee arendamist**. Projekti eesmärk on luua standardiseeritud sõidupäringuid vahendava ja liikuvusteenuseid ühendava teenusplatvormi prototüüp ning katsetada seda vahenduskanalina erinevate transporditeenuse pakkujate ühendamiseks ja süsteemis osalejate ühiste piletite, sõiduõiguste või soodustoodete loomiseks.
- Jätкус **uue keskkonnasäästliku parvlaeva ehitus** suursaarte liinide teenindamiseks. Laev valmib 2026. aastaks.
- Oktoobris 2023 sõlmiti Euroopa Komisjoniga Euroopa ühendamise rahastu rahastusleping transpordi digitaliseerimise projekti **eFTI4EU** elluviimiseks. Projekti eesmärk on arendada välja ja katsetada eFTI Gate'i lahendust, et olla valmis eFTI (*Electronic freight transport information*) määruse nõuetele vastavaks digitaalsete veodokumentide andmevahetuseks 2026. aastal. Projektis osaleb üheksa liikmesriiki (kliimaministeerium on peamine partner) ning 23 partnerit era- ja avalikust sektorist. Projekt kestab aastatel 2023–2026 ja kogueelarve on 28,3 miljonit eurot.

## Väljakutsed

- **Transpordisektori CO<sub>2</sub> heitkoguste vähendamine.** Uuendatud prognoosi kohaselt transpordi ja liikuvuse arengukavas püstitatud CO<sub>2</sub> vähendamise eesmärki ei saavutata. Euroopa Liidu kliimapaketiga „Eesmärk 55“ Eestile võetud CO<sub>2</sub> heite vähendamise kohustus proportsionaalse sektorite jaotuse korral on transpordi ja liikuvuse arengukavaga võetud eesmärgist veelgi kõrgem (tinglikult 1,6 miljonit tonni CO<sub>2</sub> ekvivalenti 2030. aastaks). Hetkel rakendatavate meetmetega on aastal 2030 transpordisektori heide umbes 2,1 miljonit tonni CO<sub>2</sub> ekvivalenti (eelmise aastaga võrreldes on prognoosid halvenenud). Transpordisektori CO<sub>2</sub> heite vähendamise kohustuse mittetäitmine tähendab Eestile potentsiaalset kohustust hakata soetama kauplemisturult CO<sub>2</sub> ühikuid, mis on lisakoormus eelarvele olukorras, kus on vaja leida rahastust erinevateks investeeringuteks. Uuringud näitavad, et transpordisektoris ei ole võimalik CO<sub>2</sub> eesmärke täita ilma **maksupoliitika muudatusteta** (tarbimismaksud, mis motiveerivad inimesi valima aktiivseid liikumisviise, säästvat ühistransporti või keskkonnasõbralikumaid autosid). Järjepidevalt tuleb tegeleda ka **inimeste teadlikkuse tõstmisega**.
- **Transpordi energiakulu** ei vähene loodetud kiirusega. Eestis on jätkuvalt kõrged iga aastaga kasvavad maanteede läbisõidud. Samuti eelistatakse uue auto soetamisel suurt ja energiamahukat sõiduautot säästvale väikeautole.
- Kaubavahetuses on jätkuv väljakutse **kaupade transportimise suunamine maanteelt raudteele** (nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt). Vaadata tuleb perspektiivi põhja-lõuna- ja läänesuunalises koridoris. Raudtee moderniseerimine peab lisaks reisirongiliikluse teenindamisele panustama maksimaalselt ka kaubaveo teenindamisse. Transpordi ja liikuvuse arengukavas seatud eesmärgid ei ole siiski võimalik täita.
- Transpordi ja liikuvuse arengukava näeb ette vähendada kolme aasta keskmisena 2035. aastaks liikluses hukkunute arvu 30-ni ja raskelt vigastada saanute arvu 187-ni. **Liiklusohutusprogrammiga seatud vahe-eesmärgist 2023. aastal (vastavalt 44 ja 316) jääb tegelik tulemus kaugemale (vastavalt 55 ja 395).** Nende eesmärkide saavutamine ei ole **realistlik** ilma liiklusohutust oluliselt mõjutavate täiendavate tegevusteta.
- Samal ajal on **vaja investeerida TEN-T põhivõrgu maanteede liiklusohutus- ja keskkonnanõuetele vastavaks ehitamiseks**. See on takerdunud teehoiu rahastamise mahu olulise vähendamise tõttu. Ühtlasi on jätkuv väljakutse **riigiteede seisundi hoidmine ja remondivõla vähendamine**. Riigiteed vajavad olemasoleva seisukorra säilitamiseks ja mõningaseks parendamiseks igal aastal 210 miljonit eurot. Järgneva nelja aasta jooksul on säilitamiseks võimalik kasutada keskmiselt vaid 115 miljonit eurot aastas, mis toob endaga kaasa teede seisukorra halvenemise.
- Jätkuvalt on väljakutse mõõdiku „Kauba- ja reisilaevade arv Eesti lipu all (kogumahutavus 500 või enam)“ täitmine. **2023. aastaks on Eesti lipu all 31 laeva.** Seadusandlusest tulenevalt on raskusi laevade Eesti lipu alla toomisel ja hoidmisel, sest konkureerivad riigid pakuvad selleks paremaid tingimusi. Uus konkurentsivõimeline pakett valmib 2026. aastaks.
- Seoses kavandatava reisirongide kiiruste tõusuga on vaja analüüsida samatasandiliste raudteeliikluskohade ohutust ning **leida üle 100 miljoni euro nende vastavusse, sealhulgas mitmetasandiliseks, viimiseks** muudetud nõuetega. Taktisõiduplaani kehtestamiseks ja kiiruste suurendamiseks raudteel kuni 160 kilomeetrit tunnis tuleb investeerida **15 miljonit eurot** Liiva-Saku raudteeliigü teise peatee ehitusse ja kiiruste tõstmisse, **15 miljonit eurot** Saku-Rapla raudteeliigü õgvendamisse ja kiiruste tõstmisse, **4,2 miljonit eurot** Tapa-Narva raudteeliigü ohutuse tagamiseks ja **30 miljonit eurot** Aegviidu-Kehra I tee kapitaalremondiks.
- 2023. aastal täpsustas Eesti koostöös teiste Balti riikidega võimalikke **Rail Balticu** 2030. aasta lõpuks saavutatavaid tulemusi ning vajalike finantsvahendite mahtu. Rail Balticu **esimese etapi** maksumuseks on pessimistlikult kalkuleeritud **3,1 miljardit eurot** 2023. aasta hindades (senise 1,8 miljardi euro asemel 2017. aasta hindades). Prognoosmaksumuse suurenemise peamised põhjused on inflatsioon (ehitushindade kasv 40 protsenti), projektlahenduse täpsustamine ning asjaolu, et Rail Balticu ehitamist Eestis rahastatakse peamiselt Euroopa Ühendamise Rahastu vahenditest (koos kohustusliku kaasfinantseeringuga), kuid osaliselt ka taaste- ja vastupidavusrahastu ning Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest, mis muudab rahastuse suhteliselt ebastabiilseks. Käimasoleva Euroopa Liidu pikaajalise eelarveperioodi raames eraldatavad vahendid on kavas ehituslepingutega katta juba 2025. aastal. See tähendab, et 2030. aasta eesmärgi

saavutamiseks on vaja leida lisavahendeid ehitushangete korraldamiseks Tootsi ja Ikla vahelisel lõigul alates 2026. aastast.

- Ühistranspordi baaseelarve on külmunud 2020. aastast ja seetõttu on tekkinud eelarve puudujääk, mis ei võimalda katta sõlmitud avaliku teenindamise kohustusi.
- Lennunduse konkurentsivõime tagamiseks on vaja lisavahendeid regionaalsete lennujaamade käigushoidmiseks ja investeringuid taristu uuendamiseks, lennundusorganisatsioonide liikmetasu-

deks, samuti Tallinna lennujaama julgestus- ja päästetkuludeks ning Transpordiameti lennundus-teenistuse töömahu kasvu katmiseks.

- Oluline on tagada ka 2023. aastal loodud Riigilaevastiku baasrahastus.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel

<https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt-uudised/ministeeriumi-tutvustus/tegevuspohine-eelarve>

Tabel 19. Tulemusvaldkonna „Transport“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Liikluses hukkunute arvu vähenemine poole võrra kolme aasta keskmisena</b>	55	55	55	44	42	30
Allikas: Transpordiamet						
<b>Liikluses raskelt vigastatute arvu vähenemine poole võrra kolme aasta keskmisena</b>	360	367	430	316	309	187
Allikas: Transpordiamet						
<b>Transpordi CO<sub>2</sub> heite vähenemine 700 kilotonni võrra võrreldes 2018. aastaga</b>	2357,73 kt CO <sub>2</sub> ekv <sup>43</sup>	2437,94 kt CO <sub>2</sub> ekv <sup>44</sup>	– <sup>45</sup>	2243 kt CO <sub>2</sub> ekv	2271 kt CO <sub>2</sub> ekv	1700 kt CO <sub>2</sub> ekv
Allikas: keskkonnaministeerium						
<b>Kauba- ja reisilaevade arv Eesti lipu all (kogumahutavus 500 ja enam)</b>	25	23	31	20	40	360
Allikas: majandus- ja kommunikatsiooniministeerium						
<b>Suurendada raudteekaubaveo osakaalu tonni-kilomeetrites võrreldes maanteedtranspordiga</b>	29%	22%	16%	23%	24%	40%
Allikas: Statistikaamet						
<b>Aastaringsete regulaarsete lennuliinide arvu suurendamine</b>	32	33	44	25	45	40
Allikas: AS Tallinna Lennujaam						

Tabel 20. Tulemusvaldkonna Transport eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-504 196	-621 927	-766 460	-602 475	-887 448	-889 113

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.10 Energeetika

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Tagada tarbijatele turupõhise hinna ning kättesaadavusega energiavarustus, mis on kooskõlas Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapolitiika eesmärkidega, samas panustades Eesti majanduskliima ja keskkonnaseisundi parendamisse ning pikaajalise konkurentsivõime kasvu

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik

### Valdkonna arengukava

Energiamajanduse arengukava aastani 2030

<sup>43</sup> 2022. aasta inventuurist 2020. aasta kohta.

<sup>44</sup> 2023. aasta inventuurist 2021. aasta kohta.

<sup>45</sup> 2022. aasta kohta avaldatakse andmed 2024. aastal.

## Tulemusvaldkonna programm

Energeetika ja maavarade programm

## Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala (kuni 30. juuni 2023)

Kliimaministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- **Varustuskindlus ja energiajulgeolek.** Eesti keelustas torugaasi impordi Venemaalt alates 1. jaanuarist 2023. Gaasitarbimine oli 2023. aastal 3,42 teravatt-tundi. Eesti omab Läti maa-aluses gaasihoidlas Inčukalnsis ühe teravatt-tunnist strateegilist gaasivaru, mis vastab ligikaudu 29 protsendile Eesti aasta keskmisest gaasitarbimisest.
- **Pakrineeme haalamiskaike** paigaldati 2024. aasta veebruaris laadimiskäpp, mis võimaldab teenindada erinevat tüüpi LNG ujuvterminale.
- **2025. aasta algusesse on seatud Balti riikide liitumine Mandri-Euroopa sünkroonala.** Eesti poolt sünkroniseerimise raames tehtavad tööd on ajakavas. Kaks sünkroonkompensaatorit on valmis ja kolmas valmib 2024 aasta juunis.
- **Kaugkütte hinnaregulatsioon on seni taganud kaugküttesüsteemide jätkusuutliku toimimise,** kus tarbijate ja teenusepakkujate huvid on tasakaalustatud. Valminud uuring „Eesti üleminek süsinikneutraalsele soojus- ning jahutusmajandusele aastaks 2050“ andis vajalikud täiendavad lähteandmed edasiste tegevuste planeerimiseks. Toodi välja puudused andmete kättesaadavuses, mida parandatakse edasiste tegevustega.
- **Taastuvenergeetikas** õnnestus suurem vähempakkumine mahus 780 gigavatt-tundi aastas. Vähempakkumiste mehhanismidega jätkatakse tulevikus. Kohaliku kasu instrumendi rakendamine algas 1. juulil 2023. Selle kohaselt tuleb tuuleelektrijaamade rajajatel tasuda omavalitsusele ja kohalikele elanikele tasu, soodustamaks taastuvenergia tootmist.
- **Taastuvenergeetika** arendusprojektide ülevaate arendus võimaldab paremini jälgida ja kiirendada taastuvenergia projektide menetlusi.
- **Eesti-Läti ühise meretuulepargi** rahastus ning Saaremaa 330-kilovoldise võrguarenduse liikumisega riigiplaneeringu faasi on tekkinud suur edasimineku meretuuleparkide arendusprojektides.
- **2023. aastal raporteeris Eesti Euroopa Komisjonile, et täitis seatud energiatõhususe eesmärgid.**
- **Maapõueressursside uurimise ja kasutamise valdkonnas** kujundati maapõue uurimise ja kasutamise poliitikat, koostati valdkonnaanalüüsi ning määratleti riigi huvi maapõueressursside võimalikuks kasutuselevõtuks. Olulise osa tegevusest moodustas maapõueressursside kompleksne teadmispõhine uurimine. 2023. aastal valmistati ette erinevaid pilootprojekte ja alustati nendega. Roosna-Allikul ja Tiskres toimusid puurimis- ja ehitustööd ligikaudu 500 meetri sügavuste puuraukudega.

- Teostati plaanipärast kompleksset **geoloogilist baaskaardistamist** ning maapõuega seotud fookuseeritud uurimistööd. Tagati parimad võimalikud geoloogilise informatsiooni uurimis- ja säilitamistingimused ning tegeleti avalikkuse teavitamisega maapõue temaatika võimalustest, väljakutsetest ning riskidest. Viidi läbi ka geoloogilisest keskkonnast tuleneva riskiga seotud uuringuid, veevarude uuringuid, põhjavee kvaliteedi uuringuid, põhjaveekogumite seisundi uuringuid, põhjaveeseireid, mere- ja ranniku seiret, seismoseiret ja radooniseiret ning tõlgendati neid andmeid.

### Väljakutsed

- Elektrisüsteemi edukas sünkroniseerimine Kesk-Euroopa võrguga ja sellega seonduvad tegevused (juhitava võimsuse tagamine, süsteemihalduri teenused (sageduse hoidmine)) ning elektrituru disain, mis aitab nimetatud tegevused regulatiivse raamistikuga turule ja loob sünkroniseerimiseks vajalikud tingimused. Balti süsteemihaldurid plaanivad sagedusreservide turuga alustada 2025. aastal. See viib Balti riikide elektrivõrkude täieliku koostöömiseni Euroopa elektrivõrkudega, mis tagab Eestile parema pikaajalise elektri varustuskindluse ja -julgeoleku.
- **Taastuvelektri tootmise potentsiaali on Eestis rohkem kui vajalik sisemaise tarbimise saja-protsendiliseks katmiseks taastuvelektriga, nagu on 2030. aastaks seatud eesmärk.** Järgmiste aastate väljakutsed on võrguarenduste kiirendamine, meretuuleparkide turupõhine arendamine, salvestustehnoloogiate turu käivitamine, loamenetluste kiirendamine, vajalike regulatsioonide loomine või täiendamine. Taastuvenergeetika arendamisel on järjest olulisem arvestada ühiskondliku kaasamisega („mitte minu tagahoovis“ probleemi lahendamine), arendamisele seatud bürokratlike piirangute eemaldamisega, projektide finantseerimisel kestliku rahastuse ja taksonoomia reeglitega ning looduskeskkonna tasakaaluga.
- **Uute välisühenduste, merealaplaneeringu ning Eesti-Läti meretuulealaga** seotud võrguarenduspõhimõtete ning rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimine, tagamaks Eesti tarbijaskonnale sobivaid tingimusi kliimaneutraalsele energiasüsteemile üleminekul.
- **Kaugkütte peamine väljakutse tulevikus on salvestuse, keskkonna- ja heitsoojuse ning madalatemperatuurilise kaugkütte rakendamine** kliimaneutraalse kütte- ja jahutusmajanduse saavutamiseks. 2024. aastal on eesmärk muuta kaugkütte hinnaregulatsioon Konkurentsiameti seniste parimate praktikate alusel kahetariifseks. Selle eesmärk on vähendada lokaal- ja kaugkütte paralleeltarbimist, tagamaks õiglasem taristukulude jaotus kaugkütte tarbijate vahel. Muudatuse tulemusel vähenevad kaugkütte kaod, väheneb tipukoormus, suureneb heitsoojuse kasutus ning vähenevad kasvuhuonegaasid.
- Avalikul sektoril on aina olulisem roll taastuvenergia eesmärkide saavutamisel, kuna eeskuju tuleb näidata ka enda tarbimisvalikutega. Riigihangete tingimuste kujundamisel (sealhulgas kohalikul tasandil) on võimalik luua vajalikud eeldused, et taastuvenergia osakaal kasvab nii energeetikas kui ka transpordis (biometaan, vesinik). Väljakutse on tavapäraste



- hindamiskriteeriumite muutmine ning vajalike strateegiliste otsuste tegemine, mis eeldab selget pikemaajalist nägemust valdkonna arengu kohta.
- Energiatõhususe direktiivi täitmise eest vastutav ministeerium on kliimaministeerium. Ministeeriumite ümberkorraldusega on muutunud vastutav üksus ministeeriumi sees: alates 1. juulist 2023 täidab seda rolli elukeskkonna ja ringmajanduse põhiüksus. Suurim väljakutse on energiatõhususe meetmete horisontaalne rakendamine valdkondade üleselt ning avaliku sektori suurem panus. 2023. aastal koostatud uuringu „**Support to the renovation wave – energy efficiency pathways and energy saving obligation in Estonia**“<sup>46</sup> kohaselt on energiatõhususe direktiivist Eestile 2030. aastaks tulenevate energiatarbimise sihttasemete täitmiseks vajalik hoonefondi, transpordi, teeninduse, tööstuse ja põllumajanduse energiatõhususe meetmetesse panustada aastani 2030 Eestis kokku 13,3 miljardit eurot, sealhulgas avaliku sektori rahastust viis miljardit eurot.
  - Maapõue valdkonnas on suurim väljakutse teadmisaasi suurendamine suure majandusliku potentsiaaliga maapõueressursside valdkondades, eelkõige kriitiliste maavarade uurimisel. Samuti on jätkuv teema maapõueressursside majandamine sellises olukorras, kus arvestatakse sotsiaalmajandusliku olukorraga ning leevendatakse seonduvaid negatiivseid mõjusid. Maapõueressursside

- kasutuse suunamisel tuleb tagada ringmajanduse põhimõtetest lähtuvalt ressursside võimalikult suure lisandväärtusega ning säästlik kasutamine minimaalsete kadude ja jäätmetega.
- **Rohepöörde võtmes vajalike ressursside teema koordineerimine, sealhulgas fookuse hoidmine kriitiliste maavarade ja sekundaarse toorme projektidel.** Eesmärgiks on saavutada oluline edasimineku strateegiliste ehk tulevikumaavarade ja maapõue muude ressursside uurimisel ja kasutuselevõtu edendamisel, mida aitab lahendada kontsessioonimehhanismi sisseviimine maapõue seadusesse.
  - **Taristuobjektide ehitamiseks vajalike ehitusmaavarade jätkusuutlik ja samal ajal säästlik kasutamine.** Maakondlike ehitusmaavarade teema planeeringute koostamine ja elluviimine jätkub ministeeriumite üleses koostöös, et saavutada kompromisse ehitusmaavarade kasutuselevõtul ja kohalike omavalitsuste huvide vahel.
  - **Dialoogi hoidmine ühiskonnas – kõiki mõjutatud pooli kaasavad arutelud maavarade kasutamise teemal kohaliku kogukonna, asutuste ja arendajatega.**

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt-uudised/ministeeriumi-tutvustus/tegevuspohine-eelarve>

**Tabel 21.** Tulemusvaldkonna „Energeetika“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<b>Soodsa hinnaga ja keskkonnanõudeid arvestav kütuste ja energia kättesaadavus tarbijale</b> <sup>47</sup>	ABB	ABA	ABA	ABB	ABB
Allikas: Maailma Energeetikanõukogu					

**Tabel 22.** Tulemusvaldkonna Energeetika eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
<b>Kulud</b>	-180 415	-258 326	-216 420	-81 917	-80 658	-70 787

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.11 Digiühiskond

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Digiriigis on tagatud parim kogemus, Eestis on ülikiire internet kõigile soovijatele kättesaadav ning meie küberruum turvaline ja usaldusväärne

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

<sup>46</sup> [Energiatõhususe uuringud | Energiatalgud](#).

<sup>47</sup> World Energy Council Energy Trilemma Index 2021 Country rankings <https://trilemma.worldenergy.org/>.

Iga indeksi täht väljendab riigile antud hinnet vastavas kategoorias. Esimene täht kirjeldab energiajulgeoleku olukorda riigis, teine energia kättesaadavust ning taskukohasust ning kolmas energeetika keskkonnamõju. Tähega A kirjeldatakse tulemust positsioonilt esimese 25 protsendi riikide seas – see tähendab, et parim tulemus kõigis kategooriates oleks väljendatud kujul AAA. Kõige kehvem tulemus väljendatakse tähega D positsioonilt viimase neljandiku riikide seas.

## Valdkonna arengukava

Digiühiskonna arengukava 2030

### Tulemusvaldkonna programm

Digiühiskond

#### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala

#### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

##### Positiivsed arengud

- **Digiriigi** edu mõõdetakse avalike digiteenustega rahulolu kaudu. Teenustega rahulolu oli 2023. aastal kõrge – 83 protsenti. Eesmärk on erinevate tegevuste kaudu rahulolu veelgi suurendada. Avalike teenuste kasutamise lihtsustamiseks jõudsid 2022. aasta lõpus inimesteni esimeste elusündmusteenustena lapse saamise infoteenus ja abiellumine. 2023. aastal lisandus kolm sündmusteenust: lähedase surm, kaitseväekohustus ja Eestis kohanemine. Kasutajad on loodud elusündmusteenused hästi vastu võtnud, sealhulgas üle poole (53 protsenti ehk umbes 6800) abiellumisavaldustest esitati rahvastikuregistri portaalis. 2023. aastal külastati lapse saamise infoteenust 70 911 korda. Sündmusteenuste eesmärk on neid kasutajale pakkuda üheainsa sujuva teenusena, võimaluse korral ennetavalt ja maksimaalselt ühe klõpsuga. Lisaks elusündmusteenustele tegeles riik ettevõtlikuskeskkonna programmi raames ka ärisündmusteenuste arendamisega, et muuta digiteenuste kasutamine lihtsaks ka Eesti ettevõtjatele.
- Ehitati välja riigiülese arvutitöökoha uus lahendus ja alustaristu ning mitmete asutuste arvutitöökoha teenused konsolideeriti riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskusesse. 2023. aastal alustati avaliku pilvestrateegia väljatöötamist ja turuplatsi kontseptsiooni rakendamist. Samuti alustati andmesaatkonna riistvaraplatvormi uuendamise ja riigipilve Euroopa õla loomise tegevustega. Kasvas kriisi- ja hukukindlus, loodi 24/7 kriisijuhid võimekus ja viidi läbi kolm suuremat õppust.
- **Küberturvalisuse** mõõdiku järgi on inimeste usaldus avalike e-teenuste vastu eelmise aastaga võrreldes langenud, kuid on jätkuvalt kõrge (91,5 protsenti). Suurimateks usalduse mõjutajateks võib pidada üldist muutunud julgeolekuolukorda maailmas, andmelekkete intsidente ning küberrünnete aktiveerumist Eesti taristu ja veebiteenuste vastu. Kuna kasutajad muutuvad küberturvalisusega seotud ohtude ja riskide suhtes järjest teadlikumaks ja ettevaatlikumaks, on ka mõningane usaldamatus ootuspärane. Positiivne on järjepidev usalduse hoidmine üle 90 protsendi. Julgeolekuolukorra muutustest ja küberrünnetest hoolimata toimusid Eesti e-teenused tõsisemate häireteta ning parandati üldist toimepidevust. 2023. aastaks eraldas Vabariigi Valitsus täiendavalt 42 miljonit eurot, millest kaeti eelkõige küberturvalisuse tagamise baasvajadused: dubleerivate asukohtade rajamine, taakvarast tulevate ohtude vähendamine, monitooringu parendamine ja turvatestimise võimekuse loomine, mille tulemuste põhjal saab infosüsteemide turvalisust suurendada.

- Viidi läbi ministeeriumite, põhiseaduslike institutsioonide ja suuremate kohalike omavalitsuste küberturbe küpsustaseme kaardistus. See aitas analüüsida hetkeolukorda, tõi välja võimalused, millele uuendatavas küberturvalisuse strateegias tähelepanu pöörata, hinnates omakorda edasisi arengusuundi ning ressursivajadusi. Võrreldes 2022. aasta küpsusmudeli hindamisega paranes küberturbealane teadlikkus organisatsioonides ja turvalise tarkvara tellimine ning vähendati taakvara osakaalu.
- Euroopa Liidu üleselt on hiljuti välja töötatud küberturvalisuse indeks, mis mõõdab küberturvalisust neljast aspektist lähtuvalt: seadusandlus, kübervõimed, investeerimine ja erinevate sektorite võimekus intsidentide lahendamisel. Selle järgi oli 2023. aastal Eesti küberturvalisuse indeks Euroopa Liidu keskmisest kõrgem.
- **Ühenduvuse** parandamine on tõusutrendis ja nõuab pidevaid tegevusi. 2023. aasta lõpuks oli 80 protsendil Eesti ettevõtetest ja kodumajapidamistest võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega võrkudega. Seda toetas 2023. aastal läbiviidud 5G sageduskonkurss 26 gigahertsi sagedusalas, millega anti kõik kolm Euroopa Liidu üleselt harmoniseeritud Eesti 5G sagedusala mobiilsideooperaatoritele kasutada. 2023. aastal lõppes 2017. aastal alanud juurdepääsuvõrkude rajamise toetusmeede, mida viis ellu Enefit Connect. 2023. aastal sai valguskaabelvõrguga liitumisvõimaluse üle 17 000 aadressi (kokku oli projekti maht 40 016 aadressi üle Eesti).

##### Väljakutsed

- Digimuutuste kvaliteetseks läbiviimiseks kogu avalikus sektoris tuleb leida stabiilne rahastusmodel, mis võimaldaks pikaajalist investeerimist ning tehnoloogiliste lahenduste pidevat arengut ja hooldust.
- **Andmehalduse parandamine avaliku sektori organisatsioonides.** Kokkulepitud eesmärkide ja vastutuste määratlemiseks on avaliku sektori asutustes vaja välja töötada andmetega seotud toimimismudelid. Andmepõhiste otsuste tegemiseks ja kliendikesksete teenuste pakkumiseks tuleb juurutada teenusepõhine ja kliendikeskne juhtimine ning võimaldada era- ja avaliku sektori käes olevate andmete laialdasemat kasutamist.
- **Tehniliste lahenduste leidmine,** sealhulgas komponentide ja API (rakendusliides, ingl *Application Programming Interface*) teenuste, **taaskasutuse** suurendamiseks riigis. Ühtlustatakse sarnaste teenuste arendamist ja haldamist, et vähendada dubleerimist ning tõhustada ressursside kasutamist.
- **Tulevikukindlate teenuste,** näiteks riigi teenuste mobiilipõhise platvormi ja elektroonilise identiteedi, **arendamine.** Lisaks tuleb keskenduda tehisintellektipõhiste ja keskkonnasäästlike lahenduste juurutamisele, et tagada digiriigi pidev areng ja kohanemisvõime tulevaste tehnoloogiate ja nõuetega.
- **Valdkonna oluline väljakutse on küberturvalisuse tagamine.** Selleks tuleb suurendada laiemas riigikaitse kontekstis IKT-taristu ja infosüsteemide vastupidavust, toimekindlust ja kriisikindlust. Tuleb tagada püsiv lisarahastus riigi keskkete küberturbevõime arendamiseks ja küberturvalisuse parandamiseks. Riigi ja elanikkonna

jaoks oluliste teenuste toimepidevuse tagamiseks tuleb suurendada kriitilist taristut ja riigiside turvalisust.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.mkm.ee/ministeerium-uuuudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>

**Tabel 23.** Tulemusvaldkonna „Digiühiskond“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Avalike digiteenustega rahuolu</b> Allikas: majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	69%	80%	83%	82%	83%	90%
<b>Eesti elanikud tunnevad end internetis turvaliselt ning usaldavad e-riiki: turvariski vältimise kaalutlustel avaliku sektori või teenusepakujaga elektroonilisest suhtlemisest hoidunute osakaal<sup>48</sup></b> Allikas: Statistikaamet	–	4,7%	8,5%	– <sup>49</sup>	4,5%	–
<b>Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbit/s internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s</b> Allikas: Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	73,4% <sup>50</sup>	74,6%	80%	62% <sup>51</sup>	77%	–

**Tabel 24.** Tulemusvaldkonna Digiühiskond eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-64 126	-124 077	-111 830	-90 795	-150 225	-141 219

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.12 Tõhus riik

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine.

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

### Valdkonna arengukava

Tulemusvaldkonna kohta ei ole arengukava koostatud

### Tulemusvaldkonna programmid

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm

Riigi rahanduse programm

Halduspoliitika programm

Regionaalpoliitika programm

Finantspoliitika programm

Arhiivinduse programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisalad

Riigikantsleil

Rahandusministeeriumi valitsemisala

Haridus- ja teadusministeeriumi valitsemisala

Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi valitsemisala (alates 1. juuli 2023)

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- Ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava 2021–2027 regionaaltoetuste ettevalmistusperiood jõudis 2023. aastaga lõpule. Aastal 2023 avanesid enamike uute regionaalmeetmete taotlusvoorud, mille eelarve kokku on 186 miljonit eurot. Perioodil 2024–2027 avanevad toetuste taotlusvoorud veel 62 miljoni euro ulatuses.
- Ruumilise planeerimise valdkonnas jõustusi 2023. aastal riigile oluliste ehitiste ja tuuleparkide kiiremat arendamist võimaldavad planeerimis-seaduse muudatused ning harjutusväljade kiiremat arendamist võimaldavad relvaseaduse muudatused.

<sup>48</sup> 2021. aasta taset ei ole esitatud, sest planeeriti välja töötada uus mõõdik ja 2021. aastal andmeid ei kogutud.

<sup>49</sup> 2023. aasta sihttaset ei seatud, kuna mõõdik oli väljatöötamisel.

<sup>50</sup> Metoodika muutusest tulenevalt korrigeeritud väärtus võrreldes programmis esitatuga (oli 58%).

<sup>51</sup> 2023–2026 programmis vana metoodika järgi esitatud sihttase.

Ruumilise planeerimise valdkonna edasiseks arendamiseks koostati planeerimisseaduse välja-töötamiskavatsus ja selle alusuuringud. Lisaks digiteeriti 15 protsenti Eestis kehtivatest planeer-ingute planeeringute keskmesse andmekogusse. Projekt jätkub aastatel 2024–2026, et digiteerida kõik kehtivad planeeringud.

- Valitsus võttis 2023. aasta koalitsioonileppega üheks prioriteediks riigi ettevõtlustoe regioonaalet tasakaalu suurendava mõju. Kokku on lepitud, et vähemalt 40 protsenti struktuurivahendite rakenduskava 2021–2027 ettevõtluse arengule ning keskkonnahoidlikkusele suunatud ettevõtlus-toetustest peab jõudma väljapoole Tallinna ja Tartu piirkondi.
- Riigi rahanduse valdkonnas on reitinguagenteuride hinnangud eelneva aastaga võrreldes punkti võrra langenud, mis on tinginud möödunud aasta valitsus-sektori pooleteiseprotsendilise eelarvepuudu-jäägist. Samas tugev riigijuhtimine, tugevad institutsioonid koos kuulumisega Euroopa Liitu ja euroalasse, jätkuvalt usaldusväärne eelarvepoliitika koos madala võlakooormusega ja netolaenuandja positsioon aitavad lähiajal Eesti majanduse tagasi tõusule suunata.
- Maksude laekumine oli varasema aastaga võrreldes seitse protsenti suurem, kuid jäi oodatust väikse-maks. Eelarveprognoos täitus 99-protsendilisel. Oodatust enam laekus füüsilise isiku tulumaksu (151 miljonit eurot), juriidilise isiku tulumaksu (117 miljonit eurot) ning alkoholiaktsiisi (3,3 mil-jonit eurot). Vähem laekus käibemaksu (288 miljonit eurot), tubakaaktsiisi (22 miljonit eurot), sotsiaal-maksu (21,7 miljonit eurot) ning kütuseaktsiisi (18 miljonit eurot).
- Maksupoliitika stabiilsus (ennustatavus) oli heal tasemel, sest puudusid suure mõjuga maksu-muudatused. Küll aga jõustusid mitmed väiksema mõjuga maksumuudatused: tõusid maksuvaba tulu ja tubakaaktsiis, tõsteti käibemaksu 20 protsendilt 22 protsendini, platvormihalduritel tekkis kohustus avalikustada info nende teenitud tulu kohta.
- Halduspoliitika valdkonnas avaldati riigireformi analüüs, valmisid uuringud rollide ja hoiakute kohta avalikus sektoris ning ministeeriumite info- ja kommunikatsioonitehnoloogiliste arendusteenuste toimetudelite teemal ning eri sektorite palga-uuringud. Riigihangete valdkonnas valmisid väärtus-põhiste riigihangete põhimõtted. Avati kaks riigi-maja, Pärnus ja Valgas.
- Statistikaametil prioriteetne tegevus koostöös asu-tustega oli andmekogude kirjeldamise toetamine, lisaks täiendati ja uuendati Euroopa Liidu ühtlus-tatud ning kohustusliku statistika koosseisu, et viia seda paremasse kooskõlla viimastel aastatel muu-tunud sotsiaalse ja majanduskeskkonnaga ning hinnata rohepöörde tegevuste tulemuslikkust, Euroopa tööturul ja rahvastikus toimuvaid muutusi. Lisaks koostati Eesti seisukohad Euroopa statistika määruse muutmise määruse, Euroopa rahvastiku- ja eluasemestatistika määruse ja ettevõtete tööturu-statistika määruse eelnõudele.
- Finantspoliitika valdkonnas on üle võtmisel Euroopa kestlikkusaruandluse standardid, käimas või lõp-penud on Euroopa Liidu direktiivide arutelud, millega kehtestatakse uuenenud pankade kapitali-

nõuded. Avaldati kriisiohjamisraamistik ja muud meetmed, et tagada suurem hoiusekindlus eba-stabiilses majandusolukorras. Finants- ja kindlustus-tegevuse osatähtsus SKP lisandväärtuses on möö-dunud aastaga võrreldes tõusnud (4,6 protsenti) kuuele protsendile. Eesti pangandussektor on endiselt tugev ning valmis Eesti ettevõtjaid ja maha-pidamisi toetama.

- Eesti riigikaitseks ja tsiviilkriisideks valmisoleku suurendamiseks koostatakse tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu, mis loob riigikaitse seaduse, era-korralise seisukorra seaduse ja hädaolukorra sea-duse vahel killustunud kriiside maailma asemele ühtse õigusruumi.
- Koostati laia riigikaitse ja elanikkonnakaitse inves-teeringute kava. Valmis elanikkonnakaitse tegevus-kava, mis on mitme jätkutegevuse aluseks.
- Arhiivinduses jõuti 2023. aastal vahefinišini mitme keske arendusega. Avati arhiivi infosüsteemi uus avalik liides ning fotode-filmide-helide avaliku juurdepääsusüsteemi rolli võttis üle Meediateek. Liiguti edasi ka filmipärandi voogedastus-platvormiga Arkaader, millele lisandus filmide aja-joon ja ingliskeelne osa. Arhiivi kliendid võtsid nimetatud arendused hästi vastu.
- Jõudsalt liiguti edasi suuremahuliste digiteerimis-projektidega. Rahvusarhiiv juhtis aastail 2018–2023 kokku seitset massdigiteerimisprojekti, mille raames digiteeriti 22 erineva mälusutuse 6,6 miljonit kaadrit dokumendipärandit, lisaks 245 tundi filme ja 167 tuhat fotonegatiivi. Projektide tulemusena jõu-dis avalikkuseni suur hulk senitundmatut kultuuri-pärandit. Digiteerimine annab võimaluse uuteks arendusteks, millistest suurimat uut avalikku hüve pakub voogedastusplatvorm Arkaader.

## Väljakutsed

- Kohaliku omavalitsuse valmidus kaasas käia ühis-konna ja riigi arengust tulenevate väljakutsetega. Linnastumise, tööealise elanikkonna vähenemise ja vananemise ning rohepöörde tagajärjeks on piir-konniti väiksem maksutulu laekumine, ebavõrdne ja raskendatud teenuste pakkumine, laialivalgumistest tingitud suurem keskkonnakoormus ning suuremad teenuste osutamise ja taristu korrashoiuga seotud kulud elaniku kohta.
- Haldusterritoriaalse reformi järel suurendatakse omavalitsuste otsustusõigust. Selleks annab riik kohalikule tasandile üle täiendavad ülesanded ning suurendab seeläbi omavalitsuste tulubaasi.
- Arvestades Eesti territooriumi väiksust on Eesti-sisesed piirkondlikud erinevused võrdluses üle-jäänud Euroopa Liidu ja OECD riikidega suured.
- Pandeemiakriisi ja Venemaa alustatud sõja mõjude leevendamismeetmed on eelarve viinud tänaseks pretsedenditusse puudujääki. Puudujäägi vähenda-mine ja fiskaalselt jätkusuutlikule rajale naasmine on riigi pikemaajaliste eesmärkide saavutamise huvides oluline.
- Personalipoliitikas on jätkuv probleem elanike, sealhulgas tööealiste elanike demograafiline vähe-nemise ja vananemise trend ning erinevad kriisi-olukorrad. Rahvastikuprognoosi järgi väheneb tööealine elanikkond aastaks 2040 umbes kuus prot-senti. Samas valitsussektori töötajate arv on viimasel kümnendil suurenenud ligi 1440 inimese võrra.

- Valitsussektor moodustas 2022. aastal tööealisest elanikkonnast 16 protsenti ning tööhõivest üheksa protsenti.
- 2023. aasta jätkus Vene Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonide valguses. Venemaa suhtes võeti vastu kolm täiendavat sanktsioonipaketti, mis kõik sisaldasid täiendavaid kaubasanksioone. Sanktsiooni-kontrollid moodustavad umbes poole tolli kontrolli-mahust ning sanktsioonidest möödahiilimise skee-mid on muutunud keerulisemaks ja kontrollid pika-ajalisemaks.
  - Finantspoliitika vallas on lähiaastate väljakutse, kuidas arendada Euroopa ja Eesti kapitaliturge. Selleks, et Euroopa areneks ja suudaks rahastada oma rohe-eesmärke, digitaliseerimist, innovatsiooni ning kaitsevajadusi, on investeringuteks vaja väga palju raha. Seda ei saa teenindada ainuüksi panga-laenude ja riigieelarvetega – vaja on edendada

Euroopa kapitaliturge. Palju sellest tööst ja arengust toimub Euroopa Liidu tasemel, kuid tuleb üle võtta Eesti õigusesse.

- Arhiivieeskirja kaasajastamise vajadus, et toetada digiainese võimalikult lihtsat ja automatiseeritud üleandmist arhiivi, mis aitaks vähendada asutuste arhiivinduslikku halduskoormust.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda järgmistel veebilehtedel

[Ministeeriumi tutvustus](#) | [Rahandusministeerium \(fin.ee\)](#)

[Strateegilised alusdokumendid ja programmid](#) | [Haridus- ja Teadusministeerium \(hm.ee\)](#)

[Majandus- ja personaliteave](#) | [Riigikantselei](#)

[Strateegilised alusdokumendid](#) | [Regionaal- ja Põllumajandusministeerium \(agri.ee\)](#)

**Tabel 25.** Tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Valitsussektori kulutuste osakaal SKP-st (ei kasva)</b>	41,9%	39,8%	43,5%	42,9%	41,9%	39%
Allikas: Eurostat						
<b>Valitsussektori töötajate osakaal tööealises elanikkonnas 20–64</b>	15,6%	15,7%	Andmed laekuvad hiljem	15,2%	15,2%	15,2%
Allikas: rahandusministeerium						
<b>Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta Euroopa Liidu keskmisest</b>	64,4%	–	Andmed laekuvad hiljem	>66%	>67%	≥67%
Allikas: statistikaamet						

**Tabel 26.** Tulemusvaldkonna Tõhus riik tulemusvaldkonna eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-303 863	-409 900	-468 783	-444 779	-574 543	-652 607

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.13 Õigusriik

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Õiguskindel, hästi toimiv, vähese kuritegevuse ning kvaliteetse justiitsüsteemiga riik

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimese-keskne riik

### Valdkonna arengukavad

Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030

Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030

Esimese ja teise astme kohtute arengukava 2020–2023

### Tulemusvaldkonna programm

Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Justiitsministeeriumi valitsemisala

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- Justiitsministeerium keskendus selge ja tervikliku õigusruumi kujundamisele, kus inimeste põhi-õigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbi-paistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe.
- Jätkus õiguskaare digitaliseerimine, et muuta poliitikakujundamine andmepõhiseks ja digitaalse-tele õigusteenustele ning õigusmenetlustele ligipääs kasutajasõbralikuks. Kvaliteetne õigusloome paran-dab riigi konkurentsivõimet ning toetab ühiskonna üldist toimimist. Uuendusi arvestavad ja paindlik-



kust tagavad reeglid vähendavad bürokraatiat, säästavad aega ja raha ning soodustavad majandustegevust.

- Jõustusi äriregistri seaduse muudatused, mille eesmärk on lihtsustada ja ühtlustada kõigi juriidiliste isikute registrimenetlust; muu hulgas kaotati osaühingu minimaalse osakapitali nõue, laiendati registripidaja järelevalvevõimalusi ning suurendati käibekindlust osaühingu osadega tehingute tegemisel. Tööd alustas maksejõuetuse teenistus, mille eesmärk on tuvastada, kas võlgniku maksejõuetuse põhjused võivad olla ebaseaduslikud, ning suurendada võlausaldajatele tehtavate väljamaksete määra pankrotimenetlustes. Koosmõjus aitavad need seadusemuudatused luua usaldusväärsema ärikeskkonna ning lihtsustada ettevõtjate tegevust.
- Jätkusid tegevused õigushariduse kvaliteedi tõstmise nimel ja alustati õigusloomejuristide järelkasvu-programmiga.
- Jätkus kohtusüsteemi kaasajastamine ja tõhustamine. Kvaliteetne õigusemõistmine peab olema kättesaadav üle riigi, kuid selle tagamiseks peab kohtupidamine muutuma paindlikumaks ja menetlusosalistele vähem koormavaks. Kohtuasutuse töös on oluline nii kohtunike spetsialiseerumine, tugiteenuste edasine tsentraliseerimine kui ka digilahenduste edasiarendamine. 2023. aasta alguses võeti vastu kolm kohtute alast seaduseelnõu, millega nähti ette maakohtutes osakondade moodustamine kohtunike ja nende tugipersonali paremaks töökorralduseks ja spetsialiseerumiseks, lisaks mindi tsiviil- ja haldusasjades üle paberivabale kohtupidamisele. Näiteks saavad vangid edaspidi esitada kohtusse dokumente ja tutvuda kohtutoimikuga avalikus e-toimikus. Edukalt on jätkunud menetlusedokumentide riskikatte toimetamine kätetoimetamisportaali kaudu ning kohtutes võeti kasutusele justiitssüsteemi andme- ja analüüsikeskkond. Kohtutega koostöös valmis veebileht „Eestkostja teejuht“, mis pakub eestkostjatele selgitusi ja abi enda ülesannete täitmisel.
- Jätkusid erinevate infosüsteemide (e-toimik, äriregister, Riigi Teataja, täitmisregister, kohtute infosüsteem, justiitssüsteemi andme- ja analüüsikeskkond) arendused. Infotehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtu juurutamine aitab kaasa kriminaalmenetluste tõhustamisele, konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomisele, vanglateenistuse ning kohtute tööprotsesside digitaliseerimisele ja kaasajastamisele. Samuti on see oluline kvaliteetsete poliitikaotsuste tegemisel. Vanglates said kinni peetavad kasutamiseks tahvelarvutid, mille kaudu saavad nad kohtutega suhelda ning kasutada e-poe teenust. 2024. aastal avaneb võimalus hakata pidama lähedastega videokõnesid ning kriminaalhooldusalused saavad hakata kohtuma oma kriminaalhooldajaga läbi kriminaalhooldusportaali. Vanglateenistus on 2023. aastal loonud andmepõhised juhtimislauad, et vajalik info oleks lihtsasti kättesaadav.
- Jätkati tegevustega, et kriminaaljustiitssüsteem oleks tõhus, sealhulgas digitaalne, kiire, sõltumatu ja ohvrisõbralik. Jätkusid regulaarsed reoveeuuringud narkoainete seireks, et näha narkootiliste ning psühhotroopsete ainete leviku trende ja mustreid. Viidi läbi mitu olulist analüüsi, mis olid sisendiks seadusemuudatustele, näiteks ettepanekud

kriminaalasjade menetlemise kiiremaks ja ökonoomsemaks muutmiseks ning seksuaalse enesemääramise vastaste süütegude vastavusest Istanbuli konventsioonile. Riigikogule esitati eelnõud vaenu õhutamise kriminaliseerimiseks ja rikkumisest teavitaja kaitseks.

- Tähelepanu suunati korduvkuritegevuse ehk retsidiivsuse määra vähendamisele ning sõltuvuste ja muude vaimse tervise häirete tõttu toime pandud kuritegude ennetusele. 2023. aastal lõppes edukalt projekt kuriteoohvrite kaitseks. Justiitsministeerium, politsei- ja piirivalveamet, sotsiaalkindlustusamet, tervishoiusektor ja muud sidusrühmad töötasid koos välja spetsiaalsed vahendid kuriteoohvri vajaduste hindamiseks, ühelt teenuselt teisele suunamiseks ja ohvrite paremaks informeerimiseks. Samuti viimistleti protsessid, et tagada kuriteoohvritele kaitse ja pakkuda neile senisest paremini tuge.

### Väljakutsed

- Järgmistel aastatel jätkub õiguskaare digitaliseerimine. Vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse tagamiseks täiustatakse olemasolevaid töökeskkondi ja võetakse kasutusele uusi. Kodanikukesksete teenuste kujundamisel on vaja muuta ligipääs digitaalsetele õigusteenustele ja õigusmenetlustele kasutajasõbralikumaks, luua juurde lihtsaid ning kättesaadavaid abi võimalusi. Digitaliseerimise ja kodanikukesksete teenuste kõrval on justiitsministeeriumi prioriteet konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomine ja kohtumenetluse tõhustamine. Jätkuvad tegevused kriminaalõiguse tõhustamiseks ning õigushariduse kvaliteedi parandamiseks, et tagada reguleeritud õiguselukutsete järelkasv, õigushariduse kvaliteet ja õigusteaduse kestlik areng.
- Valmistame ette kohtuhalduse muudatusi, millega antakse kohtusüsteemile senisest suurem vastutus ja otsustusõigus oma halduse ja arenduse eest. Samuti on plaanis kohtunikuameti kaasajastamine, millega suurendada võimekate juristide huvi ameti vastu. Lisaks on eesmärk parandada õigusabi kättesaadavust neile, kellel on selleks rahalisi takistusi, ning toetada tsiviiltäitevaldkonna arengut täitmisregistri käivitamise ja õiguslike kitsaskohtade lahendamise kaudu.
- Oluline on, et lapsed ja noored ei satuks kriminaaljustiitssüsteemi vaatevälja ning nende õigusrikkumiste arv väheneks. Selleks tuleb õigusrikkumistele reageerida viisil, mis võtab arvesse noorte riske, vajadusi ja võimalusi. Alaealiste peal end tõestanud nooresõbraliku õigussüsteemi projekti lähenemist tuleb laiendada kuni 29-aastastele noortele.
- Vanglateenistuse peamised väljakutsed 2024. aastal on meditsiiniteenuse üleandmine vanglates tervishoiuteenuse osutajatele, Eesti Vanglatööstus ASI likvideerimine ning Tallinna vangla ettevõtlikuskeskuse loomine. Eesmärk on pakkuda kinni peetavatele efektiivsemat ja laiapõhjalisemat tööhõivet, eriti olukordades, kus karistusajad on aina lühemad. Vangide arvu vähenemine on ka põhjus, miks alates 2024. aasta keskpaigast suletakse osaliselt Tartu vangla. Edaspidi jääb see piirkondlike vangide kinnipidamise kohaks ning jätkab arestimajateenuse pakkumist.

- Mahuka osa ministeeriumi tegevustest moodustab ka 2024. aastal jätkuvalt Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine ja rakendamine.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.just.ee/strateegilised-alusdokumendid>

**Tabel 27.** Tulemusvaldkonna „Õigusriik“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Koht maailma vabaduse edetabelis</b>  Allikas: <a href="https://freedomhouse.org/country/estonia/freedom-world/2023">https://freedomhouse.org/country/estonia/freedom-world/2023</a>	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	Staatus „vaba“	–
<b>Eesti konkurentsivõime positsioon</b>  Allikas: World Economic Forum	26	22	26	27	-	Majanduse sihi muutus C
<b>Inimeste hulk, kes tunneb end oma kodukandis pärast pimedat saabumist turvaliselt</b>  Allikas: justiitsministeerium	75%	71%	70%	> 79%	> 76%	Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C
<b>World Justice Project õigusriigi indeks</b>	0,81	0,82	0,82	0,81	0,81	„Eesti 2035“ riigivalitsemise sihi muutus B
<b>Eesti positsioon rahvusvahelises õigusriigi indeksis kriminaaljustiitsüsteemi alakategoorias</b>	15	10	9	<15	<15	„Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C

**Tabel 28.** Tulemusvaldkonna Õigusriik eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-187 146	-222 132	-233 757	-212 311	-218 265	-215 223

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.14 Siseturvalisus

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti inimesed tunnevad, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igaühe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas. Parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond

### Valdkonna arengukava

Siseturvalisuse arengukava 2020–2030

### Tulemusvaldkonna programm

Siseturvalisuse programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Siseministeeriumi valitsemisala

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- **2022. aastal pidas 90 protsenti inimestest Eestit turvaliseks riigiks.** Järgmised tulemused selguvad 2024. aasta suvel. Inimeste kindlustunnet Eesti turvalisuse asjus 2023. aastal näitab võrdlemisi väike elanike osakaal, kes peavad kuritegevust (üks protsent), terrorismi (üks protsent) või sissetungi (üheksa protsenti) riigi peamiseks mureks.
- **Usaldus siseturvalisuse asutuste vastu tõusis.** Politsei- ja piirivalveametit usaldas 88 protsenti, päästeametit 97 protsenti ja häirekeskust 96 protsenti Eesti elanikest. See kergendab reageerivate asutuste tööd, kuid piisava ja motiveeritud personali tagamiseks on vaja **väärilist töötasu ja piisavas mahus väljaõpet.** Sellele aitas kaasa siseministeeriumi valitsemisala palgafondi kasv 2023. aastal üle 20 protsendi ehk enam kui 50 miljoni euro võrra. Päästjate keskmine palk tõusis 33 protsenti, patrullpolitseinikel 14 protsenti, piirivalvuritel 16 protsenti ja päästekorraldajatel 27 protsenti. Samuti suurendati politseiõppe õppekohtade arvu.

- **Parandati elanikkonnakaitset ja kriisideks valmisolekut.** 2023. aastal võeti kasutusele riiklik ohuteavituse süsteem EE-ALARM, arendati kriisiinfo teenust, tehti ettevalmistusi üle-eestilise ohusireenide võrgustiku paigaldamiseks, ühistutele loodi taotlusvoor keldrite varjumiskindluse parandamiseks, viidi läbi taotlusvoor kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse suurendamiseks, toimusid erinevad koolituste seeriad riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele, haridusasutustele ja elanikele ning käivitati kriisirolliga abipolitseinike süsteem.
- **Vabariigi Valitsus leppis kokku elanikkonnakaitse arengueesmärgid järgmiseks kümneks aastaks.** Elanikkonnakaitse tegevusplaan aastateks 2024–2027 saab riigieelarvest 31 miljonit eurot, millest kümme miljonit kulub tegevusteks siseministeeriumi valitsemisalas.
- **Idapiiril jätkati ehitustöödega.** Valmis maismaaosa piiritaristu teine 39,5 kilomeetri pikkune lõik ning esimeses 23,5-kilomeetrises lõigus alustati valve-seadmete paigaldamiseks vajalike töödega. Jätkusid arendustegevused Narva jõepiirile seirepositsiooni-de rajamiseks.
- **Migratsioonijärelevalve tõhustamiseks** võeti kasutusele migratsioonijärelevalve andmekogu, mis muudab järelevalve selgemaks, kiiremaks ja mõjusamaks.
- **Sisejulgeoleku suurendamiseks** tugevdati regulatsioone Venemaa sõjapropaganda, desinformatsiooni ja vaenuliku mõjutustegevuse piiramiseks Eestis ning Euroopa Liidus laiemalt. Samuti jätkati punamonumentide ja okupatsioonisümbolika eemaldamist Eesti avalikust ruumist. Eestist saadeti välja mitmed välisriikide kodanikud, kes kujutasid ohtu Eesti julgeolekule. Riigil tekkis volitus ja võimekus tuvastada ning tõkestada kolmandatest riikidest pärit välisinvesteeringutega seotud ohte julgeolekule. Koostöös veebiettevtjatega eemaldati ekstreemistlikku veebisitu ja suurendati veebiturvalisust. Kaardistati radikaliseerumise ennetamise olukord Eesti avalikus sektoris. Tugevdati julgeoleku-kriisidele reageerimise võimekust ning asutuste ülest ja rahvusvahelist koostööd.

## Väljakutsed

- Siseturvalisuse teenuste jätkusuutlik ja kvaliteetne pakkumine on üha keerulisem – turvalisuse tagajate arv on viimase 13 aastaga vähenenud, kuid ootused on suurenenud. **Jätkuvalt nõuab pingutust siseturvalisuse ja sisejulgeoleku asutustes piisaval arvul töötajate ning nende väljaõppe tagamine, sealhulgas motiveeriva ja konkurentsivõimelise palga pakkumine.** Reageerimissuutlikkuseks ning erinevate ohtude, õnnetuste ja kriisidega toimetulemiseks ning nende ennetamiseks on töötajate ja nende väljaõppe piisavus võtmetähtsusega.
- **Kriisideks valmisoleku parandamine, sealhulgas elanikkonnakaitse tõhustamine.** Julgeoleku-keskkonna muutuste tõttu on ootused kriisideks valmisolekule viimastel aastatel oluliselt suurenenud. Kriisideks valmisolekuks ja elanikkonnakaitseks on eraldatud küll lisaraha, aga vaja on kindlat püsirahastust ning tuleb vältida baasteenuste kärpimist. Järgmistel aastatel parandatakse kriisidega toimetulemist nii riiklikul, omavalitsuste, kogukondade kui ka inimeste tasandil. Igapäev on kriisis

oma roll ja iga asutus peab olema valmis oma valdkonna kriisi oskuslikult juhtima.

- **Kriisideks valmisolekuks on oluline arendada olukorrateadlikkuse valdkonda.** Arendatakse keskkonda SitRep ja tõstetakse selle toimekindlust, et tagada keskkonna kasutatavus igas kriisiolukorras, arvestades oluliselt suurenenud kasutajate arvu. Lisaks arendatakse analüütilist võimekust prognooside ja ühtse ohupildi koostamiseks. **Suurendatakse siseministeeriumi valitsemisala toimepidevust** kriitiliste teenuste osutamisel kriisiolukorras. **Kriiside lahendamiseks kaasatakse vabatahtlikke** elanikkonnakaitse ja tegeletakse kriisirolliga vabatahtlikega.
- **Elanikkonnakaitse arendamiseks on oluline suurendada elanike kriisiteadlikkust ja iseseisvat valmisolekut.** Luuakse eeldused, et iga elanik saaks kriisis paremini hakkama, teaks oma rolli ning oskaks muuta oma kodu kriisikindlamaks. Selleks tehakse teavitustegevusi, koolitusi, riskikommunikatsiooni, õppuseid, toetatakse kodanikualgatusi ja korteriühistuid. **Kohaliku omavalitsuse tasandi kriisialase võime suurendamiseks** nõustatakse, koolitatakse, tehakse kriisiõppusi ja toetatakse kohalike omavalitsusi. Luuakse toetusmeede kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse parandamiseks ning tagatakse läbipaistev ja võrreldav kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse arendamine. Arendatakse **välja üleriiklik elanike kiire ja terviklik ohuteavituse süsteem**, mis hõlmab nii sireene, SMS-teavitusi kui ka teisi kanaleid. **Suurendatakse päästeameti teenuste toimepidevust.** Võimaluste piires arendatakse kõiki võimeid ühel ajal, et päästeamet oleks suuteline kriisiolukorras tegelema pääste- ja demineerimistöödega, ohuteavituse ja kriisikommunikatsiooniga, ulatusliku evakuatsiooniga, varjumisega ning kohalike omavalitsuste toetamisega.
- **Idapiiri täies ulatuses välja ehitamine.** Kaitstum piir aitab suurendada julgeolekut, tõkestada ebaseaduslikku rännet, inimkaubandust, piiriülest kuritegevust ja salakaubavedu. Tegu on märgilise ja olulise sammuga Euroopa julgeoleku jaoks, sest muudab kogu Schengeni ruumi senisest veelgi turvalisemaks. Lisaks maismaapiiri taristule on vaja varustada kogu idapiiri kaasaegsete tehniliste seiresüsteemidega, sealhulgas arendada drooni-seire- ja tõrjevõimekust – kõigi täiendavate vajaduste kohta ei ole hetkel rahastusotsuseid.
- **Eesti arengut toetava ja teisalt julgeolekuohtusid maandava rändepoliitika elluviimine ning Euroopa Liidu varjupaiga ja rändehalduse õigustiku reformi rakendamine.** Selleks tõhustatakse rände väärkasutamise ennetamist ja tõkestamist ning arendatakse vajalikke infosüsteeme.
- **Keeruline julgeolekuolukord ning sealhulgas Venemaa agressiivsed välispoliitilised ambitsioonid ning nende saavutamiseks kasutatavad mittesõjalised ja sõjalised, avalikud ja varjatud vahendid tingivad suuremad ootused sisejulgeoleku tugevdamiseks.** Sisejulgeolekut tugevdatakse, ennetades ja tõkestades vaenulike eriteenistuste tegevust Eestis ning tagades Venemaa Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonide järelvalve.
- **Kuritegevusega seotud vara leidmise, arestimise ja konfiskeerimise võime kasvatamine, et kuritegevus ei tasuks Eestis ära.** Raske ja organi-

seeritud kuritegevuse kasumlikkus võib aastas küündida Eestis keskmiselt 458 miljoni euron. Hinnangulise kuritegeliku tulu ja konfiskeeritud vara ulatuse võrdlus ei näita hetkel kuritegevuse tasuvuse vähenemist ning taolises olukorras võib kuritegevusest tingitud oht muutuda edaspidi senisest tõsisemaks probleemiks.

- **Paremate tingimuste loomine tulemuslikeks ennetustegevusteks.** Elu-, tervise- ja varakahjud pole viimastel aastatel soovitud mahu vähenenud. Olukorra parandamiseks luuakse tingimused tulemuslike ennetustegevuste planeerimiseks, elluviimiseks ja tulemuste hindamiseks. Tõhustatakse

ennetusnõukogu ja ennetuse teadusnõukogu tegevust ning viiakse ellu valdkonnaülese ennetuse tegevuskava. Sealhulgas jätkatakse sihistatud ennetustegevustega ning võetakse tulemuslikke ennetustegevusi laialdasemalt kasutusse. Lisaks kaasatakse erasektorit senisest enam inimeste vastutustunde suurendamiseks ja ohutussõnumite leviku laiendamiseks. Näiteks on kavas erasektori abil suurendada tuleohutute hoonete hulka ja kujundada ennetussõnumeid mõjusamateks.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel [www.siseministerium.ee/stak2030](http://www.siseministerium.ee/stak2030)

**Tabel 29.** Tulemusvaldkonna „Siseturvalisus“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Eestit turvaliseks riigiks hindavate elanike osakaal</b>  Allikas: siseministerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	–	90%	–	≥ 94%	≥ 94%	≥ 94%
<b>Siseturvalisuse tagamise kaasatud elanike osakaal</b>  Allikas: siseministerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring	–	27%	–	≥ 20%	≥ 25%	–
<b>Vigastussurmade arv<sup>52</sup></b>  Allikas: Statistikaamet	796	825	– <sup>53</sup>	< 650	< 640	–
<b>Elanike osakaal, kes peavad riigi peamiseks mureks:</b>						
- kuritegevust	1%	1%	1%	≤ 3%	≤ 3%	–
- sissērānnet	8%	10%	9%	≤ 12%	≤ 12%	
- terrorismi	0%	1%	1%	≤ 1%	≤ 1%	
Allikas: Standard Eurobaromeeter						
<b>Siseturvalisuse asutuste usaldusväärsus:</b>						
- Politsei- ja Piirivalveamet	86%	84%	88%	≥ 89%	≥ 89%	–
- Päästeamet	95%	93%	97%	≥ 97%	≥ 97%	
- Häirekeskus	94%	93%	96%	≥ 94%	≥ 94%	
Allikas: Turu-uuringute institutsioonide usaldusväärsuse uuring						

**Tabel 30.** Tulemusvaldkonna Siseturvalisus eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-474 019	-527 107	-576 116	-512 029	-492 365	-495 180

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

<sup>52</sup> Dokumendiga „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ ja selle programmiga „Siseturvalisus“ mõjutatakse otseselt uppunute ning tulekahjudes, sõidukiõnnetustes, tapmist ja mõrvade ning uimasti üledoosi tagajärjel hukkunute arvu, kuid kaudset mõju avaldavad meetmed ka teistele surmapõhjustele, nagu enesetappudele, kukkumistele ja külmumistele. Seetõttu kajastatakse üldeesmärgi mõõdikuna vigastustest põhjustatud suremust kõikide vigastussurmade liikide kohta. Mõõdik on nimetatud „Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030“ mõõdikute saavutamise ühe eeldusena. Sotsiaalministeerium on ka alates 2015. aastast vigastuste ennetamise valdkonna üldkoordineerija. Sõidukiõnnetustes hukkunute arvu vähendamise abinõusid on käsitletud liiklusohutusprogrammis.

<sup>53</sup> Andmed selguvad 2024. aasta juunis.

## 1.2.15 Välispoliitika

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustatus rahvusvahelistes suhetes; heaolu kasv Eestis ning eestlaskonna huvide kaitse võõrsil; Eesti kasvav panus üleilmsele kestlikku arengusse

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

### Valdkonna arengukava

Välispoliitika arengukava 2030

### Tulemusvaldkonna programm

Arengukoostöö ja humanitaarabi programm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Välisministeeriumi valitsemisala

### TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

#### Positiivsed arengud

- 2024. aasta alguseks tõsteti Eesti kaitsekulusid. Euroopa Komisjon võttis vastu kaitsetööstuse strateegia, toimusid intensiivsed arutelud Euroopa Liidu julgeoleku ja kaitse ühise rahastamise allikate üle. Eesti algatus eraldada aastaselt 0,25 protsenti SKT-st sõjaliseks abiks Ukrainale sai rahvusvahelist tähelepanu.
- Eestis jätkati välispoliitikat rõhuga Ukraina toetamisele, Venemaa agressiooni hinna tõstmisele ja toimevabaduse piiramisele. Samas tajuti aga rahvusvahelisel areenil tugevnevat vastuseisu ja väsimust. Agressiooni eritribunali loomine ei leidnud laialdast toetust. Seda nähti järjepidava protsessina. Eesti taganttõukamisel edenedi Venemaa külmutatud varade Ukraina heaks kasutamise seadustamisel. Tähelepanu pälvis Eesti ühe miljoni mürsu algatus, mis iseloomustas Euroopa kaitsetööstuse arendamise vajadust.
- Eestis tuldi 2023. aastal välja algatusega „Fit for Freedom“ – „priiuseks küps“. Programmiga rõhutati vajadust seostada inimõigused ja -vabadused julgeoleku ja stabiilsusega, tegutseda aktiivselt rahvusvahelistes demokraatlikke väärtusi edendavates organisatsioonides ning taastada ÜRO usaldusväärsus ja kasutada pehme julgeoleku võimalusi. Eesti selgitas teiste piirkondade riikidele demokraatliku maailma – Euroopa Liidu ja NATO nägemust maailmas ja piirkonnas toimuvast, seda nii poliitiliste konsultatsioonide kui ka äridiplomaatia kontekstis.

#### Väljakutsed

- **Ukraina toetamine Vene agressiooni vastustamisel.** Venemaa majandus võimaldab jätkata kurnamissõda Ukraina vastu. Kreml usub, et aeg töötab nende kasuks, Ukraina motivatsioon ja ressursid vähenevad ning lääneriigid väsivad. Ukraina toetamisel keskenduti arusaamale, et

Venemaa allasurumiseks vajalikud sammud kurnavad ja sunnivad Venemaad oma eesmärkidest loobuma. Eesti jätkab sõjalise ja majandusliku abi andmist Ukrainale ning Ukraina ülesehitamise, kaubandusmeetmete rakendamise, küberkaitsevõime tõstmise, Ukraina liitumise Euroopa Liidu ja NATO-ga ja president Zelenskõi rahuplaani toetamist.

- **Venemaa survestamine ja toimevabaduse piiramine Ukraina ning demokraatliku maailma vastases ründes.** Venemaa juhtkonnas näidati, et eesmärgid pole muutunud. Kreml tahab Ukrainat karistada, haarata riigi või osa tema territooriumist oma mõjusfääri, peatada NATO avatud uste poliitika ja saavutada organisatsiooni sõjalise struktuuri taandumine Ida-Euroopast. Venemaa peab sõda tugevama õiguse nimel, et tal võimaldataks kehtestada mõjusfääre ning kujundada tulevast maailmakorraldust viisil, kus suurriikidele reeglid ei kehti. Eesti diplomaatia lähtub põhimõttest, et Ukraina riik peab säilima oma territoriaalses terviklikkuses. Agressioon ei tohi muutuda aktsepteeritavaks uueks reaalsuseks. Selleks tuleb kindlustada, et agressor väljub konfliktist nõrgemana kui ta agressiooni alustas ja peab Ukrainale korvama tekitatud kahju. Venemaa survestamine toimub kolme omavahel seotud poliitika – sanktsioonid, isoleerimine ja külmutatud varade kasutamine Ukraina toetuseks – koosmõjul.
- **Euroopa kaitse tugevdamine ja süvendatud koostöö Põhjala-Balti ruumis, ühtsus liitlaste ning samameelsete partneritega.** Eesti julgeoleku ja majandusliku heaolu tugisambad on NATO ja Euroopa Liidu liikmesus, tihe liitlaskoostöö lääne suurriikidega ning Põhjala-Balti piirkonna üha tugevam lõimumine kõigis valdkondades. Ajalooline samm oli Soome liitumine NATO-ga 4. aprillil 2023. Rootsi liitus NATO-ga 7. märtsil 2024. Kahe Põhjala riigi liitumisega tugevdati märkimisväärselt Läänemere regiooni julgeolekut. Diplomaatiliselt võimaldab Põhjala-Balti formaat Eesti ühishuve märksa paremini kaitsta ja heidutus- ning kaitsehoiakut tugevdada.
- **Rahvusvaheliste normide kehtivuse kindlustamine, demokraatia, õigusriigi ja vabaduse edendamine.** Üks peamisi globaalseid vastuolusid on suhtumine õigustesse, õigusriiki ja laiemalt rahvusvaheliste reeglite järgimisse. Inimõiguste rikkumise ja vabaduste piiramisega riigisisest kaaseb sageli väiksem vastutustundlikkus rahvusvaheliste reeglite jälgimisel. Seepärast on Eesti jaoks oluline Euroopa Liidu aluspõhimõtetest kinnipidamine ning Euroopa Liidu väärtusruumi laienemine Lääne-Balkanile ja ida-partnerluse riikidesse. 2024. aastal toimuvad Euroopa parlamendi valimised.
- **Toimetulek muutuva maailma konfliktidega.** 2023. aastat ilmestab maailmakorra haprus ja fragmenteeritus. Mitnepoolsete institutsioonide mõju väheneb. Gruppide, nagu G7, G20, BRICS, QUAD, ja SCO esiletõus viib otsustusprotsessid suurriikide kätte. Kannatada saavad eelkõige väikeriikide huvid, kes jäävad aruteludest ja otsustamisest kõrvale. Maailmakorra haprus ja reeglite murenemine soodustab suurriikide revisionismi, mis võib kasvatada



- pingeid maailma erinevates piirkondades ja viia regionaalsete konfliktide puhkemiseni.
- **Majanduskasvu aeglustumise, tehnoloogiate arengu ja uute sõltuvussuhete negatiivse mõju neutraliseerimine.** Eesti majandus langes 2023. aastal kolm protsenti. Välisturgude nõudluse langusest, venesuunaliste ärimudelite kadumisest ja sisendihindade tõusust tingitud konkurentsivõime vähenemise tõttu langeti ekspordis kõikides kvartalites, kasvatades ettevõtjate ootusi riigi toele. Euroopa Liidu riikide geopoliitilist haavatavust suurendab sõltuvus autoritaarsetest riikidest pärit fossiilkütustest, kriitilistest maavaradest, tehnoloogiast ja investeringutest, samuti ebausaldusväärsustest elektriühendustest. Usaldusväärse ühendatuse vallas osaleti tippkohtumistel ja konverentsidel, mis pakkusid lisaks poliitilisele komponendile üha enam äridiplomaatilisi võimalusi Eesti ettevõtjatele. Küberjulgeoleku ja digi-

- diplomaatia valdkonnas usaldatakse Eesti kogemust, mis võimaldab arendada kahepoolseid suhteid ja koostööd. Kliimadiplomaatias tutvustati valitsuse rohereformi otsuseid rahvusvahelisel tasandil.
- **Eestluse hoidmine ja edendamine väljaspool Eestit ning kaasamine riiklike eesmärkide saavutamisse.** Eesti identiteedi püsimine ning tugevdamine võõrsil sisaldab endas väljakutseid ning sihipärast tegevust. Sel eesmärgil arendati ühtset eesti inforuumi, lihtsustati rahastuse taotlemist erinevatele kogukonna projektidele ja toetati eesti keele õpet. Tegevusega aidati tõsta eesti keele õppe motivatsiooni, et jõuda paremini välismaal elavate Eesti juurtega noorteni, arendada üleilmset Eesti äri võrgustikku ja väärtustada väliskogukondade pärandit.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.vm.ee/ministeerium-riiklik-protokoll-press/eesti-valispoliitika-arengukava-2030>

**Tabel 31.** Tulemusvaldkonna „Välispoliitika“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Regionaalne julgeolek</b> Allikas: välisministeerium	Ebastabiilne	Ebastabiilne	Ebastabiilne	Stabiilne	Stabiilne	–
<b>ELi sidusus/EL-i ühtekuuluvuse indeks (väärtus)<sup>54</sup></b> Allikas: Euroopa Välissuhete Nõukogu	6,7	6,7	6,7 <sup>55</sup>	6,8	6,8	–
<b>Eesti positsioon Maailma Majandusfoorumi globaalses konkurentsivõime edetabelis<sup>56</sup></b> Allikas: Maailma Majandusfoorum	26	22	26 <sup>57</sup>	27	25	–
<b>Eesti kohalolu ja mõju maailmas (üldpositsioon)<sup>58</sup></b> Allikas: Elcano riikide globaalse kohalolu raport	86	84	84 <sup>59</sup>	< 89	< 89	≤ 89
<b>Eesti kohalolu ja mõju maailmas (positsioon kuni 5 miljoni elanikuga riikide seas)</b> Allikas: Elcano riikide globaalse kohalolu raport	11	11	11 <sup>60</sup>	< 11	< 11	–
<b>Arengukoostöö osakaal RKT-sse</b> Allikas: OECD	0,17%	0,54%	0,28%	0,23%	0,25%	–

**Tabel 32.** Tulemusvaldkonna Välispoliitika eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-93 931	-120 223	-133 189	-113 306	-127 524	-123 913

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

<sup>54</sup> EU Cohesion Monitor [EU Cohesion Monitor | ECFR](#).

<sup>55</sup> Algandmed perioodist 2019, seotud rahastusperioodiga 2014–2020.

<sup>56</sup> Allikas muudetud võrreldes arengukavaga. Allikas: [IMD/Competitiveness](#); andmed Statistikaametist (märts 2024).

<sup>57</sup> Andmed IMD-st (märts 2024).

<sup>58</sup> Elcano arvutab iga uue raporti publitseerimisel ümber ka eelnevate perioodide tulemid. Välispoliitika arengukavas 2030 on seatud sihid hoida Eesti positsiooni 2018. aasta tasemel. Võrreldavuse huvides on kajastatud viimase Elcano raporti põhiseid näitajaid ja sihttasemeid, mis võivad erineda varasemates dokumentides kajastatud tulemustest.

<sup>59</sup> Andmed 2022. (150 riiki).

<sup>60</sup> Andmed 2022.

## 1.2.16 Julgeolek ja riigikaitse

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Usutav heidutus sõjalise agressori vastu. Võime seista rünnaku vastu kogu ühiskonna tegevusega. Vajaduse korral kollektiivkaitse ja rahvusvahelise kriisiohje kiire ja tulemuslik rakendumine.

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti riigikaitse tagavad iseseisev kaitsevõime ja kollektiivkaitse, mida kindlustab tugev kaitsetahe

### Valdkonna arengukavad

Riigikaitse arengukava 2022–2031

### Tulemusvaldkonna programmid

Sõjaline riigikaitse ja heidutus

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Kaitseministeeriumi valitsemisala

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- Jätkuv Venemaa agressioon Ukraina vastu ja Venemaa soov lõhkuda senised Euroopa julgeolekupõhimõtted seab Eesti lähimateks aastateks kõige keerulisemasse julgeolekuolukorda pärast teist maailmasõda. Eesti julgeoleku garanteerib meie tugev iseseisev kaitsevõime, NATO liikmelisus ja sellega kaasnev kollektiivkaitse põhimõte. **Eesti kiirendas oma kaitsevõime arengut oluliselt lähtuvalt Venemaa sõjast Ukraina vastu.**
- 2023. aastal ulatusid Eesti kaitsekulud 1,14 miljardi euron.** Järgmisel neljal aastal ületavad riigikaitse kulud kolm protsenti SKP-st, millele lisanduvad liitlaste vastuvõtuga seotud kulud.
- Kaitsekuludeks eraldatud vahenditest läheb igal aastal vähemalt 50 protsenti kaitseotstarbelisteks hangeteks.** 2023. aastal tarniti relvasüsteeme, varustust ja suur kogus laskemoona. Aastateks 2024–2027 planeeritud hangetest on olulisemad laskemoona ja nende hoiustamise taristu, uute soomukite, täiendavate liikursuurtükkide, HIMARS mitmikraketiheitjate, miinipildujate, militaarratassõidukite, õhuseire radarite ja mobiilsete sidumispunktide hanked.
- Paralleelselt laiendati kaitseväge, kaitsemiidu ja NATO liitlaste väljaõppe võimalusi.** Harjutusväljade kogupindala suurenes ligikaudu 44 protsenti ja on nüüd 38 555 hektarit. Harjutusväljade rajamisega kaasnevate mõjude kompenseerimiseks kohalikele kogukondadele rakendati kompensatsioonimeetmeid.
- 2022. aasta lõpul loodud diviisi staap osaleb USA maaväe programmis Warfighter, mis võimaldab omandada kogemusi operatsioonide planeerimisel ja elluviimisel.
- Iseseisva kaitsevõime parendamiseks asuti intensiivselt arendama kohalikku kaitsetööstust ja soodustama laskemoona tootmist. 2023. aastal toetati uute kaitsetoodete arendust poole miljoni euroga.
- Eesti kaitsevõime tugevdamiseks otsustati 2023. aastal suurendada kaitseväge sõjaaja koosseisu 43 700 võitlejani,** sealhulgas kahekordistati maakaitset 20 000 võitlejani.
- 2023. aastal osales õppustel ja õppekogunemistel kokku ligikaudu 30 000 reservväelast ja kaitsemiidu vabatahtlikku.
- Eesti elanike kaitsetahe püsib jätkuvalt kõrge. Elanike osakaal, kes on valmis osalema kaitsetegevuses, kui Eestit rünnatakse, on 64 protsenti.** Toetus relvastatud vastupanule kasvas 83 protsendini. 76 protsenti Eesti elanikest toetab kaitsekulutuste taseme tõstmist või säilitamist.
- Vilniuse tippkohtumisel kiitsid NATO liikmesriikide riigipead heaks uued kaitseplaanid, mis panevad paika NATO kollektiivkaitse tegevused kõigis sõjapidamise domeenides.** Lisaks allkirjastasid tippkohtumisel kolme Balti riigi kaitseministrid ühisdeklaratsiooni NATO Balti õhukaitsemissioonide loomiseks.
- 2023. aasta sügisel sõlmisid Eesti ja Ühendkuningriik pikaajalise kaitsekoostööleppe eesmärgiga viia kahepoolne koostöö vastavusse NATO uute kaitseplaanidega. 2023. aasta detsembris allkirjastati Eesti ja USA julgeolekukoostöö plaan aastateks 2024–2028.
- 2023. aasta aprillis allkirjastati Eesti ja Ukraina kaitsekoostöö lepe, mille eesmärk on edasiste ühiste tegevuste tõhus koordineerimine.**
- Eesti, üks NATO väiksemaid riike, on olnud sisuline läänemaailma Ukraina abistamise ning **Ukraina võidustrateegia eestvedaja.** Aastatel 2022–2023 toetati Ukrainat 500 miljoni euroga, mis on 1,4 protsenti Eesti SKP-st.
- Eesti oli üks kümnest riigist, kes ühinesid 2023. aasta jaanuaris deklaratsiooniga jätkata Ukraina abistamist. Märtsis käivitati Euroopa Liidu **miljoni mürsu algatus Ukraina heaks** ning septembris koos Luksemburgi ja Ukrainaga **IT-koalitsioon, et toetada Ukraina kaitseväge kübervaldkonnas.**
- Ukrainale kallaletungi tagajärjel halvenenud julgeolekuolukorras suurendasid võtmeliitlased märgatavalt oma kohalolekut ja nähtavust Eestis.** NATO heidutus- ja kaitsehoiaku tugevdamist Eestis toetas 2023. aastal Hispaania poolt National Advanced Surface-to-Air Missile System õhukaitseüksuse rotatsiooni saatmine Eestisse. Lisaks otsustas NATO ajutiselt suurendada merepatrulle Läänemere piirkonnas.
- Liitlased panustavad NATO idatiiva, sealhulgas Eesti kaitsetesse üha enam. **USA 2023. aasta eelarves eraldati Balti Julgeolekuinitsiatiivile 225 miljonit dollarit, mis on seni suurim USA julgeolekuabipakett Balti riikidele.** Eesti osa sellest on esialgsel hinnangul 68 miljonit dollarit.
- Eesti kaitseinvesteeringud on pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale hüppeliselt suurenenud ning Eesti soetab oluliselt rohkem ja kiiremini aina paremat relvastust, laskemoona ja varustust.** Järjest enam kasutatakse kaitseotstarbelise varustuse hankimisel ühishankeid teiste NATO liikmesriikidega.
- Riigikaitse inimvara arendamisel oli 2023. aastal kõige olulisem **Vabariigi Valitsuse otsus muuta**

ajateenistuse kestus ositi kuni 12-kuuliseks, et valmistuda paremini Eesti uute sõjaliste võimete kasutuselevõtuks. **2023. aastal jäi tegevväelaste kasvueesmärk saavutamata.** Tegevteenistusest lahkumine vähenes ning tegevteenistusse värbamisel saavutati läbi aegade kõrgeim tulemus. Tegevväelaste vajaduse vähendamiseks on plaanis laiendada võimalusi reservväelaste, ajateenijate ja tsiviilteenistujate kaasamiseks kaitseväge ülesannete täitmisse.

- 2023. aastal laiendati riigikaitseõpetust kõigile gümnaasiumi õpilastele ning suurendati kodutäride ja noorte kotkaste rahastust, et toetada tulevaste riigikaitsejuhtide järelkasvu.

## Väljakutsed

- **Ukraina aitamine võidule.** Sõda Ukrainas määrab Atlandiülese julgeoleku järgmisteks aastakümneteks. Vaba Ukraina püsijäämine sõltub vaba maailma abist, sealhulgas Eesti panusest. **Ukraina võidu ja Venemaa kaotuse saavutamiseks piisab, kui Ukraina toetajad eraldaksid Ukraina sõjalisele abile 0,25 protsenti oma SKP-st aastas.** Tahte olemasolul see reaalselt tehtav ja Eesti on valmis eeskuju näitama.

- **Venemaa strateegilised sihid ei ole muutunud.** Need kujutavad jätkuvalt ohtu NATO-le. Venemaa võib pärast Ukraina sõja lõppu taastada oma sõjalise võimekuse kiiresti, mõne aastaga.
- **Eestil on tõsine väljakutse teha koos NATO liitlastega kõik selleks, et heidutada Venemaad piisavalt rünnaku ärahoidmiseks.** Seetõttu on Eesti riigikaitse tempokas arendamine hädavajalik.
- **Vajalik on kiirendatud tempos sõjaliste võimete arendamine,** laskemoona ja muude varude soetamine, taristu ning harjutusväljade arendamine, väljaõppemahtude suurendamine, aga ka tegevväelaste arvu suurendamine planeeritud mahus.
- **Riigikaitseks eraldatav kolm protsenti SKP-st väheneb majanduslanguse tingimustes;** selle tulemusena on riigikaitseks kasutada vähem rahalisi vahendeid, kui riigikaitse arengukava plaanide täitmiseks vajalik on.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel

<https://kaitseministeerium.ee/et/eesmargid-tegevused/kaitsevoime-areng>

**Tabel 33.** Tulemusvaldkonna „Julgeolek ja riigikaitse“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine<sup>61</sup>

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Üksused on mehitatud, varustatud, välja õpetatud riigikaitse arengukava otsuste kohaselt	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Allikas: kaitseministeerium					
Eestis paiknevad alaliselt liitlaste väed	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Allikas: kaitseministeerium					
Sõjalise kaitse kulude tase SKP-st NATO meetodi järgi	2,06%	2,15%	2,92%	> 2,0%	> 3,0%
Allikas: kaitseministeerium					
Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestit rünnatakse <sup>62</sup>	57%	66%	64%	> 55%	> 66%
Allikas: avaliku arvamuse uuring					
Tegevväelaste arv aasta lõpul (vähemalt) <sup>63</sup>	3459	3335	3514	3623	3656
Allikas: kaitseministeerium					

**Tabel 34.** Tulemusvaldkonna Julgeolek ja riigikaitse eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-616 630	-826 612	-955 190	-918 459	-1 016 578	-1 102 435

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

<sup>61</sup> Tulemusvaldkonnale ei ole strateegias „Eesti 2035“ sihte seatud.

<sup>62</sup> 2023. aastal muudeti mõõdiku „Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestit rünnatakse“ sihttasemeid alates aastast 2024. Mõõdiku varasem sihttase > 55 protsenti asendati alates 2024. aastast sihttasemega > 66 protsenti, kuna senine sihttase polnud piisavalt ambitsioonikas. Sihttase > 55 protsenti saavutati juba 2020. aastal ning aastatel 2022 ja 2023 on mõõdiku tegelik tase olnud üle 60 protsenti.

<sup>63</sup> 2023. aastal muudeti mõõdiku „Tegevväelaste arv aasta lõpul (vähemalt)“ sihttasemeid alates aastast 2024. Mõõdiku sihttasest korregeeriti lähtudes senisest saavutatud tasemest ja prognoositavast suutlikkusest tegevväelaste arvu suurendada ning ambitsioonist saavutada 2027. aasta lõpuks riigikaitse arengukavas planeeritud sihttase.

## 1.2.17 Kultuur ja sport

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks

Liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed

### Valdkonna arengukavad

Kultuuri arengukava 2021–2030

Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030

### Tulemusvaldkonna programmid

Kultuuriprogramm

Spordiprogramm

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Kultuuriministeeriumi valitsemisala

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- Kultuuris osalemise regionaalse kättesaadavuse ja nii tulevaste professionaalide järelkasvu kui ka teadliku publiku suurendamiseks on alates 2022. aastast rakendatud kultuurirahvatöötamise toetusmeedet, et võimaldada lastel ja noortel külastada kultuuriasutusi või -sündmusi õppeprogrammi osana.
- 2022. aastal viidi läbi elanike rahulolu-uuring kohalike omavalitsuste üksuste teenustega, mille kohaselt oli 63 protsenti kõigist küsitletud Eesti elanikest rahul kultuurse vaba aja veetmisega.
- 2023. aastal jätkati loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ettevalmistamist.
- Riigikogu kultuurikomisjon algatas Eesti kultuurkapitali seaduse ja hasartmänguseaduse muutmise seaduse eelnõu. Üks selle eesmärkidest on toetada Eesti kultuuri oluliselt panustavate loovisikute toimetulekut töötasu ja sellega kaasnevate sotsiaalsete garantiidega. Teine eesmärk on, lisaks varem Riigikogus kinnitatud nimekirjale, täiendavate kultuuriliselt oluliste ehitusobjektide finantseerimine.
- Teatrite rahastamissüsteemi korrastamiseks ja täpsustamiseks muudeti etendusametuse seadust. 2024. aasta tegevustoetuste määramise aluseks olid mitmed valdkonnaga kokku lepitud uuendused, näiteks mitmeaastased lepingud, eelarve realistsus ja muu.
- Tagasimaksefondi „Film Estonia“ eesmärk on ergutada Eestisse tulevaid rahvusvahelisi filmitootmisprojekte, makstes Eestis kantud tootmiskuludest kuni 30 protsenti tagasi. 2022. aastal läbiviidud ana-

lüüsi kohaselt loodi 2021. aastal tänu tagasimaksefondile 189 töökohta ning toodi 2,7 miljonit eurot maksutululu. Iga tagasimaksefondi toel investeeritud euro kohta tuuakse Eesti majandusse viis eurot.

- Vabariigi Valitsus kiitis heaks ettepaneku töötada edasi regulatsiooniga, mille eesmärk on voogedastusplatvormide mitmekesisuse tagamine ja lisavahendite leidmine Eesti audiovisuaaltööstuse toetamiseks.
- Jätkus erameedia ja Eesti Rahvusringhäälingu täiendav toetamine vene- ja ingliskeelsete eesti elanike toomiseks ühisesse kommunikatsiooni- ja inforuumi. Valitsuse otsusega eraldati 2023. aastal üks miljon eurot kvaliteetse venekeelse ajakirjandusliku sisu loomiseks erameediakanalites ning kaks miljonit eurot Eesti Rahvusringhäälingu vene- ja ingliskeelsete kanalite arendamiseks.
- 2023. aastal esimest korda läbiviidud kultuuri-pärandi teadlikkuse uuringu kohaselt on vastava indeksi ehk pärandibaromeetri näitaja 60 punkti (100 punktist). See näitab koondhinnangut pärandist osasaamise, selle hoidmisesse panustamise ja pärandi mõju kohta hoiakutele ja käitumisele.
- Eesti laulu- ja tantsupeo traditsiooni hoidmiseks töötati välja ja käivitatakse eraldi toetusmeede maakondlike laulu- ja tantsupidude läbiviimiseks.
- 2023. aastal toimunud XIII noorte laulu- ja tantsupeost „Püha on maa“ võttis osa 31 415 lauljat, tantsijat ja pillimängijat. Pidulülastas ligi 90 000 inimest. See oli esimene pidu, kus kasutati taas-kasutatavaid nõusid.
- Esimese etapina kavandatavast rahvaraamatukogude reformist käivitus rahvaraamatukogude innovatsiooni toetusmeede „Raamatukogude kiirendi“. Kiirendi eesmärk on toetada nii teadmiste kui ka vahenditega rahvaraamatukogude terviklikku arengut avalike teenuste pakkujatena. 2023. aastal toetati 46 raamatukogude projekti tegevusi kokku poole miljoni euroga, millele kohalikud omavalitsused lisasid omalt poolt sama palju.
- Eestil on kultuuriesindajad seitsmes riigis, et luua võimalused Eesti kultuuriorganisatsioonidele ja loovisikutele rahvusvahelistumiseks ning toetada Eesti välispoliitiliste eesmärkide täitmist.
- Kultuuriministeerium koostöös Eesti partneriga on erakorralise Ukraina toetusfondi abil võimaldanud ellu viia Ukraina loomesektorile olulisi kultuuri- ja spordisündmusi. Kultuuriministeeriumi eestvedamisel ning koostöös Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskuse ja Eesti Arhitektide Liiduga viidi läbi Žitomõri oblasti perekodude arhitektuuri-konkurss.
- Töötati välja ehitismälestiste energiatõhususe tõstmise toetamise meede, mida rahastatakse CO<sub>2</sub> kvoodi müügist. Kolme aasta jooksul (2024–2026) toetatakse meetmest avaliku funktsiooniga ehitismälestisi kokku 24 miljoni euroga.
- Lisaks töötati välja meede etendusametustele energiasäästlikele valgustuslahendustele üleminekuks, et asendada etendus- ja proovisaalide valgustuses hõõglambid LED-lampidega.
- Toimusid Euroopa Liidu 2023–2027 rahastusperioodi loomemajanduse arendamise meetme

tingimuste ja rakendamise ettevalmistused. Esimene taotlusvoor on loomeettevõtjatele tugiteenuste pakkumiseks. Lisaks avanes võimalus ekspordivõimekuse kasvatamise ja arenguplaanide elluviimise toetuse taotlemiseks.

- Eesti kultuurielu jätkusuutlikkuse tagamiseks ja uute innovatiivsete ideede toomiseks kultuuri- ja loomevaldkondadesse jätkati 2023. aastal loovuurimuse toetamist poole miljoni euroga.
- Algatati Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi piloteerimine aastateks 2023–2026 kogumahas 6,4 miljonit eurot. Esimene taotlusvoor viidi läbi 2023. aastal mahu 1,3 miljonit eurot.
- 2023. aasta oli liikumisaasta, mille eesmärk oli suurendada regulaarse liikumisharrastusega tegelejate arvu Eestis. Projekti vedas eest 2022. aasta lõpus loodud SA Liikumisharrastuse kompetentsikeskus. Liikumisaasta eesmärk oli tõsta üldsuse tähelepanu keskmesse kõik, mis aitab kaasa liikumisega seotud mõtteviisi ja kultuuri edendamisele. 2023. aasta lõpus läbi viidud liikumisaktiivsuse uuringu kohaselt oli liikumisaasta toimumisest teadlik 44 protsenti elanikest. Tervisespordi ja liikumisharrastustega tegelemist pidas väga või küllaltki tähtsaks 91 protsenti elanikest (2022. aastal vastavalt 88 protsenti).
- 2023. aastal võideti rahvusvahelistel tiitlivõistlustel 38 spordialal kokku 272 medalit – 69 kulda, 81 hõbedat ja 122 pronksi. 34 medalit (12,5 protsenti) võideti olümpiakavas olevatel võistlusaladelt. Rahvusvahelistest võistlustest toimusid 2023. aastal traditsiooniks kujunenud Tallinna Ironman, Rally Estonia, Tallinna Maraton ning mitmed teised võistlused, mida toetati 5,5 miljoni euroga.
- 2023. aastal tegi Vabariigi Valitsus märgilise otsuse eraldada kõrgetasemeliste ja suure Eesti turunda-

mise potentsiaaliga võistluste korraldamiseks alates 2024. aastast kolm miljonit eurot aastas.

- 2023. aastal valmis kultuuriministeeriumi tellimisel uuring, mis kaardistas Eesti tippsportlaste, treenerite ja tugipersonali kokkupuuteid keelatud ainete ja meetoditega ning nendega seotud teadmisi ja hoiakuid. Tulemused näitasid, et laialdast dopingukasutamist Eestis eeldatavasti ei toimu, kuid järjepidevalt peaks jätkama antidopingu alase koolitusega.

## Väljakutsed

- Loovisikute ja kultuuritöötajate, sealhulgas huvihariduses hõivatute töötingimuste parandamine.
- Kultuurivaldkonna professionaalide, juhendajate ja eestvedajate töö suurem väärtustamine, sealhulgas kohaliku omavalitsuse tasandil.
- Kultuuri kättesaadavuse parandamine eri sihtgruppide ja valdkondade lõikes ning regionaalselt.
- Erivajadustega inimeste ligipääsu suurendamine kultuuri tegevustes osalemisele ja kultuuriteenuste tarbimisele.
- Kultuuripärandi pikaajalise füüsilise ja digitaalse säilitamise tagamine, sealhulgas pärandihoidlate rajamine.
- Ukraina loomesektori toetamine, koostöö soodustamine Eestiga ning riigi toetamine rahvusvahelisel tasandil.
- Jätakuvalt on vaja tähelepanu pöörata treenerite töö väärtustamisele ning liikumisharrastuse ja saavutusspordi edendamisele ning korrastada spordi ja spordiobjektide toetusmehhanisme.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel <https://www.kul.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/kultuuriministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid>

**Tabel 35.** Tulemusvaldkonna „Kultuur ja sport“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024	„Eesti 2035“ siht
<b>Elanike kultuurielus osalemine</b>	–	–	–	–	–	80%
Allikas: Statistikaamet						
<b>Liikumisharrastusega regulaarselt (kaks korda nädalas 30 minutit) tegelevate inimeste osakaal 16–64 vanusegrupist</b>	–	45,2%	–	Ei mõodeta	50%	–
Allikas: Tervise Arengu Instituut						

**Tabel 36.** Tulemusvaldkonna Kultuur ja sport eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-314 227	-351 922	-446 172	-350 364	-342 803	-326 852

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.18 Sidus ühiskond

### Tulemusvaldkonna eesmärk

Eesti on sidus ja kaasav ühiskond

### Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud



## Valdkonna arengukava

Sidusa Eesti arengukava 2030

### Tulemusvaldkonna programmid

Lõimumis-, sealhulgas kohanemisprogramm

Kogukondliku Eesti programm

Nutika rahvastikuarvestuse programm

Erakondade rahastamise programm

Üleilmse eestluse tegevuskava

### Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisalad

Kultuuriministeeriumi valitsemisala

Siseministeeriumi valitsemisala

Välisministeeriumi valitsemisala

## TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

### Positiivsed arengud

- Arendati välja infoteenus „Eestis kohanemine“, mis koondab seitse erinevat Eestisse saabunud uussisserändajatele ning tagasipöördujatele suunatud teenust.
- 2023. aastal sõlmiti Eesti Linnade ja Valdade Liiduga algatatud projekti raames kohalike omavalitsuste toetamiseks partnerluslepingud viie omavalitsusega: Tallinn, Tartu, Rakvere, Pärnu ja Saaremaa vald.
- Korraldati hange kultuurilise mitmekesisuse valdkonna visuaalse identiteedi väljatöötamiseks.
- Oktoobris toimus venekeelse riigiinfo seminar Eesti avalikus sektoris töötavatele kommunikatsiooni- ja avalike suhete spetsialistidele ning eriala üliõpilastele, kus osales 87 inimest.
- 2023. aastal toetas kultuuriministeerium umbes 13 500 keeleõppekohta (sealhulgas 3605 õppekohta Integratsiooni Sihtasutuse eesti keele majade ja nende partnerite juures, 787 õppekohta tavarändajate kohanemisprogrammi raames, 9125 õppekohta ajutise kaitse saajate kohanemisprogrammi raames).
- Ajutise kaitse saajatele suunatud kohanemisprogrammi baasmoodulis osales 13 831 inimest, tavarände raames saabunutele pakuti kohanemisprogrammi teemamoodulites umbes 1500 õppekohta.
- Uussisserändajatest 76 protsenti on Eestis hästi kohanenud.
- Praktikaprogrammis eri keele- ja kultuuri-taustaga üliõpilastele osales 14 inimest. Kaheksa neist läbis praktika 2023. aastal, kuus jätkavad 2024. aastal.
- Keelesõbra programmis osales 1216 inimest, neist 598 eesti keele mentorina ja 618 keeleõppijana.
- Rahvusvähemuste kultuuriseltside toetusvoorus jagati 18 projekti vahel 83 050 eurot. Rohkem kui 260 rahvusvähemuste kultuuriseltsi sai tegevustoetust.
- Väliseesti kultuuriseltside toetusvoorus määrati rahastus 20 projektile.
- Jätkusid üleilmse eestluse valdkonna toetusprogrammid: omaalgatusprojektide toetusprogramm, diasporaa väljaannete toetusprogramm, erinevate õppekeskuste toetamine, mis panustavad eesti keele, meele ja identiteedi hoidmisse.
- Valmis Postimehe fondi rahastatud Terje Toomistu, Aet Annisti ja Rein Murakase uuring „Noored eestlased välismaal: lahkumise põhjused, suhted Eestiga ja tagasipöördumine“.
- Integratsiooni Sihtasutus pakkus nõustamisteenust 806 tagasipöördujale, sealhulgas 338 individuaalset nõustamist. Tagasipöördumistoetust maksti 60 inimesele kokku 47 155 eurot.
- Riigikogu valimistel andsid Eesti kodanikud 137 välisriigist kokku 24 377 häält. Välisriigis alalistelt elavatest hääleõiguslikest Eesti kodanikest osales hääletamisel 11 protsenti.
- 2023. aastal jätkusid erinevad tegevused üleilmse eestlaskonnaga kommunikatsiooni tõhustamiseks, hoides kesksel kohal veebi-värvavat Global Estonian. Portaali kasutajate ja infokirjade lugejate arv kasvas.
- 2023. aastal osales heategevuses teadlikult 58 protsenti elanikest, sealhulgas vabatahtlikus tegevuses 21 protsenti. Sellega on Eesti 142 riigi võrdluses 49. kohal, mis on 15 koha võrra parem kui 2022. aastal. Edendati kohaliku tasandi osalust. Näiteks toimus esimene kodanikuühiskonna innovatsioonifondi taotlusvoor. Lisaks sõlmis siseministeerium kaks täiendavat strateegilise partnerluse lepingut kogukonnakeskse valitsemisviisi rakendamiseks. Sõnastati sotsiaalse innovatsiooni visioon aastaks 2030 ja koostati sotsiaalse innovatsiooni kompetentsikeskuse kontseptsioon.
- Rahvastikuregister on riigile ja inimestele üha olulisem. 2023. aastal suurenes rahvastikuregistrisse tehtud päringute arv 24 miljoni võrra. Päringute arvu kasv näitab, et suurenenud on ka rahvastikuregistri andmete kasutamise vajadus. Sellega kaasnevad lisaootused taristu ja tugi-tegevuste suhtes. Rahvastikuregistrilt arendatakse süsteemselt edasi. Rahulolu rahvastikuregistri e-teenusustega oli 2023. aastal jätkuvalt hea – 77 protsenti. Suurendati teenuste kasutusmugavust. E-rahvastikuregistris loodi võimalus teha elukohateadete ja sünni registreerimise avalduste kohta automaatotsuseid. Siht on arendada mugavaid, automaatseid ja elektroonilisi teenuseid. Parandati märgatavalt ka rahvastikuregistri andmete kvaliteeti – 148 kvaliteeditöö abil kontrolliti ja korrastati rahvastikuregistris üle 64 000 inimese andmed ning viidi läbi kampaaniaid, et inimesed ka ise oma andmeid korrastaksid.

### Väljakutsed

- Infoteenuse „Eestis kohanemine“ täiemahuliseks sündmusteenuseks arendamine.
- Uussisserändajatele mõeldud infoplatvormi settleinestonia.ee ja andmevahetuslahenduse edasiarendamine.
- Kohanemisprogrammi pakkumine, selle personaliseeritumaks ning ligipääsetavamaks muutmine.
- Jätkub ühise inforuumi tugevdamine, sealhulgas kohalike meediakanalite võimestamine, täiskasvanute meediakirjaoskuse edendamine.

- Koostöös Statistikaametiga luuakse avalikkusele ja poliitikakujundajatele mõeldud juhtimislaud, mis annab ülevaate rände- ja lõimumis-, sealhulgas kohanemisvaldkonna põhinäitajatest ja olukorrast.
- Jätkub tagasipöördumist toetavate teenuste (nõustamine, kogemuskohutused, infopäevad, tagasipöördumistoetus) pakkumine.
- Jätkatakse kohalike omavalitsuste võimestamisega lõimumis- ja kohanemisteenuste arendamisel, kaasates kohalikul tasandil sidus- ning sihtrühmi. Laiendatakse lõimumiskoordinaatorite- ja kontaktisikute võrgustikku.
- Soodustatakse romade sotsiaalmajanduslikku lõimumist, seda toetava roma rahvuskultuuri ja identiteedi tugevdamist. Hajutatakse kogukonna suhtes levinud negatiivseid stereotüüpe.
- Pakutavate tegevuste ja toetuste nähtavuse suurendamine väliseestlaste seas. Üksikud õppima või tööle suundunud haritud Eesti noored teevad vähest koostööd Eesti kogukondadega võõrsil.
- Toetuste taotlemise süsteemide uuendamine, mis haakuks paremini Eesti e-riigi kuvandiga. Välismaal sündinud eestlased ei suhestu digiidentiteediga kaasnevate võimalustega.
- Järjepidevat arendamist vajab eestikeelse õpikeskkonna loomine mitmekeelsete perede lastele, pidades silmas võimalikke hariduslikke erivajadusi.
- Jätkata tuleb avaliku aruteluga 1944. aasta suurpõgenemise teemal.
- Ülemaailmsete Eesti kultuuripäevade ehk ESTO 2025: Stockholm – Narva – Tallinn rahastamine.
- Kodanikuühiskonna valdkonna üks prioriteete on piiratud eelarve tingimustes leppida kokku kodanikuühiskonna strateegilise partnerluse vajadused ja suunad ning leida uusi strateegilisi partnereid, et koos kodanikuühiskonnaga saavutada valdkondlikud eesmärgid.
- Kodanikuühiskonna paremaks kaasamiseks on kavas koostada kodanikuühiskonnaga koostöö tegemise juhend või kodanikuühiskonna kaasamise standard.
- Tähtis on analüüsida kodanikuühiskonna innovatsioonifondi 2023. aasta kogemust ja tagasisidet, viia vajalikud muudatused innovatsioonifondist taotlemise tingimustesse sisse ning jätkata kogukondliku valitsemisviisi juurutamist.
- Jõustada tuleb koos partneritega analüüsitud ja välja töötatud ettepanekuid, millega aktiveerida eraisikute ja ettevõtete osalemist heategevuses.
- Sihtasutuse Kodanikuühiskonna Sihtkapital prioriteet on arendada sotsiaalset innovatsiooni ja selle kompetentsikeskust.
- Riigi demokraatia ja säilenõtkuse tagamiseks on vaja rajada ja arendada vabatahtlike võrgustikku.
- Jätkata tuleb rahvastikuregistri vananenud tarkvara uuendamist, et see toetaks tänapäevaste IT-lahenduste loomist. Rahvastikuregistri teenused peaksid olema mugavad, lihtsalt üles ehitatud ja loogiliselt seotud ning tagama kasutajate ootustele vastava andmekvaliteedi. Ühtlasi tuleb parandada rahvastikuregistri kontaktandmete kvaliteeti.
- Jätkata tuleb sündmusteenuste arendamist.
- Jätkuvalt tuleb välisriikidega sõlmida rahvastikuregistri andmete vahetuse lepinguid ja korraldada andmevahetust.
- Piiriülene koostöö Venemaa Föderatsioonis elavate hõimurahvastega on raskendatud, soome-ugri rahvaste olukorra jälgimine keeruline.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda veebilehel

<https://siseministeerium.ee/sidest#aruanded>

[https://kul.ee/sites/default/files/documents/2024-06/2023.%20tulemusaruanne TUV%20Sidus%20%C3%BChiskond.pdf](https://kul.ee/sites/default/files/documents/2024-06/2023.%20tulemusaruanne%20TUV%20Sidus%20%C3%BChiskond.pdf)

**Tabel 37.** Tulemusvaldkonna „Sidus ühiskond“ mõõdikute sihttasemed ja tegelik täitmine<sup>64</sup>

Mõõdik	Täitmine 2021	Täitmine 2022	Täitmine 2023	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<b>Tugeva või keskmise tugevusega riigiidentiteedi kandjate osakaal, eestlased</b>	–	–	73%	≥ 79%	≥ 79%
Allikas: Eesti integratsiooni monitooring					
<b>Tugeva või keskmise tugevusega riigiidentiteedi kandjate osakaal, teised rahvused</b>	–	–	89%	≥ 86%	≥ 86%
Allikas: Eesti integratsiooni monitooring					
<b>Välismaal elavate eestlaste ühtekuuluvustunne Eestiga</b>	84%	–	–	≥ 85%	≥ 85%
Allikas: Eesti väliskogukondade ja tagasipöördumisega seonduv uuring					
<b>Rahulolu elanike kaasamisega kohalikus omavalitsuses<sup>65</sup></b>	–	–	–	> 38%	> 38%
Allikas: rahandusministeeriumi tellitud rahulolu-uuring					
<b>Rahvastikuregistri e-teenuste rahulolu soovitusindeks</b>	74	75	77	> 72	> 72
Allikas: Recommy, rahvastikuregister					

<sup>64</sup> Tulemusvaldkonnale ei ole strateegias „Eesti 2035“ sihte seatud.

<sup>65</sup> Aastal 2020 mõõdetud tase oli 38 protsenti.

**Tabel 38.** Tulemusvaldkonna Sidus ühiskond eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Eelarve täitmine 2022	Esialgne eelarve 2023	Lõplik eelarve 2023	Eelarve täitmine 2023	Esialgne eelarve 2024	RES 2025
Kulud	-26 732	-32 472	-39 623	-28 340	-34 294	-35 492

Allikas: 2023. aasta riigieelarve täitmise aruanne, 2024. aasta riigieelarve seadus, riigieelarve strateegia 2024–2027

## 1.2.19 Riigikogu Kantselei

Riigikogu kantselei eesmärk on riigikogule tema põhi-seaduslike funktsioonide täitmiseks vajalike tingimuste loomine. Kantselei ülesanded on nõustada riigikogu, tema juhatust, komisjone, fraktsioone ja riigikogu liikmeid, tagada asjaajamine ning organisatsioonilised, majanduslikud ja tehnilised tingimused nende tööks.

Riigikogul on 101 liiget. Riigikogu töö toimub täiskogu istungitel, komisjonides, fraktsioonides ja välis-delegatsioonides.

Lisaks teenindab riigikogu kantselei riigi valimis-teenistust, arenguseire keskust, vabariigi valimis-komisjoni ja erakondade rahastamise järelevalve komisjoni.

Riigi valimisteenistuse ülesanne on ette valmistada ja läbi viia riigikogu, presidendi-, Euroopa Parlamendi, kohaliku omavalitsuse volikogude, riigikogu esimehe ja aseesimeeste valimisi ning rahvahääletusi.

Arenguseire keskus tegeleb Eesti ühiskonna pikaajaliste arengute tuvastamise ja analüüsiga ning nende põhjal arengustenaariumite koostamisega.

Vabariigi valimiskomisjoni ülesanne on tagada riigikogu valimise seaduses sätestatud põhimõtete järgimine ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

Erakondade rahastamise järelevalve komisjoni ülesanne on kontrollida erakondade, valimisliitude ja üksik-kandidaatide tegevuse vastavust erakonnaseaduses sätestatud nõuetele.

### Seaduste vastuvõtmine ja parlamentaarne kontroll

- Riigikogu XIV ja XV koosseis võttis 2023. aasta kahel istungjärgul vastu 122 õigusakti.
- Aruandlusperioodil toimus 108 istungit, sealhulgas kaks täiendavat istungit.
- Toimus kaks erakorralist istungjärku.
- Menetlusse võeti 33 kollektiivset pöördumist.
- Toimus kümme olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu.
- Valitsusliikmed ja muud ametiisikud esinesid riigi-kogu ees 15 korral.
- Poliitilise avaldustega esineti riigikogu ees viiel korral.
- Umbusalduse avaldamine ja otsustamine toimus ühel korral ja usaldusküsimusega seoti 23 eelnõu.
- Vabariigi Valitsusele ja selle liikmetele esitati 591 arupärimist ja 73 kirjalikku küsimust.

### Parlamentaarne tegevus riigikogu komisjonides

Riigikogus on 11 alatist komisjoni ja kolm erikomisjoni. Lisaks tegutses 2023. aasta 20. veebruarini riigikogus üks probleemkomisjon: eesti keele õppe arengu probleemkomisjon.

Komisjonid pidasid aruandlusperioodi jooksul 706 istungit:

- Alalistes komisjonides 606 istungit;
- Erikomisjonides 96 istungit;
- Probleemkomisjon pidas neli istungit.

### Parlamentarismialane koostöö rahvusvahelisel tasandil

2023. aasta keskne teema välissuhtluses oli Ukraina jätkuv toetamine Venemaa valla päästetud agressiooni-sõjas.

Oluliselt aktiveerus juhatuse liikmete välissuhtlus ja tihenes välisdelegatsioonide tegevus.

Toimusid spiikri kohtumised Läti, Leedu ja Rootsi kolleegidega, aktiivselt võeti osa parlamentide esimeeste mitmepoolsetest kohtumistest.

2023. aastal oli Balti Assamblee eesistuja Eesti. Ees-istumise juhtmõte oli jätkata turvalise, usaldusväärse ja jätkusuutliku Balti regiooni ülesehitamist.

Euroopa Parlamendiuuringute ja Dokumendikeskuse koostöö raames vastati 270-le erinevaid valdkondi käsitlevale päringule. Aktiivselt tegutsesid riigikogu parlamendiühendused.

### Avalikkuse teavitamine

Aastas külastas riigikogu 624 külastusgruppi, külastajaid oli 20 904. Lisaks korraldati ekskursioone ligi 800-le haridusprogrammis osalejale. Aprillis toimunud lahtiste uste päeval külastas parlamenti üle 500 inimese.

Jätkuvalt toimuvad erinevate noorteparlamentide simulatsioonimängud. Samuti võtavad noored aktiivselt osa riiklikel tähtpäevadel toimuvatest pidulikest lipu-heiskamise tseremooniast.

### Riigi valimisteenistus

Riigi valimisteenistuse põhitähelepanu koondus 2023. aasta riigikogu valimistele. Selleks loodi rahvus-vaheline vaatlusprogramm, mille käigus tutvustati vaatlejatele Eesti valimiste korraldust ning võimaldati külastada valimisjaoskondi ja osaleda nii e-häälte kui ka paberhäälte lugemisel.

Koostöös riigi infosüsteemi ameti ning riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskusega tagati kasutajatugi valimiste infosüsteemide kasutajatele, jaos-konnakomisjonide arvutite kasutajatele ja e-hääletaja-tele. Koostöös häirekeskusega avati valimiste infotelefon numbril 1247.

Osaleti Euroopa valimiskoostöö võrgustiku (European Cooperation Network on Elections) töös, sealhulgas Euroopa Parlamendi valimiste ettevalmistuses. Alustati ettevalmistusi Eesti infoturbestandardi auditi tegemi-seks ja Euroopa Parlamendi valimisteks.

## Arenguseire keskus

Arenguseire keskus tegeles kolme uurimissuunaga: rohepöörde trendid ja stsenaariumid Eestis, õpetajate järelkasvu tulevik ning aktiivsed tarbijad tuleviku energiasüsteemis.

Lisaks tehti järeelseiret kahele varasemale teemale: Vene-Ukraina sõja pikaajalised mõjud Eestile ja tulevikukindel maksustruktuur.

Avaldati kaks kokkuvõtvat raportit, valmis kolm uurin-  
gut ning 23 lühiraportit. Lisaks anti välja trendiraport „Pikksilm“ ning kinnitati neli uut uurimissuunda 2024. aastaks.

Keskuse meediakajastus on oluliselt kasvanud ning tuntus on aastaga suurenenud kaksteist protsenti.

## 1.2.20 Riigikohus

Riigikohus on Eesti Vabariigi kõrgeim kohus, mille pädevus ja ülesanded on sätestatud põhiseaduses, kohtute seaduses ja kohtumenetluse seadustes. Põhiseaduse järgi on riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Riigikohtu roll on kaasa aidata õigusemõistmise korrakohasele toimimisele kohtusüsteemis, seda eelkõige kohtunike omavalitsuskogude tööd korraldades ja kohtupraktikat kujundades. Riigikohus korraldab kohtunike koolitust ja kohtuvaldkonna välissuhtlust. Riigikohtu esimees juhib kohtute haldamise nõukoda.

Riigikohus tähistas 27. mail 30 aasta möödumist oma taasasutamisest raamatu „Eesti riigi kolmas samm“ avaldamisega ja akadeemilise juubeliaktusega.

12. ja 13. oktoobril toimus Tallinnas Swissôtelis konverents „Kohtumenetlused muutumas ajas: mis jääb ja mis muutub?“ Konverents korraldati koostöös riigikohtu ning justiitsministeeriumi, Eesti advokatuuri, prokuratuuri, Tartu ülikooli õigusteaduskonna ja Tallinna tehnikaülikooli õiguse instituudiga.

### Personal

2023. aasta 31. detsembri seisuga oli riigikohtus 96 teenistukohta, neist 19 riigikohtuniku kohta, 52 ameti- ja 25 töökohta. Tööjõu koguvoolavus aastast oli 16 protsenti (2022. aastal 12 protsenti), vabatahtlik voolavus 12 protsenti (2022. aastal seitse protsenti). Riigikohtust lahkus aasta jooksul 15 teenistujat (2022. aastal 11) ning tööle asus 11 teenistujat (2022. aastal 10).

### Eelarve

Riigikohtu 2023. aasta esialgne eelarve (välja arvatud käibemaks ja mitterahalised kulud) oli 6 136 322 eurot. 2022. aastast toodi üle 647 248 eurot, mis sisaldas vahendeid mitmeaastaste projektide elluviimiseks. 2022. aasta riigieelarve seaduse muutmise anti justiitsministeeriumi eelarvest riigikohtu eelarvesse 500 000 eurot projektide kulude katteks. 2023. aasta juunikuust anti riigikohtu raamatupidamise ning personali- ja palgaarvestuse funktsioon üle riigi tugiteenuste keskusele. Selleks otstarbeks anti riigikohtu eelarvest 6239 eurot riigi tugiteenuste keskuse eelarvesse 2023. aasta kulude katteks. Riigikohtu lõplikust eelarvest (6 777 331 eurot) moodustasid piirmäärata vahendid 32 protsenti ehk 2 175 352 eurot (2022. aastal 31 protsenti ehk 1 913 800 eurot), piir-

## Erakondade rahastamise järelevalve komisjon

Lisaks tavapärasele erakondade aruannete kontrollimisele tegeleti erakonnaseaduse rikkumiste menetlemise ja komisjoni ettekirjutustega seotud kohtuvaidluses osalemisega. Peamised rikkumised olid seotud riigikogu 2023. aasta valimiskampaania rahastamisega.

Märkimist väärib komisjoni veebipõhise aruandluskeskkonna uuendamine ja kaasaegsetele turvanõuetele vastavale tasemele üleviimine.

Täispikkuses ülevaade riigikogu kantselei 2023. aasta tegevustest asub veebilehel [Eelarve ja tegevusaruanne – Riigikogu](#).

määraga vahendid 68 protsenti ehk 4 601 979 eurot (2022. aastal 69 protsenti ehk 4 350 548 eurot).

### Õigusemõistmine

2023. aastal esitati kokku 2409 menetlustaotlust – tsiviilasjades 932, kuriteo- ja väärteloasjades 877 ning haldusasjades 600. Koos varasemaga oli menetluses 2955 taotlust (üks protsent vähem kui 2022. aastal). Läbi vaadati 2628 taotlust. Menetlusse võtmise otsus tehti 2126 taotluse kohta, millest menetlusse võeti 222 taotlust (kümme protsenti). Põhiseaduslikkuse järelevalve valdkonnas vaadati läbi 46 asja. Riigikohtu jõudlus 2023. aasta menetlustaotluste läbivaatamisel oli 109 protsenti. Keskmise puhas menetlusaeg eelmenetluses oli 62 ja põhimenetluses 133 päeva.

### Kohtunike omavalitsuskogude töö korraldamine

#### Täiskogu

Kohtunike täiskogusse kuuluvad riigi kõik kohtunikud. Riigikohus valmistas ette ja viis läbi kohtunike XXII korralise täiskogu, kus lisaks riigikohtu esimehe ja justiitsministri ülevaadetele õigus- ja kohtusüsteemi arengust ning korralduslikele küsimustele oli keskne aruteluteema kohtunike põlvkonnavahetuse probleemid ja võimalused.

#### Kohtunikueksamikomisjon

2023. aastal saabus 33 eksamile lubamise taotlust, eksamid sooritas positiivselt kuus eksamitegijat. Viidi läbi kuus kohtunikukonkurssi 23 kohtunikukoha täitmiseks, kuhu kandideeris 105 isikut. 2023. aasta lõpu seisuga oli ametis 41 alla kolmeaastase staažiga kohtunikku.

#### Koolitusnõukogu

8. juunil 2023 valiti kohtunike täiskogul koolitusnõukogu uued kohtunikest liikmed. Alates 19. septembrist 2023 on koolitusnõukogu esimees riigikohtunik Heili Sepp ja aseesimees Tartu Maakohtu kohtunik Margit Jõgeva.

Koolitusnõukogu kinnitas 2022. aasta koolitusaruande, jälgis 2023. aasta kohtunike koolitusprogrammi täitmist, seadis prioriteedid 2024. aasta koolitusprogrammi koostamiseks ning kinnitas need. Koolitusnõukogu alustas kohtunike koolituse strateegia 2025–2027 välja-töötamist, mis on plaanis vastu võtta 2024. aasta sügisel.



## Kohtunike distsiplinaarkolleegium

2023. aastal viidi läbi distsiplinaarmenetlus ühe kohtuniku suhtes.

## Kohtunike eetikanõukogu

2023. aastal pöörduti eetikanõukogu poole kuuel korral.

## Koolitustegevus

2023. aastal valmistati ette ja viidi läbi 68 koolitust 88 koolituspäeval. Aasta jooksul osales vähemalt ühel koolitusel 234 kohtunikku (95 protsenti töötavatest kohtunikest), 214 kohtujuristi (92 protsenti) ja 42 alustavat kohtunikku (100 protsenti). 2023. aastal avati Moodle'i õppekeskkonnas „Alustava kohtuniku digivärv“ ja arendati koolituste kodulehte <https://koolitus.riigikohus.ee/>, kuhu lisati 31 salvestist iseseisvaks õppeks.

Jätkati kohtuteenistujatele õiguskoolituste korraldamist justiitsministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel (ühiksa koolitust).

Eesti on jätkuvalt Euroopa Liidu õiguse akadeemia patroonriik. 2023. aastal osalesid I ja II astme kohtunikud riigikohtu kaudu väliskoolitustel kokku 56 korda.

2023. aastal osales üheksa kohtunikku advokatuuri koolitustel ning kaks kohtunikku prokuratuuri koolitustel. Prokurörid osalesid kohtunike koolitustel 39 ja advokaadid 389 korral.

Koolitusnõukogu pidas kohtunike koolituse strateegia rakendamist 2023. aastal edukaks ja tulemuslikuks.

## Välissuhtlus

Riigikohus on üheksa rahvusvahelise organisatsiooni liige, sealhulgas kolme organisatsiooni juhtkonnas. Lisaks regulaarsele suhtlusele läbi liikmesorganisatsioonide (välislähetused, küsimustikud ja muu andmevahetus) toimus 2023. aastal mitmeid kohtumisi ja ühisseminare.

24.–25. aprillil toimus riigikohtus seminar asüüliõiguse teemadel, mille viisid läbi Saksamaa kõrgema halduskohtu kohtunik emeriitprofessor Harald Dörig

## 1.2.21 Riigikontroll

Riigikontrolli põhitegevus on auditeerimine. 2023. aastal valmis riigikontrolli auditisakonnalt 12 auditit ja ülevaadet ning lisaks hulk märgukirju. Põhjalikuma tähelepanu all olid energeetikaga seonduvad küsimused, lisaks Eesti vanglasüsteemi perspektiiv ning eesti keele õpe vene õppekeelega põhikoolis. Riigikontrolli analüüsi- osakonnalt valmis kolm ülevaadet; muu hulgas käsitleti viimase kümne aasta jooksul ettevõtetele antud toetusi, lisaks tehti lühianalüüse Euroopa Liidu raha kasutusele võtmise probleemide kohta.

## 2023. aasta mahukaimad tööd

*Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2021.–2022. aastal. Eesti elektrisüsteemi valikud*

Aastaaruanne parlamendile andis ülevaate energeetika-valdkonna arengusuundumustest ning proovikividest, mis seisavad riigil ees elektrisüsteemi arendamisel. Riigikontroll leidis, et Vabariigi Valitsus ei ole veel leidnud konkreetset ja realistlikku lahendust, kuidas oleks tagatud, et kodu- ja äritarbijatel oleks tulevikus vajalikul hulgal, igal ajal ja vastuvõetava hinnaga elektrienergiat.

koos Belgia asüülikohtuniku ja IARLJ (*International Association of Refugee Law Judges*) endise presidendi Katelijne Declercckiga. Lisaks Eesti õigusmõistjatele ja riigikohtu nõunikele võtsid seminarist osa kolleegid Läti halduskohtutest.

Riigikohus võõrustas 23.–25. mail Läti ja Leedu konsultatsioonikohtute esindajaid, kellega arutati peamiselt riikide põhiseaduste ja Euroopa Liidu õiguse tasakaalu ning kohtunike õiguslike tagatiste küsimusi.

6.–8. septembril toimus riigikohtu ja Soome ülemkohtu koostööseminar Helsingis. Seminaril tutvuti vastastikku töökorralduse ja loamenetluse printsiipidega ning arutati hiljutise kohtupraktika üle.

18.–22. novembril külastas riigikohtu delegatsioon Ukraina Ülemkohut, samuti Kiievis asuvat apellatsioonikohtu ning Borodianka ja Malyni rajoonikohtuid.

## Kohtute aastaraamat

2023. aastal andis riigikohus elektroonilises vormis välja „Kohtute aastaraamatu 2022“. Aastaraamatu üks peateemasid oli kohtunike jätkuv põlvkonnavaheetus. Tõdeti, et 2023. aastal leiab aset ilmselt suurim kohtunike pensioneerumise laine. Tunti muret kohtunikukonna järelkasvu leidmise pärast.

## Kohtute haldamise nõukoda

Kohtute haldamise nõukoda pidas 2023. aastal neli istungit. Käsitleti kohtute eelarvet, kohtuametnike palgapoliitika ümberkujundamist, kohtute haldamise mudelit ning kohtute arengukava, kohtumenetluse tõhustamist, kohtute tegevust ja õigusemõistmist reguleerivat seadusandlust ning teisi aktuaalseid küsimusi.

## Olulised andmeallikad riigikohtu tegevusest

Kohtuasjade läbivaatamise detailne aastapõhine aruandlus: [Statistika | Riigikohus](#); koolitus: [Koolitus on osa kohtunikuametist | Riigikohus](#); kohtunike omavalitsuskogude töö: [Kohtunike omavalitsuskogud | Riigikohus](#); kohtute aastaraamat: [Aasta 2022 – Kohtute aastaraamat \(riigikohus.ee\)](#).

Seetõttu võib tekkida oht, et elektri puudujäägi korral meie piirkonnas muutub elektri hind tarbijatele liiga kalliks. Selge perspektiiv ja tegevuskava energeetika vallas on vajalikud ka majanduse ja tööstuse arenguks, et tuua kaasa Eesti jõukuse ning konkurentsivõime kasv.

Lisaks koostas riigikontroll eraldi aruanded, mis käsitlesid riigi tegevust tuuleenergia edendamisel ning elektri varustuskindlust Eestis.

*Riigi 2022. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus*

Riigi 2022. aasta raamatupidamise aastaaruanne kajastas õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoogusid, kui jätta arvestamata märkus siseministeeriumi tööjõukulude saldo kohta. Siseministeerium lõi takistusi tööjõukulude auditeerimisele ning venitas ka valitsemisala majandamiskulude ja investeeringute andmete esitamisega. Riigi majandustehingud olid olulisel määral sooritatud kooskõlas seadustega.



### *Riigi kaitsetegevuse kava täitmise valmisolek*

Riigikontroll auditeeris mitme ministeeriumi võimet täita 12 laiapidse riigikaitse ülesannet, mis toetavad sõjalist riigikaitset ning on seotud sisekaitse ning riigiasutuste toimepidevusega kriisis. Enamiku auditeeritud ministeeriumide valmisolekus täita neile määratud riigikaitseülesandeid ilmnas olulisi puudusi. Ehkki riigikantselei pidi looma tervikliku ja täpse ülevaate erinevate valitsemisalade võimetest täita riigikaitseülesandeid, pole ta seda suutnud teha. Ka pole riigikantselei tegevus olnud piisav valitsemisalade ühiste puuduste likvideerimiseks.

### *Ülevaade riikliku lennuettevõtte Nordica tegevusest*

Riigikontroll ei leidnud auditi käigus olulisi argumente, mis kinnitaks, et riigile kuuluvad äriühingud AS Nordic Aviation Group (kaubamärginimega Nordica) ja OÜ Transpordi Varahaldus (TVH) oleksid praegusel kujul riigile strateegiliselt vajalikud ning eksisteeriks arusaadav avalik huvi riigi osalemiseks neis äriühingutes. Samuti viitasid auditimaterjalid, et riik ei ole nii keerulises ärivaldkonnas nagu lennundus osutunud piisavalt oskuslikuks ja huvitatud omanikuks. Seetõttu soovitas riigikontroll võtta suund Nordica ja TVH võõrandamisele.

\*\*\*

Riigikontrolli esindajad osalesid riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni istungitel, samuti alalistel komisjonide istungitel. Riigikontroll Janar Holm pidas parlamendi täiskogu ees aastaraportit tutvustava kõne, vastas riigikogu liikmete kirjalikele küsimusele ning avaldas mitu artiklit. Riigikontroll kritiseeris riigieelarve kvaliteeti ja leidis, et senine protsess tegevuspõhisele eelarvele üleminekul on ebaõnnestunud ning vajab uut starti, mille eesmärk on luua riigieelarve, mis annab

selgema ülevaate sellest, kuhu raha läheb, mida selle eest saab ja mis on rahastatava tegevuse oodatav tulemus.

Samuti koostas riigikontrollor märgukirja, kus käsitles veeldatud maagaasi ehk LNG vastuvõtmise võimekuse loomist Paldiskis ja sellega seotud riske.

\*\*\*

Arendus- ja haldusteenistuse ülesanne on toetada riigikontrolli põhitegevust. Auditikvaliteedi ja -metoodika ning asjaajamise valdkonnas keskenduti auditimeeskondade jooksva nõustamise ning toetamise kõrval dokumendihaldussüsteemi auditimooduli täiendamisele ja auditite dokumenteerimise praktika ühtlustamisele. Samuti vähendati hoone üüripinda, mistõttu suurenes olemasoleva pinna kasutustihedus ja vähenes riigikontrolli üürikul.

Andmeanalüütika valdkonna arendusprojektid hõlmasid eelkõige riigi majandusaasta koondaruande automatiseeritud andmevahetuse lahenduse arendamist, et pseudonüümitud andmete abil vähendada audiitorite töökoormust.

Välissuhtluse valdkonnas korraldati kaks suurüritust: Euroopa Kõrgeimate Auditiasutuste Organisatsiooni (EUROSAI) infotehnoloogia töörühma virtuaalne kevadkoosolek ning hübriidvormis aastakoosolek Poolas. Ühtlasi jätkati EUROSAI IT-töörühma koolitusprogrammi „IT-audit mitte-IT-audiitoritele“ välja töötamist ning valmis seitse moodulit. Korraldati Balti riigikontrollide kohtumine ja võõrustati mitmeid välisdelegatsioone (Omaan, Kosovo, Rumeenia, Šveits).

2023. aasta lõpus oli riigikontrolliga töö- või teenistussuhtes 81 inimest, kellest aktiivselt töötas 76. Teenistujate hulgas oli mehi 37 protsenti ja naisi 63 protsenti. Teenistujate keskmine vanus oli ligikaudu 44 aastat.

## **1.2.22 Vabariigi Presidendi kantselei**

Vabariigi Presidendi kantselei toetab Vabariigi Presidendi seadusest tulenevate ülesannete täitmisel. Kantselei korraldab Vabariigi Presidendi riigisisest ja -välist suhtlemist, juhib infovahetust meedia, avalikkuse ja teiste partneritega, valmistab ette õigusakte ning täidab teisi ülesandeid.

### **Seaduste väljakuulutamine ja muud otsused**

Vabariigi President kuulutas 2023. aastal välja 71 seadust ja jättis välja kuulutamata kaks seadust.

Ühe seaduse puhul otsustas riigikogu seda uuesti menetlema hakata, teise puhul pöördus Vabariigi President taotlusega riigikohtusse, sest riigikogu võttis seaduse uuesti muutmata kujul vastu.

Seoses XV riigikogu valimisega tegi Vabariigi President otsuse riigikogu kokkukutsumise kohta. Riigipea tegi kolm Vabariigi Valitsuse koosseisu puudutavat otsust: määras peaministri kandidaadiks Kaja Kallase, nimetas ametisse uue Vabariigi Valitsuse ja vabastas ametist eelmise valitsuse.

Vabariigi President tegi riigikogule ettepanku nimetada Eesti Panga Nõukogu esimeheks Urmas Varblane, mille riigikogu ka heaks kiitis.

### **Ametisse nimetamine ja auastmete andmine**

President tegi 19 otsust Eesti Vabariigi erakorraliste ja täievoliliste suursaadikute ametisse nimetamise ning

tagasikutsumise kohta ning kolm otsust kohtunike ametisse nimetamise ja seitse otsust vabastamise kohta. President andis 18 käskkirja kaitseväelastele auastmete andmiseks.

### **Teenetemärkidega autasustamine**

Vabariigi President annetas vabariigi aastapäevaks 167 riiklikku teenetemärki. Lisaks annetati riiklikke autasusid seoses välisriikide diplomaatide lahkumisega Eestist (kaks teenetemärki) ja seoses riigivisiitidega (presidendi riigivisiidil Läti Vabariiki 16 teenetemärki ja Rootsi kuninga riigivisiidi puhul Eestisse 26 teenetemärki). President annetas 2023. aastal kokku viie otsusega 211 riiklikku teenetemärki.

### **Armuandmine**

Armuandmiskomisjon vaatas läbi materjalid 78 süüdimõistetu kohta, kellest armu anti kolmele isikule. Valmistati ette neli armuandmist käsitlevat otsust.

### **Riigisisene tegevus**

Riigipea külastas 2023. aastal paljusid Eesti piirkondi ning kohtus kohalike omavalitsuste esindajate, ettevõtjate ning teiste erinevate Eesti piirkondade kohaliku elu edendajate ning eestvedajatega. Lisaks paljudele lühematele külastustele tegi president maakonnavisiidid

Põlvamaale ja Hiiumaale ning külastas mitmel korral Ida-Virumaad.

Riigipea pidas aasta jooksul hulgaliselt erinevaid kõnesid, tervitusi ja sõnavõtte ning andis koolitunde. Samuti toimusid riigisisised kohtumised eri valdkondade esindajatega, valitsuse ning riigikogu liikmetega. Vabariigi Presidendi kantselei korraldas Eesti Vabariigi riikluse oluliste tähtpäevade tähistamist, samuti meie keele ja kultuuri väärtustamise seisukohast olulisi sündmusi.

## Välissuhtlus

Presidendi välissuhtlus lähtus 2023. aastal järgmistest eesmärkidest:

- 1) Ukraina igakülgne toetamine tulenevalt 24. veebruaril 2022 alanud Venemaa sõjalisest agressioonist Ukrainas;
- 2) Eesti julgeoleku kindlustamine;
- 3) koostöö süvendamine Euroopa ja transatlantiliste, aga ka globaalsete partneritega;
- 4) Eesti ettevõtluse toetamine välisurgudel ja investeringute toomine Eestisse. Neist eesmärkidest lähtuvalt toimus Vabariigi Presidendil aruandeaastal 16 välisvisiiti ning mitmeid rahvusvahelisi kohtumisi, konverentse ja esinemisi Eestis ning veebi vahendusel mitmel rahvusvahelistel konverentsidel.

## Välisvisiidid ja mitmepoolsed kohtumised

Ametlikud visiidid toimusid märtsis Slovakkiasse ja juunis Albaaniasse, aprillis toimus riigivisiit Läti Vabariiki. Kõik ülejäänud visiidid olid töövisiidid. Kahepoolses suhtluses on oluline nimetada ka visiite Sloveeniasse, Rootsi, Hollandisse ja Lõuna-Koreasse. Märgiline oli juunikuine visiit Ukrainasse, kuhu oli kaasatud laialdane Eesti ettevõtjatest koosnev äri-delegatsioon ja kaks ministrit.

Mitmepoolsetest kohtumistest osales riigipea juunis Ukraina ülesehituskonverentsil Londonis, mais Euroopa Nõukogu tippkohtumisel Reykjavíkis, septembris ÜRO peassambleel New Yorgis ja detsembris Inimõiguste ülddeklaratsiooni 75. aastapäeval Genfis. Samuti osales president veebruaris Varssavis ning juunis Bratislavas Ida- ja Kesk-Euroopa riigipeade (niinimetatud B9 formaat) kohtumisel, septembris Kolme mere tipp-

kohtumisel Bukarestis ning oktoobris Arraiolose grupi kohtumisel Portos. 2025. aastal toimub see tippkohtumine Eestis.

## Visiidid Eestisse ja rahvusvahelised kohtumised

2023. aastal võõrustas president kaheksa välisriigi riigipäid. Mai alguses toimus kuningas Carl XVI Gustafi ja kuninganna Silvia ajalooline riigivisiit Eestisse. Septembris viibis Eestis oikumeeniline patriarh Bartolomeus. Töövisiitidel Eestis käisid jaanuaris Armeenia president Vahagn Garni Hatšaturjan, märtsis Saksamaa president Frank-Walter Steinmeier, juulis Läti uus president Edgars Rinkēvičs, septembris eravisiidil Gruusia president Salome Zurbīšvili ning detsembris Poola presidendipaar. Detsembris toimus ka Eesti-Läti-Leedu presidentide kohtumine Tallinnas seoses Eesti eesistumise lõppemisega Balti koostöö raamistikus.

Samuti toimusid kohtumised mitmete Eestit väisanud valitsusjuhtide, välis- ja kaitseministrite ning parlamendi esimeeste ja rahvusvaheliste organisatsioonide juhtidega. Väljakujunenud tava kohaselt toimus kohtumine Euroopa Liidu liikmesriikide suursaadikutega juunis ning diplomaatilisele korpusele korraldatud vastuvõtt detsembris. Juulis võõrustas riigipea Roosiaias Eesti aukonsuleid ja Eesti sõpru kõikjalt maailmast.

## Volikirjad

2023. aastal andis Vabariigi Presidendile üle oma volikirjad 23 välisriigi suursaadikut. Samuti toimusid kohtumised mõnede Eestis lähetust lõpetavate suursaadikutega. Riigipea allkirjastas Eesti suursaadikute volikirjad (kaasa arvatud kaasakrediteeringud) 17 korral ning põhiakrediteeringute puhul toimusid saadikutega lähetuseelsed vestlused.

## Muu

Aruandeaastal valmis Vabariigi Presidendi kantselei digitaalne visiitide haldamise süsteem. See aitab muuta visiitide korraldamise tunduvat sujuvamaks ning vähendab märkimisväärselt prinditavate materjale. Digitaalse visiitide haldamise süsteemiga liitumist kaaluvad mitmed teised avaliku sektori osalised.

## 1.2.23 Õiguskantsleri kantselei

Õiguskantsleri kantselei ülesanne on õiguskantsleri tegevuse toetamine põhiseadusest ja seadustest tulenevate ülesannete täitmisel.

Õiguskantsleri ülesanne on teostada järelevalvet õigustloovate aktide põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle, kontrollida isikute põhiõiguste ning vabaduste järgimist avalikke ülesandeid täitvate asutuste ja ametnike poolt, täita lasteombudsmani funktsiooni ning olla Eesti Vabariigi kui ÜRO isikute väärkohtlemise vastase konventsiooniga ühinenud riigi ennetusasutus. Õiguskantsler teostab järelevalvet põhiõiguste ja -vabaduste järgimise üle täidesaatva riigivõimu asutuste poolt varjatult isikuandmete ning nendega seonduva teabe kogumise, töötlemise, kasutamise ja järelevalve korraldamisel.

Õiguskantsler täidab Eesti riikliku inimõiguste kaitse ja edendamise asutuse (*National Human Rights Institution* – NHRI) ülesandeid. Õiguskantsler seisab selle eest, et

kõik puuetega inimesed saaksid põhiõigusi ja -vabadusi teostada teistega võrdsel alusel.

Õiguskantsler esitab kord aastas riigikogule aasta-ülevaate temale seadusega pandud ülesannete täitmise kohta. Ülevaade õiguskantsleri kantselei tegevuse kohta 2023. aruandeaastal on avalikustatud õiguskantsleri veebilehel

<https://www.oiguskantsler.ee/ylevaade2023/>

Kirjaliku ülevaate 2022/2023. aasta tegevustest kuni 1. septembrini 2023 esitas õiguskantsler riigikogule 2023. aasta sügisistungjärgu ajal ning tegi ka vastavasisulise suulise ettekande.

Ettekande ning sellele järgnenud riigikogu liikmete küsimuste ja õiguskantsleri vastustega saab tutvuda riigikogu veebikeskkonnas:

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/202309191000#PKP-766224>

## 1.2.24 Ministeeriumite siseauditi üksuste sise- ja välishindamiste tulemused

Eesti avaliku sektori siseaudit järgib Rahvusvahelise Siseaudiitorite Instituudi (IIA) välja töötatud siseauditeerimise standardeid, mille kohaselt peab siseauditi funktsiooni kvaliteeti lisaks perioodilisele sisemisele hindamisele vähemalt kord viie aasta jooksul hindama väline sõltumatu spetsialist.

Eestis on siseauditeerimise standardid kehtestatud audiitortegevuse seadusega. Kvaliteedihindamise reeglid on lisaks sätestatud täidesaatva riigivõimu asutuse siseauditeerimise üldeeskirja §-s 11: „Välis-hindamisel hinnatakse siseauditi üksuse juhtimise ja tegevuse vastavust õigusaktide nõuetele. Välis-hindamine viiakse läbi vähemalt kord viie aasta jooksul.“

Siseauditi üksuse perioodiline sisemine hindamine tuleks nii standardite kui määruse kohaselt läbi viia vajaduse korral, kuid kindlasti mitte varem kui 12 kuud enne kavandatud välishindamist.

Siseauditi üksuse tegevusaruande 2023. aasta kohta esitas üheteistkümnest ministeeriumist üheksa. Aruannete kohaselt ei tehtud 2023. aastal sisemisi ega väliseid kvaliteedihindamisi. Varem (2021. aastal) toimunud välise kvaliteedihindamise alusel on regionaal- ja põllumajandusministeeriumi siseauditi üksusel õigus oma aruandeks kasutada väljendit „üldises vastavuses siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja siseaudiitori kutsetegevuse standarditega“. Regionaal- ja põllumajandusministeerium on ainus, kus tehakse siseauditi üksuse kvaliteedihindamisi regulaarselt. Teistes ministeeriumites pole tegevusaruannete kohaselt väline sõltumatu spetsialist siseauditi üksuse kvaliteeti hinnanud viimasel kuuel aastal, sealjuures kaitse-, kliima-, sotsiaal- ja välisministeeriumis pole seda kunagi tehtud.

Väljendi „vastavuses siseauditeerimise standarditega“ kasutamist väidab oma 2023. aasta aruandes ka majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. See pole kooskõlas standardi viieaastase tsükli nõudega – väljendi kasutamist õigustanud majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi siseauditi üksuse väline kvaliteedihindamine toimus aastal 2015.

Ajalooliselt on siseaudit tekkinud toeks suurte rahvusvaheliste korporatsioonide juhtkonnale, et hinnata sisekontrollisüsteemi toimivust eraldiseisvates allüksustes. Eesti riigiasutused ja -ettevõtted on suhteliselt väikesed ja kompaktsed. Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt luuakse siseaudiitori ametikoht või siseauditi üksus täidesaatva riigivõimu asutuses vajaduspõhiselt. Siseauditi olemasolu ja eriti sellest saadav lisandväärtus sõltub eelkõige juhi äratundmisest, et sisekontrollisüsteemi tõhusust hindav sõltumatu kompetentne siseaudit on kasulik töövahend organisatsiooni eesmärkide saavutamiseks.

Eesti ministeeriumites on siseaudiitorite arv kümne-konna aastaga vähenenud rohkem kui veerandi võrra (2015. aastal 58, 2023. aastal 42). Kuues ministeeriumis katavad kogu haldusala kõigest üks kuni kolm siseaudiitorit, seejuures kahes neist (kaitse- ja kultuuri-ministeeriumis) on siseauditi osakond kaotatud ja siseauditi funktsiooni täidavad ministri otsealluvuses olevad ametnikud. Tööjõu ja tihti ka pädevuse (peamiselt IT, aga ka muud spetsiifilised valdkonnad) puudumise tõttu ostetakse enamikes ministeeriumides siseauditeerimist erinevatelt välistelt teenusepakkujatelt.

Ministeeriumite siseauditi üksuste tegevusaruannetes toodud põhjenduste ning 2023. aasta uuringu „Siseauditeerimise teenuse tarbija arvamus siseauditi mõjust organisatsiooni eesmärkide saavutamisele“ tulemuste kohaselt peetakse välise kvaliteedihindamise lisakoormust ja ressursikulu siseauditi üksuste väiksuse ja pingelise eelarve oludes ebaotstarbekaks.

Loetletud põhjustel ei ole võimalik anda seadusega nõutud ülevaadet ministeeriumite siseauditi üksuste 2023. aasta kvaliteedihindamise tulemuste kohta.

Jaanuarist 2025 hakkavad kehtima uued siseauditi standardid, sealhulgas kvaliteedi hindamise reeglid. Nende rakendamist on mõistlik hinnata alles mõne aasta möödudes. Seega lähiaastatel ministeeriumite siseauditi üksuste kvaliteedi hindamisi pigem ei kavandata.

Valitsussektori üksuste auditeerimine on avaliku sektori hea valitsemise nurgakivi, kuna see hindab erapooletult ja objektiivselt, kas avalikke ressursse juhitakse vastutustundlikult ja tõhusalt, saavutamaks kavandatud tulemusi ning edendamaks asjakohast eetikat ja väärtusi. Siseaudiitorid aitavad valitsusasutustel saavutada vastutust ja ausust, parandada tulemuslikkust ning luua kodanike ja sidusrühmade seas usaldust. Kontrollifunktsiooni olemasolu ja tõhusust on peetud tõendiks avaliku sektori demokraatlikust toimimisest.

Sisekontrollisüsteemi, sealhulgas siseauditi eest vastutab alati asutuse juht. On tähtis, et otsustajad mõistavad kvaliteetse siseauditi olulisust Eesti avaliku sektori kontrollimehhanismide piisava tugevuse ja tõhususe tagamisel. Siseauditi läbiviimise vorm – kas seda teeb oma töötaja või osakond või ostetakse teenust väliselt teenusepakkujalt – on asutuse otsustada.

Selleks, et tagada oluliste avaliku sektori organisatsioonide optimaalne kaetus kvaliteetse siseauditeerimisega on kaalumisel mitmed võimalikud lahendused:

- ✓ Suure haldusalaga ministeeriumites ühe keskse siseauditi üksuse loomine nii ministeeriumi enda kui haldusala asutuste olemasolevate siseauditi üksuste baasil (siseaudiitor on ametis paarikümnes asutuses).
- ✓ Väiksema haldusalaga ministeeriumitele ühise siseauditi üksuse loomine.
- ✓ Keskse riikliku siseauditi üksuse loomine kõigi avaliku sektori üksuste teenindamiseks.

Siseauditi funktsiooni koondamise võimalikud eelised:

- ✓ Spetsialistide laiem erialane spekter.
- ✓ Pidev ühtlane protsess, mida ei katkesta töötajate puhkused, haigused, lahkumised.
- ✓ Suutlikkus paremini järgida standarditega seatud kvaliteedinõudeid ning ühtlasem kvaliteet.
- ✓ Väiksemad kulud seoses töö jaotamisega erineva tasemega töötajate vahel (kutsega kogenud siseaudiitor *versus* assistent).
- ✓ Laiem võimalus, suurem pädevus ja sääst auditi-programmide taaskasutamisest.

Sobiva lahenduse valik ja rakendamine eeldab poliitilisi otsuseid.

## 2 Konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruanne

### 2.1 Bilanss

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata			Lisa
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	
Varad							
Käibevara							
Raha	2 365,2	2 496,4	2 503,2	1 428,2	1 415,1	1 658,9	a2
Finantsinvesteeringud	1 141,7	1 609,1	461,6	1 125,0	1 598,1	448,3	a3
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	1 467,2	1 387,5	1 248,8	1 537,8	1 454,2	1 322,1	a4
Muud nõuded ja ettemaksed	2 066,4	1 676,8	1 294,7	1 347,3	1 034,0	1 228,5	a5
Tuletisinstrumendid	59,7	199,8	160,2	0,0	0,0	0,0	a18
Varud	660,6	714,4	367,4	37,9	40,0	33,3	a7
Immateriaalne käibevara	216,5	444,1	208,6	0,0	0,0	0,0	a12
Bioloogilised varad	69,2	62,2	41,1	3,1	3,1	1,8	a14
Käibevara kokku	8 046,5	8 590,3	6 285,6	5 479,3	5 544,5	4 692,9	
Põhivara							
Osalused sihtasutustes	0,0	0,0	0,0	524,1	430,8	441,7	a8
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates	90,7	89,4	67,5	4 514,4	4 490,0	4 169,9	a9
Finantsinvesteeringud	634,8	480,0	319,8	602,2	453,0	301,8	a3
Muud nõuded ja ettemaksed	795,7	941,4	925,1	1 040,9	1 193,2	1 089,2	a5
Tuletisinstrumendid	257,8	496,5	187,6	0,0	0,0	0,0	a18
Kinnisvara-investeeringud	98,3	83,2	85,3	36,9	37,0	37,1	a10
Materiaalne põhivara	11 351,3	10 803,2	10 318,1	3 843,2	3 471,5	3 334,0	a11
Immateriaalne põhivara	385,5	333,2	305,9	215,9	180,3	150,4	a12
Bioloogilised varad	2 411,5	2 170,3	930,7	28,0	27,7	16,5	a14
Põhivara kokku	16 025,6	15 397,2	13 140,0	10 805,6	10 283,5	9 540,6	
Varad kokku	24 072,1	23 987,5	19 425,6	16 284,9	15 828,0	14 233,5	

	Konsolideeritud			Konsolideerimata			Lisa
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	
Kohustised ja netovara							
Lühiajalised kohustised							
Saadud maksude, lõivude, trahvide ettemaksed	658,4	700,2	622,8	677,9	716,6	638,6	a4
Võlad tarnijatele	572,4	532,0	387,1	209,0	218,6	172,9	
Võlad töötajatele	215,2	188,5	165,9	83,3	71,7	63,1	
Maksude, lõivude, trahvide kohustised	463,0	435,5	407,7	442,4	418,5	392,2	a4
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	3 133,7	2 639,3	2 019,3	3 694,5	3 087,7	2 865,2	a15
Eraldised	378,1	855,6	347,1	137,7	387,7	117,1	a16
Laenukohustised	1 103,1	1 327,8	718,6	580,3	417,8	472,9	a17
Tuletisinstrumentid	67,8	169,1	116,1	0,0	0,0	0,0	a18
Lühiajalised kohustised kokku	6 591,7	6 848,0	4 784,6	5 825,1	5 318,6	4 722,0	
Pikaajalised kohustised							
Eraldised	4 624,0	4 111,1	3 787,8	4 521,9	4 025,7	3 701,4	a16
Laenukohustised	7 096,5	5 621,5	5 179,0	5 195,2	4 542,5	3 443,6	a17
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	120,8	119,5	127,4	130,1	132,5	145,1	a15
Tuletisinstrumentid	16,6	32,1	37,8	0,0	0,0	0,0	a18
Pikaajalised kohustised kokku	11 857,9	9 884,2	9 132,0	9 847,2	8 700,7	7 290,1	
Kohustised kokku	18 449,6	16 732,2	13 916,6	15 672,3	14 019,3	12 012,1	
Netovara							
Vähemusosalus	303,5	301,9	283,5	0,0	0,0	0,0	
Riigi netovara							
Stabiliseerimisreserv ja omandireformi reserv	491,6	474,3	471,9	491,6	474,3	471,9	a20
Riskimaandamise reserv	141,6	698,4	211,5	0,0	0,0	0,0	a18
Muud reservid	13,3	12,5	8,2	0,0	0,0	0,0	
Akumuleeritud tuleml	4 672,5	5 768,2	4 533,9	121,0	1 334,4	1 749,5	
Riigi netovara kokku	5 319,0	6 953,4	5 225,5	612,6	1 808,7	2 221,4	
Netovara kokku	5 622,5	7 255,3	5 509,0	612,6	1 808,7	2 221,4	
Kohustised ja netovara kokku	24 072,1	23 987,5	19 425,6	16 284,9	15 828,0	14 233,5	



## 2.2 Tulemiaruanne

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata		Lisa
	2023	2022	2023	2022	
Tegevustulud					
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	12 427,4	11 641,2	12 582,9	11 773,0	a4
Kaupade ja teenuste müük	4 323,0	4 511,8	520,9	514,5	a21
Saadud toetused	1 338,3	1 176,0	1 255,5	1 085,9	a19
Muud tulud	432,2	661,5	221,3	281,0	a22
Tegevustulud kokku	18 520,9	17 990,5	14 580,6	13 654,4	
Tegevuskulud					
Antud toetused	-7 547,7	-6 662,8	-8 086,0	-7 134,9	a19
Edasiantud maksud, lõivud, trahvid	-4 432,2	-4 072,8	-4 432,2	-4 072,8	a4
Ebatõenäoliselt laekuvate maksu-, lõivu-, trahvinõuete muutus	-39,5	-34,2	-39,5	-34,2	a4
Tööjõukulud	-2 498,9	-2 093,9	-1 431,0	-1 173,9	a23
Majandamiskulud	-2 733,0	-2 847,7	-964,4	-962,0	a24
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus	-1 449,3	-739,0	-357,0	-312,2	a25
Muud kulud	-594,3	-939,1	-136,6	-144,5	a26
Tegevuskulud kokku	-19 294,9	-17 389,5	-15 446,7	-13 834,5	
Tegevustulem	-774,0	601,0	-866,1	-180,1	
Tulem bioloogilise vara õiglase väärtuse muutusest	248,4	1 260,7	0,3	12,5	a14
Finantstulud ja -kulud					a27
Tulem osalustelt	2,1	30,5	178,6	331,8	
Intrssikulu	-391,0	-198,6	-338,7	-162,1	
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt	93,4	-8,5	67,7	1,1	
Muud finantstulud	4,7	5,8	4,2	3,6	
Muud finantskulud	-0,3	-0,4	0,0	0,0	
Finantstulud ja -kulud kokku	-291,1	-171,2	-88,2	174,4	
Aruandeperioodi tulem	-816,7	1 690,5	-954,0	6,8	
Sh riigi osa tulemist	-837,8	1 655,9	-954,0	6,8	
Sh vähemusosaluse osa tulemist	21,1	34,6	0,0	0,0	

## 2.3 Rahavoogude aruanne

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata		Lisa
	2023	2022	2023	2022	
Rahavood põhitegevusest					
Tegevustulem	-774,0	601,0	-866,1	-180,1	
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus	1 449,3	739,0	357,0	312,2	a25
Kasum/kahjum põhivara müügist	-28,0	-59,2	-26,4	-52,3	a22
Tulu põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimisest	-798,4	-600,0	-751,3	-544,5	a19
Kulu põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimisest	460,5	395,5	672,3	562,5	a19
Muud mitterahalised tulud ja kulud	-288,7	182,7	-0,2	-5,5	
Kokku korrigeeritud tegevustulem	20,7	1 259,0	-614,7	92,3	
Käibevarade netomuutus	-406,1	-1 112,9	-167,1	-310,5	
Kohustiste netomuutus	165,3	1 009,4	-27,0	472,5	
Kokku rahavood põhitegevusest	-220,1	1 155,5	-808,8	254,3	
Rahavood investeerimistegevusest					
Tasutud põhivara soetamisel	-1 958,5	-1 318,0	-733,0	-479,5	a13,a17
Laekunud põhivara müügist	36,9	66,9	34,3	54,4	a5,a10, a11,a14
Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	790,7	453,5	747,9	390,4	a19
Tasutud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-451,6	-351,6	-686,8	-514,5	a19
Tasutud likviidsete finantsinvesteeringute soetamisel	-1 583,2	-1 516,2	-1 576,1	-1 514,9	
Laekunud likviidsete finantsinvesteeringute müügist	2 063,9	352,4	2 061,6	350,4	
Tasutud muude finantsinvesteeringute soetamisel	-171,1	-163,4	-190,4	-179,1	a3,a5
Tasutud osaluste omandamisel (miinus omandatud raha)	-3,3	-14,1	-168,8	-148,0	a8,a9
Laekunud osaluste ja muude finantsinvesteeringute üleandmisest, müügist ja likvideerimisest (miinus ära antud raha)	32,8	26,4	143,6	479,1	a3,a8,a9
Laekunud dividendid	2,7	2,6	223,8	190,6	a9
Makstud dividendid	-19,2	-17,5	0,0	0,0	a9A
Antud laenud	-33,8	-34,2	-0,1	-20,1	a6
Laekunud laenude tagasimaksed	155,1	53,9	11,3	16,5	a6
Laekunud finantstulud	85,0	6,7	53,0	1,0	
Rahavood investeerimistegevusest kokku	-1 053,6	-2 452,6	-79,7	-1 373,7	
Rahavood finantseerimistegevusest					
Laekunud laenukohustiste võtmisest	3 088,1	2 051,3	1 531,4	1 666,1	a17
Laenukohustiste tagasimaksed	-1 859,4	-973,0	-720,7	-625,5	a17
Makstud intressid ja muud finantskulud	-221,9	-34,4	-140,6	-3,0	
Klientide hoiuste muut	135,7	246,4	231,5	-162,0	a15
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	1 142,5	1 290,3	901,6	875,6	
Puhas rahavoog	-131,2	-6,8	13,1	-243,8	
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul	2 496,4	2 503,2	1 415,1	1 658,9	a2
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul	2 365,2	2 496,4	1 428,2	1 415,1	a2
Raha ja selle ekvivalentide muutus	-131,2	-6,8	13,1	-243,8	

## 2.4 Netovara muutuste aruanne

mln eurot

### A. Konsolideeritud aruanne

	Riigi netovara						Vähemusosalus	Kokku	Lisa
	Stabiliseerimis-reserv	Omandireformi reserv	Riskimaandamise reserv	Muud reservid	Akumuleeritud tulem	Kokku			
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>430,1</b>	<b>41,8</b>	<b>211,5</b>	<b>8,2</b>	<b>4 357,3</b>	<b>5 048,9</b>	<b>283,5</b>	<b>5 332,4</b>	
Arvestuspõhimõtte muutmine					176,6	176,6	0,0	176,6	a15
<b>Korrigeeritud jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>430,1</b>	<b>41,8</b>	<b>211,5</b>	<b>8,2</b>	<b>4 533,9</b>	<b>5 225,5</b>	<b>283,5</b>	<b>5 509,0</b>	
Välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusest tekkinud valuutakursivahed ja sidusettevõtjate muu koondkasumi mõju				4,3		4,3		4,3	
Riskimaandamisinstrumentide ümberhindlus			486,9			486,9	3,4	490,3	a18
Pensionieraldiste kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid					-394,7	-394,7		-394,7	a16
Varude üleandmine Tervisekassale					-28,0	-28,0		-28,0	a7
Materiaalse põhivara ümberhindlus					3,5	3,5		3,5	a11
Aruandeperioodi tulem					1 655,9	1 655,9	34,6	1 690,5	
<b>Kokku aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>486,9</b>	<b>4,3</b>	<b>1 236,7</b>	<b>1 727,9</b>	<b>38,0</b>	<b>1 765,9</b>	
Vähemusosa soetused ja müügid						0,0	-2,1	-2,1	a9A
Makstud dividendid						0,0	-17,5	-17,5	A9A
Ümberjaotamine	-6,2	8,6			-2,4	0,0		0,0	a20
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>423,9</b>	<b>50,4</b>	<b>698,4</b>	<b>12,5</b>	<b>5 768,2</b>	<b>6 953,4</b>	<b>301,9</b>	<b>7 255,3</b>	
Välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusest tekkinud valuutakursivahed ja sidusettevõtjate muu koondkasumi mõju				0,8		0,8	0,3	1,1	
Riskimaandamisinstrumentide ümberhindlus			-556,8			-556,8	-0,6	-557,4	a18
Pensionieraldiste kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid					-237,3	-237,3		-237,3	a16
Varade üleandmine teistele valitsussektori üksustele					-6,6	-6,6		-6,6	a7,a8
Materiaalse põhivara ümberhindlus					1,9	1,9		1,9	a11
Aruandeperioodi tulem					-837,8	-837,8	21,1	-816,7	
<b>Kokku aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-556,8</b>	<b>0,8</b>	<b>-1 079,8</b>	<b>-1 635,8</b>	<b>20,8</b>	<b>-1 615,0</b>	
Esmakordselt konsolideeritud osalused					1,4	1,4		1,4	a8A
Makstud dividendid						0,0	-19,2	-19,2	a9A
Ümberjaotamine	16,3	1,0			-17,3	0,0		0,0	a20
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>440,2</b>	<b>51,4</b>	<b>141,6</b>	<b>13,3</b>	<b>4 672,5</b>	<b>5 319,0</b>	<b>303,5</b>	<b>5 622,5</b>	

**B. Konsolideerimata aruanne**

	Stabiliseerimis- reserv	Omandireformi reserv	Akumuleeritud tulem	Kokku	Lisa
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>430,1</b>	<b>41,8</b>	<b>1 749,5</b>	<b>2 221,4</b>	
Pensionieraldiste kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid			-394,7	<b>-394,7</b>	a16
Varude üleandmine Tervisekassale			-28,0	<b>-28,0</b>	A7
Materiaalse põhivara ümberhindlus			3,2	<b>3,2</b>	a11
Aruandeperioodi tulem			6,8	<b>6,8</b>	
<b>Kokku aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-412,7</b>	<b>-412,7</b>	
Ümberjaotamine	-6,2	8,6	-2,4	<b>0,0</b>	a20
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>430,1</b>	<b>41,8</b>	<b>1 749,5</b>	<b>2 221,4</b>	
Pensionieraldiste kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid			-237,3	<b>-237,3</b>	a16
Varade üleandmine teistele valitsussektori üksustele			-6,6	<b>-6,6</b>	a7,a8
Materiaalse põhivara ümberhindlus			1,8	<b>1,8</b>	a11
Aruandeperioodi tulem			-954,0	<b>-954,0</b>	
<b>Kokku aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-1 196,1</b>	<b>-1 196,1</b>	
Ümberjaotamine	16,3	1,0	-17,3	<b>0,0</b>	a20
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>440,2</b>	<b>51,4</b>	<b>121,0</b>	<b>612,6</b>	

## 2.5 Riigieelarve täitmise aruanne

tuh eurot

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>(A) TULUDE JA KULUDE EELARVE</b>					
<b>RIIGIEELARVE TULUD KOKKU</b>	<b>15 590 358</b>	<b>15 590 358</b>	<b>14 934 959</b>	<b>13 996 560</b>	<b>-655 399</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	12 915 277	12 915 277	12 810 633	11 948 516	-104 645
sh riigisisene käibemaks	297 296	303 444	290 538	262 748	-12 906
Saadud toetused	1 626 214	1 626 214	1 106 566	1 048 209	-519 648
Riigilõivud	92 170	92 170	86 982	91 722	-5 189
Tulu majandustegevusest	485 180	484 980	433 882	422 799	-51 098
Tulu põhivara ja varude müügist	26 753	26 953	26 761	52 463	-191
Trahvid ja muud varalised karistused	19 961	19 961	23 695	22 910	3 734
Keskkonnatasud	147 043	147 043	103 442	152 374	-43 601
Muud tegevustulud	43 060	43 060	59 968	47 944	16 908
Intressi- ja omanikutulud	234 700	234 700	283 030	209 622	48 331
<b>RIIGIEELARVE KULUD KOKKU</b>	<b>-16 838 947</b>	<b>-17 775 269</b>	<b>-15 896 750</b>	<b>-13 913 756</b>	<b>1 878 519</b>
sh piirmääraga vahendid	-4 734 611	-5 391 643	-4 407 503	-3 954 838	984 139
sh põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	-299 050	-299 050	-357 022	-312 243	-57 971
sh riigisisene käibemaksukulu	-175 868	-186 402	-188 692	-165 692	-2 290
<b>RIIGIEELARVE TULUD MIINUS KULUD</b>	<b>-1 248 589</b>	<b>-2 184 911</b>	<b>-961 791</b>	<b>82 804</b>	<b>1 223 120</b>
<b>(B) INVESTEERINGUTE EELARVE</b>	<b>-755 692</b>	<b>-1 026 497</b>	<b>-701 558</b>	<b>-630 081</b>	<b>324 939</b>
sh piirmääraga vahendid	-424 235	-539 119	-407 640	-388 758	131 479
sh riigisisene käibemaksukulu	-121 412	-117 026	-101 829	-97 039	15 196
<b>RIIGIEELARVE KULUD JA INVESTEERINGUD KOKKU</b>	<b>-17 594 640</b>	<b>-18 801 765</b>	<b>-16 598 307</b>	<b>-14 543 837</b>	<b>2 203 458</b>
<b>RIIGIEELARVE TULUD MIINUS KULUD JA INVESTEERINGUD</b>	<b>-2 004 282</b>	<b>-3 211 407</b>	<b>-1 663 348</b>	<b>-547 277</b>	<b>1 548 059</b>



	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>TULUDE KORRIGEERIMINE RIIGIEELARVE POSITSIOONIS</b>			<b>-18 043</b>	<b>-83 450</b>	
Saastekvootide müügist saadud tulu korrigeerimine			-26 010	-85 636	
Superdividendid ja mitterahalised dividendid			0	-532	
Müüdud põhivara jääkväärtus			7 967	2 718	
<b>KOKKU TULUD RIIGIEELARVE POSITSIOONIS</b>			<b>14 916 916</b>	<b>13 913 109</b>	
<b>KULUDE KORRIGEERIMINE RIIGIEELARVE POSITSIOONIS</b>			<b>623 572</b>	<b>281 433</b>	
Amortisatsioon			357 022	312 243	
Korrigeerimine eraldiste väljamaksetega			267 906	23 212	
Korrigeerimine eraldiste moodustamisega			5	-18 772	
Korrigeerimine varude muutusega			-2 234	-36 152	
Korrigeerimine valuutakursi muutustega			874	903	
<b>KOKKU KULUD RIIGIEELARVE POSITSIOONIS</b>			<b>-15 273 177</b>	<b>-13 632 322</b>	
<b>KOKKU RIIGIEELARVE POSITSIOON</b>			<b>-1 057 819</b>	<b>-349 294</b>	
<b>TULUDE KORRIGEERIMINE TULEMIARUANDE ALUSEL</b>			<b>-103 535</b>	<b>6 782</b>	
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed			32 471	60 596	
Ebatõenäoliselt laekuvad maksud, lõivud, trahvid			39 521	34 168	
Riigisisese maksutulud			-292 309	-264 961	
Mitterahaliselt ja finantseerimistehinguteks saadud toetused			148 978	37 666	
Tulem bioloogiliste varade õiglase väärtuse muutusest			321	12 488	
Tulem osaluste müügist ja ümberhindlusest			-45 189	141 163	
Tulem finantsinvesteeringute müügist ja ümberhindlusest			11 311	-16 519	
Finantstulud valuutakursi muutusest			-316	194	
Intressitulu nõuete diskonteerimisest			1 677	1 988	
<b>KOKKU TULUD TULEMIARUANDES</b>			<b>14 831 424</b>	<b>14 003 342</b>	

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>KULUDE KORRIGEERIMINE TULEMIARUANDE ALUSEL</b>			<b>111 314</b>	<b>-82 833</b>	
Maksude ja sotsiaalkindlustusmaksete edasiandmine			-18 445	-21 512	
Ebatõenäoliselt laekuvad maksud, lõivud, trahvid			-39 521	-34 168	
Riigisisised maksukulud			292 309	264 961	
Investeeringutes ja finantseerimistehingutes kajastatud käibemaksukulu			-101 846	-97 056	
Korrigeerimine eraldiste väljamaksetega			380 245	113 437	
Korrigeerimine eraldiste moodustamisega			-231 928	-164 089	
Intressikulu diskonteeritud eraldistelt			-160 656	-138 035	
Mitterahaliselt antud toetused ja majandamiskulud			-8 845	-6 371	
<b>KOKKU KULUD TULEMIARUANDES</b>			<b>-15 785 435</b>	<b>-13 996 589</b>	
<b>KOKKU TULEM</b>			<b>-954 011</b>	<b>6 753</b>	
<b>(C) FINANTSEERIMISTEHINGUTE EELARVE</b>	<b>467 591</b>	<b>272 804</b>	<b>1 322 688</b>	<b>-127 802</b>	<b>1 049 884</b>
sh piirmääraga vahendid	-208 915	-393 215	-273 883	-198 097	119 332
sh riigisisene käibemaksukulu	-16	-16	-17	-17	0
<b>(D) RAHAVOOD</b>					
<b>RAHAVOOD TULUDEST KOKKU</b>			<b>15 123 850</b>	<b>14 119 572</b>	
Riigieelarve tulud kokku			14 934 959	13 996 560	
Tulude laekumise rahavoo kohandus			188 891	123 012	
<b>RAHAVOOD KULUDEST KOKKU</b>			<b>-15 598 584</b>	<b>-13 658 974</b>	
Riigieelarve kulud kokku			-15 896 750	-13 913 756	
Kulude tasumise rahavoogude kohandus			298 166	254 782	
<b>RAHAVOOD INVESTEERINGUTEST</b>			<b>-834 827</b>	<b>-576 614</b>	

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Riigieelarve investeeringud kokku			-701 558	-630 081	
Investeeringute tasumise rahavoogude kohandus			-133 269	53 467	
<b>RAHAVOOD FINANTSEERIMISTEHINGUTEST</b>			<b>1 322 688</b>	<b>-127 802</b>	
<b>KOKKU RAHAVOOD</b>			<b>13 128</b>	<b>-243 818</b>	
<b>RIIGIKOGU</b>					
<b>TULUD</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>205</b>	<b>58</b>	<b>205</b>
Tulud majandustegevusest	0	0	2	18	2
Saadud toetused	0	0	52	36	52
Tulud põhivarade ja varude müügist	0	0	2	0	2
Muud tulud	0	0	150	5	150
<b>KULUD</b>	<b>-33 200</b>	<b>-33 503</b>	<b>-30 901</b>	<b>-23 707</b>	<b>2 602</b>
sh piirmääraga vahendid	-19 980	-20 156	-17 405	-13 053	2 751
sh käibemaks	-924	-924	-738	-621	186
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-4 317</b>	<b>-1 569</b>	<b>-825</b>	<b>-526</b>	<b>744</b>
sh piirmääraga vahendid	-3 598	-849	-688	-442	162
sh käibemaks	-720	-720	-138	-83	582
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-471</b>	<b>-39</b>	
Saadud riigisiseseid toetused			0	43	
Mitterahaliselt antud toetused			0	-8	
Riigikogu liikmete töötasu (töösuhte lõppemise hüvitise eraldis)			-471	0	
Intressikulu töösuhte lõppemise hüvitise eraldiselt			0	-74	
<b>VABARIIGI PRESIDENDI KANTSELEI</b>					
<b>TULUD</b>	<b>28</b>	<b>28</b>	<b>149</b>	<b>149</b>	<b>121</b>
Tulud majandustegevusest	28	28	40	36	12

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Saadud toetused	0	0	109	113	109
<b>KULUD</b>	<b>-5 571</b>	<b>-5 996</b>	<b>-5 753</b>	<b>-5 412</b>	<b>243</b>
sh piirmääraga vahendid	-4 580	-4 991	-4 724	-4 473	267
sh käibemaks	-316	-316	-302	-306	14
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-445</b>	<b>-811</b>	<b>-420</b>	<b>-683</b>	<b>391</b>
sh piirmääraga vahendid	-371	-612	-246	-492	366
sh käibemaks	-74	-95	-70	-113	25
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>52</b>	<b>43</b>	
Saadud riigisisese toetused			19	20	
Intressikulu eraldistelt			-299	-271	
Korrigeerimine eripensioni eraldiste väljamaksetega			331	295	
Kapitaliseeritud töötasud (kulu vähendamine)			2	13	
Kapitaliseeritud töötasud (investeeringu suurendamine)			-2	-13	
<b>RIIGIKONTROLL</b>					
<b>TULUD</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>49</b>	<b>0</b>
Saadud toetused	0	0	0	49	0
<b>KULUD</b>	<b>-5 855</b>	<b>-6 583</b>	<b>-5 757</b>	<b>-5 400</b>	<b>826</b>
sh piirmääraga vahendid	-5 342	-6 070	-5 328	-5 015	742
sh käibemaks	-248	-248	-224	-221	23
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>0</b>	<b>-77</b>	<b>-78</b>	<b>-177</b>	<b>0</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-77	-65	-114	13
sh käibemaks	0	0	-13	-23	-13
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-16</b>	<b>0</b>	
Eraldise moodustamise ja intressikulu			-16	0	

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>ÕIGUSKANTSLERI KANTSELEI</b>					
<b>TULUD</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>5</b>	<b>0</b>	<b>5</b>
Saadud toetused	0	0	5	0	5
<b>KULUD</b>	<b>-3 378</b>	<b>-3 471</b>	<b>-3 264</b>	<b>-3 068</b>	<b>206</b>
sh piirmääraga vahendid	-3 128	-3 210	-3 030	-2 842	180
sh käibemaks	-124	-124	-104	-100	21
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-29</b>	<b>11</b>	
Intressikulu eraldistelt			-29	11	
<b>RIIGIKOHUS</b>					
<b>TULUD</b>	<b>220</b>	<b>220</b>	<b>360</b>	<b>428</b>	<b>140</b>
Riigilõivud	220	220	290	311	70
Tulud majandustegevusest	0	0	4	1	4
Saadud toetused	0	0	44	10	44
Trahvid ja muud varalised karistused	0	0	0	5	0
Muud tegevustulud	0	0	22	101	22
<b>KULUD</b>	<b>-6 461</b>	<b>-7 184</b>	<b>-6 971</b>	<b>-5 959</b>	<b>214</b>
sh piirmääraga vahendid	-3 961	-4 583	-4 394	-3 713	189
sh käibemaks	-108	-109	-145	-105	-36
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>0</b>	<b>-38</b>	<b>-46</b>	<b>0</b>	<b>-8</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-38	-38	0	0
sh käibemaks	0	0	-8	0	-8
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-611</b>	<b>-602</b>	
Saadud riigisiseseid toetused			6	0	
Intressikulu pensionieraldistelt			-550	-552	
Avaliku sektori eripensionid ja pensionisuurendused			-67	-50	



	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>VABARIIGI VALITSUS</b>					
<b>KULUD</b>	<b>-3 108 344</b>	<b>-3 126 852</b>	<b>-2 891 766</b>	<b>-2 573 417</b>	<b>235 086</b>
sh piirmääraga vahendid	-928 118	-946 626	-709 013	-569 718	237 614
Euroopa Liidu makse	-372 350	-372 350	-374 461	-362 957	-2 111
Vabariigi Valitsuse reservid	-219 103	-237 611	0	0	237 611
Kohaliku omavalitsuse üksuste toetusfond	-640 110	-640 110	-647 389	-502 359	-7 279
sh piirmääraga vahendid	-601 645	-601 645	-601 643	-462 416	3
sh riikliku ülesande kulude hüvitamiseks	-39 592	-39 592	-46 874	-41 367	-7 282
sh piirmääraga vahendid	-1 127	-1 127	-1 127	-1 424	0
Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvete tasandusfond (piirmääraga)	-107 370	-107 370	-107 370	-107 302	0
Kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavad maksud	-1 769 411	-1 769 411	-1 762 546	-1 600 799	6 865
<b>RIIGIKANTSELEI</b>					
<b>TULUD</b>	<b>5 953</b>	<b>5 953</b>	<b>982</b>	<b>1 082</b>	<b>-4 971</b>
Tulud majandustegevusest	0	0	1	2	1
Saadud toetused	5 953	5 953	981	1 080	-4 972
<b>KULUD</b>	<b>-26 369</b>	<b>-28 177</b>	<b>-17 951</b>	<b>-17 525</b>	<b>10 226</b>
sh piirmääraga vahendid	-15 245	-17 296	-14 860	-14 674	2 436
<b>Tulemusvaldkond: TÕHUS RIIK</b>	<b>-23 481</b>	<b>-26 737</b>	<b>-16 996</b>	<b>-16 700</b>	<b>9 741</b>
sh piirmääraga vahendid	-15 245	-17 296	-14 860	-14 674	2 436
<b>Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine</b>	<b>-23 481</b>	<b>-26 737</b>	<b>-16 996</b>	<b>-16 700</b>	<b>9 741</b>
sh piirmääraga vahendid	-15 245	-17 296	-14 860	-14 674	2 436
<b>Käibemaks</b>	<b>-2 888</b>	<b>-1 440</b>	<b>-956</b>	<b>-825</b>	<b>485</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-249</b>	<b>-268</b>	<b>-150</b>	<b>-432</b>	<b>118</b>
sh piirmääraga vahendid	-174	-194	-118	-324	75

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh käibemaks	-41	-36	-25	-72	11
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>75</b>	<b>78</b>	
Saadud riigisisesed toetused			109	108	
Saadud välisetoetused vahendamiseks riigiasutustele			191	183	
Edasiantud välisetoetused ja kaasfinantseerimine riigiasutustele			-225	-212	
<b>HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>235 140</b>	<b>235 346</b>	<b>170 729</b>	<b>179 623</b>	<b>-64 618</b>
Riigilõivud	61	61	69	73	8
Tulud majandustegevusest	10 437	10 314	13 822	13 715	3 508
Saadud toetused	224 599	224 728	156 512	165 624	-68 216
Tulu põhivarade ja varude müügist	0	200	105	16	-95
Muud tulud	29	29	222	182	193
Intressi- ja omanikutulud	14	14	-1	11	-15
<b>KULUD</b>	<b>-1 026 750</b>	<b>-1 143 939</b>	<b>-935 551</b>	<b>-838 558</b>	<b>208 388</b>
sh piirmääraga vahendid	-781 126	-853 531	-753 839	-657 101	99 692
<b>Tulemusvaldkond: EESTI KEEL JA EESTLUS</b>	<b>-10 518</b>	<b>-10 141</b>	<b>-7 959</b>	<b>-6 158</b>	<b>2 183</b>
sh piirmääraga vahendid	-8 231	-9 135	-7 300	-5 735	1 835
<b>Keeleprogramm</b>	<b>-10 518</b>	<b>-10 141</b>	<b>-7 959</b>	<b>-6 158</b>	<b>2 183</b>
sh piirmääraga vahendid	-8 231	-9 135	-7 300	-5 735	1 835
Eesti keele maine ja staatuse tugevdamine	-994	-1 007	-931	-708	76
sh piirmääraga vahendid	-994	-1 007	-931	-708	76
Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine	-5 254	-5 914	-4 723	-3 801	1 191
sh piirmääraga vahendid	-4 732	-5 419	-4 252	-3 410	1 168
Eesti keele õppe toetamine ja oskuse hindamine ning mitmekeelsus	-4 269	-3 221	-2 305	-1 649	916
sh piirmääraga vahendid	-2 505	-2 709	-2 118	-1 617	591

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>Tulemusvaldkond: TARK JA TEGUS RAHVAS</b>	<b>-766 251</b>	<b>-873 291</b>	<b>-704 347</b>	<b>-616 297</b>	<b>168 944</b>
sh piirmääraga vahendid	-583 076	-629 852	-563 149	-499 381	66 703
<b>Haridus- ja noorteprogramm</b>	<b>-766 251</b>	<b>-873 291</b>	<b>-704 347</b>	<b>-616 297</b>	<b>168 944</b>
sh piirmääraga vahendid	-583 076	-629 852	-563 149	-499 381	66 703
Haridusvõrgu korrastamine ja arendamine	-67 689	-63 337	-59 134	-45 291	4 203
sh piirmääraga vahendid	-24 196	-25 970	-22 231	-20 251	3 739
Juurdepääsu tagamine üld- ja kutseharidusele	-264 720	-304 578	-269 666	-254 553	34 912
sh piirmääraga vahendid	-243 340	-272 774	-241 917	-229 492	30 857
Juurdepääsu tagamine kõrgharidusele	-242 560	-251 085	-242 621	-210 155	8 464
sh piirmääraga vahendid	-235 434	-239 739	-236 410	-203 029	3 329
Täiskasvanuhariduse arendamine ja õppimisvõimaluste loomine	-15 189	-8 741	-5 753	-6 169	2 988
sh piirmääraga vahendid	-151	-151	-93	-151	58
Hariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	-36 328	-112 840	-39 428	-30 848	73 412
sh piirmääraga vahendid	-1 865	-2 409	-2 243	-1 914	166
Õppekava ja koolikorralduse arendustegevused	-33 274	-35 153	-28 666	-23 934	6 486
sh piirmääraga vahendid	-19 460	-24 192	-18 511	-16 282	5 681
Võrdsete võimaluste tagamine hariduses	-55 185	-53 722	-33 608	-17 790	20 114
sh piirmääraga vahendid	-44 580	-48 271	-29 338	-14 211	18 933
Õpetajate ja haridusasutuste juhtide arengu toetamine	-6 543	-5 316	-3 937	-4 663	1 378
sh piirmääraga vahendid	-587	-708	-618	-661	89
Kutsesüsteemi arendamine ja oskuste prognoosisüsteem OSKA	-3 420	-3 210	-3 159	-2 311	51
sh piirmääraga vahendid	-1 388	-1 388	-1 379	-1 349	9
Õppe seostamine tööturu vajadustega	-28 219	-20 079	-8 637	-11 514	11 442
sh piirmääraga vahendid	-6 043	-7 443	-4 800	-6 539	2 642
Noorte ettevõtlikkuse ja omaalgatuste toetamine (HOOG)	-2 554	-6 471	-3 052	-2 078	3 419
sh piirmääraga vahendid	-191	-214	-186	-38	28

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Noorte kodanikuosaluse toetamine ja õiguste kaitsmine (OSA)	-853	-853	-815	-853	38
sh piirmääraga vahendid	-853	-853	-815	-853	38
Noorsootöö kättesaadavuse ja kvaliteedi arendamine (ISE)	-4 664	-5 593	-4 350	-4 809	1 243
sh piirmääraga vahendid	-4 547	-5 288	-4 175	-4 174	1 114
Noortele ühiskonnas võrdsete võimaluste tagamine (KINDLUS)	-5 053	-2 312	-1 520	-1 329	792
sh piirmääraga vahendid	-440	-452	-433	-440	19
<b>Tulemusvaldkond: TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS NING ETTEVÕTLUS</b>	<b>-225 371</b>	<b>-233 429</b>	<b>-198 149</b>	<b>-192 863</b>	<b>35 280</b>
sh piirmääraga vahendid	-180 580	-205 064	-174 315	-143 757	30 749
<b>Teadussüsteemi programm</b>	<b>-186 829</b>	<b>-205 653</b>	<b>-174 451</b>	<b>-172 833</b>	<b>31 202</b>
sh piirmääraga vahendid	-161 740	-185 934	-157 025	-139 017	28 909
Teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine	-167 136	-183 796	-155 563	-159 862	28 233
sh piirmääraga vahendid	-146 545	-168 678	-142 702	-129 037	25 976
Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamine	-19 692	-21 857	-18 887	-12 971	2 969
sh piirmääraga vahendid	-15 195	-17 256	-14 323	-9 980	2 933
<b>Teadmusiirde programm</b>	<b>-38 543</b>	<b>-27 777</b>	<b>-23 698</b>	<b>-20 030</b>	<b>4 079</b>
sh piirmääraga vahendid	-18 840	-19 130	-17 290	-4 740	1 840
Sektoritevahelise teadmusiirde toetamine	-38 543	-27 777	-23 698	-20 030	4 079
sh piirmääraga vahendid	-18 840	-19 130	-17 290	-4 740	1 840
<b>Tulemusvaldkond: TÕHUS RIIK</b>	<b>-9 823</b>	<b>-10 924</b>	<b>-9 606</b>	<b>-9 865</b>	<b>1 317</b>
sh piirmääraga vahendid	-9 238	-9 479	-9 074	-8 228	405
<b>Arhiivindusprogramm</b>	<b>-9 823</b>	<b>-10 924</b>	<b>-9 606</b>	<b>-9 865</b>	<b>1 317</b>
sh piirmääraga vahendid	-9 238	-9 479	-9 074	-8 228	405
Arhivaalide kogumine, säilitamine ja juurdepääsu tagamine	-9 823	-10 924	-9 606	-9 865	1 317
sh piirmääraga vahendid	-9 238	-9 479	-9 074	-8 228	405
<b>Käibemaks</b>	<b>-14 786</b>	<b>-16 153</b>	<b>-15 490</b>	<b>-13 375</b>	<b>663</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-105 010</b>	<b>-97 321</b>	<b>-79 198</b>	<b>-79 530</b>	<b>18 123</b>

	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-16 018	-24 204	-14 131	-20 347	10 073
Gümnaasiumivõrgu korrastamine	-68 861	-52 260	-47 227	-41 949	5 033
sh piirmääraga vahendid	-200	-200	0	-192	200
Vahendid Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsile	-12 987	-13 611	-7 405	-12 050	6 206
sh piirmääraga vahendid	-12 987	-13 611	-7 405	-12 050	6 206
Muud investeeringud kokku	-4 087	-15 977	-11 457	-12 464	4 520
sh piirmääraga vahendid	-2 831	-10 394	-6 726	-8 104	3 667
Käibemaks	-19 074	-15 473	-13 109	-13 067	2 364
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD</b>	<b>248</b>	<b>248</b>	<b>54</b>	<b>70</b>	<b>-194</b>
sh piirmääraga vahendid	-11	-11	-11	-12	0
sh käibemaks	0	0	-2	-2	-2
Laenukohustised	-11	-11	-11	-12	0
sh piirmääraga vahendid	-11	-11	-11	-12	0
Laenunõuded	259	259	67	84	-192
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>571</b>	<b>13 091</b>	
Saadud mitterahalised toetused			0	426	
Siseste saadud ja antud toetuste vahe			-3	38	
Teistelt valitsemisaladelt saadud välistoetuste kaasfinantseerimine			448	480	
Tulem bioloogilise vara ümberhindamisest			321	12 488	
Mitterahaliselt antud toetused			-192	-317	
Teistele valitsemisaladele antud välistoetused (tulu taastamine)			19	162	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused ja kaasfinantseerimine (kulu taastamine)			-23	-186	
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded (tulu taastamine)			25	-4	
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded (kulu taastamine)			-25	4	
<b>JUSTIITSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					



	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>TULUD</b>	<b>45 962</b>	<b>45 962</b>	<b>53 881</b>	<b>58 594</b>	<b>7 919</b>
Riigilõivud	29 235	29 235	31 130	32 483	1 895
Tulu majandustegevusest	2 935	2 935	4 152	6 774	1 217
Saadud toetused	3 960	3 960	5 918	7 456	1 958
Tulu põhivarade ja varude müügist	0	0	1	3	1
Trahvid ja varalised karistused	861	861	1 607	1 825	746
Muud tulud	8 970	8 970	11 072	10 051	2 102
<b>KULUD</b>	<b>-233 078</b>	<b>-244 481</b>	<b>-221 567</b>	<b>-196 584</b>	<b>22 914</b>
sh piirmääraga vahendid	-176 092	-184 678	-168 242	-140 895	16 436
<b>Tulemusvaldkond: ÕIGUSRIIK</b>	<b>-222 132</b>	<b>-233 757</b>	<b>-212 311</b>	<b>-187 146</b>	<b>21 447</b>
sh piirmääraga vahendid	-176 092	-184 678	-168 242	-140 895	16 436
<b>Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm</b>	<b>-222 132</b>	<b>-233 757</b>	<b>-212 311</b>	<b>-187 146</b>	<b>21 447</b>
sh piirmääraga vahendid	-176 092	-184 678	-168 242	-140 895	16 436
Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine	-11 569	-12 936	-10 277	-7 289	2 659
sh piirmääraga vahendid	-11 413	-12 693	-10 071	-6 469	2 622
Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine	-4 864	-5 888	-4 563	-4 956	1 325
sh piirmääraga vahendid	-2 341	-2 351	-2 090	-1 686	260
Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus	-40 581	-43 087	-37 476	-31 636	5 611
sh piirmääraga vahendid	-27 556	-28 706	-24 518	-19 449	4 188
Karistuste täideviimise korraldamine	-80 245	-82 153	-78 321	-72 900	3 832
sh piirmääraga vahendid	-78 004	-80 139	-76 713	-70 860	3 426
Õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamine	-82 742	-87 228	-79 425	-68 535	7 802
sh piirmääraga vahendid	-55 079	-58 702	-52 921	-41 956	5 781
Kesksed IT-teenused teistele valitsemisaladele	-2 130	-2 466	-2 247	-1 831	219
sh piirmääraga vahendid	-1 699	-2 086	-1 927	-474	158
<b>Käibemaks</b>	<b>-10 946</b>	<b>-10 724</b>	<b>-9 256</b>	<b>-9 438</b>	<b>1 468</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-1 658</b>	<b>-10 532</b>	<b>-7 163</b>	<b>-6 007</b>	<b>3 369</b>
sh piirmääraga vahendid	-1 361	-3 980	-2 087	-1 077	1 893
sh käibemaks	-276	-959	-1 096	-974	-137
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-9 753</b>	<b>-8 858</b>	
Teistelt riigiasutustelt saadud välistoetuste kaasrahastamine			584	881	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused (tulu taastamine)			63	70	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused ja kaasrahastamine			-74	-82	
Avaliku sektori eripensionid ja pensionisuurendused			-4 055	-3 761	
Intressikulu pensionieraldistelt			-6 271	-5 967	
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded kajastatakse tulu vähendusena, tulu taastamine			1	4	
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded kajastatakse tulu vähendusena, kulu taastamine			-1	-4	
Kulude korrigeerimine investeeringutesse kapitaliseerimisest			5 108	2 618	
Investeeringute suurendamine kulude kapitaliseerimisest			-5 108	-2 618	
<b>KAITSEMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>16 253</b>	<b>16 253</b>	<b>44 066</b>	<b>7 544</b>	<b>27 814</b>
Tulu majandustegevusest	177	177	3 370	3 884	3 193
Saadud toetused	11 802	11 802	38 787	2 799	26 985
Tulu põhivarade ja varude müügist	1 837	1 837	413	543	-1 424
Trahvid ja varalised karistused	135	135	1 272	210	1 137
Muud tulud	2 301	2 301	255	49	-2 046
Intressi- ja omanikutulud	0	0	-30	59	-30
<b>KULUD</b>	<b>-899 396</b>	<b>-1 028 021</b>	<b>-1 005 604</b>	<b>-663 662</b>	<b>22 417</b>
sh piirmääraga vahendid	-744 865	-820 499	-791 536	-527 096	28 964
<b>Tulemusvaldkond: JULGEOLEK JA RIIGIKAITSE</b>	<b>-826 612</b>	<b>-955 190</b>	<b>-918 459</b>	<b>-616 630</b>	<b>36 731</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-744 865	-820 499	-791 536	-527 096	28 964
<b>Sõjalise riigikaitse ja heidutuse programm</b>	<b>-826 612</b>	<b>-955 190</b>	<b>-918 459</b>	<b>-616 630</b>	<b>36 731</b>
sh piirmääraga vahendid	-744 865	-820 499	-791 536	-527 096	28 964
Väeloome: maavägi	-199 300	-220 819	-235 899	-158 406	-15 080
sh piirmääraga vahendid	-186 944	-214 268	-213 569	-128 675	699
Väeloome: merevägi	-36 136	-34 282	-40 644	-23 232	-6 362
sh piirmääraga vahendid	-35 741	-33 756	-33 676	-17 249	80
Väeloome: õhuvägi	-28 168	-26 828	-24 586	-25 788	2 242
sh piirmääraga vahendid	-27 094	-25 753	-21 367	-20 020	4 386
Väeloome: muud üksused	-353 965	-413 462	-382 515	-191 419	30 946
sh piirmääraga vahendid	-288 992	-300 212	-293 460	-157 497	6 752
Kaitsevalmidus	-14 048	-15 427	-15 059	-51 844	369
sh piirmääraga vahendid	-14 025	-15 073	-14 548	-43 306	524
Liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö	-34 887	-48 119	-47 325	-39 885	794
sh piirmääraga vahendid	-34 353	-46 557	-46 013	-38 427	543
Liitlaste kohalolek Eestis	-9 683	-24 278	-22 779	-12 273	1 499
sh piirmääraga vahendid	-9 683	-24 278	-22 779	-11 835	1 499
Luure ja eelhoiatus	-51 513	-60 511	-55 903	-51 334	4 608
sh piirmääraga vahendid	-51 513	-60 511	-55 903	-51 334	4 608
Kaitsetahe	-30 553	-32 978	-29 823	-23 912	3 155
sh piirmääraga vahendid	-30 165	-32 122	-29 049	-23 202	3 073
Riigikaitseline inimvara	-51 175	-54 558	-51 908	-25 595	2 650
sh piirmääraga vahendid	-50 838	-53 961	-51 291	-23 790	2 670
Riigikaitseline investeeringute korraldus	-17 184	-23 928	-12 018	-12 945	11 910
sh piirmääraga vahendid	-15 519	-14 009	-9 880	-11 763	4 129
<b>Käibemaks</b>	<b>-72 783</b>	<b>-72 830</b>	<b>-87 145</b>	<b>-47 032</b>	<b>-14 314</b>

	<b>Esialgne eelarve</b>	<b>Lõplik eelarve</b>	<b>Eelarve täitmine</b>	<b>2022. a eelarve täitmine</b>	<b>Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-313 192</b>	<b>-396 471</b>	<b>-282 718</b>	<b>-186 744</b>	<b>113 753</b>
sh piirmääraga vahendid	-227 232	-256 776	-222 898	-151 574	33 878
Hoonete ja rajatiste soetus ning renoveerimine	-44 767	-107 098	-49 216	-43 451	57 882
sh piirmääraga vahendid	-41 770	-54 196	-48 723	-43 451	5 474
Liitlaste taristu	-31 458	-50 988	-45 339	0	5 649
sh piirmääraga vahendid	-31 458	-50 242	-44 693	0	5 550
Kaitseotstarbeline erivarustus	-124 670	-110 427	-76 197	-93 758	34 231
sh piirmääraga vahendid	-124 584	-87 331	-68 263	-93 758	19 068
Radarid taastuenergia statistikakaubanduse ülekantud vahenditest	-11 133	-7 840	-7 840	0	0
Masinad ja seadmed CO <sub>2</sub> tuludest	-12 686	-7 870	-7 870	0	0
Kaitseinvesteeringute programm	0	-45 686	-45 686	-452	0
sh piirmääraga vahendid	0	-45 686	-45 686	-452	0
Muud investeeringud	-41 280	-21 177	-17 325	-22 056	3 852
sh piirmääraga vahendid	-29 420	-19 321	-15 534	-13 913	3 787
Käibemaks	-47 198	-45 385	-33 245	-27 028	12 139
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-45 602</b>	<b>-64 567</b>	
Avaliku sektori eripensionid ja pensionisuurendused			-38 848	-38 715	
Intressikulu pensionieraldistelt			-28 480	-29 033	
Teistelt valitsemisaladelt saadud välistoetuste kaasfinantseerimine			44	69	
Mitterahaliselt saadud välistoetused			29 241	7 338	
Mitterahaliselt saadud kodumaised toetused			0	23	
Mitterahaliselt antud toetused			-1 615	-1 554	
Mitterahaliste toetuste arvel tehtud kulud			-5 945	-2 695	
<b>KLIIMAMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>738 834</b>	<b>1 037 199</b>	<b>802 313</b>	<b>657 064</b>	<b>-234 886</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Riigilõivud	492	16 627	15 900	471	-727
Tulu majandustegevusest	417 074	424 758	374 238	341 476	-50 520
Saadud toetused	75 580	351 822	209 372	40 657	-142 450
Tulu põhivarade ja varude müügist	24 000	12 059	13 900	46 637	1 841
Trahvid ja varalised karistused	250	257	597	338	340
Keskkonnatasud	146 203	146 203	102 222	151 380	-43 981
Muud tulud	20	10 333	10 599	253	266
Intressi- ja omanikutulud	75 215	75 140	75 486	75 854	346
<b>KULUD</b>	<b>-202 556</b>	<b>-1 056 512</b>	<b>-482 745</b>	<b>-134 677</b>	<b>573 767</b>
sh piirmääraga vahendid	-90 281	-236 652	-186 450	-75 260	50 202
<b>Tulemusvaldkond: PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS</b>	<b>-6 785</b>	<b>-9 081</b>	<b>-7 682</b>	<b>-7 562</b>	<b>1 399</b>
sh piirmääraga vahendid	-5 450	-5 651	-4 718	-4 550	933
<b>Kalanduse programm</b>	<b>-6 785</b>	<b>-9 081</b>	<b>-7 682</b>	<b>-7 562</b>	<b>1 399</b>
sh piirmääraga vahendid	-5 450	-5 651	-4 718	-4 550	933
Kalavarude ja -püügi haldamise ja kaitse korraldamine	-6 785	-9 081	-7 682	-7 562	1 399
sh piirmääraga vahendid	-5 450	-5 651	-4 718	-4 550	933
<b>Tulemusvaldkond: KESKKOND</b>	<b>-191 128</b>	<b>-544 596</b>	<b>-130 112</b>	<b>-121 813</b>	<b>414 484</b>
sh piirmääraga vahendid	-84 831	-98 549	-76 063	-70 711	22 487
<b>Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm</b>	<b>-191 128</b>	<b>-544 596</b>	<b>-130 112</b>	<b>-121 813</b>	<b>414 484</b>
sh piirmääraga vahendid	-84 831	-98 549	-76 063	-70 711	22 487
Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	-35 405	-394 127	-12 830	-8 562	381 298
sh piirmääraga vahendid	-3 409	-2 254	-2 607	-2 236	-353
Õhukvaliteedi parendamine	-13 390	-6 377	-4 634	-3 691	1 742
sh piirmääraga vahendid	-4 872	-5 881	-4 281	-3 505	1 601
Kiirgusohutuse tagamine	-1 811	-2 471	-2 406	-1 648	65
sh piirmääraga vahendid	-1 440	-1 899	-1 586	-1 321	313



	<b>Esialgne eelarve</b>	<b>Lõplik eelarve</b>	<b>Eelarve täitmine</b>	<b>2022. a eelarve täitmine</b>	<b>Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve</b>
Ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni edendamine	-19 698	-11 873	-11 413	-11 472	460
sh piirmääraga vahendid	-1 482	-2 051	-1 796	-958	256
Keskkonnamõju hindamise ja selle maandamise tagamine	-1 023	-4 467	-2 276	-955	2 191
sh piirmääraga vahendid	-953	-1 215	-951	-814	264
Tööstusheite- ja kemikaalipoliitika kujundamine	-3 458	-3 207	-2 250	-1 763	957
sh piirmääraga vahendid	-2 163	-3 039	-2 177	-1 679	862
Jäätmemajanduse korraldamine	-11 352	-7 202	-5 697	-6 054	1 506
sh piirmääraga vahendid	-4 170	-4 882	-3 928	-3 738	954
Maapõueressursside kasutamise ja kaitse korraldamine	-2 322	-2 179	-1 935	-1 264	244
sh piirmääraga vahendid	-1 812	-1 898	-1 645	-1 181	253
Merekeskkonna kaitse suunamine	-3 404	-4 638	-3 087	-2 386	1 550
sh piirmääraga vahendid	-3 185	-4 210	-3 002	-2 312	1 209
Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine	-35 682	-39 613	-27 755	-27 480	11 858
sh piirmääraga vahendid	-13 551	-22 119	-11 830	-7 876	10 289
Elurikkuse kaitse tagamine	-22 408	-24 265	-18 522	-15 907	5 743
sh piirmääraga vahendid	-11 780	-12 882	-10 828	-10 674	2 054
Metsanduse arengu suunamine	-13 319	-14 501	-13 203	-11 684	1 297
sh piirmääraga vahendid	-12 759	-13 850	-12 760	-11 204	1 090
Maatoimingute korraldamine	-7 214	-6 466	-4 911	-8 883	1 555
sh piirmääraga vahendid	-4 932	-4 301	-3 492	-5 982	809
Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine	-8 817	-5 931	-5 762	-9 322	170
sh piirmääraga vahendid	-8 317	-5 450	-5 221	-8 436	229
Ilmaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	-4 663	-5 979	-5 409	-4 721	570
sh piirmääraga vahendid	-3 310	-3 804	-3 510	-3 389	294
Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse arengu suunamine	-7 162	-11 299	-8 022	-6 021	3 277
sh piirmääraga vahendid	-6 697	-8 813	-6 451	-5 404	2 362

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>Tulemusvaldkond: ENERGEETIKA</b>	<b>0</b>	<b>-47 654</b>	<b>-18 225</b>	<b>0</b>	<b>29 429</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-6 377	-2 658	0	3 719
<b>Energeetika ja maavarade programm</b>	<b>0</b>	<b>-47 654</b>	<b>-18 225</b>	<b>0</b>	<b>29 429</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-6 377	-2 658	0	3 719
Elektri- ja gaasivarustuse tagamine	0	-18 196	-255	0	17 941
sh piirmääraga vahendid	0	-322	-235	0	88
Transpordikütuse reguleerimine ja kütusevarude säilitamine	0	-83	-90	0	-7
sh piirmääraga vahendid	0	-81	-84	0	-4
Soojusenergia tõhus tootmine ja ülekanne	0	-143	-106	0	37
sh piirmääraga vahendid	0	-140	-98	0	42
Energiatõhususe suurendamine	0	-2 402	-1 792	0	609
sh piirmääraga vahendid	0	-758	-195	0	564
Taastuvenergia osakaalu suurendamine lõpptarbimises	0	-20 679	-13 692	0	6 987
sh piirmääraga vahendid	0	-523	-425	0	98
Maapõueressursside uurimine ja kasutamine	0	-4 061	-975	0	3 086
sh piirmääraga vahendid	0	-3 463	-679	0	2 784
Geoloogiline kaardistamine ja maapõuealane kompetents	0	-2 090	-1 314	0	776
sh piirmääraga vahendid	0	-1 090	-943	0	148
<b>Tulemusvaldkond: DIGIÜHISKOND</b>	<b>0</b>	<b>-141</b>	<b>-59</b>	<b>0</b>	<b>82</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-130	-57	0	73
<b>Digiühiskonna programm</b>	<b>0</b>	<b>-141</b>	<b>-59</b>	<b>0</b>	<b>82</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-130	-57	0	73
Digiriigi arenguhüpped	0	-12	-8	0	3
sh piirmääraga vahendid	0	-11	-8	0	3
Digiriigi alusbaasi kindlustamine	0	-56	-30	0	26
sh piirmääraga vahendid	0	-51	-29	0	23

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine	0	-10	-4	0	5
sh piirmääraga vahendid	0	-9	-4	0	5
Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine	0	-5	-4	0	1
sh piirmääraga vahendid	0	-5	-4	0	1
Küberturvalisuse tagamine	0	-3	0	0	3
sh piirmääraga vahendid	0	-3	0	0	3
Õigusruumi tagamine	0	-44	-4	0	40
sh piirmääraga vahendid	0	-41	-4	0	37
Juurdepääsuvõrkude väljaarendamine	0	-6	-4	0	1
sh piirmääraga vahendid	0	-5	-4	0	1
5G taristu ja teenuste arendamine	0	-6	-4	0	2
sh piirmääraga vahendid	0	-5	-4	0	1
<b>Tulemusvaldkond: TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS JA ETTEVÕTLUS</b>	<b>0</b>	<b>-53 910</b>	<b>-39 496</b>	<b>0</b>	<b>14 414</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-24 809	-11 428	0	13 382
<b>Teadmussiirde programm</b>	<b>0</b>	<b>-311</b>	<b>-72</b>	<b>0</b>	<b>239</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-309	-71	0	238
Ettevõtete innovatsiooni-, digi- ja rohepöörde soodustamine	0	-301	-63	0	238
sh piirmääraga vahendid	0	-299	-63	0	237
Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamine	0	-10	-8	0	2
sh piirmääraga vahendid	0	-10	-8	0	1
<b>Ehituse programm</b>	<b>0</b>	<b>-53 402</b>	<b>-39 359</b>	<b>0</b>	<b>14 044</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-24 318	-11 293	0	13 025
E-ehitus	0	-3 027	-2 871	0	155
sh piirmääraga vahendid	0	-1 162	-1 125	0	36
Ehitatud keskkonna ja ehitusvaldkonna kvaliteedi arendamine	0	-1 014	-427	0	588
sh piirmääraga vahendid	0	-790	-238	0	552

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Eluasemepoliitika	0	-49 361	-36 061	0	13 301
sh piirmääraga vahendid	0	-22 367	-9 930	0	12 437
<b>Ettevõtluskeskkonna programm</b>	<b>0</b>	<b>-197</b>	<b>-65</b>	<b>0</b>	<b>131</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-182	-63	0	119
Ettevõtluse arendamise soodustamine	0	-136	-24	0	112
sh piirmääraga vahendid	0	-125	-23	0	102
Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamine	0	-37	-25	0	12
sh piirmääraga vahendid	0	-35	-24	0	11
Teadus- ja arendusmahuka iduettevõtluse arendamine	0	-24	-17	0	7
sh piirmääraga vahendid	0	-22	-16	0	6
<b>Tulemusvaldkond: TRANSPORT</b>	<b>0</b>	<b>-390 752</b>	<b>-275 823</b>	<b>0</b>	<b>114 929</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-101 135	-91 526	0	9 609
<b>Transpordi konkurentsivõime ja liikuvuse programm</b>	<b>0</b>	<b>-390 752</b>	<b>-275 823</b>	<b>0</b>	<b>114 929</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-101 135	-91 526	0	9 609
Raudteetransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	-203 731	-111 365	0	92 367
sh piirmääraga vahendid	0	-28 538	-27 313	0	1 225
Veetransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	-30 093	-27 847	0	2 246
sh piirmääraga vahendid	0	-17 532	-11 427	0	6 105
Õhutransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	-5 691	-5 659	0	32
sh piirmääraga vahendid	0	-5 202	-5 165	0	36
Maanteetransporditaristu arendamine ja korrashoid	0	-126 176	-70 245	0	55 931
sh piirmääraga vahendid	0	-32 984	-30 912	0	2 072
Keskkonnahoidlikku liikuvust soodustav linnakeskkond	0	-164	-170	0	-6
sh piirmääraga vahendid	0	-150	-147	0	3
Ohutu ja säästlik transpordisüsteem	0	-15 355	-54 755	0	-39 401
sh piirmääraga vahendid	0	-14 386	-14 275	0	111

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Liikuvusteenuse arendamine ja soodustamine	0	-9 542	-5 782	0	3 760
sh piirmääraga vahendid	0	-2 344	-2 287	0	57
<b>Käibemaks</b>	<b>-4 643</b>	<b>-10 377</b>	<b>-11 348</b>	<b>-5 302</b>	<b>-971</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-2 930</b>	<b>-181 148</b>	<b>-128 904</b>	<b>-5 059</b>	<b>52 244</b>
sh piirmääraga vahendid	-1 853	-87 745	-67 086	-2 897	20 659
Riigimaanteede remondi koondprojekt	0	-73 279	-58 617	0	14 662
sh piirmääraga vahendid	0	-69 372	-57 327	0	12 045
Rail Balticu arendus	0	-20 609	-10 868	0	9 740
Pärnu-Uulu 2+2 tee	0	-18 800	-15 056	0	3 744
Sauga-Pärnu 2+2 tee	0	-2 400	-1 377	0	1 023
Muud investeeringud	-2 442	-43 120	-22 653	-4 216	20 467
sh piirmääraga vahendid	-1 853	-18 374	-9 759	-2 897	8 615
Käibemaks	-488	-22 940	-20 333	-843	2 607
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD</b>	<b>4 100</b>	<b>-1 750</b>	<b>2 047</b>	<b>4 913</b>	<b>3 797</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-3 800	0	0	3 800
Laenunõuded	4 100	2 050	2 047	4 913	-3
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes ning rahvusvahelised osalused	0	-3 000	0	0	3 000
sh piirmääraga vahendid	0	-3 000	0	0	3 000
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	0	-800	0	0	800
sh piirmääraga vahendid	0	-800	0	0	800
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-59 193</b>	<b>147 034</b>	
Edasiantud keskkonna- ja saastetasud, mis kajastatakse Vabariigi Valitsuse eelarve täitmisena			-14 832	-15 947	
Teistelt valitsemisaladelt saadud välistoetuste kaasfinantseerimine			917	952	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused, kulu taastamine			-155	0	
Ebatõenäoliselt laekuvad keskkonnatasud ja majandustegevusest laekuv tulu, tulu taastamine			477	-915	

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Ebatõenäoliselt laekuvad keskkonnatasud ja majandustegevusest laekuv tulu, kulu taastamine			-477	915	
Mitterahaliselt saadud toetused			34	0	
Mitterahaliselt antud toetused			-364	-363	
Intressikulu muudelt eraldistelt			-16	0	
Osaluste ümberhindlus			-44 778	162 392	
<b>KULTUURIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>7 873</b>	<b>7 873</b>	<b>10 209</b>	<b>11 557</b>	<b>2 336</b>
Riigilõivud	7	7	8	8	0
Tulu majandustegevusest	2 205	2 205	3 264	2 943	1 060
Saadud toetused	5 661	5 661	6 932	8 598	1 271
Muud tulud	0	0	5	7	5
Intressi- ja omanikutulud	0	0	1	0	1
<b>KULUD</b>	<b>-364 126</b>	<b>-468 189</b>	<b>-363 861</b>	<b>-328 786</b>	<b>104 328</b>
sh piirmääraga vahendid	-309 717	-364 147	-307 248	-271 081	56 899
<b>Tulemusvaldkond: SIDUS ÜHISKOND</b>	<b>-10 061</b>	<b>-19 747</b>	<b>-11 275</b>	<b>-11 194</b>	<b>8 472</b>
sh piirmääraga vahendid	-6 295	-17 641	-9 857	-8 113	7 784
<b>Programm: Sidus Eesti: lõimumine, sh kohanemine</b>	<b>-10 061</b>	<b>-19 747</b>	<b>-11 275</b>	<b>-11 194</b>	<b>8 472</b>
sh piirmääraga vahendid	-6 295	-17 641	-9 857	-8 113	7 784
Lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamine ja rakendamine	-9 914	-19 600	-11 205	-11 194	8 395
sh piirmääraga vahendid	-6 148	-17 494	-9 787	-8 113	7 707
Rahvuskaaslaste toetamine	-147	-147	-70	0	77
sh piirmääraga vahendid	-147	-147	-70	0	77
<b>Tulemusvaldkond: KULTUUR ja SPORT</b>	<b>-351 922</b>	<b>-446 172</b>	<b>-350 364</b>	<b>-314 227</b>	<b>95 808</b>
sh piirmääraga vahendid	-303 422	-346 506	-297 391	-262 968	49 116
<b>Kultuuriprogramm</b>	<b>-292 045</b>	<b>-378 015</b>	<b>-298 369</b>	<b>-265 159</b>	<b>79 646</b>



	<b>Esialgne eelarve</b>	<b>Lõplik eelarve</b>	<b>Eelarve täitmine</b>	<b>2022. a eelarve täitmine</b>	<b>Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve</b>
sh piirmääraga vahendid	-247 432	-282 235	-249 196	-218 298	33 039
Loovisikute toetamine ja tunnustamine	-3 133	-3 102	-3 152	-4 291	-49
sh piirmääraga vahendid	-336	-305	-290	-1 648	15
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	-8 725	-8 861	-8 732	-7 554	128
sh piirmääraga vahendid	-5 764	-5 825	-5 772	-4 722	54
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	-44 795	-48 507	-48 319	-43 343	189
sh piirmääraga vahendid	-41 685	-45 398	-45 278	-40 398	120
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	-17 447	-19 409	-16 792	-16 046	2 617
sh piirmääraga vahendid	-13 747	-15 709	-13 166	-12 535	2 543
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	-18 741	-19 317	-18 584	-16 427	733
sh piirmääraga vahendid	-15 040	-15 610	-14 959	-12 910	651
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	-9 760	-7 015	-6 496	-6 382	519
sh piirmääraga vahendid	-6 241	-3 454	-3 022	-3 024	432
Arhitektuuri ja disainipoliitika kujundamine ning rakendamine	-2 523	-2 510	-2 467	-2 426	42
sh piirmääraga vahendid	-378	-364	-362	-388	2
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	-44 685	-47 358	-47 333	-42 770	24
sh piirmääraga vahendid	-44 685	-47 358	-47 333	-42 770	24
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ning rakendamine	-54 538	-117 623	-55 306	-53 083	62 318
sh piirmääraga vahendid	-50 661	-62 404	-47 499	-45 801	14 906
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	-38 395	-48 242	-44 663	-35 017	3 579
sh piirmääraga vahendid	-38 395	-48 242	-44 663	-35 017	3 579
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	-14 358	-15 683	-14 777	-10 322	905
sh piirmääraga vahendid	-10 762	-11 916	-11 180	-6 507	736
Kultuurivaldkonna digiteerimine	-53	-280	-224	-123	56
sh piirmääraga vahendid	-53	-280	-224	-82	56
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	-4 910	-5 198	-4 856	-4 227	342

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-4 910	-5 137	-4 811	-4 119	326
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	-1 775	-1 200	-1 200	-1 098	0
sh piirmääraga vahendid	0	0	0	-16	0
Kultuuri valdkondadeüleline tugi- ja arendustegevus	-28 207	-33 710	-25 468	-22 049	8 243
sh piirmääraga vahendid	-14 773	-20 233	-10 635	-8 361	9 598
<b>Spordiprogramm</b>	<b>-59 876</b>	<b>-68 157</b>	<b>-51 995</b>	<b>-49 069</b>	<b>16 162</b>
sh piirmääraga vahendid	-55 990	-64 271	-48 194	-44 670	16 077
Saavutusspordi toetamine ja arendamine	-42 258	-47 697	-44 660	-43 680	3 037
sh piirmääraga vahendid	-38 372	-43 811	-40 859	-39 297	2 952
Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ning arendamine	-279	-309	-309	-203	0
sh piirmääraga vahendid	-279	-309	-309	-203	0
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	-17 339	-20 151	-7 026	-5 186	13 125
sh piirmääraga vahendid	-17 339	-20 151	-7 026	-5 170	13 125
<b>Käibemaks</b>	<b>-2 143</b>	<b>-2 270</b>	<b>-2 222</b>	<b>-3 365</b>	<b>49</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-136</b>	<b>-208</b>	<b>-187</b>	<b>-477</b>	<b>22</b>
sh piirmääraga vahendid	-136	-176	-133	-169	43
sh käibemaks	0	-1	-22	-44	-21
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>40 496</b>	<b>37 626</b>	
Saadud maksutulu			37 898	39 078	
Edasiantud maksutulu, tekkepõhise ja kassapõhise kulu vahe			3 046	401	
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine			5	74	
Teistelt valitsemisaladelt saadud välistoetuste kaasfinantseerimine			59	154	
Mitterahaline vahetustehing, kasum põhivara müügist			1 094	0	
Mitterahaline vahetustehing, põhivara soetus			-1 100	0	
Ebatõenäoliselt laekuvad arved, tulu taastamine			1	0	
Ebatõenäoliselt laekuvad arved, kulu taastamine			-1	0	

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Osaluste ümberhindlus			-506	-2 081	
<b>MAJANDUS - JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>791 282</b>	<b>502 393</b>	<b>383 023</b>	<b>433 755</b>	<b>-119 369</b>
Riigilõivud	36 743	20 588	21 079	37 382	492
Tulu majandustegevusest	33 155	23 625	18 547	38 703	-5 078
Saadud toetused	675 421	422 574	305 253	307 813	-117 321
Tulu põhivarade ja varude müügist	117	59	118	816	60
Trahvid ja muud varalised karistused	207	225	296	412	71
Muud tulud	20 458	10 142	11 827	21 683	1 685
Intressi- ja omanikutulud	25 181	25 181	25 903	26 944	723
<b>KULUD</b>	<b>-1 448 948</b>	<b>-1 302 042</b>	<b>-1 071 752</b>	<b>-975 955</b>	<b>230 290</b>
sh piirmääraga vahendid	-519 740	-509 996	-337 892	-520 515	172 104
<b>Tulemusvaldkond: TRANSPORT</b>	<b>-621 927</b>	<b>-296 021</b>	<b>-251 887</b>	<b>-504 196</b>	<b>44 134</b>
sh piirmääraga vahendid	-254 452	-137 163	-136 875	-293 231	288
<b>Transpordi konkurentsivõime ja liikuvuse programm</b>	<b>-621 927</b>	<b>-296 021</b>	<b>-251 887</b>	<b>-504 196</b>	<b>44 134</b>
sh piirmääraga vahendid	-254 452	-137 163	-136 875	-293 231	288
Raudteetransporditaristu arendamine ja korrashoid	-198 148	-82 718	-35 061	-105 645	47 656
sh piirmääraga vahendid	-2 058	-632	-558	-36 495	74
Veetransporditaristu arendamine ja korrashoid	-26 850	-15 107	-28 713	-26 531	-13 605
sh piirmääraga vahendid	-19 185	-14 269	-14 269	-21 558	0
Õhutransporditaristu arendamine ja korrashoid	-11 454	-5 182	-5 041	-7 906	141
sh piirmääraga vahendid	-10 345	-5 177	-5 176	-12 652	0
Maanteetransporditaristu arendamine ja korrashoid	-190 211	-95 327	-43 724	-199 811	51 603
sh piirmääraga vahendid	-55 508	-26 604	-26 603	-61 373	0
Keskonnahoidlikku liikuvust soodustav linnakeskkond	-26 067	-6 492	-6 487	-918	5

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-217	-132	-132	-146	0
Ohutu ja säästlik transpordisüsteem	-30 290	-14 763	-53 382	-29 225	-38 619
sh piirmääraga vahendid	-28 504	-14 142	-13 929	-27 041	212
Liikuvusteenuse arendamine ja soodustamine	-138 908	-76 432	-79 480	-134 160	-3 048
sh piirmääraga vahendid	-138 633	-76 207	-76 207	-133 967	0
<b>Tulemusvaldkond: ENERGEETIKA</b>	<b>-258 326</b>	<b>-168 766</b>	<b>-63 692</b>	<b>-180 415</b>	<b>105 074</b>
sh piirmääraga vahendid	-111 840	-132 203	-27 069	-132 312	105 134
<b>Energeetika ja maavarade programm</b>	<b>-258 326</b>	<b>-168 766</b>	<b>-63 692</b>	<b>-180 415</b>	<b>105 074</b>
sh piirmääraga vahendid	-111 840	-132 203	-27 069	-132 312	105 134
Elektri- ja gaasivarustuse tagamine	-160 298	-102 980	-23 081	-127 177	79 900
sh piirmääraga vahendid	-80 270	-99 365	-19 465	-100 937	79 900
Transpordikütuse reguleerimine ja kütusevarude säilitamine	-6 291	-10 134	-5 386	-7 904	4 748
sh piirmääraga vahendid	-6 267	-10 127	-5 379	-7 880	4 748
Soojusenergia tõhus tootmine ja ülekanne	-40 639	-47 207	-26 747	-11 493	20 460
sh piirmääraga vahendid	-20 626	-20 798	-338	-11 479	20 460
Energiatõhususe suurendamine	-1 980	-905	-880	-17 205	25
sh piirmääraga vahendid	-853	-240	-215	-8 490	25
Taastuvenergia osakaalu suurendamine lõpptarbimises	-44 485	-4 074	-4 047	-13 001	27
sh piirmääraga vahendid	-862	-400	-400	-881	0
Maapõueressursside uurimine ja kasutamine	-2 646	-2 214	-2 260	-1 181	-46
sh piirmääraga vahendid	-1 199	-373	-373	-854	0
Geoloogiline kaardistamine ja maapõuealane kompetents	-1 986	-1 251	-1 292	-2 455	-41
sh piirmääraga vahendid	-1 763	-899	-899	-1 790	0
<b>Tulemusvaldkond: DIGIÜHISKOND</b>	<b>-124 077</b>	<b>-110 787</b>	<b>-89 834</b>	<b>-64 126</b>	<b>20 954</b>
sh piirmääraga vahendid	-44 108	-74 558	-61 292	-40 119	13 265
<b>Digiühiskonna programm</b>	<b>-124 077</b>	<b>-110 787</b>	<b>-89 834</b>	<b>-64 126</b>	<b>20 954</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-44 108	-74 558	-61 292	-40 119	13 265
Digiriigi arenguhüpped	-3 224	-5 868	-4 986	-2 997	882
sh piirmääraga vahendid	-709	-3 316	-2 405	-1 126	911
Digiriigi alusbaasi kindlustamine	-88 970	-72 576	-57 177	-39 394	15 399
sh piirmääraga vahendid	-25 307	-43 223	-35 371	-21 004	7 852
Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine	-866	-2 005	-1 260	-1 111	744
sh piirmääraga vahendid	-410	-1 552	-1 104	-988	448
Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine	-412	-582	-289	-826	294
sh piirmääraga vahendid	-400	-577	-279	-638	298
Küberturvalisuse tagamine	-9 406	-12 806	-11 086	-10 210	1 721
sh piirmääraga vahendid	-6 406	-9 586	-7 651	-6 540	1 935
Õigusruumi tagamine	-10 892	-16 428	-14 562	-9 771	1 865
sh piirmääraga vahendid	-10 593	-15 988	-14 215	-9 606	1 773
Juurdepääsuvõrkude väljaarendamine	-10 149	-355	-331	302	24
sh piirmääraga vahendid	-137	-154	-130	-106	24
5G taristu ja teenuste arendamine	-157	-167	-143	-119	25
sh piirmääraga vahendid	-146	-162	-138	-112	25
<b>Tulemusvaldkond: TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS JA ETTEVÕTLUS</b>	<b>-420 932</b>	<b>-258 831</b>	<b>-204 271</b>	<b>-186 009</b>	<b>54 560</b>
sh piirmääraga vahendid	-109 341	-161 438	-108 598	-54 853	52 840
<b>Teadmussiirde programm</b>	<b>-145 985</b>	<b>-140 283</b>	<b>-102 094</b>	<b>-63 265</b>	<b>38 189</b>
sh piirmääraga vahendid	-56 087	-95 975	-59 160	-19 357	36 815
Ettevõtete innovatsiooni-, digi- ja rohepöörde soodustamine	-144 624	-138 878	-100 808	-63 113	38 070
sh piirmääraga vahendid	-55 555	-95 405	-58 699	-19 218	36 706
Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamine	-1 361	-1 406	-1 286	-152	119
sh piirmääraga vahendid	-532	-570	-461	-139	109
<b>Ehituse programm</b>	<b>-89 582</b>	<b>-24 587</b>	<b>-24 364</b>	<b>-57 258</b>	<b>223</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-12 930	-9 348	-9 161	-11 364	186
E-ehitus	-3 109	-1 679	-1 710	-1 855	-30
sh piirmääraga vahendid	-1 148	-514	-513	-760	1
Ehitatud keskkonna ja ehitusvaldkonna kvaliteedi arendamine	-2 099	-1 740	-1 486	-1 308	254
sh piirmääraga vahendid	-1 952	-1 274	-1 090	-1 124	184
Eluasemepoliitika	-84 374	-21 168	-21 169	-54 094	0
sh piirmääraga vahendid	-9 830	-7 559	-7 559	-9 481	1
<b>Ettevõtluskeskkonna programm</b>	<b>-185 365</b>	<b>-93 960</b>	<b>-77 813</b>	<b>-65 486</b>	<b>16 147</b>
sh piirmääraga vahendid	-40 324	-56 115	-40 276	-24 132	15 839
Ettevõtluse arendamise soodustamine	-29 901	-24 200	-20 996	-19 342	3 205
sh piirmääraga vahendid	-15 260	-17 256	-14 290	-12 176	2 966
Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamine	-134 386	-56 528	-49 275	-38 991	7 253
sh piirmääraga vahendid	-16 901	-26 158	-18 949	-6 538	7 209
Teadus- ja arendusmahuka iduettevõtluse arendamine	-21 078	-13 232	-7 543	-7 154	5 689
sh piirmääraga vahendid	-8 163	-12 702	-7 037	-5 419	5 664
<b>Tulemusvaldkond: HEAOLU</b>	<b>0</b>	<b>-440 196</b>	<b>-441 200</b>	<b>0</b>	<b>-1 004</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-4 634	-4 058	0	577
<b>Tööturuprogramm</b>	<b>0</b>	<b>-438 987</b>	<b>-440 293</b>	<b>0</b>	<b>-1 306</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-3 841	-3 373	0	468
Tööturuvaldkonna arendamine	0	-1 091	-991	0	99
sh piirmääraga vahendid	0	-966	-886	0	79
Aktiivsed ja passiivsed tööturuteenused	0	-433 407	-435 371	0	-1 965
sh piirmääraga vahendid	0	-211	-199	0	12
Tööelu kvaliteedi arendamine	0	-4 490	-3 930	0	560
sh piirmääraga vahendid	0	-2 664	-2 287	0	377
<b>Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm</b>	<b>0</b>	<b>-1 209</b>	<b>-907</b>	<b>0</b>	<b>302</b>



	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	0	-794	-685	0	108
Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine	0	-409	-352	0	57
sh piirmääraga vahendid	0	-356	-308	0	48
Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine	0	-800	-555	0	245
sh piirmääraga vahendid	0	-438	-377	0	60
<b>Käibemaks</b>	<b>-23 687</b>	<b>-27 441</b>	<b>-20 868</b>	<b>-41 209</b>	<b>6 573</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-244 738</b>	<b>-152 575</b>	<b>-95 308</b>	<b>-252 232</b>	<b>57 267</b>
sh piirmääraga vahendid	-115 310	-51 301	-48 381	-155 917	2 920
IT investeeringud	-25 001	-40 107	-15 888	-16 514	24 219
sh piirmääraga vahendid	-10 499	-10 555	-8 335	-4 677	2 220
2022 LEA IT investeeringud	0	-4 492	-4 492	-8 734	0
sh piirmääraga vahendid	0	-4 492	-4 492	-8 734	0
Riigimaanteede remondi koondprojekt	-98 437	-32 821	-32 488	-129 469	333
sh piirmääraga vahendid	-97 029	-32 393	-32 393	-127 010	0
Rail Balticu arendus	-27 011	-17 560	-8 265	-9 385	9 295
Pärnu-Uulu 2+2 tee	-19 961	-21 392	-9 987	-5365	11 405
Sauga-Pärnu 2+2 tee	-10 000	0	0	0	0
Kose-Mäo teelõigu neljarealiseks ehitamine	0	-1 500	0	-15 168	1 500
sh piirmääraga vahendid	0	0	0	-3 824	0
Muud investeeringud kokku	-24 190	-19 985	-8 557	-27 703	11 429
sh piirmääraga vahendid	-7 782	-3 862	-3 161	-11 672	700
Käibemaks	-40 139	-14 717	-15 632	-39 895	-915
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD KOKKU</b>	<b>-217 575</b>	<b>-294 562</b>	<b>-171 791</b>	<b>154 540</b>	<b>122 771</b>
sh piirmääraga vahendid	-208 800	-275 300	-273 800	-198 000	1 500
Lühiajalised finantsinvesteeringud	0	0	141	5 403	141
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes ning rahvusvahelised osalused	-3 000	-169 500	-168 800	-148 000	700

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-3 000	-169 500	-168 800	-148 000	700
Pikaajalised finantsinvesteeringud, sh osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	0	-106 000	-106 000	0	0
sh piirmääraga vahendid	0	-105 000	-105 000	0	0
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	-214 575	-19 062	102 868	297 136	121 930
sh piirmääraga vahendid	-205 800	-800	0	-50 000	800
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>146 174</b>	<b>-22 456</b>	
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed			149 006	0	
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine			20	36	
Osaluste ümberhindlus			0	-19 148	
Saadud välistoetused vahendamiseks riigiasutustele			13 995	16 096	
Saadud välistoetuste kaasrahastamine teistelt riigiasutustelt			599	176	
Edasiantud maksutulu, tekkepõhise ja kassapõhise kulu vahe			-1 066	0	
Teistele valitsemisaladele antud välistoetused			-16 381	-18 855	
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded, tulu taastamine			0	3	
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded, kulu taastamine			0	-3	
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine			0	-733	
Intressikulu muudelt eraldistelt			0	-27	
<b>REGIONAAL- JA PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>354 868</b>	<b>392 910</b>	<b>375 813</b>	<b>344 224</b>	<b>-17 097</b>
Riigilõivud	1 320	1 341	1 393	1 520	52
Tulu majandustegevusest	8 302	10 148	12 428	10 277	2 281
Saadud toetused	343 637	367 728	345 466	326 621	-22 262
Tulu põhivarade ja varude müügist	500	12 500	10 856	0	-1 644
Trahvid ja varalised karistused	2	2	40	15	38
Keskkonnatasud	840	840	1 262	1 024	422

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Muud tulud	22	32	582	953	550
Intressi- ja omanikutulud	245	320	3 786	3 813	3 466
<b>KULUD</b>	<b>-475 538</b>	<b>-610 210</b>	<b>-561 235</b>	<b>-436 157</b>	<b>48 974</b>
sh piirmääraga vahendid	-74 870	-213 100	-178 726	-66 825	34 374
<b>Tulemusvaldkond: PÕLLUMAJANDUS JA KALANDUS</b>	<b>-470 230</b>	<b>-444 423</b>	<b>-421 991</b>	<b>-433 019</b>	<b>22 432</b>
sh piirmääraga vahendid	-74 870	-89 452	-78 318	-66 825	11 134
<b>Programm: Põllumajandus, toit ja maaelu</b>	<b>-446 134</b>	<b>-421 298</b>	<b>-403 263</b>	<b>-415 542</b>	<b>18 036</b>
sh piirmääraga vahendid	-72 336	-85 883	-75 609	-64 435	10 274
Põllumajanduskeskkonna hea seisundi tagamine	-82 297	-54 132	-53 498	-96 975	634
sh piirmääraga vahendid	-3 757	-5 866	-5 362	-2 072	504
Taimetervise, loomade tervise ja heaolu tagamine	-21 440	-26 865	-25 458	-19 688	1 407
sh piirmääraga vahendid	-8 821	-9 930	-9 327	-10 433	603
Toiduohutuse tagamine	-11 572	-13 186	-11 435	-11 357	1 751
sh piirmääraga vahendid	-8 610	-9 186	-8 857	-8 354	329
Maakasutus	-10 050	-10 539	-9 721	-7 357	818
sh piirmääraga vahendid	-2 189	-2 706	-2 095	-606	611
Maaparandus	-13 373	-11 381	-9 521	-10 781	1 860
sh piirmääraga vahendid	-3 538	-3 841	-3 653	-2 919	188
Sordiaretus ja taimne paljundusmaterjal	-10 895	-14 172	-11 623	-10 503	2 549
sh piirmääraga vahendid	-7 340	-8 209	-7 081	-5 897	1 128
Põllumajandusloomade aretus	-6 222	-5 373	-5 330	-6 777	43
sh piirmääraga vahendid	-4 895	-5 220	-5 113	-5 577	107
Põllumajandustootjate ja toiduainetööstuste konkurentsivõime	-79 544	-80 142	-79 602	-62 095	540
sh piirmääraga vahendid	-7 128	-9 202	-8 792	-17 924	409
Põlvkondade vahetus	-10 912	-5 800	-4 764	-5 783	1 036
sh piirmääraga vahendid	-1 339	-1 436	-1 133	-368	303

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Riskijuhtimine ja põllumajandusturgude tasakaal	-129 141	-130 583	-130 039	-1 342	544
sh piirmääraga vahendid	-13 278	-13 495	-13 161	-1 026	334
Ühistegevus ja koostöö	-4 439	-2 000	-1 329	-1 101	671
sh piirmääraga vahendid	-962	-1 050	-826	-731	225
Ekspordivõimekus ja Eesti toidu kuvand	-2 651	-5 240	-2 847	-130 890	2 393
sh piirmääraga vahendid	-1 378	-4 716	-2 420	-2 400	2 296
Mahepõllumajandus	-28 334	-30 286	-28 256	-23 730	2 030
sh piirmääraga vahendid	-3 940	-5 432	-3 325	-2 103	2 107
Maa- ja rannapiirkonna arendamine	-35 264	-31 599	-29 840	-27 038	1 760
sh piirmääraga vahendid	-5 161	-5 593	-4 464	-3 965	1 129
Finantsinstrumendid	0	0	0	-125	0
sh piirmääraga vahendid	0	0	0	-59	0
<b>Programm: Kalandus</b>	<b>-24 096</b>	<b>-23 125</b>	<b>-18 728</b>	<b>-17 478</b>	<b>4 397</b>
sh piirmääraga vahendid	-2 534	-3 569	-2 709	-2 389	861
Kutseline kalapüük	-8 638	-10 117	-6 913	-9 699	3 204
sh piirmääraga vahendid	-1 513	-1 605	-1 343	-1 577	262
Vee-elusressursside töötlemine	-8 665	-9 869	-9 592	-5 876	276
sh piirmääraga vahendid	-505	-590	-507	-353	83
Vesiviljelus	-3 044	-1 415	-1 144	-1 546	271
sh piirmääraga vahendid	-252	-279	-264	-244	15
EMKFi keskkonnakaitsemeetmete rakendamine	-3 748	-704	-523	-357	182
sh piirmääraga vahendid	-265	-295	-234	-215	62
Kalavarude ja -püügi haldamise ja kaitse korraldamine	0	-1 020	-556	0	464
sh piirmääraga vahendid	0	-801	-361	0	440
<b>Tulemusvaldkond: HEAOLU</b>	<b>0</b>	<b>-21</b>	<b>-17</b>	<b>0</b>	<b>5</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-21	-16	0	6

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>Sotsiaalhoolekande programm</b>	0	-21	-17	0	5
sh piirmääraga vahendid	0	-21	-16	0	6
Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine	0	-21	-17	0	5
sh piirmääraga vahendid	0	-21	-16	0	6
<b>Tulemusvaldkond: DIGIÜHISKOND</b>	0	-902	-903	0	-1
sh piirmääraga vahendid	0	-902	-902	0	0
<b>Digiühiskonna programm</b>	0	-902	-903	0	-1
sh piirmääraga vahendid	0	-902	-902	0	0
Õigusraumi tagamine	0	-902	-903	0	-1
sh piirmääraga vahendid	0	-902	-902	0	0
<b>Tulemusvaldkond: KESKKOND</b>	0	-10 356	-7 604	0	2 752
sh piirmääraga vahendid	0	-7 910	-5 756	0	2 154
<b>Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm</b>	0	-10 356	-7 604	0	2 752
sh piirmääraga vahendid	0	-7 910	-5 756	0	2 154
Maatoimingute korraldamine	0	-6 430	-3 630	0	2 800
sh piirmääraga vahendid	0	-4 085	-2 117	0	1 968
Ruumiandmete hõive, analüüsid ja kättesaadavaks tegemine	0	-3 926	-3 974	0	-48
sh piirmääraga vahendid	0	-3 825	-3 639	0	186
<b>Tulemusvaldkond: TÕHUS RIIK</b>	0	-68 916	-52 124	0	16 792
sh piirmääraga vahendid	0	-35 119	-18 970	0	16 150
<b>Regionaalpoliitika programm</b>	0	-68 916	-52 124	0	16 792
sh piirmääraga vahendid	0	-35 119	-18 970	0	16 150
Regionaalpoliitika, piirkondade ja piiriülese koostöö areng	0	-54 078	-42 918	0	11 160
sh piirmääraga vahendid	0	-22 963	-11 804	0	11 160
Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	0	-11 254	-7 332	0	3 922
sh piirmääraga vahendid	0	-8 572	-5 319	0	3 253

	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine	0	-3 584	-1 874	0	1 710
sh piirmääraga vahendid	0	-3 584	-1 847	0	1 737
<b>Tulemusvaldkond: TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS JA ETTEVÕTLUS</b>	<b>0</b>	<b>-8</b>	<b>-10</b>	<b>0</b>	<b>-1</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-8	-9	0	0
<b>Ettevõtluskeskkonna programm</b>	<b>0</b>	<b>-8</b>	<b>-10</b>	<b>0</b>	<b>-1</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-8	-9	0	0
Ettevõtluse arendamise soodustamine	0	-8	-10	0	-1
sh piirmääraga vahendid	0	-8	-9	0	0
<b>Tulemusvaldkond: TRANSPORT</b>	<b>0</b>	<b>-79 687</b>	<b>-74 764</b>	<b>0</b>	<b>4 923</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-79 687	-74 757	0	4 930
<b>Transpordi konkurentsivõime ja liikuvuse programm</b>	<b>0</b>	<b>-79 687</b>	<b>-74 764</b>	<b>0</b>	<b>4 923</b>
sh piirmääraga vahendid	0	-79 687	-74 757	0	4 930
Liikuvusteenuse arendamine ja soodustamine	0	-79 687	-74 764	0	4 923
sh piirmääraga vahendid	0	-79 687	-74 757	0	4 930
<b>Käibemaks</b>	<b>-5 308</b>	<b>-5 895</b>	<b>-3 822</b>	<b>-3 137</b>	<b>2 073</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-4 727</b>	<b>-19 982</b>	<b>-12 778</b>	<b>-6 183</b>	<b>7 204</b>
sh piirmääraga vahendid	-3 082	-7 371	-3 645	-1 443	3 726
sh käibemaks	-561	-1 611	-1 715	-866	-103
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD</b>	<b>0</b>	<b>2 050</b>	<b>20 966</b>	<b>7 864</b>	<b>18 916</b>
Laenuõuded	0	2 050	2 240	0	190
Finantseerimistegevuseks antud sihtfinantseerimine	0	0	18 726	7 864	18 726
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-290 181</b>	<b>-316</b>	
Saadud välistoetuste kaasrahastamine teistelt riigiasutustelt			408	143	
Saadud vahendamiseks teistele riigiasutustele			4 173	2 339	
Kohalikele omavalitsuste toetus- ja tasandusfond (kajastub Vabariigi Valitsuse eelarve osas)			-289 784	0	
Ebatõenäoliselt laekuvad müüginõuded, tulu taastamine			26	-61	



	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Ebatõenäoliselt laekuvad müüginõuded, kulu taastamine			-26	61	
Antud välistoetused ja kaasfinantseerimine teistele riigiasutustele			-4 878	-2 797	
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine			-100	0	
<b>RAHANDUSMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>13 140 778</b>	<b>13 117 342</b>	<b>13 055 029</b>	<b>12 106 927</b>	<b>-62 313</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	12 915 277	12 915 277	12 810 633	11 948 516	-104 645
Saadud toetused	78 794	55 359	27 575	53 336	-27 784
Riigilõivud	1 270	1 270	1 146	1 186	-124
Tulu majandustegevusest	813	813	1 553	1 759	740
Tulu põhivarade ja varude müügist	53	53	132	93	79
Trahvid ja muud varalised karistused	470	470	1 194	343	724
Muud tulud	10 055	10 055	22 187	13 196	12 132
Intressi- ja omanikutulud	134 045	134 045	190 609	88 499	56 564
<b>KULUD</b>	<b>-382 681</b>	<b>-368 176</b>	<b>-371 565</b>	<b>-282 980</b>	<b>-3 389</b>
sh piirmääraga vahendid	-138 390	-142 937	-120 321	-145 155	22 615
<b>Tulemusvaldkond: TÕHUS RIIK</b>	<b>-376 596</b>	<b>-362 206</b>	<b>-366 053</b>	<b>-277 299</b>	<b>-3 846</b>
sh piirmääraga vahendid	-138 390	-142 937	-120 321	-145 155	22 615
<b>Riigi rahanduse programm</b>	<b>-171 839</b>	<b>-177 694</b>	<b>-250 877</b>	<b>-92 487</b>	<b>-73 183</b>
sh piirmääraga vahendid	-60 062	-62 852	-58 726	-55 886	4 126
Eelarvepoliitika kujundamine	-13 489	-15 297	-12 335	-11 426	2 962
sh piirmääraga vahendid	-4 790	-6 197	-3 805	-3 396	2 391
Riigi rahaasjade korraldamine ja järelevalve	-101 395	-102 206	-181 480	-26 214	-79 274
sh piirmääraga vahendid	-1 226	-1 873	-1 276	-1 044	596
Maksu- ja tollipoliitika kujundamine	-1 469	-1 846	-1 582	-1 472	263
sh piirmääraga vahendid	-1 451	-1 786	-1 537	-1 456	249

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Maksu- ja tollikorraldus	-55 486	-58 345	-55 479	-53 375	2 866
sh piirmääraga vahendid	-52 594	-52 996	-52 107	-49 990	890
<b>Halduspoliitika programm</b>	<b>-69 817</b>	<b>-96 626</b>	<b>-72 305</b>	<b>-65 590</b>	<b>24 320</b>
sh piirmääraga vahendid	-45 930	-61 609	-46 157	-41 462	15 452
Avaliku sektori organisatsiooni ja ressursside korraldamine	-4 123	-9 539	-3 609	-3 675	5 930
sh piirmääraga vahendid	-3 349	-8 655	-2 913	-2 773	5 742
Tugiteenuste pakkumine ja toetuste rakendamine RTKs	-19 865	-29 222	-19 767	-18 402	9 455
sh piirmääraga vahendid	-10 038	-12 769	-10 994	-9 438	1 774
IKT valdkonna arendamine ja korraldamine RMITis	-25 143	-31 614	-28 138	-24 215	3 476
sh piirmääraga vahendid	-13 783	-19 209	-14 451	-13 333	4 758
Ministeeriumite ühishoone kesksete tugiteenuste korraldamine	-7 121	-8 563	-6 985	-6 809	1 579
sh piirmääraga vahendid	-7 015	-8 457	-6 906	-6 763	1 552
Riiklik statistika ja vastava poliitika kujundamine	-13 565	-17 687	-13 807	-12 489	3 880
sh piirmääraga vahendid	-11 744	-12 518	-10 892	-9 155	1 626
<b>Regionaalpoliitika programm</b>	<b>-127 540</b>	<b>-77 749</b>	<b>-36 021</b>	<b>-113 751</b>	<b>41 727</b>
sh piirmääraga vahendid	-25 016	-8 980	-8 898	-42 396	82
Regionaalpoliitika, piirkondade ja piiriülese koostöö areng	-121 148	-74 435	-32 775	-87 236	41 660
sh piirmääraga vahendid	-18 745	-5 831	-5 756	-18 896	75
Kohalike omavalitsuste poliitika ja finantseerimine	-3 477	-2 151	-2 108	-24 561	43
sh piirmääraga vahendid	-3 377	-2 026	-2 019	-21 666	7
Ruumilise planeerimise poliitika kujundamine ja korraldamine	-2 915	-1 162	-1 138	-1 954	24
sh piirmääraga vahendid	-2 894	-1 123	-1 123	-1 835	0
<b>Finantspoliitika programm</b>	<b>-7 401</b>	<b>-10 138</b>	<b>-6 849</b>	<b>-5 471</b>	<b>3 289</b>
sh piirmääraga vahendid	-7 383	-9 496	-6 541	-5 411	2 955
Finantspoliitika kujundamine	-1 012	-2 022	-1 046	-5 209	976
sh piirmääraga vahendid	-1 001	-1 982	-1 014	-5 151	968

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Rahandusteabe poliitika kujundamine	-6 388	-8 116	-5 803	-263	2 313
sh piirmääraga vahendid	-6 382	-7 514	-5 527	-259	1 987
<b>Käibemaks</b>	<b>-6 085</b>	<b>-5 970</b>	<b>-5 512</b>	<b>-5 680</b>	<b>458</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-22 457</b>	<b>-35 012</b>	<b>-22 603</b>	<b>-17 590</b>	<b>12 409</b>
sh piirmääraga vahendid	-18 235	-28 215	-15 797	-9 688	12 418
IT investeeringud	-15 748	-22 305	-12 032	0	10 272
sh piirmääraga vahendid	-14 461	-18 185	-9 007	0	9 178
Muud investeeringud	-3 774	-9 507	-6 790	0	2 717
sh piirmääraga vahendid	-3 774	-10 030	-6 790	0	3 240
Käibemaks	-2 935	-3 201	-3 781	-2 996	-580
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD</b>	<b>680 840</b>	<b>566 840</b>	<b>1 240 640</b>	<b>-143 039</b>	<b>673 800</b>
sh piirmääraga vahendid	-82	-114 082	-72	-75	114 010
Laenukohustised	808 918	808 918	810 621	1 040 540	1 703
sh piirmääraga vahendid	-82	-82	-72	-75	10
Osalused avaliku sektori ja sidusüksustes ning rahvusvahelised osalused	-109 162	-223 162	-62 301	-5 044	160 861
sh piirmääraga vahendid	0	-114 000	0	0	114 000
Laenunõuded	-18 900	-18 900	492 334	-1 178 520	511 234
Käibemaks	-16	-16	-14	-15	2
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-7 660 724</b>	<b>-7 128 148</b>	
Tekkepõhise ja kassapõhise maksutulu vahe			40 078	57 218	
Mitterahaliselt müüdud teenused			0	168	
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine			102	237	
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine ja majanduskulud			-58	-310	
Edasiantud maksukulu, mida ei kajastata Vabariigi Valitsuse eelarves ning tekke- ja kassapõhise edasiantud maksude vahe			-6 896 240	-6 279 308	
Kohalikele omavalitsuste toetus- ja tasandusfond (kajastub Vabariigi Valitsuse eelarve osas)			-464 975	-609 661	

	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Euroopa Liidu makse (kajastub Vabariigi Valitsuse eelarve osas)			-339 632	-296 770	
Ebatõenäoliselt laekuvaks kantud maksud, tulu taastamine			32 110	28 851	
Ebatõenäoliselt laekuvaks kantud trahvid, tulu taastamine			20	75	
Ebatõenäoliselt laekuvaks kantud viivised, tulu taastamine			5 677	5 228	
Ebatõenäoliselt laekuvaks kantud maksud, trahvid, viivised, kulu taastamine			-37 807	-34 154	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused, tulu taastamine			4 708	4 920	
Teistelt valitsemisaladelt saadud välistoetuste kaasfinantseerimine			763	914	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused ja kaasfinantseerimine			-5 470	-5 556	
Investeeringutesse kapitaliseeritud tööjõukulud (investeeringu suurendamine)			-27	-23	
Investeeringutesse kapitaliseeritud tööjõukulud (kulude vähendamine)			27	23	
<b>SISEMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>65 175</b>	<b>65 175</b>	<b>60 425</b>	<b>59 447</b>	<b>-4 750</b>
Riigilõivud	19 460	19 460	14 354	16 173	-5 107
Tulu majandustegevusest	3 835	3 835	5 342	4 754	1 508
Saadud toetused	23 194	23 194	20 249	17 924	-2 945
Tulu põhivarade ja varude müügist	3	3	14	23	11
Trahvid ja muud varalised karistused	17 975	17 975	18 662	19 719	687
Muud tulud	707	707	1 804	853	1 097
<b>KULUD</b>	<b>-571 847</b>	<b>-618 889</b>	<b>-549 992</b>	<b>-510 467</b>	<b>68 897</b>
sh piirmääraga vahendid	-491 566	-536 623	-477 417	-441 634	59 207
<b>Tulemusvaldkond: SISETURVALISUS</b>	<b>-527 107</b>	<b>-576 116</b>	<b>-512 029</b>	<b>-474 019</b>	<b>64 087</b>
sh piirmääraga vahendid	-471 058	-518 873	-461 257	-427 017	57 615
<b>Programm: Siseturvalisus</b>	<b>-527 107</b>	<b>-576 116</b>	<b>-512 029</b>	<b>-474 019</b>	<b>64 087</b>
sh piirmääraga vahendid	-471 058	-518 873	-461 257	-427 017	57 615
Turvalise keskkonna kujundamine	-16 275	-17 797	-17 103	-10 367	694

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-15 977	-17 165	-16 539	-10 070	626
Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine	-16 024	-16 951	-15 028	-17 095	1 923
sh piirmääraga vahendid	-14 004	-14 809	-12 873	-15 153	1 936
Tegevus- ja relvalubade väljaandmine	-2 206	-2 372	-2 409	-2 815	-38
sh piirmääraga vahendid	-2 068	-2 220	-2 159	-2 634	61
Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine	-6 668	-9 366	-7 779	-3 678	1 587
sh piirmääraga vahendid	-6 652	-9 242	-7 655	-3 591	1 587
Hädaabi- ja infoteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine	-11 665	-13 256	-11 859	-10 431	1 398
sh piirmääraga vahendid	-10 824	-11 641	-11 153	-9 581	487
Süüteo menetluse tõhustamine	-36 668	-38 375	-35 534	-46 049	2 841
sh piirmääraga vahendid	-35 384	-36 659	-34 193	-44 330	2 466
Avaliku korra tagamine	-77 396	-81 663	-75 787	-56 666	5 876
sh piirmääraga vahendid	-74 325	-77 354	-71 445	-53 553	5 909
Demineerimine	-5 054	-6 098	-5 537	-4 886	561
sh piirmääraga vahendid	-4 950	-5 915	-4 998	-4 407	917
Päästmine maismaal ja siseveekogul	-98 895	-98 200	-83 256	-64 634	14 945
sh piirmääraga vahendid	-96 779	-94 350	-78 183	-60 104	16 167
Abi osutamine Eesti merealadel ja piiriveekogudel	-21 250	-18 844	-14 669	-19 492	4 175
sh piirmääraga vahendid	-11 342	-12 464	-10 217	-13 516	2 248
Põhiseadusliku korra tagamine	-53 715	-62 095	-62 119	-85 748	-24
sh piirmääraga vahendid	-53 597	-61 961	-61 804	-85 570	157
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	-44 939	-41 724	-39 997	-31 926	1 727
sh piirmääraga vahendid	-36 881	-39 643	-37 361	-30 217	2 282
Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine	-6 654	-18 599	-11 476	-7 796	7 123
sh piirmääraga vahendid	-6 468	-18 325	-10 896	-7 433	7 429
Piirihaldus	-56 142	-61 951	-55 255	-49 458	6 696

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-43 132	-49 098	-43 811	-39 892	5 287
Objektivalve ja isikukaitse	-9 631	-11 054	-10 656	-9 674	398
sh piirmääraga vahendid	-9 475	-10 785	-10 397	-9 414	388
Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine	-13 841	-15 759	-11 854	-7 171	3 906
sh piirmääraga vahendid	-10 494	-11 966	-8 520	-5 675	3 446
Isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide väljaandmine	-20 360	-24 230	-19 774	-19 593	4 456
sh piirmääraga vahendid	-12 213	-15 687	-12 207	-12 150	3 480
Migratsioonijärelevalve	-6 642	-9 253	-8 712	-6 828	540
sh piirmääraga vahendid	-6 385	-8 004	-7 731	-5 925	274
Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias	-19 085	-21 981	-18 116	-16 102	3 864
sh piirmääraga vahendid	-16 545	-16 560	-14 917	-10 930	1 643
Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus	-2 241	-3 895	-2 747	-1 804	1 149
sh piirmääraga vahendid	-2 229	-2 739	-2 348	-1 457	390
IKT teenuste pakkumine SIMi valitsemisalast väljapoole	-1 754	-2 654	-2 363	-1 807	292
sh piirmääraga vahendid	-1 334	-2 285	-1 849	-1 413	436
<b>Tulemusvaldkond: SIDUS ÜHISKOND</b>	<b>-22 411</b>	<b>-19 876</b>	<b>-17 065</b>	<b>-15 538</b>	<b>2 811</b>
sh piirmääraga vahendid	-20 508	-17 751	-16 159	-14 617	1 591
<b>Programm: Kogukondlik Eesti</b>	<b>-9 787</b>	<b>-5 634</b>	<b>-5 057</b>	-4 824	<b>577</b>
sh piirmääraga vahendid	-9 198	-5 584	-5 013	-4 748	572
Kogukondliku arengu toetamine	-8 794	-4 550	-3 977	-2 754	573
sh piirmääraga vahendid	-8 207	-4 503	-3 935	-2 684	568
Usuvabaduse tagamine	-992	-1 084	-1 080	-2 070	4
sh piirmääraga vahendid	-990	-1 081	-1 077	-2 064	4
<b>Programm: Nutikas rahvastikuarvestus</b>	<b>-7 385</b>	<b>-9 003</b>	<b>-6 769</b>	-5 473	<b>2 234</b>
sh piirmääraga vahendid	-6 071	-6 927	-5 907	-4 629	1 020
Rahvastikuregistri andmekvaliteedi tõstmine	-3 900	-4 853	-3 740	-3 020	1 113

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-3 311	-3 874	-3 361	-2 604	513
Rahvastikuregistri kasutusmugavuse parandamine	-3 485	-4 150	-3 029	-2 453	1 121
sh piirmääraga vahendid	-2 760	-3 053	-2 547	-2 024	507
<b>Erakondade rahastamise programm</b>	<b>-5 239</b>	<b>-5 239</b>	<b>-5 239</b>	<b>-5 241</b>	<b>0</b>
sh piirmääraga vahendid	-5 239	-5 239	-5 239	-5 241	0
Erakondade rahastamine	-5 239	-5 239	-5 239	-5 241	0
sh piirmääraga vahendid	-5 239	-5 239	-5 239	-5 241	0
<b>Käibemaks</b>	<b>-22 329</b>	<b>-22 896</b>	<b>-20 897</b>	<b>-20 909</b>	<b>1 999</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-40 496</b>	<b>-74 860</b>	<b>-55 162</b>	<b>-44 847</b>	<b>19 698</b>
sh piirmääraga vahendid	-27 826	-52 825	-38 501	-29 250	14 324
Transpordivahendid	-11 099	-16 305	-9 862	-828	6 443
sh piirmääraga vahendid	-11 099	-15 674	-9 261	-849	6 413
Muud investeeringud	-21 446	-49 793	-36 175	-36 364	13 617
sh piirmääraga vahendid	-16 727	-37 152	-29 241	-28 402	7 911
sh käibemaks	-7 952	-8 761	-9 124	-7 655	-362
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>-163 150</b>	<b>-84 644</b>	
Saadud mitterahalised toetused			572	5 532	
Saadud välistoetuste kaasrahastamine teistelt riigiasutustelt			604	444	
Saadud välistoetused edasiandmiseks teistele riigiasutustele			578	10 741	
Antud välistoetused ja kaasfinantseerimine teistele riigiasutustele			-685	-11 012	
Edasiantud liiklustrahvid, mis kajastatakse Vabariigi Valitsuse eelarve täitmisena			-24	-24	
Ebatõenäoliselt laekuvad trahvinõuded, tulu taastamine			1 238	906	
Ebatõenäoliselt laekuvad trahvinõuded, kulu taastamine			-1 238	-906	
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine ja mitterahaliste toetuste arvel tehtud kulud			-572	-271	
Investeeringutesse kapitaliseeritud tööjõukulud (investeeringu suurendamine)			-1 520	-1 185	



	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
Investeeringutesse kapitaliseeritud tööjõukulud (kulude vähendamine)			1 520	1 185	
Korrigeerimine eripensionide ja pensionisuurenduste väljamaksetega			375	311	
Avaliku sektori eripensionid ja pensionisuurendused			-118 957	-57 120	
Intressikulu pensionieraldistelt			-44 967	-33 179	
Intressikulu muudelt eraldistelt			-72	-66	
<b>SOTSIAALMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>174 288</b>	<b>150 001</b>	<b>162 825</b>	<b>155 513</b>	<b>12 824</b>
Riigilõivud	361	361	310	336	-51
Tulu majandustegevusest	6 219	6 142	8 935	8 224	2 792
Saadud toetused	167 150	142 970	152 864	146 157	9 893
Trahvid ja muud varalised karistused	60	35	36	39	1
Muud tulud	498	492	681	756	189
<b>KULUD</b>	<b>-7 922 674</b>	<b>-7 587 902</b>	<b>-7 467 013</b>	<b>-6 851 698</b>	<b>120 889</b>
sh piirmääraga vahendid	-322 767	-408 543	-364 471	-410 191	44 072
<b>Tulemusvaldkond: HEAOLU</b>	<b>-5 551 782</b>	<b>-5 143 815</b>	<b>-5 061 997</b>	<b>-4 629 469</b>	<b>81 818</b>
sh piirmääraga vahendid	-123 156	-145 187	-125 649	-138 708	19 538
<b>Tööturuprogramm</b>	<b>-917 907</b>	<b>-492 259</b>	<b>-473 151</b>	<b>-812 788</b>	<b>19 108</b>
sh piirmääraga vahendid	-11 842	-7 190	-6 811	-11 864	379
Tööturuvaldkonna arendamine	-2 678	-2 302	-1 233	-2 441	1 069
sh piirmääraga vahendid	-2 557	-1 145	-1 127	-2 286	18
Aktiivsed ja passiivsed tööturuteenused	-890 266	-468 410	-452 247	-795 361	16 163
sh piirmääraga vahendid	-541	-371	-322	-2 076	49
Tööelu kvaliteedi arendamine	-20 764	-18 853	-17 241	-11 007	1 612
sh piirmääraga vahendid	-5 213	-3 749	-3 609	-4 279	140
Erivajadustega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus	-4 200	-2 693	-2 430	-3 980	264

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-3 532	-1 924	-1 753	-3 223	171
<b>Vanemaealiste programm</b>	<b>-3 442 224</b>	<b>-3 448 224</b>	<b>-3 426 233</b>	<b>-2 846 124</b>	<b>21 991</b>
sh piirmääraga vahendid	-5 256	-11 034	-10 071	-24 547	963
Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine	-628	-4 048	-3 935	-618	114
sh piirmääraga vahendid	-414	-4 048	-3 935	-584	114
Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine	-3 441 596	-3 444 176	-3 422 299	-2 845 506	21 877
sh piirmääraga vahendid	-4 842	-6 986	-6 136	-23 963	850
<b>Sotsiaalhoolekande programm</b>	<b>-159 997</b>	<b>-167 742</b>	<b>-162 907</b>	<b>-145 589</b>	<b>4 835</b>
sh piirmääraga vahendid	-66 457	-83 964	-72 214	-59 845	11 750
Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine	-14 741	-9 589	-6 919	-6 906	2 671
sh piirmääraga vahendid	-4 832	-6 873	-4 384	-3 377	2 490
Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine	-145 256	-158 152	-155 988	-138 682	2 164
sh piirmääraga vahendid	-61 625	-77 091	-67 830	-56 468	9 260
<b>Laste ja perede programm</b>	<b>-1 029 037</b>	<b>-1 033 863</b>	<b>-998 399</b>	<b>-823 300</b>	<b>35 465</b>
sh piirmääraga vahendid	-37 503	-41 649	-35 424	-41 317	6 226
Hüvitised ja toetused lastele ja peredele	-984 770	-986 605	-960 503	-789 479	26 102
sh piirmääraga vahendid	-4 789	-6 529	-6 038	-21 080	491
Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused	-29 657	-28 594	-25 018	-22 802	3 575
sh piirmääraga vahendid	-22 276	-22 567	-19 866	-11 610	2 702
Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine	-2 192	-5 058	-2 840	-1 345	2 218
sh piirmääraga vahendid	-1 935	-2 354	-1 921	-1 134	433
Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine	-3 336	-4 091	-2 334	-3 473	1 757
sh piirmääraga vahendid	-2 451	-3 330	-1 804	-2 827	1 526
Teenused ohvritele ja vägivaltatsetele	-9 081	-9 516	-7 703	-6 200	1 813
sh piirmääraga vahendid	-6 053	-6 869	-5 795	-4 666	1 073
<b>Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm</b>	<b>-2 617</b>	<b>-1 726</b>	<b>-1 307</b>	<b>-1 668</b>	<b>419</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-2 098	-1 350	-1 129	-1 135	220
Võrdse kohtlemise valdkonna arendamine	-706	-310	-303	-324	7
sh piirmääraga vahendid	-706	-296	-295	-310	1
Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna arendamine	-1 286	-644	-443	-588	201
sh piirmääraga vahendid	-787	-304	-303	-299	1
Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik	-624	-773	-561	-757	211
sh piirmääraga vahendid	-605	-750	-532	-525	218
<b>Tulemusvaldkond: TERVIS</b>	<b>-2 364 294</b>	<b>-2 437 357</b>	<b>-2 396 426</b>	<b>-2 209 233</b>	<b>40 932</b>
sh piirmääraga vahendid	-199 611	-263 356	-238 822	-271 483	24 534
<b>Tervist toetava keskkonna programm</b>	<b>-9 243</b>	<b>-12 844</b>	<b>-10 303</b>	<b>-8 385</b>	<b>2 541</b>
sh piirmääraga vahendid	-6 545	-8 340	-7 639	-5 917	702
Tervist toetava ning parendava keskkonna kujundamine	-971	-1 353	-953	-896	399
sh piirmääraga vahendid	-969	-1 277	-881	-847	396
Vee, õhu ning müra ja kiirgusega seotud terviseriskid	-2 839	-3 832	-2 864	-1 931	968
sh piirmääraga vahendid	-1 954	-2 402	-2 281	-1 581	121
Kemikaalide ohutus ja riskide vähendamine	-1 344	-1 874	-1 730	-1 335	144
sh piirmääraga vahendid	-1 295	-1 677	-1 644	-1 266	33
Toodete ja teenuste ohutus ja riskide vähendamine	-4 089	-5 787	-4 756	-4 223	1 030
sh piirmääraga vahendid	-2 327	-2 985	-2 833	-2 223	151
<b>Tervist toetavate valikute programm</b>	<b>-22 892</b>	<b>-30 221</b>	<b>-25 858</b>	<b>-25 501</b>	<b>4 363</b>
sh piirmääraga vahendid	-19 022	-22 874	-20 646	-20 626	2 228
Terviseriskide ennetamise ja tervise edendamise korraldamine	-8 543	-12 955	-9 644	-8 664	3 311
sh piirmääraga vahendid	-5 704	-6 961	-5 823	-4 989	1 138
Vaimse tervise edendamine	-1 542	-3 535	-2 549	-1 765	986
sh piirmääraga vahendid	-1 523	-3 450	-2 412	-1 738	1 038
Tasakaalustatud toitumise ja füüsilise aktiivsuse edendamine	-1 147	-1 270	-1 223	-1 221	47

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-480	-463	-431	-543	33
Uimastite tarvitamise ennetamine ja vähendamine	-5 402	-6 053	-6 036	-7 462	16
sh piirmääraga vahendid	-5 079	-5 661	-5 644	-7 024	17
Nakkushaiguste leviku tõkestamine (HIV, TB ja hepatiidid)	-6 258	-6 408	-6 405	-6 389	3
sh piirmääraga vahendid	-6 236	-6 339	-6 336	-6 333	3
<b>Inimkeskse tervishoiu programm</b>	<b>-2 332 159</b>	<b>-2 394 292</b>	<b>-2 360 265</b>	<b>-2 175 347</b>	<b>34 028</b>
sh piirmääraga vahendid	-174 045	-232 142	-210 538	-244 939	21 604
Inimkeskse tervishoiu valdkonna arendamine	-5 863	-10 109	-7 646	-5 490	2 463
sh piirmääraga vahendid	-5 162	-6 914	-5 071	-4 236	1 843
Inimeste terviseharitus ja põhiõiguste kaitse	-33 468	-2 266	-2 245	0	22
Personali võimekus, juhtimine ja vastutus	-5 970	-9 762	-8 223	-3 515	1 539
sh piirmääraga vahendid	-4 377	-7 242	-6 415	-3 204	827
Tervishoiuteenuste mudelite ümberkujundamine	-53 143	-94 699	-87 333	-2 104 387	7 366
sh piirmääraga vahendid	-5 457	-24 144	-17 097	-200 723	7 047
Tervisesüsteemi kvaliteet ja patsiendiohutus	-2 408	-3 746	-3 259	-2 093	487
sh piirmääraga vahendid	-2 181	-3 048	-2 630	-1 649	418
Tervise ebavõrdsuse vähendamine ja ravikindlustuse tagamine	-2 218 721	-2 237 112	-2 223 298	0	13 814
sh piirmääraga vahendid	-148 571	-165 403	-157 427	0	7 976
Ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonna arendamine	-767	-1 151	-823	-678	328
sh piirmääraga vahendid	-765	-1 113	-761	-644	352
Ravimite, verepreparaatide ja meditsiiniseadmete kättesaadavus	-7 558	-13 759	-9 216	-8 217	4 543
sh piirmääraga vahendid	-3 691	-4 380	-4 214	-3 908	166
Nakkushaiguste leviku tõkestamine (vaktsineerimine, AMR)	-4 261	-21 689	-18 223	-50 966	3 466
sh piirmääraga vahendid	-3 841	-19 899	-16 922	-30 575	2 977
<b>Käibemaks</b>	<b>-6 597</b>	<b>-6 730</b>	<b>-8 590</b>	<b>-12 996</b>	<b>-1 860</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-7 822</b>	<b>-26 508</b>	<b>-17 999</b>	<b>-18 373</b>	<b>8 509</b>

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
sh piirmääraga vahendid	-3 554	-10 592	-6 507	-8 551	4 085
sh käibemaks	-1 167	-2 341	-2 983	-3 003	-643
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>5 136 877</b>	<b>4 547 249</b>	
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed			4 912 047	4 572 002	
Tulem osaluste ümberhindamisest			95	0	
Edasiantud maksutulu, tekkepõhise ja kassapõhise kulu vahe			-5 656	-4 699	
Eraldistelt arvestatud intressikulu			-79 995	-68 873	
Saadud välistoetuste kaasrahastamine teistelt riigiasutustelt			892	721	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused ja kaasfinantseerimine			-1 985	-704	
Teistele valitsemisaladele vahendatud välistoetused (tulu taastamine)			1 428	533	
Mitterahaliselt antud toetused			0	-119	
Ebatõenäoliselt laekuvad arved, tulu taastamine			55	1	
Ebatõenäoliselt laekuvad arved, kulu taastamine			-55	-1	
Kogumispensioni 4% maksete peatamise kulu			0	-21 591	
Kogumispensioni 4% väljamaksed eelarve kuludes, elimineerimine			270 482	24 358	
Pensionieraldiste moodustamine			-67 725	-42 852	
Pensionieraldiste väljamaksed, elimineerimine kuludest			107 293	88 474	
<b>VÄLISMINISTEERIUMI valitsemisala</b>					
<b>TULUD</b>	<b>13 705</b>	<b>13 705</b>	<b>5 585</b>	<b>7 722</b>	<b>-8 119</b>
Riigilõivud	3 000	3 000	1 435	1 900	-1 565
Tulu majandustegevusest	0	0	4	19	4
Saadud toetused	10 462	10 462	3 465	1 368	-6 997
Tulu põhivarade ja varude müügist	243	243	128	4 326	-115
Muud tulud	0	0	605	5	605
Intressi- ja omanikutulud	0	0	-52	104	-52

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	2022. a eelarve täitmine	Eelarve täitmine miinus lõplik eelarve
<b>KULUD</b>	<b>-122 176</b>	<b>-135 142</b>	<b>-114 379</b>	<b>-95 001</b>	<b>20 763</b>
sh piirmääraga vahendid	-104 843	-118 003	-105 511	-85 597	12 493
<b>Tulemusvaldkond: VÄLISPOLIITIKA</b>	<b>-120 223</b>	<b>-133 189</b>	<b>-113 306</b>	<b>-93 931</b>	<b>19 882</b>
sh piirmääraga vahendid	-104 843	-118 003	-105 511	-85 597	12 493
<b>Välispoliitika ja arengukoostöö programm</b>	<b>-120 223</b>	<b>-133 189</b>	<b>-113 306</b>	<b>-93 931</b>	<b>19 882</b>
sh piirmääraga vahendid	-104 843	-118 003	-105 511	-85 597	12 493
Eesti julgeolekukeskkonna tugevdamine	-27 434	-29 692	-27 959	-35 738	1 732
sh piirmääraga vahendid	-25 693	-27 935	-26 146	-32 499	1 789
Eesti välispoliitiline osalus globaalsetes teemades	-21 182	-23 089	-20 584	-15 109	2 506
sh piirmääraga vahendid	-19 790	-21 670	-19 119	-13 071	2 551
Juriidiliste, konsulaar-, sanktsiooni ja strateegilise kauba küsimuste lahendamine	-19 880	-21 210	-18 380	0	2 831
sh piirmääraga vahendid	-18 487	-19 646	-16 745	0	2 900
Eesti välismajandushuvide edendamine ja kaitse	-22 064	-22 097	-12 718	-24 476	9 380
sh piirmääraga vahendid	-11 906	-12 433	-10 637	-21 835	1 797
Arengukoostöö ja humanitaarabi koordineerimine	-29 663	-37 100	-33 666	-18 609	3 434
sh piirmääraga vahendid	-28 967	-36 319	-32 863	-18 192	3 456
<b>Käibemaks</b>	<b>-1 953</b>	<b>-1 953</b>	<b>-1 073</b>	<b>-1 070</b>	<b>881</b>
<b>INVESTEERINGUD</b>	<b>-7 514</b>	<b>-29 117</b>	<b>-12 959</b>	<b>-7 382</b>	<b>16 158</b>
sh piirmääraga vahendid	-5 485	-14 163	-10 016	-6 475	4 148
sh käibemaks	-786	-786	-537	-378	249
<b>FINANTSEERIMISTEHINGUD</b>	<b>-22</b>	<b>-22</b>	<b>0</b>	<b>-10</b>	<b>22</b>
sh piirmääraga vahendid	-22	-22	0	-10	22
<b>KORRIGEERIMISED</b>			<b>11</b>	<b>0</b>	
Saadud välistoetuste kaasrahastamine teistelt riigiasutustelt			11	0	

Riigieelarve täitmise aruande selgitused on esitatud lisas a31. Esialgne ja lõplik eelarve – vt lisa a31A, a31B.

## 2.6 Arvestusmeetodid ja hindamisalused

Käesolev raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardi ja riigieelarve seadusega. Eesti finantsaruandluse standardi põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seaduses ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja töötatud juhendid, sh avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhend. Eesti Finantsaruandluse standard tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud finantsaruandluse standarditele, sh rahvusvahelistele avaliku sektori raamatupidamise standarditele.

Riigi konsolideerimata raamatupidamise aastaaruandes on rida-realt konsolideeritud riigiraamatupidamiskohustuslased, kelleks Raamatupidamise seaduse alusel on iga ministeerium, Riigikantselei ning põhiseaduslikud institutsioonid – Riigikogu, Vabariigi President, Riigikontroll, õiguskantsler ja Riigikohus. Riigiraamatupidamiskohustuslased on ühtlasi riigieelarve seaduse kohaselt riigieelarve administratiivsed subjektid, kelle kohta on koostatud riigieelarve täitmise aruanne. Riigi konsolideerimata raamatupidamise aastaaruandesse hõlmatud riigiraamatupidamiskohustuslaste nimekiri on esitatud aruande lisas a1 A.

Riigi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes on lisaks riigi konsolideerimata finantsandmetele rida-realt konsolideeritud riigi valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja tütarettevõtjate ning riigi tulundusasutuse Riigimetsa Majandamise Keskus finantsandmed. Konsolideeritud aruandesse hõlmatud sihtasutuste ja tütarettevõtjate nimekiri ning nende tähtsamad majandusnäitajad on esitatud aruande lisas a1 B.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtudes soetusmaksumuse printsiibist, v.a kauplemiseesmärgil hoitavad väärtpaberid, edasimüügi eesmärgil soetatud finantsvarad ja –kohustised, tuletistehingud ja tulu teenimise eesmärgil kasvatatav bioloogiline vara, mida kajastatakse õiglases väärtuses.

### **Arvestus- ja esitusvaluuta**

Arvestusvaluutana kasutatakse põhilise majanduskeskkonna valuutat. Esitusvaluutaks on euro. Aruanded on ümardatud lähima saja tuhandeni, v.a riigieelarve täitmise aruanne, mis on ümardatud lähima tuhandeni.

### **Varade ja kohustiste jaotus lühi- ja pikaajalisteks**

Varad ja kohustised on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks lähtudes sellest, kas vara või kohustise eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem arvestatuna bilansikuupäevast.

### **Raha ja raha ekvivalendid**

Bilansis kajastatakse raha kirjel kassas olevat sularaha, arvelduskontode jääke (v.a arvelduskrediit) ning lühiajalisi või katkestatavaid tähtajalisi deposiite järelejäanud tähtajaga kuni üks aasta. Deposiitidelt bilansikuupäevaks kogunenud laekumata intressid kajastatakse viitlaekumistena.

### **Finantsinvesteeringud**

Lühiajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse lühiajalise kauplemise eesmärgil hoitavaid väärtpabereid (aktsiad, võlakirjad, fondide osakud jne) ning kindla lunastustähtajaga väärtpabereid, mille lunastustähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast. Pikaajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse väärtpabereid, mida tõenäoliselt ei müüda lähema 12 kuu jooksul (v.a osalused, milles aruandekohustuslane omab mõjuvõimu, mille annab hääleõigus alates 20%-st) ning kindla lunastustähtajaga väärtpabereid, mille lunastustähtaeg on hiljem kui 12 kuud pärast bilansipäeva.

Finantsinvesteeringuid (v.a lunastustähtajani hoitavaid võlainstrumente) kajastatakse nende õiglases väärtuses, kui see on usaldusväärselt hinnatav. Õiglase väärtusena kasutatakse bilansipäeva börsinoteeringut. Kui õiglane väärtus ei ole usaldusväärselt hinnatav, kajastatakse neid korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (s.o algne soetusmaksumus miinus allahindlused, kui investeeringu kaetav väärtus on langenud alla bilansilise väärtuse).

Finantsinvesteeringuid võlakirjadesse ja muudesse võlainstrumentidesse, mida hoitakse lunastustähtajani, kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades sisemist intressimäära.

Finantsinvesteeringute oste ja müüke kajastatakse tehingupäeval.

### **Maksu-, lõivu-, trahvi- ja muud nõuded**

Maksu-, lõivu-, trahvi- ja muud nõuded on bilansis kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Nõudeid kajastatakse bilansis nõudeõiguse tekkimise momendil ning hinnatakse lähtuvalt tõenäoliselt laekuvatest summadest. Teatud nõudeid kajastatakse nende määramisel esialgu bilansiväliselt, kuni nende laekumine loetakse tõenäoliseks (maksuotsused, kohtuotsused). Võimaluse korral hinnatakse iga konkreetse kliendi laekumata nõudeid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta. Suure hulga samaliigiliste nõuete laekumise tõenäosust hinnatakse grupi baasil, võttes arvesse eelmiste perioodide statistikat sarnaste nõuete laekumise kohta. Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded on bilansis tõenäoliselt laekuva summani alla hinnatud. Aruandeperioodil laekunud, eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud aruandeperioodi ebatõenäoliste nõuete kulu vähendusena. Lootusetud nõuded on bilansist välja kantud. Nõue loetakse lootusetuks, kui juhtkonna hinnangul puuduvad võimalused nõude kogumiseks.

Pikaajalisi nõudeid kajastatakse algselt saadaoleva tasu nüüdiseväärtuses, arvestades järgnevatel perioodidel nõudelt intressitulu, kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Maksu- ja maksuviiviste nõudeid hinnatakse individuaalselt, kui nõuete summa kliendi kohta ületab 60 tuhat eurot. Ülejäänud maksu- ja maksuviiviste nõuete ebatõenäoliselt laekuvaks arvamisel kasutatakse järgmist ligikaudset meetodit: nõuded juriidilistele isikutele on hinnatud alla 100% ulatuses, kui nende maksetähtaeg on ületatud enam kui



180 päeva võrra; nõuded füüsilistele isikutele on hinnatud alla 100% ulatuses, kui nende maksetähtaeg on ületatud enam kui 360 päeva võrra.

### **Tuletisinstrumentid**

Tuletisinstrumentid kajastatakse õiglasel väärtuses, kusjuures õiglase väärtuse muutus kajastatakse üldjuhul tulemiaruanDES. Kui riskimaandamise eesmärgid ja riskimaandamistehingute sooritamise strateegia on määratletud, tehingu sõlmimisel on dokumenteeritud riskimaandamisinstrumentiks loetud tuletisinstrumenti ja maandatava objekti omavaheline seos ning tuletisinstrument loetakse riskimaandamise seisukohalt väga efektiivseks kogu tuletisinstrumenti kehtivuse perioodil, võib selle õiglase väärtuse muutuse efektiivset osa kajastada netovarades riskimaandamise reservi muutusena.

### **Varud**

Valmistoodang ja lõpetamata toodang võetakse arvele tootmisomahinnas, mis koosneb otsestest ja kaudsetest tootmisväljaminekutest. Muud varud võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja muudest soetamisega seotud otsestest kulutustest. Varude kuluks kandmisel kasutatakse kas FIFO või kaalutud keskmise soetushinna meetodit.

Varud hinnatakse alla eeldatavale neto realiseerimismaksumusele, kui see on madalam nende soetusmaksumusest. Kui varem alla hinnatud varude neto realiseerimismaksumus tõuseb, tühistatakse allahindlus järgmistel perioodidel.

Kaitseotstarbelisi varusid (v.a strateegilised varud), mida kasutatakse ainult militaareesmärkidel, kajastatakse erandina soetamisel kuluna, lähtudes nende korduvast liikumisest laost välja (õppustele ja missioonidele) ja lattu tagasi. Laos ja kasutuses olevate varude koguse ja asukoha kohta peetakse bilansivälist arvestust.

### **Osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes**

Aruandekohustuslase bilansis kajastatakse neid osalusi sihtasutustes ja mittetulundusühingutes, mille üle aruandekohustuslasel on valitsev mõju. Mõju loetakse valitsevaks, kui aruandekohustuslane omab õigust määrata või tagasi kutsuda enamuse üksuse nõukogu liikmetest. Osalused on konsolideerimata aruanDES kajastatud tuletatud soetusmaksumuses (vt vastav selgitus). Konsolideeritud aruannetes on valitseva mõju all olevad sihtasutused ja mittetulundusühingud konsolideeritud rida-realt meetodil.

### **Osalused tütar- ja sidusettevõtjates**

Tütarettevõtjat loetakse valitseva mõju all olevaks, kui aruandekohustuslane omab üle 50% tütarettevõtja hääleõiguslikest aktsiatest või osadest, on võimeline kontrollima tütarettevõtja tegevus- ja finantspoliitikat või omab õigust nimetada või tagasi kutsuda enamiku nõukogu liikmetest.

Sidusettevõtjaks loetakse ettevõtjat, milles omatakse hääleõigusega aktsiatest või osadest 20 kuni 50%. Osalusi tütar- ja sidusettevõtjate aktsiates ja osades kajastatakse konsolideerimata aruannetes tuletatud soetusmaksumuses (vt vastav selgitus).

Konsolideeritud aruannetes on valitseva mõju all olevad tütarettevõtjad konsolideeritud rida-realt meetodil ning sidusettevõtjad on kajastatud kapitaliosaluse meetodil.

### **Tuletatud soetusmaksumus**

Tuletatud soetusmaksumuseks loetakse kuni 31.12.2003 soetatud osaluste korral nende väärtus kapitaliosaluse meetodil, kuna puuduvad usaldusväärsed andmed soetusmaksumuste kohta varasematel perioodidel, ning peale 31.12.2003 soetatud osaluste korral nende soetusmaksumus. Tuletatud soetusmaksumus hinnatakse alla, kui osaluse objekti omakapitalist osaluse omajale kuuluv osa langeb allapoole omaniku bilansis kajastatud osaluse väärtusest. Tehtud allahindlusi taastatakse järgmistel aruandeperioodidel, kuid mitte kõrgemale tuletatud soetusmaksumusest.

### **Konsolideerimine**

Valitseva ja olulise mõju all olevate üksuste tegevus kajastub konsolideeritud aruanDES alates valitseva või olulise mõju tekkimisest kuni selle lõppemiseni. Valitseva ja olulise mõju all olevate üksuste soetamist kajastatakse ostumeetodil, mille korral hinnatakse omandatud osaluste varad ja kohustised nende õiglasel väärtuses, v.a ühise kontrolli all toimuvad soetused, mida kajastatakse raamatupidamisväärtuses.

Valitseva mõju all olevate üksuste finantsnäitajad on konsolideeritud aruannetes liidetud rida-realt meetodil, kusjuures konsolideerimisel hõlmatud üksuste omavahelised varad, kohustised, netovara, tulud, kulud ning realiseerumata kasumid ja kahjumid on elimineeritud.

Olulise mõju all olevaid üksusi kajastatakse konsolideeritud aruannetes kapitaliosaluse meetodil.

### **Kinnisvarainvesteeringud**

Kinnisvarainvesteeringutena kajastatakse selliseid kinnisvaraobjekte (maa, hooned, rajatised), mida hoitakse renditulu saamise või turuväärtuse tõusmise eesmärgil ja mida aruandekohustuslane ega ükski teine avaliku sektori üksus ei kasuta oma põhitegevuses. Kinnisvarainvesteeringuid kajastatakse soetusmaksumuse meetodil (soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja allahindlused).

### **Materiaalne põhivara**

Materiaalseks põhivaraks loetakse varasid hinnangulise kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 10 000 eurost. Piirmäär rakendus alates 2023. aastast, varasem piirmäär oli 5000 eurot. Seoses piirmäära tõstmisega kanti materiaalse põhivara objektid soetusmaksumusega 5000 eurot kuni 9999 eurot 2023. aasta alguses bilansist välja,

kajastades jääkväärtuse kuludes kirjel „Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus“ või moodustati põhivara objektidest sarnase järelejäänud elueaga kogumid ja jätkati nende arvestust bilansis kogumina.

Põhivara soetusmaksumusse arvatakse kulutused, mis on vajalikud selle kasutuselevõtmiseks, v.a soetamisega seotud maksud, lõivud, koolitus- ja lähetuskulud, mis kajastatakse nende tekkimisel aruandeperioodi kuludena. Tütarettevõtjad, kes lähtuvad finantsaruannete koostamisel rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest, kapitaliseerivad laenukulutused põhivara maksumusse. Ülejäänud üksused laenukulutusi ei kapitaliseeri, vaid kajastavad need tekkimise momendil intressikuludes. Põhivara rekonstrueerimisväljaminekud, mis vastavad materiaalse põhivara definitsioonile, liidetakse põhivara maksumusele.

Materiaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivara objektile eraldi sõltuvalt selle kasulikust tööeast. Maad, kunstiväärtusi ja muuseumieksponaate, mille väärtus aja jooksul ei vähene, ei amortiseerita. Keskmised kulumi normid on esitatud raamatupidamise aastaaruande lisas a11.

### **Immateriaalne vara**

Immateriaalse põhivarana kajastatakse füüsilise substantsita vara kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 10 000 eurost. Piirmäär rakendus sarnaselt materiaalse põhivara piirmäärale alates 2023. aastast.

Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalse põhivara amortiseerimisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivara objektile eraldi sõltuvalt selle kasulikust tööeast. Keskmised kulumi normid on esitatud raamatupidamise aastaaruande lisas a12.

Uurimis- ja arenguväljaminekud kajastatakse tekkimise momendil kuluna.

Ostetud saastekvoote kajastatakse soetusmaksumuses immateriaalse käibe- või põhivarana sõltuvalt nende eeldatavast realiseerimise perioodist. Riigi poolt tasuta jaotatavaid saastekvoote kajastatakse nullmaksumuses.

### **Bioloogilised varad**

Bioloogilist vara, mida kasvatatakse müügi eesmärgil, kajastatakse õiglasest väärtuses, millest on maha arvatud müügiga kaasnevad kulutused. Kui õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt määrata, kajastatakse seda soetusmaksumuses, millest on maha arvatud kulum ja allahindlused. Juhul, kui ka soetusmaksumuse kohta puuduvad usaldusväärsed andmed, kajastatakse bioloogilist vara nullväärtuses.

Bioloogilist vara, mida kasutatakse tegevusteks, mille eesmärgiks ei ole nende müük, kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud kulum ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused.

Metsana kajastatakse realiseeritava riigimetsa õiglast väärtust lähtudes kümne aasta keskmisena prognoositud metsamajandamise tulude ja kulude vahet, jagatuna riigimetsa majandaja turuintressi ja metsamajandussektori viie aasta keskmisena prognoositud inflatsioonimäära vahega.

### **Ümberhindlus**

Materiaalne põhivara ja kinnisvarainvesteeringud, mis on soetatud enne 2004. aastat, on ühekordselt ümber hinnatud. Ümberhindamise vajadus tulenes raamatupidamise puudujääkidest varasematel perioodidel, samuti enne 1996. aastat toimunud hüperinflatsioonist. Ümberhindlused viidi suuremas mahus läbi 2005. aastal.

Seoses maareformi kestmisega jätkatakse ümberhindluse kajastamist aruandeaastal mõõdistatud ja maakatastrisse kantud maade kohta, mis varasemalt on olnud arvele võtmata. Samuti võetakse ümberhindlusena arvele peremehetut vara, mis tuleb avalikule sektorile üle seoses pärija puudumisega.

Varade ümberhindamiseks kasutatakse eelisjärjekorras turuhinda. Objektide korral, millel turuväärtus puudub (spetsiifilised avaliku sektori objektid, millel puudub aktiivne turg), kasutatakse jääkasendusmaksumuse meetodit. Hindamisi viivad läbi vastava ala eksperdid. Lihtsustatult on lubatud ümber hinnata maad, kasutades selleks maa maksustamishinda.

Museaale ei ole ümber hinnatud lähtudes nende suurest arvust ja usaldusväärse turuhinna leidmise keerukusest. Enamus museaalidest ei kajastu põhivarana, kuna need on soetatud varasematel perioodidel (enne 2004) või saadud annetuste ja pärandustena, mille korral õiglast väärtust ei ole hinnatud.

### **Renditud varad**

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved on läinud üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina. Konsolideerimata aruandes kajastatakse ühise valitseva mõju all olevate üksuste vahelised rendilepingud alati kasutusrendina (konsolideeritud aruandes rendinõuded ja -kohustised, tulud ja kulud elimineeritud).

(a) Aruandekohustuslane on rentnik

Kapitalirenti kajastatakse bilansis vara ja kohustisena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, kui see on madalam. Kapitalirendi tingimustel renditud varasid amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, välja arvatud juhul, kui ei eksisteeri piisavat kindlust, kas rentnik omandab rendiperioodi lõpuks vara omandiõiguse – sellisel juhul amortiseeritakse vara kas rendiperioodi jooksul või kasuliku tööea jooksul, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirendi maksed jagatakse kohustist vähendavateks põhiosa tagasimakseteks ja intressikuluks.

Kasutusrendi maksed kajastatakse kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

(b) Aruandekohustuslane on rendileandja

Kapitalirendi alusel väljarenditud vara kajastatakse bilansis nõudena kapitalirenti tehtud netoinvesteeringu summas. Rentnikult saadavad rendimaksud jagatakse kapitalirendinõude põhiosa tagasimakseteks ja intressituluks.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt muu põhivaraga. Kasutusrendimaksud kajastatakse tuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

### **Finantskohustised**

Finantskohustised (võlad tarnijatele ja töötajatele, maksuvõlad, laenukohustised, muud kohustised) võetakse algselt arvele õiglasel väärtusel ning kajastatakse seejärel korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades sisemise intressimäära meetodit.

### **Tehingud EFSFi kaudu**

Euroopa Finantsstabiilsuse Fond (EFSF) ei ole iseseisev juriidiline isik, vaid Euroopa Liidu liikmesriikide ühine ettevõtmine. Seetõttu kajastatakse EFSFi poolt emiteeritud võlakirjadest liikmesriigi kvoodile vastav osa liikmesriigi võlakohustisena (vt lisa a17). EFSFi kaudu raskustesse sattunud riikidele antud laenudest liikmesriigi kvoodile vastav osa kajastatakse liikmesriigi laenuhõldekuna (vt lisa a6). Vastavalt Eurostati juhistele kajastatakse samal põhimõttel lisaks pikaajalised intressinõuded ja -kohustised, millele liikmesriigid on lubanud maksete ajatamist. Intressitulu ja -kulu ei ole tulemiaruanDES kajastatud.

Ülejäänud maksimaalne võimalik laenuinstrumentide emiteerimiseks garanteeritud summa on kajastatud bilansivälise kohustisena (vt lisa a30 B).

### **Teenuste kontsessioonikokkulepped**

Avaliku sektori üksused, kelle eesmärgiks ei ole omanikule kasumi teenimine, võtavad pikaajaliste koostöölepingute käigus valminud varad ja nendega seotud kohustised bilansis arvele, kui avaliku sektori üksus kontrollib või reguleerib, milliseid avalikke teenuseid, kellele ja millise hinnaga lepingupartner osutab ning omab lepinguperioodi lõppedes kontrolli infrastruktuuri objekti üle. Vastavad kohustised kajastatakse laenukohustiste grupis (koos kapitalirendikohustistega).

### **Eraldised ja tingimuslikud kohustised**

Bilansis kajastatakse eraldisena enne bilansipäeva tekkinud kohustisi, millel on seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad aruandekohustuslase senisest tegevuspraktikast, mis nõuab varast loobumist ja mille suurust saab usaldusväärselt hinnata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindel. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust, kogemustest ja vajadusel ka ekspertide hinnangutest. Pikaajalised eraldised on diskonteeritud 4%lise diskontomääraga.

Kui eeldatakse eraldise täitmiseks vajalike kulutuste hüvitamist (näiteks toetuse andja poolt), siis võetakse vastavad hüvitised ühtlasi arvele nõudena, kui hüvitise saamine loetakse praktiliselt kindlaks.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustisteks, samuti kohustised, mille suurust ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike (bilansiväliste) kohustistena.

### **Pensionieraldised**

Pensionieraldisi arvestatakse riigi endistele ja praegustele töötajatele ning nende perekonnaliikmetele, kellel on seadusest tulenev õigus eripensionile või pensionisuurendusele, mis ületab tavalist riiklikku pensioni. Pensionieraldiste arvestamiseks kasutatakse proportsionaalse osa krediteerimise meetodit, mille kohaselt tekitab iga pensioni määramise aluseks olev tööaasta lisauhiku pensioni saamiseks. Pensioni väljamakseperioodi hindamisel kasutatakse Statistikaameti prognoose oodatava eluea kohta. Pensioni suuruse hindamiseks kasutatakse Rahandusministeeriumi poolt koostatud keskmise palga ja keskmise pensioni muutuse prognoose. Eraldiste arvestamiseks hinnatakse lisaks pensionile jäämise aastat ja ametiastet pensionile jäämisel ning võetakse arvesse töötajate voolavust.

Kuna kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid võivad iga-aastaselt olulisel määral kõikuda, kajastatakse need otse netovara muutusena. Pensionieraldiste moodustamisel jooksva aasta teenistusega seotuks loetud kulud kajastatakse tööjõukuludes (vt lisa a16, a23).

### **Saadud ja antud toetused**

Saadud toetustena käsitletakse vahendeid, mille eest ei anta otseselt vastu kaupu ega teenuseid. Antud toetustena käsitletakse antud vahendeid, mille eest ei saada otseselt vastu kaupu ega teenuseid.

Toetused jaotatakse sotsiaaltoetusteks, sihtfinantseerimiseks ja tegevustoetusteks.

Sotsiaaltoetused on toetused füüsilistele isikutele, v.a ettevõtlikeks. Sotsiaaltoetused kajastatakse kuluna selles perioodis, millise perioodi eest toetuse maksmine on ette nähtud.

Sihtfinantseerimisena kajastatakse sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetusi, millega kaasneb projektipõhine eesmärgistamine ja aruandlus. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna või kuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et toetuse saaja vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset. Sihtfinantseerimist kajastatakse brutomeetodil.

Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel lähtutakse tulude ja kulude vastavuse printsiibist. Tulu sihtfinantseerimisest kajastatakse proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega. Varade sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna sel perioodil, millal soetatakse vastav vara.

Tegevustoetustena kajastatakse saadud ja antud toetused, mis antakse saajale lähtudes tema põhikirjalistest ülesannetest ja arengudokumentides määratletud eesmärkidest ning need ei ole seotud täpsemate kasutamise tingimustega. Tegevustoetused kajastatakse nende maksmise või laekumise hetkel.

### **Reservid**

Reservidena kajastatakse seaduste alusel kindlatel eesmärkidel moodustatud netovara kogumid. Reservide moodustamist ja reservidest kulutamist kajastatakse akumuleeritud tulemi ja reservide vahelise muutusena (v.a riskimaandamise reserv (vt Tuletisinstrumentid), välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusest tekkinud valuutakursivahed ja sidusettevõtjate muu koondkasum).

### **Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine**

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpanka valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed finantsvarad ja -kohustised ning mittemonetaarsed finantsvarad ja -kohustised, mida kajastatakse õiglase väärtuse meetodil, on bilansipäeva seisuga ümber hinnatud eurodesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpanka valuutakursside alusel. Välisvaluuta kursivahedest saadud kasumid ja kahjumid on tulemiaruanDES kajastatud perioodi tulu ja kuluna, v.a välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusest tekkinud valuutakursivahed, vt Reservid.

### **Tulude arvestus**

Kogutud maksude, lõivude ja trahvide tulu võetakse arvele tekkepõhiselt vastavalt esitatud maksudeklaratsioonidele ja muudele tulu tekkimist kajastavatele dokumentidele. Edasiandmisele kuuluvad maksud kajastatakse tulu kajastamise perioodil samaaegselt kuluna ja kohustisena maksu saaja ees, vähendades vastavat kulu ja kohustist ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud osaga maksunõuetest. Lähtudes laekumise ebatõenäolisusest võetakse teatud nõuded esialgu arvele bilansiväliselt ja kajastatakse tuluna laekumisel. Maksuotsuste alusel määratud nõuded kajastatakse tuluna maksuotsuse edasikaebamise tähtaja möödumisel. Lõive on lubatud kajastada kassapõhiselt, kui nende määr on kuni 100 eurot toimingu kohta, ajavahemik lõivude laekumisest toimingu teostamiseni on lühike või tulu kajastamise tekkepõhist momenti on keeruline määrata. Kui nõuded võetakse tekkimise momendil arvele bilansiväliselt, kajastatakse aasta lõpul bilansiliste nõuete ja tuludena koondsummad, mis leitakse bilansiväliste nõuete jäägi alusel, kasutades sobivaid meetodeid hinnanguliselt laekuvate tekkinud nõuete määramiseks.

Toodete müügist saadud tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav. Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel, lähtudes valmidusastme meetodist. Intressitulu arvestatakse tekkepõhiselt sisemise intressimäära alusel. Dividenditulu arvestatakse dividendide väljakuulutamisel.

### **Kulude arvestus**

Kulusid kajastatakse tekkepõhiselt. Põhivara või varude soetamisel tasutud mittetagastatavad maksud ja lõivud (näiteks käibemaks, kui ostjaks on piiratud käibemaksukohustuslane, kes ei saa käibemaksu arvata sisendkäibemaksuks) kajastatakse soetamise hetkel kuluna ning neid ei kajastata varade soetusmaksumuse koosseisus.

Riigi aruanDES ei elimineerita konsolideerimisel riigiasutuste poolt töötasudelt arvestatud maksukulu ning Maksu- ja Tolliametis arvestatud vastavat maksutulu, kuna töötasudelt arvestatud maksude saajatena ja maksukohustuslastena käsitletakse töötajaid. Samuti ei elimineerita kütuse aktsiisimaksu, kuna seda ei tooda kütuse müüjate poolt esitatud arvetel eraldi välja. Ülejäänud konsolideerimisgrupi sisesed maksud, lõivud ja muud tasud on elimineeritud.

### **Arvestuspõhimõtte muutmine**

Aruandeaastal muudeti riigi konsolideeritud aruanDES tagasiulatuvalt elektrienergia ülekoormustasu arvestuspõhimõtte (vt lisa a15).

### **Bilansipäevajärgsed sündmused**

Raamatupidamise aastaaruanDES kajastuvad olulised vara ja kohustiste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid bilansikuupäeva ja aruanDE koostamispäeva vahemikul, kuid on seotud aruanDEperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Bilansipäevajärgsed sündmused, mida ei ole varade ja kohustiste hindamisel arvesse võetud, kuid mis võivad oluliselt mõjutada järgmise aruanDEaasta tulemust, avalikustatakse raamatupidamise aastaaruande lisades.

### **Riigieelarve täitmise aruanne**

Riigieelarves ja selle täitmise aruanDES on hõlmatud riigi konsolideerimata raamatupidamise aastaaruandesse kuuluvad riigiraamatupidamiskohustuslased (vt lisa a1 A).

Riigieelarve täitmise aruanne on alates 2017. aastast koostatud tekkepõhisel printsiibil ning see on võrreldav riigi konsolideerimata tulemiaruanDEga ning riigi konsolideerimata materiaalse ja immateriaalse põhivara soetusega põhivara liikumise aruanDES. Finantseerimistehingud on võrreldavad riigi konsolideerimata rahavoogude aruanDES kajastatud kirjetega.

Andmed on avaldatud tuhande euro täpsusega.

Aruande liigendus vastab riigieelarves esitatule. Riigieelarve tulude ja kulude kajastamisel lähtutakse eelarvestamisel kasutatud arvestuspõhimõtetest. Tulud ja kulud, mida ei eelarvestatud või eelarvestati erinevalt raamatupidamise arvestuspõhimõtetest, on kajastatud riigieelarve tulude ja kulude korrigeerimistena. Riigieelarve täitmise aruanDE koondosas on lisaks esitatud riigieelarve tulude ja kulude korrigeerimine, et leida eelarvepositsioon. Eelarvepositsiooni arvestust reguleerivad Euroopa rahvamajanduse statistika koostamise juhendid (*European Standard of Accounts*).

Tekkepõhise eelarve koostamisel kehtivad üldjuhul raamatupidamisega sarnased arvestuspõhimõtted. Erisusi võrreldes raamatupidamises kasutatavate arvestuspõhimõtetega on kirjeldatud ning riigieelarve täitmist on muude riigi konsolideerimata aruannete ja nende lisadega võrreldud riigieelarve täitmise aruannet selgitavas lisas a31.

Aruandes on esitatud esialgne ja lõplik eelarve. Esialgne eelarve kajastab Riigikogu poolt enne eelarveaastat vastu võetud riigieelarve seadust. Lõplikus eelarves on sisse viidud aruandeaasta jooksul otsustatud või selgunud korrigeerimised, s.o muudatused lisaelarveseaduse ja riigieelarve muutmise seaduse alusel, Vabariigi Valitsuse liigenduse muudatused ja reservidest eraldamised, limiidid, mis tekkisid eelmise aruandeaasta jääkide ületoomisest aruandeaastasse, tegelikult laekunud tuludest, tegelikult majandustegevusest saadud tulust jne (vt lisa a31).

## 2.7 Lisad (a1–a31)

### Lisa a1

#### Konsolideeritud üksused

##### A. Konsolideerimata aruanne

mln eurot

Konsolideerimata aruandes on kajastatud riigiraamatupidamiskohustuslased koos nende valitsemisala asutustega (riigieelarvelised asutused).

Valitsemisala	Varad 31.12.2023	Kohustised 31.12.2023	Tulemiaruaande näitajad 2023			Varad 31.12.2022	Kohustised 31.12.2022	Tulemiaruaande näitajad 2022			Varad 31.12.2021	Kohustised 31.12.2021
			Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Finants- tulud ja -kulud			Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Finants- tulud ja -kulud		
Riigikogu	22,5	4,5	0,2	-31,5	0,0	22,6	3,2	0,1	-23,8	-0,1	20,8	3,1
Vabariigi President	4,6	8,8	0,2	-5,5	-0,3	4,5	8,5	0,2	-5,2	-0,3	4,0	7,4
Riigikontroll	0,3	0,6	0,0	-5,8	0,0	0,4	0,6	0,0	-5,4	0,0	0,3	0,5
Õiguskantsler	0,0	0,3	0,0	-3,3	0,0	0,0	0,1	0,0	-3,1	0,0	0,0	0,3
Riigikohus	7,0	9,7	0,4	-7,0	-0,6	7,2	14,4	0,4	-6,0	-0,6	7,4	14,4
Riigikantselei	12,4	2,8	1,3	-18,2	0,0	13,0	2,9	1,4	-17,8	0,0	12,8	3,0
Haridus- ja Teadusministeerium	591,3	176,9	171,0	-948,3	0,0	544,3	165,9	192,9	-851,8	0,0	497,6	186,4
Iustiitsministeerium	52,7	211,3	54,5	-221,7	-6,3	45,6	200,7	59,5	-198,8	-6,0	37,1	186,4
Kaitseministeerium	1 500,2	1 134,5	73,4	-1 085,3	-28,5	1 073,8	857,5	14,9	-733,7	-29,0	894,3	820,3
Kliimaaministeerium	4 834,3	582,9	728,1	-518,7	30,7	2 116,9	113,1	581,2	-150,8	238,2	1 902,3	83,8
Kultuuriministeerium	225,3	55,2	49,3	-360,8	-0,5	212,3	63,6	50,9	-328,4	-2,1	212,1	59,0
Majandus- ja Kommunikat- siooniministeerium	1 292,3	165,3	519,9	-1 103,9	25,9	3 877,8	557,0	422,4	-1 034,7	7,8	3 815,6	287,3
Regionaal- ja Põllumajandus- ministeerium	728,7	408,6	376,3	-857,5	3,9	595,3	338,9	341,5	-438,1	3,5	573,6	318,1
Rahandusministeerium	7 173,0	10 181,6	12 947,5	-7 940,9	12,4	7 424,1	8 997,5	12 115,6	-7 487,6	64,8	6 208,4	7 680,6
Siseministeerium	256,7	1 230,3	62,3	-677,5	-45,0	271,5	1 209,1	76,2	-585,1	-33,2	263,6	902,6
Sotsiaalministeerium	613,1	2 796,5	5 077,2	-7 167,6	-79,9	534,7	2 546,4	4 728,5	-6 811,6	-68,9	500,7	2 303,3
Välisministeerium	145,3	16,2	5,6	-114,9	-0,1	148,7	7,5	7,6	-95,4	0,1	147,9	7,0
Elimineerimised	-1 174,8	-1 313,7	-5 486,3	5 621,7	0,1	-1 064,7	-1 067,6	-4 926,4	4 942,8	0,2	-865,0	-851,4
<b>Kokku</b>	<b>16 284,9</b>	<b>15 672,3</b>	<b>14 580,9</b>	<b>-15 446,7</b>	<b>-88,2</b>	<b>15 828,0</b>	<b>14 019,3</b>	<b>13 666,9</b>	<b>-13 834,5</b>	<b>174,4</b>	<b>14 233,5</b>	<b>12 012,1</b>

Ülaltoodud tabelis on tegevustulude hulka loetud ka bioloogilise vara õiglase väärtuse muutus. Aruanne on võrreldav riigieelarve täitmise aruandega (vt lisa a31 M). Alates 01.07.2023 korraldati mitme ministeeriumi valitsemisala töö ümber. Keskkonnaministeerium nimetati ümber Kliimaministeeriumiks ning Maaeluministeerium Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiks. Rahandusministeeriumi regionaalvaldkonda puudutavad ülesanded anti üle Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse, Sotsiaalministeeriumi töö- ja sotsiaalvaldkonda puudutavad ülesanded Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse, energeetika, ehitus- ja transpordivaldkonna ülesanded Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalast Kliimaministeeriumi valitsemisalasse. Sellest tulenevalt muudeti ka mõnede valitsusasutuste alluvust, sh Transpordiamet liikus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse ja Maa-amet Keskkonnaministeeriumi valitsemisalast Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse. Tööülesannete ümberkorraldamise tõttu ei ole valitsemisalade 2023. aasta näitajad võrreldavad 2022. aasta näitajatega.

Ülaltoodud tabelis avaldatud Kaitseministeeriumi valitsemisala näitajaid on riigi koondaruandes korrigeeritud järgmiselt: varade mahtu on suurendatud 32,8 mln eurot (lõpetamata ehitustöid vähendatud 22,7 mln eurot, ettemakseid põhivara soetuseks suurendatud 7,7 mln eurot ja tulevaste perioodide kulusid suurendatud 47,8 mln eurot), kohustiste mahtu vähendatud 110,0 mln eurot (võlad tarnijatele), tegevustulusid vähendatud 24,3 mln eurot (saadud toetused) ja tegevuskulusid vähendatud 167,2 mln eurot (kaitseotstarbelise varustuse kulud). Kaitseministeerium lähtus kaitseotstarbeliste varude ja varadega seotud kulude ja põhivara soetuste puhul omandiõiguse saamise momendist, kuid riigi koondaruande koostamisel on leitud, et kulude ja põhivara soetuse ja nendega seotud tulude kajastamiseks ei olnud nimetatud summades 31.12.2023 seisuga varadega seotud hüved ja riskid veel Kaitseministeeriumi valitsemisalale üle tulnud, mistõttu vastavates summades kajastatakse tehingud 2024. aastal. Vt ka selgitused riigieelarve täitmise aruande kohta lisa a31 M.

## B. Konsolideeritud aruanne

Konsolideeritud aruandes on konsolideerimata riigi andmetele rida-realt liidetud riigi valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja äriühingute vastavad andmed, kusjuures omavahelised saldod on elimineeritud. Äriühingud osaluse määraga 20% kuni 50% on konsolideeritud aruandes kajastatud kapitaliosaluse meetodil.

### B1. Riigi osalus sihtasutustes

mln eurot

#### 100 % osaluse määraga konsolideeritud sihtasutused

	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Tulemiaruaande näitajad 2023					Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Tulemiaruaande näitajad 2022					Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tuleml			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tuleml		
<b>Sihtasutused kokku</b>	1 959,5	1 157,3	1 288,1	439,6	-1 200,1	-145,0	98,6	1 854,8	968,0	1 056,1	329,6	-1 046,6	-124,4	11,5	2 206,7	947,0
<b>Valitsussektorisse arvatud sihtasutused</b>	1 938,5	1 148,8	1 281,7	437,7	-1 193,6	-144,2	98,6	1 836,8	959,1	1 049,0	327,3	-1 039,0	-122,6	11,7	2 188,9	938,1
SA Eesti Koostöö Kogu	0,1	0,0	0,3	0,2	-0,3	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,3	0,3	-0,4	-0,1	-0,1	0,3	0,1
SA Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
SA Eesti Teadusagentuur	41,2	38,6	82,9	82,5	-72,5	-66,9	11,2	31,3	27,3	75,2	74,9	-69,8	-63,5	5,4	27,2	21,9
SA Kutsekoda	1,4	1,0	3,4	3,1	-3,2	-0,8	0,3	1,1	0,7	2,7	2,4	-2,7	-0,8	0,0	1,0	0,7
Spordikoolituse ja Teabe SA	0,7	0,1	12,6	12,6	-12,6	-11,8	0,0	0,5	0,1	8,2	8,1	-8,2	-7,4	0,0	0,3	0,1



	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Tulemiaruaude näitajad 2023					Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Tulemiaruaude näitajad 2022					Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tullem			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tullem		
SA Teaduskeskus Ahhaa	9,3	8,9	5,1	2,1	-4,5	-0,2	0,6	9,3	8,2	3,8	1,1	-3,7	0,0	0,0	8,9	8,2
SA Euroopa Kool	2,1	0,8	6,6	4,2	-6,3	0,0	0,4	1,6	0,4	5,6	3,3	-5,7	0,0	-0,1	1,4	0,5
SA Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus	5,7	1,8	2,5	1,8	-2,3	0,0	0,4	5,5	1,4	2,5	1,8	-2,4	0,0	0,0	1,7	1,4
SA CR14	9,7	7,7	9,9	5,5	-7,6	0,0	2,3	7,6	5,4	4,0	3,6	-4,2	0,0	-0,3	6,0	5,6
Sakala Teatrimaja SA	0,4	0,3	0,4	0,3	-0,4	0,0	0,0	0,4	0,3	0,4	0,3	-0,4	0,0	0,0	0,5	0,4
SA Eesti Filmi Instituut (grupp)	5,1	0,9	12,7	12,1	-12,9	-10,3	0,1	6,7	0,8	12,7	12,2	-12,6	-10,5	0,1	4,2	0,8
SA Virumaa Muuseumid	5,1	4,5	2,7	1,6	-2,7	0,0	-0,1	4,9	4,5	2,4	1,1	-2,8	0,0	-0,4	5,3	4,9
Tartu Jaani Kirik SA	0,1	0,1	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA	2,7	2,6	7,2	5,0	-5,9	-1,5	1,3	1,4	1,3	1,6	1,6	-1,8	-1,0	-0,2	1,6	1,5
Unesco Eesti Rahvuslik Komisjon SA (likvideeritud 2023)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
SA Eesti Draamateater	8,9	6,3	6,5	3,1	-6,6	0,0	0,1	8,1	6,2	4,9	2,6	-5,1	0,0	-0,3	7,7	6,5
SA Rakvere Teatrimaja	7,0	6,4	4,1	2,3	-4,0	0,0	0,2	6,6	6,2	3,3	2,0	-3,7	0,0	-0,4	6,9	6,5
SA Vene Teater	7,1	5,6	4,2	2,8	-4,2	0,0	0,0	7,4	5,6	3,6	2,5	-3,8	0,0	-0,2	7,8	5,8
SA Ugala Teater	11,4	10,9	4,0	2,0	-4,4	0,0	-0,4	11,7	11,3	3,4	1,7	-3,9	0,0	-0,5	12,1	11,8
SA Tehvandi Spordikeskus	31,7	28,9	6,0	3,0	-7,0	0,0	-1,0	30,9	29,9	7,1	4,7	-6,8	0,0	0,3	30,8	29,6
SA Iõulumäe Tervisespordikeskus	5,6	5,5	2,7	2,2	-1,5	0,0	1,3	5,0	4,2	2,3	1,8	-1,2	0,0	1,1	3,5	3,1
SA Kultuurileht	0,9	0,4	4,5	3,8	-4,5	0,0	0,1	0,7	0,4	3,8	3,1	-3,9	0,0	0,0	0,8	0,4
SA Endla Teater	5,8	4,7	4,2	2,3	-4,4	0,0	-0,2	5,9	4,8	3,5	2,0	-3,8	0,0	-0,3	6,1	5,1
SA Teater Vanemuine	14,9	12,2	12,7	9,6	-14,3	0,0	-1,4	15,8	13,7	10,9	8,4	-12,5	0,0	-1,6	17,2	15,3
SA Eesti Noorsooteater	0,5	0,1	4,8	3,7	-4,6	0,0	0,2	0,3	-0,1	3,9	3,1	-4,2	0,0	-0,2	0,4	0,1
SA Narva Muuseum	18,6	17,7	4,6	4,0	-2,3	0,0	2,2	17,2	15,5	3,4	2,7	-2,2	0,0	1,1	15,8	14,4
SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid (grupp)	5,6	5,5	1,4	0,8	-1,9	0,0	-0,5	6,3	6,0	1,8	1,1	-1,7	0,0	0,0	6,2	5,9
SA Eesti Tervishoiu Muuseum	1,1	0,9	1,4	1,1	-1,3	0,0	0,1	1,0	0,8	1,2	0,9	-1,2	0,0	0,0	1,0	1,0
SA Eesti Vabaõhumuuseum	12,0	11,1	5,4	3,9	-4,5	0,0	0,9	11,0	10,2	3,8	2,5	-4,0	0,0	-0,2	10,8	10,4
SA Eesti Kontsert	18,7	17,0	10,7	6,9	-10,2	0,0	0,7	17,9	16,3	8,7	6,0	-14,0	0,0	-5,2	22,7	21,5
SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester	1,6	1,1	4,8	4,0	-4,8	0,0	0,1	1,4	1,0	4,1	3,5	-4,2	0,0	-0,1	1,5	1,1

	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Tulemiaruaande näitajad 2023					Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Tulemiaruaande näitajad 2022					Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tullem			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tullem		
SA Hiiumaa Muuseumid	0,2	0,2	0,4	0,3	-0,5	0,0	-0,1	0,3	0,2	0,4	0,3	-0,4	0,0	0,0	0,3	0,2
SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor	0,6	0,4	1,8	1,3	-1,7	0,0	0,1	0,4	0,3	1,4	1,1	-1,4	0,0	0,0	0,4	0,3
SA Pärnu Muuseum	1,2	1,0	1,4	1,1	-1,3	0,0	0,1	1,0	0,9	1,1	1,0	-1,2	0,0	0,0	1,1	1,0
SA Eesti Kunstimuuseum	23,2	22,4	12,7	10,0	-12,2	0,0	0,5	23,1	21,9	12,2	10,6	-12,4	0,0	-0,1	22,9	22,1
SA Eesti Meremuuseum	16,6	15,4	9,2	6,4	-8,7	0,0	0,6	15,6	14,7	7,6	5,2	-7,9	0,0	-0,3	15,5	15,0
SA Saaremaa Muuseum	15,1	14,9	3,1	2,5	-1,8	0,0	1,3	14,0	13,6	1,6	1,0	-1,5	0,0	0,1	13,6	13,6
SA Eesti Aialoomuuseum	14,8	14,3	3,7	3,0	-4,2	0,0	-0,4	15,2	14,8	2,9	2,6	-4,1	0,0	-1,2	16,3	16,0
SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum	0,7	0,6	1,2	1,0	-1,2	0,0	0,0	0,7	0,6	1,0	0,9	-1,1	0,0	-0,1	0,8	0,7
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA (2022. a algusest ühendatud Ettevõtluse Arendamise SA ja SA KredEx)	545,4	255,1	94,3	86,9	-91,6	-25,2	10,9	545,1	143,4	72,6	66,9	-71,9	-12,3	0,8	970,5	142,6
Riigi Infokommunikatsiooni SA	17,7	12,3	12,1	5,6	-10,4	0,0	2,0	13,4	10,3	8,9	3,8	-7,9	0,0	1,0	10,7	9,4
Eesti Interneti SA (konsolideeritud alates 2023)	2,0	1,6	1,2	0,0	-1,1	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SA Eesti Maaelumuuseumid	9,7	9,2	3,3	2,6	-2,9	0,0	0,5	8,9	8,7	2,1	1,8	-2,6	0,0	-0,5	8,9	8,7
Maaelu Edendamise SA	294,1	151,3	7,7	1,7	-7,1	0,0	3,7	307,4	147,6	6,1	1,4	-4,5	0,0	3,7	312,5	143,9
Keskkonnainvesteeringute Keskus SA	71,3	14,7	10,2	9,7	-17,0	-10,5	-6,1	76,4	19,6	4,3	4,3	-17,1	-12,7	-	74,8	31,9
Integratsiooni SA	6,9	1,2	10,7	10,7	-11,1	-1,9	-0,1	7,3	1,3	6,9	6,9	-7,1	-1,3	-0,1	3,2	1,4
SA Erametsakeskus (ühendatud Keskkonnainvesteeringute Keskus SA-ga alates 2023)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	1,2	5,3	5,0	-5,3	-3,5	0,0	1,4	1,2
SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital	1,8	0,2	2,8	2,7	-2,8	-2,2	0,1	1,4	0,1	2,2	2,1	-2,2	-1,6	0,0	1,6	0,1
Iõgeva Haigla SA	3,0	1,9	8,1	0,0	-8,1	0,0	0,0	2,8	1,9	7,3	0,1	-6,9	0,0	0,4	2,4	1,5
Eesti Puuetega Inimeste Fond SA	0,1	0,1	1,5	1,5	-1,5	-1,4	0,0	0,1	0,1	1,2	1,2	-1,2	-1,2	0,0	0,1	0,1
Tartu Ülikooli Kliinikum SA (grupp)	314,4	183,3	401,3	13,9	-386,3	-0,1	11,8	265,2	180,6	346,3	15,2	-338,5	-0,1	7,3	249,7	164,1
Põhja-Eesti Regionaalhaigla SA (grupp)	297,3	190,1	379,0	58,2	-336,8	-0,2	40,0	261,2	150,1	305,4	21,3	-295,4	-0,1	9,4	226,9	140,6
Viljandi Haigla SA	50,3	43,9	59,4	18,0	-46,6	0,0	13,1	34,0	30,8	42,3	7,2	-37,6	0,0	4,7	30,3	26,1
Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus SA	8,9	7,9	8,5	0,8	-6,7	0,0	1,9	6,7	6,0	6,2	0,1	-5,7	0,0	0,5	6,1	5,5

	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Tulemiaruaande näitajad 2023					Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Tulemiaruaande näitajad 2022					Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tulum			Tegevustulud	Sh toetused valitsussektorist	Tegevuskulud	Sh antud toetused	Riigile kuuluv tulum		
SA Eesti Tervishoiu Pildipank	5,1	4,9	2,2	0,0	-2,5	0,0	-0,3	6,7	5,3	1,7	0,0	-1,2	0,0	0,5	4,9	4,8
SA Koeru Hooldekeskus (üleandmisel KOV-le 2023)	0,6	0,0	2,7	0,3	-2,9	0,0	-0,2	2,7	2,3	3,5	0,4	-3,5	0,0	0,1	2,6	2,3
SA Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus	2,5	0,3	14,8	13,0	-14,8	-11,0	0,2	8,2	0,2	9,1	7,5	-9,2	-6,4	-0,1	1,6	0,3
<b>Valitsussektoris mittekuuluvad sihtasutused</b>	<b>21,0</b>	<b>8,5</b>	<b>6,4</b>	<b>1,9</b>	<b>-6,5</b>	<b>-0,8</b>	<b>0,0</b>	<b>18,0</b>	<b>8,9</b>	<b>7,1</b>	<b>2,3</b>	<b>-7,6</b>	<b>-1,8</b>	<b>-0,2</b>	<b>17,8</b>	<b>8,9</b>
SA Tallinna Teaduspark Tehnopol (grupp)	21,0	8,5	6,4	1,9	-6,5	-0,8	0,0	18,0	8,9	7,1	2,3	-7,6	-1,8	-0,2	17,8	8,9

## B2. Riigi osalus tütar- ja sidusettevõtjates

mln eurot

Ettevõtja nimetus	Osaluse määr (%)	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Kasumiaruaande näitajad 2023			Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Kasumiaruaande näitajad 2022			Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
				Äritulud	Ärikulud	Riigile kuuluv kasum/kahjum			Äritulud	Ärikulud	Riigile kuuluv kasum/kahjum		
<b>Riigi tütarettevõtjad kokku</b>		<b>13 074,8</b>	<b>7 713,4</b>	<b>4 073,1</b>	<b>-3 949,5</b>	<b>24,5</b>	<b>13 353,7</b>	<b>8 248,0</b>	<b>5 682,9</b>	<b>-3 868,4</b>	<b>1</b>	<b>10</b>	<b>6 055,1</b>
<b>Valitsussektoris kuuluvad tütarettevõtjad kokku</b>		<b>2 080,8</b>	<b>1 341,3</b>	<b>462,9</b>	<b>-376,8</b>	<b>69,1</b>	<b>1 862,4</b>	<b>1 234,8</b>	<b>424,6</b>	<b>-337,0</b>	<b>72,4</b>	<b>1 597,9</b>	<b>1 028,4</b>
Eesti Raudtee AS (valitsussektoris 2023)	100	489,8	176,1	64,3	-64,6	0,0	417,4	176,1	59,0	-58,7	0,0	374,4	176,1
Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ (valitsussektoris 2023)	100	9,1	5,8	10,1	-10,2	-0,1	6,9	5,9	9,1	-10,1	-1,0	8,0	6,9
A.L.A.R.A. AS	100	1,5	1,4	8,4	-8,5	-0,1	1,6	1,5	1,4	-1,3	0,1	1,4	1,4
AS Eesti Liinirongid	100	215,0	132,2	59,5	-60,0	-4,3	220,4	136,5	55,8	-56,7	-4,8	214,6	141,3
AS Eesti Varude Keskus	100	392,2	384,9	35,7	-33,4	2,4	323,1	314,4	32,5	-22,2	10,5	164,7	159,0

Ettevõtja nimetus	Osalise määr (%)	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Kasumiaruande näitajad 2023			Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Kasumiaruande näitajad 2022			Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
				Äritulud	Ärikulud	Riigile kuuluv kasum/kahjum			Äritulud	Ärikulud	Riigile kuuluv kasum/kahjum		
OÜ Rail Baltic Estonia	100	123,5	94,1	55,7	-23,3	32,3	74,7	61,7	39,6	-11,1	28,5	39,9	30,5
TS Laevad OÜ (Tallinna Sadam AS tütarettevõtja)	67,03	100,9	33,5	36,7	-26,9	5,2	107,4	28,3	34,8	-25,8	5,5	108,3	22,7
Riigi Kinnisvara AS	100	695,9	465,2	160,7	-117,4	34,3	658,1	462,0	159,1	-119,3	32,1	636,9	444,1
AS Hoolekandeteenused (grupp)	100	52,9	48,1	31,8	-32,5	-0,6	52,8	48,4	33,3	-31,8	1,5	49,7	46,4
<b>Valitsussektoris mittekuuluvad tütarettevõtjad kokku</b>		<b>10 994,0</b>	<b>6 372,1</b>	<b>3 610,2</b>	<b>-3 572,7</b>	<b>-44,6</b>	<b>11 491,3</b>	<b>7 013,2</b>	<b>5 258,3</b>	<b>-3 531,4</b>	<b>1 660,7</b>	<b>8 803,9</b>	<b>5 026,7</b>
Riigimetsa Maiandamise Keskus	100	3 316,2	3 279,0	572,1	-185,1	378,6	3 008,7	2 983,8	1 568,3	-157,4	1	1 695,3	1 671,5
Eesti Energia AS (grupp)	100	4 823,0	2 060,1	2 164,5	-2 546,9	-435,3	5 506,2	2 953,1	2 676,9	-2 433,7	189,8	4 384,2	2 318,7
Elering AS	100	1 467,8	414,0	254,8	-226,5	28,0	1 460,9	399,5	398,1	-378,3	17,4	1 182,9	382,1
Tallinna Sadam AS (grupp, koos TS Laevad OÜga)	67,03	606,2	253,2	119,0	-94,4	10,6	621,2	255,4	123,1	-92,3	17,2	629,5	254,8
AS Operail (grupp)	100	67,2	33,3	26,6	-46,0	-19,2	153,2	52,5	60,7	-74,8	-15,7	176,3	68,2
Tallinna Lennujaam AS (grupp)	100	264,4	133,5	72,1	-63,4	8,5	258,3	125,0	63,5	-54,5	8,7	258,3	116,3
Lennuliiklusteeninduse AS	100	34,1	10,6	18,3	-21,0	-3,1	31,7	13,6	16,1	-20,8	-4,9	38,2	18,5
Saarte Liinid AS	100	63,2	27,2	11,3	-9,5	1,7	63,1	25,5	10,4	-9,2	1,2	64,1	24,4
Eesti Post AS (grupp)	100	133,2	60,0	134,5	-134,1	-1,3	123,8	67,7	129,1	-129,3	25,4	141,1	45,0
Eesti Loots AS (likvideerimisel 2023)	100	0,4	0,3	3,4	-4,5	-2,7	15,6	11,5	8,4	-8,4	-0,2	16,4	11,9
Teede Tehnokeskus AS	100	2,5	1,9	3,1	-3,0	0,1	2,3	1,8	2,6	-2,7	-0,2	2,9	2,2
Metrosert AS	100	9,1	8,0	9,0	-5,2	3,9	4,6	4,1	4,3	-3,5	0,8	3,8	3,3
KredEx Krediidikindlustus AS	100	38,3	20,8	1,8	-1,9	1,5	37,7	19,4	2,0	-1,8	-1,4	39,7	21,2
Nordic Aviation Group AS (grupp)	100	64,9	13,0	110,7	-128,7	-18,3	82,9	31,3	91,3	-89,8	1,5	58,8	29,8
Transpordi Varahaldus OÜ	100	69,6	34,7	12,5	-21,3	-10,6	85,6	45,3	8,5	2,8	9,7	78,4	35,6
Eesti Loto AS	100	23,3	13,9	88,1	-73,5	12,4	25,3	15,8	86,6	-69,8	14,3	23,7	15,3
AS Vireen	100	7,2	5,7	2,9	-2,8	0,0	7,3	5,7	2,8	-2,7	0,1	7,8	5,9
Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS	93,3	1,6	1,5	1,7	-1,6	0,1	1,5	1,3	1,7	-1,6	0,1	1,4	1,3
Eesti Vanglatööstus AS	100	1,8	1,4	3,8	-3,3	0,5	1,4	0,9	3,9	-3,6	0,3	1,1	0,7

Ettevõtja nimetus	Osaluse määr (%)	Varad 31.12.2023	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2023	Kasumiaruande näitajad 2023			Varad 31.12.2022	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2022	Kasumiaruande näitajad 2022			Varad 31.12.2021	Riigile kuuluv omakapital 31.12.2021
				Äritulud	Ärikulud	Riigile kuuluv kasum/kahjum			Äritulud	Ärikulud	Riigile kuuluv kasum/kahjum		
<b>Riigi sidusettevõttjad kokku</b>		<b>18,8</b>	<b>7,7</b>	<b>15,2</b>	<b>-13,8</b>	<b>0,6</b>	<b>18,9</b>	<b>7,9</b>	<b>13,9</b>	<b>-12,7</b>	<b>0,5</b>	<b>19,3</b>	<b>8,2</b>
Ökosil AS	35	1,7	0,5	0,8	-0,8	0,0	1,7	0,5	0,8	-0,8	0,0	1,7	0,5
AS Levira (grupp)	51	17,1	7,2	14,4	-13,0	0,6	17,2	7,4	13,1	-11,9	0,5	17,6	7,7
<b>Riigi tütarettevõtjate sidusettevõttjad kokku</b>		<b>2 744,9</b>	<b>83,0</b>	<b>685,2</b>	<b>-699,8</b>	<b>0,5</b>	<b>2 533,3</b>	<b>81,5</b>	<b>145,3</b>	<b>-136,8</b>	<b>3,1</b>	<b>2 079,0</b>	<b>59,3</b>
RB Rail AS (Läti)	33,3	65,2	2,4	24,7	-24,6	-0,1	38,9	2,5	22,7	-22,7	0,1	28,3	2,4
Enefit Jordan B.V. (Jordaania, Eesti)	65	0,4	0,0	0,0	-9,8	0,0	0,3	0,0	0,0	-8,6	0,0	0,3	0,0
Attarat Mining Co BV, Attarat Power Holding Co BV (grupp), Attarat Operation & Maintenance Co BV (Holland, Jordaania)	10	2 655,3	73,9	627,4	-635,2	-1,6	2 472,1	72,6	82,0	-71,5	0,2	2 027,3	50,8
Orica Eesti OÜ	35	14,3	3,8	25,7	-24,0	1,7	15,1	3,7	32,9	-28,0	1,7	13,7	3,5
Eesti Energia AS ebaolulised osalused			0,6			0,1		0,5			0,7		0,6
AS Green Marine	51	9,7	2,2	7,4	-6,2	0,4	6,9	2,1	7,7	-6,0	0,8	5,1	1,6
Post11 OÜ (likvideerimisel)	30		0,0			0,0		0,0			-0,4	3,7	0,4
Baltic RCC OÜ (AS Elering ebaoluline osalus)			0,1			0,0		0,1			0,0	0,0	0,0
Biolaborid OÜ (müüdnud 2024)	27,2		0,0			0,0		0,0			0,0	0,6	0,0

AS Nordic Aviation Group andmed on riigi raamatupidamise aastaaruande lõpetamise ajaks auditeerimata.

## Lisa a2

### Raha ja selle ekvivalendid

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Sularaha	1,0	1,2	2,1	0,1	0,1	0,1
Raha teel	0,9	2,7	2,0	0,2	0,1	0,2
Arvelduskontod pankades	1 351,6	1 811,0	2 310,6	811,6	874,1	1 563,5
Tähtajalised deposiidid pankades	1 011,7	681,5	188,5	616,3	540,8	95,1
<b>Raha kokku</b>	<b>2 365,2</b>	<b>2 496,4</b>	<b>2 503,2</b>	<b>1 428,2</b>	<b>1 415,1</b>	<b>1 658,9</b>
Aruandeperioodil teenitud intressitulu (vt lisa a27)	63,5	2,5	-4,3	33,2	1,0	-4,8

Riigi raha ja saadud hoiuste hulgas (vt lisa a15) kajastatud Rahandusministeeriumi (riigikassa) kontsernikontosse hõlmatud riigiväliste asutuste arvelduskontode jäägid:

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Töötukassa	650,5	609,0	552,6	650,5	609,0	552,6
Tervisekassa	623,6	508,3	355,9	623,6	508,3	355,9
Avaliku sektori aruandes hõlmamata organisatsioonid	21,8	25,7	9,6	21,8	25,7	9,6
Riigi sihtasutused ja äriühingud (konsolideeritud aruandes rida-realt meetodil)	0,0	0,0	0,0	4,3	3,5	0,6
<b>Kokku</b>	<b>1 295,9</b>	<b>1 143,0</b>	<b>918,1</b>	<b>1 300,2</b>	<b>1 146,5</b>	<b>918,7</b>

Riigikassa hoiab teiste isikute raha hoiulepingu alusel ja maksab neile raha jäägilt intresse. Likviidsusreservile (vt lisa a20 C) on kehtestatud minimaalse likviidsusvaru nõuded.

## Lisa a3

### Finantsinvesteeringud

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised finantsinvesteeringud</b>						
Võlakirjad kauplemisportfellis	1 141,7	1 609,1	461,6	1 125,0	1 598,1	448,3
<b>Lühiajalised finantsinvesteeringud kokku</b>	<b>1 141,7</b>	<b>1 609,1</b>	<b>461,6</b>	<b>1 125,0</b>	<b>1 598,1</b>	<b>448,3</b>
Sh kajastatud õiglases väärtuses	1 141,7	1 609,1	461,6	1 125,0	1 598,1	448,3
<b>Pikaajalised finantsinvesteeringud</b>						
Osalusel rahvusvahelistes organisatsioonides	277,4	215,3	210,1	277,4	215,3	210,1
Osalus riskikapitalifondides	352,4	260,4	109,4	324,8	237,7	91,7
Noteerimata aktsiad ja osad	1,4	0,7	0,2	0,0	0,0	0,0
Muud pikaajalised finantsinvesteeringud	3,6	3,6	0,1	0,0	0,0	0,0
<b>Pikaajalised finantsinvesteeringud kokku</b>	<b>634,8</b>	<b>480,0</b>	<b>319,8</b>	<b>602,2</b>	<b>453,0</b>	<b>301,8</b>

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Sh kajastatud õiglasest väärtuses	352,4	260,4	109,4	324,8	237,7	91,7
Sh kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuses	282,4	219,6	210,4	277,4	215,3	210,1
Võlakirjadelt teenitud tulu (vt lisa a27)	40,4	-12,0	-3,1	39,2	-10,6	-3,2
<b>Võlakirjade jaotus emiteerija järgi</b>						
Eurotsooni riikide valitsused	359,3	408,5	270,6	355,0	406,2	268,0
Krediitiasutused	773,7	1 192,8	182,9	770,0	1 191,9	180,3
Ettevõtjad	8,7	7,8	8,1	0,0	0,0	0,0
<b>Võlakiriad kokku</b>	<b>1 141,7</b>	<b>1 609,1</b>	<b>461,6</b>	<b>1 125,0</b>	<b>1 598,1</b>	<b>448,3</b>

Noteerimata aktsiate ja osade ning muude pikaajaliste finantsinvesteeringutena kajastuvad SA Tehnopol (grupp) ja SA Kaitseuringute Keskus finantsinvesteeringute soetused, sh 2023. a investeeriti 0,7 mln eurot (2022. a 4,0 mln eurot).

#### Osalused rahvusvahelistes organisatsioonides

	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD)	5,3	5,3	5,3
Euroopa Investeeringupank (EIB)	27,9	27,9	27,9
Põhjamaade Investeeringupank (NIB)	12,9	12,9	12,9
Euroopa Nõukogu Arengupank (CEB)	0,8	0,8	0,8
Rahvusvaheline Arenguassotsiatsioon (IDA)	1,0	1,0	1,0
Euroopa Finantsstabiilsuse Fond (EFSF)	0,1	0,1	0,1
Euroopa Stabiilsusmehhanism (ESM)	204,7	148,8	148,8
Rahvusvaheline Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (IBRD)	8,7	7,6	6,0
Kolme Mere Investeeringufond	16,0	10,9	7,3
<b>Osalused rahvusvahelistes organisatsioonides kokku</b>	<b>277,4</b>	<b>215,3</b>	<b>210,1</b>

Bilansis on osalustena kajastatud rahalised sissemaksed rahvusvaheliste organisatsioonide omakapitali.

Riigi tingimuslikud kohustised osalustest rahvusvahelistes organisatsioonides on esitatud lisa a30 A.

Euroopa Stabiilsusfondi maksti 2023. a 55,9 mln eurot (2022. a 0 eurot).

Kolme Mere Investeeringufondi investeeriti 2023. a juurde 5,1 mln eurot (2022. a 3,6 mln eurot).

IBRD grupile maksti juurde 1,4 mln eurot (2022. a 1,4 mln eurot).

Osaluste ümberhindlused moodustasid kokku -0,3 mln eurot (2022. a 0,2 mln eurot).

#### Osalused riskikapitalifondides

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
SmartCap Venture Capital Fund	175,1	92,2	70,0	175,1	92,2	70,0
SmartCap Green Fund	101,9	99,7	0,0	101,9	99,7	0,0
EstFund	47,8	45,8	21,7	47,8	45,8	21,7
Balti Innovatsioonifond	27,6	22,7	17,7	0,0	0,0	0,0
<b>Osalused riskikapitalifondides kokku</b>	<b>352,4</b>	<b>260,4</b>	<b>109,4</b>	<b>324,8</b>	<b>237,7</b>	<b>91,7</b>
Riskikapitalifondide aruandeperioodi tulem (vt lisa a27)	-15,0	-2,4	4,7	-15,8	-3,0	0,6

SmartCap Venture Capital Fund investeerib riskikapitalifondidesse, mis arendavad innovaatilisi rahvusvahelise kasvupotentsiaaliga Eesti ettevõtteid või rahvusvahelistesse riskikapitalifondidesse, mis aitavad Eesti majandust ajakohastada ja kohalikku kapitaliturgu arendada. Fondi paigutati 2023. a juurde 101,9 mln eurot (2022. a 25,0 mln eurot). Fondi 2023. a kahjum oli 19,0 mln eurot (2022. a kahjum 2,8 mln eurot).



2022. a moodustas riik fondi SmartCap Green Fund, kandes sinna 100,0 mln eurot. Fondi peamine eesmärk on parandada kapitali kättesaadavust uuenduslike rohetehnoloogiate arendamisel innovaatiliste või teadusmahukate rohetehnoloogia ettevõtete kaudu. Fondi kasum oli 2023. a 2,2 mln eurot (2022. a kahjum 0,3 mln eurot). Rohefond kuulub Euroopa Taaste- ja Vastupidavusrahastu kasutamise plaani ning selle investeeringu katteks laekus Eestile 2023. a 100 mln eurot, mis on kajastatud 2023. a saadud toetuste tuludes.

Euroopa Investeeringufondi alamfond EstFund investeerib varajase faasi ettevõtjatesse riskikapitali pakkumiseks. Fondi paigutati 2023. a juurde 1,0 mln eurot (2022. a 24,0 mln eurot). Fond teenis 2023. a kasumit 1,0 mln eurot (2022. a kasum 0,1 mln eurot).

Konsolideeritud aruandes lisandub Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA investeering Balti Innovatsioonifondi. 2023. a kanti täiendavalt fondi 5,2 mln eurot (2022. a 5,4 mln eurot). Fondi vahenditelt arvestati 0,8 mln eurot kasumit (2022. a 0,6 mln eurot). Fondist laekus tagasi 1,1 mln eurot (2022. a 1,0 mln eurot).

#### Lisa a4

#### Maksud, lõivud, trahvid

mln eurot

##### A. Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Käibemaks</b>	<b>516,6</b>	<b>505,5</b>	<b>462,6</b>	<b>520,9</b>	<b>521,2</b>	<b>482,1</b>
Sh brutosummas	652,1	637,0	597,0	656,4	652,7	616,5
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-135,5	-131,5	-134,4	-135,5	-131,5	-134,4
<b>Sotsiaalmaks</b>	<b>384,5</b>	<b>364,4</b>	<b>332,5</b>	<b>407,5</b>	<b>384,3</b>	<b>351,2</b>
Sh brutosummas	439,5	415,9	380,5	462,5	435,8	399,2
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-55,0	-51,5	-48,0	-55,0	-51,5	-48,0
<b>Üksikisiku tulumaks</b>	<b>251,1</b>	<b>242,7</b>	<b>219,7</b>	<b>264,0</b>	<b>253,7</b>	<b>230,0</b>
Sh brutosummas	275,5	264,7	241,6	288,4	275,7	251,9
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-24,4	-22,0	-21,9	-24,4	-22,0	-21,9
<b>Muud maksud</b>	<b>272,6</b>	<b>232,9</b>	<b>194,2</b>	<b>292,1</b>	<b>237,5</b>	<b>206,8</b>
Sh brutosummas	303,4	265,6	230,6	322,9	270,2	243,2
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-30,8	-32,7	-36,4	-30,8	-32,7	-36,4
<b>Loodusvarade kasutamise ja saastetasud</b>	<b>15,9</b>	<b>16,6</b>	<b>15,7</b>	<b>26,8</b>	<b>31,9</b>	<b>28,0</b>
Sh brutosummas	16,9	17,2	17,2	27,8	32,5	29,5
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-1,0	-0,6	-1,5	-1,0	-0,6	-1,5
<b>Trahvid</b>	<b>7,2</b>	<b>6,4</b>	<b>5,8</b>	<b>7,2</b>	<b>6,5</b>	<b>5,8</b>
Sh brutosummas	15,5	14,9	15,0	15,5	15,0	15,0
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-8,3	-8,5	-9,2	-8,3	-8,5	-9,2
<b>Kohtuotsuste alusel välja mõistetud tasud</b>	<b>14,2</b>	<b>14,4</b>	<b>13,9</b>	<b>14,2</b>	<b>14,4</b>	<b>13,9</b>
Sh brutosummas	15,5	15,5	14,8	15,5	15,5	14,8
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-1,3	-1,1	-0,9	-1,3	-1,1	-0,9
<b>Maksuviivised</b>	<b>5,1</b>	<b>4,6</b>	<b>4,3</b>	<b>5,1</b>	<b>4,6</b>	<b>4,3</b>
Sh brutosummas	46,9	46,6	50,0	46,9	46,6	50,0
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-41,8	-42,0	-45,7	-41,8	-42,0	-45,7
<b>Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded kokku</b>	<b>1 467,2</b>	<b>1 387,5</b>	<b>1 248,7</b>	<b>1 537,8</b>	<b>1 454,1</b>	<b>1 322,1</b>
Sh brutosummas	1 765,3	1 677,4	1 546,7	1 835,9	1 744,0	1 620,1
Sh ebatõenäoliselt laekuv	-298,1	-289,9	-298,0	-298,1	-289,9	-298,0

2023. a arvati Maksu- ja Tolliameti poolt lootusetuks ja kanti bilansist maha maksunõudeid 24,2 mln eurot (2022. a 31,7 mln eurot) ning maksuviiviseid, trahve ja sunniraha 5,7 mln eurot (2022. a 8,9 mln eurot).

**B. Saadud maksude, trahvide, lõivude ettemaksed**

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Käibemaks	172,8	181,5	165,9	179,9	188,4	171,0
Üksikisiku tulumaks	219,6	206,8	204,4	219,6	206,8	204,4
Muud maksud, lõivud, trahvid	8,5	8,8	7,0	8,5	8,9	7,0
Ettemaksukontode jäägid	257,5	303,1	245,5	269,9	312,5	256,2
<b>Saadud maksude, lõivude, trahvide ettemaksed kokku</b>	<b>658,4</b>	<b>700,2</b>	<b>622,8</b>	<b>677,9</b>	<b>716,6</b>	<b>638,6</b>

**C. Maksude, lõivude, trahvide kohustised**

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Käibemaks	16,0	13,1	11,3	0,0	0,0	0,0
Sotsiaalmaks	175,9	163,6	153,4	175,1	163,0	152,9
Üksikisiku tulumaks	163,3	153,1	141,0	162,8	152,7	140,4
Töötuskindlustusmaksed	27,2	25,4	23,0	27,2	25,4	23,0
Kogumispensioni maksed	61,8	57,6	54,2	61,8	57,6	54,2
Muud maksud	14,7	19,1	21,0	11,5	16,2	17,9
Keskkonnatasud ja lõivud	4,1	3,6	3,8	4,0	3,6	3,8
<b>Maksude, lõivude, trahvide kohustised kokku</b>	<b>463,0</b>	<b>435,5</b>	<b>407,7</b>	<b>442,4</b>	<b>418,5</b>	<b>392,2</b>

Enamuse kohustistest moodustavad edasiandmisele kuuluvad maksud ja muud tasud. Konsolideeritud aruandes lisanduvad välismaal tegutsevate tegevuskohtade maksukohustised teistele riikidele.

Avaliku sektori siseselt kuulub sotsiaalmaks edasiandmisele Tervisekassale, üksikisiku tulumaks ja maamaks kohalikele omavalitsustele, töötuskindlustusmaksed Töötukassale, aktsiisid ja hasartmängumaks Kultuurkapitalile, loodusvarade kasutamise tasud kohalikele omavalitsustele.

Väljapoole avalikku sektorit antakse kogumispensioni maksed edasi erasektoris kuuluvatele pensionikindlustusfondidele, tolliprotseduuridega seotud maksed Euroopa Komisjonile.

# D. Tulud ja kulud

	Tulud				Kulud tulude edasiandmisest				Kulud ebatöenäoliselt laekuvaks arvamistest			
	Konsolideeritud		Konsolideerimata		Konsolideeritud		Konsolideerimata		Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
<b>Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed</b>	<b>12 427,4</b>	<b>11 641,2</b>	<b>12 582,9</b>	<b>11 773,0</b>	<b>-4 415,9</b>	<b>-4 055,3</b>	<b>-4 415,9</b>	<b>-4 055,3</b>	<b>-32,1</b>	<b>-28,9</b>	<b>-32,1</b>	<b>-28,9</b>
<b>Maksud kaupadelt ja teenustelt</b>	<b>4 167,3</b>	<b>4 023,4</b>	<b>4 260,2</b>	<b>4 109,4</b>	<b>-47,5</b>	<b>-45,4</b>	<b>-47,5</b>	<b>-45,4</b>	<b>-13,8</b>	<b>-12,8</b>	<b>-13,8</b>	<b>-12,8</b>
Käibemaks	3 123,1	3 001,4	3 190,4	3 061,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-14,2	-12,3	-14,2	-12,3
Kütuseaktsiis	490,3	497,1	493,3	500,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alkoholiaktsiis	262,4	241,4	262,4	241,4	-18,0	-17,0	-18,0	-17,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tubakaaktsiis	251,4	245,4	251,4	245,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	-0,5	0,4	-0,5
Elektriaktsiis	0,9	0,9	7,7	7,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pakendiaktsiis	0,2	0,3	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tallinna reklaamimaks	6,3	6,3	6,3	6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Hasartmängumaks	32,7	30,6	48,5	46,2	-23,2	-22,1	-23,2	-22,1	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Sotsiaalmaks ja sotsiaalkindlustusmaksed</b>	<b>5 071,9</b>	<b>4 582,5</b>	<b>5 071,9</b>	<b>4 582,5</b>	<b>-2 580,6</b>	<b>-2 348,1</b>	<b>-2 580,6</b>	<b>-2 348,1</b>	<b>-10,8</b>	<b>-10,5</b>	<b>-10,8</b>	<b>-10,5</b>
Sotsiaalmaks	4 607,2	4 156,2	4 607,2	4 156,2	-2 116,6	-1 922,2	-2 116,6	-1 922,2	-10,2	-10,0	-10,2	-10,0
Sh pensionikindlustuseks	2 796,0	2 518,7	2 796,0	2 518,7	-309,4	-288,6	-309,4	-288,6	-6,2	-6,1	-6,2	-6,1
Sh ravikindlustuseks	1 811,2	1 637,5	1 811,2	1 637,5	-1 807,2	-1 633,6	-1 807,2	-1 633,6	-4,0	-3,9	-4,0	-3,9
Töötuskindlustusmaksed	293,0	264,0	293,0	264,0	-292,4	-263,5	-292,4	-263,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Kogumispensioni maksed	171,7	162,3	171,7	162,3	-171,6	-162,4	-171,6	-162,4	-0,1	0,0	-0,1	0,0
<b>Tulumaks</b>	<b>3 094,3</b>	<b>2 898,2</b>	<b>3 148,0</b>	<b>2 935,2</b>	<b>-1 698,7</b>	<b>-1 537,9</b>	<b>-1 698,7</b>	<b>-1 537,9</b>	<b>-7,4</b>	<b>-5,5</b>	<b>-7,4</b>	<b>-5,5</b>
Füüsilise isiku tulumaks	2 388,3	2 308,5	2 388,3	2 308,5	-1 698,7	-1 537,9	-1 698,7	-1 537,9	-5,2	-3,4	-5,2	-3,4
Juriidilise isiku tulumaks	706,0	589,7	759,7	626,7	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,2	-2,1	-2,2	-2,1
<b>Omandimaksud</b>	<b>53,3</b>	<b>53,1</b>	<b>62,2</b>	<b>61,9</b>	<b>-59,1</b>	<b>-58,9</b>	<b>-59,1</b>	<b>-58,9</b>	<b>-0,1</b>	<b>-0,1</b>	<b>-0,1</b>	<b>-0,1</b>
Maamaks	48,4	48,0	57,3	56,8	-59,1	-58,9	-59,1	-58,9	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Raskeveokimaks	4,9	5,1	4,9	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Maksud väliskaubanduselt</b>	<b>40,6</b>	<b>84,0</b>	<b>40,6</b>	<b>84,0</b>	<b>-30,0</b>	<b>-65,0</b>	<b>-30,0</b>	<b>-65,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
Tollimaks	40,6	84,0	40,6	84,0	-30,0	-65,0	-30,0	-65,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Maksuviivised (vt lisa a22)</b>	<b>19,1</b>	<b>16,3</b>	<b>19,1</b>	<b>16,3</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-5,2</b>	<b>-4,9</b>	<b>-5,2</b>	<b>-4,9</b>
<b>Riigilõivud (vt lisa a21)</b>	<b>86,5</b>	<b>91,3</b>	<b>87,0</b>	<b>91,7</b>	<b>-1,5</b>	<b>-1,6</b>	<b>-1,5</b>	<b>-1,6</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
Registritoimingutelt	47,9	49,3	48,1	49,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

	Tulud				Kulud tulude edasiandmisest				Kulud ebatöenäoliselt laekuvaks arvamisest			
	Konsolideeritud		Konsolideerimata		Konsolideeritud		Konsolideerimata		Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Isikut tõendavate dokumentide ja kodakondsusseaduse alusel	12,7	14,0	12,7	14,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kohtuasjade toimingutelt	10,6	10,6	10,6	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muud riigilõivud	15,3	17,4	15,6	17,6	-1,5	-1,6	-1,5	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Trahvid ja muud varalised karistused (vt lisa a22)</b>	<b>27,7</b>	<b>32,9</b>	<b>25,0</b>	<b>23,9</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-1,3</b>	<b>-1,0</b>	<b>-1,3</b>	<b>-1,0</b>
<b>Saastetasud ja keskkonnahäiringu hüvitised (vt lisa a22)</b>	<b>22,7</b>	<b>23,9</b>	<b>34,2</b>	<b>41,2</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,5</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,5</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Loodusressursside kasutamise tasud (vt lisa a22)</b>	<b>40,4</b>	<b>54,2</b>	<b>69,7</b>	<b>110,2</b>	<b>-14,4</b>	<b>-15,4</b>	<b>-14,4</b>	<b>-15,4</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,9</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,9</b>
<b>Teekasutustasud (vt lisa a22)</b>	<b>21,0</b>	<b>21,5</b>	<b>21,0</b>	<b>21,5</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Järelevalvetasud (vt lisa a22)</b>	<b>1,3</b>	<b>1,1</b>	<b>3,5</b>	<b>2,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Universaalse postiteenuse maksed (vt lisa a22)</b>	<b>0,0</b>	<b>0,1</b>	<b>0,7</b>	<b>0,8</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Sunnirahad ja kohtuotsuse alusel välja mõistetud nõuded (vt lisa a22)</b>	<b>10,5</b>	<b>9,5</b>	<b>10,5</b>	<b>9,5</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-0,5</b>	<b>-0,3</b>	<b>-0,5</b>	<b>-0,3</b>
<b>Maksud, lõivud, trahvid kokku</b>	<b>12 656,6</b>	<b>11 892,0</b>	<b>12 853,6</b>	<b>12 090,1</b>	<b>-4 432,2</b>	<b>-4 072,8</b>	<b>-4 432,2</b>	<b>-4 072,8</b>	<b>-39,5</b>	<b>-34,2</b>	<b>-39,5</b>	<b>-34,2</b>

**Konsolideerimisel elimineeritud maksu-, lõivu- ja trahvitulud**

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Käibemaks	357,8	322,9	290,5	262,7
Saastetasud ja keskkonnahäiringu hüvitised	11,5	17,3	0,0	0,0
Loodusressursside kasutamise tasud	29,3	56,0	0,0	0,0
Juriidilise isiku tulumaks	53,7	37,0	0,0	0,0
Maamaks	10,7	10,9	1,9	2,1
Muud maksu-, lõivu- ja trahvitulud	29,3	27,9	0,2	0,2
<b>Elimineeritud maksu-, lõivu ja trahvitulud kokku</b>	<b>492,3</b>	<b>472,0</b>	<b>292,6</b>	<b>265,0</b>

Elimineerimata on jäetud töötasudelt ja erisoodustustelt arvestatud maksukulud (vt lisa a23) ja neile vastavad sotsiaalmaksu ja sotsiaalkindlustusmaksete tulud, kuna nende kulude korral on vastaspoolena käsitletud töötajaid. Samuti on elimineerimata kütuse ostmisel tasutud kütuseaktsiis, mis laekub Maksu- ja Tolliametile erasektorisse kuuluvate kütusemüüjate kaudu, kes ei kajasta seda oma müügiarvetel.

**Lisa a5****Muud nõuded ja ettemaksed**

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised nõuded ja ettemaksed</b>	<b>2066,4</b>	<b>1676,8</b>	<b>1294,7</b>	<b>1 347,3</b>	<b>1 034,0</b>	<b>1 228,5</b>
Nõuded ostjate vastu	435,6	504,6	403,7	23,0	22,4	10,9
Sh brutosummas	445,3	516,0	408,4	23,3	22,7	11,1
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-9,7	-11,4	-4,7	-0,3	-0,3	-0,2
Intressinõuded	22,8	9,4	2,4	17,0	7,3	1,1
Muud viitlaekumised	29,1	33,0	49,8	0,4	0,5	0,1
Laenunõuded (vt lisa a6 )	72,8	73,2	35,1	9,3	8,4	8,6
Laekumata sihtfinantseerimine (vt lisa a19 A)	882,8	716,8	530,0	879,8	716,3	523,2
Muud nõuded	33,3	40,8	21,9	16,1	10,2	9,1
Tagatisdeposiidid	187,4	46,2	33,2	0,7	0,9	0,8
Maksude, lõivude, trahvide ettemaksed ja tagasinõuded	29,8	11,3	5,1	0,4	0,3	0,2
Sihtfinantseerimise ettemaksed (vt lisa a19 B)	130,8	142,6	156,1	176,8	197,9	184,8
Tagasinõuded sihtotstarbelistest fondidest	0,0	0,0	0,0	5,6	0,0	450,7
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	242,0	98,9	57,4	218,2	69,8	39,0
<b>Pikaajalised nõuded ja ettemaksed</b>	<b>795,7</b>	<b>941,4</b>	<b>925,1</b>	<b>1 040,9</b>	<b>1 193,2</b>	<b>1 089,2</b>
Laenunõuded (vt lisa a6 )	689,5	815,9	865,3	515,6	530,6	519,3
Intressinõuded (vt lisa a6)	34,1	30,3	39,5	34,1	30,3	39,5
Sihtotstarbelised fondid	0,0	0,0	0,0	359,3	472,2	462,6
Nõuded ostjate vastu	0,5	0,4	0,2	0,4	0,4	0,2
Laekumata sihtfinantseerimine (vt lisa a19 A)	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Muud nõuded	16,2	9,6	10,1	0,9	0,8	0,9
Sihtfinantseerimise ettemaksed (vt lisa a19 B)	0,0	0,0	0,0	23,8	22,0	8,4

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	49,4	79,2	4,0	100,8	130,9	52,3
<b>Nõuded ja ettemaksed kokku</b>	<b>2 862,1</b>	<b>2 618,2</b>	<b>2 219,8</b>	<b>2 388,2</b>	<b>2 227,2</b>	<b>2 317,7</b>

Konsolideeritud ja konsolideerimata rahavoogude aruandes on põhivara müügist saadud tulu korrigeeritud laekumata nõuete suurenemisega summas 0,1 mln eurot (2022. a suurenemine 0,6 mln eurot).

Pikaajalistest tulevaste perioodide kulude ettemaksetest moodustavad kaitseotstarbelised ettemaksed 44,6 mln eurot (31.12.2022 seisuga 76,5 mln eurot) ning lühiajalistest tulevaste perioodide kulude ettemaksetest moodustavad need 198,9 mln eurot (31.12.2022 seisuga 54,7 mln eurot).

Sihtotstarbelisi fonde haldab riik valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja tütarettevõtja kaudu ettevõtlusele ja elamistingimuste parandamise eesmärgil korteriühistutele laenude andmiseks ja laenude käendamiseks. 2023. a tehti fondidesse täiendavaid sissemaksid 25,1 mln eurot (2022. a 25,1 mln eurot). Tagasi laekus 143,6 mln eurot (2022. a 28,4 mln eurot). Lühiajalistesse nõuetesse klassifitseeriti ümber 5,6 mln eurot.

#### Sihtotstarbelised fondid

	Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA poolt hallatavad laenude, tagatiste ja eksporditehingute fondid	217,6	313,9	300,0
ASi Kredex Krediidikindlustus poolt hallatav edasikindlustusandja deposiit	15,0	14,8	14,8
Maaelu Edendamise SA poolt hallatavad maaelu arengu sihtfondid	126,7	143,5	147,8
<b>Sihtotstarbelised fondid kokku</b>	<b>359,3</b>	<b>472,2</b>	<b>462,6</b>

#### Sihtotstarbelistelt fondidelt teenitud tulud ja kulud (vt lisa a27)

	Konsolideerimata	
	2023	2022
Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA poolt hallatavad laenude, tagatiste ja eksporditehingute fondid	8,7	9,3
AS KredEx Krediidikindlustuse poolt hallatav edasikindlustusandja deposiit	0,4	0,0
Maaelu Edendamise SA poolt hallatavad maaelu arengu sihtfondid	1,9	3,6
<b>Sihtotstarbelistelt fondidelt teenitud tulud ja kulud kokku</b>	<b>11,0</b>	<b>12,9</b>

Konsolideerimata rahavoogude aruandes on investeringud sihtotstarbelistesse fondidesse kajastatud investeerimis-tegevuse rahavoogudes koos muude finantsinvesteeringute liikumistega.

#### Lisa a6

##### Antud laenud

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa	Kokku	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>35,1</b>	<b>865,3</b>	<b>900,4</b>	<b>8,6</b>	<b>519,3</b>	<b>527,9</b>
Sh brutosummas	43,4	995,9	1 039,3	9,1	574,0	583,1
Sh vähendatud diskonteerimisest	0,0	-16,9	-16,9	0,0	-16,9	-16,9
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-8,3	-113,7	-122,0	-0,5	-37,8	-38,3

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa	Kokku	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa	Kokku
<b>Laenude liikumine 2022. a</b>	<b>38,1</b>	<b>-49,4</b>	<b>-11,3</b>	<b>-0,2</b>	<b>11,3</b>	<b>11,1</b>
Antud laene	0,1	34,1	34,2	0,0	20,1	20,1
Tagasi laekunud	-44,4	-9,5	-53,9	-8,7	-7,8	-16,5
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-1,9	8,3	6,4	0,1	5,4	5,5
Suurenemine intresside arvestusest	0,0	2,0	2,0	0,0	2,0	2,0
Ümberklassifitseerimine	84,3	-84,3	0,0	8,4	-8,4	0,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>73,2</b>	<b>815,9</b>	<b>889,1</b>	<b>8,4</b>	<b>530,6</b>	<b>539,0</b>
Sh brutosummas	81,3	905,4	986,7	8,8	546,2	555,0
Sh vähendatud diskonteerimisest	0,0	-14,9	-14,9	0,0	-14,9	-14,9
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-8,1	-74,6	-82,7	-0,4	-0,7	-1,1
<b>Laenude liikumine 2023. a</b>	<b>-0,4</b>	<b>-126,4</b>	<b>-126,8</b>	<b>0,9</b>	<b>-15,0</b>	<b>-14,1</b>
Antud laene	9,0	24,8	33,8	0,1	0,0	0,1
Tagasi laekunud	-153,1	-2,0	-155,1	-9,1	-2,2	-11,3
Laenukohustistega tasaarveldatud (vt lisa a17)	0,0	-4,8	-4,8	0,0	-4,8	-4,8
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-3,7	1,3	-2,4	0,0	0,2	0,2
Suurenemine intresside arvestusest	0,0	1,7	1,7	0,0	1,7	1,7
Ümberklassifitseerimine	147,4	-147,4	0,0	9,9	-9,9	0,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>72,8</b>	<b>689,5</b>	<b>762,3</b>	<b>9,3</b>	<b>515,6</b>	<b>524,9</b>
Sh brutosummas	82,5	777,2	859,7	9,7	529,5	539,2
Sh vähendatud diskonteerimisest	0,0	-13,2	-13,2	0,0	-13,3	-13,3
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-9,7	-74,5	-84,2	-0,4	-0,6	-1,0

Riigi (konsolideerimata) suuremad nõuded:

- 1) Eesti riigi poolt EFSF kaudu väljastatud laenud kokku summas 447,1 mln eurot (2022. a lõpul 451,9 mln eurot) (Kreeka, Iirimaa ja Portugali toetusprogrammid). Vastav summa on ühtlasi kajastatud riigi võlakohustistes (vt lisa a17). Kreeka programmis lisanduvad laenudega seotud pikaajalised intressinõuded (vt lisa a5) ja intressivõlad (vt lisa a15) 34,1 mln eurot (2022. a lõpul 30,3 mln eurot);
  - 2) maareformi seaduse alusel erastatud maa eest tasumata järelmaksunõuded, mis on tagatud samadele maadele seatud hüpoteekidega, kokku summas 26,8 mln eurot (2022. a lõpul 29,4 mln eurot);
  - 3) pankadelt välja ostetud laekumata õppelaenunõuded summas 0,1 mln eurot (2022. a lõpul seisuga 0,1 mln eurot). Õppelaenude jäägid pankades on kajastatud riigi tingimusliku kohustusena (vt lisa a30), kuna need võivad tasumata jäämisel pöörduda nõueteks riigi vastu;
  - 4) Keskkonnainvesteeringute Keskusele 48,5 mln eurot (2022. a lõpul 54,0 mln eurot) kohalike omavalitsuste üksuste veemajanduse projektide elluviimiseks vajaliku omafinantseeringu rahastamiseks;
  - 5) Ettevõtlike ja Innovatsiooni SA-le ettevõtlikele edasilaenamiseks 2,3 mln eurot (2022. a lõpul 3,6 mln eurot);
2021. a kajastus riigi laenuõuetes veel laen ASile Estonian Air (pankrotis) summas 37,3 mln eurot, mis oli hinnatud ebatõenäoliselt laekuvaks. 2022. a kanti laenuõue bilansist välja seoses pankrotimenetluse lõppemisega. Pankrotipesast laekus 2022. a riigile tagasi 5,4 mln eurot (vt ka lisa a20 B).

Riigi (konsolideeritud) suuremad laenuõuded lisaks eespool punktides 1 kuni 3 esitatud riigi (konsolideerimata) laenuõuetele:

- 6) Ettevõtlike ja Innovatsiooni SA laenuõuded 95,5 mln eurot (2022. a lõpul 204,0 mln eurot);
- 7) Maaelu Edendamise SA laenuõuded 133,8 mln eurot (2022. a lõpul 143,0 mln eurot);
- 8) SA Keskkonnainvesteeringute Keskus laenuõuded 50,3 mln eurot (2022. a lõpul 57,0 mln eurot).



**Lisa a7**

**Varud**

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Mobilisatsioonivarud	1,6	1,6	1,3	1,6	1,6	1,3
Riigi tegevusvarud hädaolukorraks	161,4	137,8	1,0	1,8	0,6	0,6
Vedelkütuse varud	171,0	167,8	148,0	0,0	0,0	0,0
Muud tooraine ja materjali varud	134,5	170,9	126,8	32,3	36,0	28,5
Lõpetamata toodang	78,3	45,2	44,6	0,0	0,0	0,0
Valmistoodang	40,0	49,1	33,1	2,2	1,8	1,4
Ostetud kaubad müügiks	40,2	54,3	4,3	0,0	0,0	0,0
Ümberklassifitseeritud müügioteel varad	32,9	86,4	6,6	0,0	0,0	0,0
Ettemaksed varude eest	0,7	1,3	1,7	0,0	0,0	1,5
<b>Varud kokku</b>	<b>660,6</b>	<b>714,4</b>	<b>367,4</b>	<b>37,9</b>	<b>40,0</b>	<b>33,3</b>

Vedelkütuse varud on vedelkütusevaru seaduse alusel ASi Eesti Varude Keskus poolt hoitavad riigi strateegilised varud. Riigi tegevusvarudes hädaolukorraks sisalduvad ASi Eesti Varude Keskus poolt soetatud maagaasivarud summas 156,8 mln eurot (2022. a lõpul 133,6 mln eurot).

Varude allahindluse kulu ja selle tühistamine on kajastatud muudes kuludes (vt lisa a26).

2023. a andis riik Tervisekassale üle vaktsiine summas 4,4 mln eurot (kajastatud otse netovarade liikumisena) (2022. a 28,0 mln eurot).

Konsolideeritud aruandes on 2022. a 40,3 mln eurot ümber tõstetud muude tooraine ja materjalide varude kirjelt müügiks ostetud kaupade kirjele lähtudes Eesti Energia grupi laovarude kirje korrigeerimisest (peamiselt gaasivarud).

**Ümberklassifitseeritud müügioteel varad**

	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>86,4</b>	<b>6,6</b>
Ümber klassifitseeritud		
Materiaalne põhivara	22,0	83,1
Kinnisvarainvesteeringud	0,9	2,3
Immateriaalne põhivara	1,0	0,0
Varud	1,0	0,9
Nõuded ostjate vastu ja muud nõuded	1,2	1,1
Raha	0,0	0,5
Müüdud jääkväärtuses	-79,2	-7,6
Alla hinnatud	-0,4	-0,5
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>32,9</b>	<b>86,4</b>
<b>Ümber klassifitseeritud müügiks hoitavate varadega otseselt seotud kohustised (vt lisa a15)</b>		
Laenukohustised	4,3	51,8
Võlad tarnijatele ja muud võlad	4,9	2,2
<b>Kokku müügioteel varadega seotud kohustised</b>	<b>9,2</b>	<b>54,0</b>

Ümberklassifitseerimisi tegid 2023. a Eesti Energia grupp (16,1 mln eurot seoses kahe kaugkütteäri müügitehinguga), AS Operail (6,3 mln eurot) ja Riigi Kinnisvara AS (3,7 mln eurot).

2022. a klassifitseeris AS Operail (grupp) ümber varad müügioteel varadeks 74,9 mln euro väärtuses seoses 2023. a alguses toimunud renditud vagunite müügiga. Lisaks varadele müüdi nendega seotud kohustised summas 54,0 mln eurot.

## Lisa a8

### Osalused sihtasutustes

mln eurot

#### A. Konsolideeritud aruanne

Rida-realt konsolideeritud sihtasutuste nimekiri ja tähtsamad majandusnäitajad on esitatud lisa a1 B1.

2023. a andis riik kohalikule omavalitsusele üle SA Koeru Hooldekeskus (kajastatud ühtlasi otse riigi netovarade vähenemisena summas 2,2 mln eurot). Üleandmisel vähenesid riigi (konsolideeritud) materiaalsed põhivarad 1,8 mln eurot ja rahalised vahendid 0,5 mln eurot, 0,1 mln euro eest anti üle lühiajalisi kohustisi.

2023. a konsolideeriti esmakordselt Eesti Interneti SA, kes varem oli loetud sidusüksuseks. Algsel konsolideerimisel lisandus riigi netovaradesse 1,4 mln eurot, raha lisandus 1,7 mln eurot ja kohustisi 0,3 mln eurot.

#### B. Konsolideerimata aruanne

	Valitsussektorisse kuuluvad	Valitsussektorisse mittekuuluvad	Kokku
<b>Iääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>433.4</b>	<b>8,3</b>	<b>441.7</b>
Allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa a27)	-10.9	0.0	-10.9
<b>Iääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>422.5</b>	<b>8,3</b>	<b>430.8</b>
Rahalised sissemaksed	100.8	0.0	100.8
Mitterahalised väljamaksed	-2.2	0.0	-2.2
Allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa a27)	-5.3	0.0	-5.3
<b>Iääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>515.8</b>	<b>8,3</b>	<b>524.1</b>

2023. a liikumised:

Rahaline sissemaks summas 100,8 mln eurot tehti Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele.

Mitterahalise väljamaksena kajastub SA Koeru Hooldekeskus osaluse üleandmine kohalikule omavalitsusele summas 2,2 mln eurot (kajastatud ühtlasi otse netovarade vähenemisena).

## Lisa a9

### Osalused tütar- ja sidusettevõtjates

mln eurot

#### A. Konsolideeritud aruanne

Rida-realt konsolideeritud tütarettevõtjate ja kapitaliosaluse meetodil kajastatud sidusettevõtjate nimekiri ja tähtsamad majandusnäitajad on esitatud lisa a1 B2.

2023. a müüs Eesti Energia grupp kaks tütarettevõtet tegevuskohaga Lätis. Müügist arvestati tulu oli 33,4 mln eurot, millest jäi laekumata 1,4 mln eurot, kasum müügist 0,9 mln eurot.

2023. a tütarettevõtjate müügi tõttu eemaldatud varad, kohustised ja netovara:

	Varad	Kohustised ja netovara
Raha	1,5	
Nõuded	4,2	
Varud	12,2	
Materiaalne põhivara	18,1	
Võlad tarnijatele ja muud võlad		3,5
Netovara		32,5
Kokku	36,0	36,0

Tallinna Sadam AS maksis vähemusosalusele dividende 6,3 mln eurot (2022. a 8,4 mln eurot) ja Eesti Energia grupp 12,9 mln eurot (2022. a 9,1 mln eurot).

2022. a müüs AS Eesti Post tütarettevõtja AS Maksekeskus müügihinnaga 30,1 mln eurot, kasum müügist 27,0 mln eurot. Müügihetkel oli ASil Maksekeskus käibevara 5,6 mln euro eest, sh raha 5,4 mln eurot, immateriaalset põhivara 1,4 mln eurot ja kohustisi 1,8 mln eurot. Bilansist eemaldatud vähemusosa moodustas 2,1 mln eurot.

**Sidusettevõtjad**

	2023	2022
<b>Jääk aasta alguses</b>	<b>89,4</b>	<b>67,5</b>
Saadud dividendid	-2,7	-2,6
Müüdud müügihinnas	0,0	-0,7
Kasum müügist	0,0	0,6
Kasum/kahjum kapitaliosaluse meetodil (vt lisa a27)	1,2	2,9
Rahalised sissemaksed	3,3	14,1
Otse netovara reservides kajastatud sidusettevõtjate koondkasumi mõju valuutakursivahedest	-0,5	7,6
<b>Jääk aasta lõpus</b>	<b>90,7</b>	<b>89,4</b>

2023. a ja 2022. a tehtud rahalised sissemaksed tegi Eesti Energia AS Enefit Jordan B.V. kontserni.

2022. a müüs Eesti Energia AS eraldiseisvalt ebaolulise sidusettevõtja, müügist laekus 0,7 mln eurot, kasum müügist 0,6 mln eurot kasumit.

**B. Konsolideerimata aruanne**

	Valitsussektoris kuuluvad tütarettevõtjad	Valitsussektoris mittekuuluvad tütarettevõtjad	Sidus- ettevõtjad	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>498,5</b>	<b>3 664,8</b>	<b>6,6</b>	<b>4 169,9</b>
Rahalised sissemaksed	148,0	0,0	0,0	148,0
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	19,7	0,3	0,0	20,0
Allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa a27)	0,0	152,1	0,0	152,1
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>666,2</b>	<b>3 817,2</b>	<b>6,6</b>	<b>4 490,0</b>
Ümberklassifitseerimine	175,6	-175,6	0,0	0,0
Rahalised sissemaksed	68,0	0,0	0,0	68,0
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	1,2	-4,9	0,0	-3,7
Allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa a27)	0,0	-39,9	0,0	-39,9
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>911,0</b>	<b>3 596,8</b>	<b>6,6</b>	<b>4 514,4</b>

**Täiendavad selgitused valitsussektoris kuuluvate osaluste kohta**

2023. a klassifitseeriti valitsussektoris kuuluvateks ettevõtjateks AS Eesti Raudtee ja OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus.

Rahaline sissemakse summas 68,0 mln eurot tehti ASile Eesti Varude Keskus.

Mitterahalised sissemaksed tehti ASile Riigi Kinnisvara 0,9 mln euro ja ASile Hoolekandeteenused 0,3 mln euro väärtuses.

2022. a tegi riik rahalised sissemaksed ASile Eesti Varude Keskus summas 145,0 mln eurot ja OÜle Rail Baltic Estonia summas 3,0 mln eurot.

Materiaalse põhivaraga tehti sissemakseid Riigi Kinnisvara ASile 19,6 mln euro eest ja ASile Hoolekandeteenused 0,5 mln euro eest. Riigi Kinnisvara AS tegi riigile materiaalse põhivara väljamakseid 0,4 mln euro eest.

**Täiendavad selgitused valitsussektoris mittekuuluvate osaluste kohta**

AS Eesti Loots likvideeriti. Tema tegevuse koos varade ja kohustistega võttis üle riigiasutus Riigilaevastik. Riigi konsolideerimata aruandes vähenes osalus 8,5 mln euro võrra. Sellest moodustasid materiaalne põhivara 8,6 mln eurot, varud 0,1 mln eurot ja kohustised 0,2 mln eurot.

Riigimetsa Majandamise Keskusega tehti sisse- ja väljamakseid maatükkidega, osalus suurenes 3,7 mln eurot.

AS Eesti Post maksis dividende margikoguga bilansilise väärtusega 0,1 mln euro väärtuses. Margikogu õiglast väärtust ei hinnatud. Summa on kajastatud otse osaluste vähenemise ja materiaalse põhivara suurenemisenä.

Suurimad osaluste allahindlused: AS Operail -19,2 mln eurot, AS Nordic Aviation Group -18,3 mln eurot, Lennuliiklusteeninduse AS -3,1 mln eurot.

2022. a tehti Riigimetsa Majandamise Keskusega sisse- ja väljamakseid maatükkidega, osalus suurenes 0,2 mln eurot.

Suurimad osaluste allahindlused ja allahindluste tühistamised: Riigimetsa Majandamise Keskus seoses metsa õiglase väärtuse muutusega 171,3 mln eurot, AS Operail -15,8 mln eurot, Lennuliiklusteeninduse AS -4,9 mln eurot, AS Nordic Aviation Group 1,5 mln eurot.

#### Dividenditulu tütar- ja sidusettevõtjatelt

Dividendide maksja	2023	2022
AS Tallinna Sadam	12,9	17,1
Riigimetsa Majandamise Keskus	75,0	73,7
Eesti Energia AS	68,9	46,6
AS Elering	13,5	0,0
AS Eesti Loto	14,3	13,9
AS Eesti Post	6,2	2,8
Muud tütaretevõtjad	0,1	0,9
Riigi Kinnisvara AS (valitsussektor)	32,1	34,8
AS Levira (sidusettevõtja)	0,8	0,8
<b>Kokku dividenditulu (vt lisa a27)</b>	<b>223,8</b>	<b>190,6</b>

#### Lisa a10

#### Kinnisvarainvesteeringud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>83,2</b>	<b>85,3</b>	<b>37,0</b>	<b>37,1</b>
Soetusmaksumus	112,6	113,1	40,0	40,7
Kogunenud kulum	-29,4	-27,8	-3,0	-3,6
<b>Liikumised aruandeperioodil</b>	<b>15,1</b>	<b>-2,1</b>	<b>-0,1</b>	<b>-0,1</b>
Kulum ja allahindlus (vt lisa a25)	-2,4	-2,4	-0,1	-0,1
Müük müügihinnas	-0,2	-4,4	-0,1	-0,1
Müügist saadud kasum/kahjum (vt lisa a22)	0,2	4,3	0,1	0,1
Soetused ja parendused (vt lisa a13)	1,4	0,2	0,0	0,0
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	0,0	0,0	-0,4	0,0
Vähene mine seoses valitseva mõju kadumisega	0,0	0,0	0,0	0,0
Ümberklassifitseerimine materiaalse põhivara ja varudega	16,1	0,2	0,4	0,0
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>98,3</b>	<b>83,2</b>	<b>36,9</b>	<b>37,0</b>
Soetusmaksumus	128,1	112,6	37,8	40,0
Kogunenud kulum	-29,8	-29,4	-0,9	-3,0
Sh kasutusrendile antud põhivara jääkmaksumus	68,5	66,3	31,3	29,1
Sh laenude katteks panditud põhivara jääkmaksumus	8,5	8,8	0,0	0,0
Hoonestusõiguse seadmise, kasutustasu, rendi- ja üüritulu	19,9	19,0	7,1	6,3
Kinnisvarainvesteeringute halduskulud	-1,3	-1,2	-0,1	-0,2

Tulevaste perioodide renditulu katkestamatutelt rendilepingutelt on esitatud lisa a30 D.

**Lisa a11**

**Materiaalne põhivara**

mln eurot

**A. Konsolideeritud aruanne**

	Maa	Hooned ja rajati- sed	Kaitse- otstarbe- line põhivara	Masinad ja seadmed	Muu põhi- vara	Lõpeta- mata tööd ja ette- maksed	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>855,</b>	<b>5 303,7</b>	<b>329,5</b>	<b>3 052,5</b>	<b>117,6</b>	<b>658,9</b>	<b>10</b>
Soetusmaksumus	855,	8 722,1	805,6	5 753,4	210,3	658,9	17 006,2
Kogunenud kulum	0,0	-3 418,4	-476,1	-2 700,9	-92,7	0,0	-6 688,1
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>17,9</b>	<b>145,8</b>	<b>48,4</b>	<b>-136,9</b>	<b>-0,4</b>	<b>410,3</b>	<b>485,1</b>
Soetused ja parendused (vt lisa a13)	17,4	8,7	5,0	100,1	5,4	1 096,0	1 232,6
Kulum ja allahindlus (vt lisa a25)	-0,1	-339,0	-50,2	-265,6	-12,5	-2,9	-670,3
Müük müügihinnas	-49,5	-6,3	0,0	-7,1	0,0	0,0	-62,9
Müügist saadud kasum (vt lisa a22)	47,0	5,1	0,0	2,7	0,0	0,0	54,8
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,1	0,4	4,7	5,7	0,2	0,0	11,1
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	-0,4	-0,5	-1,5	-0,5	-0,1	-0,5	-3,5
Ümberklassifitseerimine	0,2	477,4	90,4	27,8	6,6	-682,6	-80,2
Ümberhindlus (vt netovara muutuste aruanne)	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	3,5
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>873,</b>	<b>5 449,5</b>	<b>377,9</b>	<b>2 915,6</b>	<b>117,2</b>	<b>1 069,2</b>	<b>10</b>
Soetusmaksumus	873,	9 052,4	887,9	5 768,6	216,6	1 069,2	17 868,5
Kogunenud kulum	0,0	-3 602,9	-510,0	-2 853,0	-99,4	0,0	-7 065,3
<b>Keskmine kulumi norm</b>		<b>4%</b>	<b>6%</b>	<b>5%</b>	<b>6%</b>		
Kapitalirendi tingimustel renditud põhivara jääkmaksumus	0,0	4,0	0,0	112,3	0,1	0,0	116,4
Kasutusrendile antud põhivara jääkmaksumus	171,2	36,2	0,0	4,9	0,2	0,0	212,5
Laenude katteks panditud põhivara jääkmaksumus	0,5	62,4	0,0	54,3	0,0	0,0	117,2
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>-0,1</b>	<b>256,7</b>	<b>59,8</b>	<b>-401,0</b>	<b>1,2</b>	<b>631,5</b>	<b>548,1</b>
Soetused ja parendused (vt lisa a13)	20,8	56,4	4,6	142,5	6,7	1 726,7	1 957,7
Kulum ja allahindlus (vt lisa a25)	-0,1	-493,8	-68,8	-783,6	-15,8	-7,6	-1 369,7
Müük müügihinnas	-34,3	0,0	0,0	-2,2	0,0	0,0	-36,5
Müügist saadud kasum (vt lisa a22)	26,3	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	27,7
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	6,9	11,6	8,4	0,0	0,0	26,9
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	-0,2	-0,9	-1,2	-0,1	0,0	0,0	-2,4
Vähenedmine valitseva mõju kadumisest	-0,1	0,0	0,0	-17,7	-0,1	-0,4	-18,3
Valuuta ümberarvestuse kursivahed	-0,1	0,0	0,0	0,7	0,0	0,5	1,1
Üle antud ja saadud mitterahalised sisse- ja väljamaksed	0,0	-1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,8
Ümberklassifitseerimine	-14,0	689,7	113,6	249,6	10,4	-1 087,8	-38,5
Ümberhindlus (vt netovara muutuste aruanne)	1,6	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	1,9
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>873,</b>	<b>5 706,2</b>	<b>437,7</b>	<b>2 514,6</b>	<b>118,4</b>	<b>1 700,7</b>	<b>11</b>
Soetusmaksumus	873,	9 673,2	1 001,3	5 919,7	214,5	1 700,7	19 383,1
Kogunenud kulum		-3 967,0	-563,6	-3 405,1	-96,1		-8 031,8
<b>Keskmine kulumi norm</b>		<b>5%</b>	<b>7%</b>	<b>13%</b>	<b>7%</b>		
Kapitalirendi tingimustel renditud põhivara jääkmaksumus	0,0	11,3	0,0	112,1	0,0	0,0	123,4
Kasutusrendile antud põhivara jääkmaksumus	168,3	22,8	0,0	10,3	0,1	0,0	201,5

	Maa	Hooned ja rajati- sed	Kaitse- otstarbe- line põhivara	Masinad ja seadmed	Muu põhi- vara	Lõpeta- mata tööd ja ette- maksed	Kokku
Laenude katteks panditud põhivara jääkmaksumus	0,5	93,6	0,0	43,9	0,0	0,0	138,0

## B. Konsolideerimata aruanne

	Maa	Hooned ja rajati- sed	Kaitse- otstarbe- line põhivara	Masinad ja seadmed	Muu põhi- vara	Lõpeta- mata tööd ja ette- maksed	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>195,</b>	<b>2 289,4</b>	<b>329,5</b>	<b>210,4</b>	<b>25,9</b>	<b>283,7</b>	<b>3 334,0</b>
Soetusmaksumus	195,	3 750,1	805,6	588,9	65,1	283,7	5 688,5
Kogunenud kulum	0,0	-1 460,7	-476,1	-378,5	-39,2	0,0	-2 354,5
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>8,1</b>	<b>97,2</b>	<b>48,4</b>	<b>11,4</b>	<b>3,1</b>	<b>-30,7</b>	<b>137,5</b>
Soetused ja parendused (vt lisa a13)	9,1	4,1	5,0	39,9	2,3	362,1	422,5
Kulum ja allahindlus (vt lisa a25)	0,0	-177,1	-50,2	-38,6	-4,0	-2,1	-272,0
Müük müügihinnas	-49,7	-4,5	0,0	-0,6	0,0	0,0	-54,8
Müügist saadud kasum (vt lisa a22)	47,5	4,1	0,0	0,5	0,0	0,0	52,1
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	0,4	4,7	5,6	0,2	0,0	10,9
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	-0,4	-0,5	-1,5	-0,5	-0,1	-0,5	-3,5
Üle antud ja saadud mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-1,4	-18,2	0,0	-0,4	0,0	0,0	-20,0
Ümberklassifitseerimine	0,0	288,9	90,4	5,3	4,7	-390,2	-0,9
Ümberhindlus (vt netovara muutuste aruanne)	3,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	3,2
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>203,</b>	<b>2 386,6</b>	<b>377,9</b>	<b>221,8</b>	<b>29,0</b>	<b>253,0</b>	<b>3 471,5</b>
Soetusmaksumus	203,	3 903,4	887,9	621,1	69,1	253,0	5 937,7
Kogunenud kulum	0,0	-1 516,8	-510,0	-399,3	-40,1		-2 466,2
<b>Keskmine kulumi norm</b>		<b>5%</b>	<b>6%</b>	<b>6%</b>	<b>6%</b>		
Kapitalirendi tingimustel renditud põhivara jääkmaksumus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
Kasutusrendile antud põhivara jääkmaksumus	0,5	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>4,7</b>	<b>128,5</b>	<b>59,8</b>	<b>-15,7</b>	<b>0,6</b>	<b>193,8</b>	<b>371,7</b>
Soetused ja parendused (vt lisa a13)	15,5	1,9	4,6	38,8	3,7	596,5	661,0
Kulum ja allahindlus (vt lisa a25)	0,0	-187,1	-68,8	-45,8	-6,7	0,0	-308,4
Müük müügihinnas	-34,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-34,3
Müügist saadud kasum (vt lisa a22)	26,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	26,3
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	6,3	11,6	6,1	0,0	0,0	24,0
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	-0,3	-0,9	-1,2	-0,4	0,0	0,0	-2,8
Üle antud ja saadud mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-4,3	0,8	0,0	7,7	0,1	0,0	4,3
Ümberklassifitseerimine	0,1	307,5	113,6	-22,2	3,5	-402,7	-0,2
Ümberhindlus (vt netovara muutuste aruanne)	1,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	1,8
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>207,</b>	<b>2 515,1</b>	<b>437,7</b>	<b>206,1</b>	<b>29,6</b>	<b>446,8</b>	<b>3 843,2</b>
Soetusmaksumus	207,	4 132,8	1 001,3	570,8	64,7	446,8	6 424,3
Kogunenud kulum		-1 617,7	-563,6	-364,7	-35,1		-2 581,1
<b>Keskmine kulumi norm</b>		<b>5%</b>	<b>7%</b>	<b>8%</b>	<b>10%</b>		
Kasutusrendile antud põhivara jääkmaksumus	0,5	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7

Mitterahalise sihtfinantseerimisena sai riik varasid väljastpoolt avalikku sektorit 24,0 mln euro eest (2022. aastal 10,4 mln eurot). Mitterahalise sihtfinantseerimisena andis riik väljapoole avalikku sektorit varasid 127 mln euro väärtuses (2022. aastal 1,7 mln eurot).

Tulevaste perioodide renditulu katkestamatutelt rendilepingutelt on esitatud lisas a30 D.

## Lisa a12

### Immateriaalne vara

mln eurot

#### A. Immateriaalne põhivara

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>333,2</b>	<b>305,9</b>	<b>180,3</b>	<b>150,4</b>
Soetusmaksumus	770,3	695,5	468,5	406,2
Kogunenud kulum	-437,1	-389,6	-288,2	-255,8
<b>Kokku liikumised</b>	<b>52,3</b>	<b>27,3</b>	<b>35,6</b>	<b>29,9</b>
Soetused ja parendused (vt lisa a13)	132,0	101,5	84,4	69,3
Kulum ja allahindlus (vt lisa a25)	-77,2	-66,3	-48,5	-40,1
Müüdud müügihinnas	0,0	-0,1	0,0	0,0
Ümberklassifitseerimine	-1,7	-7,5	-0,3	0,7
Valuuta ümberarvestuse kursivahed	-0,8	1,1	0,0	0,0
Muutused seoses valitseva mõju tekkimise ja kadumisega	0,0	-1,4	0,0	0,0
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>385,5</b>	<b>333,2</b>	<b>215,9</b>	<b>180,3</b>
Soetusmaksumus	872,3	770,3	538,6	468,5
Kogunenud kulum	-486,8	-437,1	-322,7	-288,2
<b>Keskmine kulumi norm</b>	<b>9,4%</b>	<b>9,0%</b>	<b>9,6%</b>	<b>9,2%</b>

Immateriaalse põhivarana on riigis (konsolideerimata) võetud arvele peamiselt arvutitarkvara.

Konsolideeritud aruandes kajastuvad lisaks arvutitarkvarale olulisemate varadena veel Eesti Energia AS lepingulised õigused summas 22,1 mln eurot (2022. a lõpul 23,2 mln eurot).

Riigi tütarettevõtjad kajastavad tütarettevõtjate omandamisel tekkinud firmaväärtusi kokku summas 24,7 mln eurot (2022. a lõpul 26,6 mln eurot). Tütarettevõtjad, kes koostavad oma aruandeid rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite (IFRS) alusel, ei ole firmaväärtusi amortiseeritud.

#### B. Immateriaalne käibevara

	Konsolideeritud	
	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>444,1</b>	<b>208,6</b>
Soetused	213,6	443,6
Arvestatud kasvuhoonegaaside emissiooni katteks (vt lisa a16 C)	-429,0	-193,2
Müüdud ja loovutatud	-13,3	-14,5
Valuuta ümberarvestuse kursivahed	1,1	-0,4
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>216,5</b>	<b>444,1</b>

Immateriaalse käibevarana on kajastatud Eesti Energia AS grupi poolt ostetud saastekvootide ühikud ja päritolusertifikaadid.



# Lisa a13

## Investeeringud tegevusalade lõikes

mln eurot

### A. Konsolideeritud aruanne

	Kinnisvara- investeeringud	Maa	Hooned ja rajatised	Info- ja kommunikatsiooni- tehnik	Masina- ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata ehitus ja ettevõtte	Immateriaalne põhivara	Kokku
<b>2022. a (vt lisa a10, a11, a12)</b>	<b>0,2</b>	<b>17,4</b>	<b>8,7</b>	<b>31,2</b>	<b>68,9</b>	<b>10,4</b>	<b>1 096,0</b>	<b>101,5</b>	<b>1 334,3</b>
Kütus ja energia	0,0	6,7	0,7	2,1	4,4	0,2	497,2	14,2	525,5
Transport	0,1	8,0	0,9	0,7	22,1	1,2	248,8	6,4	288,2
Riigikaitse	0,0	1,0	0,6	1,0	1,4	5,1	110,5	1,4	121,0
Tervishoid	0,1	0,0	0,6	0,6	17,2	0,4	63,2	4,7	86,8
Üldised valitsussektori teenused	0,0	0,0	0,0	12,4	0,4	0,2	49,5	22,3	84,8
Haridus	0,0	0,2	2,0	0,9	0,9	0,5	59,3	2,6	66,4
Põllu- ja metsamajandus	0,0	1,5	0,0	0,2	0,6	0,4	22,6	5,0	30,3
Muu majandus	0,0	0,0	2,5	5,4	13,4	0,5	12,4	15,1	49,3
Avalik kord ja julgeolek	0,0	0,0	0,5	5,5	6,9	1,4	12,9	17,1	44,3
Sotsiaalne kaitse	0,0	0,0	0,1	2,2	0,1	0,0	7,5	11,4	21,3
Vaba aeg, kultuur, religioon	0,0	0,0	0,2	0,1	0,3	0,5	10,6	1,1	12,8
Keskonnakaitse	0,0	0,0	0,6	0,1	1,2	0,0	1,5	0,2	3,6
<b>2023. a (vt lisa a10, a11, a12)</b>	<b>1,4</b>	<b>20,8</b>	<b>56,4</b>	<b>23,0</b>	<b>119,5</b>	<b>11,3</b>	<b>1 726,7</b>	<b>132,0</b>	<b>2 091,1</b>
Kütus ja energia	0,0	1,9	33,1	2,4	43,0	0,9	794,9	19,0	895,2
Riigikaitse	0,0	6,1	0,1	1,9	1,1	4,8	355,7	2,3	372,0
Transport	1,1	8,3	1,3	0,1	20,0	0,8	293,1	12,6	337,3
Üldised valitsussektori teenused	0,0	0,0	0,6	6,1	0,4	0,2	78,2	26,4	111,9
Tervishoid	0,0	0,0	8,2	1,6	29,3	0,8	56,7	5,5	102,1
Põllu- ja metsamajandus	0,0	3,4	0,2	0,2	3,3	0,0	23,7	6,7	37,5
Muu majandus	0,3	0,0	11,8	5,4	4,3	0,2	34,2	20,9	77,1
Haridus	0,0	0,0	0,2	0,7	2,4	0,7	60,3	4,5	68,8
Avalik kord ja julgeolek	0,0	0,0	0,3	3,2	13,9	2,5	15,9	19,5	55,3
Sotsiaalne kaitse	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	2,3	12,9	16,5
Vaba aeg, kultuur, religioon	0,0	1,1	0,5	0,0	0,7	0,4	10,9	1,1	14,7
Keskonnakaitse	0,0	0,0	0,1	0,1	1,1	0,0	0,8	0,6	2,7

Rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud tarnijatele põhivara eest tasumata võla suurenemisega 77,9 mln euro võrra (2022. a vähenemine 4,6 mln eurot).

### B. Konsolideerimata aruanne

	Maa	Hooned ja rajatised	Info- ja kommunikatsiooni- tehnik	Masina- ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata ehitus ja ettevõtte	Immateriaalne põhivara	Kokku
<b>2022. a (vt lisa a10, a11, a12)</b>	<b>9,1</b>	<b>4,1</b>	<b>26,7</b>	<b>13,2</b>	<b>7,3</b>	<b>362,1</b>	<b>69,3</b>	<b>491,8</b>
Transport	7,9	0,4	0,3	0,8	0,2	167,9	1,0	178,5
Riigikaitse	1,0	0,6	0,7	1,4	5,0	110,9	1,4	121,0
Haridus	0,2	2,0	0,9	0,8	0,4	59,4	2,6	66,3

	Maa	Hooned ja rajatised	Info- ja kommunikatsioonitehnika	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata ehitus ja ettemaksed	Immateriaalne põhivara	Kokku
Avalik kord ja julgeolek	0,0	0,5	5,5	6,9	1,4	13,0	17,1	44,4
Üldised valitsussektori teenused	0,0	0,0	12,4	0,4	0,2	6,9	21,5	41,4
Sotsiaalne kaitse	0,0	0,0	2,2	0,1	0,0	0,2	11,4	13,9
Põllu- ja metsamajandus	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	4,1	4,4
Muu majandus	0,0	0,2	4,5	0,6	0,0	1,2	9,9	16,4
Keskonnakaitse	0,0	0,3	0,0	1,0	0,0	1,4	0,2	2,9
Tervishoid	0,0	0,0	0,1	1,0	0,0	0,7	0,1	1,9
Vaba aeg, kultuur, religioon	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,5	0,0	0,7
<b>2023. a (vt lisa a10, a11, a12)</b>	<b>15,5</b>	<b>1,9</b>	<b>15,9</b>	<b>22,9</b>	<b>8,3</b>	<b>596,5</b>	<b>84,4</b>	<b>745,4</b>
Riigikaitse	6,2	0,1	1,6	1,1	4,8	355,5	2,3	371,6
Transport	8,2	0,6	0,0	1,2	0,3	147,9	1,0	159,2
Haridus	0,0	0,1	0,7	2,3	0,5	59,6	4,3	67,5
Avalik kord ja julgeolek	0,0	0,7	3,2	13,9	2,5	16,1	19,5	55,9
Üldised valitsussektori teenused	0,0	0,2	6,1	0,3	0,1	12,4	25,6	44,7
Sotsiaalne kaitse	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	12,9	14,2
Põllu- ja metsamajandus	0,0	0,0	0,2	1,0	0,0	0,0	5,7	6,9
Muu majandus	0,0	0,2	2,8	1,6	0,0	3,8	12,1	20,5
Keskonnakaitse	0,0	0,0	0,0	0,7	0,1	0,7	0,5	2,0
Vaba aeg, kultuur, religioon	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4	2,0
Tervishoid	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,1	0,9

Rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud tarnijatele põhivara eest tasumata võla suurenemisega 12,4 mln euro võrra (2022. a suurenemine 12,3 mln eurot).

#### Lisa a14

#### Bioloogilised varad

mln eurot

##### A. Bioloogilise vara jaotus liikide vahel

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Realiseeritav riigimets	2 470,6	2 223,5	962,6	30,9	30,6	18,1
Loomad	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Taimed ja istandused	9,8	8,8	9,0	0,0	0,0	0,0
<b>Kokku bioloogiline vara</b>	<b>2 480,7</b>	<b>2 232,5</b>	<b>971,8</b>	<b>31,1</b>	<b>30,8</b>	<b>18,3</b>
Sh käibevara	69,2	62,2	41,1	3,1	3,1	1,8
Sh põhivara	2 411,5	2 170,3	930,7	28,0	27,7	16,5

##### B. Bioloogilise vara liikumine

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>2 232,5</b>	<b>971,8</b>	<b>30,8</b>	<b>18,3</b>
<b>Kokku liikumised</b>	<b>248,2</b>	<b>1 260,7</b>	<b>0,3</b>	<b>12,5</b>

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Müüdnud müügihinnas	-0,3	-0,1	0,0	-0,1
Kasum bioloogilise vara müügist	0,1	0,1	0,0	0,1
Tulem õiglase väärtuse muutusest	248,4	1 260,7	0,3	12,5
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>2 480,7</b>	<b>2 232,5</b>	<b>31,1</b>	<b>30,8</b>

**C. Riigimetsa kogused ja realiseeritava riigimetsa õiglase väärtuse leidmiseks kasutatud näitajad**

	Mõõt- ühik	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
		31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Koguselised näitajad							
Majandatava metsa alune pindala	tuh ha	723,2	726,7	730,3	7,4	7,4	7,4
Majandatava metsa arvestuslik kogus	tuh tm	111 311,2	112 049,6	113 389,8	1 561,9	1 561,9	1 561,9
Mittemajandatava metsa alune pindala	tuh ha	339,6	336,1	326,4	1,0	1,0	1,0
Mittemajandatava metsa arvestuslik kogus	tuh tm	72 859,0	71 413,9	68 633,6	238,7	238,7	238,7
Metsa väärtuse hindamiseks kasutatud prognoosid							
Keskmine prognoositud puidumüügi kogus	tuh m³	3 594,7	3 709,0	3 534,0	29,0	29,0	29,0
Keskmine prognoositud puidu müügihind	eur/m³	53,4	51,8	54,8	75,0	75,0	65,0
Keskmine prognoositud metsamajandamise tulu aastas	mln eur	197,9	192,1	193,7	2,2	2,2	1,9
Keskmine prognoositud metsamajandamise kulu aastas	mln eur	-140,9	-140,9	-162,8	-1,5	-1,5	-1,3
Diskontomäär	%	4,70	4,60	5,21	4,70	4,60	5,21
Inflatsioonimäär metsandussektoris	%	2,39	2,30	2,00	2,39	2,30	2,00

Riigimetsa peamine majandaja on Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). Konsolideerimata aruandes kajastub majandatav mets Luua Metsanduskoolis.

RMK planeerib raiet selliselt, et küpseks saanud metsa raiutaks võimalikult ühtlases mahus. Tegelik müügiimaht suurenes 2023. aastal võrreldes varasema aastaga 4,7% (2022. a vähenes 2,3%).

**RMK metsa väärtuse hindamisel kasutatud sisendite võrdlus tegelike näitajatega**

	Mõõtühik	Tegelik 2023	Prognoositud 2024-2033 keskmine	Tegelik 2022	Prognoositud 2023-2032 keskmine
Aastane müügiimaht	tuh m <sup>3</sup>	3 923,9	3 565,7	3 748,4	3 680,0
Metsamajandamise tulu ühiku kohta	eur/m <sup>3</sup>	77,3	54,9	80,2	51,6
Metsamajandamise kulu ühiku kohta	eur/m <sup>3</sup>	47,5	39,1	45,9	37,9
Inflatsiooni määr metsandussektoris	%	-8,0	2,39	50,0	2,3

Prognoositud metsamajandamise tulu kasv tugineb puidusortimentide hindade kasvul. Puidunõudlus on jätkuvalt kasvav ja selle kättesaadavus kahaneb.

#### Puidu müügi maht ja keskmine hind RMK-s

	2023		2022	
	EUR/m <sup>3</sup>	Maht (tuh m <sup>3</sup> )	EUR/ m <sup>3</sup>	Maht (tuh m <sup>3</sup> )
Raieõiguse müük	22,1	12,9	21,0	13,9
Metsamaterjali müük	79,2	3 595,5	82,8	3 442,0
Raidmete müük	35,2	1,1	23,7	1,0
Hakkpuidu müük	56,7	328,4	48,8	291,6

#### Metsamaa pindala peapuuliikide kaupa RMK-s

hektarites

	2023			2022		
	Mitte-majandatav mets	Majandatav mets	Pindala kokku	Mitte-majandatav mets	Majandatav mets	Pindala kokku
Mänd	163 154	266 429	429 583	161 101	268 895	429 996
Kuusk	51 241	170 360	221 601	50 675	169 512	220 187
Kask	89 206	219 275	308 481	88 847	222 145	310 992
Haab	16 745	28 558	45 303	16 312	27 834	44 146
Sanglepp	10 581	14 179	24 760	10 491	13 833	24 324
Hall lepp	4 257	15 210	19 467	4 198	15 250	19 448
Teised	3 501	1 763	5 264	3 476	1 852	5 328
<b>Kokku</b>	<b>338 685</b>	<b>715 774</b>	<b>1 054 459</b>	<b>335 100</b>	<b>719 321</b>	<b>1 054 421</b>

#### Metsa tagavara peapuuliikide kaupa RMK-s

tuh m<sup>3</sup>-tes

	2023			2022		
	Mitte-majandatav mets	Majandatav mets	Kokku	Mitte-majandatav mets	Majandatav mets	Kokku
Mänd	35 557,3	49 751,0	85 308,3	34 783,1	49 953,5	84 736,6
Kuusk	11 372,2	22 200,5	33 572,6	11 143,5	22 496,7	33 640,2
Kask	17 131,7	30 002,7	47 134,5	16 897,7	30 228,3	47 126,0
Haab	4 737,0	3 482,1	8 219,1	4 598,9	3 497,5	8 096,4
Sanglepp	2 450,8	2 206,5	4 657,3	2 404,3	2 161,8	4 566,1
Hall lepp	705,4	1 875,7	2 581,1	693,0	1 912,7	2 605,7
Teised	665,8	230,7	896,5	654,6	237,1	891,7
<b>Kokku</b>	<b>72 620,3</b>	<b>109 749,3</b>	<b>182 369,5</b>	<b>71 175,2</b>	<b>110 487,6</b>	<b>181 662,8</b>

#### D. Maavaravarud

Maavara	Mõõtühik	31.12.2023			31.12.2022		
		Aktiivne tarbevaru	Kasutusõiguse tasumäär ühiku kohta (eurodes)	Varu maksumus (mln eurot)	Aktiivne tarbevaru	Kasutusõiguse tasumäär ühiku kohta (eurodes)	Varu maksumus (mln eurot)
Põlevkivi	mln t	909,4	3,2	2 919,1	909,4	3,8	3 437,4
Tsemendilubjakivi	mln m <sup>3</sup>	56,3	3,0	170,4	56,4	2,9	162,5
Tehnoloogiline lubjakivi	mln m <sup>3</sup>	23,6	3,0	71,5	23,7	2,9	68,2
Ehituslubjakivi	mln m <sup>3</sup>	104,9	2,9	299,0	108,3	2,7	293,5
Täitelubjakivi	mln m <sup>3</sup>	11,9	1,2	13,7	10,9	1,1	11,8
Kõrgemargiline ehituslubjakivi	mln m <sup>3</sup>	28,0	2,9	79,9	27,5	2,7	74,6
Madalamargiline ehituslubjakivi	mln m <sup>3</sup>	26,8	1,8	48,5	22,6	1,7	39,0

Maavara	Mõõtühik	31.12.2023			31.12.2022		
		Aktiivne tarbevaru	Kasutusõiguse tasumäär ühiku kohta (eurodes)	Varu maksumus (mln eurot)	Aktiivne tarbevaru	Kasutusõiguse tasumäär ühiku kohta (eurodes)	Varu maksumus (mln eurot)
Tehnoloogiline dolokivi	mln m <sup>3</sup>	12,1	3,3	40,5	12,2	3,3	40,7
Viimistlusdolokivi	mln m <sup>3</sup>	2,7	3,1	8,4	2,5	3,1	7,7
Ehitusdolokivi	mln m <sup>3</sup>	56,5	2,9	160,9	59,1	2,7	160,1
Kõrgemargiline ehitusdolokivi	mln m <sup>3</sup>	3,4	2,9	9,6	3,4	2,7	9,2
Madalamargiline ehitusdolokivi	mln m <sup>3</sup>	14,7	1,8	26,0	12,0	1,7	20,1
Täitedolokivi	mln m <sup>3</sup>	14,1	1,2	16,2	12,3	1,1	13,5
Kristalliline ehituskivi	mln m <sup>3</sup>	1 245,1	2,3	2 888,5	1 245,1	2,2	2 751,6
Tsemendisavi	mln m <sup>3</sup>	14,9	1,0	14,3	14,9	0,9	13,6
Keraamiline savi	mln m <sup>3</sup>	9,9	0,9	8,7	9,9	0,9	8,4
Keramsiidisavi	mln m <sup>3</sup>	7,9	1,0	8,2	8,0	1,0	7,8
Ehituskruus	mln m <sup>3</sup>	63,6	2,8	179,4	64,8	2,7	175,7
Täitekruus	mln m <sup>3</sup>	6,2	0,6	3,7	3,9	0,6	2,3
Tehnoloogiline liiv	mln m <sup>3</sup>	6,0	2,6	15,6	6,0	2,5	14,8
Ehitusliiv	mln m <sup>3</sup>	285,7	1,9	528,5	281,1	1,8	494,7
Täiteliiv	mln m <sup>3</sup>	168,7	0,5	89,4	151,4	0,5	75,7
Meremuda (raviks)	tuh t	1 407,7	0,0	0,0	1 407,8	0,0	0,0
Järvemuda (väetiseks)	tuh t	170,9	0,0	0,0	170,9	0,0	0,0
Järvemuda (raviks)	tuh t	1 127,9	0,0	0,0	1 127,9	0,0	0,0
Järvelubi	tuh m <sup>3</sup>	731,0	0,0	0,0	731,0	0,0	0,0
Vähelagunenud turvas	mln t	49,0	1,9	93,6	49,9	1,8	90,3
Hästilagunenud turvas	mln t	163,5	2,2	359,7	163,2	2,2	359,0
<b>Kokku</b>				<b>8 053,5</b>			<b>8 332,1</b>

Maavaravarusid ei ole bilansis kajastatud. Kasutusõiguse tasu kajastatakse riigi aruandes tuluna vastavate varade kaevandamise aastal. 2023. aastal sai riik (konsolideeritud) maavarade kaevandamisõiguse tasudest tulu 30,6 mln eurot (2022. a 44,6 mln eurot). Riik (konsolideerimata) sai tulu 53,6 mln eurot (2022. a 93,6 mln eurot).

## Lisa a15

### Muud kohustised ja saadud ettemaksed

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised muud kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>3 133,7</b>	<b>2 639,3</b>	<b>2 019,3</b>	<b>3 694,5</b>	<b>3 087,7</b>	<b>2 865,2</b>
Intressivõlad	61,9	25,7	6,3	46,3	18,2	0,7
Muud viitvõlad	14,8	24,4	43,9	1,0	0,3	2,3
Toetuste andmise kohustised (vt lisa a19 B)	281,6	266,3	241,7	384,4	353,9	299,0
Tagatistasud	37,1	41,0	40,3	26,4	32,8	32,0
Klientide hoiused	1 370,8	1 235,1	988,7	1 972,8	1 741,3	1 903,3
Toetuste tagasimaksekohustised	17,8	12,8	10,5	17,7	12,8	10,5
Varade müügiga seotud kohustised (vt lisa a7)	9,2	54,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muud kohustised	80,3	24,3	19,4	18,4	17,7	14,7

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Toetusteks saadud ettemaksed (vt lisa a19 A)	1 243,3	917,2	602,0	1 225,0	906,8	595,6
Muud tulevaste perioodide tulud	16,9	38,5	66,5	2,5	3,9	7,1
<b>Pikaajalised kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>120,8</b>	<b>119,5</b>	<b>127,4</b>	<b>130,1</b>	<b>132,5</b>	<b>145,1</b>
Võlad tarnijatele	9,0	6,4	5,2	1,7	1,4	0,0
Toetuste andmise kohustised (vt lisa a19 B)	0,0	0,0	0,0	50,3	54,6	58,6
Intressivõlad (vt lisa a17 B)	34,1	30,3	39,5	34,1	30,3	39,5
Muud kohustised	10,9	29,0	29,8	0,5	0,6	0,6
Toetusteks saadud ettemaksed (vt lisa a19 A)	42,5	44,8	44,3	42,5	44,8	44,3
Muud tulevaste perioodide tulud	24,3	9,0	8,6	1,0	0,8	2,1
<b>Muud kohustised ja saadud ettemaksed kokku</b>	<b>3 254,5</b>	<b>2 758,8</b>	<b>2 146,7</b>	<b>3 824,6</b>	<b>3 220,2</b>	<b>3 010,3</b>

Klientide hoiuste hulgas sisalduvad teiste avaliku sektori üksuste hoiused, mis on pangas seotud riigikassa kontsernikontosse (vt lisa a2). Lisaks neile hoiustatakse klientide raha e-riigikassas avatud kontodel.

2023. a muudeti tagasiulatuvalt AS Elering ülekoormustasu kajastamist. Ülekoormustasu saab AS Elering Euroopa Liidu põhivõrguettevõtjate oksjonilt. Saadava tulu kasutamisel peab juhinduma EL määruse 714/2009 artikkel 16 punktist 6. Seda võib kasutada jaotatud võimsuse kättesaadavuse tagamiseks ja/või ühendusvõimsuste säilitamiseks või suurendamiseks võrguinvesteeringute kaudu. Kui tulu ei saa kasutada nimetatud eesmärkidel, võib seda liikmesriigi reguleeriva asutuse heakskiidul võtta arvesse võrgutariifide kehtestamisel.

Enamuse ülekoormustasust kajastab AS Elering tulevaste perioodide tuluna ja amortiseerib kasumiaruandes tuluks soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

Vastav äriühingule sobiv arvestusmetoodika ei sobi riigi ja avaliku sektori koondaruandes kasutatava arvestusmetoodikaga, kus põhivara kasutamisel tekkivaid kulusid ja nende soetamiseks kasutatavaid tulusid ei ajatata ühte ja samasse perioodi. Seepärast viidi riigi raamatupidamise koondaruandesse tagasiulatuva korrigeerimine. Tulu kajastatakse tulemiaruanDES siis, kui seda saadakse (ülekandevõimsust oksjonil müüakse) ning seda ei võeta arvele tulevaste perioodide tuluna. Arvestuspõhimõtte muutuse tulemusena vähendati seisuga 31.12.2021 tulevaste perioodide tulu 176,6 mln euro võrra. 2022. aastasse arvestati juurde tulu elektrienergia müügist 164,7 mln eurot. Tulevaste perioodide tulu seisuga 31.12.2022 vähendati 341,3 mln euro võrra.

## Lisa a16

### Eraldised

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	Lühiajalised	Pikaajalised	Kokku	Lühiajalised	Pikaajalised	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>347,1</b>	<b>3 787,8</b>	<b>4 134,9</b>	<b>117,1</b>	<b>3 701,4</b>	<b>3 818,5</b>
Pensionieraldised	91,9	3 447,6	3 539,5	91,5	3 446,7	3 538,2
Keskonnakaitseeraldised	195,4	17,5	212,9	0,0	0,3	0,3
Garantiikohustiste ja laenu tagatiste eraldised	12,6	46,0	58,6	0,7	0,0	0,7
Kohtukulude eraldised	2,5	4,0	6,5	0,8	0,0	0,8
II samba kogumispensioni riigipoolne kohustus	22,9	250,3	273,2	22,9	250,3	273,2
Muud eraldised	21,8	22,4	44,2	1,2	4,1	5,3
<b>Liikumised 2022</b>	<b>508,5</b>	<b>323,3</b>	<b>831,8</b>	<b>270,6</b>	<b>324,3</b>	<b>594,9</b>
Moodustamine	531,0	536,4	1 067,4	35,0	537,1	572,1
Kulutamine	-374,5	0,0	-374,5	-115,2	0,0	-115,2

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	Lühiajalised	Pikaajalised	Kokku	Lühiajalised	Pikaajalised	Kokku
Arvestatud intressikulu	0,0	138,9	138,9	0,0	138,0	138,0
Ümberklassifitseerimine	352,0	-352,0	0,0	350,8	-350,8	0,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>855,6</b>	<b>4 111,1</b>	<b>4 966,7</b>	<b>387,7</b>	<b>4 025,7</b>	<b>4 413,4</b>
Pensionieraldised	110,3	4 014,3	4 124,6	110,1	4 013,8	4 123,9
Keskkonnakaitselised eraldised	431,3	13,9	445,2	0,0	0,3	0,3
Garantiikohustiste ja laenu tagatiste eraldised	12,2	44,1	56,3	0,7	0,0	0,7
Kohtukulude eraldised	3,4	4,0	7,4	2,5	0,0	2,5
II samba kogumispensioni riigipoolne kohustus	270,5	0,0	270,5	270,5	0,0	270,5
Kindlustusfondidelt laekunud II samba väljamaksete eraldis	0,7	9,2	9,9	0,7	9,2	9,9
Muud eraldised	27,2	25,6	52,8	3,2	2,4	5,6
<b>Liikumised 2023</b>	<b>-477,5</b>	<b>512,9</b>	<b>35,4</b>	<b>-250,0</b>	<b>496,2</b>	<b>246,2</b>
Moodustamine	262,7	485,5	748,2	-0,1	469,1	469,0
Kulutamine	-874,2	-0,6	-874,8	-383,5	0,0	-383,5
Arvestatud intressikulu	0,0	162,0	162,0	0,0	160,7	160,7
Ümberklassifitseerimine	134,0	-134,0	0,0	133,6	-133,6	0,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>378,1</b>	<b>4 624,0</b>	<b>5 002,1</b>	<b>137,7</b>	<b>4 521,9</b>	<b>4 659,6</b>
Pensionieraldised	136,5	4 508,6	4 645,1	135,3	4 508,0	4 643,3
Keskkonnakaitselised eraldised	206,4	15,9	222,3	0,0	0,3	0,3
Garantiikohustiste ja laenu tagatiste eraldised	8,4	48,5	56,9	0,5	0,0	0,5
Kohtukulude eraldised	1,6	4,5	6,1	0,1	0,0	0,1
Kindlustusfondidelt laekunud II samba väljamaksete eraldis	0,7	8,5	9,2	0,7	8,5	9,2
Muud eraldised	24,5	38,0	62,5	1,1	5,1	6,2

#### A. Avaliku sektori pensionieraldised

	Aasta alguses	Väljamaksed	Arvestatud intressikulu	Moodustamine	Aasta lõpul
<b>2022. a kokku</b>	<b>3 538,2</b>	<b>-89,1</b>	<b>137,9</b>	<b>536,9</b>	<b>4 123,9</b>
Politsei- ja piirivalve- ja päästeametnike pensionid	1 516,5	-35,5	59,3	429,9	1 970,2
Kaitseväelaste pensionid	1 088,9	-18,3	42,8	39,3	1 152,7
Kohtunike, prokuröride ja õiguskantsleri pensionid	273,4	-5,7	10,6	15,4	293,7
Parlamendipensionid	105,1	-7,4	3,9	-0,1	101,5
Muud ametnike eripensionid	15,5	-0,9	0,6	1,3	16,5
Pensionisuurendused avaliku teenistuse seaduse alusel pensionäridele	300,7	-21,3	11,2	42,9	333,5
Pensionisuurendused avaliku teenistuse seaduse alusel töötajatele	238,1	0,0	9,5	8,2	255,8
<b>2023. a kokku</b>	<b>4 123,9</b>	<b>-108,0</b>	<b>160,6</b>	<b>466,8</b>	<b>4 643,3</b>
Politsei- ja piirivalve- ja päästeametnike pensionid	1 970,2	-44,2	77,0	198,8	2 201,8
Kaitseväelaste pensionid	1 152,7	-22,7	45,2	131,6	1 306,8
Kohtunike, prokuröride ja õiguskantsleri pensionid	293,7	-6,7	11,4	33,3	331,7
Parlamendipensionid	101,5	-8,2	3,8	14,2	111,3
Muud ametnike eripensionid	16,5	-0,9	0,6	1,1	17,3
Pensionisuurendused avaliku teenistuse seaduse alusel pensionäridele	333,5	-25,3	12,4	67,7	388,3
Pensionisuurendused avaliku teenistuse seaduse alusel töötajatele	255,8	0,0	10,2	20,1	286,1



2023. a lõpu seisuga arvestati avaliku sektori pensionieraldisi kokku 32 400 inimesele (2022. a lõpus 30 167 inimesele). Neist 15 093 olid jäänud pensionile (2022. a lõpus 14 456 pensionäri).

Kuna kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid pensionieraldistelt võivad iga-aastaselt oluliselt kõikuda, kajastatakse need otse netovarade muutusena. 2023. a moodustasid need kokku kahjumi summas 237,3 mln eurot (2022. a kahjum 394,7 mln eurot). Kindlustusmatemaatilist kahjumit mõjutab keskmise palga ja pensioniindeksi pikaajalise prognoosi muutus. Jooksva perioodi eest lisandunud summad kajastatakse tööjõukuludes (vt lisa a23).

2023. aastal muutus Päästeteenistuse seadus, mille kohaselt pikendati riikliku vanaduspensionari suurenduse aluseks oleva staaži kogumist kuni 28.02.2043 (varasem 28.02.2023). Lisaks muudeti pensionioote toetuse saamise õigus tähtajatuks ja võrreldes varasemaga saab seda taotleda kuni 5 aastat enne vanaduspensionile jäämist. Muudatuste tulemusena suurenes Päästeteenistuse isikkoosseis, kes teenivad välja staaži pensionisuurenduse saamiseks.

2022. a suurenes Politsei- ja piirivalveametnike eripensionite eraldis oluliselt Politsei- ja piirivalveseaduse muutmise tulemusena. Varem arvestati eripensione teenistusastme tasu ja ametikoha astmepalga alusel. 2022. a muudeti arvestuse aluseks ametikoha põhipalk.

Konsolideeritud aruandes lisanduvad pensionieraldised Eesti Energia grupis.

## B. Keskkonnakaitselised eraldised

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>445,2</b>	<b>212,9</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>
Moodustamine	206,4	426,0	0,0	0,0
Arvestatud intressikulu	0,8	0,5	0,0	0,0
Kulutamine	-430,1	-194,2	0,0	0,0
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>222,3</b>	<b>445,2</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>

Keskkonnakaitselised eraldised on moodustatud peamiselt Eesti Energia grupis, sh kaevanduste ja elektrijaamade tuhaväljade sulgemiseks ning saastekvootide soetamiseks. Kulutamisest moodustavad 429,0 mln eurot kasvahoonegaaside emissiooni katteks kuluks kantud saastekvoodid (2022. a 193,2 mln eurot, vt lisa a12).

## C. Garantiikohustiste ja laenu tagatiste eraldised

Riik (konsolideerimata) kajastab eraldisi kindlustuskahjude katmiseks AS-le KredEx Krediidikindlustus.

Konsolideeritud aruandes kajastuvad garantiikohustiste ja laenu tagatiste eraldised Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA-s, Maaelu Edendamise SA-s ja AS-s KredEx Krediidikindlustus. 2023. a suurendati vastavaid eraldisi 4,7 mln euro võrra (2022. a vähendati 0,7 mln eurot) ja tehti väljamakseid summas 4,1 mln eurot (2022. a 1,6 mln eurot).

## D. II samba kogumispensionari riigipoolne kohustus

Riik on võtnud kohustise maksta töötasudelt kinnipeetud 2% kogumispensionari maksetele lisaks omapoolselt 4% ehk kahekordse summa juurde. Riik peatas nimetatud maksed alates juulist 2020 kuni august 2021 ja maksis omapoolse osa II samba kogumispensionari fondidest väljajatele siis, kui neil tekkis fondist väljumise õigus ning ülejäänutele 2023. aasta jaanuaris. Sellega jõudis varasematel aastatel arvestatud eraldis nullini. 2023. a täiendavat eraldist ei moodustatud. 2022. a jooksul maksti kogumispensionari II sambast lahkunutele välja 24,6 mln eurot. 2022. a lõpul suurendati eraldist seisuga 31.12.2022 pensionifondide keskmise tootluse võrra summas 21,6 mln eurot (kajastatud sotsiaaltoetuste kuluna).

## E. Kindlustusfondidelt laekunud II samba väljamaksete eraldis

Kogumispensionari seaduse alusel on kindlustusandjatel võimalik loobuda II samba pensionimaksete tegemisest, kandes kindlustuslepingutes kokku lepitud tagatisväärtuste summa üle riigile. 2022. a alguses andsid kaks kindlustusfirmat riigile üle 998 lepingut. Riigile laekus 2022. a 10,5 mln eurot. Sellest tegi riik väljamakseid 2023. a 0,7 mln eurot ja 2022. a 0,6 mln eurot

## F. Muud eraldised

AS Eesti Loto moodustab lühiajalisi eraldisi võidufondi väljamaksmiseks. 2023. a maksti eraldistest välja 46,8 mln eurot (2022. a 43,8 mln eurot), moodustati uusi eraldisi summas 45,7 mln eurot (2022. a 44,0 mln eurot), jääk aasta lõpuks 4,5 mln eurot (2022. a lõpuks 5,5 mln eurot).

Muude eraldiste all kajastatakse veel mitmesuguseid eraldisi, sh preemiate maksmiseks, tervisekahjustuste hüvitamiseks, varade demonteerimiseks, kahjulike lepingute katteks, tegevuse reorganiseerimiseks.

**Lisa a17**

**Laenukohustised**

mln eurot

**A. Konsolideeritud aruanne**

**A1. Laenukohustiste jaotus järelejäänud tähtaja järgi**

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>2 786,6</b>	<b>2 960,0</b>	<b>151,0</b>	<b>5 897,6</b>
Kuni 1 aasta	408,1	288,7	21,8	<b>718,6</b>
1 kuni 5 aastat	783,4	896,4	71,7	<b>1 751,5</b>
Üle 5 aasta	1 595,1	1 774,9	57,5	<b>3 427,5</b>
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>3 736,2</b>	<b>3 097,0</b>	<b>116,1</b>	<b>6 949,3</b>
Kuni 1 aasta	1 075,2	239,4	13,2	<b>1 327,8</b>
1 kuni 5 aastat	133,9	1 052,3	58,4	<b>1 244,6</b>
Üle 5 aasta	2 527,1	1 805,3	44,5	<b>4 376,9</b>
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 691,9</b>	<b>4 406,8</b>	<b>100,9</b>	<b>8 199,6</b>
Kuni 1 aasta	519,9	566,9	16,3	<b>1 103,1</b>
1 kuni 5 aastat	126,3	1 792,3	48,9	<b>1 967,5</b>
Üle 5 aasta	3 045,7	2 047,6	35,7	<b>5 129,0</b>

**A2. Laenukohustiste liikumine ja intressikulu**

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>2 786,6</b>	<b>2 960,0</b>	<b>151,0</b>	<b>5 897,6</b>
Saadud	1 496,1	555,2	13,6	<b>2 064,9</b>
Ümberklassifitseerimine	0,0	-27,5	-26,5	<b>-54,0</b>
Tagasi makstud	-559,8	-390,7	-22,5	<b>-973,0</b>
Laenukulu amortisatsioon	13,1	0,1	0,4	<b>13,6</b>
Valuuta ümberhindluse kursivahed	0,2	-0,1	0,1	<b>0,2</b>
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>3 736,2</b>	<b>3 097,0</b>	<b>116,1</b>	<b>6 949,3</b>
Saadud	1 321,3	1 766,8	21,1	<b>3 109,2</b>
Ümberklassifitseerimine	0,0	0,0	-4,4	<b>-4,4</b>
Laenuõuetega tasaarveldatud	0,0	-4,8	0,0	<b>-4,8</b>
Tagasi makstud	-1 382,1	-444,6	-32,7	<b>-1 859,4</b>
Laenukulu amortisatsioon	16,5	-8,1	0,7	<b>9,1</b>
Valuuta ümberhindluse kursivahed	0,0	0,5	0,1	<b>0,6</b>
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 691,9</b>	<b>4 406,8</b>	<b>100,9</b>	<b>8 199,6</b>
<b>Intressikulu 2022. a</b>	<b>-38,7</b>	<b>-17,8</b>	<b>-6,2</b>	<b>-62,7</b>
Keskmine intressimäär (%)	1,2%	0,6%	4,6%	1,0%
<b>Intressikulu 2023. a</b>	<b>-89,7</b>	<b>-125,9</b>	<b>-6,0</b>	<b>-221,6</b>
Keskmine intressimäär (%)	2,4%	3,4%	5,5%	2,9%

Tütarettevõtjad, kes koostavad aruandeid rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite alusel, kapitaliseerisid intressikulu laenudelt materiaalse põhivara maksumusse summas 33,6 mln eurot (2022. aastal 7,3 mln eurot) (vt lisa a27).

Kapitalirendi tingimustel soetatud varad on kajastatud lisas a11. Laenude tagatisena antud garantiid ja panditud varad on kajastatud lisas a30. Laenude katteks panditud põhivarade jääkväärtus on kajastatud lisades a10 ja a11.

Kapitalirendi ümberklassifitseerimisena kajastuvad müügiotel varadega seotud kohustised (vt lisa a7) ja ennetähtaegselt lõpetatud kapitalirendilepingud.

Laenuõuetega on tasaarveldatud EFSF raamlepingust tulenev Eesti riigi osakaalule vastava võlakohustiste summa vähenemine (vt lisa a17 B).

## B. Konsolideerimata aruanne

### B1. Laenukohustiste jaotus järelejäänud tähtaja järgi

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>1 884,0</b>	<b>2 032,0</b>	<b>0,5</b>	<b>3 916,5</b>
Kuni 1 aasta	400,4	72,4	0,1	472,9
1 kuni 5 aastat	0,0	364,5	0,2	364,7
Üle 5 aasta	1 483,6	1 595,1	0,2	3 078,9
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>2 831,5</b>	<b>2 128,7</b>	<b>0,1</b>	<b>4 960,3</b>
Kuni 1 aasta	349,7	68,0	0,1	417,8
1 kuni 5 aastat	0,0	498,2	0,0	498,2
Üle 5 aasta	2 481,8	1 562,5	0,0	4 044,3
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 509,5</b>	<b>2 266,0</b>	<b>0,0</b>	<b>5 775,5</b>
Kuni 1 aasta	512,3	68,0	0,0	580,3
1 kuni 5 aastat	0,0	646,1	0,0	646,1
Üle 5 aasta	2 997,2	1 551,9	0,0	4 549,1

### B2. Laenukohustiste liikumine ja intressikulu

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>1 884,1</b>	<b>2 031,9</b>	<b>0,5</b>	<b>3 916,5</b>
Saadud	1 496,1	170,0	0,0	1 666,1
Laenukulu amortisatsioon	3,4	0,1	0,0	3,5
Ümberklassifitseerimine	0,0	0,0	-0,3	-0,3
Tagasi makstud	-552,1	-73,3	-0,1	-625,5
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>2 831,5</b>	<b>2 128,7</b>	<b>0,1</b>	<b>4 960,3</b>
Saadud	1 321,4	210,0	0,0	1 531,4
Laenukulu amortisatsioon	9,3	0,0	0,0	9,3
Tagasi makstud	-652,7	-67,9	-0,1	-720,7
Laenuõuetega tasaarveldatud	0,0	-4,8	0,0	-4,8
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 509,5</b>	<b>2 266,0</b>	<b>0,0</b>	<b>5 775,5</b>
<b>Intressikulu 2022 (vt lisa a27)</b>	<b>-12,1</b>	<b>-7,2</b>	<b>0,0</b>	<b>-19,3</b>
Keskmine intressimäär	0,5%	0,3%	0,0%	0,4%
<b>Intressikulu 2023 (vt lisa a27)</b>	<b>-65,5</b>	<b>-50,5</b>	<b>0,0</b>	<b>-116,0</b>
Keskmine intressimäär	2,1%	2,3%	0,0%	2,2%

Laenude hulgas kajastub EFSF raamlepingust tulenev Eesti riigi osakaalule vastav võlakohustiste summa 447,1 mln eurot (2022. a lõpul 451,9 mln eurot), mis laenati välja Euroopa Liidu toetusprogrammi alusel. Laenukohustistele lisanduvad pikaajalised intressivõlad summas 34,1 mln eurot (2022. a lõpul 30,3 mln eurot) (vt lisa a15). Nimetatud kohustised on kajastatud ka nõuetena EFSFist laenu saanud riikide vastu (vt lisa a6).

Võlakirjad 31.12.2023 seisuga:

Arvelduskuupäev	Jääk	Kaalutud keskmine tootlus	Lunastustähtaeg
14.11.2023	30,0	3,990%	15.01.2024
01.12.2023	4,0	3,980%	01.02.2024
21.12.2023	5,0	3,990%	21.03.2024
28.03.2023	125,0	3,324%	28.03.2024
28.09.2023	81,0	4,088%	28.03.2024
25.04.2023	72,0	3,680%	25.04.2024
28.09.2023	204,0	4,111%	27.09.2024
03.06.2020	1 500,0	0,235%	10.06.2030
05.10.2022	1 000,0	4,023%	12.10.2030
06.06.2023	500,0	3,618%	12.10.2030
<b>Kokku</b>	<b>3 521,0</b>		

Võlakirjad 31.12.2022 seisuga:

Arvelduskuupäev	Jääk	Kaalutud keskmine tootlus	Lunastustähtaeg
31.03.2022	250,0	-0,225%	30.03.2023
16.06.2022	100,0	0,900%	15.06.2023
10.06.2020	1 500,0	0,235%	10.06.2030
12.10.2022	1 000,0	4,023%	12.10.2032
<b>Kokku</b>	<b>2 850,0</b>		

Võetud laenu 31.12.2023 seisuga lisaks EFSF raamlepingust tulenevale kohustisele:

Lepingu kuupäev	Laenuandja	Laenu jääk	Intress	Tähtaeg
17.12.2014	EIB	51,4	3M Euribor + 0,204%	16.07.2025
17.12.2014	EIB	20,0	3M Euribor + 0,273%	20.07.2030
02.12.2016	EIB	58,6	3M Euribor + 0,204%	16.07.2025
02.12.2016	EIB	195,0	3M Euribor + 0,273%	20.07.2030
29.04.2021	EIB	107,0	3M Euribor + 0,066%	30.01.2032
26.03.2020	NIB	747,7	6M Euribor + 0,32%	30.03.2035
09.06.2020	CEB	200,0	3M Euribor + 0,23%	05.05.2036
11.05.2021	Euroopa Komisjoni töötusriski leevendamise rahastu	140,0	0%	04.07.2029
11.05.2021	Euroopa Komisjoni töötusriski leevendamise rahastu	90,0	0,75%	04.01.2047
22.06.2023	EIB	210,0	6M Euribor + 0,179%	19.12.2033
	<b>Kokku</b>	<b>1 819,7</b>		

Võetud laenu 31.12.2022 seisuga lisaks EFSF raamlepingust tulenevale kohustisele:

Lepingu kuupäev	Laenuandja	Laenu jääk	Intress	Tähtaeg
17.12.2014	EIB	77,1	3M Euribor + 0,204%	16.07.2025
17.12.2014	EIB	20,0	3M Euribor + 0,273%	20.07.2030
02.12.2016	EIB	87,9	3M Euribor + 0,204%	16.07.2025
02.12.2016	EIB	195,0	3M Euribor + 0,273%	20.07.2030
29.04.2021	EIB	120,0	3M Euribor + 0,066%	30.01.2032
26.03.2020	NIB	747,7	6M Euribor + 0,32%	30.03.2035
09.06.2020	CEB	200,0	3M Euribor + 0,23%	05.05.2036
11.05.2021	Euroopa Komisjoni töötusriski leevendamise rahastu	140,0	0%	04.07.2029
11.05.2021	Euroopa Komisjoni töötusriski leevendamise rahastu	90,0	0,75%	04.01.2047
	<b>Kokku</b>	<b>1 677,7</b>		

## Lisa a18

### Tuletisinstrumendid

mln eurot

	Konsolideeritud					
	31.12.2023		31.12.2022		31.12.2021	
	Varad	Kohustised	Varad	Kohustised	Varad	Kohustised
Elektrienergia ostu forward-, futuur- ja pikaajalised lepingud - rahavoogude riskimaandamisinstrumendid	152,3	41,2	399,8	0,1	193,7	2,5
Elektrienergia ostu forward-, futuur- ja pikaajalised lepingud - kauplemisderivatiivid läbi tulemiarunde	131,1	1,6	206,4	0,8	87,3	4,3

	Konsolideeritud					
	31.12.2023		31.12.2022		31.12.2021	
	Varad	Kohustised	Varad	Kohustised	Varad	Kohustised
Gaasi ostu forward- ja futuurlepingud - rahavoogude riskimaandamisinstrumendid	0,0	15,2	6,0	0,0	12,5	0,0
Gaasi ostu forward- ja futuurlepingud - kauplemisderivatiivid läbi tulemiarunde	3,3	5,6	58,6	60,3	52,3	51,9
Vedelkütuse müügi swap- ja forwardlepingud - rahavoogude riskimaandamisinstrumendid	4,4	-0,1	3,5	89,8	1,8	76,2
Vedelkütuse müügi swap- ja forwardlepingud - kauplemisderivatiivid läbi tulemiarunde	4,0	9,1	0,4	0,4	0,0	18,8
Elektrienergia universaalteenus	9,1	0,0	0,0	37,1	0,0	0,0
Rohesertifikaadid	4,4	10,2	7,0	9,4	0,0	0,0
Muud tuletisinstrumendid	0,0	1,6	0,0	3,3	0,2	0,2
Intressimäära vahetuslepingud - rahavoogude riskimaandamisinstrumendid	8,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Intressimäära vahetuslepingud - läbi tulemiarunde	0,0	0,0	14,6	0,0	0,0	0,0
<b>Kokku tuletisinstrumendid</b>	<b>317,5</b>	<b>84,4</b>	<b>696,3</b>	<b>201,2</b>	<b>347,8</b>	<b>153,9</b>
Sh lühiajaline osa	59,7	67,8	199,8	169,1	160,2	116,1
Sh pikaajaline osa	257,8	16,6	496,5	32,1	187,6	37,8

#### Riskimaandamise reserv

	2023	2022
<b>Riskimaandamise reserv perioodi alguses</b>	<b>698,4</b>	<b>211,5</b>
Tuletisinstrumentide turuväärtuse muutus	-438,8	670,3
Kajastatud tegevustulude vähendamisenä	48,2	155,0
Kajastatud tegevuskulude vähendamisenä	-162,1	-335,1
Kajastatud intressikulu vähendamisenä (-) suurenemisenä (+)	-3,5	0,1
Vähemusosaluse osa riskimaandamisinstrumendidest	-0,6	-3,4
<b>Riskimaandamise reserv perioodi lõpus</b>	<b>141,6</b>	<b>698,4</b>

#### Lisa a19

#### Saadud ja antud toetused

mln eurot

##### A. Saadud toetused

##### A1. Konsolideeritud aruanne

	Jääk seisuga 31.12.2021		Arvestatud tulu 2022	Jääk seisuga 31.12.2022		Arvestatud tulu 2023	Jääk seisuga 31.12.2023	
	Nõuded (lisa a5)	Laekunud ettemaksed (lisa a15)		Nõuded (lisa a5)	Laekunud ettemaksed (lisa a15)		Nõuded (lisa a5)	Laekunud ettemaksed (lisa a15)
Euroopa Liidu fondidest	522,4	570,6	1 091,6	709,4	879,1	1 236,2	870,3	1 097,4
Muu välisabi	13,0	23,4	37,7	12,4	32,7	55,9	17,8	141,8
Kodumaised toetused	0,6	52,3	46,7	1,0	50,2	46,2	0,7	46,6
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>536,0</b>	<b>646,3</b>	<b>1 176,0</b>	<b>722,8</b>	<b>962,0</b>	<b>1 338,3</b>	<b>888,8</b>	<b>1 285,8</b>

Euroopa Liidu fondidest saadud välistoetusi nõuti tagasi 35,1 mln euro väärtuses (2022. a 9,9 mln eurot), sellest edasi vahendatud välisabi 5,7 mln eurot (2022. a 8,0 mln eurot) (kajastub tulu vähenemisenä).

### A1.1. Saadud toetuste tulu tegevusala järgi

	2023				2022			
	Tegevuskuludeks	Vahendatud tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Vahendatud põhivara soetuseks	Tegevuskuludeks	Vahendatud tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Vahendatud põhivara soetuseks
Põllumajandus	11,8	235,6	7,2	59,8	15,2	260,6	1,2	50,2
Transport	6,6	0,0	139,3	53,4	3,0	0,0	98,8	14,9
Elamumajandus	0,0	0,0	0,1	39,5	0,0	0,0	0,2	54,7
Muu majandus	49,0	32,2	167,2	54,4	39,4	29,0	113,8	51,0
Keskkonnakaitse	16,4	5,2	3,7	12,5	10,5	1,7	2,0	22,3
Haridus	28,8	39,4	63,2	20,3	30,0	52,1	49,9	29,9
Tervishoid	11,5	1,0	75,6	21,6	27,2	0,9	34,8	12,2
Sotsiaalne kaitse	21,3	15,3	0,6	8,8	29,7	22,1	5,7	4,4
Üldised valitsussektori teenused	29,3	6,2	23,9	6,6	25,9	5,0	27,6	9,8
Riigikaitse	9,1	0,4	35,6	0,0	4,9	0,3	4,9	0,0
Vaba aeg, kultuur, religioon	8,5	3,1	0,2	1,1	9,8	2,1	0,6	0,2
Avalik kord ja julgeolek	8,9	0,3	3,6	0,2	6,3	0,3	10,9	0,0
<b>Saadud toetuste tulu kokku</b>	<b>201,2</b>	<b>338,7</b>	<b>520,2</b>	<b>278,2</b>	<b>201,9</b>	<b>374,1</b>	<b>350,4</b>	<b>249,6</b>

Vahendatud toetused kokku 616,9 mln eurot (2022. a kokku 623,7 mln eurot) kajastavad saadud toetusi Euroopa Liidu fondidest ja muud välisabi ning saastekvootide müügist saadud tulu, mida riik ei kasutanud oma tegevuskuludeks ega põhivara soetamiseks, vaid andis edasi kasusaajatele väljaspool riiki (kajastatud ka antud toetustena, vt osa B).

Põhivara soetuseks ning põhivara soetuse vahendamiseks saadud toetusi kajastatakse investeerimistegevuse rahavoogudena. Samuti on rahavoogude aruandes arvestatud põhivara soetuseks saadavate sihtfinantseerimise nõuete suurenemisega 163,8 mln euro võrra (2022. a suurenemine 193,8 mln eurot) ja saadud ettemaksete suurenemisega 183,0 mln euro võrra (2022. a suurenemine 58,4 mln eurot). Põhivara soetuseks laekunud sihtfinantseerimist vähendab ka mitterahaline sihtfinantseerimine (vt lisa a11).

### A2. Konsolideerimata aruanne

	Jääk seisuga 31.12.2021		Arvestatud tulu 2021	Jääk seisuga 31.12.2022		Arvestatud tulu 2022	Jääk seisuga 31.12.2023	
	Nõuded (lisa a5)	Laekunud ettemaksed (lisa a15)		Nõuded (lisa a5)	Laekunud ettemaksed (lisa a15)		Nõuded (lisa a5)	Laekunud ettemaksed (lisa a15)
Euroopa Liidu fondidest	522,3	566,6	1 030,9	709,1	871,9	1 188,6	869,7	1 087,1
Muu välisabi	6,6	20,7	35,9	12,2	28,9	52,1	15,2	133,5
Kodumaised toetused	0,3	52,6	19,1	1,0	50,8	14,8	0,9	46,9
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>529,2</b>	<b>639,9</b>	<b>1 085,9</b>	<b>722,3</b>	<b>951,6</b>	<b>1 255,5</b>	<b>885,8</b>	<b>1 267,5</b>

### A2.1. Saadud toetuste tulu tegevusala järgi

	2023				2022			
	Tegevuskuludeks	Vahendatud tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Vahendatud põhivara soetuseks	Tegevuskuludeks	Vahendatud tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Vahendatud põhivara soetuseks
Põllumajandus	10,2	237,0	7,1	59,9	13,9	261,9	1,1	50,2
Transport	1,8	4,0	58,1	125,8	1,5	0,9	47,8	71,7
Elamumajandus	0,0	0,0	0,0	39,6	0,0	0,0	0,0	54,9
Muu majandus	10,9	48,0	122,5	64,1	9,6	34,4	27,5	76,5

	2023				2022			
	Tegevuskuludeks	Vahendatud tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Vahendatud põhivara soetuseks	Tegevuskuludeks	Vahendatud tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Vahendatud põhivara soetuseks
Keskkonnakaitse	7,9	14,2	0,6	15,6	8,5	4,6	0,3	24,0
Haridus	25,7	41,9	63,3	20,3	24,8	56,8	50,1	29,9
Tervishoid	4,0	1,4	1,1	94,6	20,9	1,4	1,8	45,0
Üldised valitsussektori teenused	23,5	10,3	20,5	10,0	21,4	8,1	27,0	10,5
Sotsiaalne kaitse	21,2	15,3	0,8	8,5	29,6	22,2	0,8	9,3
Riigikaitse	8,1	0,7	32,6	1,4	4,2	0,5	4,9	0,0
Vaba aeg, kultuur, religioon	4,8	3,9	0,0	1,0	6,1	3,4	0,1	0,2
Avalik kord ja julgeolek	9,0	0,4	3,7	0,2	6,4	0,3	10,9	0,0
<b>Saadud toetuste tulu kokku</b>	<b>127,1</b>	<b>377,1</b>	<b>310,3</b>	<b>441,0</b>	<b>146,9</b>	<b>394,5</b>	<b>172,3</b>	<b>372,2</b>

Vahendatud toetused kokku 818,1 mln eurot (2022. a kokku 766,7 mln eurot) kajastavad saadud toetusi Euroopa Liidu fondidest ja muud välisabi ning saastekvootide müügist saadud tulu, mida riik ei kasutanud oma tegevuskuludeks ega põhivara soetamiseks, vaid andis edasi kasusaajatele väljaspool riiki (kajastatud ka antud toetustena, vt osa B). Põhivara soetuseks ning põhivara soetuse vahendamiseks saadud toetusi kajastatakse investeerimistegevuse rahavoogudena. Samuti on rahavoogude aruandes arvestatud põhivara soetuseks saadavate sihtfinantseerimise nõuete suurenemisega 161,5 mln euro võrra (2022. a suurenemine 200,2 mln eurot) ja saadud ettemaksete suurenemisega 182,1 mln euro võrra (2022. a suurenemine 57,0 mln eurot). Põhivara soetuseks laekunud sihtfinantseerimist vähendab ka mitterahaline sihtfinantseerimine (vt lisa a11).

## B. Antud toetused

### B1. Konsolideeritud aruanne

	Jääk seisuga 31.12.2021		Arvestatud kulu 2021	Jääk seisuga 31.12.2022		Arvestatud kulu 2022	Jääk seisuga 31.12.2023	
	Makstud ettemaksed (lisa a5)	Kohustised (lisa a15)		Makstud ettemaksed (lisa a5)	Kohustised (lisa a15)		Makstud ettemaksed (lisa a5)	Kohustised (lisa a15)
Euroopa Liidu fondidest	30,4	141,0	-593,3	15,4	144,6	-604,0	34,4	175,3
Muu välisabi	2,9	2,9	-30,4	17,6	3,1	-12,9	2,9	3,2
Kodumaised toetused	122,8	97,8	-6 039,1	109,6	118,6	-6 930,8	93,5	103,1
<b>Antud toetused kokku</b>	<b>156,1</b>	<b>241,7</b>	<b>-6 662,8</b>	<b>142,6</b>	<b>266,3</b>	<b>-7 547,7</b>	<b>130,8</b>	<b>281,6</b>

#### B1.1. Antud toetused tegevusala järgi

	2023			2022		
	Sotsiaal-toetused	Tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks	Sotsiaal-toetused	Tegevuskuludeks	Põhivara soetuseks
Sotsiaalne kaitse	-3 654,5	-935,2	-10,5	-3 125,4	-828,3	-7,3
Haridus	-29,6	-975,6	-49,5	-25,6	-878,1	-33,5
Põllumajandus	0,0	-271,1	-70,2	-0,2	-300,9	-59,2
Transport	0,0	-127,4	-63,9	0,0	-113,9	-30,6
Elamumajandus	0,0	-0,6	-63,0	0,0	-0,3	-64,7
Muu majandus	0,0	-128,3	-55,5	0,0	-122,4	-51,8
Üldised valitsussektori teenused	-0,1	-501,7	-40,7	0,0	-438,2	-55,5
Keskkonnakaitse	0,0	-17,5	-23,0	0,0	-14,0	-31,6
Vaba aeg, kultuur, religioon	-1,1	-168,0	-45,8	-2,5	-148,8	-41,0
Riigikaitse	-15,8	-63,8	-8,3	-12,1	-51,8	-6,3



	2023			2022		
	Sotsiaal- toetused	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks	Sotsiaal- toetused	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks
Tervishoid	-0,9	-182,3	-27,2	-0,3	-194,8	-12,7
Avalik kord ja julgeolek	0,0	-13,7	-2,9	0,0	-9,7	-1,3
<b>Antud toetuste kulu kokku</b>	<b>-3 702,0</b>	<b>-3 385,2</b>	<b>-460,5</b>	<b>-3 166,1</b>	<b>-3 101,2</b>	<b>-395,5</b>

Rahavoogude aruandes on põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimist korrigeeritud mitterahalise sihtfinantseerimisega (vt lisa a11). Lisaks on arvestatud põhivara soetuseks antavate sihtfinantseerimise kohustiste suurenemisega 11,7 mln euro võrra (2022. a suurenemine 6,4 mln eurot) ja tehtud ettemaksete suurenemisega 5,2 mln euro võrra (2022. a vähenemine 34,0 mln eurot).

## B2. Konsolideerimata aruanne

	Jääk seisuga 31.12.2021		Arvestatud kulu 2021	Jääk seisuga 31.12.2022		Arvestatud kulu 2022	Jääk seisuga 31.12.2023	
	Makstud ettemaksed (lisa a5)	Kohustised (lisa a15)		Makstud ettemaksed (lisa a5)	Kohustised (lisa a15)		Makstud ettemaksed (lisa a5)	Kohustised (lisa a15)
Euroopa Liidu fondidest	36,4	162,9	-735,6	29,0	192,2	-805,1	72,9	228,9
Muu välisabi	1,7	3,1	-30,9	15,3	3,5	-13,0	0,7	3,7
Kodumaised toetused	155,1	191,6	-6 368,4	175,6	212,8	-7 267,9	127,0	202,1
<b>Antud toetused kokku</b>	<b>193,2</b>	<b>357,6</b>	<b>-7 134,9</b>	<b>219,9</b>	<b>408,5</b>	<b>-8 086,0</b>	<b>200,6</b>	<b>434,7</b>

### B2.1. Antud toetuste kulu tegevusala järgi

	2023			2022		
	Sotsiaal- toetused	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks	Sotsiaal- toetused	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks
Sotsiaalne kaitse	-3 654,5	-935,7	-12,8	-3 125,2	-828,9	-13,0
Haridus	-29,6	-1 001,4	-50,3	-25,5	-898,5	-33,5
Põllumajandus	0,0	-270,1	-70,3	0,0	-299,0	-59,3
Transport	0,0	-219,3	-153,5	0,0	-195,0	-107,1
Elamumajandus	0,0	-1,0	-63,6	0,0	-0,5	-65,6
Muu majandus	0,0	-212,9	-77,1	0,0	-231,3	-91,6
Üldised valitsussektori teenused	-0,1	-511,4	-49,2	-0,1	-445,9	-62,4
Vaba aeg, kultuur, religioon	-1,1	-255,6	-50,8	-2,1	-222,2	-45,9
Keskkonnakaitse	0,0	-37,8	-23,6	0,0	-23,9	-27,6
Tervishoid	-0,9	-183,7	-107,1	-0,3	-195,5	-48,9
Riigikaitse	-15,8	-68,7	-11,1	-12,1	-56,4	-6,4
Avalik kord ja julgeolek	0,0	-14,1	-2,9	0,0	-10,0	-1,2
<b>Antud toetused kokku</b>	<b>-3 702,0</b>	<b>-3 711,7</b>	<b>-672,3</b>	<b>-3 165,3</b>	<b>-3 407,1</b>	<b>-562,5</b>

Põhivara soetuseks antud toetusi kajastatakse investeerimistegevuse rahavoogudes. Rahavoogude aruandes on põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimist korrigeeritud mitterahalise sihtfinantseerimisega (vt lisa a11). Lisaks on arvestatud põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimise kohustiste suurenemisega 8,7 mln euro võrra (2022. a suurenemine 42,6 mln eurot) ja tehtud ettemaksete suurenemisega 26,0 mln euro võrra (2022. a vähenemine 1,9 mln eurot).

### B2.2. Sotsiaaltoetused toetuse liigi järgi

	2023	2022
Pensionid	-2 544,8	-2 186,2
Üksi elava pensionäri toetus	-12,7	-19,3

	2023	2022
Peretoetused	-858,9	-697,5
Eriihtudel riigi poolt makstav sotsiaalmaks ja kogumispensioni maksed	-92,7	-94,4
Ajutiselt II samba kogumispensioni fondidesse eraldatud 4% vahendid ja neilt arvestatud tootlus	0,0	-21,6
Puudega inimestele	-77,0	-62,6
Õppetoetused	-24,1	-19,3
Pensionieraldised avaliku sektori töövõtjatele (vt lisa a16 A, a23)	-67,7	-45,5
Muud toetused	-24,1	-18,9
<b>Sotsiaaltoetused kokku</b>	<b>-3 702,0</b>	<b>-3 165,3</b>

Riik teeb makseid II samba kogumispensioni fondidesse lisaks kogumispensioniga liitunud töötajate töötasust 2% ulatuses kinni peetud ning Maksu- ja Tolliameti kaudu kogumispensioni fondidele kantud summadele 4% ulatuses ehk kahekordses summas. Vastavalt sotsiaalmaksuseadusele tehakse 4% makseid sotsiaalmaksust ja need on riigieelarves planeeritud ja riigi aruandes kajastatud maksude edasiandmise kuluna. Riik peatas perioodil juuli 2020 kuni august 2021 4% maksed fondidele ja maksis selle tagantjärele välja kogumispensioni skeemist väljujatele fondidest lõplike väljamaksete toimumisel ning ülejäänutele 2023. a jaanuaris. 2021. a eraldati peatatud osa väljamaksmiseks riigieelarvest eraldi vahendid summas 205,5 mln eurot ning selleks sotsiaalmaksu vahendeid ei kasutatud. 2022. a lõpul arvestati peatatud 4% kogumispensioni vahenditele lisaks tootlust summas 21,6 mln eurot, mis maksti kogumispensionifondidele samuti välja 2023. a jaanuaris (vt ka lisa a16 D).

### B.2.3. Tegevuskuludeks ja põhivara soetuseks antud toetused saaja järgi

	2023		2022	
	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks
Kohaliku omavalitsuse üksustele	-839,2	-129,0	-717,4	-132,2
Tervisekassale	-426,6	-1,0	-407,5	-0,4
Töötukassale	-565,4	0,0	-525,4	0,0
Avalik-õiguslikele ülikoolidele	-308,5	-19,9	-282,2	-10,4
Muudele avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele	-123,4	-41,0	-108,4	-30,4
Muudele valitsussektoris kuuluvatele üksustele	-484,2	-266,6	-370,9	-155,6
Valitsussektoris mittekuuluvatele avaliku sektori üksustele	-56,5	-20,0	-115,3	-62,8
Erasektoris kuuluvatele sihtasutustele ja mittetulundusühingutele	-148,9	-46,8	-132,2	-57,7
Muudele erasektoris kuuluvatele residentidele	-346,3	-145,6	-407,8	-111,2
Mitteresidentidele	-412,7	-2,4	-340,0	-1,8
<b>Kokku</b>	<b>-3 711,7</b>	<b>-672,3</b>	<b>-3 407,1</b>	<b>-562,5</b>

Mitteresidentidele antud toetustest moodustasid maksed Euroopa Liidu eelarvesse 343,8 mln eurot (2022. a 295,4 mln eurot).

## Lisa a20

### Reservid

mln eurot

#### A. Stabiiliseerimisreserv

Stabiiliseerimisreserv on riigieelarve vahenditest ja muudest seadusandluse alusel kindlaksmääratud laekumistest moodustatud vara kogum, mis on reguleeritud Riigieelarve seaduse § 71-74 alusel.

Stabiiliseerimisreservi eesmärk on üldmajanduslike riskide vähendamine, sotsiaalmajanduslike kriiside vältimine või leevendamine, eriolukorra, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra või muu erakorralise olukorra või olulise mõjuga kriisi lahendamine või ennetamine või kollektiivse enesekaitse lepingus ettenähtud kohustuste täitmine, finantsasutustele likviidsus- või maksevõimega seotud raskusi või makse- ja arveldussüsteemides olulisi tõrkeid põhjustada võiva finantskriisi lahendamine või ennetamine.

Aruandeaastal ega võrreldaval perioodil ei võetud stabiiliseerimisreservist raha välja.

	2023	2022
<b>lääk perioodi alguses</b>	<b>423,9</b>	<b>430,1</b>
Finantstulu reservi paigutamiselt	16,3	-7,1
Tulu Eesti Panga kasumist (vt lisa a27)	0,0	0,9
<b>lääk perioodi lõpus</b>	<b>440,2</b>	<b>423,9</b>

Riigieelarve seaduse § 71 lg 2 punkt 2 ja raamatupidamise seaduse § 38 lõiked 7-10 reguleerivad riigi konsolideerimata rahavoolise ülejäägi arvestust ja selle jaotamist. Riigikogu võib otsustada selle kandmise stabiliseerimisreservi, kui riigi majandusaasta konsolideerimata tulem on positiivne ja korrigeeritud konsolideerimata rahavoog on ülejäägis.

#### Riigi konsolideerimata rahavoolise ülejäägi/puudujäägi arvestus

	2023	2022
Rahavood põhitegevusest kokku	-785,5	254,3
Rahavood investeerimistegevusest kokku	-103,0	-1 373,7
Miinus likviidsete finantsvarade ja stabiliseerimisreservi vahendite paigutamise rahavood	-485,5	1 164,5
Pikaajaliste võlakohustiste tagasimaksed, makstud intressid ja muud finantskulud	-861,3	-628,5
<b>Kokku</b>	<b>-2 235,3</b>	<b>-583,4</b>

#### B. Omandireformi reservfond

Omandireformi reservfond on moodustatud Erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse alusel.

	2023	2022
<b>lääk perioodi alguses</b>	<b>50,4</b>	<b>41,8</b>
Maa erastamisest laekunud tulu	4,6	5,8
Laekunud Estonian Air pankrotipesast (vt lisa a6)	0,0	5,4
Erastamise korraldamisega seotud kulude hüvitamine	-3,6	-2,6
<b>lääk perioodi lõpus</b>	<b>51,4</b>	<b>50,4</b>

#### C. Riigikassa likviidsusreserv

	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Likviidsusreserv (likviidsed varad)	2 071,0	2 536,6	1 628,8
Klientide nõudmiseni hoiused riigikassas (kohustised)	1 952,5	1 718,1	1 895,1
<b>Likviidsusreservi ja nõudmiseni hoiuste vahe</b>	<b>118,5</b>	<b>818,5</b>	<b>-266,3</b>

Riigikassa loeb likviidsusreserviks raha pangakontodel, võlakirju kauplemisportfellis ja neilt arvestatud intressinõudeid. Likviidsusreservist eraldi hoiab riigikassa stabiliseerimisreservi vahendeid. Likviidsusreservist on lahutatud ka omandireformi reservfondi vahendid.

#### Lisa a21

#### Kaupade ja teenuste müük

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Riigilõivud (vt lisa a4)</b>	<b>86,5</b>	<b>91,3</b>	<b>87,0</b>	<b>91,7</b>
<b>Tulu majandustegevusest</b>	<b>4 236,5</b>	<b>4 420,5</b>	<b>433,9</b>	<b>422,8</b>
Tulu elektrienergia müügist	1 664,8	1 907,4	0,0	0,0
Tulu tervishoiust	743,1	640,1	8,5	7,5
Tulu transporditeenustelt	292,6	284,2	5,6	2,2
Tulu põllu- ja metsamajandusest	313,1	311,4	8,7	8,5

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Tulu kaevandamisest, töötlevast tööstusest ja ehitusest	212,3	222,7	0,0	0,0
Tulu sideteenustelt	121,9	107,5	1,8	1,4
Tulu soojusenergia müügist	53,4	64,4	0,1	0,1
Üür ja rent	40,0	40,5	1,1	0,8
Hoonestusõiguse ja kasutusõiguse tasud	20,1	38,0	11,4	29,5
Saastekvootide müük	360,0	334,4	360,0	334,3
Veeteetasu	8,9	8,2	8,9	8,2
Tulu haridusalasest tegevusest	25,4	23,1	11,8	11,9
Tulu kultuuri-, spordi ja puhkealasest tegevusest	41,9	31,9	3,4	3,0
Tagatistasud, kindlustuspreemiad, lepingutasud	10,1	11,3	0,0	0,0
Põhitegevusena teenitud intressitulud antud laenudelt	15,7	8,8	0,0	0,0
Muu toodete ja teenuste müük	313,2	386,6	12,6	15,4
<b>Kokku kaupade ja teenuste müük</b>	<b>4 323,0</b>	<b>4 511,8</b>	<b>520,9</b>	<b>514,5</b>

2022. aastasse arvestati konsolideeritud aruandes tagasiulatuvalt juurde tulu elektrienergia müügist 164,7 mln eurot arvestuspõhimõtte muutuse tõttu (vt lisa a15).

## Lisa a22

### Muud tulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Kasum/kahjum kinnisvarainvesteeringute müügist (vt lisa a10)	0,2	4,3	0,1	0,1
Kasum/kahjum materiaalse põhivara müügist (vt lisa a11)	27,7	54,8	26,3	52,1
Kasum/kahjum bioloogiliste varade müügist (vt lisa a14)	0,1	0,1	0,0	0,1
Võlalt arvestatud intressitulu (sh maksuviivised, vt lisa a4)	23,2	19,2	20,6	17,3
Trahvid (vt lisa a4)	27,7	32,9	25,0	23,9
Saastetasud ja keskkonnanahäiringu hüvitised (vt lisa a4)	22,7	23,9	34,2	41,2
Loodusressursside kasutamise tasud (vt lisa a4)	40,4	54,2	69,7	110,2
Universaalse postiteenuse maksed (vt lisa a4)	0,0	0,1	0,7	0,8
Kohtuotsustest tulenevad hüvitised (vt lisa a4)	10,5	9,5	10,5	9,5
Teekasutustasu (vt lisa a4)	21,0	21,5	21,0	21,5
Kasum/kahjum varude müügist	9,3	7,3	0,3	0,2
Kasum tuletisinstrumentide ümberhindlusest	225,7	426,1	0,0	0,0
Muud tulud	23,7	7,6	12,9	4,1
<b>Muud tulud kokku</b>	<b>432,2</b>	<b>661,5</b>	<b>221,3</b>	<b>281,0</b>

## Lisa a23

### Tööjõukulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Töötasukulud</b>				
Valitavad ja ametisse nimetatavad isikud	-27,1	-22,4	-27,1	-22,4
Ametnikud	-498,6	-435,5	-498,6	-435,5
Nõukogude ja juhatuste liikmed	-17,0	-16,3	0,0	0,0

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Töötajad	-1 190,1	-1 003,6	-398,7	-321,6
<b>Põhikohaga töötajate töötasu kokku</b>	<b>-1 732,8</b>	<b>-1 477,8</b>	<b>-924,4</b>	<b>-779,5</b>
Ajutiste ja koosseisuväliste töötajate töötasu	-36,5	-30,4	-22,0	-20,4
Eripensionid ja pensionisuurendused	-161,9	-99,6	-161,9	-99,6
<b>Töötasukulud kokku</b>	<b>-1 931,2</b>	<b>-1 607,8</b>	<b>-1 108,3</b>	<b>-899,5</b>
<b>Keskmine töötajate arv (inimest taandatuna täistööajale)</b>				
Valitavad ja ametisse nimetatavad isikud	363	356	363	356
Ametnikud	16 246	16 044	16 246	16 044
Nõukogude ja juhatuste liikmed	240	227	0	0
Töötajad	42 215	40 481	14 446	13 513
<b>Keskmine töötajate arv kokku</b>	<b>59 064</b>	<b>57 108</b>	<b>31 055</b>	<b>29 913</b>
<b>Muud tööjõukulud</b>				
Erisoodustused	-16,4	-14,1	-7,9	-6,9
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	-591,9	-504,4	-321,5	-271,7
Kapitaliseeritud oma valmistatud põhivara maksumusse	40,6	32,4	6,7	4,2
<b>Muud tööjõukulud kokku</b>	<b>-567,7</b>	<b>-486,1</b>	<b>-322,7</b>	<b>-274,4</b>
<b>Tööjõukulud kokku</b>	<b>-2 498,9</b>	<b>-2 093,9</b>	<b>-1 431,0</b>	<b>-1 173,9</b>

Eripensioni ja pensionisuurenduste eraldiste moodustamist (vt lisa a16 A) kajastatakse kuluna tööjõukulude grupis, v.a pensionile jäänud isikutele makstavad pensionisuurenduste korrigeerimised avaliku teenistuse seaduse alusel, mis kajastatakse sotsiaaltoetuste grupis (vt lisa a19 B), kuna ei ole võimalik eristada riigis ja muudes avalik-õiguslikes juriidilistes isikutes välja teenitud pensionisuurendust.

Eripensionite ja pensionisuurenduste arvestusega kaasnevad kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid kajastatakse otse netovarade muutusena, mitte tulemiaruaude kaudu.

Tööjõukulud tegevusalade lõikes on esitatud lisas a28.

#### Lisa a24

#### Majandamiskulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Tootmiskulud	-1 120,0	-1 338,9	0,3	0,3
Ravimid ja meditsiiniteenused	-176,9	-191,8	-10,2	-39,5
Kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulud	-185,8	-185,6	-182,1	-181,5
Sõidukite majandamiskulud	-191,4	-165,0	-45,3	-42,4
Rajatiste majandamiskulud	-136,7	-128,5	-57,6	-52,5
Kaitseotstarbeline varustus ja materjalid	-210,1	-165,8	-210,4	-165,9
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	-127,0	-102,6	-84,1	-66,5
Administreerimiskulud	-101,0	-90,7	-51,0	-50,3
Sotsiaalteenused	-78,1	-142,5	-106,9	-175,6
Inventari majandamiskulud	-59,8	-40,1	-36,1	-25,1
Kommunikatsiooni-, kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud	-66,7	-59,9	-14,7	-15,9
Lähetuskulud (v.a koolituslähetus)	-58,4	-48,3	-51,6	-43,1
Tagatis- ja garantiikahjude eraldiste muutus	-5,9	-0,1	0,0	0,0
Uurimis- ja arendustööd	-25,0	-22,3	-17,7	-15,3
Õppevahendite ja koolituse korralduskulud	-31,2	-25,5	-24,3	-22,7
Töömashinate ja seadmete majandamiskulud	-30,6	-28,8	-6,5	-5,2

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Muu erivarustus ja materjalid	-31,5	-25,7	-7,5	-8,5
Toiduained ja toitlustusteenused	-25,8	-21,2	-16,2	-12,6
Transporditeenused	-12,1	-15,2	-4,3	-7,3
Töötajate koolituskulud (sh koolituslähetus)	-23,7	-19,7	-11,4	-10,3
Eri- ja vormiriietus	-10,0	-8,0	-5,6	-4,3
Mitmesugused muud majanduskulud	-25,3	-21,5	-21,2	-17,8
<b>Kokku majandamiskulud</b>	<b>-2 733,0</b>	<b>-2 847,7</b>	<b>-964,4</b>	<b>-962,0</b>

Majandamiskulud tegevusalade lõikes on esitatud lisas a28.

## Lisa a25

### Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Kinnisvarainvesteeringutelt (vt lisa a10)	-2,4	-2,4	-0,1	-0,1
Materiaalselt põhivaralt (vt lisa a11)	-1 369,7	-670,3	-308,4	-272,0
Immateriaalselt põhivaralt (vt lisa a12)	-77,2	-66,3	-48,5	-40,1
<b>Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus kokku</b>	<b>-1 449,3</b>	<b>-739,0</b>	<b>-357,0</b>	<b>-312,2</b>

Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus tegevusalade lõikes on esitatud lisas a28.

## Lisa a26

### Muud kulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Riigisaladusega seotud kulud	-133,3	-143,5	-133,3	-143,5
Kulu ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud laenunõuetest (vt lisa a6)	-2,4	6,4	0,2	5,5
Kulu ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud muudest nõuetest	-1,0	-9,7	-0,7	-1,3
Varude allahindlus	-16,9	-3,4	-0,1	-1,9
Saastekvootide kulu	-205,4	-428,7	0,0	0,0
Kahjum tuletisinstrumentide ümberhindamisest	-218,9	-349,8	0,0	0,0
Muud kulud	-16,4	-10,4	-2,7	-3,3
<b>Muud kulud kokku</b>	<b>-594,3</b>	<b>-939,1</b>	<b>-136,6</b>	<b>-144,5</b>

Lisa a27

Finantstulud ja -kulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Tulem osalustelt</b>	<b>2,1</b>	<b>30,5</b>	<b>178,6</b>	<b>331,8</b>
Tulem sihtasutustelt (vt lisa a8)	0,0	0,0	-5,3	-10,9
Dividendid tütarettevõtjalt (vt lisa a9)	0,0	0,0	223,0	189,8
Dividendid sidusettevõtjalt (vt lisa a9)	0,0	0,0	0,8	0,8
Tütarettevõtjate osaluste allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa a9)	0,0	0,0	-39,9	152,1
Tulem osaluste müügist (vt lisa a3, a9)	0,9	27,6	0,0	0,0
Muud kasumid ja kahjumid tütarettevõtjalt (vt lisa a8, a9)	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulem sidusettevõtjalt (vt lisa a9)	1,2	2,9	0,0	0,0
<b>Intressikulu</b>	<b>-391,0</b>	<b>-198,6</b>	<b>-338,7</b>	<b>-162,1</b>
Laenukohustistelt (vt lisa a17)	-188,0	-55,4	-116,0	-19,3
Diskonteeritud kohustistelt (sh eraldistelt, vt lisa a16)	-162,0	-138,9	-160,7	-138,0
Hoiustelt	-41,1	-3,6	-62,2	-4,4
Muudelt kohustistelt	0,1	-0,7	0,2	-0,4
<b>Tulu hoiustelt ja väärtpaperitelt</b>	<b>93,4</b>	<b>-8,5</b>	<b>67,7</b>	<b>1,1</b>
Intressitulu deposiitidelt (vt lisa a2)	63,5	2,5	33,2	1,0
Tulem võlakiriadelt (vt lisa a3)	40,4	-12,0	39,2	-10,6
Tulem riskikapitalifondidelt (vt lisa a3)	-15,0	-2,4	-15,8	-3,0
Tulem sihtotstarbelistelt fondidelt (vt lisa a5)	0,0	0,0	11,0	12,9
Muud finantstulud ja -kulud	4,5	3,4	0,1	0,8
<b>Muud finantstulud</b>	<b>4,7</b>	<b>5,8</b>	<b>4,2</b>	<b>3,6</b>
Intressitulu laenukandjalt	4,4	4,8	4,2	2,6
Tulu Eesti Panga kasumist (vt lisa a20 A)	0,0	0,9	0,0	0,9
Muud finantstulud	0,3	0,1	0,0	0,1
<b>Muud finantskulud</b>	<b>-0,3</b>	<b>-0,4</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Finantstulud ja -kulud kokku</b>	<b>-291,1</b>	<b>-171,2</b>	<b>-88,2</b>	<b>174,4</b>

Lisa a28

Kulud tegevusalade lõikes

mln eurot

A. Konsolideeritud aruanne

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku
Üldised valitsus- sektori teenused	211,1	139,8	66,9	161,4	579,2	184,0	127,2	60,7	25,3	397,2
Riigikaitse	165,2	312,7	97,6	64,7	640,2	139,2	254,9	75,6	51,4	521,1
Avalik kord ja julgeolek	406,6	91,4	29,1	68,9	596,0	344,0	81,8	24,0	91,7	541,5



	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku
Majandus	626,5	1 632,5	1 160,3	523,0	3 942,3	543,0	1 788,8	484,2	826,1	3 642,1
Keskkonnakaitse	47,8	31,4	5,3	0,7	85,2	43,2	26,4	6,5	0,1	76,2
Elamu- ja kommunaalmajandus	0,6	0,5	0,0	0,1	1,2	0,6	0,7	0,2	0,1	1,6
Tervishoid	481,8	246,4	38,6	5,7	772,5	411,7	262,4	35,1	3,9	713,1
Vaba aeg, kultuur, religioon	89,4	105,5	14,7	0,0	209,6	76,6	94,8	19,2	0,1	190,7
Haridus	235,1	79,5	25,5	0,0	340,1	188,1	68,7	24,2	0,1	281,1
Sotsiaalne kaitse	234,8	93,3	11,3	161,1	500,5	163,5	142,0	9,3	139,3	454,1
<b>Kulud kokku</b>	<b>2 498,9</b>	<b>2 733,0</b>	<b>1 449,3</b>	<b>985,6</b>	<b>7 666,8</b>	<b>2 093,9</b>	<b>2 847,7</b>	<b>739,0</b>	<b>1 138,1</b>	<b>6 818,7</b>

Muudes kuludes kajastuvad muud tegevuskulud, intressikulu ja muud finantskulud.

#### B. Konsolideerimata aruanne

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku
Üldised valitsussektori teenused	198,3	103,6	33,5	178,1	513,5	173,1	90,4	29,4	24,2	317,1
Riigikaitse	161,1	318,9	96,6	64,7	641,3	135,6	264,8	75,1	51,4	526,9
Avalik kord ja julgeolek	406,6	160,5	29,1	68,9	665,1	344,0	153,1	24,1	91,6	612,8
Majandus	143,1	109,1	157,2	1,9	411,3	121,8	98,2	145,9	-2,0	363,9
Keskkonnakaitse	37,1	22,7	3,3	0,6	63,7	34,3	24,2	4,4	0,0	62,9
Tervishoid	28,9	22,9	1,1	0,1	53,0	26,0	69,2	0,9	1,9	98,0
Vaba aeg, kultuur, religioon	19,7	17,0	3,1	0,0	39,8	17,4	19,3	3,0	0,0	39,7
Haridus	223,7	96,7	24,9	-0,1	345,2	178,3	83,3	23,6	0,1	285,3
Sotsiaalne kaitse	212,5	113,0	8,2	161,1	494,8	143,4	159,5	5,8	139,3	448,0
<b>Kulud kokku</b>	<b>1 431,0</b>	<b>964,4</b>	<b>357,0</b>	<b>475,3</b>	<b>3 227,7</b>	<b>1 173,9</b>	<b>962,0</b>	<b>312,2</b>	<b>306,5</b>	<b>2 754,6</b>

Muudes kuludes kajastuvad muud tegevuskulud ja intressikulu. Tööjõukulu ja intressikulu mõjutav avaliku teenistuse pensionieraldiste muutus kajastub sotsiaalse kaitse kuludes (vt lisa a23).

## Tehingud avaliku sektori ja sidusüksustega

mln eurot

## A. Varad ja kohustised teiste avaliku sektori ja sidusüksustega

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Varad</b>	<b>593,4</b>	<b>881,2</b>	<b>1 183,2</b>	<b>6 048,1</b>	<b>6 318,9</b>	<b>6 724,1</b>
<b>Käibevara</b>	<b>457,6</b>	<b>739,1</b>	<b>1 060,0</b>	<b>528,2</b>	<b>798,0</b>	<b>1 553,1</b>
Raha ja pangakontod	170,4	454,7	758,4	170,4	454,7	758,4
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	119,3	105,8	98,8	190,0	172,5	172,2
Muud nõuded ja ettemaksed	167,9	178,6	202,8	167,8	170,8	622,5
<b>Põhivara</b>	<b>135,8</b>	<b>142,1</b>	<b>123,2</b>	<b>5 519,9</b>	<b>5 520,9</b>	<b>5 171,0</b>
Osalusel sihtasutustes	0,0	0,0	0,0	524,1	430,8	441,7
Osalusel tütar- ja sidusettevõtetes	88,3	87,0	65,0	4 514,4	4 490,0	4 169,9
Muud nõuded ja ettemaksed	47,5	55,1	58,2	481,4	600,1	559,4
<b>Kohustised</b>	<b>1 830,0</b>	<b>1 644,9</b>	<b>1 413,3</b>	<b>2 646,5</b>	<b>2 342,1</b>	<b>2 495,4</b>
<b>Lühiajalised kohustised</b>	<b>1 787,2</b>	<b>1 599,8</b>	<b>1 368,7</b>	<b>2 553,1</b>	<b>2 242,2</b>	<b>2 392,0</b>
Saadud maksude, lõivude, trahvide ettemaksed	22,1	17,9	19,6	41,6	34,3	35,4
Võlad tarnijatele	10,6	11,9	10,2	24,7	27,3	27,3
Maksuvõlad	376,9	352,3	328,2	376,9	352,3	328,2
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	1 377,6	1 217,7	1 010,7	2 109,4	1 827,6	2 000,4
Eraldised	0,0	0,0	0,0	0,5	0,7	0,7
<b>Pikaajalised kohustised</b>	<b>42,8</b>	<b>45,1</b>	<b>44,6</b>	<b>93,4</b>	<b>99,9</b>	<b>103,4</b>
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	42,8	45,1	44,6	93,4	99,9	103,4

## B. Tulud ja kulud teistelt avaliku sektori ja sidusüksustelt

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Tegevustulud</b>	<b>1 097,6</b>	<b>1 012,7</b>	<b>490,8</b>	<b>486,1</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	250,5	233,4	406,0	365,2
Kaupade ja teenuste müük	808,9	743,9	11,5	10,6
Saadud toetused	25,8	23,4	18,0	24,1
Muud tulud	12,4	12,0	55,3	86,2
<b>Tegevuskulud</b>	<b>-6 640,4</b>	<b>-6 021,7</b>	<b>-7 437,2</b>	<b>-6 710,5</b>
Antud toetused	-2 668,9	-2 406,7	-3 292,6	-2 925,6
Edasiantud maksud, lõivud, trahvid	-3 919,7	-3 555,3	-3 919,7	-3 555,3
Tööjõukulud	-0,3	-0,2	-0,3	-0,3
Majandamiskulud	-51,2	-59,8	-224,4	-230,1
Muud tegevuskulud	-0,3	0,3	-0,2	0,8
<b>Tegevustulem</b>	<b>-5 542,8</b>	<b>-5 009,0</b>	<b>-6 946,4</b>	<b>-6 224,4</b>
<b>Finantstulud ja -kulud</b>	<b>-31,9</b>	<b>2,9</b>	<b>138,9</b>	<b>343,1</b>
Tulem osaluselt	1,3	3,5	178,6	331,8
Muud finantstulud ja -kulud	-33,2	-0,6	-39,7	11,3
<b>Aruandeperioodi tulem</b>	<b>-5 574,7</b>	<b>-5 006,1</b>	<b>-6 807,5</b>	<b>-5 881,3</b>

Konsolideeritud aruandes kajastatakse aruandesse hõlmatud üksuste tehingud kohalike omavalitsuste ja muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute ning nende valitseva mõju all olevate üksustega, samuti kõikide avaliku sektori üksuste sidusüksustega (olulise mõju all olevad äriühingud ja sihtasutused).

Konsolideerimata aruandes kajastatakse aruandesse hõlmatud üksuste tehingud valitseva mõju all olevate tütarettevõtjate ja sihtasutustega, kohalike omavalitsuste ja muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute ning nende valitseva mõju all olevate üksustega, samuti kõikide avaliku sektori üksuste sidusüksustega (olulise mõju all olevad äriühingud ja sihtasutused).

## Lisa a30

### Tingimuslikud kohustised ja varad

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
<b>Tingimuslikud kohustised</b>	<b>8 056,7</b>	<b>6 677,9</b>	<b>8 261,5</b>	<b>7 481,5</b>
Sissemaksmata osalus rahvusvahelistes finants-institutsioonides (vt lisa a30 A)	2 035,3	1 655,1	2 035,3	1 655,1
Pankade poolt väljastatud õppelaenude jääk (vt lisa a6)	34,5	36,5	34,5	36,5
Laenutagatiseks panditud põhivara (vt lisad a8, a9)	146,5	126,0	0,0	0,0
Laenutagatiseks panditud käibevara	24,6	7,9	0,0	0,0
Tingimuslikud kohustised seoses kohtuprotsessidega	370,4	305,9	321,8	304,0
Antud garantiid (vt lisa a30 B)	2 032,7	2 070,5	1 679,4	1 674,6
Toetuste andmise kohustised (vt lisa a30 C)	969,4	569,6	2 235,3	1 883,7
Katkestamatud kasutusrendikohustised (vt lisa a30 D)	83,2	89,3	993,3	982,7
Tarnelepingud ja investeerimiskohustised (vt lisa a30 E)	2 360,1	1 817,1	961,9	944,9
<b>Tingimuslikud nõuded</b>	<b>406,3</b>	<b>405,3</b>	<b>10,4</b>	<b>15,1</b>
Katkestamatud kasutusrendinõuded (vt lisa a30 D)	406,3	405,3	10,4	15,1

#### A. Osalused rahvusvahelistes finantsinstitutsioonides

	EBRD	EIB	NIB	CEB	IBRD	MIGA	ESM	KMF*	Kokku
<b>Seisuga 31.12.2022</b>									
Võlakiriad	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	<b>0,3</b>
Sissenõutavad aktsiad	23,8	187,8	68,9	11,3	141,5	0,9	1 153,2	0,0	<b>1 587,4</b>
Sissemakstavad aktsiad	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	55,8	9,1	<b>67,4</b>
Saadud fondiemissioonist	1,0	5,4	3,9	0,6	3,2	0,0	0,0	0,0	<b>14,1</b>
<b>Kokku</b>	<b>24,8</b>	<b>193,2</b>	<b>72,8</b>	<b>11,9</b>	<b>147,4</b>	<b>1,0</b>	<b>1 209,0</b>	<b>9,1</b>	<b>1 669,2</b>
<b>Seisuga 31.12.2023</b>									
Võlakiriad	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	<b>0,3</b>
Sissenõutavad aktsiad	23,8	187,8	68,9	18,4	141,2	0,9	1 586,1	0,0	<b>2 027,1</b>
Sissemakstavad aktsiad	0,0	0,0	0,0	2,8	1,1	0,0	0,0	4,0	<b>7,9</b>
Saadud fondiemissioonist	1,0	5,4	3,9	0,6	3,2	0,0	0,0	0,0	<b>14,1</b>
<b>Kokku</b>	<b>24,8</b>	<b>193,2</b>	<b>72,8</b>	<b>21,8</b>	<b>145,7</b>	<b>1,0</b>	<b>1 586,1</b>	<b>4,0</b>	<b>2 049,4</b>

\*KMF: Kolme Mere Investeeringufond (vt ka lisa a3).

Osaluste eest tasutud summa kajastub bilansis (vt lisa a3). Võlakiriad ja sissenõutavad aktsiad on riik kohustatud välja ostma välispanga nõudmisel. Neilt ei arvestata intresse.

#### B. Antud garantiid

Laenu andja	Laenu võtja	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
		31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
EFSF	Rahastamisraskustesse sattunud euroala liikmesriigid	1 547,8	1 543,0	1 547,8	1 543,0
Euroopa Komisjon	Liikmesriigid eriolukorras töötuse riski leevendamiseks	48,7	48,7	48,7	48,7

Laenu andja	Laenu võtja	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
		31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
Euroopa Komisjon	Euroopa ühtne kriisilahendusnõukogu	22,0	22,0	22,0	22,0
Euroopa Komisjon	Ukraina laenude garantii	7,4	7,4	7,4	7,4
EIB	Projektipõhised investeeringulaenud ja -tagatised	1,1	1,1	1,1	1,1
EIB	SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla	52,2	52,2	52,2	52,2
Pangad, liisingfirmad, välisfirmad	Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA ettevõtlus- ja eluasemelaenude käendused, ekspordigarantiid	262,0	306,9	0,0	0,0
Eesti pangad ja liisingfirmad	Maaelu Edendamise SA maaelulaenude käendused	85,3	89,0	0,0	0,0
Muud		6,2	0,2	0,2	0,2
<b>Kokku</b>		<b>2 032,7</b>	<b>2 070,5</b>	<b>1 679,4</b>	<b>1 674,6</b>

### C. Toetuste andmise kohustised

Toetuste saajatega sõlmitud lepingud välisabi vahendamiseks ja kodumaiste toetuste andmiseks

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
Euroopa Liidu fondidest	368,6	477,1	1 182,9	1 767,5
Muu välisabi	6,2	11,0	7,0	12,0
Kodumaised toetused	594,6	81,5	1 045,4	104,2
<b>Kokku</b>	<b>969,4</b>	<b>569,6</b>	<b>2 235,3</b>	<b>1 883,7</b>

### D. Katkestamatud kasutusrendikohustised ja -nõuded

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
<b>Rendikohustised</b>				
Kuni 1 aasta	36,6	35,1	137,3	127,9
1 kuni 5 aastat	42,5	50,7	270,5	268,9
Üle 5 aasta	4,1	3,5	585,5	585,9
<b>Kokku</b>	<b>83,2</b>	<b>89,3</b>	<b>993,3</b>	<b>982,7</b>
<b>Rendinõuded</b>				
Kuni 1 aasta	19,7	18,8	1,2	0,9
1 kuni 5 aastat	51,3	50,3	4,6	3,8
Üle 5 aasta	335,3	336,2	4,6	10,4
<b>Kokku</b>	<b>406,3</b>	<b>405,3</b>	<b>10,4</b>	<b>15,1</b>

Informatsioon rendile antud varade bilansilise jääkväärtuse kohta on esitatud lisades a10 ja a11.

### E. Tarnelepingud ja investeerimiskohustised

Sõlmitud suuremahulised tarnelepingud ja kokkulepitud investeerimiskohustised

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
Riigi Kinnisvara AS investeerimiskohustised	135,8	140,6	0,0	0,0
Transpordi ja selle taristuga seotud kohustised	624,4	418,9	92,1	224,9
Kaitseotstarbeliste põhivarade soetuse kohustised	837,9	699,9	837,9	699,9
Elektrienergia tootmise ja tarnimisega seotud kohustised	725,1	531,1	0,0	0,0
Muud tarnelepingud	36,9	26,6	31,9	20,1
<b>Tarnelepingud ja investeerimiskohustised kokku</b>	<b>2 360,1</b>	<b>1 817,1</b>	<b>961,9</b>	<b>944,9</b>

## Selgitused riigieelarve täitmise aruande kohta

Riigieelarve täitmise aruandes on kajastatud kõik riigi konsolideerimata raamatupidamise aastaaruandes hõlmatud riigiraamatupidamiskohustuslased koos nende valitsemisel olevate riigiasutustega (vt lisa a1 A). Aruanne on koostatud üldjuhul tekkepõhisel printsiibil ja on võrreldav riigi konsolideerimata tulemiaruandega. Aruande liigendus ja arvestuspõhimõtted vastavad 2023. aasta riigieelarve seaduse liigendusele ja arvestuspõhimõtetele.

2023. a riigieelarve ülesehitus on sarnane 2022. a riigieelarvega. Ministeeriumite valitsemisalade kulud on liigendatud tulemusvaldkondadele, nende all olevate programmidele ja programmide koosseisus olevatele tegevustele. Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetuseks ette nähtud investeeringud on igas valitsemisalas esitatud investeeringuprojektide kaupa, kui projekti maksumus on alates 10,0 mln eurost. Muud investeeringud on esitatud ühisel real. Käibemaksukulu on jaotatud käibemaksuks kuludelt, investeeringutelt ja finantseerimistehingutelt ning liidetud vastavalt kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute kogumahule.

2022. a tegelikud võrdlusandmed on võrreldes riigi 2022. a raamatupidamise aastaaruandes esitatud andmetega korrigeeritud lähtudes 2023. a riigieelarve ülesehituses muudetud programmide tegevustest või eraldi välja toodud investeeringuprojektidest. Kui 2022. a võrdlusandmeid oli võimalik sobivalt ümber paigutada, näiteks tõsta mitme varem eraldi kajastatud tegevuse kohta kokku ühele tegevusele, siis on seda tehtud. 2023. a aruandes on erinevalt varasematel aastatel esitatud aruannetest Vabariigi Valitsuse eelarve osas kajastatud Rahandusministeeriumi poolt täidetavad tegelikud kulud kajastatud ka Rahandusministeeriumi valitsemisala korrigeerimistena (kuna need kulud kajastuvad Rahandusministeeriumi valitsemisala tulemiaruanDES). 2022. a võrdlusandmetes on seetõttu lisatud korrigeerimistesse -2 557 446 tuh eurot.

Aruanne algab koondosaga. Seejärel on esitatud andmed põhiseaduslike institutsioonide, Vabariigi Valitsuse, Riigikantselei ja ministeeriumite valitsemisalade kaupa. Kõikides aruande osades on eelarved ja eelarve täitmised on jaotatud majandusliku sisu järgi tuludeks, kuludeks, investeeringuteks (materiaalse ja immateriaalse põhivara soetused) ja finantseerimistehinguteks (eelarvestamisele kuuluvad tehingud finantsvarade ja -kohustistega). Eraldi on välja toodud piirmääraga kulud, investeeringud ja finantseerimistehingud, mille limiidi ületamisele on eelarveseadusega kehtestatud piirangud. Kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute kogumahud sisaldavad järgmisi vahendeid, mida ei loeta piirmääraga vahenditeks:

- 1) arvestuslikud vahendid, kus piirmäär on sätestatud eraldi seaduse või lepingu alusel, riigieelarves planeeritud summasid võib ületada (näiteks pensionid);
- 2) tulude arvel tehtavad kulud, investeeringud ja finantseerimistehingud, mille korral eelarve limiit tekib tulude saamisel sõltumata riigieelarves planeeritud summadest;
- 3) mitterahaline põhivara amortisatsiooni ja väärtuse muutuse kulu;
- 4) piirmääraga kulude, investeeringute ja finantseerimistehingutega kaasnev käibemaksukulu.

Aruande koondosas on eraldi välja toodud tegelik eelarvepositsioon. Selle arvestamiseks on riigieelarve tulused ja kulused korrigeeritud lähtudes eelarvepositsiooni arvestamise reeglitest, mis tulenevad Euroopa rahvamajanduse statistika koostamise juhenditest (European Standard of Accounts).

Peale eelarvepositsiooni arvestust on koondosas esitatud kirjed, millega on vaja riigieelarve tulused ja kulused korrigeerida tulemiaruanDES kajastatud tulude ja kuludeni jõudmiseks ning mida riigieelarves arvesse ei võetud või mida arvestati riigieelarves raamatupidamise arvestuspõhimõtetest erinevalt.

Aruande osades (valitsemisalade kaupa) on väljaspool riigieelarve tulused ja kulused arvestatud tulemiaruanDESSE kuuluvad tulud ja kulud kajastatud alajaotuses „Korrigeerimised“.

Aruanne on esitatud tuhandetes eurodes. Tulud ja raha sisse toovad finantseerimistehingud on kajastatud plussmärgiga, kulud, investeeringud ning raha väljaviivad finantseerimistehingud miinus-märgiga.

Riigisisesed tehingud on koondosas elimineeritud, välja arvatud riigisisesed maksutulud ja -kulud, mis on elimineeritud korrigeerimistena tulemiaruanDES kajastatud tulude ja kuludeni jõudmiseks. Valitsemisalade andmetes on valitsemisala-sisesed tehingud üldjuhul elimineerimata, kuna sisene tehing tekitab ühele valitsemisala asutusele kulutuse, milleks kasutati riigieelarve limiiti, ning teisele asutusele saadud tulu, mis on omakorda aluseks tuludest sõltuvate kulutuste limiidi tekkele. Valitsemisala sisesed toetuste vahendamised on tuludest ja kuludest elimineeritud. Samuti on kuludest elimineeritud teiste valitsemisalade riigiasutustele vahendatud välistoetused ja nende kaasfinantseerimine ning tuludest teiste valitsemisalade riigiasutustelt saadud välistoetuste kaasfinantseerimine. Teiste valitsemisaladega seotud elimineerimised on ühtlasi lisatud korrigeerimistena, kuna neid ei elimineerita valitsemisala tulemiaruanDES.

Aruandes on esitatud esialgne ja lõplik eelarve. Esialgne eelarve kajastab Riigikogu poolt 07.12.2022 vastu võetud 2023. aasta riigieelarve seadust. Selle kohaselt oli riigieelarve tulude maht 15 590,4 mln eurot, kulude maht 16 838,9 mln eurot, investeeringute maht 755,7 mln eurot ja finantseerimistehingute maht 467,6 mln eurot.

Lõplik eelarve sisaldab eelarves aasta jooksul tehtud muudatusi, sh 2022. aastast järele jäänud eelarve ületoomist 2023. a eelarvesse. Lõplikuks 2022. aastast üle toodud eelarveks kujunes 1 599,6 mln eurot.

# A. 2022. aastast 2023. aastasse üle toodud eelarve

tuh eurot

Valitsemisala	Käskkirjaga üle kantud kindlaks-määratud jäägid	Majandus-tegevuse, saastekvootide müügi ja kodumaiste toetuste jäägid	Välisloetuste ja kaas-finantseerimise jäägid	Kokku	Sh muudatused peale 2022. a aastaaruande kinnitamist
Vabariigi Valitsus	179 124	0	0	179 124	-191
Riigikogu	2 322	0	0	2 322	-1
Vabariigi President	491	0	0	491	0
Riigikontroll	805	0	0	805	0
Õiguskantsler	83	9	1	93	10
Riigikohus	647	20	0	667	0
Riigikantselei	2 160	0	0	2 160	0
Haridus- ja Teadusministeerium	78 382	13 296	61 961	153 639	0
Justiitsministeerium	11 207	2 608	1 338	15 153	-925
Kaitseministeerium	76 894	1 655	19 400	97 949	0
Kliimaministeerium	22 234	220 363	6 862	249 458	0
Kultuuriministeeria1um	41 954	48 020	190	90 165	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	198 932	126 742	40 987	366 662	-450
Regionaal- ja Põllumajandus-ministeerium	13 666	3 740	1 031	18 437	0
Rahandusministeerium	158 252	59 522	3 556	221 330	-600
Siseministeerium	57 439	5 328	11 475	74 241	0
Sotsiaalministeerium	92 165	8 197	1 162	101 524	0
Välisministeerium	20 685	4 627	89	25 401	0
<b>Kokku</b>	<b>957 444</b>	<b>494 128</b>	<b>148 050</b>	<b>1 599 621</b>	<b>-2 157</b>

2022. a aruandes esitati 2023. aastasse üleviidavaks eelarveks kokku 1 601,8 mln eurot. 2023. a muudeti üle toodud vahendite eelarvet peamiselt Vabariigi Valitsuse otsustega, millega peatati kulutuste tegemine 2023. aastal ja planeeritakse need 2023. aastale järgnevatel aastatel.

Alates 01.07.2023 korraldati mitme ministeeriumi valitsemisala töö ümber (vt lisa a1 A) ja sellega seoses jaotati II poolaasta tegevusteks ette nähtud riigieelarve valitsemisalade vahel ümber. Riigikogu võttis sellega seoses 20.06.2023 vastu riigieelarve muutmise seaduse. Ühtlasi muutus kahe ministeeriumi nimetus: Keskkonnaministeerium nimetati ümber Kliimaministeeriumiks ning Maaeluministeerium nimetati ümber Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiks. Tööülesannete ümberkorraldamise tõttu on 2023. a riigieelarve valitsemisalade alajaotistes mitmed programmid ja tegevused I poolaastal ühe ja II poolaastal teise ministeeriumi valitsemisala all, võrreldavad 2022. a näitajad on kajastatud aga selle ministeeriumi valitsemisala juures, kus nimetatud tegevusi viidi ellu 2022. aastal (ei ole jaotatud kahe poolaasta andmeteks).

27.11.2023. a võttis Riigikogu vastu teise 2023. a riigieelarve seaduse muutmise seaduse, millega muudeti veelkord kulude jaotust valitsemisalade programmide tegevuste ja investeeringute vahel.

Lõplikus eelarves on lisaks arvestatud Vabariigi Valitsuse korralduste alusel kvartaalsete liigenduste alusel ja Vabariigi Valitsuse reservist ning sellest rahandusministrile otsustamiseks jaotatud sihtotstarbelisest reservist ja omandireformi reservfondist eraldatud vahendid valitsemisaladele ümber jaotatud. Eelarveseadusega prognoositud tuludest sõltuvad kulutused arvestatakse lõplikus eelarves tagasi ja asendatakse tulust tekkinud eelarvega. Tegelik tuludes sõltuv eelarve saadakse tulude laekumisel (saadud toetused), sildfinantseerimise avamisel välisloetustest rahastatavate projektide korral või tulude tekkimisel (majandustegevusest saadud tulu, saastekvootide müügist saadud tulu, muud tulud). Lõpliku eelarve kujunemine on kokkuvõtlikult esitatud alltoodud tabelis.

# B. Lõpliku eelarve kujunemine

tuh eurot

	Tulud	Kulud, investeeringud ja käibemaksukulu	Finantseerimistehingud
<b>Esialgne eelarve</b>	<b>15 590 358</b>	<b>-17 594 640</b>	<b>467 591</b>

	Tulud	Kulud, investeeringud ja käibemaksukulu	Finantseerimistehingud
Üle toodud eelmisest aastast (vt a31 A)		-1 415 321	-184 300
Eelarves kavandatud toetused		1 617 439	8 775
Tegelikult laekunud toetused ja avatud sildfinantseerimine		-1 539 641	-19 262
Eelarves kavandatud välistoetuste kaasrahastamine		174 766	
Tegelikult kasutatud välistoetuste kaasrahastamine		-91 889	
Eelarves kavandatud majandustegevusest laekuv tulu		39 911	
Tegelikult majandustegevusest laekunud tulu		-58 027	
Eelarves saastekvootide müügist kavandatud tulu		236 018	
Tegelikult saastekvootide müügist laekunud tulu		-180 652	
Eelarves kavandatud muud tulud kulutuste tegemiseks		20 983	
Tegelikud muud tulud kulutuste tegemiseks		-9 646	
Kavandatud omandireformi reservfondi kasutamine		2 000	
Tegelikult eraldatud omandireformi reservfondist		-3 066	
<b>Lõplik eelarve</b>	<b>15 590 358</b>	<b>-18 801 765</b>	<b>272 804</b>

Lõplikus eelarves suurenes kulude, investeeringute ja käibemaksukulu eelarve võrreldes esialgse eelarvega 1 207 mln euro võrra.

### C. Tulemiaruarunde ja riigieelarve täitmise aruarunde koondosa kirjete võrdlus

tuh eurot

Kirje nimetus	2023			2022		
	Eelarve täitmine	Tulemi- aruanne	Vahe	Eelarve täitmine	Tulemi- aruanne	Vahe
<b>Tulud</b>						
<b>Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed</b>	12 810 633	12 582 904	-227 728	11 948 516	11 773 024	-175 492
<b>Kaupade ja teenuste müük</b>	520 864	520 864	0	514 521	514 521	0
Riigilõivud	86 982			91 722		
Tulu majandustegevusest	433 882			422 799		
<b>Saadud toetused</b>	1 106 566	1 255 544	148 978	1 048 209	1 085 876	37 666
<b>Muud tulud</b>	213 866	221 277	7 411	275 692	280 986	5 294
Tulu põhivara ja varude müügist	26 761			52 463		
Traavid ja muud varalised karistused	23 695			22 910		
Keskkonnatasud	103 442			152 374		
Muud tegevustulud	59 968			47 944		
<b>Intressi- ja dividenditulud</b>	283 030		-283 030	209 622		-209 622
<b>Riigieelarve tuludesse kaasamata tulud</b>	-103 535		103 535	6 782		-6 782
<b>Tulemiaruarunde kirjed, mis ei kajastu riigieelarves eraldi kirjetel</b>						
Tulem bioloogilise vara õiglase väärtuse muutusest		321	321		12 488	12 488
Tulem osalustelt		178 612	178 612		331 756	331 756
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt		67 668	67 668		1 074	1 074
Muud finantstulud		4 232	4 232		3 617	3 617
<b>Tulud kokku</b>	<b>14 831 424</b>	<b>14 831 424</b>	<b>0</b>	<b>14 003 342</b>	<b>14 003 342</b>	<b>0</b>
<b>Kulud</b>						
<b>Riigieelarve kulud</b>	-15 896 750			-13 913 756		



Kirje nimetus	2023			2022		
	Eelarve täitmine	Tulemi- aruanne	Vahe	Eelarve täitmine	Tulemi- aruanne	Vahe
<b>Riigieelarvesse kuludesse kaasamata kulud</b>	111 314			-82 833		
<b>Kulud tulemiaruan</b>						
Antud toetused		-8 086 033			-7 134 902	
Ebatõenäoliselt laekuvad		-39 521			-34 168	
Edasiantud maksud, lõivud,		-4 432 207			-4 072 830	
Tööõukulud		-1 431 016			-1 173 931	
Maiandamiskulud		-964 395			-961 999	
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus		-357 022			-312 243	
Muud kulud		-136 520			-144 466	
Intressikulu		-338 722			-162 051	
<b>Kulud kokku</b>	<b>-15 785 435</b>	<b>-15 785 435</b>	<b>0</b>	<b>-13 996 589</b>	<b>-13 996 589</b>	<b>0</b>
<b>Tulem kokku</b>	<b>-954 011</b>	<b>-954 011</b>	<b>0</b>	<b>6 753</b>	<b>6 753</b>	<b>0</b>

Eelarves on maksutulud ja edasiantud maksude kulud planeeritud lähtudes eelarvepositsiooni arvestamise reeglitest: positsiooni loetakse laekunud maksutulu ja ülekanded maksude edasiandmisest, mida kolme maksuliigi puhul korrigeeritakse ühekuulise maksutulude laekumise ja ülekandmise nihkega, st jäetakse välja aasta esimese kuu laekumised ja ülekanded ning liidetakse järgmise aasta esimese kuu laekumised ja ülekanded. Kassapõhiselt arvestatud maksutulu ja maksude edasiandmise kulu vahe võrreldes tulemiaruan

de kajastatud tekkepõhise maksutulu ja maksude edasiandmise kuluga on kajastatud vastavalt maksude ja sotsiaalkindlustusmaksete tulu ning maksude ja sotsiaalkindlustusmaksete edasiandmise kulu korrigeerimisena tulemiaruan

de alusel. Eelarve koostamisel ei elimineerita riigisisest maksutulu ja -kulu, mis tulemiaruan

des on elimineeritud (vt tulude ja kulude korrigeerimine tulemiaruan

de alusel). Tegelikud maksude laekumised, nende ühekuulise nihke ja riigisisest maksude mõju ja võrdlus tulemiaruan

de on esitatud käesoleva lisa osas D. Riigieelarve tuludes ei kajastata kohalikke makse ega riigieelarve kuludes nende edasiandmist kohalikele omavalitsustele. Kui kohalikke makse kogub Maksu- ja Tolliamet ja need kajastuvad riigi tulemiaruan

des maksutuluna ja edasiantud maksude kuluna, siis riigieelarve täitmise aruan

#### D. Maksude jaotamine riigieelarve tuludeks, riigieelarve kuludeks ja korrigeerimisteks

tuh eurot

Maksutulu liik	Lõplik eelarve	Tulu tulemi- aruandes	Maksude laekumine	Tulemiaruan
Tulumaks	2 839 159	3 140 723	3 107 626	33 097
Sotsiaalmaks	4 618 443	4 596 943	4 567 235	29 708
Töötuskindlustusmaksed	282 000	292 431	290 653	1 778
Kogumispensioni maksed	180 000	171 608	171 024	584
Käibemaks	3 765 018	3 176 152	3 461 902	-285 750

Maksutulu liik	Lõplik eelarve	Tulu tulemi- aruandes	Maksude laekumine	Tulemiaruaude tulude ja laekumiste vahe
Aktsiisid	1 051 257	1 015 335	1 001 999	13 336
Raskeveokimaks	5 000	4 937	4 955	-18
Tollimaks	69 800	40 622	41 252	-630
Maamaks	59 000	57 186	59 231	-2 045
Hasartmängumaks	45 600	48 551	48 576	-25
<b>Maksud kokku</b>	<b>12 915 277</b>	<b>12 544 487</b>	<b>12 754 453</b>	<b>-209 965</b>
<b>Kohandamine ühekuulise laekumise nihkega</b>			<b>56 180</b>	
Jaauuaris laekunud käibemaks			-335 642	
Jaauuaris laekunud aktsiis			-95 127	
Jaauuaris laekunud sotsiaalmaks			-392 169	
Järgmise aasta jaauuaris laekunud käibemaks			350 160	
Järgmise aasta jaauuaris laekunud aktsiis			107 307	
Järgmise aasta jaauuaris laekunud sotsiaalmaks			421 651	
<b>Kokku koos kohandamisega</b>	<b>12 915 277</b>	<b>12 544 487</b>	<b>12 810 633</b>	<b>-266 145</b>
<b>Riigisisest tulemiaruaudes elimineeritud maksutulu ja -kulu taastamine</b>		<b>292 309</b>		
Käibemaksukulu tegevuskuludelt		188 537		
Käibemaksukulu põhivara soetuselt		101 829		
Käibemaksukulu		17		
Maamaks		1 861		
Raskeveokimaks		4		
Aktsiisid		1		
Tollimaks		60		
<b>Kokku</b>	<b>12 915 277</b>	<b>12 836 797</b>	<b>12 810 633</b>	<b>26 164</b>
<b>Eelarvepositsiooni arvestatud maksu- tulude eelarve ja täitmine</b>				
Tulumaks	2 839 159	3 140 723	3 107 626	33 097
Sotsiaalmaks	4 618 443	4 596 943	4 596 717	226
Töötuskindlustusmaksed	282 000	292 431	290 653	1 778
Kogumispensioni maksed	180 000	171 608	171 024	584
Käibemaks	3 765 018	3 466 535	3 476 420	-9 885
Aktsiisid	1 051 257	1 015 336	1 014 179	1 158
Raskeveokimaks	5 000	4 941	4 955	-14
Tollimaks	69 800	40 682	41 252	-570
Maamaks	59 000	59 047	59 231	-184
Hasartmängumaks	45 600	48 551	48 576	-25
<b>Eelarvepositsiooni arvestatud maksu- tulude eelarve ja täitmine kokku</b>	<b>12 915 277</b>	<b>12 836 797</b>	<b>12 810 633</b>	<b>26 164</b>

Vastavalt ülaltoodud arvestusele loeti riigieelarve tuludes maksutuluks 12 810 633 tuhat eurot ning väljaspool riigieelarve tulust kajastatud maksutuluks 26 164 tuhat eurot (kokku 12 836 797 tuhat eurot). Lisaks on riigieelarve täitmise aruandes tulude korrigeerimisena tulemiaruaude alusel kajastatud real „Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed“ kohalike maksude tulu (Tallinna reklaamimaks) 6 307 tuhat eurot.

Edasiantud maksutulu liik	Lõplik eelarve	Kulu tulemi-aruandes	Edasiandmiseks tehtud ülekanded	Tulemi-aruande kulude ja ülekandmise vahe
Tulumaks - Kohalike omavalitsuste üksusele	-1 694 331	-1 698 684	-1 688 521	-10 163
Sotsiaalmaks - kogumispensioni registripidajale	-315 400	-309 379	-305 922	-3 457
Töötuskindlustusmaks - Töötukassale	-282 000	-292 431	-290 626	-1 805
Kogumispensionimakse - kogumispensioni registripidajale	-153 000	-171 608	-170 902	-706
Maamaks - Kohalike omavalitsuste üksustele	-59 000	-59 066	-59 169	104
Sotsiaalmaks - Tervisekassale	-1 811 624	-1 807 154	-1 795 054	-12 100
Aktsiisid - Kultuurkapitalile	-18 643	-17 994	-17 249	-745
Hasartmängumaks - Kultuurkapitalile	-21 797	-23 207	-23 411	203
Tollimaks - Euroopa Liidule	-52 350	-29 993	-34 829	4 836
<b>Edasiantud maksud kokku</b>	<b>-4 408 145</b>	<b>-4 409 516</b>	<b>-4 385 683</b>	<b>-23 833</b>
<b>Kohandamine ühekuulise laekumise nihkega</b>			<b>-11 703</b>	
Jaauaris makstud sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa			153 470	
Järgmise aasta jaauaris makstud sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa			-164 888	
Jaauaris makstud aktsiisid			1 336	
Järgmise aasta jaauaris makstud aktsiisid			-1 622	
<b>Edasiantud maksud kohandatuna kokku</b>	<b>-4 408 145</b>	<b>-4 409 516</b>	<b>-4 397 386</b>	<b>-12 130</b>
<b>Eelarvepositsiooni arvestatud edasiantud maksutulude eelarve ja täitmine</b>				
Tulumaks - Kohalike omavalitsuste üksusele	-1 694 331	-1 698 684	-1 688 521	-10 163
Sotsiaalmaks - kogumispensioni registripidajale	-315 400	-309 379	-305 922	-3 457
Töötuskindlustusmaks - Töötukassale	-282 000	-292 431	-290 626	-1 805
Kogumispensionimakse - kogumispensioni registripidajale	-153 000	-171 608	-170 902	-706
Maamaks - Kohalike omavalitsuste üksustele	-59 000	-59 066	-59 169	104
Sotsiaalmaks - Tervisekassale	-1 811 624	-1 807 154	-1 806 472	-682
Aktsiisid - Kultuurkapitalile	-18 643	-17 994	-17 534	-460
Hasartmängumaks - Kultuurkapitalile	-21 797	-23 207	-23 411	203
Tollimaks - Euroopa Liidule	-52 350	-29 993	-34 829	4 836
<b>Eelarvepositsiooni arvestatud edasiantud maksutulude eelarve ja täitmine kokku</b>	<b>-4 408 145</b>	<b>-4 409 516</b>	<b>-4 397 386</b>	<b>-12 130</b>

Vastavalt ülaltoodud arvestusele kajastati riigieelarve täitmise aruandes edasiantud maksude kuluna 4 397 386 tuhat eurot ning väljaspool riigieelarve kulusid korrigeerimisena 12 130 tuhat eurot (kokku 4 409 516 eurot). Lisaks on riigieelarve täitmise aruandes kulude korrigeerimisena tulemiaruaruande alusel kajastatud real „Maksude ja sotsiaalkindlustusmaksude edasiandmine“ kohalike maksude tulu (Tallinna reklaamimaks) edasiandmine 6 314 tuhat eurot.

#### E. Põhivara soetuse ja riigieelarve täitmise aruande võrdlus

tuhat eurot

Investeeringud põhivara soetusse	2023		2022	
	Eelarve täitmine	Soetused põhivara liikumise aruandes	Eelarve täitmine	Soetused põhivara liikumise aruandes
Investeeringud riigieelarve täitmise aruandes	-701 558		-630 081	
Materiaalse põhivara soetus (vt lisa a13)		-661 030		-422 581
Immateriaalse põhivara soetus (vt lisa a13)		-84 365		-69 287
Ettemaksete muutus		145 668		-41 173

	2023		2022	
	Eelarve täitmine	Soetused põhivara liikumise aruandes	Eelarve täitmine	Soetused põhivara liikumise aruandes
<b>Investeeringud põhivara soetusse</b>				
Riigisisene käibemaksukulu põhivara soetuselt		-101 829		-97 039
<b>Kokku</b>	<b>-701 558</b>	<b>-701 558</b>	<b>-630 081</b>	<b>-630 081</b>

Riigieelarve täitmise aruandes kajastatud investeeringud on võrreldavad riigi konsolideerimata põhivarade soetusega. Ettemakseid põhivara eest ei loeta riigieelarve täitmises investeeringute hulka. Põhivara soetused võetakse eelarve täitmises arvesse põhivarade omandamisel, sh pooleliolevad ehitustööd vastavalt teostatud tööde aktidele.

Valitsemisalade aruande osades on põhivara soetusse kapitaliseeritud tööjõukulud kokku summas 6 657 tuh eurot (2022. a 4 135 tuh eurot) kajastatud riigieelarve kuludes tööjõukuludena ning korrigeerimiste osas on vähendatud tööjõukulu ja suurendatud investeeringuid. Riigieelarve koondosas on põhivara soetusmaksumusse kapitaliseeritud tööjõukulud kajastatud sarnaselt muude raamatupidamisaruannetega investeeringutena, mitte tööjõukuludena, kuigi neid eelarves planeeritakse tööjõukuludena. 2023. a kajastub Kultuuriministeeriumi valitsemisalas korrigeerimiste all veel mitterahalise vahetustehingu tulemusena omandatud põhivara summas 1 100 tuh eurot, mis riigieelarve koondosas on samuti arvestatud investeeringute hulka.

Kaitseministeeriumi valitsemisala investeeringute erinevuse kohta riigieelarve täitmise koondosas kajastatud investeeringutest vt lisa a31 M.

#### F. Eelarve täitmisena kajastatud finantseerimistehingud

tuh eurot

<b>Finantseerimistehingu liik</b>	<b>2023</b>	<b>2022</b>
Võlakirjade ost	-1 576 046	-1 514 944
Võlakirjade müük	2 061 620	350 411
Sissemaksed riskikapitalifondidesse	-102 910	-149 000
Sissemaksed osalustesse riigi sihtasutustes	-100 800	0
Sissemaksed osalustesse riigi äriühingutes	-68 000	-148 000
Sissemaksed rahvusvaheliste organisatsioonide osalustesse	-62 301	-5 044
Sissemaksed riigi sihtasutuste sihtotstarbelistesse fondidesse	-25 091	-25 083
Tagasilaekumised riigi sihtotstarbelistest fondidest	143 596	479 083
Antud laenud	-60	-20 119
Antud laenude tagasimaksed	11 315	16 533
Laekunud võlakirjade emitteerimisest	1 321 354	1 496 089
Võlakirjade lunastamine	-652 688	-552 105
Võetud laenud	210 000	170 000
Võetud laenude tagasimaksed	-67 973	-73 369
Kapitalirendikohustiste tagasimaksed	-83	-97
Hoiuste muut	231 450	-162 015
Kindlustusfondidelt laekunud II samba väljamaksete eraldise muutus	-679	9 876
Riigisisene käibemaksukulu	-17	-17
<b>Kokku</b>	<b>1 322 688</b>	<b>-127 802</b>

Rahaliselt laekunud ja makstud finantseerimistehingud on üldjuhul võrreldavad riigi konsolideerimata rahavoogude aruande vastavate kirjetega rahavoogude kohta investeerimistegevusest ja finantseerimistegevusest.

Valitsemisalade aruande osades on finantseerimistehingutena kajastatud kõik ülaltoodud tabelis olevad tehingud, v.a hoiuste muut ja kindlustusfondidelt laekunud II samba väljamaksete eraldis. Hoiuste muut tekib põhiliselt Rahandusministeeriumi valitsemisalas seoses riigikassas hoiustatud teiste isikute rahaga (sh Tervisekassa ja Töötukassa rahalised vahendid).

## G. Tulude ja kulude korrigeerimine riigieelarve positsioonis

Riigieelarve tulused ja kulused planeeritakse üldjuhul eelarvepositsiooni arvestusreeglitega samadel põhimõtetel, kuid esineb erandeid.

Saastekvootide müügist saadud tulu võetakse eelarvepositsioonis arvesse üheaastase ajalise nihkega. Riigieelarves planeeritakse eelarveaastal saadavat tulu. Seetõttu on aastekvootide müügist saadud kogutulu positsiooni arvestuses vähendatud 26 010 tuh euro võrra (2022. a vähendatud 85 636 tuh euro võrra).

Dividenditulu tohib positsioonis arvesse võtta maksimaalselt dividendide maksja eelmise perioodi ärikasumi ulatuses, millest lahutatakse riigile dividendidelt makstud tulumaksukulu. Ärikasumist tuleb eemaldada veel selles sisalduvate ühekordsete tulude ja kulude mõju. Sellest suurem dividenditulu loetakse superdividendideks. 2022. a positsiooni korrigeeriti superdividendidega summas 532 tuh eurot.

Eraldiste korral võetakse positsioonis kuluna arvesse ainult väljamaksed, mitte aga nende moodustamise kulud. Seetõttu on positsiooni arvestuses võetud tagasi need eraldiste moodustamise kulud, mis olid riigieelarves arvestatud raamatupidamisega sarnasel põhimõttel ning loetud kuluks samade eraldiste väljamaksed. Erandina loetakse positsiooni arvestuses kuluks II kogumispensioni sambasse riigi poolt lisaks tasumisele kuuluva 4% eraldise moodustamine ja peatatud maksetelt pensionikogujatele tootluse arvestamine (vt lisa a16 osa D).

Eelarvepositsiooni mõjutab materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade soetus, mitte nende hilisem kuluks kandmine. Seetõttu on positsiooni arvestuses tagasi arvestatud põhivarade amortisatsioon ja müüdü põhivarade jääkväärtus.

Eelarvepositsiooni mõjutab varude soetus varude saamise momendil, mitte nende hilisem kuluks kandmine. Riigieelarves loetakse varud kuluks raamatupidamisega sarnasel põhimõttel (mitte soetamisel), kui varud kasutusele võetakse. Erandiks on kaitseotstarbelised varud, mis kajastatakse riigieelarves ja ka raamatupidamises kuluna soetamisel lähtudes nende korduvast liikumisest lattu ja laost välja.

## H. 2023. aastast 2024. aastasse üle kantud eelarve

tuh eurot

Valitsemisala	Käskkirjaga üle kantud kindlaks- määratud jäägid	Majandus- tegevuse, saastekvootide müügi ja kodumaiste toetuste jäägid	Välis- toetuste ja kaas- finantseerimi- se jäägid	Kokku
Vabariigi Valitsus	189 273	0	0	189 273
Riigikogu	2 642	1	74	2 717
Vabariigi President	564	0	0	564
Riigikontroll	744	0	0	744
Õiguskantsler	180	7	0	187
Riigikohus	187	19	0	206
Riigikantselei	1 870	0	2	1 872
Haridus- ja Teadusministeerium	91 490	15 575	61 528	168 594
Justiitsministeerium	15 174	2 809	1 183	19 166
Kaitseministeerium	66 988	269	95 336	162 593
Kliimaministeerium	68 233	421 041	96 631	585 905
Kultuuriministeerium	49 156	45 999	602	95 757
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	71 845	5 114	1 807	78 766
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	33 345	5 997	1 524	40 867
Rahandusministeerium	34 676	43 060	3 350	81 086
Siseministeerium	70 039	6 658	4 530	81 227
Sotsiaalministeerium	36 979	8 158	2 117	47 255
Välisministeerium	16 640	11 146	8 727	36 513
<b>Kokku</b>	<b>750 025</b>	<b>565 853</b>	<b>277 412</b>	<b>1 593 290</b>

Vabariigi Valitsusele ülekantava eelarve käskkiri ei ole aastaaruande lõpetamise ajaks kinnitatud. Valitsemisala ministri või põhiseadusliku institutsiooni juhi ja Riigikantselei puhul riigisekretäri käskkirjaga viiakse üle järelejäänud piirmääraga eelarve vahendid kulude, investeeringute ja finantseerimistehingute tegemiseks lähtudes riigieelarve seaduse alusel kehtestatud üleviimise reeglitest. Piirmääraga eelarve jääke on lubatud üle viia kuni 100% ainult üks kord (järgmisel aastasse), kui need on vajalikud samaks (eelmisel aastal planeeritud) otstarbeks.

Tuludest sõltuvate kulude ja investeeringute tegemiseks kogunenud jäägid viiakse üle 100%-liselt. Nende hulgas sisalduvad välis- ja kaasaastaste toetusteks ja sellega seotud kaasfinantseeringuteks saadud ettemaksete jäägid, mille korral toetuse andja

on määratud summade kasutamise sihtotstarbe. Eraldi on ülaltoodud tabelis näidatud majandustegevusest saadud tulude, saastekvootide müügist toetusprojektideks eraldatud ja kodumaiste toetuste jäägid. Majandustegevusest laekuvat tulu on igal riigiasutusel õigus ise oma äranägemisel kasutada oma tegevuste elluviimiseks. Kodumaised toetused saadakse peamiselt teistelt valitsussektori üksustelt (näiteks Kultuurkapitalilt jne). Nende kasutamine on samuti sihtotstarbeliselt määratud ja kuulub aruandlusega töendamisele. Saastekvootide müügist saadud tulust suunatakse 50% keskkonnakaitselistele projektidele vastavalt atmosfääriõhu kaitse seadusele (§ 161).

2024. aastasse üle kantud eelarve ei sisalda eelarve täitmise aruande koondosas Kaitseministeeriumi valitsemisala kulude ja põhivara soetuste vähendamise tekkinud jääke. Arvestades, et need kulud ja põhivara soetused tekivad 2024. aastal, peaks üle toodud eelarve olema 189 871 tuh euro võrra suurem, sh suureneksid kindlaksmääratud jäägid 165 599 tuh euro võrra ja välistoetuste jäägid 24 272 tuh euro võrra (vt ka lisa a31 M).

#### I. Vabariigi Valitsuse reservi liikumine

Vabariigi Valitsusele riigieelarvega eraldatud reserv kajastub esialgses eelarves Vabariigi Valitsuse reservide kirjel. Asutustele jaotatud reserv on kajastatud asutuste lõpliku eelarve suurenemisena ja Vabariigi Valitsuse lõpliku eelarve vähenemisena. Vabariigi Valitsuse eelarve ühe osa moodustavad sihtotstarbelised vahendid, mille asutustele jaotamine Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud tegevustele on otsustatud rahandusministri käskkirjaga.

tuh eurot

	Vabariigi Valitsuse reserv, v.a sihtotstarbelised vahendid	Sihtotstarbelised vahendid	Kokku Vabariigi Valitsuse reserv
Esialgne eelarve	127 787	89 316	217 103
Üle toodud 2022. aastast	154 612	24 511	179 123
Riigieelarve muutmise seadus	-7 121	-2 430	-9 551
Ümberjaotamine Vabariigi Valitsuse otsusega	-71 578	71 578	0
Eraldatud asutustele (vt osa I. K.)	-51 033	-98 031	-149 064
Tagastatud sihtotstarbelisest reservist Vabariigi Valitsuse reservi	308	-308	0
<b>Jääk aasta lõpuks</b>	<b>152 975</b>	<b>84 636</b>	<b>237 611</b>
Tagastatud asutustelt reservi (vt osa I. K.)	4 943	4 813	9 756
<b>Jääk peale tagastamist</b>	<b>157 918</b>	<b>89 449</b>	<b>247 367</b>

**J. Vabariigi Valitsuse reservi kasutamine 2023. aastal**

tuh eurot

Eelarve jagu	Korralduse number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastase asutustele	Tagastatud reservi
Riigikantselei	334	Teadusnõukoja töö ja rohepoliitika koordineerimine	13	0	13	0	0	0
Haridus- ja Teadusministeerium	128	Narva Kesklinna Gümnaasiumi ümberkorraldamisel tekkiva põhikooli õppehoone projekteerimise kulu hüvitamine ja Kohtla-Järve Kooli pidamise täiendavad kulud	21	0	21	0	0	0
Haridus- ja Teadusministeerium	70	Valga Priimetsa Kooli spordihoone ehitus	0	469	469	0	0	0
Justiitsministeerium	90	ELA USA, Inc., kohtumenetluse nr 2018-42 kulude katmine	0	150	76	74	74	0
Kaitseministeerium	69	Ohuolukordadeks valmisoleku tugevdamine	1 358	0	1 358	0	0	0
Kaitseministeerium	360	Punamonumentide avalikust ruumist eemaldamine	780	0	735	45	0	45
Kaitseministeerium	52	Punamonumentide avalikust ruumist eemaldamine	0	1 421	160	1 261	1 261	0
Kliimaministeerium	52	Elektri- ja gaasitarbijatele jaanuar-märts 2022 elektrienergia ja võrguteenuse ja maagaasi kulu kompenseerimine	0	80	0	80	0	80
Kliimaministeerium	93	Toetus kaugkütte eest kodutarbijatele ja gaasi eest mittekodutarbijatele koos käibemaksukuluga veebruar kuni märts	0	60	0	60	0	60
Kliimaministeerium	198	Lootsikaatri soetamine	0	759	759	0	0	0
Kliimaministeerium	225	Lootsiteenuse osutamise tegevuskulud ja väikeinvesteeringud	0	4 155	3 641	514	514	0
Kliimaministeerium	240	Talvise navigatsiooni tagamisega seotud jäämurdeteenuse kulud ja laevade väikeinvesteeringud	0	2 379	1 546	833	833	0
Kultuuriministeerium	92	Eesti eraõiguslike venekeelsete meediaväljaannete toetuste tugevdamine	17	0	0	17	0	17
Kultuuriministeerium	205	Film Estonia kulud	1	0	0	1	0	1
Kultuuriministeerium	348	Lootsi tänava keskaegse laevavraki konserveerimine ja Lennusadamasse konserveerimishalli raiaimine	475	0	475	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	52	Elektri- ja gaasitarbijatele jaanuar-märts 2022 elektrienergia ja võrguteenuse ja maagaasi kulu kompenseerimine	80	-80	0	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	93	Toetus kaugkütte eest kodutarbijatele ja gaasi eest mittekodutarbijatele koos käibemaksukuluga veebruar kuni märts	60	-60	0	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	194	Venemaale ja Valgevenele kehtestatud EL sanktsioonidest tingitud tööülesannete täitmine, õigusteenukse kulud	81	0	28	53	0	53
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	63	Kommertsliiniveo teostajatele eelkooliealiste laste ja puuetega inimeste tasuta vedamise hüvitis	2 326	-1 887	439	0	0	0



Eelarve jagu	Korralduse number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastasse asutustele	Tagastatud reservi
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	77	Elektrienergia, gaasi ja kaugkütte kulu ja sellele lisanduv käibemaks jaanuar kuni märts 2023	0	23 414	23 414	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	116	KOVidele Ukraina põgenike vältimatu abi kulude katmine	0	2 640	834	1 806	0	1 806
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	243	Ühistranspordi toimimise tagamine	0	18 287	16 028	2 259	2259	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	63	Kommertsliiniveo teostajatele eelkooliealiste laste ja puuetega inimeste tasuta vedamise hüvitis	0	1 887	1 887	0	0	0
Rahandusministeerium	116	KOVidele Ukraina põgenike vältimatu abi kulude katmine	2 833	-2 640	193	0	0	0
Rahandusministeerium	22	e-Maksuametis füüsilise isiku maksuvaba tulu suurendamine	57	0	57	0	0	0
Sotsiaalministeerium	63	Ukrainast põgenenud isikute Eestisse vastuvõtmisega seotud esmased kulud	26	0	0	26	0	26
Sotsiaalministeerium	102	COVID-19 kriisiga seotud testimised, IKT ja õigusabiteenused, investeeringud	3 750	0	896	2 854	0	2 854
Välisministeerium	68	Eesti riigi julgeolekuvõimekuse suurendamine	1 669	0	1 669	0	0	0
Välisministeerium	148	Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ekspertide kulud	73	0	73	0	0	0
<b>Kokku</b>			<b>13 621</b>	<b>51 033</b>	<b>54 771</b>	<b>9 884</b>	<b>4 941</b>	<b>4 943</b>

#### K. Sihtotstarbeliste vahendite reservi kasutamine 2023. aastal

tuh eurot

Eelarve jagu	Käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastasse asutustele	Tagastatud reservi
Riigikogu Kantselei	81	Valimiste tarkvara investeeringud ja infoturbe kindlustamine	102	0	102	0	0	0
Presidendi Kantselei	35	IKT arendamine ja haldamine	51	0	51	0	0	0
Presidendi Kantselei	35	IT vajaku kompenseerimine	0	160	116	44	44	0
Riigikantselei	95	IT vajaku kompenseerimine	25	0	25	0	0	0
Riigikantselei	197	IT vajaku kompenseerimine	0	52	25	27	27	0
Haridus- ja Teadusministeerium	36	Eestikeelse hariduse toetamine ja rakendamine	610	0	442	168	0	168

Eelarve jagu	Käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastasse asutustele	Tagastatud reservi
Haridus- ja Teadusministeerium	176	EL välistoetuste mitteabikõlblikud kulud	0	14	14	0	0	0
Haridus- ja Teadusministeerium	86	Kohtukulude eraldise tagasiarvestus, tagastamine reservi	0	0	-166	166	0	166
Haridus- ja Teadusministeerium	177	EL toetuste tagasinõuded, tagastamine reservi	0	0	-2	2	0	2
Haridus- ja Teadusministeerium	198	Porkuni Kooli, Nõo Realgümnaasiumi ja Läänemaa Ühisgümnaasiumi energiatõhusustööd	0	43	41	2	0	0
Justiitsministeerium	58	Rahapesuvastase võitluse tõhustamiseks USA-sse lähetatud Eesti eriesindaia kulud	66	0	66	0	0	0
Justiitsministeerium	70,2 17	Infoturbe kindlustamine ja oluliste infosüsteemide ülalhoid (IT vajaku kompenseerimine)	561	0	561	0	0	0
Justiitsministeerium	71	Konkurentsiameti lisarahastus konkurentsiseaduse muudatuse tõttu	45	0	32	13	0	13
Justiitsministeerium	162	Küberkaitse tagamine ja infoturbe võimekuse tõstmine	0	422	0	422	422	0
Kaitseministeerium	23	Küberturvalisuse kindlustamine (IT vajaku kompenseerimine)	290	0	59	231	0	231
Kaitseministeerium	24	Elektroonilise võitluse teadussuuna loomine	988	0	924	64	0	64
Kaitseministeerium	49	Küberharjutusväljaku võimekuse loomine	0	1 350	1 144	206	206	0
Kaitseministeerium	103	IT-vajaku kompenseerimine	0	500	48	452	452	0
Kaitseministeerium	149	IKT teenuste auditeerimine	0	20	0	20	20	0
Kliimaministeerium	77	IT vajaku kompenseerimine	1 992	0	1 992	0	0	0
Kliimaministeerium	132	Ruumiandmete avalikustamine	0	0	0	0	0	0
Kliimaministeerium	112	Ilmaandmete avalikustamine vastavalt EL direktiivile 2019/1024	479	0	397	82	0	82
Kliimaministeerium	71	ITK vajaku kompenseerimine	0	2 623	1 613	1 010	1 010	0
Kliimaministeerium	79	Keskkonnaseisundi ja INSPIRE andmete avalikustamine	0	417	52	365	365	0
Kliimaministeerium	164	Maapõueressursside teadus- ja arendusuuring	0	2 090	209	1 881	1 881	0
Kliimaministeerium	171	Eesti Raudtee tulude ja kulude tasakaalu tagamine	0	25 859	25 857	2	0	2
Kliimaministeerium	176	EL välistoetuste mitteabikõlblikud kulud	0	4	4	0	0	0
Kliimaministeerium	177	EL2030 kliimaeesmärkide ülevõtmise teaduspartnerluse sõlmimine ülikoolidega	0	182	0	182	182	0
Kliimaministeerium	183	Ministeeriumite ümberkorraldamise ühekordsed kulud	0	443	443	0	0	0
Kliimaministeerium	64	IT vajaku kompenseerimine	0	124	115	9	0	9
Kliimaministeerium	173	Keri tuletorni I etapi rekonstrueerimistööd	0	656	656	0	0	0
Kliimaministeerium	195	Energiatõhusustööd	0	17	17	0	0	0

Eelarve jagu	Käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastase asutustele	Tagastatud reservi
Kultuuriministeerium	30	Võrkpalli naiste Euroopa meistrivõistluste 2023. a finaaltourniiri alagrupiturniiri korraldamine	848	0	848	0	0	0
Kultuuriministeerium	66	Infosüsteemide MulS ja Legacy asendamine (IT-vajaku kompenseerimine)	39	0	0	39	0	39
Kultuuriministeerium	220	Tallinna Linnateatri ehitus	3 043	0	3 043	0	0	0
Kultuuriministeerium	70	Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi piloteerimine	0	1 300	0	1 300	1 300	0
Kultuuriministeerium	96	Ukraina sõjapõgenike keeleõpe ja muud toetused	0	4 657	103	4 554	3 054	1 500
Kultuuriministeerium	97	Rahvusvaheliste kultuuri- ja spordisündmuste toetamine	0	2 000	2 000	0	0	0
Kultuuriministeerium	102	Eesti Rahvusringhäälingu küberturvalisuse seaduse nõuete täitmine	0	820	820	0	0	0
Kultuuriministeerium	115	Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi hoone energiatõhustustööd	0	20	0	20	20	0
Kultuuriministeerium	143	Rahvusvaheliste kultuuri- ja spordisündmuste toetamine	0	97	97	0	0	0
Kultuuriministeerium	182	Rahvusvaheliste kultuuri- ja spordisündmuste toetamine	0	103	99	4	0	4
Kultuuriministeerium	184	IT vajaku kompenseerimine	0	130	0	130	130	0
Kultuuriministeerium	188	Arheoloogilise leiu leiutasu	0	92	85	7	7	0
Kultuuriministeerium	192	IT vajaku kompenseerimine ja Rahvusraamatukogu IT-kulud	0	282	282	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	41	IT vajaku kompenseerimine	587	0	587	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	64	IT vajaku kompenseerimine	716	-124	433	159	0	159
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	135	IT vajaku kompenseerimine	1 303	0	1 275	28	0	28
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	101	Parvlaev Estonia esialgse hindamisega seotud allveeuuringud	1 314	0	1 160	154	0	154
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	162	Digiriigi kesksete teenuste korraldamine ja riikliku küberturvalisuse arendamine	645	0	555	90	0	90
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	173	Keri tuletorni I etapi rekonstrueerimistööd	1 007	-656	351	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	233	Riigimajade IKT seadmete asendamine	40	0	40	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	234, 33	Lõppenud struktuurifondide projektide halduskulud	309	0	309	0	0	0

Eelarve jagu	Käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastase asutustele	Tagastatud reservi
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	75	IKT seadmed riigimajadesse	0	981	448	532	532	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	77	IT vajaku kompenseerimine	0	8 981	7 557	1 424	1 424	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	148	Justiitsministeeriumi valitsemisala arvutitöökohtade tarkvara haldamine	0	364	39	325	325	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	176	EL välistoetuste mitteabikõlblikud kulud	0	366	366	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	179	IT vajaku kompenseerimine	0	525	241	284	283	1
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	185	IKT projektide elluviimine	0	3 623	600	3 023	3 023	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	219	Toiduohutuse tagamise ja toidu tootmise keskkonnakoormuse vähendamise seotud teadus- ja arendustegevus	2 935	0	2 935	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	78	IT-vajaku kompenseerimine	186	0	186	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	62	ITK vajaku kompenseerimine	0	237	187	50	50	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	80	Põllukultuuride väetamisnormatiivide nüüdisajastamine	0	456	197	259	259	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	131	Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi tagastused	0	687	687	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	132	Ukraina sõjapõgenikega kaasas olevate lemmikloomade riiki lubamine	0	50	50	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	195	KOVidele Ukraina sõjapõgenike vältimatu abi kulude hüvitamine ja maiutuskulude katmine	0	3 560	3 560	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	153	KOVidele Ukraina sõjapõgenike vältimatu abi kulud ja maiandamiskulud	0	1 183	0	1 183	0	1 183
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	163	Ukraina sõjapõgenike vältimatu abi kulud ja majutamiskulud kohalikes omavalitsustes	0	248	94	154	0	154
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	168	Avaandmete direktiivi rakendamine	0	80	80	0	0	0

Eelarve jagu	Käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastase asutustele	Tagastatud reservi
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	170	EL 2030 kliimaeesmärkide ülevõtmise raamlepingu sõlmimine ülikoolidega	0	73	0	73	73	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	176	EL välistoetuste mitteabikõlblikud kulud	0	210	210	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	189	Pindalatoetuse vastavuse auditi raames tehtud finantskorrektsioon	0	1 254	1 254	0	0	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	199	Energiaühendustööd	0	36	35	2	2	0
Rahandusministeerium	42	IT vajaku kompenseerimine	1 731	0	1 731	0	0	0
Rahandusministeerium	195	KOVidele Ukraina sõjapõgenike vältimatu abi kulude hüvitamine ja maiutuskulude katmine	3 675	-3 560	114	0	0	0
Rahandusministeerium	232	Vabadussõjas langenute mälestussamba taastamine Viljandis	112	0	112	0	0	0
Rahandusministeerium	7	Ukraina põgenike rahvastikutoimingute kulude hüvitamine KOVidele	200	0	200	0	0	0
Rahandusministeerium	20	IT vajaku kompenseerimine	0	2 964	1 875	1 089	1 089	0
Rahandusministeerium	52	Avaliku sektori hoonete energiaühenduse ekspertiis	0	30	28	2	2	0
Rahandusministeerium	64	IT vajaku kompenseerimine	0	192	192	0	0	0
Rahandusministeerium	111	Avaliku sektori hoonete energiaühenduse ekspertiis	0	300	0	300	300	0
Rahandusministeerium	114	Tulumaksuseaduse muudatuste rakendamisega kaasnevad IT-investeeringud	0	400	303	97	97	0
Rahandusministeerium	176	EL välistoetuste mitteabikõlblikud kulud	0	0	0	0	0	0
Rahandusministeerium	196	IKT küberturvalisuse investeeringud	0	178	178	0	0	0
Siseministeerium	27	Infoturbe ja oluliste infosüsteemide ülalhoiu tegevused	648	0	648	0	0	0
Siseministeerium	53	Kaugseire teadus- ja arenduskeskuse loomine ja Sisekaitseakadeemia siseturvalisuse ja -julgeoleku uurimiskeskuse arendamine	778	0	778	0	0	0
Siseministeerium	54	Eesti riigipiiri väljaehitamine	543	0	543	0	0	0
Siseministeerium	96	Infoturbe kindlustamine	369	0	369	0	0	0
Siseministeerium	160	uID detailanalüüs	150	0	150	0	0	0
Siseministeerium	208	Eesti riigipiiri väljaehitamine	2 000	0	2 000	0	0	0
Siseministeerium	4	Narva Aleksandri Kiriku konserveerimine ja erakorraline remont	328	0	220	107	0	107
Siseministeerium	15	Automaatse biomeetrilise identifitseerimissüsteemi rakendamine	409	0	409	0	0	0
Siseministeerium	34	Riigipiiri väljaehitamine	0	10 424	9 971	453	453	0

Eelarve jagu	Käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastase asutustele	Tagastatud reservi
Siseministeerium	135	Küberturbe tagamine	0	490	177	313	313	0
Siseministeerium	136	Riigisaladusega kaetud julgeoleku tagamine	0	7 343	7 343	0	0	0
Siseministeerium	138	Automaatse biomeetrilise identifitseerimissüsteemi rakendamine	0	505	383	123	123	0
Siseministeerium	166	Riigipiiri väljaehitamine	0	2 827	1 044	1 783	1 783	0
Siseministeerium	174	Ukraina kõnekeskuse ja riigiinfo telefoni 1247 Ukraina kriisiga seotud	0	35	33	2	2	0
Siseministeerium	191	Välisabi käibemaksukulu	0	65	65	0	0	0
Siseministeerium	194	Automaatse biomeetrilise identifitseerimissüsteemi rakendamine	0	1 010	51	958	958	0
Sotsiaalministeerium	43	Vaktsiinikindluse süsteemi käivitamine ja toimimine, sh hüvitiste	924	0	487	437	0	437
Sotsiaalministeerium	161	Tervishoiu hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumine	302	0	302	0	0	0
Sotsiaalministeerium	158	IKT teenuste jätkusuutlikkuse tagamine	1 866	0	1 866	0	0	0
Sotsiaalministeerium	181	Kaugtöö ja üle-eestilise värbamisega seotud töökohtade loomine	52	0	20	32	0	32
Sotsiaalministeerium	188	Hinnatõusu leevendamise toetus lastega peredele, pensionäridele ja töövõimetustoetuse saajatele	222	0	36	186	0	186
Sotsiaalministeerium	66	Digital Europe programmi 1 miljon genoomi	0	100	77	23	23	0
Sotsiaalministeerium	69	Hädaolukordadeks ja riigikaitseks valmistumine tervisevaldkonnas	0	1 220	521	699	699	0
Sotsiaalministeerium	133	IT vaiaku kompenseerimine ja IKT teenuste jätkusuutlikkuse tagamine	0	3 457	2 995	461	461	0
Sotsiaalministeerium	152	Kliimaeesmärkide ülevõtmise teaduspartnerluse raamleping	0	73	0	73	73	0
Sotsiaalministeerium	176	EL välisloetuste mitteabikõlblikud kulud	0	1	1	0	0	0
Sotsiaalministeerium	181	Covid-19 haiguse vastane ravim	0	1 935	1 935	0	0	0
Välisministeerium	28	Venemaa, Aasia ja Arktika suunalised rakendusüüriingud	589	0	589	1	0	1
Välisministeerium	105	IKT lisavajadused	455	0	455	0	0	0
Välisministeerium	50	Venemaa, Aasia ja Arktika suunalised rakendusüüriingud	0	1 083	278	804	804	0
Välisministeerium	154	IKT vajaku kompenseerimine	0	350	0	350	350	0
<b>Kokku</b>			<b>33 534</b>	<b>98 031</b>	<b>104 126</b>	<b>27 439</b>	<b>22 624</b>	<b>4 813</b>

# **L. Omandireformi reservfondi kasutamine 2023. aastal**

tuh eurot

Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist eraldatakse vahendeid erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse alusel kehtestatud määruse kohaselt.

Eelarve jagu	Korralduse/ käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastasse viidud	Tagastatud reservi
Kliimaministeerium	65	Maareformi kulude katteks	180	-180	0	0	0	0
Kliimaministeerium	135	Õigusvastaselt võõrandatud maa tagastamine	34	-34	0	0	0	0
Kliimaministeerium	165,265	Maareformiga seotud kuludeks	119	-109	10	0	0	0
Kliimaministeerium	16	Hoonestusõiguse seadmine	260	-258	2	0	0	0
Kliimaministeerium	187	Maa hindamise ettevalmistamine	129	0	31	98	98	0
Kliimaministeerium	138	Maa korralise hindamise ettevalmistamine ja läbiviimine	4	0	0	4	0	4
Kliimaministeerium	455	Maareformi elluviimine ja ettevõtluse arendamiseks vajaliku keskkonna ja tingimiste loomine	2 192	-1 757	435	0	0	0
Kliimaministeerium	55	Kasutusest väljalangenud korterelamute lammutusjäätmete ringlussevõtu rakendusuuring	0	14	14	0	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	55	Kasutusest väljalangenud korterelamute lammutusjäätmete ringlussevõtu rakendusuuring	14	-14	0	0	0	0
Kultuuriministeerium	186	Omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste hooldamine, remont, konserveerimine, restaureerimine	165	0	0	165	165	0
Kultuuriministeerium	454	Omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste hooldus, remont	800	0	330	470	470	0
Kultuuriministeerium	349	Omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste hooldus, remont	3 000	0	564	2 436	2 436	0
Kultuuriministeerium	275	Omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste hooldus, remont	0	3 000	0	3 000	3 000	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	65	Maareformi kulud	0	180	0	180	180	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	135	Õigusvastaselt võõrandatud maa tagastamine	0	34	0	34	34	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	165	Maareformi kulud	0	109	6	103	103	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	455	Maareformi elluviimine ja ettevõtluse arendamiseks vajaliku keskkonna ja tingimiste loomine	0	1 757	472	1 285	1 285	0
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	16	Hoonestusõiguse seadmine	0	258	1	257	257	0
Rahandusministeerium	10	Kohalike omavalitsuste üksustele	6	0	0	6	6	0
Rahandusministeerium	34,456,62	Omandi- ja maareformi ülesannete täitmine	9	66	35	40	40	0



Eelarve jagu	Korralduse/ käskkirja number	Otstarve	Üle toodud 2022. aastast	Eraldatud ja ümber tõstetud 2023	Kasutatud 2023	Jääk	Järgmise aastasse viidud	Tagastatud reservi
Rahandusministeerium	108,55,456,96	Riigile loovutatud korterite ülalpidamiskuludeks	727	0	10	717	717	0
Rahandusministeerium	138,456,55	Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamine ja kompenseerimine	396	0	162	234	0	234
Rahandusministeerium	34	Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamine ja kompenseerimine	5	0	5	0	0	0
Rahandusministeerium	279	Õigusvastaselt võõrandatud vara kompenseerimine ja kasutamata erastamisväärtaberite hüvitamine	317	0	14	304	304	0
Rahandusministeerium	45	Maa korralise hindamisega seotud infotehnoloogilised arendustööd ja infosüsteemide ülalhoid	1 765	0	1 461	304	304	0
Rahandusministeerium	96	Elamumajanduse ümberkorraldamise üleriigilise toetusmeetme käivitamine KOVidele	3 000	0	0	3 000	3 000	0
Rahandusministeerium	362	Maa korralise hindamise läbiviimine ja tulemuste kasutusele võtmine	95	0	46	50	50	0
<b>Kokku</b>			<b>13 218</b>	<b>3 066</b>	<b>3 597</b>	<b>12 687</b>	<b>12 449</b>	<b>238</b>

**M. Lisas a1 kajastatud riigiraamatupidamiskohustuslaste tulemiaruaande võrdlus riigieelarve täitmise aruandega**

**2023. a**

	Tulemiaruaande näitajad				Riigieelarve täitmise aruande näitajad			
	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Finants- tulud ja -kulud	Tulem	Tulud	Kulud	Korrigeeri- mised	Tulem
Riigikogu	205	-31 509	0	-31 304	205	-31 038	-471	-31 304
Vabariigi President	168	-5 490	-299	-5 621	149	-5 823	53	-5 621
Riigikontroll	0	-5 783	-2	-5 785	0	-5 770	-16	-5 785
Õiguskantsler	5	-3 292	-1	-3 289	5	-3 264	-29	-3 289
Riigikohus	367	-7 045	-550	-7 228	360	-6 978	-611	-7 228
Riigikantselei	1 282	-18 198	-3	-16 919	982	-17 976	75	-16 919
Haridus- ja Teadus- ministeerium	170 957	-948 318	-1	-777 362	170 729	-948 661	571	-777 362
Justiitsministeerium	54 499	-221 654	-6 271	-173 426	53 881	-222 662	-4 644	-173 426
Kaitseministeerium	73 382	-1 085 256	-28 510	-1 040 385	44 066	-1 038 849	-45 602	-1 040 385
Kliimaministeerium	728 051	-518 702	30 692	240 042	802 313	-503 078	-59 193	240 042
Kultuuri- ministeerium	49 258	-360 830	-506	-312 078	10 209	-363 883	41 596	-312 078
Majandus- ja Kommunikatsiooni- ministeerium	519 850	-1 103 940	25 903	-558 187	383 023	-1 087 384	146 174	-558 187
Regionaal- ja Põllumajandus- ministeerium	376 286	-857 542	3 939	-477 318	375 813	-562 950	-290 181	-477 318
Rahandus- ministeerium	12 947 521	-7 940 941	12 392	5 018 972	13 055 029	-375 360	-7 660 698	5 018 972
Siseministeerium	62 257	-677 538	-45 039	-660 321	60 425	-559 115	-161 630	-660 321
Sotsiaal- ministeerium	5 077 167	-7 167 562	-79 900	-2 170 295	162 825	-7 469 996	5 136 877	-2 170 295
Välisministeerium	5 648	-114 917	-52	-109 320	5 585	-114 917	11	-109 320
Elimineerimised	-5 485 992	5 621 805	0	135 813	-190 641	-2 579 043	2 905 497	135 813
<b>Kokku</b>	<b>14 580 911</b>	<b>-15 446 713</b>	<b>-88 209</b>	<b>-954 011</b>	<b>14 934 959</b>	<b>-15 896 750</b>	<b>7 780</b>	<b>-954 011</b>

**2022. a**

tuh eurot

	Tulemiaruaande näitajad				Riigieelarve täitmise aruande näitajad			
	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Finants- tulud ja -kulud	Tulem	Tulud	Kulud	Korrigeeri- mised	Tulem
Riigikogu	101	-23 798	-74	-23 771	58	-23 790	-39	-23 771
Vabariigi President	169	-5 218	-271	-5 320	149	-5 526	57	-5 320
Riigikontroll	49	-5 422	0	-5 374	49	-5 422	0	-5 374
Õiguskantsler	0	-3 068	11	-3 057	0	-3 068	11	-3 057
Riigikohus	428	-6 009	-552	-6 132	428	-5 959	-602	-6 132
Riigikantselei	1 372	-17 806	-3	-16 437	1 082	-17 597	78	-16 437
Haridus- ja Teadus- ministeerium	192 901	-851 825	11	-658 913	179 623	-851 627	13 091	-658 913
Justiitsministeerium	59 513	-198 751	-5 967	-145 205	58 594	-197 559	-6 240	-145 205
Kaitseministeerium	14 916	-733 654	-28 974	-747 712	7 544	-690 689	-64 567	-747 712
Kliimaministeerium	581 178	-150 846	238 246	668 578	657 064	-135 520	147 034	668 578

	Tulemiaruaande näitajad				Riigieelarve täitmise aruaande näitajad			
	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Finants- tulud ja -kulud	Tulem	Tulud	Kulud	Korrigeeri- mised	Tulem
Kultuuri- ministeerium	50 850	-328 416	-2 081	-279 647	11 557	-328 830	37 626	-279 647
Majandus- ja Kommunikatsiooni- ministeerium	422 402	-1 034 721	7 768	-604 551	433 755	-1 015 849	-22 456	-604 551
Regionaal- ja Põllumajandus- ministeerium	341 487	-438 075	3 474	-93 115	344 224	-437 023	-316	-93 115
Rahandus- ministeerium	12 115 588	-7 487 600	64 824	4 692 812	12 106 927	-285 991	-7 128 125	4 692 812
Siseministeerium	76 181	-585 069	-33 245	-542 133	59 447	-518 121	-83 459	-542 133
Sotsiaal- ministeerium	4 728 532	-6 811 598	-68 873	-2 151 940	155 513	-6 854 701	4 547 249	-2 151 940
Välisministeerium	7 618	-95 379	104	-87 657	7 722	-95 379	0	-87 657
Elimineerimised	-4 926 389	4 942 716	0	16 327	-27 176	-2 441 106	2 484 608	16 327
<b>Kokku</b>	<b>13 666 895</b>	<b>-13 834 537</b>	<b>174 396</b>	<b>6 753</b>	<b>13 996 560</b>	<b>-13 913 756</b>	<b>-76 050</b>	<b>6 753</b>

Riigieelarves ja selle täitmisel rakendatakse üldjuhul raamatupidamisarvestusega samu arvestuspõhimõtteid, kuid on ka erinevusi. Riigieelarve tulude ja kulude erinevused võrreldes tulemiaruaandega on riigieelarve täitmise aruaande osades põhiseaduslike institutsioonide, Vabariigi Valitsuse, Riigikantselei ja ministeeriumite valitsemisalade kohta kajastatud korrigeerimistena sarnaselt aruaande koondosas esitatuga. Arvestuspõhimõtete erinevusi on kirjeldatud käesoleva lisa osas C „Tulemiaruaande ja riigieelarve aruaande koondosa kirjade võrdlus“.

2023. a kohta avaldatud Kaitseministeeriumi valitsemisala näitajaid erinevad riigi koondaruandes arvestatud andmetest, sh erinevad nii tulemiaruaandes kui ka riigieelarve täitmisel kajastatud näitajad. Kaitseministeerium lähtus kaitseotstarbeliste varude ja varadega seotud kulude ja põhivara soetuste puhul omandiõiguse saamise momendist, kuid riigi koondaruande koostamisel on leitud, et teatud juhtudel ei olnud 31.12.2023 seisuga varude ja varadega seotud hüved ja riskid veel Kaitseministeeriumi valitsemisalale üle tulnud, mistõttu vastavates summades kajastatakse kulud ja põhivara soetused (investeeringud) 2024. aastal.

Tulemiaruaandes ja riigieelarve täitmise aruaandes on Kaitseministeeriumi valitsemisala tulud (saadud toetused) 24 272 tuhat euro võrra suuremad ja kulud 167 175 tuhat euro võrra suuremad riigi tulemiaruaandes ja riigieelarve täitmise aruaandes kajastatud tuludest ja kuludest. Investeeringud on 22 696 tuhat euro võrra suuremad riigieelarve täitmise koondosas kajastatud investeeringutest. Põhivara soetused kokku koos ettemaksete muutusega on Kaitseministeeriumi valitsemisala andmetes 14 965 tuhat euro võrra suuremad riigi põhivara soetustena kajastatud summast. Vt ka selgitused lisa a1 A.

## 3 Informatsioon kohalike omavalitsuste kohta

### 3.1 Bilanss

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata			Lisa
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	
Varad							
Käibevara							
Raha	457,1	432,6	459,3	241,4	241,1	280,2	
Finantsinvesteeringud	6,8	7,3	0,0	6,7	7,0	0,0	
Maksu- ja trahvinõuded	167,9	157,7	145,7	167,9	157,7	145,7	b2
Muud nõuded ja ettemaksed	194,6	172,5	155,2	124,8	109,2	83,4	b3
Varud	18,5	17,9	17,1	0,6	0,5	0,5	
Käibevara kokku	844,9	788,0	777,3	541,4	515,5	509,8	
Põhivara							
Osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes	0,0	0,0	0,0	39,0	38,0	38,1	b4
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates	188,0	99,6	104,6	517,3	434,8	419,0	b5
Finantsinvesteeringud	2,5	3,1	7,6	0,0	0,0	4,6	
Muud nõuded ja ettemaksed	4,8	22,5	24,2	59,4	71,8	78,1	b3
Kinnisvarainvesteeringud	155,2	155,9	153,1	104,6	104,2	107,0	b6
Materiaalne põhivara	5 854,0	5 654,0	5 440,4	3 952,2	3 773,4	3 608,7	b7
Immateriaalne põhivara	9,0	9,1	8,0	2,8	2,9	2,3	
Bioloogilised varad	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	
Põhivara kokku	6 215,3	5 946,0	5 739,7	4 677,1	4 426,9	4 259,6	
Varad kokku	7 060,2	6 734,0	6 517,0	5 218,5	4 942,4	4 769,4	

	Konsolideeritud			Konsolideerimata			Lisa
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	
Kohustised ja netovara							
Lühiajalised kohustised							
Võlad tarnijatele	165,6	172,6	156,0	121,0	119,8	89,4	
Võlad töötajatele	186,9	156,9	140,9	134,6	111,7	99,3	
Maksuvõlad	82,8	72,4	66,3	59,7	51,0	45,7	
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	71,8	54,4	86,9	59,6	47,0	77,8	b9
Eraldised	2,2	1,5	1,5	0,4	0,6	0,3	
Laenukohustised	150,9	147,4	140,6	126,4	120,8	105,5	b10
Lühiajalised kohustised kokku	660,2	605,2	592,2	501,7	450,9	418,0	
Pikaajalised kohustised							
Laenukohustised	1 122,9	972,8	888,9	1 002,0	849,5	781,0	b10
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	5,7	3,2	3,3	12,3	11,4	12,9	b9
Eraldised	12,0	13,4	15,0	0,0	0,1	0,5	
Pikaajalised kohustised kokku	1 140,6	989,4	907,2	1 014,3	861,0	794,4	
Kohustised kokku	1 800,8	1 594,6	1 499,4	1 516,0	1 311,9	1 212,4	
Netovara							
Vähemusosalus	2,8	3,1	2,7	0,0	0,0	0,0	
Kohalike omavalitsuste Netovara							
Reservid	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	
Akumuleeritud tuleml	5 256,2	5 135,9	5 014,5	3 702,1	3 630,1	3 556,6	
Kohalike omavalitsuste netovara kokku	5 256,6	5 136,3	5 014,9	3 702,5	3 630,5	3 557,0	
Netovara kokku	5 259,4	5 139,4	5 017,6	3 702,5	3 630,5	3 557,0	
Kohustised ja netovara kokku	7 060,2	6 734,0	6 517,0	5 218,5	4 942,4	4 769,4	

## 3.2 Tulemiaruanne

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata		Lisa
	2023	2022	2023	2022	
Tegevustulud					
Maksutulud	1 776,7	1 615,6	1 776,7	1 615,6	b2
Saadud toetused	1 130,0	995,4	993,5	876,3	b11
Kaupade ja teenuste müük	994,3	883,3	212,5	196,8	b12
Muud tulud	36,5	37,2	31,1	33,5	b13
Tegevustulud kokku	3 937,5	3 531,5	3 013,8	2 722,2	
Tegevuskulud					
Tööjõukulud	-1 963,5	-1 661,2	-1 434,1	-1 201,6	b14
Majandamiskulud	-999,8	-940,4	-730,1	-671,9	b15
Antud toetused	-312,1	-272,6	-420,8	-412,8	b11
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus	-365,6	-323,9	-243,4	-212,0	b16
Muud kulud	-216,9	-205,1	-172,0	-162,7	b17
Tegevuskulud kokku	-3 857,9	-3 403,2	-3 000,4	-2 661,0	
Tegevustulem	79,6	128,3	13,4	61,2	
Finantstulud ja -kulud					
Tulem osalustelt	72,2	2,9	84,5	14,8	b4, b5
Intrssikulu	-45,2	-14,5	-38,4	-13,1	b10
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt	7,0	3,0	4,7	2,7	
Muud finantstulud	0,3	0,0	2,7	1,0	
Finantstulud ja -kulud kokku	34,3	-8,6	53,5	5,4	
Ettevõtja tulumaks	-1,5	-0,6	0,0	0,0	
Aruandeperioodi tulem	112,4	119,1	66,9	66,6	
Sh kohalike omavalitsuste osa tulemist	112,8	118,6	66,9	66,6	
Sh vähemusosaluse osa tulemist	-0,4	0,5			

### 3.3 Rahavoogude aruanne

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata		Lisa
	2023	2022	2023	2022	
Rahavood põhitegevusest					
Tegevustulem	79,6	128,3	13,4	61,2	
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus	365,6	323,9	243,4	212,0	b16
Käibemaksukulu põhivara soetustelt	73,7	73,4	63,6	64,9	b17
Kasum/kahjum põhivara müügist	-11,4	-12,5	-10,2	-11,5	b13
Põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimine	-177,9	-171,5	-135,9	-135,5	b11
Põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimine	13,9	11,9	45,0	72,1	b11
Kokku korregeeritud tegevustulem	343,5	353,5	219,3	263,2	
Käibevarade netomuutus	-10,8	-34,6	-3,9	-31,6	
Kohustiste netomuutus	43,0	52,8	34,4	42,2	
Kokku rahavood põhitegevusest	375,7	371,7	249,8	273,8	
Rahavood investeerimistegevusest					
Tasutud põhivara soetamisel	-616,8	-602,0	-473,7	-415,7	b8
Laekunud põhivara müügist	16,6	18,3	15,4	17,2	b6,b7
Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	150,2	114,5	115,3	90,1	
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-13,0	-8,3	-45,1	-74,6	
Tasutud osaluste omandamisel ja valitseva mõju kadumisel	-3,0	0,0	-8,5	-13,1	b4,b5
Laekunud osaluste müügist ja likvideerimisest	0,7	2,5	0,3	3,5	b4,b5
Laekunud dividendid	3,6	7,2	10,7	10,7	b5
Tasutud finantsinvesteeringute soetamisel	-0,5	-0,7	0,0	0,0	
Laekunud finantsinvesteeringute müügist	1,2	0,4	0,0	0,4	
Antud laenud	-0,6	-0,6	-0,1	-4,3	
Laekunud laenude tagasimaksed	1,9	2,2	13,3	8,4	
Laekunud intressid ja muud finantstulud	7,2	0,5	7,5	1,2	
Rahavood investeerimistegevusest kokku	-452,5	-466,0	-364,9	-376,2	
Rahavood finantseerimistegevusest					
Laekunud laenukohustused	309,3	217,5	294,3	188,9	b10
Laenukohustuste tagasimaksed	-163,2	-136,6	-141,7	-114,9	b10
Dividendidelt makstud tulumaks	-1,5	-0,6	0,0	0,0	
Makstud intressid ja muud finantskulud	-43,3	-12,7	-37,2	-10,7	b10
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	101,3	67,6	115,4	63,3	
Puhas rahavoog					
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul	432,6	459,3	241,1	280,2	
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul	457,1	432,6	241,4	241,1	
Raha ja selle ekvivalentide muutus	24,5	-26,7	0,3	-39,1	



### 3.4 Netovara muutuste aruanne

mln eurot

#### A. Konsolideeritud aruanne

	Kohalike omavalitsuste netovara			Vähemusosalus	Kokku	Lisa
	Kassareserv	Akumuleeritud tulem	Kokku			
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>0,4</b>	<b>5 014,5</b>	<b>5 014,9</b>	<b>2,7</b>	<b>5 017,6</b>	
Osaluste soetusmaksumuse korrigeerimine		0,0	<b>0,0</b>	-0,1	<b>-0,1</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus		0,4	<b>0,4</b>		<b>0,4</b>	b6
Materiaalse põhivara ümberhindlus		6,6	<b>6,6</b>		<b>6,6</b>	b7
Aruandeperioodi tulem		118,6	<b>118,6</b>	0,5	<b>119,1</b>	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>125,6</b>	<b>125,6</b>	<b>0,4</b>	<b>126,0</b>	
SA Tartu Teaduspark ümberklassifitseerimine keskvalitsusse		-4,2	-4,2	0,0	-4,2	
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>0,4</b>	<b>5 135,9</b>	<b>5 136,3</b>	<b>3,1</b>	<b>5 139,4</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus		1,6	<b>1,6</b>		<b>1,6</b>	b6
Materiaalse põhivara ümberhindlus		3,6	<b>3,6</b>		<b>3,6</b>	b7
Aruandeperioodi tulem		112,8	<b>112,8</b>	-0,4	<b>112,4</b>	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>118,0</b>	<b>118,0</b>	<b>-0,4</b>	<b>117,6</b>	
Esmakordselt konsolideeritud osalused		0,2	<b>0,2</b>	0,1	<b>0,3</b>	
Osaluste saamine teistelt valitsussektori üksustelt		2,1	<b>2,1</b>		<b>2,1</b>	
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>0,4</b>	<b>5 256,2</b>	<b>5 256,6</b>	<b>2,8</b>	<b>5 259,4</b>	

#### B. Konsolideerimata aruanne

	Kassareserv	Akumuleeritud tulem	Kokku	Lisa
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>0,4</b>	<b>3 556,6</b>	<b>3 557,0</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus		0,4	<b>0,4</b>	b6
Materiaalse põhivara ümberhindlus		6,5	<b>6,5</b>	b7
Aruandeperioodi tulem		66,6	<b>66,6</b>	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>73,5</b>	<b>73,5</b>	
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>0,4</b>	<b>3 630,1</b>	<b>3 630,5</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus		1,6	<b>1,6</b>	b6
Materiaalse põhivara ümberhindlus		3,3	<b>3,3</b>	b7
Aruandeperioodi tulem		66,9	<b>66,9</b>	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>71,8</b>	<b>71,8</b>	
Osaluste soetusmaksumuse korrigeerimine		0,2	<b>0,2</b>	
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>0,4</b>	<b>3 702,1</b>	<b>3 702,5</b>	

## 3.5 Arvestusmeetodid ja hindamisalused

Käesolev täiendav informatsioon annab ülevaate kohalike omavalitsuste üksuste finantsseisundist ja –tulemustest.

Kohalike omavalitsuste üksuste ja nende valitseva mõju all olevate üksuste nimekiri ja tähtsamad finantsnäitajad on esitatud aruande lisas b1.

2017. aasta oktoobrist on Eestis 79 kohaliku omavalitsuse üksust ning need on hõlmatud käesolevasse aruandesse.

Konsolideeritud aruandesse on lisaks hõlmatud kohalike omavalitsuste valitseva mõju all olevad sihtasutused, mittetulundusühingud ja tütarettevõtjad (341 üksust, võrreldaval perioodil 344 üksust).

Aruanne baseerub aruandekohustuslaste poolt esitatud andmetele vastavuses avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendile. Aruandekohustuslased kasutavad riigiga sarnaseid arvestuspõhimõtteid (vt 2.6. Arvestusmeetodid ja hindamisalused).

Konsolideerimata aruandes on kohalike omavalitsuste üksuste andmed esitatud konsolideerituna rida-realt meetodil, kusjuures nendevahelised nõuded, kohustised, tulud ja kulud on elimineeritud. Osalused valitseva ja olulise mõju all olevates sihtasutustes, mittetulundusühingutes ja äriühingutes on esitatud tuletatud soetusmaksumuses.

Konsolideeritud aruandes on kohalike omavalitsuste üksuste andmetele liidetud nende valitseva mõju all olevate üksuste andmed rida-realt meetodil, kusjuures aruandesse hõlmatud üksuste omavahelised varad, kohustised, netovara, tulud ja kulud on elimineeritud.

Aruanne on koostatud miljonites eurodes.

## 3.6 Lisad (b1–b21)

### Lisa b1

#### Aruandes konsolideeritud üksused

mln eurot

#### A. Kohaliku omavalitsuse üksused

	Konsolideeritud aruanne										Konsolideerimata aruanne									
	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022			31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem
<b>Kokku</b>	<b>7 060,2</b>	<b>5 259,4</b>	<b>3 937,5</b>	<b>-3 857,9</b>	<b>112,4</b>	<b>6 734,0</b>	<b>5 039,4</b>	<b>3 531,5</b>	<b>-3 402,2</b>	<b>119,1</b>	<b>5 218,5</b>	<b>3 702,5</b>	<b>3 013,8</b>	<b>-3 000,4</b>	<b>66,9</b>	<b>4 942,4</b>	<b>3 630,5</b>	<b>2 722,2</b>	<b>-2 661,0</b>	<b>66,6</b>
Elimineerimised	64,1	80,1	91,4	-88,9	4,4	58,2	-74,3	79,4	-79,0	3,6	9,0	10,8	-48,1	48,2	0,2	19,1	10,9	-42,3	42,6	0,5
<b>Harju maakond</b>	<b>3 371,8</b>	<b>2 501,6</b>	<b>1 908,3</b>	<b>-1 826,0</b>	<b>136,9</b>	<b>3 141,1</b>	<b>2 412,6</b>	<b>1 696,2</b>	<b>-1 594,0</b>	<b>99,0</b>	<b>2 621,2</b>	<b>1 919,6</b>	<b>1 498,3</b>	<b>-1 466,9</b>	<b>101,8</b>	<b>2 421,5</b>	<b>1 815,8</b>	<b>1 341,9</b>	<b>-1 304,3</b>	<b>45,8</b>
Anija Vallavalitsus	32,5	-24,8	15,1	-16,3	-1,6	35,1	27,8	14,8	-15,2	-0,5	18,9	11,4	13,7	-14,6	-1,1	19,2	12,5	13,3	-13,1	0,2
Harku Vallavalitsus	131,0	103,2	48,1	-45,6	1,7	127,2	101,5	44,1	-38,9	5,0	92,9	67,2	43,1	-39,9	2,4	88,5	64,8	39,9	-33,4	6,3
Jõelähtme Vallavalitsus	40,2	24,0	20,4	-21,8	-1,8	37,1	25,9	18,9	-18,5	0,3	28,9	15,4	18,6	-19,8	-1,5	25,6	16,9	17,0	-16,7	0,2
Keila Linnavalitsus	48,7	31,7	28,1	-27,3	0,3	46,7	31,4	24,5	-24,4	0,0	37,7	26,2	25,9	-25,1	0,4	35,7	25,8	22,7	-22,1	0,2
Kiili Vallavalitsus	31,1	24,4	17,0	-17,2	-0,3	30,3	24,7	15,0	-14,1	0,8	7,1	1,3	15,8	-19,2	-3,5	9,6	4,8	13,9	-12,8	1,1
Kose Vallavalitsus	44,6	31,3	21,5	-22,6	-1,5	42,2	32,8	18,4	-18,6	-0,3	33,3	21,2	19,9	-20,9	-1,4	30,6	22,6	16,8	-17,0	-0,4
Kuusalu Vallavalitsus	23,7	13,6	15,5	-15,6	-0,5	24,5	14,0	14,2	-14,6	-0,6	16,4	7,5	14,5	-14,4	-0,3	17,0	7,7	13,2	-13,5	-0,4
Loksa Linnavalitsus	10,2	6,1	5,7	-5,7	-0,1	10,1	6,2	5,3	-5,6	-0,3	8,1	4,4	5,5	-5,3	0,1	7,8	4,2	5,0	-5,2	-0,2
Lääne-Harju Vallavalitsus	71,4	55,0	32,6	-32,7	-0,6	71,5	55,6	32,7	-29,2	3,3	37,9	22,9	29,0	-29,8	-1,3	38,7	24,2	30,0	-26,5	3,3
Maardu Linnavalitsus	61,2	52,8	30,9	-31,8	-1,2	63,4	54,0	28,3	-28,4	-0,2	35,4	30,1	29,4	-30,4	-1,1	36,9	31,2	26,6	-26,5	0,1
Raasiku Vallavalitsus	33,2	25,7	12,4	-12,1	-0,1	31,8	24,4	11,9	-11,1	0,8	27,5	20,1	12,4	-12,1	0,1	26,7	20,0	11,5	-10,5	0,9
Rae Vallavalitsus	148,2	102,6	68,6	-73,8	-6,0	139,8	108,6	62,2	-62,6	-0,7	116,8	76,7	62,2	-69,1	-7,2	111,4	83,9	55,4	-56,8	-1,1

	Konsolideeritud aruanne										Konsolideerimata aruanne									
	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022			31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem
Saku Vallavalitsus	98,0	64,9	34,1	-37,2	-3,9	91,2	68,8	31,5	-31,3	0,0	57,8	29,5	29,9	-32,1	-2,8	50,4	32,2	26,9	-27,0	-0,2
Saue Vallavalitsus	121,5	74,6	60,7	-61,3	-2,0	118,0	76,6	56,5	-55,0	1,1	80,8	35,8	57,5	-61,7	-5,8	80,8	41,6	52,3	-54,4	-2,5
Tallinna Linnavalitsus	2 337,3	1 817,0	1 433,5	-1342,8	153,7	2134,8	1661,7	1261,5	-1171,6	89,1	1 912,8	1 478,1	1 063,2	-1 016,5	123,9	1 736,1	1 352,6	946,0	-919,0	36,8
Viimsi Vallavalitsus	139,0	99,5	64,1	-62,2	0,8	137,4	98,6	56,4	-54,9	1,2	108,9	71,8	57,7	-56,0	0,9	106,5	70,8	51,4	-49,8	1,5
<b>Hiiu maakond</b>	<b>64,6</b>	<b>48,1</b>	<b>26,5</b>	<b>-26,1</b>	<b>-0,2</b>	<b>65,6</b>	<b>48,2</b>	<b>25,7</b>	<b>-24,2</b>	<b>1,3</b>	<b>47,2</b>	<b>31,2</b>	<b>23,1</b>	<b>-24,5</b>	<b>-1,9</b>	<b>49,1</b>	<b>33,1</b>	<b>22,4</b>	<b>-21,6</b>	<b>0,6</b>
Hiiumaa Vallavalitsus	64,6	48,1	26,5	-26,1	-0,2	65,6	48,2	25,7	-24,2	1,3	47,2	31,2	23,1	-24,5	-1,9	49,1	33,1	22,4	-21,6	0,6
<b>Ida-Viru maakond</b>	<b>660,4</b>	<b>519,0</b>	<b>389,5</b>	<b>-374,9</b>	<b>8,7</b>	<b>643,1</b>	<b>509,8</b>	<b>358,6</b>	<b>-342,0</b>	<b>13,3</b>	<b>424,6</b>	<b>311,7</b>	<b>258,7</b>	<b>-244,6</b>	<b>10,9</b>	<b>407,1</b>	<b>300,2</b>	<b>243,4</b>	<b>-221,6</b>	<b>20,5</b>
Alutaguse Vallavalitsus	46,8	44,2	18,4	-18,3	0,1	46,6	43,9	16,6	-16,7	0,0	38,2	36,5	14,5	-14,4	0,1	38,1	36,2	13,4	-13,2	0,2
Jõhvi Vallavalitsus	65,3	53,8	23,8	-25,4	-2,7	69,0	56,5	23,0	-22,1	0,1	43,1	31,7	22,9	-24,6	-2,0	46,1	33,7	22,4	-21,4	0,9
Kohtla-Järve Linnavalitsus	149,5	94,2	133,5	-128,6	2,7	147,5	91,5	120,5	-119,0	0,4	55,8	19,6	59,4	-56,1	2,1	55,8	17,5	54,5	-53,5	0,6
Lüganuse Vallavalitsus	43,4	37,3	17,8	-18,7	-1,8	45,1	39,1	15,5	-16,2	-1,6	19,4	13,8	14,9	-15,8	-1,2	20,6	14,9	13,2	-13,9	-0,8
Narva Linnavalitsus	256,4	208,0	146,2	-132,5	12,6	232,4	195,3	132,2	-120,5	11,2	194,6	152,5	105,1	-90,6	13,5	169,8	138,8	96,3	-79,9	15,9
Narva-Jõesuu Linnavalitsus	24,7	22,2	13,6	-13,6	-0,1	25,0	22,3	13,5	-12,7	0,8	16,0	14,0	10,6	-10,5	0,1	16,2	13,9	11,3	-9,7	1,5
Sillamäe Linnavalitsus	55,6	41,5	25,8	-26,6	-1,3	58,1	42,8	26,9	-24,9	1,9	43,9	30,5	21,8	-22,5	-1,0	46,2	31,5	23,6	-20,9	2,6
Toila Vallavalitsus	18,7	17,8	10,4	-11,2	-0,8	19,4	18,4	10,4	-9,9	0,5	13,6	13,1	9,5	-10,1	-0,7	14,3	13,7	8,7	-9,1	-0,4
<b>Järva maakond</b>	<b>180,9</b>	<b>143,5</b>	<b>67,0</b>	<b>-70,3</b>	<b>-4,1</b>	<b>184,4</b>	<b>145,6</b>	<b>64,2</b>	<b>-64,6</b>	<b>0,8</b>	<b>120,3</b>	<b>86,2</b>	<b>60,9</b>	<b>-63,3</b>	<b>-3,3</b>	<b>124,4</b>	<b>89,5</b>	<b>57,6</b>	<b>-58,3</b>	<b>2,5</b>
Järva Vallavalitsus	41,3	31,8	21,6	-22,8	-1,5	43,3	32,2	21,0	-21,3	-0,2	29,2	20,6	19,6	-20,7	-1,3	32,2	21,9	19,4	-19,3	0,1
Paide Linnavalitsus	85,4	71,0	23,1	-24,0	-1,1	85,2	71,1	22,6	-21,9	1,3	42,7	30,5	19,4	-19,6	-0,4	42,1	30,9	18,0	-18,0	1,6
Türi Vallavalitsus	54,2	40,7	22,3	-23,5	-1,5	55,9	42,3	20,6	-21,4	-0,3	48,4	35,1	21,9	-23,0	-1,6	50,1	36,7	20,2	-21,0	0,8

	Konsolideeritud aruanne										Konsolideerimata aruanne									
	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022			31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem
<b>Jõgeva maakond</b>	<b>139,7</b>	<b>101,5</b>	<b>63,2</b>	<b>-65,3</b>	<b>-3,1</b>	<b>144,0</b>	<b>104,5</b>	<b>63,0</b>	<b>-60,4</b>	<b>2,2</b>	<b>86,9</b>	<b>54,1</b>	<b>54,1</b>	<b>-57,2</b>	<b>-4,2</b>	<b>92,0</b>	<b>58,2</b>	<b>52,8</b>	<b>-53,5</b>	<b>-2,5</b>
Jõgeva Vallavalitsus	56,4	37,9	27,6	-29,4	-2,3	58,7	40,0	27,8	-28,6	-1,0	42,8	25,3	24,8	-26,6	-2,4	45,2	27,7	25,6	-26,3	-0,8
Mustvee Vallavalitsus	23,3	17,7	11,5	-11,5	0,0	23,1	17,8	10,3	-10,6	-0,3	14,4	9,7	10,2	-10,2	-0,2	14,9	9,9	9,3	-9,4	-0,2
Põltsamaa Vallavalitsus	60,0	45,9	24,1	-24,4	-0,8	62,2	46,7	24,9	-21,2	3,5	29,7	19,1	19,1	-20,4	-1,6	31,9	20,6	17,9	-17,8	-1,5
<b>Lääne maakond</b>	<b>116,8</b>	<b>83,6</b>	<b>49,5</b>	<b>-51,5</b>	<b>-3,1</b>	<b>118,8</b>	<b>86,7</b>	<b>46,9</b>	<b>-48,5</b>	<b>-2,0</b>	<b>80,8</b>	<b>52,7</b>	<b>43,9</b>	<b>-45,6</b>	<b>-1,2</b>	<b>80,7</b>	<b>53,8</b>	<b>41,9</b>	<b>-42,4</b>	<b>-0,9</b>
Haapsalu Linnavalitsus	76,6	56,2	30,5	-32,1	-2,1	78,8	58,4	29,5	-30,5	-0,9	50,4	32,8	26,0	-27,1	-0,2	50,3	33,0	25,3	-25,2	-0,1
Lääne-Nigula Vallavalitsus	36,8	24,5	17,5	-18,0	-1,1	37,0	25,6	16,2	-16,9	-1,1	27,0	17,0	16,4	-17,1	-1,1	27,4	18,1	15,4	-16,1	-0,8
Vormsi Vallavalitsus	3,4	2,9	1,5	-1,4	0,1	3,0	2,7	1,2	-1,1	0,0	3,4	2,9	1,5	-1,4	0,1	3,0	2,7	1,2	-1,1	0,0
<b>Lääne-Viru maakond</b>	<b>288,3</b>	<b>227,4</b>	<b>134,8</b>	<b>-137,0</b>	<b>-3,9</b>	<b>289,5</b>	<b>230,0</b>	<b>121,8</b>	<b>-123,4</b>	<b>-2,3</b>	<b>217,8</b>	<b>162,5</b>	<b>122,1</b>	<b>-124,9</b>	<b>-4,1</b>	<b>219,4</b>	<b>166,4</b>	<b>111,7</b>	<b>-111,8</b>	<b>-0,6</b>
Haljala Vallavalitsus	30,6	24,6	9,1	-10,1	-1,2	33,0	25,4	10,3	-9,7	0,5	24,7	18,8	8,5	-9,1	-0,8	26,6	19,3	9,6	-8,8	0,8
Kadrina Vallavalitsus	22,5	18,0	11,1	-11,3	-0,3	22,2	18,3	9,7	-10,1	-0,5	16,8	12,7	10,0	-10,1	-0,2	16,3	12,9	8,7	-9,0	-0,3
Rakvere Linnavalitsus	92,6	74,0	36,1	-34,8	0,5	90,4	73,2	32,6	-31,6	0,8	57,8	43,4	29,5	-29,6	-0,4	56,8	43,7	27,8	-26,8	0,9
Rakvere Vallavalitsus	17,4	13,5	12,5	-12,6	-0,1	16,1	13,6	11,0	-11,1	-0,1	17,4	13,5	12,5	-12,6	-0,1	16,1	13,6	11,0	-11,1	-0,1
Tapa Vallavalitsus	49,7	37,3	24,0	-25,5	-2,0	52,1	39,3	21,8	-22,4	-0,8	35,5	23,5	21,5	-22,7	-1,5	37,4	25,1	19,7	-19,7	-0,1
Vinni Vallavalitsus	23,5	17,3	15,5	-15,9	-0,3	23,0	17,0	13,8	-13,9	-0,1	19,2	13,1	14,8	-15,4	-0,8	19,4	13,9	13,2	-13,0	0,1
Viru-Nigula Vallavalitsus	22,7	19,1	13,2	-12,2	0,9	21,9	18,2	10,2	-10,9	-0,8	20,1	16,5	13,0	-11,9	1,0	19,2	15,6	10,1	-10,7	-0,7
Väike-Maarja Vallavalitsus	29,3	23,6	13,3	-14,6	-1,4	30,8	25,0	12,4	-13,7	-1,3	26,3	21,0	12,3	-13,5	-1,3	27,6	22,3	11,6	-12,7	-1,2
<b>Pärnu maakond</b>	<b>505,8</b>	<b>408,5</b>	<b>296,5</b>	<b>-288,3</b>	<b>5,6</b>	<b>486,3</b>	<b>402,1</b>	<b>258,9</b>	<b>-254,7</b>	<b>2,9</b>	<b>365,2</b>	<b>302,9</b>	<b>191,1</b>	<b>-190,4</b>	<b>0,2</b>	<b>354,3</b>	<b>302,0</b>	<b>170,2</b>	<b>-165,8</b>	<b>4,1</b>

	Konsolideeritud aruanne										Konsolideerimata aruanne									
	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022			31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem
Häädemeeste Vallavalitsus	21,6	13,8	12,1	-11,1	0,8	19,9	12,9	10,4	-9,7	0,7	17,3	11,6	11,1	-10,7	0,2	17,4	11,4	9,7	-9,4	0,3
Kihnu Vallavalitsus	4,1	3,7	1,6	-1,9	-0,4	4,5	4,0	1,7	-1,8	-0,1	4,1	3,7	1,6	-1,9	-0,4	4,5	4,0	1,7	-1,8	-0,1
Lääneranna Vallavalitsus	33,4	26,6	11,4	-10,8	-0,1	34,4	26,7	10,3	-9,9	-0,3	21,6	15,5	10,8	-10,2	0,5	22,0	15,0	9,3	-9,3	0,0
Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus	29,5	22,6	18,3	-19,5	-1,4	30,6	24,0	15,7	-16,5	-0,8	23,9	17,2	17,8	-18,5	-0,9	24,4	18,1	15,3	-15,5	-0,3
Pärnu Linnavalitsus	344,5	288,9	213,1	-205,3	6,9	332,8	281,8	188,1	-182,7	4,9	241,8	217,4	112,8	-112,5	0,8	238,0	216,4	103,9	-98,6	5,3
Saarde Vallavalitsus	22,0	17,4	11,3	-11,0	0,2	20,7	17,0	9,2	-9,9	-0,7	17,1	12,7	9,9	-9,6	0,2	15,8	12,3	7,9	-8,4	-0,6
Tori Vallavalitsus	50,7	35,5	28,7	-28,7	-0,4	43,4	35,7	23,5	-24,2	-0,8	39,4	24,8	27,1	-27,0	-0,2	32,2	24,8	22,4	-22,8	-0,5
<b>Põlva maakond</b>	<b>119,2</b>	<b>90,2</b>	<b>56,4</b>	<b>-60,3</b>	<b>-4,1</b>	<b>119,8</b>	<b>94,3</b>	<b>53,2</b>	<b>-52,8</b>	<b>0,3</b>	<b>82,2</b>	<b>59,6</b>	<b>48,5</b>	<b>-53,2</b>	<b>-5,4</b>	<b>85,4</b>	<b>65,0</b>	<b>47,1</b>	<b>-45,6</b>	<b>1,2</b>
Kanepi Vallavalitsus	13,1	9,2	9,7	-10,7	-1,1	12,8	10,3	9,4	-9,2	0,3	12,0	8,2	9,7	-10,7	-1,1	11,8	9,3	9,4	-9,2	0,1
Põlva Vallavalitsus	79,2	60,1	32,7	-34,2	-1,6	79,1	61,6	30,7	-29,7	0,9	50,8	37,5	27,7	-29,6	-2,3	52,8	39,8	27,1	-25,4	1,5
Räpina Vallavalitsus	26,9	20,9	14,0	-15,4	-1,4	27,9	22,4	13,1	-13,9	-0,9	19,4	13,9	11,1	-12,9	-2,0	20,8	15,9	10,6	-11,0	-0,4
<b>Rapla maakond</b>	<b>179,7</b>	<b>132,5</b>	<b>79,8</b>	<b>-82,4</b>	<b>-4,3</b>	<b>174,0</b>	<b>136,9</b>	<b>72,8</b>	<b>-72,6</b>	<b>-1,0</b>	<b>118,7</b>	<b>76,0</b>	<b>74,7</b>	<b>-75,7</b>	<b>-2,2</b>	<b>111,7</b>	<b>78,1</b>	<b>65,6</b>	<b>-67,6</b>	<b>-1,2</b>
Kehtna Vallavalitsus	23,4	18,7	13,0	-12,9	0,1	23,5	18,6	11,4	-11,3	-0,1	19,2	14,8	12,2	-11,6	0,4	18,9	14,3	10,7	-10,3	1,5
Kohila Vallavalitsus	56,8	41,5	17,8	-19,5	-2,2	58,1	43,8	19,0	-18,0	1,0	26,0	13,3	16,8	-17,5	-1,1	26,5	14,4	15,5	-16,4	-1,0
Märjamaa Vallavalitsus	38,5	27,9	17,4	-18,1	-1,4	38,7	29,3	15,6	-16,2	-1,3	24,2	13,9	15,5	-16,1	-0,9	23,9	14,8	13,9	-15,2	-1,4
Rapla Vallavalitsus	61,0	44,4	31,6	-31,9	-0,8	53,7	45,2	26,8	-27,1	-0,6	49,3	34,0	30,2	-30,5	-0,6	42,4	34,6	25,5	-25,7	-0,3
<b>Saare maakond</b>	<b>196,7</b>	<b>149,9</b>	<b>108,6</b>	<b>-108,4</b>	<b>-0,6</b>	<b>191,1</b>	<b>150,6</b>	<b>103,9</b>	<b>-99,1</b>	<b>4,3</b>	<b>139,7</b>	<b>103,1</b>	<b>74,2</b>	<b>-73,8</b>	<b>-0,2</b>	<b>134,3</b>	<b>103,3</b>	<b>70,1</b>	<b>-67,5</b>	<b>2,2</b>
Muhu Vallavalitsus	7,2	6,4	4,3	-4,2	0,1	7,1	6,3	4,0	-3,6	0,3	7,2	6,4	4,3	-4,2	0,1	7,1	6,3	4,0	-3,6	0,3
Ruhnu Vallavalitsus	2,2	2,1	0,8	-0,7	0,2	2,0	2,0	0,9	-0,6	0,3	2,1	2,0	0,8	-0,7	0,2	1,9	1,8	0,9	-0,6	0,3

	Konsolideeritud aruanne										Konsolideerimata aruanne									
	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022			31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus-tulud	Tegevus-kulud	Tulem
Saaremaa Vallavalitsus	187,3	141,4	103,5	-103,5	-0,9	182,0	142,3	99,0	-94,9	3,7	130,4	94,7	69,1	-68,9	-0,5	125,3	95,2	65,2	-63,3	1,6
<b>Tartu maakond</b>	<b>669,4</b>	<b>404,9</b>	<b>412,3</b>	<b>-428,1</b>	<b>-20,7</b>	<b>629,6</b>	<b>424,7</b>	<b>360,3</b>	<b>-360,2</b>	<b>-1,4</b>	<b>545,3</b>	<b>293,1</b>	<b>379,0</b>	<b>-399,2</b>	<b>-24,6</b>	<b>508,4</b>	<b>316,5</b>	<b>334,3</b>	<b>-333,6</b>	<b>-0,3</b>
Elva Vallavalitsus	55,2	36,5	33,2	-35,4	-2,2	54,8	39,0	30,5	-31,0	-0,6	30,6	12,9	30,2	-32,4	-1,5	29,1	14,5	27,7	-27,6	0,1
Kambja Vallavalitsus	35,6	26,9	31,1	-30,9	0,2	31,9	26,7	27,4	-25,0	2,3	33,8	25,2	30,0	-29,8	0,1	30,2	25,1	26,5	-24,2	2,3
Kastre Vallavalitsus	24,7	16,9	14,9	-14,8	0,0	22,6	16,7	12,6	-12,5	0,0	20,4	12,6	13,9	-13,7	0,0	18,4	12,6	11,7	-11,6	0,0
Luunja Vallavalitsus	22,2	11,4	12,8	-13,4	-0,9	21,0	12,3	11,5	-10,4	1,0	18,1	7,3	12,3	-13,4	-1,4	17,4	8,8	11,2	-10,5	0,7
Nõo Vallavalitsus	21,4	15,6	9,6	-10,2	-0,7	20,8	16,4	8,7	-8,5	0,2	17,1	11,4	9,0	-9,7	-0,8	16,6	12,1	8,3	-8,0	0,2
Peipsiääre Vallavalitsus	19,0	12,9	11,9	-12,7	-0,9	19,8	13,8	11,3	-11,4	-0,2	15,6	9,7	10,4	-11,1	-0,9	16,4	10,6	10,0	-10,2	-0,2
Tartu Linnavalitsus	440,0	256,6	267,1	-279,2	-15,8	410,8	271,3	230,8	-235,2	-5,2	373,3	200,6	242,3	-259,1	-20,4	348,1	219,8	212,8	-216,5	-4,4
Tartu Vallavalitsus	51,3	28,1	31,7	-31,5	-0,4	47,9	28,5	27,5	-26,2	1,1	36,4	13,4	30,9	-30,0	0,3	32,2	13,0	26,1	-25,0	1,0
<b>Viljandi maakond</b>	<b>184,8</b>	<b>126,3</b>	<b>104,2</b>	<b>-106,0</b>	<b>-3,4</b>	<b>180,1</b>	<b>129,8</b>	<b>93,0</b>	<b>-94,9</b>	<b>-2,5</b>	<b>152,3</b>	<b>96,4</b>	<b>96,7</b>	<b>-98,0</b>	<b>-2,9</b>	<b>137,4</b>	<b>99,2</b>	<b>86,6</b>	<b>-87,3</b>	<b>-1,1</b>
Mulgi Vallavalitsus	26,1	17,0	16,9	-16,9	-0,3	25,6	17,3	15,2	-15,5	-0,5	21,3	12,8	14,9	-14,9	-0,3	20,8	13,1	13,5	-13,8	-0,3
Põhja-Sakala Vallavalitsus	43,0	32,7	20,5	-20,0	0,2	43,9	32,5	18,4	-18,9	-0,7	31,0	21,9	18,2	-17,4	0,5	21,6	21,4	16,4	-16,3	0,0
Viljandi Linnavalitsus	66,2	42,4	39,6	-40,5	-1,5	62,5	43,9	33,3	-35,0	-1,9	57,7	34,1	37,1	-37,9	-1,4	54,0	35,5	31,1	-32,5	-1,6
Viljandi Vallavalitsus	49,5	34,2	27,2	-28,6	-1,8	48,1	36,1	26,1	-25,5	0,6	42,3	27,6	26,5	-27,8	-1,7	41,0	29,2	25,6	-24,7	0,8
<b>Valga maakond</b>	<b>122,0</b>	<b>96,0</b>	<b>62,3</b>	<b>-61,9</b>	<b>0,8</b>	<b>123,4</b>	<b>95,6</b>	<b>57,4</b>	<b>-56,3</b>	<b>0,4</b>	<b>76,1</b>	<b>54,4</b>	<b>56,0</b>	<b>-55,6</b>	<b>-0,1</b>	<b>76,5</b>	<b>54,5</b>	<b>50,2</b>	<b>-49,6</b>	<b>0,4</b>
Otepää Vallavalitsus	20,2	16,2	15,2	-16,3	-0,8	24,4	17,4	15,0	-15,1	-0,6	15,9	13,1	13,9	-13,8	0,0	16,4	13,1	12,2	-13,1	-0,9
Tõrva Vallavalitsus	28,9	20,9	13,6	-13,3	0,1	26,8	20,8	12,2	-12,5	-0,4	12,5	6,5	11,6	-12,7	-1,2	13,0	7,7	10,7	-11,1	-0,4
Valga Vallavalitsus	72,9	58,9	33,5	-32,3	1,5	72,2	57,4	30,2	-28,7	1,4	47,7	34,8	30,5	-29,1	1,1	47,1	33,7	27,3	-25,4	1,7

	Konsolideeritud aruanne										Konsolideerimata aruanne									
	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022			31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem
Võru maakond	196,0	146,3	87,2	-82,5	3,5	185,0	142,3	76,2	-75,5	0,2	131,2	88,2	80,6	-75,7	3,9	121,1	84,0	68,7	-73,1	-4,6
Antsla Vallavalitsus	18,5	14,1	9,1	-8,5	0,5	16,8	13,6	7,6	-7,3	0,4	16,4	12,0	9,1	-8,5	0,5	14,7	11,5	7,6	-7,3	0,3
Rõuge Vallavalitsus	25,8	16,5	11,6	-11,9	-0,6	24,4	16,7	10,6	-11,6	-0,8	24,9	15,7	10,8	-11,2	-0,7	23,7	16,0	9,9	-11,1	-1,2
Setomaa Vallavalitsus	11,4	7,4	7,7	-8,1	-0,6	12,3	8,0	8,8	-9,2	-0,5	11,0	7,1	7,3	-7,9	-0,7	12,2	7,8	8,6	-8,9	-0,3
Võru Linnavalitsus	96,6	69,1	31,8	-30,7	0,6	91,4	68,3	29,0	-26,5	0,5	42,3	21,2	27,5	-26,0	1,0	37,7	20,2	23,4	-26,4	-3,2
Võru Vallavalitsus	43,7	39,2	27,0	-23,3	3,6	40,1	35,7	20,2	-20,9	0,6	36,6	32,2	25,9	-22,1	3,8	32,8	28,5	19,2	-19,4	-0,2



## B. Osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes

Konsolideeritud aastaaruandes on rida-realt konsolideeritud järgmised sihtasutused ja mittetulundusühingud osaluse määraga 100%:

	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem
<b>Sihtasutused ja mittetulundusühingud kokku</b>	<b>452,9</b>	<b>351,3</b>	<b>499,9</b>	<b>-471,1</b>	<b>27,6</b>	<b>416,1</b>	<b>326,1</b>	<b>429,0</b>	<b>-416,6</b>	<b>11,6</b>
<b>Valitsussektoris kuuluvad sihtasutused ja MTÜ-d</b>	<b>442,9</b>	<b>344,9</b>	<b>482,8</b>	<b>-454,1</b>	<b>27,6</b>	<b>398,9</b>	<b>312,9</b>	<b>410,7</b>	<b>-398,4</b>	<b>11,6</b>
SA Ida-Viru Kesksaigla	72,3	53,3	73,5	-71,8	1,4	69,4	51,9	65,5	-64,7	0,8
SA Pärnu Haigla	51,2	34,4	77,7	-72,2	5,4	43,4	29,0	64,3	-64,5	-0,2
SA Tallinna Lastehaigla	29,5	23,7	46,9	-43,8	3,2	24,8	20,5	40,1	-38,7	1,4
Narva Haigla SA	19,2	15,2	34,9	-33,8	1,1	16,9	13,4	30,1	-31,8	-1,7
Kiili Varahalduse SA	17,5	15,8	6,7	-3,2	3,5	13,7	12,3	2,6	-2,7	-0,1
SA Tallinna Kultuurikatel	17,3	16,8	1,6	-2,0	-0,4	17,7	17,2	1,6	-1,9	-0,4
Veskimõldre Haridusmaja SA	15,4	13,6	4,7	-0,7	4,0	10,3	9,6	3,7	-0,6	3,2
Kuressaare Haigla SA	15,2	12,1	21,9	-21,4	0,5	14,5	11,7	20,6	-19,1	1,4
Raadi SA	10,7	7,1	0,8	-1,1	-0,5	11,9	7,6	1,2	-1,1	0,1
SA Tallinna Haigla Arendus	9,2	5,2	5,2	-3,3	1,9	3,7	3,2	4,4	-1,2	3,2
SA Elva Kultuur	8,8	5,4	1,1	-1,3	-0,4	9,8	5,7	1,0	-1,4	-0,5
MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus	8,7	4,5	38,5	-38,3	0,2	7,9	4,3	33,4	-33,0	0,4
SA Ida-Viru Investeeringute Agentuur	8,6	8,6	1,0	-1,1	-0,1	9,2	8,7	1,0	-0,9	0,1
SA Hiiumaa Sadamad	6,9	6,7	1,0	-0,7	0,4	7,5	6,4	1,9	-0,7	1,2
MTÜ Rakvere Haigla	6,4	6,4	0,0	0,0	0,0	6,3	6,3	0,0	0,0	0,0
SA Paide Spordikeskus	5,4	3,4	0,5	-0,7	-0,2	5,9	3,6	0,7	-0,6	0,1
SA Märjamaa Valla Spordikeskus	4,8	4,7	0,4	-0,6	-0,2	5,1	4,9	1,2	-0,5	0,7
MTÜ Pärnumaa Ühistranspordikeskus	4,5	2,8	15,1	-15,1	0,0	4,8	2,8	14,2	-14,4	-0,2
SA Põltsamaa Tervis	4,4	2,3	2,5	-2,3	0,1	4,4	2,1	2,1	-1,8	0,3
Lääne-Saare Kultuurivara SA	4,3	4,2	0,1	-0,3	-0,2	4,4	4,4	0,1	-0,3	-0,1
SA Eesti Kaevandusmuuseum	4,1	4,0	0,4	-0,6	-0,2	4,3	4,2	1,0	-0,6	0,4
SA Tallinna Lauluvaljak	4,0	3,7	1,8	-1,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SA Võru Spordikeskus	3,5	2,6	0,8	-0,7	0,1	3,6	2,5	0,8	-0,7	0,1
SA Perekodu	3,5	3,1	2,5	-2,5	0,0	3,4	3,0	1,9	-2,1	-0,2
Luunja Varahalduse SA	3,1	3,0	1,2	-0,9	0,2	3,1	2,8	1,0	-0,7	0,3
Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid SA	3,1	2,9	1,3	-1,3	0,1	3,0	2,8	1,3	-1,2	0,1
MTÜ Mulgi Elamuskeskus	3,1	2,5	0,6	-0,4	0,2	2,9	2,3	1,1	-0,1	1,0
SA Paide Haldus	3,0	3,0	1,2	-1,5	-0,3	3,4	3,3	1,2	-1,4	-0,2
MTÜ Võrumaa Omavalitsuste Liit	3,0	2,9	0,2	-0,2	0,0	3,0	2,9	0,1	-0,1	0,0
SA Narva-Jõesuu Hooldekodu	2,9	2,5	2,6	-2,6	0,0	2,8	2,5	1,9	-2,3	-0,4
SA Tallinna Tehnika- ja Teaduskeskus	2,7	2,6	0,6	-0,6	0,0	2,6	2,6	0,4	-0,4	0,0
SA Anija Mõisa Haldus	2,6	2,5	0,4	-0,5	0,0	2,6	2,6	0,3	-0,4	-1,0
SA Tartu Eluasemefond	2,5	2,1	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SA Tartu 2024	2,3	2,1	5,0	-3,9	1,1	1,0	1,0	3,1	-2,7	0,3
SA Alutaguse Hoolekeskus	2,2	2,0	1,8	-1,7	0,1	2,1	1,9	1,4	-1,4	0,0
SA Ajakeskus Wittenstein	2,1	2,0	0,7	-0,9	-0,1	2,4	2,2	1,0	-0,8	0,2
MTÜ Lõuna-Eesti Erihooldusteenuste Keskus	2,1	1,1	2,0	-1,8	0,1	2,1	0,9	1,8	-1,8	0,0
SA Anija Valla Spordimaailm	2,0	1,9	0,5	-0,7	-0,1	2,1	2,1	0,5	-0,6	-0,1
MTÜ Ida-Viru Ühistranspordikeskus	2,0	0,0	9,3	-7,7	1,5	0,6	-1,5	6,8	-6,8	0,0
Muhu Hooldekeskuse SA	1,9	1,8	0,7	-0,7	0,0	1,9	1,8	0,6	-0,6	0,0
SA Hiiumaa Maakonna Hooldekeskus	1,9	1,8	2,9	-1,2	1,7	0,2	0,1	0,9	-0,9	-0,1
SA Rapla Spordirajatised	1,8	1,7	0,4	-0,5	0,0	1,8	1,8	0,4	-0,4	0,0
SA Lõhavere Ravi- ja Hooldekeskus	1,8	1,7	1,3	-1,3	0,1	1,7	1,7	1,1	-1,2	-0,1

	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem
SA Saadijärve	1,7	1,6	0,5	-0,6	-0,1	1,8	1,7	0,4	-0,6	-0,1
Harjuma Omavalitsuste Liit	1,6	1,5	1,5	-1,2	0,3	1,3	1,2	1,2	-1,1	0,0
SA Sillamäe Haigla	1,6	1,4	1,8	-1,5	0,2	1,3	1,1	1,2	-1,2	-0,1
SA Mustvee Tervis	1,6	1,0	0,9	-1,0	-0,1	1,2	1,0	0,8	-0,8	0,0
MTÜ Kuressaare Campus	1,5	1,5	0,1	-0,2	-0,1	1,6	1,6	0,1	-0,2	-0,1
SA Narva Linna Arendus	1,5	1,0	0,7	-0,8	0	1,1	1,1	0,9	-0,7	0,2
SA Mäetaguse Arengufond	1,4	1,4	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	0,0	0,0	0,1
Vastseliina Piiskopilinnuse SA	1,4	1,4	0,4	-0,4	0,0	1,4	1,4	0,3	-0,4	-0,1
SA Otepää Tervisekeskus	1,4	1,1	1,6	-1,6	0,0	1,3	1,1	1,4	-1,4	0,0
SA Luunja Jõesadam	1,4	1,4	0,5	-0,2	0,3	1,3	1,1	0,2	-0,2	0,0
MTÜ Pärnumaa Omavalitsuste Liit	1,4	1,3	2,2	-1,2	1,0	0,9	0,3	1,1	-1,1	0,1
Panniärve Tervisespordikeskuse SA	1,4	1,0	0,9	-0,5	0,4	0,8	0,7	0,4	-0,4	0,0
MTÜ Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit	1,4	0,2	0,6	-0,7	0,0	0,4	0,2	0,7	-0,7	0,0
SA Lääneranna Hoolekanne	1,3	0,6	0,7	-0,7	-0,1	1,4	0,7	0,9	-0,6	0,3
SA Võru Kannel	1,3	1,3	1,0	-1,0	0,0	1,3	1,3	1,7	-0,8	0,9
SA Kalevipoja Koda	1,2	1,1	0,1	-0,3	-0,1	1,3	1,3	0,1	-0,3	-0,1
SA Põltsamaa Sport	1,2	1,1	0,6	-0,6	-0,1	1,2	1,2	0,5	-0,6	-0,1
SA Taheva Sanatoorium	1,2	1,1	1,3	-1,2	0,1	1,2	1,0	1,2	-1,1	0,0
SA Valgehobusemäe Suusa- ja Puhkekeskus	1,2	1,0	0,6	-0,5	0,0	1,1	1,0	0,5	-0,4	0,1
SA Holstre-Polli Spordikeskus	1,1	0,9	0,4	-0,4	0,0	0,9	0,9	0,1	0,0	0,1
MTÜ Kagu Ühistranspordikeskus	1,1	0,1	7,6	-7,6	0,0	0,6	0,0	5,9	-5,9	0,0
SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordibjektide Halduskeskus	1,1	0,9	0,7	-0,1	0,6	0,4	0,3	0,2	-0,1	0,0
Kuressaare Hambapoliiklinik SA	1,0	0,8	1,6	-1,8	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus	1,0	0,8	2,5	-2,4	0,0	1,0	0,8	2,1	-2,2	-0,1
SA Hooldekodu Härmalõng	1,0	0,9	1,2	-1,2	0,0	1,0	0,9	0,9	-1,0	-0,1
SA Peipsiveere Hooldusravikeskus	1,0	0,8	1,4	-1,4	0,0	1,0	0,9	1,2	-1,1	0,1
Iõhvi Hooldekeskus SA	1,0	0,8	1,1	-1,0	0,1	0,9	0,8	0,7	-0,8	0,0
SA Kuressaare Teater	0,9	0,8	0,7	-0,8	-0,1	1,0	0,9	0,6	-0,6	0,0
Kuremaa Elamuskeskus SA	0,9	0,8	0,7	-0,6	0,1	0,6	0,6	0,2	-0,2	0,0
SA Hariu Ettevõtlus- ja Arenduskeskus	0,9	0,4	1,2	-1,2	0,0	0,6	0,4	0,9	-0,9	0,1
MTÜ Iõgevamaa Ühistranspordikeskus	0,9	0,0	3,1	-3,1	0,0	0,3	0,0	2,2	-2,2	0,0
MTÜ Lääne-Viru Omavalitsuste Liit	0,9	0,8	1,6	-1,1	0,6	0,2	0,2	0,8	-0,8	0,1
MTÜ Tartumaa Jäätmearendus	0,8	0,8	0,0	-0,1	-0,1	0,9	0,9	0,0	-0,1	-0,1
MTÜ Eesti Linnade ja Valdade Liit	0,7	0,6	1,6	-2,2	-0,6	1,3	1,1	1,7	-1,5	0,2
SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus	0,7	0,1	2,4	-2,4	0,0	0,9	0,1	1,8	-1,9	0,0
MTÜ Järvamaa Ühistranspordi Keskus	0,7	0,5	2,4	-2,4	0,0	0,8	0,5	2,4	-2,4	0,0
SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus	0,7	0,6	1,3	-1,1	0,2	0,5	0,4	1,0	-0,9	0,1
SA Uderna Hooldekodu	0,7	0,5	0,7	-0,6	0,1	0,4	0,4	0,6	-0,5	0,0
SA Hiiumaa Arenduskeskus	0,6	0,4	1,1	-1,1	0,0	0,6	0,4	0,8	-0,8	0,0
Tartumaa Ühistranspordikeskus MTÜ	0,6	0,0	7,8	-7,8	-0,1	0,5	0,1	6,3	-6,3	0,0
SA Tartu Kultuurkapital	0,6	0,4	0,2	-0,3	-0,1	0,7	0,5	0,3	-0,3	0,0
SA Aarike Hooldekeskus	0,5	0,5	1,0	-1,0	0,0	0,5	0,4	0,7	-0,7	0,0
SA Sõmerpalu Hooldekodu	0,5	0,5	0,6	-0,5	0,0	0,5	0,5	0,4	-0,4	0,0
SA Valgamaa Arenguagentuur	0,5	0,4	0,9	-0,8	0,0	0,5	0,4	0,9	-0,9	0,0
Tõstamaa Mõis SA	0,5	0,4	0,1	-0,1	0,0	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0
SA Iisaku Kihelkonna Muuseum	0,5	0,4	0,2	-0,1	0,0	0,4	0,4	0,2	-0,1	0,0
SA Kiviõli Tervisekeskus	0,5	0,3	1,5	-1,5	0,0	0,4	0,3	1,1	-1,1	0,0
SA Rannarahva Muuseum	0,5	0,4	0,7	-0,6	0,1	0,4	0,4	0,5	-0,5	0,0
SA Järvamaa	0,5	0,4	1,4	-1,0	0,4	0,1	0,0	0,7	-0,7	0,0

	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem
SA R�pina Inkubatsioonikeskus	0,5	0,5	0,7	-0,2	0,5	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0
SA A.H.Tammsaare Muuseum Vargamäel	0,4	0,4	0,2	-0,2	0,0	0,5	0,4	0,2	-0,2	0,0
Narva Linnaelamu SA	0,4	0,2	1,4	-1,4	0,0	0,4	0,2	1,8	-1,9	-0,1
SA Pärnumaa Arenduskeskus	0,4	0,2	1,0	-0,9	0,0	0,3	0,2	0,8	-0,8	0,0
MTÜ Virumaa Laste ja Perede Tugikeskus	0,4	0,3	0,7	-0,6	0,1	0,3	0,2	0,7	-0,6	0,0
SA Abja Haigla	0,4	0,2	1,3	-1,2	0,0	0,3	0,1	1,1	-1,1	0,0
SA Mooste M�is	0,4	0,4	0,2	-0,2	0,1	0,3	0,3	0,3	-0,2	0,1
Hooldekodu Saaremaa Valss SA	0,4	0,3	1,7	-1,5	0,2	0,2	0,1	1,3	-1,2	0,1
SA Illuka Arengufond	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ Valguskaabel	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	0,4	0,4	0,0	-0,1	0,0
MTÜ Setomaa Liit	0,3	0,2	0,4	-0,4	0,0	0,3	0,2	0,3	-0,3	0,0
SA N�o Hooldekodu	0,3	0,2	0,6	-0,6	0,0	0,3	0,2	0,5	-0,5	0,0
SA Tartu Loomemajanduskeskus	0,3	0,1	1,0	-1,0	0,0	0,3	0,1	0,8	-0,8	0,0
Vaivara Kalmistud SA	0,3	0,3	0,5	-0,5	0,0	0,3	0,3	0,5	-0,5	0,0
SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus	0,3	0,2	1,1	-1,1	0,0	0,3	0,2	0,9	-0,9	0,0
Valgamaa Ühistranspordikeskus MTÜ	0,3	0,0	3,0	-3,0	0,0	0,3	0,0	2,5	-2,5	0,0
SA Haanjamaa Sport	0,3	0,2	0,2	-0,2	0,0	0,3	0,2	0,4	-0,2	0,2
SA Tartumaa Turism	0,3	0,2	1,0	-0,9	0,1	0,2	0,1	0,5	-0,5	0,0
SA Elva Teenused	0,3	0,0	2,3	-2,2	0,1	0,2	-0,1	1,8	-1,8	0,0
SA Kultuuri- ja hariduskeskus Viimsi Artium	0,3	0,2	1,9	-1,8	0,1	0,2	0,0	1,4	-1,4	0,0
SA Valga Isamaalise Kasvatuse P�siekspositsioon	0,3	0,3	0,4	-0,3	0,1	0,2	0,1	0,4	-0,3	0,1
SA Viljandimaa Arenduskeskus	0,3	0,0	0,8	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,5	-0,5	0,0
MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused	0,2	0,2	2,2	-2,7	-0,5	1,0	0,7	3,0	-2,8	0,2
SA Tartu Perekodu K�opesa	0,2	0,1	1,1	-1,2	0,0	0,4	0,1	1,0	-1,2	-0,2
MT� Viljandimaa �histranspordikeskus	0,2	0,0	4,2	-4,2	0,0	0,3	0,0	3,7	-3,7	0,0
SA Tartu �rin�uandla	0,2	0,1	0,5	-0,6	0,0	0,2	0,2	0,6	-0,6	-0,1
V�rumaa Arenduskeskus SA	0,2	0,1	1,5	-1,4	0,1	0,2	0,0	1,4	-1,5	0,0
Huvitegevuse ja Noorsoot�o SA	0,2	0,1	1,0	-1,0	0,0	0,2	0,1	0,8	-0,8	0,0
MT� Antsla Tervisekeskus	0,2	0,1	0,6	-0,6	0,0	0,2	0,2	0,5	-0,5	0,0
SA Läänemaa	0,2	0,1	0,8	-0,8	0,0	0,2	0,1	0,5	-0,6	0,0
Türi Arengu SA	0,2	0,2	0,4	-0,4	0,0	0,2	0,2	0,3	-0,4	0,0
SA Tõstamaa Hooldekodu	0,2	0,2	0,7	-0,6	0,0	0,2	0,1	0,6	-0,5	0,1
MTÜ Raplamaa Omavalitsuste Liit	0,2	0,1	0,5	-0,5	0,0	0,1	0,1	0,5	-0,5	0,0
SA Rõngu Hooldekodu	0,2	0,1	1,0	-0,9	0,1	0,1	0,1	0,8	-0,8	0,0
Vaivara Sinim�gede SA	0,2	0,1	0,3	-0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
MTÜ Tartumaa Omavalitsuste Liit	0,1	0,0	0,7	-0,8	-0,1	0,1	0,1	0,6	-0,7	0,0
MTÜ Viljandimaa Omavalitsuste Liit	0,1	0,1	0,5	-0,5	0,0	0,1	0,1	0,5	-0,5	0,0
SA Veriora Noortekas	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
Pakri Saarte Arenduse SA	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
Põlvamaa Arenduskeskus SA	0,1	0,1	0,8	-0,8	0,0	0,1	0,1	0,7	-0,7	0,0
SA Eesti Piimandusmuuseum	0,1	0,1	0,3	-0,3	0,0	0,1	0,1	0,2	-0,3	0,0
SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseum	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus	0,1	0,0	0,7	-0,7	0,0	0,1	0,0	0,6	-0,6	0,0
SA Põlva Sport	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
SA RAEK	0,1	0,0	0,5	-0,5	0,0	0,1	0,0	0,5	-0,5	0,0

	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem
SA Rõuge Jäähall	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
SA Saare Arenduskeskus	0,1	0,1	0,5	-0,5	0,0	0,1	0,1	0,5	-0,5	0,0
Ääsmäe Kultuuri- ja Spordi SA	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus	0,1	0,0	0,6	-0,7	0,0	0,1	0,0	0,2	-0,2	0,0
SA Õpilasmalev	0,1	0,1	0,8	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	-0,8	0,0
SA Kadrina Spordikeskus	0,1	0,0	0,4	-0,4	0,0	0,1	0,0	0,3	-0,3	0,0
Muud üksused varade mahuga alla 0,1 mln euro (45 üksust)	0,0	0,0	5,1	-5,5	-0,5	3,9	3,1	7,5	-7,8	-0,3
<b>Valitsussektoris mittekuuluvad sihtasutused</b>	<b>10,0</b>	<b>6,4</b>	<b>17,1</b>	<b>-17,0</b>	<b>0,0</b>	<b>17,2</b>	<b>13,2</b>	<b>18,3</b>	<b>-18,2</b>	<b>0,0</b>
SA Tallinna Hambapolikliinik	6,0	3,8	12,5	-12,5	0,0	5,7	4,0	11,1	-10,8	0,3
MTÜ Lääne-Viru Jäätmekekeskus	1,8	0,7	2,4	-2,3	0,1	1,6	0,6	2,2	-2,5	-0,3
SA Kõue Varahaldus	1,4	1,3	0,4	-0,4	-0,1	1,5	1,4	0,4	-0,4	-0,1
MTÜ Võru Jäätmekekeskus	0,5	0,4	1,1	-1,0	0	0,5	0,4	0,8	-0,8	0
MTÜ Raplamaa Jäätmeäitluskeskus	0,2	0,1	0,4	-0,4	0,0	0,2	0,2	0,3	-0,3	0,0
SA Piusa	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
SA Tallinna Lauluväljak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,9	3,4	1,5	-1,4	0,1
SA Tartu Eluasemefond	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	2,1	0,2	-0,1	0,0
Kuressaare Hambapolikliinik SA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,0	1,5	-1,6	0,0
SA Alatskivi Loss	0,0	0,0	0,1	-0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	-0,1	0,0
SA Keila Leht	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0

Ühele reale koondatud valitsussektoris kuuluvad üksused: Haiba Lastekodu SA, MTÜ Eesti Tervislike Omavalitsuste Võrgustik, MTÜ Järvamaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Läänemaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Põlvamaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Rakvere Noorte Sport, MTÜ Roheline Paik, MTÜ Saarte Geopark, MTÜ Südamaa Vabavald, MTÜ Valgamaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Võru Noortekeskus, MTÜ Väikesaarte Liit, SA Alatskivi Tervisekeskus, SA Alutagusemaa, SA Elva Laste- ja Perekeskus, SA Haapsalu Hoolekandekeskus, SA Holstre-Polli Vabaajakeskus, SA Jõhvi Lennuväli, SA Kallaste Arendus, SA Kesk-Eesti Õppe- ja Kompetentsikeskus, SA Kukruse Polaarmõis, SA Loxa Kultuur, SA Maardu Teenused, SA Narva Sadam, SA Narva-Jõesuu Sadam, SA Padise Klooster, SA Raplamaa Omavalitsuste Arengufond, SA Rõuge Energiakeskus, SA Rõuge Sport, SA Rõuge Valla Turism, SA SA Rõpina Kultuurkapital, SA Rõpina Sadamad ja Puhkealad, SA Sõmerpalu Teenuskeskus, SA Turvaline Saaremaa, SA Tõrva Haigla, SA Vara Sport, SA Võru Pensionäride Päevakeskus, SA Võsu Kuurort, SA Ülenurme Areng, Tallinna Vee-ettevõtjate Järelevalve SA, Tallinna Vene Lütseum SA, Tilsa Perekodu SA, Vääna Mõisakooli SA.

### C. Tütarettevõtjad

Konsolideeritud aruandes on rida-realt konsolideeritud järgmised äriühingud:

	31.12.2023	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Osaluse määr (%)	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum
<b>Tütarettevõtjad kokku</b>		<b>1 907,1</b>	<b>1 577,4</b>	<b>707,8</b>	<b>-670,2</b>	<b>30,5</b>	<b>1 910,5</b>	<b>1 559,4</b>	<b>681,8</b>	<b>-626,5</b>	<b>53,0</b>
<b>Valitsussektoris kuuluvad tütarettevõtjad</b>		<b>732,7</b>	<b>570,4</b>	<b>515,5</b>	<b>-480,3</b>	<b>32,9</b>	<b>562,1</b>	<b>394,4</b>	<b>476,0</b>	<b>-418,5</b>	<b>57,8</b>
Tallinna Linnatranspordi AS	100	267,1	196,0	136,4	-116,8	18,2	259,7	177,9	170,6	-123,3	46,7
Lääne-Tallinna Keskhaigla AS	100	84,4	69,2	116,9	-108,0	9,1	72,7	60,1	95,7	-90,0	5,8
Ida-Tallinna Keskhaigla AS	100	69,5	37,7	164,5	-156,7	7,4	67,7	30,3	143,1	-141,4	1,6
OÜ Strantum	100	63,6	58,0	7,5	-8,0	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AS Lahevesi	100	37,2	35,8	3,9	-3,2	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Viimsi Haldus OÜ	100	33,1	17,8	5,4	-5,5	-0,4	35,0	17,2	4,8	-4,3	0,2
AS Matsalu Veevärk	100	27,1	26,2	1,2	-2,5	-1,3	28,5	27,5	0,9	-2,3	-1,4
OÜ Tapa Vesi	100	16,1	15,7	1,2	-1,7	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Põltsamaa Vallavara OÜ	100	14,8	11,4	1,8	-1,1	0,5	15,1	10,9	4,1	-1,1	4,5

	31.12.2023	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Osalise määr (%)	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum
AS Rakvere Haigla	100	14,6	11,6	20,6	-20,8	-0,3	14,7	11,8	19,2	-18,3	0,9
AS Põhja-Sakala Haldus	100	10,4	10,1	2,1	-2,4	-0,4	7,5	7,1	1,2	-1,6	-0,4
Alutaguse Haldus OÜ	100	9,6	9,2	1,8	-2,1	-0,3	10,1	9,5	1,9	-2,1	-0,3
Laagri Haridus- ja Spordikeskus OÜ	100	9,3	7,5	6,5	-6,6	-0,1	9,8	7,6	5,8	-5,5	0,2
Järvamaa Haigla AS	100	8,8	5,8	13,4	-13,1	0,3	8,6	5,4	11,0	-10,6	0,4
OÜ Saarde Kommunaal	100	8,0	7,9	0,8	-1,1	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AS Narva-Jõesuu Kommunaal	100	5,8	5,5	1,5	-1,8	-0,3	6,0	5,8	1,5	-1,8	-0,3
OÜ Kroodi Vesi	100	5,2	5,2	0,2	-0,5	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Haapsalu Linnahooldus OÜ	100	4,1	3,6	1,3	-1,2	0,1	4,1	3,5	1,2	-1,2	-0,1
OÜ Saue Spordirajatised	100	3,7	3,7	0,4	-0,6	-0,1	3,9	3,8	0,4	-0,5	-0,1
Tõrva Tervisekeskus OÜ	100	3,2	1,9	2,1	-0,9	1,2	0,7	0,7	0,2	-0,2	0,0
OÜ Keila Tervisekeskus	100	3,1	2,5	1,2	-1,4	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AS Maardu Elamu	100	3,0	2,8	2,1	-2,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OÜ Rõuge Kommunaalteenus	100	2,9	2,7	0,7	-0,5	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OÜ Mulgi Vallahaldus	100	2,7	2,4	0,5	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OÜ OSK Grupp	100	2,6	2,2	1,8	-2,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OÜ Setomaa Haldus	100	2,6	2,4	0,7	-0,5	0,2	2,3	2,3	0,6	-0,7	-0,1
Räpina Haigla AS (grupp)	100	2,4	2,3	2,0	-1,9	0,1	2,3	2,2	1,7	-1,8	-0,1
Taristuhaldus OÜ	100	2,0	2,0	0,3	-0,4	-0,1	2,1	2,1	0,3	-0,4	-0,1
Tartu Valla Kommunaal OÜ	100	1,8	1,4	2,1	-2,3	-0,2	2,1	1,7	2,8	-2,6	0,1
Maali Üürimaia OÜ	51	1,7	0,2	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OÜ Oru Kultuurisaal	100	1,6	1,6	0,1	-0,1	0,0	1,5	1,5	0,1	-0,1	0,0
Mustvee Haldus OÜ	100	1,3	1,1	0,7	-0,5	0,2	0,9	0,8	0,5	-0,5	0,0
OÜ Tallinna Perearstikeskus	100	1,2	0,9	3,0	-2,7	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rannapere Pansionaat AS	100	1,1	0,9	1,4	-1,4	0,1	1,0	0,8	1,3	-1,2	0,1
Kariaküla Sotsiaalkeskus OÜ	100	1,0	0,9	0,8	-0,7	0,0	0,9	0,8	0,6	-0,6	0,0
Valtu Spordimaia OÜ	100	0,8	0,8	0,4	-0,4	-0,1	0,8	0,7	0,4	-0,4	0,0
OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud	100	0,8	0,2	0,0	0,0	0,0	0,9	0,2	0,2	0,0	0,2
Kadrina Kommunaal OÜ	100	0,7	0,7	0,5	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuremaa Enveko OÜ	100	0,7	0,5	0,9	-1,0	-0,1	0,8	0,5	1,3	-1,4	0,0
Märiamaa Haigla AS	100	0,6	0,4	1,5	-1,4	0,0	0,5	0,4	1,2	-1,2	0,0
Ülenurme Teed OÜ	100	0,5	0,3	1,1	-1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Jõgeva Sotsiaalkeskus Elukaar OÜ	100	0,5	0,4	0,9	-0,9	0,0	0,5	0,4	0,8	-0,8	0,0
OÜ Vigala Hooldekodu	100	0,5	0,5	0,5	-0,4	0,1	0,5	0,4	0,4	-0,4	0,0
Olme OÜ	100	0,4	0,2	0,7	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Väike-Maarja Tervisekeskus	100	0,2	0,1	0,5	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Elva Varahalduse OÜ	100	0,2	0,2	0,8	-0,8	0,0	0,3	0,1	0,8	-0,8	0,0
OÜ Otepää Kommunaal	100	0,2	0,0	0,4	-0,4	0,0	0,1	0,0	0,2	-0,4	-0,2
Urvaste Valla Veevärk OÜ	100	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vastseliina Hambaravi OÜ	100	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tallinna Linnahalli AS	100	0,0	0,0	0,0	-0,3	-0,3	0,5	0,4	1,0	-0,7	0,3
Kadrina Hooldekodu OÜ	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0
Luunja Sport OÜ	100	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0
Digisaar OÜ	100	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1
<b>Valitsussektoris mittekuuluvad tütarettevõtjad kokku</b>		<b>1 174,4</b>	<b>1 007,0</b>	<b>192,3</b>	<b>-189,9</b>	<b>-2,4</b>	<b>1 348,4</b>	<b>1 165,0</b>	<b>205,8</b>	<b>-208,0</b>	<b>-4,8</b>

	31.12.2023	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Osaluse määr (%)	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum
AS Tartu Veevärk	100	107,2	66,9	15,6	-12,6	2,9	104,3	64,0	13,3	-12,6	0,7
Järve Biopuhastus OÜ (grupp)	100	81,5	68,7	9,1	-10,6	-2,0	82,6	70,7	7,5	-9,7	-2,4
AS Emajõe Veevärk	100	57,5	55,4	7	-5,7	1,3	55,6	52,8	5,3	-5,1	0,2
Pärnu Vesi AS	100	57,4	53,5	7,9	-7,8	0,0	57,8	53,4	6,2	-6,9	-0,7
Narva Vesi AS	100	53,0	51,5	5,2	-7,1	-1,9	55,8	53,4	4,4	-7,5	-3,1
Võru Vesi AS	100	47,8	42,2	3,6	-3,9	-0,5	46,5	41,9	5,1	-3,6	1,5
Saku Maja AS	100	47,4	42,6	5,2	-6,2	-1,1	48,1	43,7	5,9	-5,6	0,2
Viimsi Vesi AS	100	37,7	35,8	4,2	-4,0	0,1	37,2	35,4	3,3	-4,0	-0,7
Paide Vesi AS	100	37,1	35,0	2,8	-2,9	-0,2	38,0	35,2	3,5	-2,8	0,6
Kohila Maja OÜ	100	35,6	33,0	1,0	-2,0	-1,1	36,2	34,0	3,6	-1,6	1,9
Rakvere Vesi AS	100	34,1	30,6	3,9	-2,7	1,0	33,2	29,5	2,4	-2,7	-0,3
Kuressaare Veevärk AS	100	33,2	30,6	2,9	-4,0	-1,1	32,5	31,0	3,1	-4,1	-1,0
Elveso AS	100	33,0	27,4	8,4	-6,8	1,7	30,9	26,2	8,7	-7,7	0,9
Kovek AS	100	26,7	26,3	2,7	-2,8	-0,1	26,8	25,0	3,0	-2,7	0,3
Põlva Vesi AS	100	25,2	20,3	2,5	-2,2	0,1	23,7	20,1	1,6	-2,2	-0,7
Tallinna Jäätmete Taaskasutuskeskus AS	100	23,0	9,9	14,6	-14,4	0,1	25,0	9,8	13,9	-14,6	-1,2
Valga Vesi AS	100	22,3	21,3	2,0	-2,4	-0,5	23,0	21,7	2,0	-2,5	-0,5
AS Maardu Vesi	100	22,2	19,4	1,0	-1,1	-0,2	22,9	19,7	1,2	-1,2	0,0
Kuressaare Soojus AS	100	20,2	17,3	6,9	-6,1	0,8	20,2	16,6	7,1	-5,1	2,0
Raven OÜ	100	18,2	17,3	1,0	-1,4	-0,4	7,7	7,0	0,4	-0,6	-0,1
Põltsamaa Vesi OÜ	100	17,6	16,3	2,0	-1,9	0,1	17,4	16,1	2,2	-1,7	0,5
Haapsalu Veevärk AS	100	17,2	16,4	2,1	-2,6	-0,5	17,4	17,0	1,8	-2,6	-0,8
Keila Vesi AS	100	17,1	12,0	3,4	-3,3	-0,1	17,6	12,1	3,5	-3,6	-0,2
Estonia Spa Hotels AS	100	15,1	6,5	10,5	-9,2	0,8	15,1	6,4	9,3	-8,1	1,1
OÜ Tõrva Veejõud	100	14,5	13,7	1,2	-1,0	0,1	14,3	13,6	1,1	-1,1	0,0
Sindi Vesi OÜ	100	14,4	13,8	1,7	-1,8	-0,2	13,9	13,4	1,3	-1,6	-0,3
Viliandi Veevärk AS	100	13,7	13,5	3,2	-3,2	0,0	13,8	13,4	2,6	-3,0	-0,3
Loo Vesi OÜ	100	13,4	10,8	2,0	-2,2	-0,3	13,1	10,6	2,0	-1,8	0,1
Sillamäe Veevärk AS	100	12,6	10,6	1,6	-2,1	-0,5	13,3	11,1	1,4	-2,1	-0,7
Mako AS	100	12,3	12,0	0,5	-1,0	-0,5	12,7	12,5	0,5	-1,0	-0,5
Jõgeva Veevärk OÜ	100	12,2	11,4	1,3	-1,2	0,0	12,4	11,3	1,0	-1,2	-0,2
OÜ Kose Vesi	100	12,2	11,0	2,0	-2,0	0,0	12,4	11,0	1,9	-1,7	0,1
Ramsi VK OÜ	100	10,5	9,3	0,6	-0,8	-0,2	9,8	9,2	0,5	-0,8	-0,3
Kiili KVH OÜ	100	10,2	9,5	0,9	-1,1	-0,2	10,6	9,7	0,8	-1,0	-0,2
OÜ Paikre	100	9,5	7,4	4,9	-4,4	0,5	9,0	6,8	4,7	-4,6	0,1
AS Tallinna Arendused	100	9,3	9,0	2,3	-1,5	0,8	8,2	8,1	1,6	-1,3	0,2
Kärdla Veevärk AS	100	9,2	9,2	0,7	-0,9	-0,2	9,5	9,4	0,6	-1,0	-0,4
Kuusalu Soojus OÜ	100	8,3	7,1	1,3	-1,4	-0,2	8,5	7,3	1,2	-1,3	-0,2
AS Iärva Haldus	100	8,2	7,4	1,5	-1,6	-0,2	8,4	7,6	1,1	-1,5	-0,4
Kehtna Vesi OÜ	100	7,8	7,6	0,5	-0,9	-0,3	7,0	6,7	0,4	-0,8	-0,4
Häiala Soojus AS	100	7,4	7,2	0,8	-1,1	-0,4	7,9	7,6	0,8	-1,1	-0,3
Kadrina Soojus AS	100	6,3	5,8	1,0	-1,1	-0,1	6,5	5,9	0,9	-1,0	-0,2
OÜ Tartu Veekeskus	100	6,0	3,3	2,7	-2,3	0,3	5,6	3,1	1,8	-2,0	-0,2
Häädemeeste VK AS	100	5,6	3,5	1,2	-0,5	0,6	1,9	1,1	0,6	-0,2	0,5
Rakvere Soojus AS	51	5,5	4,8	3,2	-3,0	0,2	5,2	4,6	2,9	-2,6	0,3
Rapla Vesi AS	100	5,5	4,2	1,2	-1,0	0,2	4,7	4,1	1,1	-1,0	0,1
Türi Linnavara OÜ	100	5,2	5,0	0,2	-0,3	-0,1	5,4	5,1	0,2	-0,3	0,0
OÜ Pandivere Vesi	100	5,1	4,7	0,6	-0,6	-0,1	5,2	4,7	0,5	-0,6	-0,1
Haapsalu Linna Spordibaasid OÜ	100	4,8	3,7	2,1	-2,1	0,0	5,0	3,7	1,9	-2,0	-0,2



	31.12.2023	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Osalise määr (%)	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum	Varad	Oma- kapital	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Kasum/ kahjum
Aseri Kommunaal OÜ	100	4,3	4,2	0,2	-0,3	-0,1	4,4	4,3	0,2	-0,3	-0,1
Otepää Veevärk AS	100	4,2	3,4	1,0	-1,3	-0,3	4,5	3,5	1,2	-1,1	0,0
Põlva Soojus AS	100	3,9	3,0	2,6	-2,6	0,0	4,0	3,1	1,9	-2,0	-0,1
Vekanor AS	100	3,4	3,1	0,7	-0,7	0,0	3,6	3,1	1,2	-0,7	0,4
Loksa Haljastus OÜ	100	2,9	2,6	0,3	-0,5	-0,2	3,1	2,8	0,3	-0,4	-0,1
OÜ Võru Tervisekeskus	100	2,9	2,9	0,1	-0,2	-0,1	3,0	2,9	3,0	-0,1	2,9
AS Tartu Turg	100	2,7	1,1	1,0	-0,9	0,1	2,7	1,0	0,9	-1,0	-0,1
AS Koeru Hooldekeskus	100	2,6	2,1	1,4	-1,4	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Iivakivi AS	100	2,5	2,4	0,5	-0,6	-0,1	2,6	2,5	0,5	-0,6	-0,1
Kiviõli Soojus AS	100	2,5	2,1	2,1	-2,1	0,0	2,4	2,1	1,6	-1,5	0,0
Revekor AS	100	2,3	1,8	1,7	-1,7	0,0	2,5	1,8	1,5	-1,8	-0,3
OÜ Velko AV	100	2,1	1,9	1,2	-1,3	-0,1	12,9	12,2	1,7	-2,1	-0,4
Elva Soojus OÜ	100	2,0	1,4	1,1	-1,1	0,0	2,1	1,4	0,9	-1,0	-0,1
OÜ MEHNTACK	100	2,0	1,8	1,0	-1,0	0,0	0,7	0,6	0,9	-1,0	-0,1
Vinni Spordikompleks AS	100	1,7	1,5	1,2	-0,9	0,2	1,7	1,2	0,8	-1,0	-0,2
Kitsas 16 Kodu OÜ	51	1,7	0,1	0,1	-0,1	-0,1	1,7	0,2	0,5	-0,4	-0,1
Haapsalu Linnamajanduse AS	100	1,6	0,8	0,5	-0,5	0,0	1,7	0,8	0,4	-0,4	0,0
Vaks OÜ	100	1,5	1,3	0,3	-0,3	0,0	1,5	1,3	0,3	-0,3	0,0
Koksvere Maia OÜ	51	1,2	0,3	0,0	0,0	0,0	1,2	0,3	0,0	0,0	0,0
OÜ Maardu Linnavarahooldus	100	1,2	0,8	2,1	-2,0	0,2	1,2	0,6	2,0	-2,0	0,0
OÜ Saaremaa Prügila	100	1,1	1,1	0,1	-0,2	0,0	1,2	1,2	0,1	-0,2	0,0
Tamsalu Kalor AS	100	1,1	1,0	0,9	-0,9	0,0	1,2	1,0	0,7	-0,8	-0,1
Lääne-Nigula Varahaldus AS	100	0,9	0,8	0,7	-1,0	-0,3	1,2	1,0	0,7	-0,8	-0,2
Lihula Soojus OÜ	100	0,8	0,7	0,2	-0,2	0,0	0,8	0,7	0,2	-0,2	0,0
Hiiumaa Jäätmejaam OÜ	100	0,6	0,5	0,3	-0,4	-0,1	0,7	0,6	0,3	-0,4	0,0
SuFe OÜ	100	0,6	0,6	0,2	-0,3	0,0	0,6	0,6	0,2	-0,2	0,0
Transservis-N AS	100	0,6	0,5	0,3	-0,3	0,0	0,6	0,5	0,4	-0,3	0,1
Meke Sillamäe AS	100	0,5	0,2	1,1	-1,1	0,0	0,4	0,2	1,0	-1,0	0,0
Voka Vara OÜ	52	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Järvakandi Soojus OÜ	100	0,4	0,3	0,2	-0,2	0,0	0,4	0,3	0,2	-0,2	0,0
OÜ Narva Jäätmekäitluskeskus	100	0,3	0,2	0,8	-0,8	0,0	0,3	0,2	0,7	-0,7	0,0
Kenadron OÜ	100	0,2	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,2	0,2	0,1	-0,1	0,0
Mulgi Perearstikeskus OÜ	100	0,2	0,1	0,5	-0,4	0,1	0,1	0,0	0,2	-0,2	0,0
Lääne-Nigula Perearstikeskus OÜ	100	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuressaare Bussijaam OÜ	100	0,1	0,1	0,2	-0,2	0,0	0,1	0,1	0,2	-0,2	0,0
Roela Soojus OÜ	100	0,1	0,1	0,2	-0,2	0,0	0,1	0,1	0,2	-0,2	0,0
Tamsalu Perearstid OÜ	100	0,1	0,1	0,6	-0,5	0,0	0,1	0,0	0,5	-0,5	0,0
Jõgeva Valla Perearstikeskus OÜ	100	0,1	0,0	0,3	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0
Ühele reale koondatud tütarettevõtted (30 üksust)		0,0	0,0	1,7	-0,4	0,0	183,1	168,3	28,5	-28,8	-0,9

Ühele reale koondatud valitsussektoris mittekuuluvad üksused (peamiselt alates 2023 valitsussektoris ümber tõstetud):

AS Lahevesi, AS Maardu Elamu, Esku Maja OÜ, Kadrina Kommunaal OÜ, Karjamõisa Maja OÜ, Keila Tervisekeskus OÜ, Kümblus OÜ, Lehe 5 Kodu OÜ, Maali Üürimaja OÜ, Mulgi Varahaldus OÜ, Noarootsi Soojus OÜ, Olem OÜ, OÜ Kroodi Vesi, OÜ OSK Grupp, OÜ Otepää Üürimajad, OÜ Pürolüüsitehas, OÜ Sõnumitooja, Rõuge Kommunaalteenus OÜ, Saarde Kommunaal OÜ, Sadama Üürimaja OÜ, Setomaa Perearst OÜ, Strantum OÜ, Tallinna Perearstikeskus OÜ, Tallinna Soojus AS, Tapa Vesi AS, Vesoka OÜ, Võhma ELKO AS, Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ, Väätsa Prügila AS, Ülenurme Teed OÜ.

#### D. Kohalike omavalitsuste osalus sidusettevõtjates

	Osaluse määr (%)	Kohalikele omavalitsustele kuuluv omakapital		
	31.12.2023	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Kokku</b>		<b>188,0</b>	<b>99,6</b>	<b>104,6</b>
Tallinna Vesi AS	55,1	89,5	89,5	95,5
AS Utilitas Tallinna Soojus	33,3	85,9	0,0	0,0
Keila Alushariduse OÜ	34,0	0,2	0,2	0,2
AS Lõuna-Eesti Haigla (grupp)	49,0	5,3	4,0	3,7
AS Valga Haigla (grupp)	49,0	3,9	3,3	3,2
AS Põlva Haigla	49,0	2,5	1,9	1,9
Väätša Prügila AS	20,6	0,6	0,6	0,0
Muud üksused omakapitaliga alla 0,1 mln euro		0,1	0,1	0,1

Ühele reale koondatud: OÜ Kuste, OÜ Saatse Pansionaat, Kihnu Põllumajanduse OÜ, Kihnu Majanduse OÜ, Team Paldiski OÜ, Pärnu Päikesepark 1 OÜ, Pärnu Päikesepark 2 OÜ, Pärnu Päikesepark 3 OÜ, Pärnu Päikesepark 4 OÜ, OÜ Aiasaaduste Väärinduskeskus. Haiglate enamusosalus kuulub riigile. 2023. a omandas Tallinna LV 33,3% AS Utilitas Tallinna Soojus aktsiatest mitterahalise sissemaksiga 100% AS Tallinna Soojus aktsiatega (vt lisa b5).

#### Lisa b2

#### Maksud, lõivud, trahvid

mln eurot

#### A. Maksunõuded

	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Maksud</b>	<b>164,0</b>	<b>154,0</b>	<b>141,8</b>
Üksikisiku tulumaks	162,8	152,7	140,4
Maamaks	0,3	0,4	0,6
Kohalikud maksud	0,9	0,9	0,8
Sh brutosummas	1,5	1,5	1,4
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-0,6	-0,6	-0,6
<b>Loodusvarade kasutamise tasud</b>	<b>3,7</b>	<b>3,6</b>	<b>3,8</b>
<b>Trahvid</b>	<b>0,2</b>	<b>0,1</b>	<b>0,1</b>
Sh brutosummas	0,3	0,4	0,4
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-0,1	-0,3	-0,3
<b>Maksu- ja trahvi nõuded kokku</b>	<b>167,9</b>	<b>157,7</b>	<b>145,7</b>

#### B. Maksu-, lõivu- ja trahvitulud

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Maksutulud</b>	<b>1 776,7</b>	<b>1 615,6</b>	<b>1 776,7</b>	<b>1 615,6</b>
Üksikisiku tulumaks	1 698,7	1 537,9	1 698,7	1 537,9
Maamaks	59,1	58,9	59,1	58,9
<b>Kohalikud maksud</b>	<b>18,9</b>	<b>18,8</b>	<b>18,9</b>	<b>18,8</b>
Parkimistasud	8,9	9,0	8,9	9,0
Reklaamimaks	7,7	7,5	7,7	7,5
Teede ja tänavate sulgemise tasud	2,3	2,3	2,3	2,3
<b>Riigilõivud (vt lisa b12)</b>	<b>2,1</b>	<b>2,2</b>	<b>2,1</b>	<b>2,3</b>
<b>Tulud loodusressursside kasutada andmisest (vt lisa b13)</b>	<b>14,4</b>	<b>15,4</b>	<b>14,4</b>	<b>15,4</b>



	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Kaevandamisõiguse tasud	10,0	10,8	10,0	10,8
Tasud vee erikasutusest	4,4	4,6	4,4	4,6
<b>Saastetasud</b> (vt lisa b13)	<b>0,4</b>	<b>0,5</b>	<b>0,4</b>	<b>0,5</b>
<b>Trahvid ja muud varalised karistused</b> (vt lisa b13)	<b>3,8</b>	<b>2,2</b>	<b>2,5</b>	<b>2,0</b>
<b>Maksu-, lõivu- ja trahvitulud kokku</b>	<b>1 797,4</b>	<b>1 635,9</b>	<b>1 796,1</b>	<b>1 635,8</b>

Üksikisiku tulumaksu, maamaksu, tulu loodusressursside kasutada andmisest ja saastetasu kogujaks ja edasiandjaks on Maksu- ja Tolliamet. Seaduse alusel määratud kohalikke makse, lõive ja trahve koguvad üldjuhul kohaliku omavalitsuse üksused ise. Vahendaja kaudu saadaolevad maksunõuded võetakse arvele vahendaja poolt esitatud teatiste alusel tõenäoliselt laekuvates summates.

#### Lisa b3

##### Muud nõuded ja ettemaksed

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised nõuded ja ettemaksed</b>	<b>194,6</b>	<b>172,5</b>	<b>155,2</b>	<b>124,8</b>	<b>109,2</b>	<b>83,4</b>
Nõuded ostiate vastu	75,6	74,4	70,1	18,0	19,2	16,6
Sh brutosummas	80,9	79,5	74,8	21,8	22,8	19,2
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-5,3	-5,1	-4,7	-3,8	-3,6	-2,6
Laenuõuded	0,2	1,9	1,9	7,3	8,4	8,2
Laekumata sihtfinantseerimine	77,4	64,7	50,7	60,6	53,9	39,6
Muud nõuded	11,8	10,8	8,7	2,8	3,1	1,8
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	19,2	11,4	12,4	14,6	6,8	5,9
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	10,4	9,3	11,4	21,5	17,8	11,3
<b>Pikaajalised nõuded ja ettemaksed</b>	<b>4,8</b>	<b>22,5</b>	<b>24,2</b>	<b>59,4</b>	<b>71,8</b>	<b>78,1</b>
Laenuõuded	2,4	20,0	21,6	55,4	67,4	73,2
Muud nõuded ja ettemaksed	2,4	2,5	2,6	4,0	4,4	4,9
<b>Nõuded ja ettemaksed kokku</b>	<b>199,4</b>	<b>195,0</b>	<b>179,4</b>	<b>184,2</b>	<b>181,0</b>	<b>161,5</b>

#### Lisa b4

##### Osalusel sihtasutustes ja mittetulundusühingutes

mln eurot

##### A. Konsolideeritud aruanne

Rida-realt konsolideeritud sihtasutuste ja mittetulundusühingute nimekiri on esitatud lisa b1 B.

##### B. Konsolideerimata aruanne

	Valitsussektorisse kuuluvad	Valitsussektorisse mittekuuluvad	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>34,4</b>	<b>3,7</b>	<b>38,1</b>
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-0,1	0,0	-0,1
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>34,3</b>	<b>3,7</b>	<b>38,0</b>
Ümberklassifitseerimine	1,6	-1,6	0,0
Rahalised sisse- ja väljamaksed	-0,1	0,0	-0,1

	Valitsussektorisse kuuluvad	Valitsussektorisse mittekuuluvad	Kokku
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-1,5	0,0	-1,5
Allahindlused ja allahindluste tühistamised	2,6	0,0	2,6
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>36,9</b>	<b>2,1</b>	<b>39,0</b>

Lisa b5

#### Osalused tütar- ja sidusettevõtjates

mln eurot

##### A. Konsolideeritud aruanne

Rida-realt konsolideeritud tütarettevõtjate nimekiri on esitatud lisa b1 C. Kapitaliosaluse meetodil kajastatud sidusettevõtjate nimekiri on esitatud lisa b1 D.

2023. a osales Tallinna linn uue äriühingu AS Utilitas Tallinna Soojus asutamisel, andes mitterahalise sissemaksena üle 100% oma tütarettevõtja AS Tallinna Soojus aktsiatest ja saades vastu 33,34% AS Utilitas Tallinna Soojus aktsiatest. Sissemakse väärtuseks hinnati 77,8 mln eurot. Seoses tütarettevõtja muutumisega sidusettevõtjaks vähenesid kapitalirendinõuded 18,0 mln eurot, materiaalne põhivara 0,9 mln eurot, raha 3,0 mln eurot ja kohustised 1,9 mln eurot, kasum tehingust 57,8 mln eurot.

2022. a müüdi AS Väätsa Prügila enamusosalus, müügist saadi 3,5 mln eurot, kasum konsolideeritud aruandes 1,3 mln eurot.

#### Sidusettevõtjad

	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>99,6</b>	<b>104,6</b>
Saadud dividendid	-3,6	-7,2
Kasum kapitaliosaluse meetodil	14,2	1,6
Mitterahalised sissemaksed ja ümberklassifitseerimine	77,8	0,6
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>188,0</b>	<b>99,6</b>

##### B. Konsolideerimata aruanne

	Valitsussektorisse kuuluvad tütarettevõtjad	Valitsussektorisse mittekuuluvad tütarettevõtjad	Sidusettevõtjad	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>77,3</b>	<b>263,1</b>	<b>78,6</b>	<b>419,0</b>
Rahalised sisse- ja väljamaksed	4,9	8,2	0,0	13,1
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-0,8	2,9	0,0	2,1
Müüdud müügihinnas	0,0	-3,5	0,0	-3,5
Müügist saadud kasum/kahjum	1,1	3,4	0,0	4,5
Ümberklassifitseerimine	3,9	-4,0	0,1	0,0
Allahindlused ja allahindluste tühistamised	0,0	-0,4	0,0	-0,4
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>86,4</b>	<b>269,7</b>	<b>78,7</b>	<b>434,8</b>
Rahalised sisse- ja väljamaksed	2,1	6,4	0,0	8,5
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	0,0	-74,7	77,7	3,0
Kasum mitterahalise sissemakse ümberhindamisest	0,0	71,6	0,0	71,6
Müügitulu	0,0	-0,2	0,0	-0,2
Kasum müügist	0,0	0,2	0,0	0,2
Ümberklassifitseerimine	41,3	-41,3	0,0	0,0
Allahindlused ja allahindluste tühistamised	-0,6	0,0	0,0	-0,6
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>129,2</b>	<b>231,7</b>	<b>156,4</b>	<b>517,3</b>

Tallinna linn asutas koos OÜ-ga Utilitas uue äriühingu AS Utilitas Tallinna Soojus. Linn omandas 33,34% äriühingust, tehes mitterahalise sissemakse AS Tallinna Soojus aktsiatega, mille väärtuseks hinnati 77,8 mln eurot. Aktsiate väärtus linna konsolideerimata bilansis oli enne tehingut 6,2 mln eurot, kasum sissemakse ümberhindamisest 71,6 mln eurot.

### Osalistelt saadud dividendid

	2023	2022
Tütarettevõtjalt	7,1	3,5
Sidusettevõtjalt	3,6	7,2
<b>Dividenditulu kokku</b>	<b>10,7</b>	<b>10,7</b>

### Lisa b6

### Kinnisvarainvesteeringud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>155,9</b>	<b>153,1</b>	<b>104,2</b>	<b>107,0</b>
Soetusmaksumus	230,8	225,3	166,9	167,4
Kogunenud kulum	-74,9	-72,2	-62,7	-60,4
<b>Kokku liikumised</b>	<b>-0,7</b>	<b>2,8</b>	<b>0,4</b>	<b>-2,8</b>
Soetused ja parendused (vt lisa b8)	2,1	0,9	2,1	0,7
Saadud ja antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,1	0,1	0,1	0,1
Kulum ja allahindlus	-7,9	-6,4	-6,1	-4,7
Müük müügihinnas	-5,4	-7,8	-4,7	-7,1
Müügist saadud kasum	3,0	5,9	2,4	5,4
Muutused seoses valitseva mõju tekkimise ja kadumisega	0,3	0,0	0,0	0,0
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	0,0	0,0	0,0	0,5
Ümberklassifitseerimine	5,5	9,7	5,0	1,9
Ümberhindlus	1,6	0,4	1,6	0,4
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>155,2</b>	<b>155,9</b>	<b>104,6</b>	<b>104,2</b>
Soetusmaksumus	234,0	230,8	169,3	166,9
Kogunenud kulum	-78,8	-74,9	-64,7	-62,7
Sh kasutusrendile antud, jääkväärtus	64,7	63,6	57,6	57,6
Sh panditud, jääkväärtus	6,7	7,6	0,1	0,3
<b>Tulud ja kulud</b>				
Hoonestusõiguse seadmise, kasutustasu, rendi- ja üüritulu	15,1	12,6	12,2	10,6
Kinnisvarainvesteeringute halduskulud	-5,0	-5,0	-3,9	-4,1

### Lisa b7

### Materiaalne põhivara

mln eurot

#### A. Konsolideeritud aruanne

	Maa	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksed	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>520,8</b>	<b>4 267,0</b>	<b>321,5</b>	<b>53,8</b>	<b>277,3</b>	<b>5 440,4</b>
Soetusmaksumus	520,8	7 034,1	673,1	106,6	277,3	8 611,9
Kogunenud kulum		-2 767,1	-351,6	-52,8		-3 171,5
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>7,5</b>	<b>185,9</b>	<b>30,5</b>	<b>1,5</b>	<b>-11,8</b>	<b>213,6</b>

	Maa	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettevõttesed	Kokku
Soetused ja parendused (vt lisa b8)	2,7	84,1	39,4	6,8	403,9	536,9
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	4,1	3,2	0,3	0,1	0,3	8,0
Kulum ja allahindlus	-2,5	-254,0	-48,7	-8,7	-1,2	-315,1
Müük müügihinnas	-4,7	-3,8	-0,7	0,0	0,0	-9,2
Müügist saadud kasum	4,3	1,8	0,5	0,0	0,0	6,6
Muutused seoses valitseva mõju tekkimise ja kadumisega	0,0	-2,8	-0,5	0,0	0,1	-3,2
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	-0,1	-1,2	0,0	-0,1	0,0	-1,4
Ümberhindlus	4,2	2,4	0,0	0,0	0,0	6,6
Ümberklassifitseerimine	-0,5	356,2	40,2	3,4	-414,9	-15,6
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>528,3</b>	<b>4 452,9</b>	<b>352,0</b>	<b>55,3</b>	<b>265,5</b>	<b>5 654,0</b>
Soetusmaksumus	528,3	7 426,7	726,3	114,0	265,5	9 060,8
Kogunenud kulum		-2 973,8	-374,3	-58,7		-3 406,8
<b>Keskmine kulumi norm (%)</b>		<b>3,5%</b>	<b>7,0%</b>	<b>7,9%</b>		
Sh kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus	0,0	41,5	21,2	0,8	0,0	63,5
Sh kasutusrendile antud, jääkväärtus	3,1	128,9	1,2	0,2	0,0	133,4
Sh panditud, jääkväärtus	3,5	189,5	1,8	0,0	0,0	194,8
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>5,1</b>	<b>169,2</b>	<b>-1,5</b>	<b>0,0</b>	<b>27,2</b>	<b>200,0</b>
Soetused ja parendused (vt lisa b8)	3,4	75,3	30,5	4,2	445,9	559,3
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	2,3	2,5	1,1	0,1	0,0	6,0
Kulum ja allahindlus	0,0	-283,0	-56,6	-12,5	-3,2	-355,3
Müük müügihinnas	-6,9	-3,3	-0,8	0,0	0,0	-11,0
Müügist saadud kasum	6,4	1,5	0,5	0,0	0,0	8,4
Muutused seoses valitseva mõju tekkimise ja kadumisega	-1,1	0,0	0,0	0,0	-4,2	-5,3
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	1,8
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	-0,3	0,0	0,0	-0,1	-0,4
Ümberhindlus	2,4	1,2	0,0	0,0	0,0	3,6
Ümberklassifitseerimine	-1,4	373,5	23,8	8,2	-411,2	-7,1
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>533,4</b>	<b>4 622,1</b>	<b>350,5</b>	<b>55,3</b>	<b>292,7</b>	<b>5 854,0</b>
Soetusmaksumus	533,4	7 789,9	729,4	107,5	292,7	9 452,9
Kogunenud kulum		-3 167,8	-378,9	-52,2		-3 598,9
<b>Keskmine kulumi norm (%)</b>		<b>3,7%</b>	<b>7,8%</b>	<b>11,3%</b>		
Sh kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus	0,0	43,8	19,2	0,0	0,0	63,0
Sh kasutusrendile antud, jääkväärtus	2,7	112,7	1,0	0,2	0,0	116,6
Sh panditud, jääkväärtus	5,8	194,6	1,5	0,0	0,0	201,9

#### B. Konsolideerimata aruanne

	Maa	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettevõttesed	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>491,7</b>	<b>2 878,0</b>	<b>40,7</b>	<b>46,5</b>	<b>151,8</b>	<b>3 608,7</b>
Soetusmaksumus	491,7	5 048,4	104,2	85,3	151,8	5 881,4
Kogunenud kulum		-2 170,4	-63,5	-38,8		-2 272,7
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>7,6</b>	<b>107,9</b>	<b>8,7</b>	<b>0,9</b>	<b>39,6</b>	<b>164,7</b>
Soetused ja parendused (vt lisa b8)	2,7	74,8	7,3	5,0	279,4	369,2
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	4,2	3,2	0,0	0,1	0,3	7,8
Kulum ja allahindlus	-2,6	-187,9	-7,8	-7,2	-1,0	-206,5
Müük müügihinnas	-4,7	-3,8	-0,3	0,0	0,0	-8,8
Müügist saadud kasum	4,2	1,7	0,2	0,0	0,0	6,1

	Maa	Hooned ja raajatised	Masinaid ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettevõtted	Kokku
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	-0,2	-4,6	-0,1	-0,2	0,0	-5,1
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-0,1	-2,4	0,0	0,0	0,0	-2,5
Ümberhindlus	4,2	2,3	0,0	0,0	0,0	6,5
Ümberklassifitseerimine	-0,1	224,6	9,4	3,2	-239,1	-2,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>499,3</b>	<b>2 985,9</b>	<b>49,4</b>	<b>47,4</b>	<b>191,4</b>	<b>3 773,4</b>
Soetusmaksumus	499,3	5 311,0	117,5	91,1	191,4	6 210,3
Kogunenud kulum		-2 325,1	-68,1	-43,7		-2 436,9
<b>Keskmine kulumini norm (%)</b>		<b>3,6%</b>	<b>7,0%</b>	<b>8,2%</b>		
Sh kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus	0,0	52,0	1,2	0,8	0,0	54,0
Sh kasutusrendile antud, jääkväärtus	4,9	101,6	0,5	0,3	0,0	107,3
Sh panditud, jääkväärtus	0,1	7,2	0,0	0,0	0,0	7,3
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>7,2</b>	<b>124,1</b>	<b>5,9</b>	<b>-0,3</b>	<b>41,9</b>	<b>178,8</b>
Soetused ja parendused (vt lisa b8)	3,1	67,6	7,8	3,2	337,9	419,6
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	2,3	1,9	0,1	0,0	0,0	4,3
Kulum ja allahindlus	0,0	-212,9	-11,4	-10,5	-1,7	-236,5
Müük müügihinnas	-6,6	-3,7	-0,3	0,0	0,0	-10,6
Müügist saadud kasum	6,1	1,4	0,3	0,0	0,0	7,8
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	-2,7	0,0	0,0	-0,2	-2,9
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-0,1	-1,0	0,0	0,0	0,0	-1,1
Ümberhindlus	2,2	1,1	0,0	0,0	0,0	3,3
Ümberklassifitseerimine	0,2	272,4	9,4	7,0	-294,1	-5,1
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>506,5</b>	<b>3 110,0</b>	<b>55,3</b>	<b>47,1</b>	<b>233,3</b>	<b>3 952,2</b>
Soetusmaksumus	506,5	5 569,8	119,4	85,9	233,3	6 514,9
Kogunenud kulum		-2 459,8	-64,1	-38,8		-2 562,7
<b>Keskmine kulumini norm (%)</b>		<b>3,9%</b>	<b>9,6%</b>	<b>11,9%</b>		
Sh kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus	0,0	53,9	1,5	0,0	0,0	55,4
Sh kasutusrendile antud, jääkväärtus	4,6	89,5	0,4	0,3	0,0	94,8
Sh panditud, jääkväärtus	2,5	11,6	0,0	0,0	0,0	14,1

#### Lisa b8

#### Materiaalse ja immateriaalse põhivara ja kinnisvarainvesteeringute soetus tegevusalade lõikes

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Haridus	154,1	147,0	145,6	138,7
Transport	139,3	126,0	125,8	91,3
Muu majandus	26,3	37,4	16,4	17,3
Veevarustus	33,2	36,3	1,0	1,5
Muu elamu- ja kommunaalmajandus	29,6	36,8	21,8	24,3
Vaba aeg, kultuur, religioon	92,5	67,3	87,0	58,8
Keskkonnakaitse	18,8	14,4	9,2	6,8
Tervishoid	54,7	44,9	2,5	4,1
Sotsiaalne kaitse	6,8	15,1	6,2	13,2
Üldised valitsussektori teenused	6,9	15,0	5,5	14,6
Avalik kord ja julgeolek	1,2	0,5	1,2	0,5
<b>Kokku põhivara soetus</b>	<b>563,4</b>	<b>540,7</b>	<b>422,2</b>	<b>371,1</b>

Konsolideeritud rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud võla suurenemisega tarnijatele 4,0 mln euro võrra (2022. a vähenemine 12,7 mln eurot).

Konsolideerimata rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud võla suurenemisega tarnijatele 4,9 mln euro võrra (2022. a suurenemine 7,4 mln eurot).

Mitterahaliste tehingute osas rahavoogude aruannet mõjutavad korrigeerimised on kajastatud ka lisades b11 (soetused kapitalirenditehingutest) ja b12 (soetused sihtfinantseerimise teel, mille korral raha kanti otse tarnijale).

Põhivarade soetuse hulka on rahavoogude aruandes arvatud ka käibemaksukulu põhivara soetustelt (vt lisa b17).

## Lisa b9

### Muud kohustised ja saadud ettemaksed

mln eurot

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised muud kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>71,8</b>	<b>54,4</b>	<b>86,9</b>	<b>59,6</b>	<b>47,0</b>	<b>77,8</b>
Intressivõlad	3,3	1,8	0,5	2,3	1,1	0,2
Muud viitvõlad	0,5	0,4	0,3	0,0	0,1	0,0
Sihtfinantseerimise andmise kohustised	6,4	3,7	2,5	10,2	6,7	4,3
Muud kohustised	8,7	6,9	8,5	5,8	4,6	5,7
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed	44,6	33,3	67,1	39,1	31,7	64,4
Muud tulevaste perioodide tulud	8,3	8,3	8,0	2,2	2,8	3,2
<b>Pikaajalised kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>5,7</b>	<b>3,2</b>	<b>3,3</b>	<b>12,3</b>	<b>11,4</b>	<b>12,9</b>
Sihtfinantseerimise andmise kohustised	0,0	0,0	0,0	8,7	10,6	12,1
Võlad tarnijatele	3,5	1,7	1,8	2,5	0,4	0,4
Muud kohustised	0,8	0,9	1,1	0,0	0,0	0,1
Tulevaste perioodide tulud	1,4	0,6	0,4	1,1	0,4	0,3
<b>Muud kohustised ja saadud ettemaksed kokku</b>	<b>77,5</b>	<b>57,6</b>	<b>90,2</b>	<b>71,9</b>	<b>58,4</b>	<b>90,7</b>

## Lisa b10

### Laenukohustised

mln eurot

#### A. Konsolideeritud aruanne

##### A1. Laenukohustised järelejäanud tähtaja järgi

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>56,6</b>	<b>907,0</b>	<b>65,9</b>	<b>1 029,5</b>
Kuni 1 aasta	10,7	121,5	8,4	140,6
1 kuni 5 aastat	24,4	419,4	19,9	463,7
Üle 5 aasta	21,5	366,1	37,6	425,2
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>45,9</b>	<b>1 006,8</b>	<b>67,5</b>	<b>1 120,2</b>
Kuni 1 aasta	10,1	129,2	8,1	147,4
1 kuni 5 aastat	16,5	489,5	17,8	523,8
Üle 5 aasta	19,3	388,1	41,6	449,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>35,8</b>	<b>1 168,5</b>	<b>69,5</b>	<b>1 273,8</b>
Kuni 1 aasta	9,9	132,1	8,9	150,9

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
1 kuni 5 aastat	7,5	573,7	16,9	598,1
Üle 5 aasta	18,4	462,7	43,7	524,8

#### A2. Laenukohustiste liikumine ja intressikulu

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>56,6</b>	<b>907,0</b>	<b>65,9</b>	<b>1 029,5</b>
Saadud	0,0	217,5	11,1	228,6
Tagasi makstud	-10,7	-116,5	-9,4	-136,6
Ümberklassifitseerimine	0,0	-1,3	0,0	-1,3
Muutus valitseva mõju tekkimisel ja kadumisel	0,0	0,1	-0,1	0,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>45,9</b>	<b>1 006,8</b>	<b>67,5</b>	<b>1 120,2</b>
Saadud	0,0	309,3	11,2	320,5
Tagasi makstud	-10,1	-143,9	-9,2	-163,2
Muutus valitseva mõju tekkimisel ja kadumisel	0,0	-3,7	0,0	-3,7
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>35,8</b>	<b>1 168,5</b>	<b>69,5</b>	<b>1 273,8</b>
Intressikulu 2022	-0,8	-10,3	-2,9	-14,0
Keskmine intressimäär (%)	1,6%	1,1%	4,3%	1,3%
Intressikulu 2023	-1,5	-41,3	-2,0	-44,8
Keskmine intressimäär (%)	3,7%	3,8%	2,9%	3,7%

#### B. Konsolideerimata aruanne

##### B1. Laenukohustised järelejäänud tähtaja järgi

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>55,6</b>	<b>779,9</b>	<b>51,0</b>	<b>886,5</b>
Kuni 1 aasta	9,9	93,1	2,5	105,5
1 kuni 5 aastat	24,2	361,1	10,2	395,5
Üle 5 aasta	21,5	325,7	38,3	385,5
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>45,7</b>	<b>866,9</b>	<b>57,7</b>	<b>970,3</b>
Kuni 1 aasta	9,9	107,6	3,3	120,8
1 kuni 5 aastat	16,5	413,3	11,7	441,5
Üle 5 aasta	19,3	346,0	42,7	408,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>35,8</b>	<b>1 033,1</b>	<b>59,5</b>	<b>1 128,4</b>
Kuni 1 aasta	9,9	112,9	3,6	126,4
1 kuni 5 aastat	7,5	488,5	11,3	507,3
Üle 5 aasta	18,4	431,7	44,6	494,7

##### B2. Laenukohustiste liikumine ja intressikulu

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>55,6</b>	<b>779,9</b>	<b>51,0</b>	<b>886,5</b>
Saadud	0,0	188,9	9,8	198,7
Tagasi makstud	-9,9	-101,9	-3,1	-114,9
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>45,7</b>	<b>866,9</b>	<b>57,7</b>	<b>970,3</b>
Saadud	0,0	294,3	5,5	299,8
Tagasi makstud	-9,9	-128,1	-3,7	-141,7
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>35,8</b>	<b>1 033,1</b>	<b>59,5</b>	<b>1 128,4</b>
Intressikulu 2022	-0,8	-8,1	-2,7	-11,6
Keskmine intressimäär (%)	1,6%	1,0%	5,0%	1,2%
Intressikulu 2023	-1,5	-35,3	-1,6	-38,4
Keskmine intressimäär (%)	3,7%	3,7%	2,7%	3,7%

Kapitalirendi tingimustel renditud ja laenude tagatisena panditud põhivara on kajastatud lisades b6 ja b7. Informatsioon laenude tagatiseks seatud hüpoteekide ja panditud käibevara kohta on esitatud lisas b21.

### C. Intressikulud

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Laenukohustistelt	-44,8	-14,0	-38,4	-11,6
Diskonteeritud kohustistelt	-0,4	-0,5	0,0	-1,5
<b>Intressikulud kokku</b>	<b>-45,2</b>	<b>-14,5</b>	<b>-38,4</b>	<b>-13,1</b>

### Lisa b11

#### Saadud ja antud toetused

mln eurot

#### A. Saadud toetused

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Välisabi</b>	<b>125,2</b>	<b>111,8</b>	<b>89,2</b>	<b>78,2</b>
Euroopa Liidu fondidest	118,7	103,2	83,9	71,1
Muu välisabi	6,5	8,6	5,3	7,1
<b>Kodumaised toetused</b>	<b>1 004,8</b>	<b>883,6</b>	<b>904,3</b>	<b>798,1</b>
Riigieelarvest	984,9	859,0	889,0	781,2
Riigi sihtasutustelt ja äriühingutelt	6,5	11,8	3,5	5,6
Muudelt avaliku sektori üksustelt	5,5	4,5	6,5	4,5
Erasektori residentidelt	7,9	8,3	5,3	6,8
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>1 130,0</b>	<b>995,4</b>	<b>993,5</b>	<b>876,3</b>

Enamuse välisabist saavad kohaliku omavalitsuse üksused riigi kaudu. Otse välispartneritelt saadi konsolideeritud aruandes 6,8 mln eurot (2022. a 5,8 mln eurot), konsolideerimata aruandes 5,4 mln eurot (2022. a 4,4 mln eurot).

#### Saadud toetused tegevusalade järgi

	Konsolideeritud				Konsolideerimata			
	2023		2022		2023		2022	
	Tegevus- kuludeks	Põhi- vara soetu- seks	Tegevus- kuludeks	Põhi- vara soetu- seks	Tegevus- kuludeks	Põhi- vara soetu- seks	Tegevus- kuludeks	Põhi- vara soetu- seks
Haridus	549,7	38,4	476,8	34,7	548,3	38,5	475,6	33,5
Transport	106,2	54,5	98,6	36,6	36,6	54,3	38,5	36,6
Üldised valitsussektori teenused	128,0	2,2	120,7	11,8	122,8	1,1	115,3	11,7
Sotsiaalne kaitse	125,6	1,6	93,9	6,1	124,6	1,6	93,0	5,2
Vaba aeg, kultuur, religioon	18,4	19,8	14,2	21,6	13,1	17,6	10,7	19,3
Tervishoid	2,9	27,0	2,3	12,1	0,6	0,7	0,3	1,3
Muu majandus	14,0	10,3	11,9	14,7	3,8	8,5	3,0	10,2
Elamu- ja kommunaalmajandus	1,0	17,5	2,2	26,7	1,5	8,6	1,2	14,8
Keskkonnakaitse	4,2	5,3	3,0	6,9	4,2	3,7	2,9	2,6
Riigikaitse	1,5	0,7	0,0	0,0	1,5	0,7	0,0	0,0
Avalik kord ja julgeolek	0,6	0,6	0,3	0,3	0,6	0,6	0,3	0,3



Põhivara soetamiseks saadi konsolideeritud aruandes 5,1 mln eurot (2022. a 13,7 mln eurot) mitterahaliselt (toetused kanti otse tarnijatele) ja 6,3 mln eurot üle antud varadena (2022. a 8,1 mln eurot) (vt lisa b6, b7).

Põhivara soetamiseks saadi konsolideerimata aruandes 1,7 mln eurot (2022. a 3,1 mln eurot) mitterahalisena (toetused kanti otse tarnijatele) ja 4,5 mln eurot üle antud varadena (2022. a 7,9 mln eurot) (vt lisa b6, b7).

Rahavoogude aruandes on põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimist korrigeeritud veel saadud ettemaksete ja nõuete muutusega.

#### B. Antud toetused

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Peretoetused	-18,9	-18,3	-19,2	-18,6
Toimetulekutoetus	-45,6	-54,8	-45,6	-54,8
Toetused puudega inimestele	-8,7	-8,9	-8,8	-9,2
Õppetoetused	-4,3	-3,9	-4,3	-3,9
Sotsiaaltoetustelt makstud sotsiaalmaks	-4,1	-3,7	-4,1	-3,7
Eakate sotsiaalhoolekandeteenused ja toetused	-42,7	-2,7	-51,1	-2,7
Muud sotsiaaltoetused	-13,2	-26,8	-13,0	-26,6
Antud sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	-160,7	-141,6	-229,7	-221,2
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-13,9	-11,9	-45,0	-72,1
<b>Kokku antud toetused</b>	<b>-312,1</b>	<b>-272,6</b>	<b>-420,8</b>	<b>-412,8</b>

#### Antud toetused tegevusala järgi

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Sotsiaalne kaitse	-135,1	-117,0	-146,7	-118,3
Transport	-90,3	-80,2	-137,3	-174,4
Vaba aeg, kultuur, religioon	-43,3	-39,3	-54,9	-51,1
Haridus	-22,1	-17,0	-39,8	-29,7
Elamu- ja kommunaalmajandus	-7,7	-8,6	-12,0	-11,8
Muu majandus	-4,6	-4,2	-10,2	-8,3
Keskkonnakaitse	-4,4	-1,8	-5,5	-3,3
Üldised valitsussektori teenused	-3,1	-2,9	-6,8	-6,3
Tervishoid	-0,9	-0,8	-7,0	-8,8
Avalik kord ja julgeolek	-0,6	-0,8	-0,6	-0,8
<b>Antud toetused kokku</b>	<b>-312,1</b>	<b>-272,6</b>	<b>-420,8</b>	<b>-412,8</b>

Rahavoogude aruandes on antud toetusi põhivara soetuseks vähendatud mitterahalise sihtfinantseerimisega (vt lisa b6, b7). Samuti on arvestatud põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimise ettemaksete ja kohustiste muutusega.

#### Lisa b12

#### Kaupade ja teenuste müük

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Tulud tervishoiust</b>	<b>573,0</b>	<b>508,3</b>	<b>17,8</b>	<b>16,8</b>
Haiglate tulud	530,3	465,2	0,0	0,0
Muud tulud tervishoiust	42,7	43,1	17,8	16,8
<b>Elamu- ja kommunaaltegevuse tulud</b>	<b>169,2</b>	<b>152,6</b>	<b>37,5</b>	<b>35,7</b>
Üür ja rent	37,0	33,3	25,0	22,5
Tulud kommunaalteenustelt	116,8	103,0	10,0	10,8

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Muud elamu- ja kommunaltegevuse tulud	15,4	16,3	2,5	2,4
<b>Tulu haridusalasest tegevusest</b>	<b>74,5</b>	<b>64,4</b>	<b>71,1</b>	<b>62,1</b>
Tulu toitlustusteenuselt	16,8	12,9	16,2	12,5
Lasteaedade kohatasu	34,7	32,2	34,7	32,2
Muud tulud haridusalasest tegevusest	23,0	19,3	20,2	17,4
<b>Muu toodete ja teenuste müük</b>	<b>175,5</b>	<b>155,8</b>	<b>84,0</b>	<b>79,9</b>
Tulud transporditeenustelt	12,4	10,8	5,5	4,8
Tulud kultuuri- ja vaba aja sisustamise tegevusest	37,6	31,7	25,7	22,0
Tulud sotsiaalialasest tegevusest	61,2	59,7	38,6	39,0
Muu toodete ja teenuste müük	64,3	53,6	14,2	14,1
<b>Kokku kaupade ja teenuste müük</b>	<b>994,3</b>	<b>883,3</b>	<b>212,5</b>	<b>196,8</b>

### Lisa b13

#### Muud tulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Kasum/kahjum põhivara müügist (vt b6, b7)	11,4	12,5	10,2	11,5
Tulud loodusressursside kasutada andmisest (vt lisa b2)	14,4	15,4	14,4	15,4
Traavid (vt lisa b2)	3,8	2,2	2,5	2,0
Saastetasud (vt lisa b2)	0,4	0,5	0,4	0,5
Võlalt arvestatud intressitulu	0,2	0,2	0,1	0,2
Muud tulud	6,3	6,4	3,5	3,9
<b>Muud tulud kokku</b>	<b>36,5</b>	<b>37,2</b>	<b>31,1</b>	<b>33,5</b>

Rahavoogude aruandes on laekumisi põhivara müügist korrigeeritud nõuete muutusega, konsolideeritud aruandes vähenemine 0,3 mln eurot (2022. a vähenemine 1,3 mln eurot), konsolideerimata aruandes 0 eurot (2022. a vähenemine 1,3 mln eurot).

### Lisa b14

#### Tööjõukulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Töötasukulud</b>				
Valitavad ja ametisse nimetatavad isikud	-15,1	-14,7	-15,1	-14,7
Ametnikud	-83,3	-73,1	-83,3	-73,1
Nõukogude ja juhatuste liikmed	-11,6	-10,7	0,0	0,0
Töötajad	-1 326,7	-1 116,6	-950,5	-790,3
<b>Põhikohaga töötajate töötasu kokku</b>	<b>-1 436,7</b>	<b>-1 215,1</b>	<b>-1 048,9</b>	<b>-878,1</b>
Ajutiste ja koosseisuväliste töötajate töötasu kokku	-31,2	-27,6	-21,9	-19,6
<b>Töötasukulud kokku</b>	<b>-1 467,9</b>	<b>-1 242,7</b>	<b>-1 070,8</b>	<b>-897,7</b>
<b>Keskmine töötajate arv (inimest taandatuna täistööajale)</b>				
Valitavad ja ametisse nimetatavad isikud	248	232	248	232

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Ametnikud	3 063	3 023	3 063	3 023
Nõukogude ja juhatuste liikmed	303	312	0	0
Töötajad	63 553	63 290	48 121	48 000
<b>Keskmine töötajate arv kokku</b>	<b>67 167</b>	<b>66 857</b>	<b>51 432</b>	<b>51 255</b>
<b>Muud tööjõukulud</b>				
Erisoodustused	-3.1	-2.8	-1.7	-1.4
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	-493.4	-416.7	-361.7	-302.6
Kapitaliseeritud oma valmistatud põhivara maksumusse	0.9	1.0	0.1	0.1
<b>Muud tööjõukulud kokku</b>	<b>-495,6</b>	<b>-418,5</b>	<b>-363,3</b>	<b>-303,9</b>
<b>Tööjõukulud kokku</b>	<b>-1 963,5</b>	<b>-1 661,2</b>	<b>-1 434,1</b>	<b>-1 201,6</b>

Tööjõukulud tegevusalade lõikes on esitatud lisa b18.

## Lisa b15

### Majandamiskulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulud	-225,4	-227,7	-195,2	-192,1
Rajatiste majandamiskulud	-163,9	-145,7	-160,2	-140,9
Meditiinitarbed ja -teenused	-121,6	-111,4	-7,4	-7,9
Toiduained ja toitlustusteenused	-65,2	-54,5	-56,9	-47,0
Õppevahendite ja koolituse kulud	-51,3	-46,5	-51,8	-46,5
Töömashinate, seadmete ja inventari majandamiskulud	-50,9	-46,9	-29,3	-28,8
Kommunikatsiooni-, kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud	-49,3	-41,1	-42,1	-35,3
Sõidukite majandamiskulud	-45,7	-58,8	-14,2	-13,8
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	-44,8	-39,2	-33,8	-30,3
Tootmiskulud	-33,6	-34,0	-0,4	-0,4
Transporditeenused	-33,1	-24,9	-35,3	-29,1
Sotsiaalteenused	-32,0	-33,5	-42,1	-44,5
Administreerimiskulud	-31,0	-28,3	-21,6	-19,6
Tööjõu koolituskulud	-14,7	-12,3	-11,7	-9,9
Uurimis- ja arendustööd	-6,3	-5,6	-4,9	-4,3
Muud mitmesugused majanduskulud	-31,0	-30,0	-23,2	-21,5
<b>Kokku majandamiskulud</b>	<b>-999,8</b>	<b>-940,4</b>	<b>-730,1</b>	<b>-671,9</b>

Majanduskulud tegevusalade lõikes on esitatud lisa b18.

## Lisa b16

### Põhivara amortisatsioon

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Kinnisvarainvesteeringute amortisatsioon (vt lisa b6)	-7,9	-6,4	-6,1	-4,7

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Materiaalse põhivara amortisatsioon (vt lisa b7)	-355,3	-315,1	-236,5	-206,5
Immateriaalse põhivara amortisatsioon	-2,4	-2,4	-0,8	-0,8
<b>Põhivara amortisatsioon kokku</b>	<b>-365,6</b>	<b>-323,9</b>	<b>-243,4</b>	<b>-212,0</b>

Põhivara amortisatsioon tegevusalade lõikes on esitatud lisas b18.

#### Lisa b17

#### Muud kulud

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
Käibemaksukulu tegevuskuludelt	-130,9	-119,8	-105,0	-96,2
Käibemaksukulu põhivara soetuselt	-73,7	-73,2	-63,6	-64,6
Muud maksu- ja lõivukulud	-8,7	-9,7	-0,7	-0,3
Kulu ebatõenäoliselt laekuvaks arvatud nõuetest	-1,4	-1,3	-1,1	-1,2
Muud kulud	-2,2	-1,1	-1,6	-0,4
<b>Muud kulud kokku</b>	<b>-216,9</b>	<b>-205,1</b>	<b>-172,0</b>	<b>-162,7</b>

#### Lisa b18

#### Kulud tegevusalade lõikes

mln eurot

#### A. Konsolideeritud aruanne

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku
Üldised valitsussektori teenused	137,1	42,8	16,3	47,8	244,0	131,2	39,8	17,7	21,3	210,0
Avalik kord ja	5,6	2,6	0,4	0,8	9,4	4,7	2,0	0,1	0,5	7,3
Majandus	117,8	159,1	125,9	44,8	447,6	99,8	154,6	108,7	33,5	396,6
Keskkonnakaitse	21,2	115,0	16,0	25,6	177,8	19,1	96,8	14,2	23,0	153,1
Elamu- ja kommunaal- majandus	56,1	96,3	60,5	19,2	232,1	48,8	100,1	54,2	19,0	222,1
Tervishoid	363,7	174,2	27,5	34,7	600,1	313,1	160,8	23,7	30,0	527,6
Vaba aeg, kultuur, religioon	111,5	87,3	41,2	20,9	260,9	98,9	82,0	33,7	17,7	232,3
Haridus	1 029,5	257,5	70,6	61,3	1 418,9	845,4	239,4	65,3	65,2	1 215,3
Sotsiaalne kaitse	121,0	65,0	7,2	7,0	200,2	100,2	64,9	6,3	9,4	180,8
<b>Kulud kokku</b>	<b>1 963,5</b>	<b>999,8</b>	<b>365,6</b>	<b>262,1</b>	<b>3 591,0</b>	<b>1 661,2</b>	<b>940,4</b>	<b>323,9</b>	<b>219,6</b>	<b>3 145,1</b>

## B. Konsolideerimata aruanne

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon ja väärtuse muutus	Muud kulud	Kokku
Üldised valitsussektori teenused	132,1	40,2	16,2	47,2	235,7	126,9	37,2	17,6	20,8	202,5
Avalik kord ja	5,6	2,9	0,2	0,8	9,5	4,7	2,2	0,1	0,5	7,5
Majandus	31,6	96,1	91,1	41,5	260,3	22,6	80,1	75,3	31,5	209,5
Keskkonnakaitse	8,7	104,2	5,5	21,6	140,0	7,8	87,3	4,3	17,6	117,0
Elamu- ja kommunaal- majandus	22,2	57,5	18,5	12,4	110,6	18,0	58,5	14,8	13,4	104,7
Tervishoid	16,1	5,5	1,9	1,0	24,5	14,1	5,2	2,3	1,1	22,7
Vaba aeg, kultuur, religioon	97,7	80,4	35,4	19,8	233,3	87,0	76,2	28,6	16,9	208,7
Haridus	1 020,4	275,0	68,6	60,8	1 424,8	837,8	255,1	63,7	66,2	1 222,8
Sotsiaalne kaitse	99,7	68,3	6,0	5,3	179,3	82,7	70,1	5,3	7,8	165,9
<b>Kulud kokku</b>	<b>1 434,1</b>	<b>730,1</b>	<b>243,4</b>	<b>210,4</b>	<b>2 618,0</b>	<b>1 201,6</b>	<b>671,9</b>	<b>212,0</b>	<b>175,8</b>	<b>2 261,3</b>

Muudes kuludes kajastuvad muud tegevuskulud, intressikulu ja muud finantskulud.

Lisa b19

Tehingud avaliku sektori ja sidusüksustega

mln eurot

## A. Nõuded ja kohustised teiste avaliku sektori ja sidusüksustega

	Konsolideeritud			Konsolideerimata		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Varad</b>	<b>311,8</b>	<b>279,9</b>	<b>252,8</b>	<b>328,4</b>	<b>314,4</b>	<b>282,4</b>
<b>Käibevara</b>	<b>311,7</b>	<b>279,8</b>	<b>252,7</b>	<b>270,8</b>	<b>244,7</b>	<b>206,4</b>
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	166,9	156,7	144,8	166,9	156,7	144,8
Muud nõuded ja ettemaksed	144,8	123,1	107,9	103,9	88,0	61,6
<b>Põhivara</b>	<b>0,1</b>	<b>0,1</b>	<b>0,1</b>	<b>57,6</b>	<b>69,7</b>	<b>76,0</b>
Muud nõuded ja ettemaksed	0,1	0,1	0,1	57,6	69,7	76,0
<b>Kohustised</b>	<b>190,0</b>	<b>178,8</b>	<b>206,8</b>	<b>151,0</b>	<b>139,2</b>	<b>214,2</b>
<b>Lühiajalised kohustised</b>	<b>142,8</b>	<b>124,4</b>	<b>148,7</b>	<b>118,6</b>	<b>101,4</b>	<b>172,7</b>
Võlad tarnijatele	15,3	21,1	13,8	18,2	22,0	15,7
Maksuvõlad	82,8	72,4	66,2	59,7	51,0	107,8
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	37,9	23,8	62,9	37,1	24,6	45,7
Laenukohustused	6,8	7,1	5,8	3,6	3,8	3,5
<b>Pikaajalised kohustised</b>	<b>47,2</b>	<b>54,4</b>	<b>58,1</b>	<b>32,4</b>	<b>37,8</b>	<b>41,5</b>
Laenukohustised	46,1	53,1	56,8	23,3	26,8	29,3
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	1,1	1,3	1,3	9,1	11,0	12,2

## B. Tulud ja kulud teistelt avaliku sektori üksustelt

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	2023	2022	2023	2022
<b>Tegevustulud</b>	<b>3 457,5</b>	<b>3 100,7</b>	<b>2 802,0</b>	<b>2 525,9</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustumaksud	1 764,1	1 603,2	1 764,1	1 603,2
Kaupade ja teenuste müük	562,2	499,3	39,7	40,9
Saadud toetused	1 115,5	981,2	982,7	865,0
Muud tulud	15,7	17,0	15,5	16,8
<b>Tegevuskulud</b>	<b>-333,6</b>	<b>-333,1</b>	<b>-502,8</b>	<b>-519,1</b>
Antud toetused	-11,5	-6,4	-204,5	-220,7
Majandamiskulud	-107,9	-123,5	-129,4	-137,4
Muud tegevuskulud	-214,2	-203,2	-168,9	-161,0
<b>Tegevustulem</b>	<b>3 123,9</b>	<b>2 767,6</b>	<b>2 299,2</b>	<b>2 006,8</b>
<b>Finantstulud ja -kulud</b>	<b>11,8</b>	<b>0,7</b>	<b>14,1</b>	<b>13,9</b>
Tulem osalustelt	14,2	1,6	12,7	13,7
Muud finantstulud ja -kulud	-2,4	-0,9	1,4	0,2
<b>Aruandeperioodi tulem</b>	<b>3 135,7</b>	<b>2 768,3</b>	<b>2 313,3</b>	<b>2 020,7</b>

Konsolideeritud aruandes kajastatakse konsolideerimisgruppi hõlmatud üksuste tehinguid riigiga ja muude avalik-õiguslike juriidiliste isikutega (v.a kohalikud omavalitsused) ning nende valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingutega, samuti kõikide avaliku sektori sidusüksustega (olulise mõju all olevad äriühingud ja sihtasutused).

Konsolideerimata aruandes kajastatakse konsolideerimisgruppi hõlmatud üksuste tehinguid valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingutega, samuti riigiga ja muude avalik-õiguslike juriidiliste isikutega (v.a kohalikud omavalitsused) ning nende valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingutega, samuti kõikide avaliku sektori sidusüksustega (olulise mõju all olevad äriühingud ja sihtasutused).

### Lisa b20

#### Avalikustamisele kuuluvad tehingud muude seotud isikutega

mln eurot

Vastavalt avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendile avaldatakse aastaaruandes informatsiooni tehingute kohta, mis ei vasta õigusaktidele või raamatupidamiskohustuslase üldistele regulatsioonidele või turutingimustele, raamatupidamiskohustuslase kõrgema juhtkonna ja tegevjuhtkonna liikmete ja nende lähedaste pereliikmete ning nende valitseva mõju all olevate sihtasutuste, mittetulundusühingute ja äriühingutega tehtud tehingute kohta.

Kohaliku omavalitsuse üksused on sellest lähtudes kajastanud aruandluses seotud isikutega tehtud tehinguid:

	2023	2022
Nõuded	0,0	0,4
Kohustised	0,1	0,2
Äriühingutelt soetatud põhivara	0,0	0,1
Tulu kaupade ja teenuste müügist	0,2	0,2
Antud toetused sihtasutustele ja mittetulundusühingutele	-1,2	-1,4
Majanduskulud sihtasutustelt ja mittetulundusühingutelt	-0,3	-0,4
Majanduskulud äriühingutelt	-0,3	-0,6
Majanduskulud füüsilistelt isikutelt	-0,7	-0,7

**Lisa b21**

**Olulised tingimuslikud kohustised ja nõuded**

mln eurot

	Konsolideeritud		Konsolideerimata	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
<b>Tingimuslikud kohustised</b>	<b>680,0</b>	<b>1 002,6</b>	<b>433,4</b>	<b>544,3</b>
Tarnelepingud ja investeerimiskohustused põhivara soetamiseks	278,3	415,3	261,4	374,8
Katkestamatud kasutusrendikohustised	147,6	145,3	141,8	141,0
Toetuste andmise ja kaasfinantseerimise kohustised	13,6	7,4	4,1	1,6
Laenutagatiseks panditud põhivara (vt lisa b6, b7)	208,6	202,4	14,2	7,6
Laenutagatiseks panditud käibevara	24,1	25,4	0,0	0,0
Muud tingimuslikud kohustised	7,8	206,8	11,9	19,3
<b>Tingimuslikud nõuded</b>	<b>131,0</b>	<b>108,4</b>	<b>56,1</b>	<b>59,5</b>
Katkestamatud kasutusrendinõuded	20,4	16,4	12,2	7,3
Nõuded toetuste saamiseks sõlmitud lepingute alusel	110,6	92,0	43,9	52,2

Kasutusrendile antud ja kapitalirenditingimustel renditud varade bilansiline jääkväärtus on esitatud lisades b6 ja b7.

## 4 Informatsioon avaliku sektori ja valitsussektori kohta

### 4.1 Bilanss

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor			Lisa
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	
Varad							
Käibevara							
Raha	3 004,1	2 734,5	2 504,5	2 303,5	2 138,5	2 646,2	c2
Finantsinvesteeringud	3 563,4	3 811,1	2 039,0	1 377,4	1 864,2	453,0	c3
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	1 352,0	1 285,5	1 153,0	1 402,3	1 339,0	1 210,8	
Muud nõuded ja ettemaksed	3 056,4	2 716,0	3 112,8	1 397,3	1 064,5	746,8	c4
Tuletisinstrumendid	59,7	199,8	160,2	0,0	0,0	0,0	
Varud	693,7	771,9	393,1	441,9	432,2	231,6	
Immateriaalne käibevara	216,5	444,1	208,6	0,0	0,0	0,0	a12
Bioloogilised varad	69,6	62,6	41,6	3,1	3,1	1,8	c11
Käibevara kokku	12 015,4	12 025,5	9 612,8	6 925,5	6 841,5	5 290,2	
Põhivara							
Osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes	0,0	0,0	0,0	17,3	19,0	18,9	c5
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates	267,6	180,4	163,7	4 005,6	4 183,8	4 024,4	c6
Finantsinvesteeringud	11 882,9	12 314,2	12 763,4	731,4	518,1	348,6	c3
Muud nõuded ja ettemaksed	756,5	913,1	903,4	784,5	931,5	913,2	c4
Tuletisinstrumendid	257,8	496,5	187,6	0,0	0,0	0,0	
Kinnisvarainvesteeringud	267,0	252,5	248,7	205,7	202,2	203,7	c7
Materiaalne põhivara	17 830,5	17 064,2	16 360,5	11 379,2	10 085,9	9 590,4	c8
Immateriaalne põhivara	429,9	374,9	344,9	291,8	242,8	208,7	c9
Bioloogilised varad	2 424,6	2 188,9	946,6	30,9	30,6	18,5	c11
Põhivara kokku	34 116,8	33 784,7	31 918,8	17 446,4	16 213,9	15 326,4	
Varad kokku	46 132,2	45 810,2	41 531,6	24 371,9	23 055,4	20 616,6	



	Avalik sektor			Valitsussektor			Lisa
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	
<b>Kohustised ja netovara</b>							
<b>Lühiajalised kohustised</b>							
Saadud maksude, lõivude, trahvide ettemaksed	636,9	682,7	603,8	642,5	695,2	615,8	
Võlad tarnijatele	793,1	745,0	589,5	521,5	504,1	405,2	
Võlad töötajatele	423,7	364,8	325,1	351,5	292,1	263,0	
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	15 480,2	15 315,1	15 497,5	1 901,6	1 593,3	1 155,3	c12
Eraldised	478,4	888,0	479,6	154,2	406,2	134,5	c13
Laenukohustised	1 458,5	1 768,3	948,8	755,5	583,3	624,7	c14
Tuletisinstrumendid	67,8	169,1	116,1	0,0	0,0	0,0	
<b>Lühiajalised kohustised kokku</b>	<b>19 338,6</b>	<b>19 933,0</b>	<b>18 560,4</b>	<b>4 326,8</b>	<b>4 074,2</b>	<b>3 198,5</b>	
<b>Pikaajalised kohustised</b>							
Eraldised	4 636,4	4 124,8	3 803,2	4 577,5	4 075,2	3 753,0	c13
Laenukohustised	8 186,6	6 559,4	6 040,6	6 627,6	5 729,7	4 568,9	c14
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	83,0	76,8	85,3	51,7	44,7	50,8	c12
Tuletisinstrumendid	16,6	32,1	37,8	0,0	0,0	0,0	
<b>Pikaajalised kohustised kokku</b>	<b>12 922,6</b>	<b>10 793,1</b>	<b>9 966,9</b>	<b>11 256,8</b>	<b>9 849,6</b>	<b>8 372,7</b>	
<b>Kohustised kokku</b>							
<b>Kohustised kokku</b>	<b>32 261,2</b>	<b>30 726,1</b>	<b>28 527,3</b>	<b>15 583,6</b>	<b>13 923,8</b>	<b>11 571,2</b>	
<b>Netovara</b>							
<b>Vähemusosalus</b>	<b>294,6</b>	<b>295,8</b>	<b>277,3</b>	<b>16,6</b>	<b>13,9</b>	<b>11,2</b>	
<b>Avaliku või valitsussektori netovara</b>							
Reservid	1 228,8	1 189,7	1 174,6	743,0	703,9	691,6	c16
Riskimaandamise reserv	141,6	698,4	211,5	0,0	0,0	0,0	a18
Muud reservid	13,3	12,5	8,2	0,0	0,0	0,0	
Akumuleeritud tuleml	12 192,7	12 887,7	11 332,7	8 028,7	8 413,8	8 342,6	
<b>Avaliku või valitsussektori netovara kokku</b>	<b>13 576,4</b>	<b>14 788,3</b>	<b>12 727,0</b>	<b>8 771,7</b>	<b>9 117,7</b>	<b>9 034,2</b>	
<b>Netovara kokku</b>	<b>13 871,0</b>	<b>15 084,1</b>	<b>13 004,3</b>	<b>8 788,3</b>	<b>9 131,6</b>	<b>9 045,4</b>	
<b>Kohustised ja netovara kokku</b>							
<b>Kohustised ja netovara kokku</b>	<b>46 132,2</b>	<b>45 810,2</b>	<b>41 531,6</b>	<b>24 371,9</b>	<b>23 055,4</b>	<b>20 616,6</b>	

## 4.2 Tulemiaruanne

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor		Lisa
	2023	2022	2023	2022	
Tegevustulud					
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	12 193,4	11 423,6	12 281,8	11 494,3	c17
Kaupade ja teenuste müük	4 048,1	4 254,2	1 066,8	963,5	c18
Saadud toetused	1 429,5	1 236,2	1 363,1	1 150,2	c15
Muud tulud	448,2	676,8	254,4	310,2	c19
Tegevustulud kokku	18 119,2	17 590,8	14 966,1	13 918,2	
Tegevuskulud					
Antud toetused	-6 873,7	-6 060,7	-6 945,3	-6 257,2	c15
Tööjõukulud	-4 938,8	-4 170,2	-4 444,8	-3 698,1	c20
Majandamiskulud	-3 787,6	-3 811,4	-2 379,9	-2 244,7	c21
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus	-1 870,8	-1 114,6	-850,8	-730,0	c22
Edasiantud maksud, lõivud, trahvid	-512,5	-517,6	-512,5	-517,6	c23
Ebatõenäoliselt laekuvad maksud, lõivud, trahvid	-39,6	-35,2	-39,6	-34,2	c23
Muud kulud	-628,6	-941,4	-176,2	-148,6	c23
Tegevuskulud kokku	-18 651,6	-16 651,1	-15 349,1	-13 630,4	
Tegevustulem	-532,4	939,7	-383,0	287,8	
Tulem bioloogilise vara õiglase väärtuse muutusest	242,9	1 263,5	0,5	13,4	c11
Finantstulud ja –kulud					c24
Tulem osalustelt	71,8	33,1	234,3	321,7	
Intressikulu	-706,0	-510,9	-333,1	-176,9	
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt	486,9	260,6	81,6	-8,3	
Muud finantstulud	27,7	4,2	3,2	6,0	
Muud finantskulud	-0,4	-0,5	-0,3	-0,5	
Finantstulud ja -kulud kokku	-120,0	-213,5	-14,3	142,0	
Aruandeperioodi tulem	-409,5	1 989,7	-396,8	443,2	
Sh avaliku või valitsussektori osa tulemist	-427,6	1 954,9	-399,3	440,5	
Sh vähemusosaluse osa tulemist	18,1	34,8	2,5	2,7	

## 4.3 Rahavoogude aruanne

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor		Lisa
	2023	2022	2023	2022	
Rahavood põhitegevusest					
Tegevustulem	-532,4	939,7	-383,0	287,8	
Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus	1 870,8	1 114,6	850,8	730,0	c22
Kasum/kahjum põhivara müügist	-39,0	-71,8	-37,5	-64,7	c19
Tulu põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimisest	-801,1	-606,8	-757,4	-545,8	c15
Kulu põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimisest	235,0	191,3	260,2	263,7	c15
Muud mitterahalised korrigeerimised	-288,7	182,8	-2,3	-6,4	
Kokku korrigeeritud tegevustulem	444,6	1 749,8	-69,2	664,6	
Käibevarade netomuutus	-303,4	-840,5	-167,1	-470,0	
Kohustiste netomuutus	84,5	943,0	-55,1	590,4	
Kokku rahavood põhitegevusest	225,7	1 852,3	-291,4	785,0	
Rahavood investeerimistegevusest					
Tasutud põhivara soetamisel	-2 580,0	-1 915,0	-1 624,9	-1 194,4	c10
Laekunud põhivara müügist	52,9	84,8	51,3	72,0	
Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	796,3	456,1	754,8	386,9	c15
Tasutud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-245,5	-177,7	-286,4	-229,8	c15
Tasutud finantsinvesteeringute soetamisel	-2 579,7	-3 628,8	-2 257,8	-2 092,1	
Laekunud finantsinvesteeringute müügist	3 264,5	2 290,0	2 536,2	497,2	
Tasutud osaluste omandamisel	-3,3	-14,1	-6,5	-8,4	c6
Laekunud dividendid	6,3	9,7	202,5	166,6	c6
Makstud dividendid, vähenemised valitseva mõju saamisest ja kadumisest ja ümberklassifitseerimisest	-19,2	-17,6	0,0	0,0	
Laekunud osaluste müügist, likvideerimisest, valitsus-sektoris ümberklassifitseerimisest	29,4	27,9	41,1	3,5	
Antud laenud	-34,2	-31,8	-29,2	-34,3	
Laekunud laenude tagasimaksed	150,3	58,2	149,7	51,0	
Laekunud finantstulud	450,6	182,4	67,0	2,8	
Rahavood investeerimistegevusest kokku	-711,6	-2 675,9	-402,2	-2 379,0	
Rahavood finantseerimistegevusest					
Laekunud laenukohustised	3 397,1	2 468,9	1 932,3	1 900,2	c14
Laenukohustiste tagasimaksed	-2 109,3	-1 115,0	-924,8	-795,0	c14
Makstud intressid ja muud finantskulud	-532,3	-300,3	-148,9	-18,9	
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	755,5	1 053,6	858,6	1 086,3	
Puhas rahavoog					
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul	2 734,5	2 504,5	2 138,5	2 646,2	c2
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul	3 004,1	2 734,5	2 303,5	2 138,5	c2
Raha ja selle ekvivalentide muutus	269,6	230,0	165,0	-507,7	

## 4.4 Netovara muutuste aruanne

mln eurot

### A. Avalik sektor

	Avaliku sektori netovara						Vähemusosalus	Kokku	Lisa
	Stabiliseerimis-reserv	Muud reservid (vt lisa c16)	Riski-maandamise reserv	Muud reservid	Akumuleeritud tulem	Kokku			
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>430,1</b>	<b>744,5</b>	<b>211,5</b>	<b>8,2</b>	<b>11 156,1</b>	<b>12 550,4</b>	<b>277,3</b>	<b>12 827,7</b>	
Arvestuspõhimõtte muutmine					176,6	176,6		176,6	a15
<b>Korrigeeritud jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>430,1</b>	<b>744,5</b>	<b>211,5</b>	<b>8,2</b>	<b>11 332,7</b>	<b>12 727,0</b>	<b>277,3</b>	<b>13 004,3</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus					0,6	0,6		0,6	c7
Materiaalse põhivara ümberhindlus					9,3	9,3		9,3	c8
Pensionieraldiste kindlustus-matemaatilised kasumid ja kahjumid					-394,7	-394,7		-394,7	a16
Riskimaandamisinstrumentide ümberhindlus			486,9			486,9	3,4	490,3	a18
Välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusest tekkinud valuutakursivahed ja sidusettevõtjate muu koondkasumi mõju				4,3		4,3		4,3	
Aruandeperioodi tulem					1 954,9	1 954,9	34,8	1 989,7	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>486,9</b>	<b>4,3</b>	<b>1 570,1</b>	<b>2 061,3</b>	<b>38,2</b>	<b>2 099,5</b>	
Vähemusosaluste ost ja müük						0,0	-2,1	-2,1	a9A
Makstud dividendid						0,0	-17,6	-17,6	
Ümberjaotamine	-6,2	21,3			-15,1	0,0		0,0	c16
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>423,9</b>	<b>765,8</b>	<b>698,4</b>	<b>12,5</b>	<b>12 887,7</b>	<b>14 788,3</b>	<b>295,8</b>	<b>15 084,1</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus					1,7	1,7		1,7	c7
Materiaalse põhivara ümberhindlus					5,8	5,8		5,8	c8
Pensionieraldiste kindlustus-matemaatilised kasumid ja kahjumid					-237,3	-237,3		-237,3	a16
Riskimaandamisinstrumentide ümberhindlus			-556,8			-556,8	-0,6	-557,4	a18
Välismaiste tütarettevõtjate ümberarvestusest tekkinud valuutakursivahed ja sidusettevõtjate muu koondkasumi mõju				0,8		0,8	0,3	1,1	
Aruandeperioodi tulem					-427,6	-427,6	18,1	-409,5	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-556,8</b>	<b>0,8</b>	<b>-657,4</b>	<b>-1 213,4</b>	<b>17,8</b>	<b>-1 195,6</b>	
Makstud dividendid						0,0	-19,2	-19,2	
Esmakordselt konsolideeritud osalused					1,5	1,5	0,2	1,7	

	Avaliku sektori netovara						Vähemusalus	Kokku	Lisa
	Stabiliseerimis-reserv	Muud reservid (vt lisa c16)	Riski-maandamise reserv	Muud reservid	Akumuleeritud tulem	Kokku			
Ümberjaotamine	16,3	22,8			-39,1	0,0		0,0	c16
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>440,2</b>	<b>788,6</b>	<b>141,6</b>	<b>13,3</b>	<b>12 192,7</b>	<b>13 576,4</b>	<b>294,6</b>	<b>13 871,0</b>	

#### B. Valitsussektor

	Stabiliseerimis-reserv	Muud reservid	Akumuleeritud tulem	Kokku	Vähemusalus	Kokku	Lisa
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>430,1</b>	<b>261,5</b>	<b>8 342,6</b>	<b>9 034,2</b>	<b>11,2</b>	<b>9 045,4</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus			0,6	0,6		0,6	c7
Materiaalse põhivara ümberhindlus			8,4	8,4		8,4	c8
Pensionieraldiste kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid			-394,7	-394,7		-394,7	a16
Aruandeperioodi tulem			440,5	440,5	2,7	443,2	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>54,8</b>	<b>54,8</b>	<b>2,7</b>	<b>57,5</b>	
Valitsussektorisse ümberklassifitseerimine ja osaluste korrigeerimine			28,7	28,7		28,7	
Ümberjaotamine	-6,2	18,5	-12,3	0,0		0,0	c16
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>423,9</b>	<b>280,0</b>	<b>8 413,8</b>	<b>9 117,7</b>	<b>13,9</b>	<b>9 131,6</b>	
Kinnisvarainvesteeringute ümberhindlus			1,7	1,7		1,7	c7
Materiaalse põhivara ümberhindlus			5,5	5,5		5,5	c8
Pensionieraldiste kindlustusmatemaatilised kasumid ja kahjumid			-237,3	-237,3		-237,3	a16
Aruandeperioodi tulem			-399,3	-399,3	2,5	-396,8	
<b>Aruandeperioodi kogutulem</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-629,4</b>	<b>-629,4</b>	<b>2,5</b>	<b>-626,9</b>	
Valitsussektorisse ümberklassifitseerimine ja osaluste korrigeerimine			283,4	283,4	0,2	283,6	
Ümberjaotamine	16,3	22,8	-39,1	0,0		0,0	c16
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>440,2</b>	<b>302,8</b>	<b>8 028,7</b>	<b>8 771,7</b>	<b>16,6</b>	<b>8 788,3</b>	

## 4.5 Arvestusmeetodid ja hindamisalused

Avaliku sektori aruandesse on konsolideeritud riik, kohaliku omavalitsuse üksused, muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja nende otsese või kaudse valitseva mõju all olevad isikud (üksused, kes on esitatud lisades a1, b1 ja c1).

Valitsussektori aruandesse on konsolideeritud riik (konsolideerimata aruanne), kohaliku omavalitsuse üksused (konsolideerimata aruanne) ning valitsussektoris kuuluvad muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud (vt lisa c1 A, konsolideerimata andmed). Lisaks kuuluvad valitsussektoris kõigi eelpool nimetatud avalik-õiguslike juriidiliste isikute valitseva mõju all olevad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud, kes saavad rohkem kui poole oma tuludest toetustena teistelt valitsussektori üksustelt ja kes ei ole piisavalt vabad tegema ärilisi otsuseid turutingimustest lähtuvalt. Valitsussektori defineerimisel rakendatakse Rahvusvahelise Valuutafondi GFS – *Government Finance Statistics* – ja Euroopa Liidu ESA – *European System of Accounts* – kehtestatud põhimõtteid.

Aruanne baseerub lisades a1, b1 ja c1 esitatud üksuste poolt esitatud aruandlusele vastavuses avaliku sektori finantsarvestuse ja –aruandluse juhendiga (vt 2.6. Arvestusmeetodid ja hindamisalused). Aruandesse hõlmatud üksuste omavahelised nõuded, kohustised, tulud ja kulud on elimineeritud.

Aruanne on koostatud miljonites eurodes.

## 4.6 Lisad (c1–c27)

### Lisa c1

#### Aruandes konsolideeritud üksused

mln eurot

Avaliku sektori aruandesse on konsolideeritud kõik aruandekohustuslased, sh riik, kohalikud omavalitsused, muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja kõigi eelpool toodud isikute valitseva mõju all olevad üksused (vt lisad a1, b1 ja c1).

Valitsussektori aruandesse on konsolideeritud riigiasutused (vt lisa a1 A.), kohaliku omavalitsuse üksused (konsolideerimata, vt lisa b1 A.), muud valitsussektoris kuuluvad avalik-õiguslikud juriidilised isikud (konsolideerimata, vt lisa c1 A.), riigi, kohalike omavalitsuste üksuste ja muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute valitseva mõju all olevad valitsussektoris kuuluvad sihtasutused, mittetulundusühingud ja tütarettevõttjad (vt lisad a1 B., b1 B., b1 C, c1 B.)

Käesolevas lisas on esitatud andmed nende juriidiliste isikute kohta, kes ei kuulu riigi ega ka kohalike omavalitsuste aruannetesse, kuid on lisaks riigile ja kohalikele omavalitsustele konsolideeritud avalikku sektorisse või ka valitsussektoris.

**A. Muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud**

	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevus- tulud	Tegevus- kulud	Tulem
<b>Kokku</b>	<b>17 347,8</b>	<b>2 981,8</b>	<b>3 937,1</b>	<b>-3 771,9</b>	<b>304,3</b>	<b>17 528,6</b>	<b>2 672,9</b>	<b>3 570,3</b>	<b>-3 352,3</b>	<b>186,0</b>
<b>Valitsussektorisse kuuluvad</b>	<b>2 880,2</b>	<b>2 407,1</b>	<b>3 925,2</b>	<b>-3 736,3</b>	<b>241,7</b>	<b>2 632,9</b>	<b>2 160,8</b>	<b>3 559,2</b>	<b>-3 318,6</b>	<b>244,3</b>
Tervisekassa	842,8	699,6	2 244,0	-2 147,5	115,5	727,9	579,7	2 049,9	-1 891,5	159,9
Eesti Töötukassa	703,6	568,8	857,9	-850,4	29,3	661,9	539,6	788,9	-757,2	33,7
Eesti Kunstiakadeemia	36,4	29,9	18,2	-17,5	0,7	34,8	29,1	15,7	-15,8	-0,1
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	21,0	19,3	12,8	-12,2	0,7	20,7	18,6	10,7	-10,7	0,0
Eesti Maaülikool	82,5	71,6	43,9	-50,3	-6,1	87,8	77,7	49,3	-45,4	4,0
Tallinna Ülikool	73,5	52,9	64,4	-56,3	8,0	68,3	44,9	54,1	-50,2	3,8
Tallinna Tehnikaülikool	164,7	129,2	141,1	-140,0	2,6	174,0	126,6	127,8	-125,5	2,5
Tartu Ülikool	364,6	273,4	277,4	-274,5	4,5	352,5	268,9	247,9	-247,7	0,3
Eesti Teaduste Akadeemia	7,2	6,7	3,4	-3,5	0,0	7,1	6,7	2,7	-2,8	-0,1
Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut	20,5	15,8	7,7	-7,7	0,2	20,3	15,6	7,8	-8,2	-0,4
Eesti Rahvusringhääling	39,8	34,3	50,2	-49,5	0,9	40,9	33,3	47,3	-46,2	1,1
Eesti Rahvusraamatukogu	61,6	55,6	41,6	-16,6	25,1	33,2	30,5	32,0	-16,0	15,9
Rahvusopera Estonia	11,0	8,7	17,2	-17,2	0,0	10,6	8,7	14,6	-15,4	-0,8
Eesti Kultuurkapital	44,5	40,5	41,4	-27,4	14,6	29,6	25,9	39,3	-31,5	7,7
Kaitseliit	60,2	55,5	56,1	-55,8	0,5	62,3	55,0	46,9	-46,5	0,3
Tagatisfond	341,6	341,5	38,4	-0,3	45,3	296,3	296,2	16,5	-0,3	16,4
Notarite Koda	2,3	2,1	1,6	-1,8	-0,2	2,6	2,3	1,5	-1,5	0,0
Audiitorkogu	0,9	0,9	0,7	-0,7	0,0	0,9	0,8	0,7	-0,7	0,0
Eesti Advokatuur	0,8	0,3	6,1	-6,0	0,1	0,6	0,2	4,7	-4,7	0,0
Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda	0,7	0,5	1,1	-1,1	0,0	0,6	0,5	0,9	-0,8	0,1
Patendivolinike Koda	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Valitsussektorisse mittekuuluvad</b>	<b>14 467,6</b>	<b>574,7</b>	<b>11,9</b>	<b>-35,6</b>	<b>62,6</b>	<b>14 895,7</b>	<b>512,1</b>	<b>11,1</b>	<b>-33,7</b>	<b>-58,3</b>
Eesti Pank ja Finantsinspeksioon	14 467,6	574,7	11,9	-35,6	62,6	14 895,7	512,1	11,1	-33,7	-58,3



**Muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes**

	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
	Varad	Netovara	Tegevustulud	Tegevuskulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevuskulud	Tegevuskulud	Tulem
<b>Kokku</b>	<b>29,3</b>	<b>24,3</b>	<b>18,2</b>	<b>-22,2</b>	<b>-4,0</b>	<b>33,6</b>	<b>28,4</b>	<b>23,7</b>	<b>-20,3</b>	<b>3,7</b>
<b>Valitsussektoris kuuluvad</b>	<b>2,1</b>	<b>0,9</b>	<b>8,3</b>	<b>-8,1</b>	<b>0,2</b>	<b>0,7</b>	<b>0,5</b>	<b>1,2</b>	<b>-1,1</b>	<b>0,0</b>
Eesti Kunstiakadeemia SA	0,3	0,2	0,2	-0,2	0,0	0,3	0,2	0,2	-0,2	0,0
SA Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Fond	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SA Eesti Maaülikooli Joosep Tootsi Fond	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0
SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
SA Artur Nilsoni Fond	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ Eesti Maaülikooli Spordiklubi	0,2	0,1	0,6	-0,6	0,0	0,1	0,1	0,6	-0,5	0,0
SA Tallinna Ülikooli Rahastu	0,2	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,2	0,1	0,1	-0,1	0,0
MTÜ Tallinna Ülikooli Spordiklubi	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ TTÜ Spordiklubi	0,1	-0,2	1,5	-1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ TTÜ Kultuurikeskus	0,0	0,0	0,3	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Läänemaa Elukeskkonna Tuleviku-uuringute SA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ Tartu Ülikooli Üliõpilasmaia	0,4	0,2	0,8	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi	0,8	0,4	4,1	-3,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MTÜ Tartu Välismaalaste	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0
Rektroite Nõukogu	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Valitsussektoris mittekuuluvad</b>	<b>27,2</b>	<b>23,4</b>	<b>9,9</b>	<b>-14,1</b>	<b>-4,2</b>	<b>32,9</b>	<b>27,9</b>	<b>22,5</b>	<b>-19,2</b>	<b>3,7</b>
SA Tartu Teaduspark	5,4	4,1	2,2	-2,0	0,1	5,6	4,0	1,6	-1,8	-0,2
SA Järvselja Õppe- ja Katsemetskond	15,4	15,3	-3,6	-1,4	-5,0	20,4	20,3	4,6	-1,0	3,7
MTÜ Dormitorium	1,7	1,4	1,4	-1,4	0,1	1,6	1,3	1,4	-1,4	0,0
MTÜ Tallinna Ülikooli Spordiklubi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0
MTÜ Tartu Üliõpilasküla	2,4	1,6	5,1	-4,6	0,5	2,0	1,1	4,7	-4,5	0,2
MTÜ Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,2	3,3	-3,5	0,0
MTÜ Tartu Üliõpilasmaia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,2	0,7	-0,8	0,0
MTÜ TTÜ Üliõpilasküla	2,3	1,0	4,8	-4,7	0,1	2,3	1,0	4,4	-4,3	0,1
MTÜ TTÜ Spordiklubi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2	1,4	-1,5	-0,1
MTÜ TTÜ Kultuurikeskus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	-0,2	0,0

**B. Muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute osalused tütarettevõtjates**

	Osaluse määr (%)	31.12.2023		2023			31.12.2022		2022		
		Varad	Netovara	Tegevustulud	Tegevuskulud	Tulem	Varad	Netovara	Tegevustulud	Tegevuskulud	Tulem
<b>Kokku</b>		<b>4,5</b>	<b>3,6</b>	<b>1,4</b>	<b>-1,3</b>	<b>0,0</b>	<b>4,2</b>	<b>3,3</b>	<b>1,5</b>	<b>-2,2</b>	<b>0,1</b>
<b>Valitsussektoris mittekuuluvad</b>		<b>4,5</b>	<b>3,6</b>	<b>1,4</b>	<b>-1,3</b>	<b>0,0</b>	<b>4,2</b>	<b>3,3</b>	<b>1,5</b>	<b>-2,2</b>	<b>0,1</b>
OÜ Muusa Majutus	100	3,3	2,7	0,6	-0,4	0,1	3,4	2,6	0,6	-0,4	0,1
OÜ Eerika Farm	100	0,6	0,4	0,8	-0,8	0,0	0,5	0,4	0,9	-0,8	0,1
E-Kyla Arendus OÜ	100	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OÜ Torni Hostel	100	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
E-dok OÜ	100	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
UniTartu Ventures OÜ	100	0,5	0,5	0,0	-0,1	-0,1	0,3	0,3	0,0	-1,0	-0,1

## Lisa c2

### Raha ja selle ekvivalendid

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Sularaha	18,8	19,6	18,3	2,1	2,0	1,3
Arvelduskontod pankades	1 656,1	1 819,6	2 182,0	1 329,1	1 390,3	2 423,7
Tähtaialised deposiidid pankades	1 329,2	895,3	304,5	972,3	746,2	221,5
<b>Raha kokku</b>	<b>3 004,1</b>	<b>2 734,5</b>	<b>2 504,8</b>	<b>2 303,5</b>	<b>2 138,5</b>	<b>2 646,5</b>
Rahalt ja selle ekvivalentidelt teenitud intressitulu (vt lisa c24)	146,4	8,9	2,9	49,5	1,2	-5,3

Valitsussektori rahast hoiustati 170,4 mln eurot 31.12.2023 seisuga Eesti Pangas (31.12.2022 seisuga 454,7 mln eurot).

## Lisa c3

### Finantsinvesteeringud

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised finantsinvesteeringud</b>	<b>3 563,4</b>	<b>3 811,1</b>	<b>2 039,0</b>	<b>1 377,4</b>	<b>1 864,2</b>	<b>453,0</b>
Võlakirjad õiglasest väärtuses	2 931,1	3 188,6	1 862,4	1 125,6	1 598,8	448,6
Tähtajani hoitavad võlakirjad amortiseeritud soetusmaksumuses	245,0	258,1	4,1	245,0	258,1	4,1
Lühiajalised laenuväärtuspaberite tagatiseks	143,2	178,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Noteeritud aktsiad ja osad	244,1	185,8	172,2	6,8	7,1	0,1
Muud lühiajalised finantsinvesteeringud	0,0	0,2	0,3	0,0	0,2	0,2
<b>Pikaajalised finantsinvesteeringud</b>	<b>11 882,9</b>	<b>12 314,2</b>	<b>12 763,4</b>	<b>731,4</b>	<b>518,1</b>	<b>348,6</b>
Tähtaialised deposiidid pankades	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Osalused investimisfondides õiglasest väärtuses	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
Muud investeeringud omakapitaliinstrumentidesse	0,0	0,0	4,5	0,0	0,0	4,5
Võlakirjad õiglasest väärtuses	0,6	0,4	0,4	0,6	0,4	0,4
Tähtajani hoitavad võlakirjad amortiseeritud soetusmaksumuses	95,6	35,7	21,7	95,6	35,7	21,7
Rahapoliitika eesmärgil hoitavad võlakirjad	10 456,8	10 987,8	9 932,2	0,0	0,0	0,0
Osalused rahvusvahelistes organisatsioonides	452,8	388,1	377,6	277,4	215,3	210,1
Osalus riskikapitalifondides (vt lisa a3)	352,4	260,5	109,4	352,4	260,5	109,4
Noteeritud aktsiad ja osad	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Noteerimata aktsiad ja osad	1,9	0,8	0,4	0,1	0,1	0,1
Muud pikaajalised finantsinvesteeringud	521,0	639,1	2 315,3	3,6	4,4	0,7
<b>Finantsinvesteeringud kokku</b>	<b>15 446,3</b>	<b>16 125,3</b>	<b>14 802,4</b>	<b>2 108,8</b>	<b>2 382,3</b>	<b>801,6</b>
Sh kajastatud õiglasest väärtuses	3 528,4	3 635,5	2 144,7	1 485,5	1 866,9	558,6

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Sh kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuses	11 917,9	12 489,8	12 657,7	623,3	515,4	243,0
Võlakirjadelt aruandeperioodil teenitud tulu (vt lisa c24)	72,5	154,5	138,4	35,4	-10,4	-3,2

Rahapoliitika eesmärgil hoitavate võlakirjadena kajastuvad Eesti Panga poolt euroala avaliku sektori väärtpaberite ostukava, pandeemia majandusmõjude ohjeldamise erakorralise varaostukava ja tagatud võlakirjade ostukava raames omandatud võlakirjad. Võlakirjad on kajastatud amortiseeritud soetusmaksumuses. Realiseeruvaid riske hallatakse euroala keskpankade vahel võrdeliselt osalusega Euroopa Keskpangas. Nimetatud võlakirjade turuväärtus oli 31.12.2023 seisuga 9 377,5 mln eurot (31.12.2022 seisuga 9 434,3 mln eurot). Ettevõtlussektori väärtpaberite vara väärtuse languse testi tulemusel pidas Euroopa Keskpank asjakohaseks luua 2023. aastal rahapoliitiliste operatsioonide krediitriskide katteks eraldi. Eesti Pank suurendas 2023. a eraldist finantsriskide katteks 87,2 mln euro võrra.

Lisaks riigi osalusele rahvusvahelistes organisatsioonides (vt lisa a3) moodustasid Eesti Panga vastavad osalused 175,4 mln eurot (31.12.2022 seisuga 172,8 mln eurot), sh osalus Euroopa Keskpangas 95,3 mln eurot (31.12.2022 seisuga sama) ning reservpositsioon Rahvusvahelises Valuutafondis (IMF) 79,9 mln eurot (31.12.2022 seisuga 77,3 eurot).

Muude pikaajaliste finantsinvesteeringutena kajastuvad Eesti Panga poolt Euroopa Keskpangale üle kantud välisvaluutareservid summas 113,7 mln eurot (31.12.2022 seisuga sama), rahapoliitiliste operatsioonidega seotud laenud euroala krediitiasutustele summas 0 eurot (31.12.2022 seisuga 150,0 mln eurot), arvestusühiku SDR konto IMF-is summas 361,2 mln eurot (31.12.2022 seisuga 371,7 mln eurot) ja IMFi vaestele riikidele soodustingimustel laenamise fond 42,5 mln eurot (31.12.2022 seisuga 0 eurot). Rahapoliitiliste operatsioonidega seotud laene euroala krediitiasutustele jagatakse euroala keskpankade poolt proportsionaalselt osalusega Euroopa Keskpangas.

#### Lisa c4

#### Muud nõuded ja ettemaksed

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised nõuded ja ettemaksed</b>	<b>3 056,4</b>	<b>2 716,0</b>	<b>3 112,8</b>	<b>1 397,3</b>	<b>1 064,5</b>	<b>746,8</b>
Nõuded ostjate vastu	448,6	497,3	398,1	85,8	66,4	48,1
Sh brutosummas	463,8	514,1	407,9	90,8	71,6	51,5
Sh ebatõenäoliselt laekuvad	-15,2	-16,8	-9,8	-5,0	-5,2	-3,4
Intressinõuded	108,4	76,7	47,9	20,5	9,3	2,2
Muud viitlaekumised	23,8	55,1	72,3	1,3	1,2	1,0
Laenunõuded	66,3	68,6	31,0	65,4	70,8	32,6
Laekumata sihtfinantseerimine (vt lisa c15)	893,0	724,4	539,0	889,6	723,8	532,3
Eurosüsteemisisesed nõuded	934,5	1 004,9	1 837,6	0,0	0,0	0,0
Makstud tagatisdeposiidid	187,5	46,3	33,3	1,2	1,3	1,1
Muud nõuded	68,1	57,2	25,3	23,2	16,2	15,2
Ettemakstud sihtfinantseerimine	74,9	77,1	55,9	78,6	88,4	64,8
Muud ettemakstud tulevaste perioodide kulud	251,3	108,4	72,4	231,7	87,1	49,5
<b>Pikaajalised nõuded ja ettemaksed</b>	<b>756,5</b>	<b>913,1</b>	<b>903,4</b>	<b>784,5</b>	<b>931,5</b>	<b>913,2</b>
Laenunõuded	646,2	783,5	839,2	674,1	794,6	841,9
Intressinõuded (vt lisa a6)	34,1	30,3	39,5	34,1	30,3	39,5
Sihtotstarbelised fondid (vt lisa a5)	0,0	0,0	0,0	15,0	14,8	14,8
Laekumata sihtfinantseerimine (vt lisa c15)	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Muud nõuded ja ettemaksed	70,2	93,3	18,7	55,3	85,8	11,0
<b>Nõuded ja ettemaksed kokku</b>	<b>3 812,9</b>	<b>3 629,1</b>	<b>4 016,2</b>	<b>2 181,8</b>	<b>1 996,1</b>	<b>1 660,0</b>

Eurosüsteemisesed nõuded on Eesti Panga nõuded Euroopa Keskpangale seoses europangatähtede jaotamisega summas 858,8 mln eurot (31.12.2022 seisuga 1 004,9 mln eurot) ja muud eurosüsteemisesed nõuded 75,7 mln eurot (31.12.2022 seisuga 0 eurot).

## Lisa c5

### Osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes

#### A. Avalik sektor

Avaliku sektori aruandes on sihtasutused ja mittetulundusühingud (vt lisad a1 B1, b1 B, c1 B) konsolideeritud rida-realt meetodil.

#### B. Valitsussektor

	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Riigi osalused (vt lisa a8)	8,3	8,3	8,3
Kohalike omavalitsuste üksuste osalused (vt lisa b4)	2,1	3,7	3,7
Muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute osalused	6,9	7,0	6,9
<b>Kokku osalused sihtasutustes ja mittetulundusühingutes</b>	<b>17,3</b>	<b>19,0</b>	<b>18,9</b>

## Lisa c6

### Osalused tütar- ja sidusettevõtjates

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Riigi osalused (vt lisa a9)	90,7	89,4	67,5	3 603,4	3 823,8	3 671,4
Riigi valitsussektoris kuuluvatele sihtasutustele ja äriühingutele kuuluvad	0,0	0,0	0,0	8,9	9,0	9,0
Kohalike omavalitsuste üksuste osalused (vt lisa b5)	188,0	99,6	104,6	388,0	348,4	341,6
Muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute osalused	0,7	0,6	0,5	5,3	2,8	2,4
Sektorite vahelised elimineerimised	-11,8	-9,2	-8,9	0,0	-0,2	0,0
<b>Kokku osalused tütar- ja sidusettevõtjates</b>	<b>267,6</b>	<b>180,4</b>	<b>163,7</b>	<b>4 005,6</b>	<b>4 183,8</b>	<b>4 024,4</b>

### Osaluste liikumine

	Avalik sektor	Valitsussektor		
	Sidusettevõtjad	Tütarettevõtjad	Sidusettevõtjad	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>163,7</b>	<b>3 936,8</b>	<b>87,6</b>	<b>4 024,4</b>
Rahalised sisse- ja väljamaksed	14,1	8,4	0,0	8,4
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	0,0	3,3	0,0	3,3
Saadud müügist	-0,7	-3,5	0,0	-3,5
Kasum/kahjum osaluste müügist	0,6	3,4	0,0	3,4
Ümberklassifitseerimine	0,6	-3,9	0,0	-3,9
Saadud dividendid	-9,7	0,0	0,0	0,0
Kasum/kahjum kapitaliosaluse meetodil (vt lisa c24)	4,2	0,0	0,0	0,0
Otse netovara reservides kajastatud sidus-ettevõtjate koondkasumi mõju valuutakursivahedest	7,6	0,0	0,0	0,0
Allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa c24)	0,0	151,6	0,1	151,7
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>180,4</b>	<b>4 096,1</b>	<b>87,7</b>	<b>4 183,8</b>

	Avalik sektor	Valitsussektor		
	Sidusettevõtjad	Tütarettevõtjad	Sidusettevõtjad	Kokku
Rahalised sisse- ja väljamaksed	3,3	6,5	0,0	6,5
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	77,8	-79,8	77,8	-2,0
Kasum mitterahalise sissemakse ümberhindamisest (vt lisa b5 B.)	0,0	71,6	0,0	71,6
Saadud müügist	0,2	0,2	0,0	0,2
Kasum/kahjum osaluste müügist	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
Valitsussektoris ümberklassifitseerimine	0,0	-214,3	0,0	-214,3
Saadud dividendid	-6,3	0,0	0,0	0,0
Kasum/kahjum kapitaliosaluse meetodil (vt lisa c24)	12,9	0,0	0,0	0,0
Otse netovara reservides kajastatud sidusettevõtjate koondkasumi mõju valuutakursivahedest	-0,5	0,0	0,0	0,0
Allahindlused ja allahindluste tühistamised (vt lisa c24)	0,0	-39,9	-0,1	-40,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>267,6</b>	<b>3 840,2</b>	<b>165,4</b>	<b>4 005,6</b>

2023. a algusest klassifitseeriti valitsussektoris ümber 2 riigi ja 18 kohaliku omavalitsuse üksuse äriühingut, kokku netovarade mahuga 214,3 mln eurot.

#### Osalistelt saadud dividendid

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Tütarettevõtjalt	0,0	0,0	198,1	158,7
Sidusettevõtjalt	6,3	9,7	4,4	7,9
<b>Kokku dividenditulu osalistelt</b>	<b>6,3</b>	<b>9,7</b>	<b>202,5</b>	<b>166,6</b>

#### Lisa c7

#### Kinnisvarainvesteeringud

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>252,5</b>	<b>248,7</b>	<b>202,2</b>	<b>203,7</b>
Soetusmaksumus	361,5	351,5	281,9	280,2
Kogunenud kulum	-109,0	-102,8	-79,7	-76,5
<b>Kokku liikumised</b>	<b>14,5</b>	<b>3,8</b>	<b>3,5</b>	<b>-1,5</b>
Soetused ja parendused	3,5	0,9	2,1	0,8
Kulum ja allahindlus	-10,8	-9,2	-8,3	-6,6
Müük müügihinnas	-5,6	-12,3	-5,5	-7,9
Müügist saadud kasum	3,2	10,3	3,1	6,0
Ümberklassifitseerimine	22,0	13,4	10,3	5,1
Saadud ja üle antud sihtfinantseerimine	0,2	0,1	0,1	0,1
Saadud ja üle antud mitterahalised sissemaksed	0,0	0,0	0,0	0,4
Muutused valitseva mõju omandamisest ja kadumisest	0,3	0,0	0,0	0,0
Ümberhindlus	1,7	0,6	1,7	0,6
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>267,0</b>	<b>252,5</b>	<b>205,7</b>	<b>202,2</b>
Soetusmaksumus	380,6	361,5	287,8	281,9
Kogunenud kulum	-113,6	-109,0	-82,1	-79,7
Sh kasutusrendile antud, jääkväärtus	138,2	134,8	112,5	110,4
Sh laenude katteks panditud, jääkväärtus	14,2	15,4	4,0	4,8
<b>Tulud ja kulud</b>				

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Rendi- ja üüritulu, hoonestusõiguse ja kasutusvalduse tasud	40,7	32,4	26,5	18,4
Kinnisvarainvesteeringute halduskulud	-6,0	-5,3	-5,3	-5,3

Lisa c8

## Materiaalne põhivara

mln eurot

### A. Avalik sektor

	Maa	Hooned ja rajatised	Kaitse-otstarbeline põhivara	Masina- ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksed	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>1 402,0</b>	<b>10 043,3</b>	<b>335,7</b>	<b>3 425,0</b>	<b>210,5</b>	<b>944,0</b>	<b>16 360,5</b>
Soetusmaksumus	1 402,0	16 516,3	815,9	6 662,1	385,3	944,0	26 725,6
Kogunenud kulum		-6 473,0	-480,2	-3 237,1	-174,8		-10 365,1
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>23,4</b>	<b>317,9</b>	<b>48,1</b>	<b>-106,5</b>	<b>1,9</b>	<b>418,9</b>	<b>703,7</b>
Soetused ja parendused	19,5	94,3	5,1	151,3	14,5	1 532,7	1 817,4
Kulum ja allahindlus	-2,7	-620,2	-51,2	-327,9	-23,2	-4,1	-1 029,3
Müük müügihinnas	-53,7	-10,2	0,0	-8,3	0,0	0,0	-72,2
Müügist saadud kasum	50,8	7,1	0,0	3,5	0,0	0,0	61,4
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	1,8	2,5	5,3	6,0	0,3	0,0	15,9
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	-0,8	-1,5	-0,2	0,0	0,0	-2,5
Ümberklassifitseerimine	0,3	847,1	90,4	69,6	10,0	-1 110,5	-93,1
Muutused valitseva mõju omandamisest ja kadumisest	0,0	-2,8	0,0	-0,5	0,0	0,1	-3,2
Ümberhindlus	7,4	0,9	0,0	0,0	0,3	0,7	9,3
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>1 425,4</b>	<b>10 361,2</b>	<b>383,8</b>	<b>3 318,5</b>	<b>212,4</b>	<b>1 362,9</b>	<b>17 064,2</b>
Soetusmaksumus	1 425,4	17 236,3	898,8	6 736,7	400,6	1 362,9	28 060,7
Kogunenud kulum		-6 875,1	-515,0	-3 418,2	-188,2		-10 996,5
<b>Keskmine kulumini norm</b>		<b>3,7%</b>	<b>6,0%</b>	<b>4,9%</b>	<b>5,9%</b>		
Kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus		43,9	0,0	134,0	0,9		178,8
Kasutusrendile antud, jääkväärtus	174,4	160,5	0,0	5,9	0,5		341,3
Laenu katteks panditud, jääkväärtus	3,7	173,7	0,0	54,5	0,0		231,9
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>3,5</b>	<b>426,5</b>	<b>57,4</b>	<b>-405,3</b>	<b>0,8</b>	<b>683,4</b>	<b>766,3</b>
Soetused ja parendused	23,8	138,8	4,6	186,5	13,2	2 216,4	2 583,3
Kulum ja allahindlus	-0,1	-801,4	-71,2	-857,3	-31,3	-10,8	-1 772,1
Müük müügihinnas	-40,6	-3,2	0,0	-3,1	0,0	0,0	-46,9
Müügist saadud kasum	32,2	1,5	0,0	1,9	0,0	0,0	35,6
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,5	8,8	11,6	9,5	0,2	0,0	30,6
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	-0,3	-1,2	0,0	0,0	-0,1	-1,6
Ümberklassifitseerimine	-15,2	1 080,6	113,6	274,2	18,8	-1 518,0	-46,0
Muutused valitseva mõju omandamisest ja kadumisest	-1,1	0,0	0,0	-17,7	-0,1	-4,6	-23,5
Valuuta ümberarvestuse kursivahed	-0,1	0,0	0,0	0,7	0,0	0,5	1,1
Ümberhindlus	4,1	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	5,8
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>1 428,9</b>	<b>10 787,7</b>	<b>441,2</b>	<b>2 913,2</b>	<b>213,2</b>	<b>2 046,3</b>	<b>17 830,5</b>
Soetusmaksumus	1 428,9	18 242,0	1 009,1	6 870,6	387,9	2 046,3	29 984,8
Kogunenud kulum		-7 454,3	-567,9	-3 957,4	-174,7		-12 154,3
<b>Keskmine kulumini norm</b>		<b>4,5%</b>	<b>7,5%</b>	<b>12,6%</b>	<b>7,9%</b>		

	Maa	Hooned ja rajalised	Kaitse- otstarbeline põhivara	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksed	Kokku
Kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus		54,3	0,0	131,6	0,1		186,0
Kasutusrendile antud, jääkväärtus	171,2	131,0	0,0	11,2	0,3		313,7
Laenude katteks panditud, jääkväärtus	5,8	207,8	0,0	44,1	0,0		257,7

## B. Valitsussektor

	Maa	Hooned ja rajalised	Kaitse- otstarbeline põhivara	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksed	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>782,7</b>	<b>6 883,5</b>	<b>335,6</b>	<b>782,2</b>	<b>197,6</b>	<b>608,8</b>	<b>9 590,4</b>
Soetusmaksumus	782,7	11 382,4	815,9	1 784,8	341,2	608,8	15 715,8
Kogunenud kulum		-4 498,9	-480,3	-1 002,6	-143,6		-6 125,4
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>14,4</b>	<b>250,2</b>	<b>48,2</b>	<b>35,5</b>	<b>1,7</b>	<b>145,5</b>	<b>495,5</b>
Soetused ja parendused	11,2	87,0	5,1	104,0	11,4	914,5	1 133,2
Kulum ja allahindlus	-2,6	-474,5	-51,2	-116,8	-20,0	-3,4	-668,5
Müük müügihinnas	-53,9	-8,6	0,0	-1,5	0,0	0,0	-64,0
Müügist saadud kasum	51,2	6,1	0,0	1,3	0,0	0,0	58,6
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-0,3	-3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-3,5
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	1,9	2,4	5,3	6,0	0,3	0,0	15,9
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	-3,4	-1,5	-0,2	-0,2	0,0	-5,3
Ümberklassifitseerimine	0,1	643,5	90,5	42,6	9,9	-766,0	20,6
Muutused valitseva mõju omandamisest ja kadumisest	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Ümberhindlus	6,8	0,9	0,0	0,1	0,3	0,3	8,4
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>797,1</b>	<b>7 133,7</b>	<b>383,8</b>	<b>817,7</b>	<b>199,3</b>	<b>754,3</b>	<b>10 085,9</b>
Soetusmaksumus	797,1	11 936,3	898,8	1 873,1	354,5	754,3	16 614,1
Kogunenud kulum		-4 802,6	-515,0	-1 055,4	-155,2		-6 528,2
<b>Keskmine kulumi norm</b>		<b>4,1%</b>	<b>6,0%</b>	<b>6,5%</b>	<b>5,7%</b>		
Kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus		42,1	0,0	89,7	0,9		132,7
Kasutusrendile antud, jääkväärtus	3,5	116,6	0,0	0,5	0,3		120,9
Laenude katteks panditud, jääkväärtus	1,0	75,8	0,0	0,0	0,0		76,8
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>13,1</b>	<b>893,6</b>	<b>57,4</b>	<b>45,3</b>	<b>2,5</b>	<b>281,4</b>	<b>1 293,3</b>
Soetused ja parendused	19,8	121,1	4,6	113,0	10,6	1 302,8	1 571,9
Kulum ja allahindlus	-0,1	-529,6	-71,2	-144,9	-27,8	-3,3	-776,9
Müük müügihinnas	-40,6	-4,0	0,0	-0,8	0,0	0,0	-45,4
Müügist saadud kasum	32,2	1,5	0,0	0,5	0,0	0,0	34,2
Mitterahalised sisse- ja väljamaksed	-3,6	1,0	0,0	7,7	0,1	0,0	5,2
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,5	9,0	11,6	9,5	0,2	0,0	30,8
Antud mitterahaline sihtfinantseerimine	0,0	-0,3	-1,2	0,0	0,0	-0,2	-1,7
Ümberklassifitseerimine	0,9	1 293,5	113,6	60,2	19,4	-1 017,9	469,7
Ümberhindlus	4,0	1,4	0,0	0,1	0,0	0,0	5,5
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>810,2</b>	<b>8 027,3</b>	<b>441,2</b>	<b>863,0</b>	<b>201,8</b>	<b>1 035,7</b>	<b>11 379,2</b>
Soetusmaksumus	810,2	13 438,8	1 009,1	1 946,5	347,0	1 035,7	18 587,3
Kogunenud kulum		-5 411,5	-567,9	-1 083,5	-145,2		-7 208,1
<b>Keskmine kulumi norm</b>		<b>4,2%</b>	<b>7,5%</b>	<b>7,6%</b>	<b>7,9%</b>		
Kapitalirendi tingimustel renditud, jääkväärtus		43,0	0,0	86,3	0,1		129,4
Kasutusrendile antud, jääkväärtus	3,1	107,0	0,0	0,4	0,3		110,8
Laenude katteks panditud, jääkväärtus	3,3	88,7	0,0	0,0	0,0		92,0

## Lisa c9

### Immateriaalne põhivara

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>374,9</b>	<b>344,9</b>	<b>242,8</b>	<b>208,7</b>
Soetusmaksumus	863,4	780,9	604,6	528,9
Kogunenud kulum	-488,5	-436,0	-361,8	-320,2
<b>Kokku liikumised</b>	<b>55,0</b>	<b>30,0</b>	<b>49,0</b>	<b>34,1</b>
Soetused ja parendused	145,1	113,3	110,8	88,2
Kulum ja allahindlus	-87,9	-76,1	-65,6	-54,9
Ümberklassifitseerimine	-1,4	-7,0	3,8	0,8
Valuuta ümberarvestuse kursivahed	-0,8	1,2	0,0	0,0
Muutused valitseva mõju omandamisest ja kadumisest	0,0	-1,4	0,0	0,0
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>429,9</b>	<b>374,9</b>	<b>291,8</b>	<b>242,8</b>
Soetusmaksumus	971,3	863,4	700,9	604,6
Kogunenud kulum	-541,4	-488,5	-409,1	-361,8
<b>Keskmine kulum norm (%)</b>	<b>9,6%</b>	<b>9,3%</b>	<b>10,0%</b>	<b>9,7%</b>

## Lisa c10

### Materiaalse ja immateriaalse põhivara ja kinnisvarainvesteeringute soetus tegevusalade lõikes

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Transport	476,2	407,2	426,8	351,6
Kütus ja energia	899,9	527,3	32,6	0,3
Muu majandus	139,1	120,3	54,4	53,9
Elamu- ja kommunaalmajandus	62,6	72,7	26,7	26,9
Keskkonnakaitse	21,5	17,9	12,5	10,2
Haridus	256,4	238,6	257,1	238,3
Vaba aeg, kultuur, religioon	135,6	102,9	133,9	99,0
Riigikaitse	377,7	125,1	379,2	125,1
Avalik kord ja julgeolek	56,3	44,8	56,5	44,8
Tervishoid	155,7	131,6	155,3	129,8
Sotsiaalne kaitse	30,1	42,1	30,0	42,1
Üldised valitsussektori teenused	120,8	101,1	119,8	100,2
<b>Kokku põhivara soetus</b>	<b>2 731,9</b>	<b>1 931,6</b>	<b>1 684,8</b>	<b>1 222,2</b>

Avaliku sektori rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud võla suurenemisega tarnijatele 85,9 mln euro võrra (2022. a vähenemine 15,6 mln eurot).

Valitsussektori rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud võla suurenemisega tarnijatele 48,5 mln euro võrra (2022. a suurenemine 16,9 mln eurot).

Rahavoogude aruandes on põhivara soetust korrigeeritud veel kapitalirendikohustiste võtmisega (vt lisa c14) ja kapitaliseeritud intressikuludega (vt lisa c24).



## Lisa c11

### Bioloogilised varad

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Jääk perioodi alguses</b>	<b>2 251,5</b>	<b>988,2</b>	<b>33,7</b>	<b>20,3</b>
Müük müügihinnas	-0,4	-0,3	-0,4	-0,1
Müügist saadud kasum	0,2	0,1	0,2	0,1
Õiglase väärtuse muutus	242,9	1 263,5	0,5	13,4
<b>Jääk perioodi lõpus</b>	<b>2 494,2</b>	<b>2 251,5</b>	<b>34,0</b>	<b>33,7</b>
Sh käibevara	69,6	62,6	3,1	3,1
Sh põhivara	2 424,6	2 188,9	30,9	30,6

Realiseeritav kasvav mets moodustab avaliku sektori bioloogilistest varadest aruandeperioodi lõpu seisuga 2 483,8 mln eurot (31.12.2022 seisuga 2 242,2 mln eurot), sh lühiajalise osana kajastatud 59,8 mln eurot (31.12.2022 seisuga 53,9 mln eurot). Sellest enamuse moodustab realiseeritav riigimets (vt lisa a14).

Realiseeritav kasvav mets moodustab valitsussektori bioloogilistest varadest aruandeperioodi lõpu seisuga 33,5 mln eurot (31.12.2022 seisuga 30,2 mln eurot), sh lühiajalise osana kajastatud 3,1 mln eurot (31.12.2022 seisuga sama).

## Lisa c12

### Muud kohustised ja saadud ettemaksed

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Lühiajalised muud kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>15 480,2</b>	<b>15 315,1</b>	<b>15 497,5</b>	<b>1 901,6</b>	<b>1 593,3</b>	<b>1 155,3</b>
Maksu-, lõivu- ja trahvikohustised	86,2	83,2	79,5	65,6	66,3	64,0
Intressivõlad	95,6	55,1	42,2	32,8	17,9	0,9
Muud viitvõlad	21,7	33,3	72,3	1,5	0,8	2,7
Toetuste andmise kohustised	309,3	276,9	235,1	320,8	324,6	278,0
Ringluses olevad pangatähed	4 027,8	4 071,6	4 000,0	0,0	0,0	0,0
Klientide hoiused	9 429,6	9 601,9	10 250,1	86,2	108,8	76,5
Tagatisdeposiidid	41,3	45,4	45,5	31,0	36,8	38,2
Varade müügiga seotud kohustised (vt lisa a15)	9,2	54,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muud kohustised	96,4	39,0	32,1	37,9	32,2	26,4
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed (vt lisa c15)	1 319,1	991,3	650,4	1 308,7	982,8	645,7
Muud tulevaste perioodide tulud	44,0	63,4	90,3	17,1	23,1	22,9
<b>Pikaajalised kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>83,0</b>	<b>76,8</b>	<b>85,3</b>	<b>51,7</b>	<b>44,7</b>	<b>50,8</b>
Võlad tarnijatele	11,4	6,8	5,8	5,9	3,6	2,7
Intressivõlad (vt lisa a17)	34,1	30,3	39,5	34,1	30,3	39,5
Muud kohustised	25,5	26,2	31,0	1,4	1,5	1,7
Muud tulevaste perioodide tulud	12,0	13,5	9,0	10,3	9,3	6,9
<b>Kokku muud kohustised ja saadud ettemaksed</b>	<b>15 563,2</b>	<b>15 391,9</b>	<b>15 582,8</b>	<b>1 953,3</b>	<b>1 638,0</b>	<b>1 206,1</b>

Eesti Pank kajastab ringluses olevaid europangatähti alates eurosüsteemiga liitumisest vastavalt eurosüsteemi riikide keskpankadele määratud europangatähtede jaotamise alusele, milleks on iga riigi keskpanga osalus Euroopa Keskpangas. Iga keskpanga poolt tegelikult ringlusse lastud pangatähtede ja pangatähtede jaotamise alusel tekkinud pangatähtede väärtuse erinevus tekitab tasustatavad eurosüsteemisisesed saldod (vt lisa c4).

Klientide hoiustest moodustasid Eesti Pangas avatud pankade arvelduskontod, sh kohustusliku reservi katmiseks, üleöödeposiidid ja vahendid, mis ei ole vabalt kasutatavad, 31.12.2023 seisuga 8 973,1 mln eurot (31.12.2022 seisuga 7 514,2 mln eurot), Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) arvestusühikute vastaskirje 359,2 mln eurot (31.12.2022 seisuga 369,8 mln eurot), netokohustised arveldamisest euroala riikide keskpankadega Euroopa arveldussüsteemis Target2 avatud konto kaudu 0 eurot (31.12.2022 seisuga 1 516,3 mln eurot).

### Lisa c13

#### Eraldised

mln eurot

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	Lühiajalised	Pikaajalised	Kokku	Lühiajalised	Pikaajalised	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>479,6</b>	<b>3 803,2</b>	<b>4</b>	<b>134,5</b>	<b>3 753,0</b>	<b>3 887,5</b>
Pensionieraldised	114,8	3 697,9	3	114,4	3 697,1	3 811,5
Keskkonnakaitsetalised eraldised	195,9	31,7	227,6	0,0	0,3	0,3
Kohtukuludeks	2,2	4,1	6,3	1,3	4,1	5,4
Garantiikohustuste ja laenuatagatiste eraldised	116,3	46,0	162,3	10,5	46,0	56,5
Muud eraldised	50,4	23,5	73,9	8,3	5,5	13,8
<b>Kokku liikumised 2022</b>	<b>408,4</b>	<b>321,6</b>	<b>730,0</b>	<b>271,7</b>	<b>322,2</b>	<b>593,9</b>
Eraldiste moodustamine	431,3	536,3	967,6	40,6	535,5	576,1
Väljamaksed ja kasutamised	-375,2	-0,1	-375,3	-120,2	0,0	-120,2
Diskonteeritud eraldistelt arvestatud intress	0,0	139,4	139,4	0,0	138,0	138,0
Muutus valitseva mõju tekkimisest ja kadumisest	0,0	-1,7	-1,7	0,0	0,0	0,0
Ümberklassifitseerimine	352,3	-352,3	0,0	351,3	-351,3	0,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>888,0</b>	<b>4 124,8</b>	<b>5</b>	<b>406,2</b>	<b>4 075,2</b>	<b>4 481,4</b>
Pensionieraldised	381,6	4 023,5	4	381,3	4 023,0	4 404,3
Keskkonnakaitsetalised eraldised	431,5	26,8	458,3	0,0	0,3	0,3
Kohtukuludeks	3,2	4,0	7,2	3,2	4,0	7,2
Garantiikohustuste ja laenuatagatiste eraldised	15,9	44,1	60,0	9,4	44,1	53,5
Muud eraldised	55,8	26,4	82,2	12,3	3,8	16,1
<b>Kokku liikumised 2023</b>	<b>-409,6</b>	<b>511,6</b>	<b>102,0</b>	<b>-252,0</b>	<b>502,3</b>	<b>250,3</b>
Eraldiste moodustamine	331,0	484,0	815,0	6,4	474,4	480,8
Väljamaksed ja kasutamised	-874,7	-0,7	-875,4	-391,4	0,0	-391,4
Diskonteeritud eraldistelt arvestatud intress	0,0	162,4	162,4	0,0	160,7	160,7
Ümberklassifitseerimine	134,1	-134,1	0,0	133,0	-132,8	0,2
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>478,4</b>	<b>4 636,4</b>	<b>5</b>	<b>154,2</b>	<b>4 577,5</b>	<b>4 731,7</b>
Pensionieraldised	137,2	4 517,0	4	136,0	4 516,5	4 652,5
Keskkonnakaitsetalised eraldised	206,6	27,8	234,4	0,0	0,3	0,3
Kohtukuludeks	2,3	4,6	6,9	2,1	4,5	6,6
Garantiikohustuste ja laenuatagatiste eraldised	99,3	48,5	147,8	6,9	48,5	55,4
Muud eraldised	33,0	38,5	71,5	9,2	7,7	16,9

Avalikus sektoris sisaldub garantiikohustiste ja laenuatagatiste eraldiste hulgas Eesti Panga eraldis finantsinvesteeringutega seotud riskide katteks summas 90,9 mln eurot (31.12.2022 seisuga 3,66 mln eurot).

**Lisa c14**

**Laenukohustised**

mln eurot

**A. Avalik sektor**

**Laenukohustised järelejäänud tähtaja järgi**

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>2 843,2</b>	<b>3 930,5</b>	<b>215,7</b>	<b>6 989,4</b>
Kuni 1 aasta	418,8	499,6	30,4	948,8
1 kuni 5 aastat	807,8	1 311,9	88,1	2 207,8
Üle 5 aasta	1 616,6	2 119,0	97,2	3 832,8
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>3 782,1</b>	<b>4 363,4</b>	<b>182,2</b>	<b>8 327,7</b>
Kuni 1 aasta	1 085,2	661,6	21,5	1 768,3
1 kuni 5 aastat	150,5	1 532,6	76,2	1 759,3
Üle 5 aasta	2 546,4	2 169,2	84,5	4 800,1
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 727,8</b>	<b>5 748,4</b>	<b>168,9</b>	<b>9 645,1</b>
Kuni 1 aasta	529,8	903,4	25,3	1 458,5
1 kuni 5 aastat	133,9	2 354,7	65,7	2 554,3
Üle 5 aasta	3 064,1	2 490,3	77,9	5 632,3

**Laenukohustiste liikumine**

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>2 843,2</b>	<b>3 930,5</b>	<b>215,7</b>	<b>6 989,4</b>
Saadud	1 496,1	972,8	24,9	2 493,8
Ümberhindlused	0,2	-0,1	0,0	0,1
Ümberklassifitseerimine	0,0	-27,5	-26,5	-54,0
Muutused valitseva mõju tekkimisest ja kadumisest	0,0	0,1	-0,1	0,0
Tagasi makstud	-570,5	-512,5	-32,0	-1 115,0
Laenukulu amortisatsioon	13,1	0,1	0,2	13,4
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>3 782,1</b>	<b>4 363,4</b>	<b>182,2</b>	<b>8 327,7</b>
Saadud	1 321,4	2 075,7	32,4	3 429,5
Ümberhindlused	0,0	0,5	0,1	0,6
Ümberklassifitseerimine	0,0	0,0	-4,4	-4,4
Muutused valitseva mõju tekkimisest ja kadumisest	0,0	-3,3	0,0	-3,3
Laenuõuetega tasaarveldatud (vt lisa a17)	0,0	-4,8	0,0	-4,8
Tagasi makstud	-1 392,2	-675,0	-42,1	-2 109,3
Laenukulu amortisatsioon	16,5	-8,1	0,7	9,1
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 727,8</b>	<b>5 748,4</b>	<b>168,9</b>	<b>9 645,1</b>
Intressikulu 2022 (vt lisa c24)	-39,5	-27,5	-9,0	-76,0
Keskmine intressimäär	1,2%	0,7%	4,5%	1,0%
Intressikulu 2023 (vt lisa c24)	-91,2	-165,2	-7,9	-264,3
Keskmine intressimäär	2,4%	3,3%	4,5%	2,9%

**B. Valitsussektor**

**Laenukohustised järelejäänud tähtaja järgi**

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>1 989,2</b>	<b>3 070,7</b>	<b>133,7</b>	<b>5 193,6</b>
Kuni 1 aasta	411,2	201,5	12,0	624,7
1 kuni 5 aastat	24,4	832,5	37,2	894,1
Üle 5 aasta	1 553,6	2 036,7	84,5	3 674,8
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>2 925,9</b>	<b>3 261,4</b>	<b>125,7</b>	<b>6 313,0</b>

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
Kuni 1 aasta	359,8	211,5	12,0	583,3
1 kuni 5 aastat	16,5	1 022,3	35,2	1 074,0
Üle 5 aasta	2 549,6	2 027,6	78,5	4 655,7
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 593,8</b>	<b>3 665,6</b>	<b>123,7</b>	<b>7 383,1</b>
Kuni 1 aasta	522,1	219,9	13,5	755,5
1 kuni 5 aastat	7,7	1 288,1	35,8	1 331,6
Üle 5 aasta	3 064,0	2 157,6	74,4	5 296,0

#### Laenukohustiste liikumine

	Võlakirjad	Laenud	Kapitalirent	Kokku
<b>Jääk seisuga 31.12.2021</b>	<b>1 989,2</b>	<b>3 070,7</b>	<b>133,7</b>	<b>5 193,6</b>
Saadud	1 496,1	404,1	10,9	1 911,1
Ümberklassifitseerimine	0,0	0,0	-0,3	-0,3
Muutused valitseva mõju tekkimisest ja kadumisest	0,0	0,1	0,0	0,1
Laenukulu amortisatsioon	3,4	0,1	0,0	3,5
Tagasi makstud	-562,8	-213,6	-18,6	-795,0
<b>Jääk seisuga 31.12.2022</b>	<b>2 925,9</b>	<b>3 261,4</b>	<b>125,7</b>	<b>6 313,0</b>
Saadud	1 321,4	610,9	10,9	1 943,2
Ümberklassifitseerimine	0,0	46,0	1,1	47,1
Laenukulu amortisatsioon	9,3	0,1	0,0	9,4
Laenuõuetege tasaveldatud (vt lisa a17)	0,0	-4,8	0,0	-4,8
Tagasi makstud	-662,8	-248,0	-14,0	-924,8
<b>Jääk seisuga 31.12.2023</b>	<b>3 593,8</b>	<b>3 665,6</b>	<b>123,7</b>	<b>7 383,1</b>
Intressikulu 2022 (vt lisa c24)	-13,6	-17,6	-6,9	-38,1
Keskmine intressimäär	0,6%	0,6%	5,3%	0,7%
Intressikulu 2023 (vt lisa c24)	-67,9	-98,5	-5,7	-172,1
Keskmine intressimäär	2,1%	2,8%	4,6%	2,5%

Informatsioon laenu tagatisteks seatud tagatiste, panditud varade ja kapitalirendi tingimustel renditud varade kohta vt lisa c27, c7, c8.

#### Lisa c15

#### Saadud ja antud toetused

mln eurot

##### A. Saadud toetused

##### A.1. Avalik sektor

	Jääk seisuga 31.12.2021		Arvestatud tulu 2022	Jääk seisuga 31.12.2022		Arvestatud tulu 2023	Jääk seisuga 31.12.2023	
	Nõuded (vt lisa a3)	Laekunud ettevõtteksed (vt lisa a15)		Nõuded (vt lisa a3)	Laekunud ettevõtteksed (vt lisa a15)		Nõuded (vt lisa a3)	Laekunud ettevõtteksed (vt lisa a15)
Euroopa Liidu fondidest	528,8	602,9	1 119,0	713,5	919,2	1 274,6	875,4	1 154,0
Muu välisabi	15,7	43,7	62,6	16,6	69,1	79,1	23,2	161,3
Kodumaised toetused	0,5	3,8	54,6	0,3	3,0	75,8	0,4	3,8
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>545,0</b>	<b>650,4</b>	<b>1 236,2</b>	<b>730,4</b>	<b>991,3</b>	<b>1 429,5</b>	<b>899,0</b>	<b>1 319,1</b>

**Saadud toetuste tulu tegevusala järgi**

	2023				2022			
	Tulu tegevus- kuludeks	Tulu tegevuskulude vahendamiseks	Tulu põhivara soetuseks	Tulu põhivara soetuse vahendamiseks	Tulu tegevus- kuludeks	Tulu tegevus- kulude vahendamiseks	Tulu põhivara soetuseks	Tulu põhivara soetuse vahendamiseks
Põllumajandus	13,3	234,1	9,7	57,4	18,5	257,3	2,7	48,6
Transport	6,0	0,1	182,6	12,3	3,7	-1,0	116,0	0,4
Muu majandus	67,0	15,7	177,1	44,9	54,6	15,2	127,0	38,9
Haridus	99,4	26,9	81,9	0,5	107,8	21,3	79,5	0,3
Elamu- ja kommunaalmajandus	0,2	0,0	3,7	36,7	0,2	0,1	12,2	44,7
Keskonnakaitse	21,7	2,0	5,8	10,5	12,4	0,9	13,0	11,7
Üldised valitsussektori teenused	71,1	4,8	28,6	2,1	44,7	4,1	36,9	0,8
Tervishoid	5,8	0,2	97,0	1,1	18,1	0,1	45,3	2,0
Sotsiaalne kaitse	28,1	2,1	4,2	4,3	46,6	1,8	7,1	2,8
Vaba aeg, kultuur, religioon	6,2	2,3	0,6	0,7	7,2	1,3	0,1	0,3
Riigikaitse	9,7	0,2	35,6	0,0	5,6	0,2	5,6	0,0
Avalik kord ja julgeolek	11,4	0,1	3,6	0,2	8,6	0,1	10,9	0,0
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>339,9</b>	<b>288,5</b>	<b>630,4</b>	<b>170,7</b>	<b>328,0</b>	<b>301,4</b>	<b>456,3</b>	<b>150,5</b>

Aruandeperioodil nõuti seoses tingimuste rikkumisega tagasi 35,3 mln eurot välisabi (2022. a 9,9 mln eurot), sh 2,9 mln eurot väljapoole avalikku sektorit vahendatud välisabi (2022. a 4,8 mln eurot) (kajastatud tulu vahendusena).

Vahendatud toetused summas 459,2 mln eurot (2022. a 451,9 mln eurot) kajastavad saadud toetusi Euroopa Liidu fondidest ja muud välisabi, mida avalik sektor ei kasutanud oma tegevuskuludeks ega põhivara soetamiseks, vaid andis edasi kasusaajatele väljaspool avalikku sektorit (kajastatud ka antud toetustena, vt osa B).

Rahavoogude aruandes on põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimist korrigeeritud mitterahalise sihtfinantseerimisega (vt lisa c8). Lisaks on investeerimistegevuse rahavooge korrigeeritud põhivara sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksete suurenemisega 182,8 mln euro võrra (2022. a suurenemine 59,2 mln eurot) ja nõuete suurenemisega 156,8 mln euro võrra (2022. a suurenemine 193,6 mln eurot).

**A2. Valitsussektor**

	Jääk seisuga 31.12.2021		Arvestatud tulu 2022	Jääk seisuga 31.12.2022		Arvestatud tulu 2023	Jääk seisuga 31.12.2023	
	Nõuded (vt lisa a3)	Laekunud ettemaksed (vt lisa a15)		Nõuded (vt lisa a3)	Laekunud ettemaksed (vt lisa a15)		Nõuded (vt lisa a3)	Laekunud ettemaksed (vt lisa a15)
Euroopa Liidu fondidest	528,2	600,1	1 055,3	712,9	914,7	1 229,6	875,1	1 148,8
Muu välisabi	9,6	41,8	63,0	16,6	65,3	78,7	20,2	156,1
Kodumaised toetused	0,5	3,8	31,9	0,3	2,8	54,8	0,3	3,8
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>538,3</b>	<b>645,7</b>	<b>1 150,2</b>	<b>729,8</b>	<b>982,8</b>	<b>1 363,1</b>	<b>895,6</b>	<b>1 308,7</b>

**Saadud toetuste tulu tegevusala järgi**

	2023				2022			
	Tulu tegevus- kuludeks	Tulu tegevuskulude vahendamiseks	Tulu põhivara soetuseks	Tulu põhivara soetuse vahendamiseks	Tulu tegevus- kuludeks	Tulu tegevus- kulude vahendamiseks	Tulu põhivara soetuseks	Tulu põhivara soetuse vahendamiseks
Põllumajandus	13,0	234,2	9,7	57,4	18,3	257,4	2,7	48,6
Transport	5,8	0,1	173,0	13,0	3,3	-0,9	87,3	28,9
Muu majandus	44,3	15,9	141,4	45,3	30,9	14,3	65,8	39,2
Haridus	99,2	27,1	81,9	0,5	107,7	21,6	79,5	0,3
Keskonnakaitse	19,7	4,0	0,0	16,6	10,6	2,6	0,3	24,4

	2023				2022			
	Tulu tegevus- kuludeks	Tulu tegevuskulude vahendamiseks	Tulu põhivara soetuseks	Tulu põhivara soetuse vahendamiseks	Tulu tegevus- kuludeks	Tulu tegevus- kulude vahendamiseks	Tulu põhivara soetuseks	Tulu põhivara soetuse vahendamiseks
Elamu- ja kommunaalmajandus	0,1	0,0	3,8	36,8	0,2	0,1	10,9	46,0
Sotsiaalne kaitse	28,1	2,1	4,2	4,3	46,6	1,8	7,1	2,8
Tervishoid	5,8	0,2	96,9	1,2	18,1	0,1	45,4	1,9
Vaba aeg, kultuur, religioon	6,4	2,3	0,6	0,7	7,1	1,3	0,1	0,3
Üldised valitsussektori teenused	71,2	4,8	27,7	3,0	44,7	4,1	37,0	0,8
Riigikaitse	9,7	0,2	35,6	0,0	5,6	0,2	5,6	0,0
Avalik kord ja julgeolek	11,4	0,1	3,6	0,2	8,6	0,1	10,9	0,0
<b>Saadud toetused kokku</b>	<b>314,7</b>	<b>291,0</b>	<b>578,4</b>	<b>179,0</b>	<b>301,7</b>	<b>302,7</b>	<b>352,6</b>	<b>193,2</b>

Vahendamiseks saadud tulu 470,0 mln eurot (2022. a 495,9 mln eurot) kajastab saadud toetusi Euroopa Liidu fondidest ja muud välisabi ning saastekvootide müügist saadud tulu, mida valitsussektoris ei kasutatud oma tegevuskuludeks ega põhivara soetamiseks, vaid anti edasi kasusaajatele väljaspool valitsussektorit (kajastatud ka antud sihtfinantseerimisena, vt osa B).

Rahavoogude aruandes on põhivara soetuseks saadud sihtfinantseerimist korrigeeritud mitterahalise sihtfinantseerimisega (vt lisa c8). Lisaks on investeerimistegevuse rahavooge korrigeeritud põhivara sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksete suurenemisega 182,4 mln euro võrra (2022. a suurenemine 56,6 mln eurot) ja nõuete suurenemisega 154,1 mln euro võrra (2022. a suurenemine 199,5 mln eurot).

#### B. Antud toetused

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Pensionid	-2 544,8	-2 186,2	-2 544,8	-2 186,2
Ajutise töövõimetuse hüvitised	-155,2	-183,0	-155,2	-183,0
Ravimite ja meditsiiniliste abivahendite hüvitamine	-237,6	-225,6	-237,6	-225,6
Muud ravikindlustustoetused	-467,2	-387,0	-471,5	-393,5
Töötuskindlustustoetused	-179,0	-136,8	-179,0	-136,8
Peretoetused	-877,7	-715,8	-877,7	-715,8
Toimetulekutoetus	-58,4	-74,1	-58,4	-74,1
Toetused töötutele	-59,9	-52,7	-59,9	-52,7
Toetused puudega inimestele	-84,5	-71,5	-84,5	-71,5
Töövõimetoetused	-427,1	-391,9	-427,1	-391,9
Eakate sotsiaalhoolekandeteenused ja toetused	-41,8		-41,8	-2,8
Õppetoetused	-53,1	-51,1	-53,1	-50,9
Erijuhtudel makstav sotsiaalmaks ja kogumispension	-165,8	-165,8	-165,8	-165,8
Ajutiselt kogumispensioni teise sambasse makstav 4% ja sellelt arvestatud tootlus	0,0	-21,6	0,0	-21,6
Avaliku sektori pensionieraldiste moodustamine	-67,7	-42,9	-67,7	-42,9
Muud sotsiaaltoetused	-48,2	-60,7	-48,2	-57,6
Antud sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	-1 170,7	-1 102,7	-1 212,8	-1 220,8
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-235,0	-191,3	-260,2	-263,7
<b>Kokku antud toetused</b>	<b>-6 873,7</b>	<b>-6 060,7</b>	<b>-6 945,3</b>	<b>-6 257,2</b>

Rahavoogude aruandes on põhivara soetuseks antud sihtfinantseerimist korrigeeritud mitterahalise sihtfinantseerimisega (vt lisa c8).

Avaliku sektori rahavoogude aruandes on lisaks arvestatud põhivara soetuseks antavate sihtfinantseerimise kohustiste vähenemisega 6,9 mln euro võrra (2022. a suurenemine 8,2 mln eurot) ja tehtud ettemaksete suurenemisega 5,2 mln euro võrra (2022. a vähenemine 2,9 mln eurot).

Valitsussektori rahavoogude aruandes on lisaks arvestatud põhivara soetuseks antavate sihtfinantseerimise kohustiste vähenemisega 26,3 mln euro võrra (2022. a suurenemine 28,8 mln eurot) ja tehtud ettemaksete suurenemisega 1,6 mln euro võrra (2022. a suurenemine 0,2 mln eurot).

**Tegevuskuludeks ja põhivara soetuseks antud toetused tegevusala järgi**

	Avalik sektor				Valitsussektor			
	2023		2022		2023		2022	
	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks	Tegevus- kuludeks	Põhivara soetuseks
Põllumajandus	-266,7	-67,1	-294,4	-56,9	-267,7	-67,1	-294,4	-56,9
Transport	-110,7	-14,7	-98,5	-1,1	-121,2	-15,5	-128,2	-36,3
Muu majandus	-108,4	-47,8	-103,5	-40,8	-135,7	-58,7	-179,1	-54,0
Haridus	-106,7	-0,7	-95,8	-0,4	-107,1	-0,7	-99,1	-0,5
Keskkonnakaitse	-9,9	-14,7	-8,4	-14,2	-12,9	-24,9	-15,8	-31,0
Elamu- ja kommunaalmajandus	-4,2	-64,5	-3,3	-57,1	-3,4	-65,7	-3,9	-60,3
Sotsiaalne kaitse	-22,8	-4,3	-24,8	-2,9	-22,8	-4,4	-24,8	-2,9
Tervishoid	-8,7	-1,4	-4,1	-2,0	-8,9	-1,4	-4,2	-4,9
Vaba aeg, kultuur, religioon	-139,4	-6,9	-130,6	-8,8	-140,9	-7,8	-132,9	-9,2
Üldised valitsus- sektori teenused	-375,7	-9,9	-324,7	-4,8	-374,7	-11,0	-323,7	-5,3
Riigikaitse	-11,7	-1,2	-10,3	-1,5	-11,7	-1,2	-10,3	-1,5
Avalik kord ja julgeolek	-5,8	-1,8	-4,3	-0,8	-5,8	-1,8	-4,4	-0,9
<b>Kokku antud toetused</b>	<b>-1 170,7</b>	<b>-235,0</b>	<b>-1 102,7</b>	<b>-191,3</b>	<b>-1 212,8</b>	<b>-260,2</b>	<b>-1 220,8</b>	<b>-263,7</b>

Mitteresidentidele antud toetused, sh liikmemaksud, moodustasid avalikus sektoris 544,7 mln eurot (2022. a 435,2 mln eurot), sellest üldiste valitsussektori teenuste tegevusalal avalikus sektoris 369,5 mln eurot (2022. a 313,5 mln eurot). Mitteresidentidele antud toetused, sh liikmemaksud, moodustasid valitsussektoris 543,2 mln eurot (2022. a 433,6 mln eurot), sellest üldiste valitsussektori teenuste tegevusalal 368,4 mln eurot (2022. a 312,5 mln eurot).

**Lisa c16**
**Reservid**

mln eurot

	Jääk seisuga 31.12.2021	Moodustamine/ vähendamine 2022	Jääk seisuga 31.12.2022	Moodustamine/ vähendamine 2023	Jääk seisuga 31.12.2023
Stabiliseerimisreserv (vt lisa a20)	430,1	-6,2	423,9	16,3	440,2
Riigi muud reservid (vt lisa a20)	41,8	8,6	50,4	1,0	51,4
Kohalike omavalitsuste reservid	0,4	0,0	0,4	0,0	0,4
Tervisekassa reservkapital ja riskireserv	127,3	9,9	137,2	21,8	159,0
Töötukassa reservkapital	92,0	0,0	92,0	0,0	92,0
<b>Valitsussektori reservid kokku</b>	<b>691,6</b>	<b>12,3</b>	<b>703,9</b>	<b>39,1</b>	<b>743,0</b>
Eesti Panga reservkapital	483,0	2,8	485,8	0,0	485,8
<b>Avaliku sektori reservid kokku</b>	<b>1 174,6</b>	<b>15,1</b>	<b>1 189,7</b>	<b>39,1</b>	<b>1 228,8</b>

Tervisekassa reservkapitali suurus peab olema vähemalt 6% eelarve mahust ja riskireserv vähemalt 2% ravikindlustuse eelarve mahust.

Töötukassa reservkapital peab olema vähemalt 10% varade mahust.

Eesti Panga seaduse alusel suunatakse reservkapitali suurendamiseks igal aastal vähemalt 25% aastakasumist.

Lisa c17

Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor		Kulu edasi-suunamisest (vt lisa c23)		Kulu eba-töenäoliselt laekuvaks arvamisest (vt lisa c23)	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
<b>Sotsiaalmaks ja sotsiaalkindlustusmaksed</b>	<b>5 071,9</b>	<b>4 582,5</b>	<b>5 071,9</b>	<b>4 582,5</b>	<b>-481,0</b>	<b>-451,0</b>	<b>-10,8</b>	<b>-10,5</b>
Sotsiaalmaks pensionikindlustuseks	2 796,0	2 518,7	2 796,0	2 518,7	-309,4	-288,6	-6,2	-6,1
Sotsiaalmaks ravikindlustuseks	1 811,2	1 637,5	1 811,2	1 637,5	0,0	0,0	-4,0	-3,9
Töötuskindlustusmaksed	293,0	264,0	293,0	264,0	0,0	0,0	-0,5	-0,5
Kogumispensioni maksed	171,7	162,3	171,7	162,3	-171,6	-162,4	-0,1	0,0
<b>Maksud kaupadelt ja teenustelt</b>	<b>3 936,0</b>	<b>3 807,6</b>	<b>3 966,5</b>	<b>3 838,6</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-13,8</b>	<b>-12,8</b>
Käibemaks	2 879,3	2 773,3	2 884,1	2 778,4	0,0	0,0	-14,2	-12,3
Aktiisimaks	1 005,1	985,0	1 015,0	995,2	0,0	0,0	0,4	-0,5
Alkoholilt	262,4	241,4	262,4	241,4	0,0	0,0	0,0	-0,2
Tubakalt	251,4	245,4	251,4	245,4	0,0	0,0	0,4	-0,3
Kütuselt	490,2	497,0	493,3	500,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Elektrilt	0,9	0,9	7,7	7,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Muud aktiisimaksud	0,2	0,3	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Hasartmängumaks	32,7	30,6	48,5	46,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Parkimistasud	8,9	9,0	8,9	9,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reklaamimaks	7,7	7,5	7,7	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Teede ja tänavate sulgemise maks	2,3	2,2	2,3	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Tulumaks</b>	<b>3 092,4</b>	<b>2 897,2</b>	<b>3 141,9</b>	<b>2 928,2</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-7,4</b>	<b>-5,5</b>
Füüsilise isiku tulumaks	2 388,3	2 308,5	2 388,3	2 308,5	0,0	0,0	-5,2	-3,4
Juriidilise isiku tulumaks	704,1	588,7	753,6	619,7	0,0	0,0	-2,2	-2,1
<b>Omandimaksud</b>	<b>52,5</b>	<b>52,3</b>	<b>60,9</b>	<b>61,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-0,1</b>	<b>-0,1</b>
Maamaks	47,6	47,2	56,0	55,9	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Raskeveokimaks	4,9	5,1	4,9	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Tollimaks</b>	<b>40,6</b>	<b>84,0</b>	<b>40,6</b>	<b>84,0</b>	<b>-30,0</b>	<b>-65,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>Maksud kokku</b>	<b>12 193,4</b>	<b>11 423,6</b>	<b>12 281,8</b>	<b>11 494,3</b>	<b>-511,0</b>	<b>-516,0</b>	<b>-32,1</b>	<b>-28,9</b>

Sotsiaalkindlustusmaksed suunatakse edasi kogumispensioni fondidesse ja tollimaks Euroopa Komisjonile.

Lisa c18

Kaupade ja teenuste müük

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Riigilõivud</b>	<b>88,1</b>	<b>93,1</b>	<b>88,6</b>	<b>93,5</b>
<b>Tulu majandustegevusest</b>	<b>3 960,0</b>	<b>4 161,1</b>	<b>978,2</b>	<b>870,0</b>
Tulu elektrienergia müügist	1 613,4	1 838,4	8,4	9,9
Tulu transporditeenustelt	301,8	292,2	60,4	44,4
Tulu põllu- ja metsamajandusest	315,3	313,6	9,2	9,1
Tulu kaevandamisest, töötlevast tööstusest ja ehitusest	212,4	221,6	0,2	0,1
Tulu soojusenergia müügist	76,7	85,1	8,0	6,5
Tulu haridusalasest tegevusest	121,8	110,5	124,4	113,2
Tulu sideteenustelt	119,3	105,2	2,5	0,9



	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Üür ja rent	75,3	71,5	38,8	34,9
Tulu tervishoiust	95,5	83,7	85,5	69,8
Tulu vee- ja kanalisatsiooniteenustest	80,0	67,9	9,3	2,8
Tulu kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	58,4	45,8	57,3	44,9
Tulu sotsiaalalalasest tegevusest	50,2	46,9	50,1	46,9
Tulu spordi- ja puhkealasest tegevusest	27,6	23,3	23,6	17,5
Saastekvootide müük	360,3	334,5	360,0	334,3
Õiguste müük	28,1	44,5	18,6	35,2
Muu toodete ja teenuste müük	423,9	476,4	121,9	99,6
<b>Kokku kaupade ja teenuste müük</b>	<b>4 048,1</b>	<b>4 254,2</b>	<b>1 066,8</b>	<b>963,5</b>

## Lisa c19

### Muud tulud

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Kasum/kahjum põhivara müügist (vt lisa c7,c8,c11)	39,0	71,8	37,5	64,7
Intressitulu maksuvõlgadelt	18,7	16,2	19,1	16,3
Kohtuotsustest tulenevad hüvitised	10,7	9,6	10,6	9,6
Trahvid ja muud varalised karistused	30,6	35,1	31,3	26,2
Tulu loodusressursside kasutada andmisest	37,7	51,5	69,4	110,1
Saastetasud	19,2	19,5	34,0	41,1
Teekasutustasud	20,8	21,4	20,9	21,5
Kasum/kahjum varude müügist	10,4	8,1	8,7	7,2
Kasum tuletisinstrumentide ümberhindlusest	225,7	426,1	0,0	0,0
Muud tulud	35,4	17,5	22,9	13,5
<b>Muud tulud kokku</b>	<b>448,2</b>	<b>676,8</b>	<b>254,4</b>	<b>310,2</b>

## Lisa c20

### Tööjõukulud

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Töötasukulud</b>				
Valitavad ja ametisse nimetatavad isikud	-42,2	-37,0	-42,2	-37,0
Ametnikud	-589,0	-514,6	-589,0	-514,6
Nõukogude ja juhatuste liikmed	-33,5	-31,2	-19,2	-15,8
Töötajad	-2 842,2	-2 403,7	-2 470,0	-2 049,3
<b>Põhikohaga töötajate töötasu kokku</b>	<b>-3 506,9</b>	<b>-2 986,5</b>	<b>-3 120,4</b>	<b>-2 616,7</b>
Ajutiste ja koosseisuväliste töötajate töötasu	-85,0	-73,5	-79,5	-70,5
Eripensionid ja pensionisuurendused (vt lisa a23)	-161,9	-99,7	-161,9	-99,7
<b>Töötasukulud kokku</b>	<b>-3 753,8</b>	<b>-3 159,7</b>	<b>-3 361,8</b>	<b>-2 786,9</b>
<b>Keskmine töötajate arv (inimest taandatuduna täistööajale)</b>				
Valitavad ja ametisse nimetatavad isikud	611	588	611	588
Ametnikud	19 525	19 274	19 525	19 274

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Nõukogude ja juhatuste liikmed	613	601	388	332
Töötajad	116 895	114 610	103 450	100 361
<b>Keskmine töötajate arv kokku</b>	<b>137 644</b>	<b>135 073</b>	<b>123 974</b>	<b>120 555</b>
<b>Muud tööjõukulud</b>				
Erisoodustused	-22,7	-19,4	-17,0	-14,4
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	-1 205,4	-1 025,7	-1 078,9	-904,5
Kapitaliseeritud oma valmistatud põhivara maksumusse	43,1	34,6	12,9	7,7
<b>Muud tööjõukulud kokku</b>	<b>-1 185,0</b>	<b>-1 010,5</b>	<b>-1 083,0</b>	<b>-911,2</b>
<b>Tööjõukulud kokku</b>	<b>-4 938,8</b>	<b>-4 170,2</b>	<b>-4 444,8</b>	<b>-3 698,1</b>

Tööjõukulud tegevusalade lõikes on esitatud lisas c25.

## Lisa c21

### Majandamiskulud

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Tootmiskulud	-1 148,7	-1 365,1	-9,2	-4,5
Kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulud	-396,7	-386,0	-433,4	-438,5
Meditstiinitarbed ja -teenused	-284,7	-291,9	-280,7	-288,3
Rajatiste majandamiskulud	-281,8	-248,4	-226,8	-212,4
Sõidukite majandamiskulud	-241,7	-227,6	-118,7	-127,8
Kaitseotstarbeline varustus ja materjalid	-210,6	-166,4	-210,8	-166,5
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	-194,2	-159,1	-162,9	-130,9
Administreerimiskulud	-149,7	-136,5	-119,7	-109,8
Töömashinate, seadmete ja inventari majandamiskulud	-149,0	-123,3	-124,2	-95,2
Kommunikatsiooni-, kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud	-132,5	-116,2	-123,6	-107,6
Sotsiaalteenused	-121,7	-180,6	-121,8	-180,8
Toiduained ja toitlustusteenused	-93,1	-77,3	-91,5	-75,5
Õppevahendite ja koolituse kulud	-89,1	-78,1	-89,4	-78,8
Lähetuskulud	-73,8	-61,0	-69,7	-58,1
Personali koolituskulud	-41,4	-34,5	-34,3	-29,5
Muu erivarustus ja materjalid	-41,1	-38,0	-38,1	-32,4
Transporditeenused	-39,4	-38,1	-32,5	-31,2
Uurimis- ja arendustööd	-30,4	-28,2	-26,5	-25,6
Eri- ja vormiriietus	-14,6	-12,1	-13,5	-10,8
Tagatis- ja garantiikahjude eraldiste muutus	-5,6	-0,3	-5,1	0,5
Muud mitmesugused majanduskulud	-47,8	-42,7	-47,5	-41,0
<b>Kokku majandamiskulud</b>	<b>-3 787,6</b>	<b>-3 811,4</b>	<b>-2 379,9</b>	<b>-2 244,7</b>

Majandamiskulud tegevusalade lõikes on esitatud lisas c25.

## Lisa c22

### Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Kinnisvarainvesteeringute amortisatsioon (vt lisa c7)	-10,8	-9,2	-8,3	-6,6
Materiaalse põhivara amortisatsioon (vt lisa c8)	-1 772,1	-1 029,3	-776,9	-668,5
Immateriaalse põhivara amortisatsioon (vt lisa c9)	-87,9	-76,1	-65,6	-54,9
<b>Põhivara amortisatsioon ja väärtuse muutus kokku</b>	<b>-1 870,8</b>	<b>-1 114,6</b>	<b>-850,8</b>	<b>-730,0</b>

Amortisatsioon ja väärtuse muutus tegevusalade lõikes on esitatud lisas c25.

## Lisa c23

### Muud kulud

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Kulu ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud maksu-, lõivu- ja trahvinõuetest</b>	<b>-39,6</b>	<b>-35,2</b>	<b>-39,6</b>	<b>-34,2</b>
Maksunõuded (vt lisa c17)	-32,1	-28,9	-32,1	-28,9
Intressinõuded maksuvõlgadelt	-5,2	-4,9	-5,2	-4,9
Kohtuotsuse alusel välja mõistetud nõuded	-0,5	-0,3	-0,5	-0,3
Trahvinõuded	-1,3	-1,0	-1,3	-1,0
Loodusressursside kasutamise ja saastetasud	-0,5	-0,1	-0,5	0,9
<b>Kulu maksude, lõivude ja trahvide edasisuunamisest</b>	<b>-512,5</b>	<b>-517,6</b>	<b>-512,5</b>	<b>-517,6</b>
Maksutulude edasiandmine (vt lisa c17)	-511,0	-516,0	-511,0	-516,0
Lõivude edasiandmine	-1,5	-1,6	-1,5	-1,6
<b>Muud kulud</b>	<b>-628,6</b>	<b>-941,4</b>	<b>-176,2</b>	<b>-148,6</b>
Kulu ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud laenuõuetest	-2,4	6,4	-2,3	6,5
Kulu ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud muudest nõuetest	-2,5	-11,1	-1,7	-3,6
Riigisaladusega seotud kulud	-133,3	-143,5	-133,3	-143,5
Saastekvootide kulu	-205,4	-428,7	0,0	0,0
Varude allahindlus	-47,1	-3,4	-30,4	-2,4
Kahjum tuletisinstrumentide ümberhindamisest	-218,9	-349,8	0,0	0,0
Muud kulud	-19,0	-11,3	-8,5	-5,6

## Lisa c24

### Finantstulud ja -kulud

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Tulem osalustelt (vt lisa c6)</b>	<b>71,8</b>	<b>33,1</b>	<b>234,3</b>	<b>321,7</b>
Kapitaliosaluse meetodil	12,9	4,2	0,0	0,0
Kasum/kahjum müügist ja likvideerimisest	58,9	28,9	71,8	3,4
Dividenditulu	0,0	0,0	202,5	166,6
Allahindlused ja allahindluste tühistamised	0,0	0,0	-40,0	151,7
<b>Intressikulu</b>	<b>-706,0</b>	<b>-510,9</b>	<b>-333,1</b>	<b>-176,9</b>

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
Laenukohustistelt (vt lisa c14)	-264,2	-76,0	-172,1	-38,1
Kapitaliseeritud intressikulud	33,6	7,3	0,5	0,0
Diskonteeritud kohustistelt	-162,4	-139,4	-160,7	-138,0
Eesti Panga intressikulu eurosüsteemisestelt saldodelt	-311,8	-52,5	0,0	0,0
Muudelt kohustistelt	-1,2	-250,3	-0,8	-0,8
<b>Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt</b>	<b>486,9</b>	<b>260,6</b>	<b>81,6</b>	<b>-8,3</b>
Intressitulu rahalt ja selle ekvivalentidelt (vt lisa c2)	69,5	8,9	49,5	1,2
Intressitulu võlakirjadelt (vt lisa c3)	49,3	154,5	46,7	-10,4
Eesti Panga intressitulu eurosüsteemisestelt saldodelt	76,9	37,0	0,0	0,0
Kasum aktsiate ja osade müügist ja ümberhindlusest	-11,8	17,7	-14,7	0,4
Eesti Panga rahatulu puhastulem	287,3	30,5	0,0	0,0
Muud tulud hoiustelt ja väärtpaberitelt	15,7	12,0	0,1	0,5
<b>Muud finantstulud</b>	<b>27,7</b>	<b>4,2</b>	<b>3,2</b>	<b>6,0</b>
Tulu Eesti Panga kasumist	0,0	0,0	0,0	0,9
Intressitulu laenukult	0,3	2,2	1,4	2,5
Intressitulu diskonteeritud nõuetelt	1,8	2,1	1,9	2,2
Muud finantstulud	25,6	-0,1	-0,1	0,4
<b>Muud finantskulud</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,5</b>	<b>-0,3</b>	<b>-0,5</b>
<b>Finantstulud ja -kulud kokku</b>	<b>-120,0</b>	<b>-213,5</b>	<b>-14,3</b>	<b>142,0</b>

Avaliku sektori kirjel Intressitulu võlakirjadelt kajastub muuhulgas Eesti Panga intressitulu mitmesugustelt väärtpaberitelt ja tuletistehingutelt kokku 1,4 mln eurot (2022. a 166,3 mln eurot).

Avaliku sektori kirjel Intressikulu muudelt kohustistelt kajastub muuhulgas Eesti Panga intressikulu mitmesugustelt finantseerimistehingutelt, sh tuletistehingutelt kokku summas 0,3 mln eurot (2022. a 249,3 mln eurot).

## Lisa c25

### Kulud tegevusalade lõikes

mln eurot

#### A. Avalik sektor

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon	Muud kulud	Kokku
Üldised valitsus- sektori teenused	376,1	188,1	85,6	470,2	<b>1 120,0</b>	340,0	174,1	80,7	335,5	<b>930,3</b>
Riigikaitse	197,5	324,2	103,2	64,7	<b>689,6</b>	165,7	265,9	79,1	51,4	<b>562,1</b>
Avalik kord ja julgeolek	413,7	94,0	29,6	68,9	<b>606,2</b>	349,9	83,5	24,4	91,6	<b>549,4</b>
Majandus	746,0	1 775,7	1 286,7	525,9	<b>4 334,3</b>	644,4	1 925,2	593,2	826,9	<b>3 989,7</b>
Keskkonnakaitse	69,0	134,2	21,3	1,8	<b>226,3</b>	62,4	111,3	20,7	1,0	<b>195,4</b>
Elamu- ja kommunaalmajandus	57,6	75,1	60,6	1,9	<b>195,2</b>	50,2	70,3	54,5	1,1	<b>176,1</b>
Tervishoid	857,1	402,7	66,1	37,4	<b>1 363,3</b>	734,8	404,3	58,8	4,5	<b>1 202,4</b>
Vaba aeg, kultuur, religioon	250,5	207,3	61,1	0,6	<b>519,5</b>	219,6	185,5	60,1	0,4	<b>465,6</b>

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon	Muud kulud	Kokku
Haridus	1 580,1	405,1	132,4	1,9	2 119,5	1 308,7	370,2	122,3	0,9	1 802,1
Sotsiaalne kaitse	391,2	181,2	24,2	161,7	758,3	294,5	221,1	20,8	139,5	675,9
<b>Kulud kokku</b>	<b>4 938,8</b>	<b>3 787,6</b>	<b>1 870,8</b>	<b>1 335,0</b>	<b>11 932,2</b>	<b>4 170,2</b>	<b>3 811,4</b>	<b>1 114,6</b>	<b>1 452,8</b>	<b>10 549,0</b>

## B. Valitsussektor

	2023					2022				
	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon	Muud kulud	Kokku	Tööjõukulud	Majandamis- kulud	Amortisatsioon	Muud kulud	Kokku
Üldised valitsus- sektori teenused	353,9	198,5	83,9	158,3	794,6	320,3	188,2	78,9	33,9	621,3
Riigikaitse	197,5	334,6	103,2	64,7	700,0	165,8	278,4	79,1	51,5	574,8
Avalik kord ja julgeolek	413,7	95,8	29,6	68,9	608,0	350,0	86,0	24,4	91,6	552,0
Majandus	327,1	363,6	317,3	14,9	1 022,9	255,1	323,8	260,5	3,4	842,8
Keskkonnakaitse	58,0	125,5	12,1	0,7	196,3	45,9	104,4	9,9	0,1	160,3
Elamu- ja kommunaalmajandus	30,3	64,5	23,7	0,7	119,2	23,1	63,9	17,9	0,4	105,3
Tervishoid	848,0	412,1	65,6	37,4	1 363,1	724,1	417,3	58,5	4,4	1 204,3
Vaba aeg, kultuur, religioon	245,4	164,7	59,3	0,4	469,8	211,3	148,5	58,2	0,3	418,3
Haridus	1 579,7	435,5	131,9	1,9	2 149,0	1 308,0	408,4	121,8	0,9	1 839,1
Sotsiaalne kaitse	391,2	185,1	24,2	161,7	762,2	294,5	225,8	20,8	139,5	680,6
<b>Kulud kokku</b>	<b>4 444,8</b>	<b>2 379,9</b>	<b>850,8</b>	<b>509,6</b>	<b>8 185,1</b>	<b>3 698,1</b>	<b>2 244,7</b>	<b>730,0</b>	<b>326,0</b>	<b>6 998,8</b>

Muudes kuludes kajastuvad muud tegevuskulud, intressikulu ja muud finantskulud. Tööjõukulusid mõjutav avaliku teenistuse pensionieraldiste muutus kajastub sotsiaalse kaitse tegevusalal (vt lisa a23).

## Lisa c26

### Tehingud avaliku sektori ja sidusüksustega

mln eurot

#### A. Nõuded ja kohustised teiste avaliku sektori ja sidusüksustega

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
<b>Varad</b>	<b>4,8</b>	<b>5,8</b>	<b>9,0</b>	<b>291,4</b>	<b>587,0</b>	<b>1 143,6</b>
<b>Käibevara</b>	<b>4,7</b>	<b>5,7</b>	<b>8,9</b>	<b>243,7</b>	<b>535,5</b>	<b>1 091,8</b>
Raha ja pangakontod	0,0	0,0	0,0	170,4	454,7	1 013,1

	Avalik sektor			Valitsussektor		
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2021
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	3,1	2,8	2,2	53,5	56,3	60,1
Muud nõuded ja ettemaksed	1,6	2,9	6,7	19,8	24,5	18,6
<b>Põhivara</b>	<b>0,1</b>	<b>0,1</b>	<b>0,1</b>	<b>47,7</b>	<b>51,5</b>	<b>51,8</b>
Muud nõuded ja ettemaksed	0,1	0,1	0,1	47,7	51,5	51,8
<b>Kohustised</b>	<b>8,8</b>	<b>5,7</b>	<b>6,1</b>	<b>90,0</b>	<b>159,0</b>	<b>156,2</b>
<b>Lühiajalised kohustised</b>	<b>8,5</b>	<b>5,4</b>	<b>5,8</b>	<b>45,8</b>	<b>99,3</b>	<b>87,3</b>
Võlad tarnijatele	6,9	4,4	2,6	22,4	32,1	25,1
Saadud maksude, lõivude, trahvide ettemaksed	0,6	0,3	0,7	6,2	12,8	12,7
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	1,0	0,7	2,5	12,8	49,0	43,9
Laenukohustised	0,0	0,0	0,0	4,4	5,4	5,6
<b>Pikaajalised kohustised</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>	<b>0,3</b>	<b>44,2</b>	<b>59,7</b>	<b>68,9</b>
Muud kohustised ja saadud ettemaksed	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2
Laenukohustised	0,0	0,0	0,0	44,2	59,7	68,7

#### B. Tulud ja kulud teistelt avaliku sektori ja sidusüksustelt

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	2023	2022	2023	2022
<b>Tegevustulud</b>	<b>18,7</b>	<b>22,6</b>	<b>165,5</b>	<b>172,9</b>
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	3,9	3,4	92,3	74,2
Kaupade ja teenuste müük	10,7	16,2	17,5	12,4
Saadud toetused	0,1	0,1	0,6	0,7
Muud tulud	4,0	2,9	55,1	85,6
<b>Tegevuskulud</b>	<b>-32,0</b>	<b>-27,7</b>	<b>-258,2</b>	<b>-380,3</b>
Antud toetused	-11,3	-8,0	-100,4	-210,0
Maiandamiskulud	-20,8	-19,4	-157,8	-171,3
Muud tegevuskulud	0,1	-0,3	0,0	1,0
<b>Tegevustulem</b>	<b>-13,3</b>	<b>-5,1</b>	<b>-92,7</b>	<b>-207,4</b>
<b>Finantstulud ja -kulud</b>	<b>9,9</b>	<b>4,8</b>	<b>170,2</b>	<b>319,9</b>
Tulem osalustelt	13,0	4,8	162,6	321,7
Muud finantstulud ja -kulud	-3,1	0,0	7,6	-1,8
<b>Aruandeperioodi tulem</b>	<b>-3,4</b>	<b>-0,3</b>	<b>77,5</b>	<b>112,5</b>

Avaliku sektori aruandes kajastuvad avaliku sektori üksuste tehingud sidusüksustega (olulise mõju all olevad äriühingud ja sihtasutused).

Valitsussektori aruandes kajastuvad valitsussektori üksuste tehingud tütarettevõtjatega, valitsussektoris mittekuuluvate sihtasutuste ja mittetulundusühingutega, Riigimetsa Majandamise Keskusega ning olulise mõju all olevate äriühingute ja sihtasutustega.

#### Lisa c27

#### Olulised tingimuslikud kohustised ja varad

mln eurot

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
<b>Tingimuslikud kohustised</b>	<b>7 937,1</b>	<b>7 200,4</b>	<b>6 895,5</b>	<b>6 085,6</b>
Tarnelepingud ja investeerimiskohustused	2 645,6	2 263,8	1 833,1	1 537,9
Kohustised seoses osalustega rahvusvahelistes finantsinstitutsioonides (sh vt lisa a30 A)	2 035,9	1 655,1	2 035,3	1 655,1

	Avalik sektor		Valitsussektor	
	31.12.2023	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2022
Pankade poolt väljastatud öppelaenude jääk (vt lisa a6)	34,5	36,5	34,5	36,5
Laenutagatiseks panditud põhivara (vt lisa c7, c8)	271,9	247,3	96,0	81,6
Laenutagatiseks panditud käibevara	39,4	21,4	0,0	0,0
Antud garantiid (sh vt lisa a30 B)	1 982,3	2 019,2	1 979,9	2 020,6
Kohustused katkestamatutest kasutusrendilepingutest	247,8	248,9	233,3	218,4
Toetuste andmise ja vahendamise kohustised (sõlmitud lepingute alusel)	305,3	196,6	358,1	223,9
Kohtuasjadega seotud kohustised	370,2	304,6	321,2	301,7
Muud tingimuslikud kohustised	4,2	207,0	4,1	9,9
<b>Tingimuslikud nõuded</b>	<b>423,4</b>	<b>416,1</b>	<b>39,0</b>	<b>40,9</b>
Nõuded katkestamatutest kasutusrendilepingutest	423,4	416,1	39,0	40,9

Kasutusrendile antud ja kapitalirendile võetud varade bilansiline maksumus on esitatud lisades c7 ja c8.

## Allkiri majandusaasta koondaruandele

Riigi 31. detsembril 2023. aastal lõppenud majandusaasta koondaruanne koosneb tegevusaruandest ning riigi konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruandest. Lisaks on esitatud täiendav informatsioon kohaliku omavalitsuse üksuste ning avaliku sektori ja valitsussektori kohta.

Riigi majandusaasta koondaruande on koostanud Rahandusministeerium ja auditeerinud Riigikontroll. Riigikontroll on auditi tulemusena koostanud kontrolliaruande riigi 2023. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta.

Koos majandusaasta koondaruandega esitatakse Vabariigi Valitsusele Riigikontrolli kontrolliaruanne.

/allkirjastatud digitaalselt/

Kristen Michal

kliimaminister rahandusministri ülesannetes